

Verzameling

van
woorden en begrippen
voorkomend in
Doop -, Trouw - en Begraafboeken
en andere Genealogie bronnen

5 editie
2012

verzameld door Dumont André en waar nodig bewerkt met hulp van bevriende (amateur) genealogen.

Inhoud

voorwoord	3
bijzondere afkortingen	6
afkortingen op burgerlijkstandkaart	7
letter A	9
letter B	75
letter C	205
letter D	266
letter E	309
letter F	338
letter G	358
letter H	393
letter I	421
letter J	446
letter K	453
letter L	472
letter M	497
letter N	537
letter O	551
letter P	579
letter Q	630
letter R	636
letter S	664
letter T	722
letter U	741
letter V	747
letter W	779
letter X	791
letter IJ en Y	792
letter Z	792
maanden	796
Volksbenamingen voor de maanden	797
Omrekenen van de Republikeinsekalender / naar Gregoriaansekalender	798
Romeinse cijfers / Arabische	799
Enkele jaartallen	800
Bijzondere schrijfwijze	800
Schema van Bloedverwantschap	801
Bereken de graad van verwantschap	802

Voorwoord

Beste gebruiker

Deze woordenlijst is samengesteld uit onvrede met de bestaande woordenlijsten voor de genealogie. Steeds meer verklarende woordenboeken, woordenlijsten en publicaties zagen het levenslicht, alleen na een paar 100 begrippen was de koek op en moest je weer een ander boekje raadplegen, met veelal de zelfde gegevens.

Al de begrippen, lijsten welke ik de afgelopen 2 jaar vond op internet, in genealogieboeken, publicaties etc. zijn in alfabetische volgorde in dit boekje samengevoegd.

Het voordeel, één boekje met ca 5000 trefwoorden, begrippen, veelgebruikte teksten in oud Nederlands van 1400-1800, Latijnse- Franse- Duitse en ook enkele Nederlandse (hedendaagse) woorden zijn hierin te raadplegen.

Ik ben mij bewust dat er veel meer begrippen over een woord in omloop zijn. Ik beschouw dat als een noodzakelijk kwaad. Ook ik zal niet voor alle woorden, alle mogelijke begrippen en vertalingen etc. hebben gevonden en opgenomen. Elke dag vind ik weer nieuwe woorden en begrippen. Hiervoor is een extra bladzijde opgenomen zodat de gebruiker het gevonden woord kan toevoegen.

Ik heb mij de gewoonte eigengemaakt om een boek te lezen met potlood en papier bij de hand. Alles wat interessant was voor mijn woordenlijst noteerde ik en voegde de begrippen later toe aan de woordenlijst. Zo heb ik honderden begrippen kunnen toevoegen

Het is opgezet als een privé-lijst en wordt aan iedereen ter beschikking gesteld die er belangstelling voor heeft. Het is een goed gebruik om de bron te vermelden als men werk van een ander overneemt. Ik ben hiervan afgeweken om dat het bijna onmogelijk is alle bronnen te achterhalen en te vermelden. Op internet is de bron vaak niet vermeld. Om niemand te kort te doen en er geen commercieel doel was heb ik deze bronvermelding in zijn geheel weggelaten. Veel bronnen zijn bekend en kan de gebruiker opvragen.

In deze lijst komen soms op het eerste gezicht typefouten voor. Hoewel fout, zijn deze bewust zo opgenomen. In de akten van vroeger komen ook veel taal- en schrijffouten en schrijfwijzen voor. Alle woorden, begrippen etc. zijn letterlijk uit oude akten etc. overgenomen. Alleen duidelijk zichtbare en /of daardoor verwarring gevende fouten zijn gecorrigeerd. Ik houd me beschikbaar voor nieuwe woorden, begrippen en andere varianten op de opgenomen woorden.

Hopelijk kunt u veel gebruik mag maken van de lijst bij het bewerken van oude akten en de genealogie als hobby.

Bij de 5^e uitgave

In deze 5^e uitgave zijn weer meer trefwoorden en begrippen toegevoegd. Totaal zijn er circa 23.000 trefwoorden met hun betekenis opgenomen. Niet alleen Genealogie trefwoorden maar ook woorden uit gerechtelijke akten, schepenakten, rechtbankverslagen, oude woordenboeken etc. Ook nu zijn alle woorden gewoon overgenomen die ik vond, inclusief schrijf- en typfouten etc. Soms heb ik ook het oorspronkelijke woord opgenomen in de verklaring. Ook staat er vaak een ? bij een woord. Ondanks vele hulpbronnen is het dan niet geluk een passende verklaring ergens te vinden. Ook nu weer heb bewust geen bronvermelding opgenomen. U kunt er van uitgaan dat alles wat op het internet te vinden is, in oude woordenboeken en mijn persoonlijk archief is opgenomen.

Vaak heb ik de afgelopen jaren te horen gekregen,

--- Volgens mij betekend dat heel iets anders---

Zal wel, geef het door en ik zal het als alternatief opnemen als er een volgende editie uitkomt. Ik wil er weer uitdrukkelijk op wijzen **dat een (tref)woord altijd in de contex van de zin moet worden gezien**. Houd er rekening mee dat veel schrijvers tussen 1500 en 1850 niet goed konden schrijven en vaak de woorden fonetisch of hoe zij dachten dat ze moesten worden geschreven opschreven. Zij hadden geen spellingscontroller op hun ganzeveer of kroontjespen. Veel plezier met het gebruik van de trefwoordenlijst. Ik heb de woorden als hobby verzameld en ter beschikking van iedereen gesteld. Tot slot ook nu een woord van dank aan allen die mij nieuwe woorden toezonden, hielpen bij de vertaling en het samenstellen van de trefwoordenlijst. Door de omvang is het niet meer mogelijk om het als boek te bestellen. Wel zal als een alternatief de trefwoordenlijst op een CD-Rom verschijnen. Dat er nog steeds belangstelling voor de trefwoordenlijst is blijkt wel uit het aantal bezoekers aan mijn homepage. Vele Website beheerders hebben op hun site een link geplaatst.

de samensteller

Dumont André

Oss, februari 2012

Bijzondere Afkortingen

! 1700	in leven in 1700
/ 1750	de stad in 1750
!	Cité, stad
⊥	gecremeerd
††	begraven op ereveld,
o†	doodgeboren
oo	gehuwd
oo	ondertrouw
††	tak uitgestorven
(o)	onwettig geboren
(*)	onwettig geboren
o/o	gescheiden, ook
o/o	union libre, vrij huwelijk
) (gescheiden
*	geboren
*†	doodgeboren
/1700	vermeld voor 1700
/1750	avant, voor 1750
?	twijfelachtig, dubius
?	twijfelachtig, onzeker, dubieus
[]	begraven
~	gedoopt
++	tak uitgestorven
=	gedoopt
10bre	december
1700/	vermeld na 1700
1750/	après, na 1750
7bre	september
8bre	oktober
9bre	november
Xbre	december

Afkortingen op Burgerlijkstandkaart

A, a	ambtshalve
A.	Apostolische Gemeente
A.E.	Anglicaans-Episcopale Kerk
A.I.	Afgescheiden Israëlitische Gemeente
a.i.	ambtshalve ingeschreven
AK	aparte kaart (van de betr. persoon)
Arr.Rb.	Arrondissementsrechtbank
B.D.	buitengewoon dienstplichtig
B.S.	Burgerlijke Stand
C, C1, C2	bij controle gebleken
C.A.	Christelijk Afgescheiden Gemeente
C.E.	Christelijk Evangelische Gemeente
C.G.	Christelijk Gereformeerde Kerk
Contr.	bij controle gebleken
D	(gewoon) dienstplichtig
d,	dochter
D.	Doopsgezinde Gemeente
D.E.	Duitse Evangelische Gemeente
dv	dochter van
E.B.	Evangelische Broedergemeente (Hernhutters)
E.L.	Evangelisch Luthers Kerkgenootschap
E.P.	Engelse Presbyteriaanse Gemeente
G.D.	gewoon dienstplichtig
G.G.	Gemeente van Gedoopte Christenen
G.G.	Gereformeerde Gemeente
G.K.	Gereformeerde Kerken
G.K.	Gestichtskaat
G.O.K.	Gereformeerde Gemeente onder het Kruis
Geen	Geen kerkgenootschap of vereniging met godsdienstig doel
Gev. B.S.	geverifieerd in Burgerlijke Stand
h,	huisvrouw
H.	hoofd (in kolom beroep / bedrijf)
H.A.	Gemeente der Herstelde Apostolische Zendingkerk
H.A.E.A.	Hersteld Apostolische Zending-gemeente in de Eenheid der Apostelen
H.K.	hulpkaart
H.L.	Hersteld Evangelisch Luthersch Kerk-genootschap
HL ?	onbekend
hv	huisvrouw van

i,	inwonend
I.R.	invaliditeitsrente
inw.	inwonend
I.g.	laatste gemeente van inwoning
L.H.	Leger des Heils
L.S.	Landstorm
N	(+ datum in potlood) ? onbekend, nagezien/gecontroleerd?
N.D.	niet dienstplichtig
N.H.	Nederlands/Nederduits Hervormd Kerkgenootschap
N.I.	Nederlands Israëlitisch Kerkgenootschap
N.Zb.	Nederlandsche Zionistenbond
O	ondergeschikte (in kol. beroep / bedrijf)
O.C., O.R.	Kerkgenootschap der Oud-Bisschoppelijke Cleresie (Oud Katholiek)
O.G.	Oud-Gereformeerde Gemeente
O.G.K.	Oud-Gereformeerde Kerk
O.R.	ouderdomsrente (+ nummer enkantoor van toekenning)
P	pensioen
P.I.	Portugees Israëlitisch Kerkgenootschap
P.P.	pensioen van het ABP
Pers.	persoonskaart aangelegd (1939)
PK	persoonskaart aangelegd (1939)
R.	Remonstrantse Broederschap
R.K.	Rooms Katholiek Kerkgenootschap
S	scheiding
S.	Schotse Gemeente
sd	stiefdochter
Shv	gescheiden huisvrouw van
sz	stiefzoon
T	scheiding van tafel en bed na 5 jaar
Th.V.	Theosophische Vereniging
Tvgd	toezienend voogd
V.G.	Vrije Gereformeerde Gemeente
v.o. (w.)	vertrokken onbekend waarheen
v.o.c.	vertrokken onbekend waarheen, gebleken bij controle
Vbl. Rg.	Verblijfregister
VD	Vreemdelingendienst
VT	volkstelling, b.v. (19)20 / (19)21
W.	Waalse Gemeente
z	zoon

Z.	Zendingsgemeente
Z.A.	Nederlandse Vereeniging van Zevende-dags- Adventisten
Z.a. ?	onbekend
Z.R.	Zee-Risico, uitkering ingevolge de Oorlogszeeongevallenwet. zv
z.v.	zoon van

A

á dieu	vaarwel, god zij met u
a capita ad calcem	van begin tot het einde
a dato	vanaf heden
a dessein	naar een ontwerp
A di	op de dag
a dieu	vaart wel, god zij met u
a dorso	op de rugzijde
a iudice ex officio supplicans	aan de rechter op grond van zijn ambt verzoekende
a lapide	door een steen
a me pastore baptizatus	door mij pastoor, gedoopt
a mensa et toro	van tafel en bed
a meta	voor de helft
a nativitate	sinds de geboorte
a pari	van gelijke waarde
a priori	van te voren
a testato	erven (a) erven omwille van een testament
a.	afk. autres, ander, tweede
a.	afk. afdeling, akker, ambt, aantekening
a.a	afk. ad acto, van elk evenveel
A.a.A.	afk. in opdracht van de Allerhoogste
a.b.	afk. aurea bulla, gouden knop a.b.c.
a.b.c.	afk. abécé de la vie, eerste kinderjaren
a.C	afk. ante christum, vóór christus geboorte
A.C.	afk. anno christi, in het jaar na christus
a.c.	afk. academia, de academie
a.C.n	afk. ante christum, in het jaar voor christus
A.D.	afk. anno domini, in het jaar onzes heren

a.d.	afk. a dato, de dato ook ante diem, vóór de dag
a.g.	afk. aller genadigste
a.h.	afk. aller hoogste
a.h.d.	afk. deputatus, hiertoe benoemd
a.i.s.	afk, actum in senatu, behandeld in Senaat /raad
a.i.s.	afk. actum in senatu, handeling zoals besloten
A.K.	afk, Armee-Korps, legerkorps
a.l.	afk. anno lebente, levend in het jaar
a.l.b.	afk. akten liggen bij
a.m.	afk. ante meridiem, voor het middaguur, 's ochtens
a.m.	afk. Anno Mundi
a.m.d.g.	afk. ad maiorum dei gloriam, tot meerdere eer van god
a.p.	afk. à proteste, protesteren, zich verzetten, protest aantekenen
a.st	afk. ancien style, oude datum stijl
a.u.s.	afk, actum ut supra, akte als boven
aach	Aken
aalman	schipper op een turfschuit
aalmoeshaler	aalmoezenier
aalmoezeniersvoogd	lid van het "burgerlijk" armenbestuur
aalslager	vloeibare mestophaler
aam,	oude wijn, bier - en oliemaat van 1.552 hl, = 1/6 vat en aan 4 anker
aandoener	laken bereider
aandrager	opperman
aangeboren	met de geboorte verkregen
aangetelt	uitbetaald
aanklever	helper
aankweker	kweker
aanlegger	geldschieder, ook aanklager

aanpakker	straatrover
aanroeper	advocaat, die woord voert
aanschouwer	lijkschouwer
aanwijzer	schoolmeester
aardbeziën	aardbeien
aardemaker	kleimenger in
aardhaling	grond uit depot bij het maken van dijken halen
aardmeter	ambtenaar belast met het meten van de opgehaalde grond
aardwinne	landbouwer
aartspriester	priester die toezicht houdt over priesters in kathedraal
aas	handelsgewicht 1 aas = 1/10240 pond afhankelijk van het gewicht van het pond ca 0,047 gram
aasdomrecht	oud fries rechtssysteem tot ca 1600 (het naaste bloed erft het goed)
aasen	munten
aasman	leverancier van visaas
ab	van, vanaf, door
ab	vanaf het eerste begin, eigenlijk vanaf het eerste ei
ab adverso	vanwege de tegenpartij
ab hac	verward, in het wild praten
ab hoc	van de hak op de tak
ab hoc die	vanaf deze dag
ab hoc mense	van deze maand af
ab hodierno	vanaf heden
ab infantia	vanaf zijn kinderjaren
ab instantia absolvere	van het ten laste gelegde vrijspreken
ab inteltato	door versterf, zonder uiterste wil
ab intestation	bij versterf (erfopvolging zonder testament)
ab intestato	bij versterf (erfopvolging zonder testament), bij gebrek aan testament

ab intestato erven	erven omwille van de wet
ab obstetrice baptisatus est	is gedoopt door de vroedvrouw
ab omni tempore	van alle tijd, van oudsher
ab opus ius habentis	ten behoeve van de rechthebbende
ab ovo	zie ab
ababijs	van zijn stuk gebracht
abactus	roof
abalieneren	vervreemden, overgeven
abamita	zuster van (bet)(over) groot -(moeder, vader)
abandoreren	overgeven, verlaten
abassieren	omslaan, naar beneden slaan
abatement	toneelvoorstelling
abatia	zie abbatisa
abatissa	abdis, overste nonnenklooster
abattage	het houwen, het ontginnen van erts
abattial	van een abdij
abattoir	slachthuis
abavia	betovergrootmoeder, voormoeder
abavunculus	broer van (bet)(over)grootmoeder
abavus	betovergrootvader, voorvader
abba(s)(-tis)	abt, van de abt
abbatiael cachet	ambtszegel
abbatissa	abdis, overste nonnenklooster
abbatteur	houthakker
abbaye	abdij, klooster
abbe	domme vrouw
abbé	aanspreektitel geestelijke, abt, eerwaarde priester, geestelijke
abbedesse	zie abbesse
abbedie	de waardigheid van abt
abbesse	abdis
abbet	abt
abboucheren	toespreken, iemand spreken

abbreviatie	afkorting
abbreviature	verkorten
abbrevieren	samenvatten, afkorten, verkort schrijven
abcisez	een kind gesneden uit zijn moeders lichaam
abcudia	Abcoude
abdecker	vilder, sloper
abderiet	onnozele hals, domoor
abdicatio,	afstand doen, neerleggen van een functie
abdicationis	zie abdicatio
abdiceeren	ontzeggen
abdis	bestuurster van een (nonnen)klooster
abedie	abdij
abeel	dennenboom, witte populier
abel	bekwaam
abelspel	toneelstuk over hoofse liefde, (abel = mooi, fraai)
abenarius faber	ketelmaker
abenarius faber	ketelsmid, ketelmaker, ook blikslager
abend des jahres	laatste dag van het jaar
abergoel	harnas
aberreeren	afdwalen, verdolen
abhorre(e)ren	ontzien, vrezen, afschrikken, tegenzin in hebben
abictarius	meubelmaker
abii	vertrekken, heengaan, sterven
abiit	is vertrokken, gestorven, gesteldheid, toestand
abijt	kleed gedragen door een ordebroeder, kerkgewaad
abime	middenvak op een wapenschild
abire	vertrekken, heengaan, sterven
abirunt	zij zijn vertrokken
abis	hellevuur
abitum	zie abii

abject	verachtelijk, laag
abjudicatie	gerechtelijke ontzegging
abjudiceren	gerechtelijk ontzeggen
abjuratie	afzwering
abjureeren	geloof afzweren, afzweren
abjurer	geloof afzweren
ablactation	spenen, afwennen van de borst
ablata	gestolen goederen
ablution	(rituele) wassing
ablutus	gezuiverd, gewassen (door doopsel)
abmatertera	zuster van betovergrootmoeder
abnepos	kleinzoon van kleinkind
abnepotes	nakomelingen
abnepotis	zie abnepos
abneptis	kleindochter van kleinkind
abnurdus	vrouw van de achterkleinzoon
aboet	onderpand
aboleren	afschaffen, te niet doen, kwijtschelden, opheffen, intrekken
abolitie	kwijtschelding van straf door de vorst. ook brieven waar bij een zekere misdaad die door onwetendheid of onnozelheid zijn begaan worden kwijtgescholden
abominatie	gruwel, afschrik
abomination	afgrijselijke daad
abomineeren	verfoeien, afschrik hebben
aborderen	aanranden, aanklampen, aanspreken
abornementer	afpalen, afbakenen, uitbakenen, afbakening, jalonneren
aborneur	afpaler, landmeter
aborscap	familie
abortif	een dracht die dood ter wereld komt, miskraam veroorzakend
abortivus	te vroeg geboren, miskraam

abortus	zie abortivus
abot	abt
about	paal, grens ook onderpand
abpatruus	broer van betovergrootvader
abra	dienstmeid, meid
abreiscap	koppelarij
abreptum	zie abripere
abreptus	weggenomen
abreptus morte	weggenomen door de dood
abrevieren	samenvatten, afkorten
abreye	koppelaarster
abri	afdak, wachthuisje, schuilhok
abripere	wegnemen, wegrukken
abripui	zie abripere
abrogatie	intrekking, afschaffing, opheffing der wet
abrogatio	zie abrogatie
abrogeeren	afschaffen, te niet doen, breken
abruptio	echtscheiding
absconse	dievenlantaarn
abselveren	de absolutie geven
absens	zie absentis
absente	afwezigheid, afwezig
absente corpore	zie absente corpus
absente corpus	kerkdienst zonder aanwezigheid van lijk
absente secretario	bij afwezigheid van de secretaris
absente.....	in afwezigheid van
absenteeren	achterblijven, zich afwezig houden
absenteren	ontvreemden, verduisteren
absentia	afwezigheid
absentibus	in afwezigheid van
absentis	afwezig
absilvi	zie absolvere

absolucie winnen	vergiffenis verwerven van de geestelijke
absolut	onbepaald, plat uit, ronduit
absoluta et extrema unctioe munitus	voorzien van absolutie en laatste oliesel
absolutie	afdoening, ontslagen van iets, geheel en al
absolutinis	zie absolutio
absolutio	absolutie, vrijspraak, ontslag van rechts - vervolging
absolution	ontslag van rechtsvervolging
absolutum	zie absolvere
absolutus	vrijgesproken, onvoorwaardelijk
absolveeren	vrijstellen van straf of vervolging, vrijspreken, van aansprakelijkheid ontheffen, volvoeren, voltrekken, vrijkennen, afdoen, ontslaan
absolvere	vrijspreken
absoudre,	van rechtsvervolging ontslaan
absque	zonder
absque dubio	zonder twijfel
absteckeisen	richtstaaf om de rooilijn af te zetten
abstecklinie	richtlijn
absteckphahl	piketpaal, jalon
abstentum	zie abstinere
absterix	vroedvrouw
abstertricus	vroedvrouw
abstineeren	onthouden, spenen (zich onthouden van)
abstinentie	onthouding
abstinere	zich onthouden, niet aanvaarden, weigeren, afhouden
abstinui	zie abstinere
abstract	afgetrokken, afgezonderd
abstraheren	aftrekken, ontrekken
absurd	ongerijmd, kwalijk, ten propooste gebracht (ter zaken gebracht)
abt	bestuurder van een (pater)klooster

abteyker	apotheker
abus	misslag, verzinzel
abundament	vrijbrief, vergunning tot....
abundant	overvloedig
abundantie	overvloed
abundeeren	overvloedig zijn
abuseeren,	misleiden, verzinnen, vergrijpen, vergissen, bedriegen
abuser	misbruiken, verkrachten
abusief	zie absivelyk
abusive	zie abusivus
abusivelyk	door misbruik, tegen het gebruik
abusivus	ten onrechte
abuteren	misbruiken
abuus	een misbruik
ac	en
ac quaetus conjugalis	gemeenschappelijk verworven door de echtgenoten
ac.	afk. anno curante, in het betreffende jaar
ac(k)et	list
acae	afk. à cause, door, wegens, vanwege, om
acajou	mahonieboom
acatholicus	niet - katholiek
acatoen	lastpaard
acc.	afk. acatholicus, niet -katholiek
acc.	afk. accessit, aanhangsel
acc.	afk. accusations, aanklachten, beschuldigingen
accarijn	trommelaar
acce' orium	meehelpende, bijkomende
accensus	accijns
acceptatie	aanneming, toestemming, aanvaarding
accepteeren	tot zijn voordeel nemen, aanvaarden

accepteren	tot zijn voordeel nemen, aanvaarden, aannemen
accepteur	aanvaarder
accepteur	acceptant
acceptilacie	manier van een contract en de voorwaarden.
acceptilatie	een manier van ontslag, mondelinge kwijtschelding, kwijtschelding als gift
acceptis necessitatis...	zie accepto necessitatis...
accepto necessitatis...	na het ontvangen van de nooddoop (door de vroedvrouw)
acceptum	zie accipere
acceptus	ontvangen hebben
acces	toegang
accessoir	een zaak die uit een andere zaak voort komt, toevallig, bijkomende
accident	een geval, toeval, voorval
accidentael	een gebeurtenis, toevallig
accidentalia	niet vaste predikant inkomen, verbonden aan ambtsverrichtingen zoals doop, huwelijken
accijns	belasting op verbruiksgoederen, tol, impost
accijnsbediende	klerk, bediende op een belastingkantoor
accijnsbewaarder	belastingontvanger
accijnshuyss	plaats waar de belasting moet worden betaald
accijnzenaar	pachter van de accijnsopbrengst
accipere,	ontvangen, accepteren
accipi,	zie accipere
accisis	zie accisor
accisor(is)	inner van accijns (belasting)
accola	iemand die zich ergens vestigt
accolyt	acoliet, misdienaar, koorknaap
accommodabel	behulpzaam, giefelijk

accommodacie	toevoeging, aanpassing, schikking
accommoderen	beschikken
accommodiren	tussenkost
accomodabel	behulpzaam, gerieflijk
accomodatie	behulpzaamheid, genot, genoeg, winst, gerief
accomoderen,	profijtelijk, of behulpzaam zijn, voegen, schikken,
accompagneren	vergezelschappen (vergezellen ?)
accontreeren	toestellen, verfraaien
accoutrement	toerusting, gereedmaken, uitrusten
accoord	overeenkomst, verdrag
accordeeren	overeenkomende
accorderen	overeenstemmen
accordeur	orgelstemmer
accordich	overeenkomst, het eens zijn
accotoen	wambuis, overhemd
accouchée	kraamvrouw
accouchemont	moeilijke geboorte
accoucher	een kind baren, bevallen
accoucheur	vroedmeester, vroedvrouw
accoucheuse,	verloskundige
accrementum	aanwas
accresceren	aangroeien, toenemen, aanwassen
accumuleren	ophopen, vergaderen
accuraat	bondig, nauwkeurig, welgeschikt
accusare	beschuldigen
accusatie	aanklacht, beschuldiging
accusé	aangeklaagde, verdachte, beschuldigde
accusée	zie accusé
accuseren	aanklagen, beschuldigen, betijen, aantijgen,
accys	tol
accysenaar	tollenaar, hoofdgaarder
accyze	tol, belasting

accyzehuys	zie accijnshuys
ache	selderie
acheel	zie achel
achel	graanmaat, 1 achel = 1/8 zak en 1/8 hl.
achendeel	het 1/8 e deel, ook een landmaat
achetendeel	zie achel
acheteur	inkoper, inkoopster, koper
acheteuse	zie acheteur
acht	wettig, rechtmatig
acht,	zie achten,
achtbrief	brief waarin iemand in de ban wordt gedaan, opgelegde straf was vaak vogelvrijverklaring en verbeurdverklaring van zijn bezit.
achte	opletten, er zorg voor dragen
achtelinc	achtste deel van een maat
achteloos	eerloos
achteman	lid van het openbare bestuurscollege
achten	zich beraden over,
achtende	achtste
achtendeel	het één achtste deel
achtendhalf	zeven en een half
achter	schade, nadeel, ook schatter taxateur
achter	landmaat
achter	achter iemands rug, buiten zijn weten
achter (tag)	de zelfde dag over een week
achterbaecs	achter iemands rug, buiten zijn weten
achterboeren	achterneef, achternicht
achterboren	achterbaren, achterneef
achterclappen	belasteren, kwaadspreken
achtercleppierse	kwaadspreekster
achterclocke	avondklok
achterdaet	een daad om een eerdere daad te herstellen

achterdeel	nadeel, voordeel en achterdeel, schade ook inhoudsmaat voor graan = ca 18,3 ltr.
achterdeken	plaatsvervangend deken
achterdijc,	binnendijk
achterdijcsloot	achterwering, sloot achter de binnendijk
achtererve	het achter een huis gelegen erf
achtergelaten	nagelaten
achtergereide	staarriem van een paardentuig
achterghereyde	zie achtergereide
achterhalen (enen)	iemand in rechte van schuld overtuigen
achterhofstede	meestal een achteraf gelegen hofstede
achterhouwelijck	tweede huwelijk
achterhuus	zie achterhuys
achterhuys	achterhuis
achterkintmaecht	bloedverwant in de derde graad vanaf de gemeenschappelijke stamvader
achterlatenisse	verzuim, omissie
achterleen	leen ontvangen van iemand die zelf leenman is over dat gebied
achterleenman	bezitter van een achterleen
achterling	inhoudsmaat voor graan = ca 6,5 ltr.
achtermeid	meid werkend op een boerderij (op het land)
achtermoder	moeder in een gesticht
achterrechter	rechter in plattlandsgebied
achterrechtsweer	achterneef
achterrichtampt	ambt van rechter in een plattlandsgebied met daarin een plaats dat een rechtsgebied vormde
achterschrijven	bijschrijven
achterstade	achterstallige schuld, achterstand
achterstede	zie achterstade,
achtersteek(st)er	naaister die de achterzijde van de zeilen naaide

achtersusterskint	een maag (bloedverwant) van de derden graad, die in de derden graad staat, gerekend vanaf de gemeenschappelijke stamhouder
achtervelilich	een rechtszaak verliezen
achtervolgen	nakomen, naleven, navolgen (van een wet, overeenkomst)
achterwaarster	baker,
achterwaereghe	zie achterwaersterige
achterwaerghe	verloskundige
achterwaersterige	kraamvrouw, baker
achterwaker	nachtwaker tot 12 uur 's nachts
achterwater	water van een watermolen stroomopwaarts
achterwesen	achterstallige vordering
achtgeevende op	rekening houden met
achtzehter (tag)	de achttiende dag (13 januari) na de geboorte van jesus
acicularius	naaldenmaker
aciies	een toegang
ackerlant(s)	akkerland
ackerloon	vergoeding voor zaaisel, opbrengst van gewas op een akker
ackerman	landbouwer, boer
ackersieck	melaats, leproos
acoleren	omhelzen
acoliet	misdienaar
acolyte	zie acoliet
acouter	spion, verspieder
acqueste	verkrijging, aanwinning
acquiesceeren	zich te vreden houden, berusten, toestaan
acquiësceren	zie acquiesceeren
acquirere	zie acquisitum
acquisiteur	bekommer
acquisitie	bekomingen

acquisitio haereditatis	bekoming van de erfenissen
acquisitum	verwerven, verkrijgen, in zijn bezit krijgen, bekomen
acquisivi,	zie acquisitum
acquite	kwijtschelding, kwitantie
acquiteeren	kwijtschelden
acquitterment	vrijspraak
acquitter	vrijspreken
acrobaat	zie acrobate
acrobate	kunstenmaker
acrostichon	naamdicht waarvan de beginletters van bepaalde regels een naam noemen
act.	afk. acturarius, snelschrijver, rentmeester, secretaris
acta	handelingen, akte, acte
acta classis extraordinariae	de handelingen van een buitengewone classis. (classicale vergadering)
acta classis ordinariae	de handelingen van een gewone classis (classicale vergadering)
acta classis revisoriae	de handelingen van een classicale vergadering, belegd voor het onvoorzien of controleren van de acta van (een) vorige vergadering (en)
acta deputorum classis	de handelingen van de deputaten of afgevaardigden van de classis
acta in forma (bij)	met een akte in de vereiste vorm
acta synodiprovincialis	de handelingen van de provinciale synode
actania	Terschelling
acte	een gedaan werk, een vonnis; een schriftuur, waar in verhaald word wat de partijen, het zij in rechten, of daar buiten hebben gedaan, of verhandeld ook blijk, bescheid, kennis, daad, doening, handeling, bedrijf
acte	verslag, handeling
acte de contrition	oefening van berouw (r.k.)

acte de décès	overlijdensakte
acte de naissance	geboorteakte
acte libelle	akte die bevat de eis van de aanlegger
acte personeel	opspraak op enige persoon tot enige daad
acte reëel	aanspraak op enig goed
acte van momberstelling	akte waarin vermeld de aanstelling van de voogd(en)
acte van uitwijssing	akte van overhandiging nopens de goederen
acteur	zie actor
actie	het recht welk men ergens toe heeft, opspraak, aanspraak, aanspraak in rechte recht om te vervolgen dat iemand toebehoord
actie verkrijgen	opvolgen als eigenaar of rechthebbende
actiehouder	aandeelhouder
actien	inschulden, gerechtigheden
actiën	vorderingen, recht tot het instellen van een vordering
actien ende gerechtigheden	akten en recht op hebbende
actif	vernuftig, geestig, werkelijk
actijf	zie actif
actio in personam	aandeel, aanspraak op enig persoon
actio in rem	opspraak (aanspraak ?) op een zaak
actionarius	winkelier, handelaar, koopman, venter
actis bannis	na de (af)roepen, na de huwelijksafkondigingen
active	bedrijvig
actoor	zie actor
actor	aanklager, aanlegger (beschuldiger)
actoris,	zie actor
actuarius	schrijver, secretaris, overheidsklerk, beheerder van de overheids gelden
actueel	dadelijk, bezig, doende, oefenend

actum	geschied, opgemaakt, gepasseerd teop datum, handelen, drijven, gedaan
actum	zie agere
actum approbationis	akte van goedkeuring
actum consentionis	akte van toestemming
actum et subsignatum	getekend na behandeling
actum in communi forma	akte in gewone vorm
actum in forma	formeel geschrift
actum in iudicio	gedaan in het gerecht
actum in iudicio ordinario	gedaan in het gewone gerecht
actum ut supra	akte als boven, zelfde datum
actum ut supra	gedaan als boven omschreven, verzocht
actus requisitis	van deze akte
acuciator	slijper
acufex	naaldenmaker
acuficus	zie acufex
acuminator	slijper
acupictor	zijden naaister, ook zijde wever
acut	scherp, scherpzinnig, diep doordenkend
acute,	zie acut
acyuit	betaling
ad	aan, bij, naar, tot, volgens, ten bedrage van
ad actum divisionis	tot de boedelscheiding, tot en met de boedelscheiding
ad aeternitatem transiit (obiit)	ging naar de eeuwigheid (overleden)
ad domum	aan huis
ad exhibendum	om iets te voorschijn te brengen
ad finem litis	tot aan het einde van het proces
ad hoc	voor deze zaak, b.v. direct beslissen
ad hunc actum requisitis	gevraagd voor het opmaken van deze akte

ad libitum	naar eigen goeddunken
ad matrimonium inscripti	ingeschreven voor het huwelijk
ad mon	afk. ad monitum, aanwijzing, vermaningen, berispen
ad pactum	bij het verdrag
ad patres	overlijden, naar de (voor)vaderen gaan
ad perpetuam memoriam	ter eeuwige nagedachtenis, ook op de eerstvolgende rechtsdag
ad primam	eerste rechtsdag
ad primam	tegen den eerste (gemachtigde)
ad solemnizationem hujus	gevraagd voor het opmaken
ad te levavi	1e advent, begin van het kerkelijk jaar
ad tempus	tijdelijk
ad usem	volgens gebruik
ad valo rem	naar de waarde
ad valorem	berekend naar de waarde
ad verbum	woordelijk
ad vitam	gedurende het hele leven
ad vota secunda	tot de tweede belofte
ad-lites	voor een proces
adamant	diamant
adamita	zuster van betovergrootvader
adamstag	Aswoensdag
adat	afk. advocat, advocaat
adavunculus	broer van betovergrootvader
adcat	afk. advocat, advocaat
adcensus	accijns
add-on	afk. addition, toewijzen
addeeren	toedoen, bijvoegen, aanlappen, optellen
addefinitivam usque	tot aan het eindvonnis
adderer	toevoegen, optellen
addiceeren	toezeggen, toestaan

addidi	zie adderen
addietie	toezegging
additie	toedoen
additien	toedoening ?, vergadering, optelling; ook, een schriftuur als genoemd, dienende tot weerlegging van partijen, schriftelijke ingebrachte middelen
additum	zie adderen
adres	Aanzijzing ?
addresseren	beschikken, toezenden, aanwijzende
adel	alle edelen samen, groep personen met eigen voorrechten en veelal grondbezit
adelborst	jongeman van adel, jonker, cadet
adelkent	kind uit een wettig huwelijk
adelkint	zie adelkend
adeloscens	jongeman
adeloscentis	zie adeloscens
adelsuster	zuster uit een wettig huwelijk
ademptie	ontneming
adeo	zo zeer
adept	goudmaker, alchemist
adequatie	evenmatiging
adequeren	evenmatige, evenredig in de juiste verhouding staan
ader	aar, korenaar
aderdach	dag waarop men mag aderlaten
aderen	aderlaten
aderlater, ster	bloedafnemer, -ster, chirurgijn
aderscro	doek om wond te verbinden na aderlaten
aderslach	aderlating
adherent	aanhanger, volgelingen, aanhangend
aderhenten	aanhangelingen, volgelingen
aderheren	aanhangen
adheritance	iemand voor recht in een erve te zetten.

adhiberen	behouden, voortbrengen, aanwenden, bijbrengen
adhiberen	bijhouden, voortbrengen, aanwenden, bijbrengen
adhibitie	toebrengen, bijbrengen
adhortatie	aanmaning, aanporring, aanneming
adhortatie	aanneming, aanporring
adhorteren	aanporren, aanmanen
adi	heden, vandaag, van de dag
adiëren	aanvaarden, aannemen, onderwinden (op zich nemen), een erfenis aanvaarden, beheren, aanslaan
adieu	vaarwel
adimeeren	benemen
adimpleren	vervullen
adiodicatio	door rechter toewijzen van eigendom, toewijzen, toewijzing, in bezit stellen
adiodicationis	zie adiodicatio
adiointen	personen die rechtvaardig zijn
adiousteren	toedoen, toevoegen
aditio hereditatis	aanheeringe ?, aanvaarding, of ondernemen van erfenis
adiudicare	zie adjudicatie
adiunctus	bezitter, bekleder van een ambt
adiusticatio	zie adiodicatio
adiusticiare	zie adiudicare
adiusticiatio	recht van bezit
adiutorium	hulp
adiutum	zie adiuware
adiuware	helpen
adiuvi	zie adiuware
adjectie	toewerpen, bijweren ?
adjectie	toewerping, bijwerping (toevoegen?)
adjiciëren	toewerpen

adjoinct-maire	toegevoegd burgemeester, ook plaatsvervangend burgemeester
adjoint, adjointe	wethouder, schep en
adjourne(e)ren	dagvaarden
adjt	afk. adjudant, adjudant(-onderofficier)
adjud-on	afk. adjudication, toewijzen
adjudant	onderofficier
adjudceeren	toewijzen, aanwijzen
adjudicatie	toewijzing, bij openbare verkoop van een roerend of onroerend goed, aanbesteding, besteding, toekenning, aanwijzing
Adjunct-maire	gemeente secretaris tijdens Franse overheersing 1792-1810
adjuncten	bijgevoegde personen
adjungeren	bijvoegen
adjuste(e)ren	gelijk maken, vereffenen, afpassen, afbetalen, afrekenen
adjuveren	helpen
adjuvereren	helpen
adlb	afk. adelborst
admatertera	zuster van betovergrootmoeder
admerum usem	voor zuiver gebruik
adminiculator	armenverzorger, aalmoezenier
adminiculen	hulpmiddelen
administrare	zie administratrice
administrateur	bewindhebber
administratis sacramentis	na het toedienen van de sacramenten
administratrice	beheren, uitoefenen, toedienen, besturen, bestuursambtenaar
administratus	bediend
administreren	bedienen, uitvoeren
admirabel	wonderlijk
admiratie	verwondering
admireren	verwonderen

admisi(e)	zie admittere
admissum	zie admittere
admittere(n)	toelaten, toegeven, vergunnen
admodum	zeer
admodum reverendus	zeer eerwaarde
admone(e)ren	vermanen, aanmanen
admonester	streng vermanen, ernstig terechtwijzen
admonitie	aanmaning, vermaning
admove(e)ren	aanvoeren, aanbrengen
adnepos	kleinzoon van (achter)kleinkind
adnepotis	zie adnepos
adneptis,-is	kleindochter van kleinkind
adneptisis	zie adneptis
adolescens	jong man ongehuwde man
adolescentia	jeugdige
adolescentis	ongehuwde jonge dochter
adolescentula	jong meisje
adolescentulo	jonge jongen
adonis	zeer (mooie) schoon, behaagziek jongeling
adopteren	een vreemde voor zijn kind houden
adoptie	aanneming tot kinderen
adoptif	aan te nemen en te verzorgen als zijn eigen kind
adoptivus	door adoptie bekomen
adorate dominium	de 3e zondag na epiphantias (6 januari)
adore(e)ren	aanbidden
adorneren	versieren, opschikken, optooien
adoubement	ridderslag
adpatruus	broer van betovergrootvader
adpendere	toebehoren
adpt	afk. enfant adopté, geadopteerd kind
adres	adres, aanwijzing
adresseren aen (hen te)	(zich) te richten tot

adscriberen	toeschrijven, toe eigenen
adscriptie	toeschrijving, bijschrijving
adscriptus glæbæ	een bij de grond gerekende, grondhorige, lijfeigene
adsercriptie	toeschrijving, beschrijving
adseribeeren	eigenen, toeschrijving
adsistent	justitiehelfer, helper schout, diender, soort veldwachter
adsistentie	bescherming, assistentie
adsisteren	identiteit bevestigen, aanwezig zijn bij
adstitit	was aanwezig
adstringeren	verbinden, dwingen, persen
adstructie	vastmaking
adstrueren	vast maken
adulatie	pluimstrijkerijen, verafgoden, vleien
adule(e)ren	pluimstrijken, vleien
adulta virgo	volwassen jong meisje
adulter	overspelig, echtbreker, echtbreekster, overspeler
adulterator	echtbreker, echtbreekster
adulteratrix	zie adulterator
adultère	zie adulter
adultereren	overspel bedrijven
adulterijn, -	uit overspel ontstaan, bastaard
adultérin ou adultérin	zie adulterijn
adulterinus	kind van ongehuwde vader en moeder
adulterium	echtbreuk, overspel
adultus	(bijna) volwassen
adumbrare	schetsen, tekenen
adumbrator	schetser, tekenaar
aduneren	verenigen, verzamelen
advanceren	vorderen
advans	voordeel
advena	vreemdeling

advenant	overeenkomst, bij gevolg, bij gelijke
advent	de tijd periode van 27 november tot 24 december, de laatste vier zondagen voor kerstmis
adventus spiritus sancti	Pinksteren
advers	tegenpartij
adversaris	wederpartij
adverse	tegenpartij
adverseren	tegenstreven, tegenstaan
adverteren	berichten, mededelen in 't openbaar, waarschuwen, verwittigen
advertissement	waarschuwing, bekendmaking, ook een beschrijving van de grond van de zaak inhoudend en die met rechtsgronden bevestigd
advertissement van regten	een schriftuur waar in enige middelen en opmerkingen van rechten bijeen gebracht werden
advi(e)s	een goeddunken, aanraadt, raadgeving
advise(e)ren	beraden, bezinnen, verwittigen, kennis doen
aditivus	bruidsschat, (gegeven door een ander dan de vader)
advocaat	een rechtsvoorspraak, rechts-adviseur
advocaat-diaken	zaakwaarnemer, beheerder of boekhoudend diaken
advocat	zie advocatus
advocatus	verdediger, advocaat, helper
advoceeren	pleiten door advocaat
advoceren	toeroepen, voorspreken, iemands woord doen
advoe	pleitbezorger, voogd, gemachtigde
advoy	toestemming
advoyeren	toestemmen, bevestigen, van waarden houden, gestand doen
aeckervercken	met eikels vetgemest varken
aeder	opwellend water

aedes	huis
aedificie	gebouw, timmering
aedilis	kerkmeester, hoofdman,
audituus	kerkwachter, koster, klokkenluider
aedium	zie aedes
aefdochte	goot, open riool
aeger	ziek
aegidius	zie gillis, gielis, jellis
aegrescere	ziek worden
aegri	zie aeger
aegritudine quadam	door een of andere ziekte
aegritudinis	zie aegritudo
aegritudo(-dinis)	ziekte
aegror(oris)	ziekte
aegroris	zie aegror
aegrotare	ziek zijn
aegrotavit	was ziek
aegroto	ziek zijn
aegroto per ... dies	na een ziekte van ... dagen
aegrotus	ziek
aegyptus	zigeuner
aelgrond	slijk, slikgrond
aelhuis	vismarkt, huis waar de vis verkocht werd
aelmis	aalmoes
aeloelt	zeer oud
aelput	gierput
aem, aam	inhoudsmaat, 1 aem = 1/6 vat, ca 150 ltr.
aemcupe	kuip met een inhoud van 1 aam
aemketel	ketel met een inhoud van 1 aam
aemteut	maat voor vloeibare stoffen
aen	grootvader
aen enen rechten	iemand 'executeren' door panding aan zijn goed

aen-ende bijsijn	aanwezig zijn, bij zijn
aenbacht	ambacht
aenbedwingen	onderwerpen
aenbegin	aanvang
aenbehorende	er toe behoren, er aan verbonden
aenbeloop	het verschuldigde bedrag van een geldsom
aenbestaeijen	aanbesteden
aenbesterven	door erfenis (dood) in eigendom krijgen
aenbestormen	aanvallen van een leger, stad, dorp
aenbeye	aambeien
aenbijten	aanvallen
aenboort	recht van vergadering
aenboortich	toekomend door bloedverwantschap
aenbrengen van een hoffsjaert	het uitschrijven en bekend maken van verplichte gang naar ... (het gerechtshof)
aencaep	voorwerp tot spot
aenclagen	aanklagen
aencleef	ondeelbaar deel, wat er ondeelbaar aan toebehoort
aencleet	opperkleed.
aencnopen	vastmaken aan iets anders
aendeel	Het gedeelte waar iemand recht op heeft of waar toe hij verplichtingen heeft
aendeelen	toebedelen, erkennen
aendensmout	eendenvet
aendonkeren	donker worden, vallen van de avond
aenerven	in het bezit stellen, nalaten, als erfenis ontvangen
aeneus	koperen
aengaende	vriendelijk tegen iemand
aenganc	een goede of kwade ontmoeting met iets hebben (in het volksgeloof)
aengeboorte	bloedverwantschap, geboorterecht, door geboorte verkregen rechten

aengebuurtich	naburig
aengedinc	aanspraak op iets hebben
aengelanden,	aanliggende, belendende
aengelandet	in het bezit hebben van land aan een dijk, water(ing) of een aangrenzend stuk land
aengelant	eigenaar van aanliggende, belendende percelen
aengeval	eigendomsoverdracht, recht van de leenheer op het genot van het leen tijdens de onmondigheid (minderjarigheid) van de leenopvolger
aengever	ceremoniemeester
aengevoordert	opgeëist
aengewendete	aangewende, geprobeerde
aengriper	rover, ondeugd
aenheffer	die iets is aangevangen
aenhete	overgrootvader
aenhiliken	trouwen, een huwelijk aangaan
aenhoren	in eigendom zijn, toebehoren tot
aenlanden	aanslibben, aanwas van land door aanslibbing
aenlandinge	aanslibben, aanwas van land door aanslibbing
aenlaten	laten behouden wat hem was toevertrouwd
aenlegger	geldschieder, hij die als eerste iets doet
aenleggers	eisende partij in een proces, degene die het geding aanspant
aenliggen	iemand opgedragen zijn.
aenlopen (enen)	toekomen.
aenluken	dichten van een deur
aenpachten	iemand gerechtelijk in het bezit stellen van een (onder) pand
aenrechten (enen aen iet)	iemand recht doen aan iets, hem daaraan eigenen.

aenrechtinge	het gerechtelijk vonnis uitvoeren, Gerechtelijke ten tenuitvoerlegging, ook aanhouden of inbeslagname
aenrekenen	uitbetalen, in rekening brengen
aenroeren (aen iet)	betreffen.
aenruchtich	berucht
aenrueren (aen iet)	zie aenroeren.
aensadt	aanzet, begin
aenschatten	bij executie toewijzen
aenschrijven	een ambtelijke brief aan iemand schrijven, schriftelijk gelasten
aensech	beschuldiging
aenseggen (enen iet)	aantijgen, ten laste leggen.
aensetten	een document van b.v. zegel voorzien
aensetter	eiser, eiseres in een geding
aensetteresse	zie aensetter
aenslach	het vasthechten ook: het punt, waar iets vastgehecht is
aenslaen	in beslag nemen
aensoeck	gerechtelijke aanmaning
aensoeken	gerechtelijk iets van iemand te verkrijgen, hem sommeren
aensoeker	die de vechtpartij begon, ook aanrander
aenspraecke	zie aensprake
aensprake	eis in rechte, aanklacht
aenspreken	een eis in rechte doen tegen iemand, iemand iets ten laste leggen. klager
aenspreker	eiser in een rechtszaak
aenstaen	aanhangig blijven, uitgesteld worden
aenstaender	aanstaande
aenstal	aanlegplaats
aenstarken	zie aensterken .
aensterken (enen iet)	iemand iets ten laste leggen
aensterven (enen)	door erfenis iemands eigendom worden.

aenstoot loyden	aan slijtage onderhevig
aensweeren	bij eed toe-eigenen, bv onder ede verklaren
aentale	aanspraak in rechte, eis, beschuldigen
aentasten (enen)	aangrijpen, gevangen nemen
aentastinge.	gevangenneming.
aenticht	beschuldiging.
aentiën (enen iet	te laste leggen, aantijgen.
aenvaen	in bezit nemen, aanvaarden, aannemen, beslaglegging op, aanhouden, aanvangen
aenval	het goed, dat aan iemand staande huwelijk krachtens erfrecht ten deel valt
aenvallen	bij erfenis ten deel vallen, bepaaldelijk aan een van de echtgenoten tijdens het huwelijk
aenvanc	het in bezit nemen
aenveert	aanvaard
aenvrouwe	grootmoeder
aenwalt	behartigen van een zaak voor een ander bij het gerecht
aenwedde	Jaargeld, onderpand
aenweide	het weiderecht
aenworpe	een persoon, in een “gilde” opgenomen zonder in de volle rechten en verplichtingen daarvan te delen
aenworpelinck	door het gilde opgenomen zonder de normale rechten en verplichtingen
aeolus	Griekse god van de wind
aequali gradu	in gelijke graad (van bloed- of aanverwantschap)
aequalis,-is	gelijk, van de zelfde leeftijd
æquihieren	bevestigen
aequipagie	uitrusting
aequiperen	uitrusten, uitreiken
aequipollent	gelijkmatig, even veel uitwerkend
aequiteyt	billijkheid
aequivalent	gelijkwaardig

aequivaleren	gelijk gelden, evenwaardig zijn
aequivocatie	woordspeling, gelijknamigheid, dubbelzinnigheid
aequum	recht, billijk
aequus	gelijk, rechtvaardig
aerarius	rentmeester
aerarius faber	kopersmid
aerarius veteramentarius	ketelmaker
aeraut	heraut
aerbeyer	arbeider
aerchlisticheit	bedrog
aerdsche	Aartse
aerme	arme, armen, behoeftigen
aernum	Arnhem
aersatere	geneesheer, chirurgijn
aersatere	geneesheer, lijfarts
aert	aarde
aertgat	landweg, weg uitsluitend bestemd voor toegang tot het bouwland
aertlant	bouwland
aertmate	graanmaat, 1 aertmate = 3,677 decaliter
aertwinre	landbouwer
aerweten	erwten
aesluyden	makers en verzorgers van het aas
aessak	goochelaars tas
aessen	dienst, diensttijd
aestas	zomer
aestatis	zie aestas
aestimare	schatten
aestimeren	waarderen, schatten, waardig achten
aestivus	van de zomer
aestuale	heet zijn
aet.	afk. aetatis, in de leeftijd van.....

aetas	leeftijd, in ouderdom van
aetatis (suæ)	in (op) de leeftijd van.....
aetatis annorum	in de leeftijd van.....jaren
aetatis dierum	in de leeftijd van.....dagen
aetatis hebdomadarum	in de leeftijd van.....weken
aetatis horarum	in de leeftijd van.....uren
aetatis mensium	in de leeftijd van.....maanden
aetatis provectae	op gevorderde leeftijd
aetatis septimanarum	in de leeftijd van.....weken
aeternitas	eeuwigheid
aeternitatatis	zie aeternitas
aeternus	eeuwig
aetschare	etenswaar
aeu de la reine	reukwater, ook als eau de la reine
aevum	leeftijd, tijd
aextermijn	sterrenwichelaar
afbegeren	vergen, vorderen
afbelenen	in (onder)pand nemen bij een geldlening
afbernen	afbranden
afberren	afbranden
afbesegelen (iet)	door een bezegelde akte afstand doen van een recht
afbeten	van bv paard of wagen afstijgen
afbieden	afroepen, afkondigen
afbliven	wegblijven, niet verschijnen, niet plaats hebben
afboedelen	iemand zijn rechthebbende deel uit de boedel uitkeren
afbrant	verwoesting na brand
afbreker	iemand met geweld of list iets afnemen
afbroecken	een stukland afpalen, opmeten
afclaren	het verliezen van het ingestelde hoger beroep
afcleppen	onder klokgelui afkondigen

afcnopen	afhandig maken, afnemen afsnijden
afcoemste	zie afcomste
afcoepen (iet)	aflossen
afcomelinc	nakomeling
afcomer	afstammeling
afcomste,	afstamming
afcopen	vrijkopen, door afkopen vrijstellen
afdagen	dagvaarden ter zuivering of ontlasten van een met rente bezwaard goed
afdak	soort schuur op wapenschild
afdanken	eervol ontslaan
afdeelen	ontkennen
afdekker	vilder, slachter
afdelen	kwijtschelden
afdiken	door een dijk afsluiten
afdoden	door doodslag ontnemen, vermoorden
afdoen (iet.	betalen, voldoen.
afdoeningen	soort rekenkamer
afdrager	arbeider in een steenfabriek. Iemand die iets weglegt in een fabriek
afdrijf (doen)	werkzaamheden verrichten buiten de stadsmuren of plaats b.v. zijn weilanden of akkers buiten de gemeente hebben
afdrupen	stilletjes zich verwijderen
afeigenen	bij gerechtelijk vonnis aan iemand iets ontnemen
afeischen	rechten van iemand vorderen of hem opleggen
afetten	afgrazen
aff te nemen	over te nemen
affabele	goed om aan te spreken
affaires	handel, koopmanschap, bekommering
affameren	verhongereren
affcleppen	bij klokgelui iets afkondigen

affectatie	najagen, naasting ?, gretigheid
affecteren	behartigen, najagen, zeer begeren
affectie	genegenheid, hartstocht, toe neiging begeerte
affectioneren	toe neigen, beminnen
afferbott	schuld(in)vordering
affere,	brengen, aanvoeren, ik heb gebracht
affes	afk. affaires, zaak, aangelegenheid, kwestie
affgaende	aftredende
affirmacie	iemand toezeggen achter de zaak te blijven staan
affirmatie	rechtsgeldige verklaring, bekrachtigen, bevestiging, betuiging, bevestigen verzekeringen
affirmeren	verzekeren, bevestigen, betuigen, verzekeren van
affkennen	in rechte ontzeggen
affleggen	betalen
afflictie	kwelling, droefenis, hartzeer, lijden
affligeren	neerslaan, kwellen
affluëren	toevloeien, overvloeien
affluivigen	overleden
affluxie	toevloeiing
affront	verkortingen, beledigen, hoon, eerroven
affronteren	verkorten, beledigen, verongelijken, honen
affschouwe	het schouwen, goedkeuren van iets dat gemaakt is
afftans	slecht uitzierende
afganck	toegang naar een waterloop
afgegaen	ontrouw worden, geweest
afgelden	afkopen
afgeleggen	meningsverschil bijleggen
afgrift.	het afgraven.
afgrisen	afschuw van hebben, afschuw

afgruwelijk	afgrijselijk
afhanck	zijbeuk van een kerkgebouw
afhendinge	afpaling van een erf.
afhillen	afhouwen, bv door de beul afhakken van een hand
afhouwer	natuursteenbewerker
afkernige	afkerige, die de goed weg heeft verlaten (godsdienstig)
afkerven	afschrijven
afkleppen	bij klokgelui afkondigen
aflaet	uitsprong van een gebouw
aflaet	kwijtschelding van een zonde door betalen van geldbedrag,
aflegger	Die een lijk gereedmaakt voor het in de kist leggen, begrafenisondernemer
aflijvig worden (dezer wereld)	overlijden
aflijvig,	dood
afliiviheyd	sterven, overlijden
afluick	afsluiting tussen koor en kruisbeuk in een kerk
afpelsen	afranselen, afrossen
afrude	citroenkruid
afseiden	laten varen, opgeven
afseidinge	afpaling van een erf.
afscheet	grensscheiding
afscriven (iet)	door het opmaken van een akte afstand doen van een recht
afsetene	noemde men de bedrijver die zijn land in een andere gemeente bewerkte
afsighen	schuin naar beneden lopen
afslaen	weigeren
afslaen (iet)	aftrekken, korten
afslag	mindering (b.v. op de hoogte van een bijdrage)

afslager	ambtenaar die een openbare verkoping leidt, veilingmeester
afsliten (enen iet).	iemand bij vonnis het eigendom van iets ontzeggen ook: iemand tot een geldboete veroordelen.
afsmijten	om het leven brengen, vermoorden
afstamming	filiatie
afsteekijzer	richtstaaf om de rooilijn af te zetten
afsteeklijn	richtlijn
afsteekpaal	piketpaal, jalon
afstervinge	overlijden
afstrijken	afsnijden, afscheuren van een strook stof
afsturen	wegsturen
afswoene	schadeloosstelling
aft	wettig, rechtmatig
afteudach	wettige rechtsdag
afteudoel	de wettige rechterstoel
after	achter
afterbaecs	zie achterbaecs
afterbliven	wegblijven, niet verschijnen, niet plaats hebben
afterdijc	zie achterdijc
aftererve	achter het huis gelegen erf
aftergelaten	nagelaten, achtergelaten
afterkamer	achterkamer
afterlaeten	nagelaten, achtergelaten
aftermontag	dinsdag
aftersonntag	maandag
afterstede	achterstallige schuld
aftersusterskint	zie achtersusterkint
afterwesen	zie achterwesen
aftich	wettig, rechtmatig
aftinitas	aanverwantschap door huwelijk
aftrec	verzoeking, verlokkingen

aftrecker	die iemand geld aftroggelt
afverbennen	verbranden
afverbot	afkondiging
afverdienen	van iemand te vorderen hebben voor bewezen diensten.
afvillen	het vel verwijderen,
afvlien	wegvluchten
afvluchtich	voortvluchtig
afvreden	omheinen
afwege	ver van de weg af gelegen
afwegich	afgelegen
afwinnelijck	onteigenen, afnemen
afwinner	door een rechtelijke uitspraak verkrijgen
afwinninge	gerechtelijk in bezit nemen, door gerechtelijke uitspraak weer in zijn bezit krijgen van een goed
afzetter	lettertekenaar die sierletters verfraaid
agaso	ezeldrijver, stalknecht
agasonis	zie agaso
âgé	ouderdom, leeftijd, de jaren
âgé de ans	oud jaar
agenda	lijst van inkomen, uitgaande stukken meestal voorzien van een doorlopende nummering
agent	die voor iemand, iets uit te voeren aangesteld is, hof afgezand, zaakvoerder
agent municipal	beambte, ambtenaar
ager	akker
ager gandavensis	sas van gent
agere	doen, handelen, handel drijven
ageren	doen, verhandelen, in rechten handelen, dingtaal voeren
aget	(zwarte) barnsteen
agger	dijk, wal
aggeris	zie ager

aggravatie	verzwaringen
aggraveren	bezwaren, overladen, verzwaren
aggregatie	behagen, toestemming
aggregdiëren	aanvallen, aangaan, toetreden
aggreëren	behagen, toestemmen
aggresseren	aanvatten, aanvallen, invaren
aghste	achtste
aghter	achter
aghtinge	aandacht besteden aan
agieren	betogen, met woorden iets duidelijk maken
agil	snel, behendig
agitator	ezeldrijver, volksmenner, onruststoker
agittarius	hand - of voetboogmaker
agnaat	zie agnatus
agnaetinis	zie agnaetio
agnaetio	bloedverwantschap van vaderskant
agnat	bloedverwant van vaderszijde
agnaten	afstammelingen in mannelijke lijn
agnatus,	naaste bloedverwant van vaderszijde,
agnetentag	heilige Agnes (21 januari)
agnitio	erkenning
agnitis	zie agnitio
agnomen	bijnaam
agnomiis	zie agnomen
agnosce(e)ren	erkennen
agnoscere	(kind) erkennen
agnovi,	zie agnoscere
agnus deo	lam gods, beeltenis van een lam dat kruis vast houdt, paaslam
agoen	de doodstrijd, sterfuur
agreeren	consenteren
agressor	aanvaller
agrestis	boer

agri	zie ager
agricola	landbouwer, ook heiligendag voor de landbouw meestal 27 februari
agriculteur	landbouwer, boer
agrippina romanorum	Keulen
agrorum custos	veldwachter
agtbaar	achtbare
agtervolgt en nagekomen	nakomen en uitgevoerd worden
agtschleifer	barnsteenslijper
ai.el.	afk. anni elapsi, is weg gegaan / overleed in het jaar
Aide-chirurgijn	assistent van de chirurgijn
aïeul	grootvader
aïeule	grootmoeder
aïeux	voorouders
aiguillier	naaldenmaker
aiguiseur	slijper
aijsementsghelt	presentiegeld
aîné(e)	eerstgeboren (e), oudste
airber	arbeider
aischtag	as -woensdag
aitentag	feestdag van agathe (5 februari)
aker	koperen, ijzeren of blikken emmertje bij de waterput of regenton, zinken wateremmer
akker	bouwland ook lengtemaat, 1 akker = 7m1 ook oppervlaktemaat 1 akker = 0,05 ha
akkerman	boer, landbouwer
akkermeter	landmeter
akkervrouw	boerin
aks	strijdbijl
akte	een opgemaakt geschrift dat rechtsgeldig is
akte van weeserije	aanstelling van voogden voor minderjarigen

al of som	geheel of ten delen
alb.	afk. albus, wit
alb.	afk.albus, ook albs.wit, bleek
alba hebdomada	witte week, de week na pasen
albator	bleker (van beroep)
albatricis	zie albatrrix
albatrrix	bleekster (van beroep)
albertijn	betaalmiddel, gouden munt genoemd naar Albert, aarts Hertog van Oostenrijk, in Nederland betaalmiddel van 1598 tot 1611
albertus	gouden munt, ook albertijn genoemd
albertus rixdaelder	zie albertijn
albicerdo	zeembereider, zeemtouwer
albis (sepultus)	in het wit (begraven)
albs.	afk.albus, ook albs.wit, bleek
album amicorum	vriendenboek
album studiosorum	naamlijst van medestudenten aan een bepaalde universiteit, jaargenoten
alcmaria(e)	Alkmaar
alde vader	grootvader
aldenardum	Oudenaarde
aldenmoder	grootmoeder
aldentalven	van ouderdomswegen
aldenvalckenberch	oud – Valkenburg
alderman	oudste
ale	soort moutbier, licht (zoet) bier met weinig hop gebrouwen
aleman	platbodem voor het vervoer bier (ale)
alfvastene	halfvasten (donderdag in de derde vasten week)
alias	alias....., ook bekend als , bijgenaamd, oftewel
alibi	elders
alicarius	brouwer

aliënabel	Wandelbaar ?, dat vervreemd kan worden
aliënatie	vervreemding
aliëne(e)ren	vervreemden
alienigenus	buitenlander, in den vreemde geboren
alienus	vreemd
alii	sommigen, anderen
aliisque per multis	en anderen krachtens velen
alimentatie	opvoeding, levensonderhoud
alimente(e)ren	voeden, de kost geven
alinck	geheel, gans
aling	geheel, volkomen
alio morbo	aan een andere ziekte
aliquis (vr. aliqua) aliquid	een of ander, iemand, iets
aliquot	enige, een aantal
aliunde	van elders
alius	ander
allato nullo impedimento	zonder dat er een beletsel was aangevoerd
allatum	brengen, aanvoeren
allatus	aangebracht
alleberdier	hellebaardier
alleenslydende	eensluidend, gelijkkluidende
allegare	aanwijzen, afvaardigen
allegatie	aanwijzing, aangebrachte
allege(e)ren	voortbrengen, of in rechten bijbrengen, aanwijzen
allegeren	in rechte beweren, als bewijs in een proces aanvoeren
allegieren	aanbrengen
alleluia clausum	9e zondag voor Pasen
allenesalich	moederziel alleen

aller heiligen	aller heiligen, katholieke gedenkdag (1 november), in de Griekse kerk de 1e zondag na Pinksteren
aller mannen fastnag	alle mannen Vastenavond ?, 6e zondag voor Pasen
aller zielen	aller zielen, katholieke gedenkdag (2 november), of op zondag 3 november
aller zwölfboten tag	dag van de twaalf apostelen, katholieke gedenkdag, 15 juli
allermalc	iedereen
alleutier	eigenerfde
alliance	trouwing, huwelijk
alliance en or	gouden metekrynck (huwelijk)
alliantie	bondgenootschap
allié	(bloed) verwant, familielid
alliëren	verbond maken
alligement	lastenverlichting
alligieren	zich beroepen op, verwijzen naar
allegatus est pro patre	aangewezen is als vader
allodiaal	niet leenroerig
allodiale goederen	vrije en on-leengoederen, vrijhaven
allodium	vrij eigendom
alloy	muntstof ?
alluderen	op spelen, het oog op hebben
allusie	inzicht op iets, anspel?
almanac,	almanak, jaarboek getijdenboek
almanach	zie almanac
almanag	zie calendier
almarie	kast voorzien van planken, vaak keukenkast
almatike	bovenkleed met wijde mouwen
almende	een aandeel in de weiden, bossen en, viswateren
almisse	aalmoes
almisse	muts, de zijkant liep door tot op de schouders

alore	gang
alostum	Aalst
alreine	gezamenlijk
alse men recht	als men criminele executie doet
alsoo	zoo is het, zo besluiten wij...
alster	ekster
altare	altaar
altarista	kapelaan
altbüßer	schoenmaker
altbutzer	zie altbüßer,
altehant	terstond, aanstonds
altenteil	lijftocht, beding van levenslange verzorging van degene die een boerengood enz. overgeeft
alter	andere, tweede
alterà die	de dag daarna
alteratie	verandering, het veranderde
alterceren	betwisten, bedingen
altereren	veranderen, verwisselen
altermutter	overgrootmoeder
alternatijf	verwisseling, van het een om het ander, het een of het ander
altervater	overgrootvader
altflicker	zie altbüßer,
altment	afk. aultrement,
altmoerken	betaalmiddel van geringe waarde
altmutter	grootmoeder
altoos	als wel
altvater	grootvader, patriarch, stamvader
altvondern	voorvaderen, voorouders
alumna	pleegdochter
alumnum	leerling
alumnus	pleegzoon, student, scholier, zuigeling, beschermeling

alutarius cerdo	zeemleer bereider, zeemtouwer
alute	van het begin tot het einde
aluun	aluin, grondstof voor leer en verf
alwillens	uit vrije wil
ama	zie aam,
aman	ambtenaar
amanuensis	schrijver, helper, klerk
amateur	liefhebber
amator	liefhebber, minnares, geliefde
amatrix	zie amator
ambacht	rechtsgebied met lagere rechtspraak onder het gezag van een schout, baljuw of drost.
ambachter	lid van een Gilde
ambachts(heerlijk-heid)	het gewone bestuursgebied op het platte land in westelijk Nederland
ambachtsbewaard-ers	het bestuur van de ambachtsheerlijkheid onder de ambachtsheer met daarnaast nog de schout en het college van schepenen
ambachtsbrief	verklaring dat men zijn vak verstaat en bij een meester in een andere stad langer dan een jaar heeft gewerkt
ambachtsgezel	vakman die nog niet zijn meesterproef heeft afgelegd
ambachtsheer	het hoogste feitelijke gezag in een ambachtsheerlijkheid
ambachtshuus	zetel van de schepenbank, ook werkplaats
ambachtsjongen	leerling die het vak moest leren of nog geen gezel was
ambachtslieden	kleine zelfstandigen die hun producten met hun handen en eenvoudige gereedschappen maakten. de producten werden meestal van uit hun werkplaats / winkel verkocht
ambachtswercman	bediende, arbeider
ambactiator	gezant, ambassadeur
ambages	omwegen, omreden
ambassade	bezending

ambassiator	ambassadeur
ambiëren	ergens na streven, verzoeken, vrijen, begeren
ambiguiteit	dubbelzinnigheid, dubbelduiding
ambiguus,	zie; ambiguiteit
ambitie	manie, streven, begeerte, drift, neiging, woede, staatzucht ?
ambla, ablum	Ameland
ambo	beide (n)
ambo hic nati	beiden hier geboren
ambo parochiani (mei)	beiden van deze parochie
ambochtsknaep	handwerksgezel
ambochtsknecht	zie ambochtsknaep
ambochtsyser	gilde stempel
ambochtszegel	ambtszegel
ambolt	aambeeld
ambt	de benaming voor de onderverdeling van een plattelandsgebied
ambtman	overheidsdienaar, ambtenaar
ambtsjonker	Adellijk persoon
ambtsketen	teken van waardigheid van ambt
ambubaya	badknecht, masseur
amde	afk. amende, (geld) boete, bekeuring
ame	inhoudsmaat voor vloeistoffen ca 138 ltr., ook amen
amel	soort tarwe
amenda	vergoeding
amende	boete, straf
amens	krankzinnig
amentis	zie amens
amer	ijker voor inhoudsmaten voor vloeistoffen
amerdijn	hete as
amersade	oppervlaktemaat, 1 amersade = 1/6 gras = 0,066 ha.

ames	niemand
amica	zie amicus
amicabel	vriendelijk
amicables	goede mannen, scheidslieden
amice	vriend, goede vriend, vriendelijk
amicitia	vriendschap, gilde
amicus	verre verwantschap
amië	vriendin, geliefde, bijvrouw
amiger	wapenhulp, page, edelknaap
amijs	vriend, minnaar
amiragius	admiraal
amireus	zie amiragius
amita	tante, tante aan vaderskant
amita magna	zuster van grootouders aan vaderskant
amita major	zuster van overgrootouders aan vaderskant
amita maxima	zuster van betovergrootouders aan vaderskant
amitini	kind van een zuster
amitini magni	kleinzoon van zuster
amitinus	neef, zoon van amita (=tante)
amitinus magnus	achternicht, kleindochter van amita magna
amitinusa	nicht, dochter van amita (=tante)
amitinusa magnus	neef, zoon van amita (=tante)
amivadi	zie amivadum
amivadum	Amersfoort
ammann	burgemeester
ammasseren	vergaderen
amme	zoogster, min, voedster
ammeister	gildemeester
ammelaken	tafellaken
amoliëeren	uitroeien, verdelgen
amortiseeren	het goed in een dode hand stellen, betekend niet overdraagbaar meer
amove(e)ren	slopen

amphibolie	dubbelzinnigheid
amphibologie	een twijfelachtige/ duistere reden
ampl.	afk. amplissimus, hooggeëerde
ample	breed, wijd, ruim
amplecteren	omhelzen, aannemen
ampli(ë)eren	verbreden, uitbreiden
ampliatie	aanvulling
amplieren	verbreden
amplificatie	de verbredingen
amplissimus	hooggeëerde
amplissimus dominus	hooggeëerde heer
ampteling	beambte, ambtenaar
ampul	meestal klein flesje voor fijne olie
ampularius	flessenmaker
amrl	afk. admiraal
amstela	Amstel
amstelodamensis	Amsterdams
amstelodamum amstelodami	Amsterdam, te Amsterdam
amsterdamse-voet	lengtemaat, 1 amsterdamse voet = 28,3 cm
an	of (in vraagzin), voor
an niversarium	jaargetijde, jaardag, vaak de herdenkingsdag van een overledene
anachoreta	kluizenaar
anagram	omgekeerde letter volgorde, in Ned. Indië was het gebruikelijk om bij een onecht kind de naam van de vader in anagram te geven
anatomicus	ontleedkundige
anche	grootvader
ancheria	zie anker
ancilla	dienstmaagd, meisje
anclaghen	aanklagen
ancre	zie anker

ancxteneeren	beangstigen
anderen daghes (des)	de volgende dag
anderlacum	Anderlecht
anderlinck	achterneef
anders worden dan te passe	ziever worden, sterven
andersweer	bloedverwant in de 2e graad, achterneef, kind van een volle neef of nicht
anderwollelaecken	“anderwol”, lakenstof gemaakt van wol van slechte kwaliteit
andriesgulden	gouden munt of penning met de afbeelding van de apostel Andreas, omstreeks 1420
angelorum festum	feestdag van de engelen, 29 september
angelot	munt 17e-18e eeuw, gelijk aan 108 stuivers, beeltenis van aartsengel
angelstok.	vishengel
angelus	gebed dat na het luiden van het angelusklokje wordt gelezen, meestal wordt na 3 uur 's middags bedoeld.
angewünschte kinder	geadopteerde kinderen
anglia	Engeland
anglice	in het engels
anglicus	engels
angulus	hoek
anguste	eng, nauw
anheischig machen	zich verplichten, aanbieden
anhiligen	huwen, trouwen
anichhere	grootvader
anilis	bejaard
anima	ziel, persoon, een parochie van ...zielen
animadversie	aanmerking
animadverteeren	waarnemen, bevroeden
animam suo creator reddidit	gaf zijn ziel terug aan zijn schepper

animarum commemoratio	herdenken van de overledenen, 2 november
animeren	moed geven, aansporen
animeus	moedig
anke	boter
anker	inhoudsmaat, 1 anker = 1/4 aam, ca 37,5 ltr ook vismaat ca. 50 kg. soms 30 kg
ankeraar	bedelaar
ankerkruis	heraldiektken, beeltenis op een wapenschild in de vorm van een kruis met gespleten uiteinden
annalen	geschiedkundig verslag, in de betreffende periode geschreven, jaarboeken, tijdrekeningen
annalis	een jaar oud
annectereen	aanknopen, aanhechten
année bissextile	schrikkeljaar
annex	toegevoegd, aangehecht, bijgevoegd
annexeren	toevoegen, aanbinden
annexis	met bijbehoren
annexus	verbonden
annicheleren	te niet doen
anniculus	slechts een jaar oud
annihileeren	te niet doen
anno	in het jaar
anno aetatis (suae) mo	in het ,,,, de jaar van hun leven
anno domini	in het jaar van de heer
anno eodem ut supra	in hetzelfde jaar als boven
anno passato	(in) het afgelopen jaar
annonarius	korenhandelaar
annorum	jaren, van ... jaren
annoteeren	aantekenen
annu-(s) (m)	jaar

annuarium	jaarboek
annuatim	jaarlijks
annueeren	toestaan, toewensen
annularius (faber)	maliënkoldermaker
annullatie	vernietiging
annulleeren	vernietigen, te niet doen
annuntiatus	zie annuntiatio
annuntiatio	Maria boodschap (25 maart)
anonima	zie anonimus
anonimus	naamloos
anonymus	zie anonimus
anoyeren	goedkeuren
ans,	oppervlaktemaat, 1 ans = 1/12 pondemaat = 0.03 ha ookjaar (oud)
anschaffer	inkoper
ansmeren	moet geven
ante	voor (tijd), tevoren
ante diem pridie	eergisteren
ante merianus	zie ante meridiem
ante meridiem	voormiddag (s) , am
antea	vroeger, tevoren
antecessis	zie antecessor
antecessor	voorganger, voorouder
antedictus	voornoemd
antenatus	stiefzoon uit eerste huwelijk (meestal is de vader overleden)
antesignarius	sergeant-majoor
anticipatie	voorkoming voor de vervalddag
anticiperen	voorkomen
antidotaal	een verzoek gedaan om te voorkomen dat iemand niet onverhoord bezwaard wordt en alleen op het te kennen geven van partijen
antidotum	tegengift,

antiecksnijder	beeldensnijder, ornamentensnijder
antijcraeyer	kunstdraaier, houtdraaier
antijks	zie antijq
antijq,	oud, ouderwets, snaaks
antinumptiale	voorhuwelijkse (voorwaarden)
antipaty	afkeer, weezin
antiqueren	afschaffen, te niet doen
antiqui	voorouders
antiquus	(zeer) oud
antistes	pastoor
antlaßtag	witte donderdag, donderdag voor Pasen
antlaßwoche	stille week voor Pasen
antonis	naamdag heilige Antonius abt (17 januari)
antquaar	handelaar in (oude) boeken, kaarten en prenten
antwerp	dam, opgeworpen grond tegen het water
antwoord met middelen	een schriftuur van een verweerder waarin hij verscheidene redenen gebruikt om zijn beweringen waar te maken en de eisen van de partijen stuk voor stuk te weerleggen
anus	oude vrouw
anusus	zie anus
anythe	grootvader
ao, (met boven streepje)	anno, in het jaar
ao1568	afk. anno, in het jaar 1568
aoest	augustus
ap	afk. apres, na
apart	afgezonderd
apeel	oproeping voor het gerecht te verschijnen, ook slagwerk in klok
apeert	onbeschaamd
apehesje	kinderkleding, ook apenrokje
apelleren	noemen, in beroep gaan

apengerer	kopergierter
apengießer	zie apengerer
apergoet	zonder eigenaar, onbeheerd
apiarius	imker
apliq	afk. apostolique, apostolisch
apocha	kwitantie, kwijtscheldingbrief, handschrift
apocryph	verborgen, twijfelachtig, ongeregeld
apointement	schikking van een meningsverschil
apointieren	beredeneren
apoplexia	beroerte
apostaat	afvallige, verloochenaar
apostaet	rebel, tegen sprekerige, afvallige
apostel	bode
apostille	op de kantstrook getekende bescheid, en uiting op het verzoek
apostille	beroepsbrief, kanttekening, naschrift, aanbeveling toegevoegd aan een petitie of memorie, vaak in de marge geschreven
apostilleren	op de kantstrook aantekenen
apostolicus	pauselijk
apotecarijs	zie apothicaire
apotehekarie	apotheek
apothecarius	zie apothicaire
apothicaire	apotheker
appaïseren	bevredigen
apparent	waarschijnlijk, schijnbaar, mogelijk, naar het schijnt
apparenté	aangetrouwd
apparentie	schijnbaarheid
apparitio domini	verheerlijking van de heer, 6 januari
apparitor	opzichter
appatissement	schatting, geldheffing
appelbanc	marktkraam om appels te verkopen
appeleerder	voorman bij de kerkenbouw

appeleren	aan roepen, te weten, een of meerdere getuigen
appelkruis	bolkruis, heraldisch figuur
appellare, appelleren	noemen, in beroep gaan
appellatie	van een lager tot een hogere rechter; werd onderscheiden van reformatie, omdat bij appel, gemeenlijk is het verboden ondertussen te mogen executeren, en de reformatie geen executie beletten kan
appellatur	wordt genoemd, heet
appelleren	weerroepen, herkennen, herverzoeken
appelmate	de vast gestelde (geijkt) maat waarin appels moesten worden verkocht
appelstede	appelboomgaard
appelton	geijkte ton, vat voor meten van hoeveelheid appels
appendere	ophangen aan
appendix	aanhangsel, toevoegsel
appensement	dag van (het) beraad
appertinentiae	toebehoren, wat er bij hoort
applauderen	prijzen, toejuichen
applicatie	toepassing
applicatie (bij)	in aansluiting, vervolgens
appliceert	opleggen, aanleggen ?, zich sterk voor maken
appliceren	toepassen, ten propoosten (onderwerp van gesprek) brengen
applikieren	toevoegen
appointement	beslechting, uiting
appointeren	bestemmen, iemand ergens bescheiden (ontbieden)
appointement	schikking in rechte, beschikking, vaak in de kantlijn vermelde beschikking op het verzoek
appointeren	beslissen, beschikken
apprehensie,	gevangenneming

apprehenderen	gevangen nemen, vrezen, duchten, in hechtenis, vast houden, vangen, aantasten
apprehensie	bevatting, begrijpen, hafte, hechtenis
apprehensio(-nis)	gevangenneming
approbare,	goedkeuren
approbatie	goedkeuring (door de overheid), bestemming, gestading
approbatio(nis)	goedkeuring
approbeerde	goedkeuren
approberen	goedkeuren, van waarden houden, toestaan, gestaden, betogen
approcheren	naderen, benaderen
appropriëren	zich toe-eigenen, zich toeschrijven, toekennen
appt	afk. appointment, salaris, bezoldiging, traktement
aprenderen	arresteren
après qu'il a été donne lecture du présent acte de décès aux coparans à signé	na het voorlezen van de akte van overlijden aan de aanwezigen hebben zij met ons ondertekend.
apricator	bleker
aprilis	april, van april
aprovechiëren (sich)	zich bevoordelen
apt	nut, bekwaam
apteker	apotheker
apud	bij, in ... meestal gevolgd door plaatsnaam , voor
apud acta	voor 't gerechte, wettelijk, bij volmacht
apzaerd	hulp van de baljuw die dieven ving
aqæductus	sloot, waterloop
aqua	water
aquensis	van Aken
aquilex	bronmeester
aquis granum	aken

aquiten	bekende
ar(o)l(a)unum	Arlon
ara	afk. algemeen rijksarchief
arabilis	ploegbaar
arabilis terra	beploegbaar, bebouwbaar land
arator	landbouwer, landman
aratorum faber	ploegenmaker
aratrum	ploeg
arausio	Orange (fr.)
arbalista	schutter met slinger
arbeid	barensweën, baring, moeite, ook barensnood
arbeysluyden	arbeiders mnl./vrl.
arbiter	gekozen rechter, bemiddelaar
arbiters	scheidslieden, middelaars, goede-mannen, kerslieden
arbitrateur	zagsman
archebisschop	zie archevêqué
archevêqué,	aartsbisschop
archiater	geneesheer, lijfarts
archichancelier	aartskanselier
archichater	geneesheer, lijfarts
archidiaconus	aartsdiaken
archiduc	zie archidux
archiducem	zie archidux
archiduchesse	aartshertogin
archidux	aartshertog
archieffonds	een in dezelfde archief bewaarplaats berustende groep gelijksoortige en/of verwante archieven
archiepiscopus	aartsbisschop
archigenes	geneesheer, lijfarts
archipincernarius	opperschenker
architrclinus	rentmeester

archivalium	archiefstukken
archvermoen	achterdocht
arckebouseeren	schieten met vuurroeren
arcketike	jicht
arcolarius	schrijnwerker
arcuarius	bogenmaker, arm - en voetboogmaker
arcularius	schrijnwerker
ardivicum	Harderwijk
area	erf, hofstede
arebeyer	arbeider, los werkman, pakkendrager
aremborst	zie armborst
aren	hun
arenaci	zie arenacum
arenacum	Arnhem, te arnhem
arestant	beslaglegger
arfpacht	erfpacht
arg ende list	zie argelist (sonder)
argelist (sonder)	zonder "arg ende list", te goeder trouw, zonder kwade opzet
argelistich	bedrieglijk, arglistig
argen	verergeren, meer schade lijden
argentarius	bankier, wisselaar
argentarius faber	zilversmid
argentier	geldwisselaar
argentijn	zilverkleurige verf
argentorati	zie argentoratum
argentoratum	Straatsburg, te Straatsburg
argentum	zilver
argertiere	bedorven, slechte staat
argheid	ondeugd, slimme streek
arguatie	beknibbeling, twist-propoost (twist gesprek)
argueren	twistredenen
aricheyd	zie argheid

ariet fieff	land toebehorend aan een leen, achterleen
arithmetijcke	de kosten van tellen ?
arkeltoren	hangtorentje op een hoek van twee gevels
arm	wandkandelaar
arma(orum)	wapenen
armarium	arsenaal
armbestuurder	regent van een armengesticht
armborst	handboog, niet draagbare grote boog
armborstier	boogschutter
armbosse	armenfonds
armbruster	handboogmaker
armelijnen	hermelijnen
armemmerkes	armenteken?
armenbedienaar	diaken
armenbezorger	diaken, zorgdrager voor de armen
armenproviso(o)r	zie armevoet
armevoet	lid en/of bestuurder van het armenbestuur of armenfonds
armgout	gouden armband
armheit	armoede
armiductor	schermmeester, vechtmeester
armiger	schildknaap
armijn	bontwerk, hermelijnen
armille	armband
armkind	kind op de arm ten graven gedragen, tot ca. 1 jaar oud
armmeester	persoon belast met de armenzorg
armonie	zoet geluid
armonizeren	zoet geluid maken,
armozijde	zie armozijn
armozijn,	dunne zijde- of katoenachtige stof, veelal als voering gebruikt., soort tafzijde, taf
armyn	zie armyne
armyne	zie armijn

arne	oogst
aromatopola	kruiden -, specerijenhandelaar
arpen	lengtemaat
arr	afk. arrerage, lijfrente uitkering
arra	wellekom geld, godspenning
arrable	uit zijn verhouding getrokken, wat er niet toe doet
arrement	gedinggrond, het fundament waar het proces op gegrond is, plei-deriving, pleid-erf ?
arrementen van 't proces aanvaarden	in de zaak voortgaan en het proces aannemen op den grond daar het op de zelfde begonnen is, zich zelf pleid-erf stellen
arrepitius	bezeten
arrest	beslag, besluit, bezetting, bekommering, op iemands persoon, ofte goed; item, het gewijsde en de besluiten van den rechter
arrest wijzen, (by)	uiterlijke recht doen, zonder dat men daar van vorder, of in hoger beroepen mag
arrestadia	achterstallige betalingen, beslagen
arrestant	vordering, arrestant, hij die beslag laat leggen
arrestbrake	ontvluchten, ontvreemden van in beslag genomen goederen, uitbreken uit de cel
arreste	aanhouding, beslaglegging op goederen
arreste(e)ren	vast houden, in verzekering en bedwang houden, bezetten, bekommeren, beslaan, benauwen, bedwingen, ingevolge een bevelschrift beslag laten leggen, in beslag nemen
arrestpenninck	handgeld
arrier	achterruit
arrière-grand-mère	overgrootmoeder
arrière-grand-oncle	broer van de overgrootvader of overgrootmoeder, vader van de oudoom of oudtante
arrière-grand-père	overgrootvader

arrière-grand-tante	zuster van de overgrootvader of overgrootmoeder, moeder van de oudoom of oudtante
arrière-neveu	achterneef
arrière-nièce	achternicht
arrière-petit-fils	achterkleinzoon
arrière-petit-neveu	achter-achter neef
arrière-petite-fille	achterkleindochter
arrière-petite-nièce	achter -achter nicht
arrière-vassal	achter leenman
arrière-vieillesse	zeer hoge ouderdom
arriveren	aan land komen
arrondissement communal	arrondissement van de gemeente
arsater, arsate	heelmeester
arsaterie	heekunde
art	afk. article, artikel, opstel, verhandeling
art noch ergien	zonder bedrog of arglist
articuleren	nauwkeurig en duidelijk uitspreken
articulo mortus (is)	op het moment van sterven
articulus	moment, artikel, punt
artifex	ambachtsman, handwerksman
artifex loriciarius	riemenmaker
artifex organorum	orgelmaker, orgelbouwer
artifice	kunsthandel
artificie	konst-handel ? gekunsteld, onnatuurlijk
artificieel	konstig, gekunsteld, kunstmatig
artil	afk. artillerie, geschut
artsene	artsenij
ascat	scheldwoord voor een (jonge) vrouw, slordige meid, luie vrouw
ascedent	dat wat opklimt of oprijst
ascendens	voorgaand, opgaand, opklimmend
ascendenten	voorouders, de ouders, hun ouders
ascenderen	opklimmen

ascensio domini	hemelvaart des heren, 2e donderdag voor Pinksteren
ascentie	een opstijging
aschdach	de eerste dag van de vasten, Aswoensdag
aschermittwoch,	woensdag in de 7e week voor Pasen
aschhaalter	vuilnisman
asem	adem
asichdoem(sch)	rechtspraak volgens het aasdomrecht, vooral in Friese omgeving
asimuleren	veinzen
askar	vuilniswagen
asnapium	Gennep
aspera	asperen
aspiciens a longe	1e advent
assator	kok, kok van de gaarkeuken
asschevyster	luiwammes
assecteren	navolgen, bejagen (streven naar)
asselijk	askleur
assequeren	bekomen, verkrijgen, vervolgen
asserens se nominari	die beweert te heten
asserere	beweren, bekennen
assereren	verzekereren
asserteren	toestaan
assertio	verklaring
assertione matris	volgens de verklaring van de moeder
assertionis	zie assertio
assertum	zie asserere
asserui	zie asserere
asseruit	heeft bekend
asserveren	behoeden, bewaren
assesseur	bijgevoegde, bijzitter
assessor	dorpswethouder
assessor	staat iemand terzijde, toegevoegd lid van het bestuur of moderamen

assidué	vlijtig
assiette	grondslag, grondslag voor de belasting
assignieren	belegeren
assignare	toewijzen, aanwijzen, machtigen
assignat	hij (zij) wijst aan
assignatie	schriftelijke opdracht tot betaling van een geldsom an wen derde, wissel
assigneert	bewijst
assigneren	toeschrijven aan,
assinatus	gemachtigde
assindria	essen (d)
assise	belasting, accijns, ook het rechtsgebied/ ban waarin de assisen geldig waren
assisia	consumptiebelasting, onkosten bij openbare verkoop
associëren	vergezelschappen, met elkaar verenigen
assopiëren	stillen, in slaap wiegen, sussen
assumeeren	aanvaarden, aanstellen
assumpti mariæ	Maria tenhemelopneming, 15 augustus
assumptie	benoeming, aanneming, opnemen
assumptinis,	zie assumptinis mariæ
assumtie	bijneem, aanneming, toeneming
assureren	verzekeren
ast is	zo is het is
astans	zie astantes
astantes	de aanwezigen
astantibus	aan de aanwezige
astare	erbij staan, erbij zijn, aanwezig zijn
asteriet	opaal
asthma	astma
asthmate	door astma
asthmaticus	astmalijder
astringe(e)ren	prangen, toeprangen, te samen dwingen

astronomische tekens	aanduiding om kleuren in heraldiek aan te geven zon = goud, mars = rood, jupiter =blauw, venus =groen, saturnus = zwart, mercurius = purper
astructie	bewering
astrueren	opbouwen, aanbouwen, aantimmeren, tot een fundament stellen
asverkoper	handelaar in potas en mest
asverwig	askleurig
aswoensdag	zie aschermittwoch
asyl	vrijplaats, schuilplaats
atache	aanhangsel, is een schriftelijk consent op 't gene gedaan is, dat men aan enige stukken hangt, of daar bij voegt
atamita	zuster van oud-betovergrootvader
atavia	oud-betovergrootmoeder
atavunculus	broer van oud-betovergrootmoeder
atavus	oud-betovergrootvader
ate	vader
atelier	werkplaats
aterling	bastaard, uit ontucht ontstaan kind
athée	godloochenaar, ongelovige
atheist	god-vergeter, god-verlogener, godverzaker
atheïst(isch)	zie athée
atmade	weide alleen voor het grazen van vee
atmatertera	zuster van oud-betovergrootmoeder
atnepos	zie atnepos
atnepotis	kleinzoon van achterkleinkind
atneptis	kleindochter van achterkleinkind
atpatruus	broer van oud-betovergrootvader
atque	en
âtre	haard, stookplaats
atrebatum	Arras (fr)
atribueren	zich doen mengen in een zaak

atroce	gruwelijk
att	afk. attestatie, attest, getuigschrift, verklaring, bewijs
attaché	geboeid, (vast)gebonden (aan)
attactum	bereiken
attaque	aanranding, ook aanval, bestorming, uitval, overval,
attaque à main armée	gewapende overval, roofoverval
attaque(e)ren	aanranden, aangrijpen, aanvallen
attediose	met vijandige bedoelingen.
atteindre (70 ans)	(70 jaar) worden
atteindre,	bereiken, halen, komen
attenant	aangrenzend, belenden
attenderen	aanvallen
attent	toehorend
attentaat	onderwind, bestaan tegen verbod
attentaten	feitelijkheden tegen het verbod van een rechter
attente	met aandacht
attente(e)ren	beproeven, onderstaan, ondervinden, ondergaan
attentie	toeluistering, aandachtig aanhoren
atterminatie	verlenging, uitstel
atterminatiebrieven	brieven van uitstel, om voor een zekeren tijd van zijn schuldenaars niet overvallen te worden
attermineeren	uitstellen
attestand	getuige
attestari	bevestigen, getuigen
attestatie	getuigschrift van lidmaatschap, verklaring, getuigenis
attestatio de morte	bewijsschrift van overlijden
attestatio de vita	bewijsschrift van leven
attesteren	getuigen, verklaren

attestor	betuigen
attinentia	aanhorigheid
attinentiae	toebehoren, aanhorigheden
attinentiarum	zie attinentiae
attingi	bereiken
atrape nigaud	boerenbedrog
atraperen	betrappen, achterhalen
attribuëren	toeschikken, toevoegen, toe-eigenen
attuli	brengen, aanvoeren, ik heb gebracht
au delà	het hiernamaals
aubépine	meidoorn, haagdoorn
auberge	herberg
aubergiste	herbergier
aucellator	valkenier
aucellatoris	zie valkennier
aucte	afk. autorite, gezag autoriteit, macht
auctionator	handelaar, veiler
auctor delicti	bedrijver van een misdaad
auctor gentis	stamvader van een familie
auctor(-is)	diegene die iets heeft veroorzaakt, rechtsvoorganger
auctoris	zie auctor
auctoriseren	machtigen, erkennen
aud	afk. audit, accountantsonderzoek, revisor
audience	(rechts)zitting
audiëncier	gerechtsbode, deurwaarder
auditie	aanhoren, controleren
auditor	toehoorder, scholier, student
auditoris	zie auditor
audivit Dominus	vrijdag en zaterdag na Aswoensdag
aermacher	uurwerkmaker
aves	afk. autres, ander
auffahrt	hemelvaart

aufgebote	huwelijksaankondiging, ondertrouw
aufugeren	ontvlieden, doorgaan, weglopen
aufwatter	kelner, opdiener
auge	trog, voe(de)rbak, drinkbak
augmenteren	vermeerderen
augst	augustus
augusta trevirorum	trier
augusti	van augustus
augustijn	lengtemaat, 1 augustijn = ca 4,5 mm
augustin	kloosterling van de orde der augustijnen, augustijn, augustines
augustine	augustines
augustus	augustus, 8e maand
aujourd' hui	vandaag, heden, nu, heden ten dage
aula	hof
aulacum	tapijt
aulaeorum opifex	tapijtwerker
aulicus	van het hof, hoveling
aulmousnir	iemand die aalmoezen geeft of verdeeld.
aumône	aalmoes, milde gave
aumônière	gordelbeursje
auré	gouddruppels
aurelia	Orléans (fr)
aureliae	te Orléans (fr)
aurifaber	goud - en zilversmid
aurifex	zie aurifaber
aurifodinarius	goudgraver
auriga	voerman
aurore	dageraad, morgenstond, morgenrood, oranjegeel, goudgeel,
ausgehender monat	de twe tweede de helft van de maand
ausgeher	bode, voorbode
auspice	op gezag van
australis	zuidelijk

auszahler	betaalmeester
autaer	altaar
autem	echter
autentijkelijk	naar waarheid
authentijcq	bekrachtigt, geloofwaardig, het eerste ontwerp
authentique	rechtsgeldig
authentiquement	zie authentique
authentifieren	bekrachten, krachtig maken
authorisatie	machtiging, toestemming, bekrachtiging, last, volmacht
authoriseren	machtig maken, gezag geven
authuer	maker van een geschrift
autment	afk. autrement, anders, niet erg,
autographum	eigenhandig vervaardigd stuk, dus geen kopie of afschrift, ook grond schrift, eigen schrift, grondtekst (die later vertaald is)
automne	herfst
autre part	aan de andere zijde
auts	afk. autres, anderen
autumnalis	van de herfst
autumnus	herfst
auxilie	hulp
av	afk. avoir, voor
av. j. c.	afk. avant jésus christ , datum, na jesus christus.
ava	grootmoeder
avagaar	handboor met knop aan bovenzijde
avancement	vordering, bevordering
avanceren	vorderen, bevorderen
avant l' aurore	voor dag en dauw
avantage	voordeel
ave	afkomst, afstamming

avec la promesse de mariage met de belofte dan te trouwen

avenant	evenredigheid
avent	oven
aver	om, over, ook nakomeling
averghegheven	overeengekomen
averoud	overoud
avers	afkering, tegenpartij
averse	regenbui, stortbui, plensbui
averse orageuse	onweersbui
averseeren	tegenstreven, tegenstaan
aves	andersom, van het goede pad afgaan
avesch	andersom, van het goede pad afgaan
avetronc	onecht kind
aveu	bekentenis, erkenning, het bekennen ook, toestemming, medeweten
aveugler	blind maken
aveux	zie aveu
avi	grootouders
avia	zie ava
avia	zie avi
avitus	van grootvader, voor vaderlijk
avoceren	afstemmen, ontraden
avoine	haver
avond	de dag vóór het feest. bv de korstavond is 24 december
avondbedinge	avondgebed
avondhoer	prostitutee
avondmaaltje,	kerkboek speciaal voor het avondgebed
avont	vanavond
avontclocke	tijdstip waarop allerlei verbodsbepalingen in werking treden, ook wanneer de stadspoort gesloten werd
avontlicht	poortklok

avontmaelkamer	eetkamer
avontspise	avondeten
avontuir	geval
avousen	op iemand gezondheid drinken
avril	april
avuncula	tante van moederszijde
avunculus	oom van moederszijde of zwager der zuster
avunculus magnus	broer van grootouder aan moederszijde
avunculus maior	broer van overgrootouder aan moederszijde
avunculus maximus	broer van betovergrootouder aan moederszijde
avus	grootvader
avus plur avi	grootvader, grootouders, voorouders
avys	waarschuwing, advies
awegich	afgelegen
aweit	wachtpost, wacht, schildwacht, nachtwake
awint	windstil
ax(el)el	axel
axioma	een gemene regel
ayer	eierenhandelaar
ayeul	grootvader
az.	afk. azuur, in heraldiek de kleur blauw, ook lazuur genoemd, vaak ook als bl. afgekort
azen	voeden, voldoen
azijl	azijn
azur	azuur, blauw

B

B	afk. begraafregister
b.	afk. boisseau, geheimhouden
B.	afk. bandboekdeel
b.	afk. baptisatus, gedoopt, gedoopte

B.L.	afk. benevole lector, welwillende lezer
B.M.	afk. Beatae Memoriae, zaliger gedachtenis
B.M.V.	afk. Beatae Mariae Virginis
b.p.	afk. baptizatus parrocho, gedoopt door de pastoor
b.s.	afk. baptizatus sacellano, gedoopt door de kapelaan
ba.roen	baron, is een “ghenooten of banreheren”.
baa neus	snotneus, druipneus
baad	bode
baai	stof voor onderkleding, grofwollen of katoenstof
baaierd	herberg, ook passantenhuis voor vreemdelingen die behoefstig waren
baaierdoef	landloper, zwerver
baak	vuurtoren, ook spekslager, varkens koper
baakmeeter	lantaren aansteker
baakmolen	watermolen door de wind aangedreven
baakmolenaar	molenaar op een baakmolen
baander	baanspinner lijnslager in een touwslagerij
baanderheer	ridder met het recht om onder eigen banier (vaandel) vazallen aan te voeren
baandraaier	arbeider in lijnbaan, lijnbaanwiel draaier
baanrots	zie baanderheer
baanrover(s)	struikrover(s)
baanwever	touwslager, arbeider op een lijnbaan
baar	teken in heraldiek, linker schuinbalk
baarkind	kind ten graven gedragen op een baar, ca. 1-12 jaar oud
baarlyk	in eigen persoon
baarsgewijs	teken in de heraldiek, in de richting van een linker schuinbalk geplaatst
baas	meester
baay	grof wollen stof
babijn	garenklos

baccaert	bakker
baccalaureus	geleerde, academici, (de laagste graad)
baccorf	broodmand
baccorf	broodmand
bacexcijns	cijns geheven over het bakmeel voor brood
bachten	achter, aan de achterzijde
bachtenbliven	achterblijven
bachwaerdich	zie bacwaerdich
baciser	wafelijzer, braadpan
back	kuil onder watermolenrad, voorste afdeling van een diligences
backe	baksel
backenslaen	oorvijs geven
backerheghe	zie backerige
backerige,	bakkersvrouw
backerscool	houtschool, hout in een bakoven
backershuus	bakkerij
backijser	ijzeren bak - en/of braadpan
backiser	zie backijser
backousen	soort broek
bacovens	bakoven
bacschip	vrachtschip voor goederen vervoer op rivieren
bactoereye	bakkerij
bactoereye	bakhuis
bacvonnis	vonnis gewezen zonder aanwezigheid van de partijen
bacwaerdich	hij die in gebreke blijft, hij die niet aan zijn verplichtingen in rechte voldoet, die niet op de dag verschijnt, ook die aan zijn verplichtingen niet voldoet, juridisch gezien
bacwarich	zie bacwaerdich
bacwoordich	onwaar, niet ter zaken doende.
badden	baden

badehuus	badhuis
bademoeder	baker, vroedvrouw
badenkemken	weiland voor de paarden van de bodedienst
baderie	zie badestove
badestove	badhuis
badigeonneur	witkalker
baduhennae lucus	Veluwe
baduit	inhoudsmaat, 1 baduit = 1/4 kan en ca 0,4 ltr voornamelijk in Noord. Brabant
baduit	zie beduit
baecvleesch	varkensvlees
baeicamer	badkamer
baeicupe	badkuip
baelge	slagboom, hek, paalwerk. ook een als plein afgezette plaat
baelgie	voogdij, rechtsgebied van een landsheer
baemesse	feestdag van St. Baafs, 1 oktober
baenroodse	zie banreheer:
baer	bloot, naakt, ook baring, verlossing, heraldiekteken, linkerschuinbalk in een wapen, (geeft meestal bastaard aa (lijk)baar
baerachtich	zwanger, vruchtbaar
baercleet	lijkkleed
baerdbecken	scheerbekken
baerde	bijl
baerdike	haver
baerdmakere	barbier, baard scheerder
baerhuus	huisje waar de lijkbaar in werd opgeborgen
baerschuldich	kennelijk schuldig, volkomen als schuldig erkend
baersen	ter wereld brengen
baersinge	baring, hetbaren
baert	het baren, ook gezichtsbaring

baertmaker	zie baertmakere
baertmakere	barbier, aderlater, heelmeester
baertscsheerder	babier
baertscherer	zie baertmakere
baertse	bijl
baerweder	storm, zeer slecht weer
baes	patroon van een werkman
baevenverhaelde	bovenvermelde
baeykijn	baaien kledingstuk
baffen	blaffen, ook kwaadspreken over mensen
baffuus	bijl
bagage	reistuig, koffers voor een reis
Bagalosum	Bakel
bage	kostbare ring, ook kostbaarheden
baggaerden	baggeren, uitbaggeren
baggaertsvat	emmer om bagger te scheppen
bagge	gouden sieraad
baggele	biggetje
bagijn	zie beghina, ook kindermuts
bagine	bagijn, lekenzuster van een vrije 'geestelijke' orde
bagne	strafkolonie, inrichting voor dwangarbeid, deportatieoord
bague	(vinger)ring
baguette de sourcier divinatoire	wichelroede
bagynmeester	zie bagynmeister
bagynmeister	begijnmeester, opzichter/ ambtenaar belast met toezicht over een begijnhof
baharren	kind baren
bahut	boerenkast,
bahuut	grote koffer, meestal met leer overtrokken
bail	wijze van beheer van de 'heerlijkheid' (gebied)

baill	afk. bailliage, baljuw-, drossaardzaken
baille	zie balie,
bailli	baljuw, drost, drossaard
bailliu ende schout	baljuw en schout
baiulus	besteller, drager, bode
bajulus	zie balie
bak	graanmaat, 1 bak = 1/4 mud, = 4 spint, ook soms 1/4 hl. ook gevonden 1/8 deimt. turfmaat, 1 bak = 3000 ltr.
bakaker.	koperen, ijzeren of blikken emmer bij de regenton
bake	(levend) varken, ook gezien, geslacht varken, zij varkensvlees
bake(n)vlees	varkensvlees
bakelaar,	laurier
bakelaarkruut,	laurierbladeren
bakelaerbloem	Zie bakelaar
baken	bakken, ook sein
bakenier	spekslager
bakenspek	varkenspek
baker	bakker, ook hulp bij bevallingen
bakermand	langwerpige mand of houten bak
bakermat	zie bakermand
bakersfooi	3 stuivers
bakkersstoof	steenbakkers oven
bakmolenaar	molenaar op een graanmolen
baksjen	oorveeg
balade	gedicht waarvan de laatste strofe begint met een opdracht aan de prins
baladeuse	kar
balance	wegen, vergelijken
balancemeester	waagmeester
balanceren	balans, weegschaal, evenaar

balanskinderen	kinderen van de waagmeester (zij mochten de waag ook bedienen)
balays	(bleekrode) robijn
balc	houten balk, zoldering, dakbalk
balch	balg
balchhont	wachthond, waakhond
balchont	waakhond
balcknoot	draagsteen onder een balk
balcsteen	oplegsteen voor een draagbalk
bald	spoedig
baldekijn	van zijde en gouddraad geweven stof
bale	dansen
balfaert	gedwongen werk aan de kasteelgracht, vestingwerken, wallen en torens
balgen	ruzie hebben, vechten
balger	vechtersbaas
balie	inhoudsmaat, 1 balie = 2 ton, ook tobbe, kuip, mand
baliekluiver	sjouwerman
baliemand	grote platte vierkante mand, voor linnengoed en kleren.
balistarius	handboogmaker, boogschutter
baliu	zie baljuw, komt ook voor als, baeliu, baelju, balgu,
baliusbode	bode van de baljuw
baliuwinne	baljuwsvrouw
baljuw	landvoogd, landdrost, ambtenaar, door de landsheer met o rechtspraak in een zekere streek belast rechter in het algemeen. In heerlijkheden met hoger, middelbaar en lager gerecht w een baljuw de rechtstreekse vertegenwoordiger van de he . ook die over het halsrecht en de straffen van de misdade aangesteld is

baljuwschap	ambt van een baljuw, rechtsgebied van een baljuw verdeeld in schoutambten, bevolking in het rechtsgebied van de baljuw
balk	heraldiek teken, dwarsbalk
balle	kaf
ballenbinder	inpakker, emballeur
ballerigghe	danseres
ballijnbcoubc	boek waarin aantekeningen van veroordeelde misdadigers en hun straf
ballinc	gerechtelijke brief met volmacht voor executie van de straffen of vonnis
ballinchoos	huis voor het opsluiten van de “bannelingen”
ballist	wapen in de middeleeuwen
ballius	opperrechter, landvoogd, grafelijk ambtenaar, hofmeester, baljuw, regent
ballivus	zie ballius
ballot	verpakking
balmont	slechte voogd, meestal verloor hij het recht op een nieuwe benoeming
balnetator	badmeester, houder van een badinrichting, scheerder, barbier, kapper
balsane	windvaan, windwijzer
balt	(de balt legghen te terne) een gerechtelijke handeling
Bamestra	Beemster
ban	rechtsgebied, rechtsdistrict, ambacht, ook veroordeling, verbanning als straf, afkondiging van gerechtelijke handeling
banboec	register of boek met de optekening van de namen en begaane misdaden
banbrief	schriftelijke bevestiging tot verbanning
bancgelt	pachtgeld voor een marktkraam
bancgenote	lid van de schepenbank
banchouder	bank van lening houder
banck	zie bank

banckrechten	rechten zoals zij in het 'bankgebied' gelden
bancklock(e)	de klok, waarmee het stedelijk bestuur de burgerij samenriep, om haar hun bevelen kenbaar te maken, ook noodklok
banckstede	een plaats op debanken, door een burger gepacht om zijn waren te koop te stellen ook een plaats in een kerkbank, waarop het recht eveneens gekocht werd
band	boekdeel, Ook; omvangmaat van gebundeld riet, dikke bos = 33 cm, dunne bos = 24 cm
bandach	rechtsdag
bandage	ijzeren wielband
bandeaumaker	Voorhoofdsbanden maker (vaak door joodse vrouwen gedragen)
bandelier	draagriem voor geweer
banderic	gordel, riem
banderol	vlag of wimpel aan een lans, vaak met opschrift
banderolle	vlag, wimpel
bandijc	een belangrijke dijk, welke gerechtelijk geschouwd werd, waarop een dwang voor onderhoud rust
bandinc	de formele rechtszitting, terechtzitting waarvoor alle 'dingplichtigen' worden opgeroepen
banditen	ballingen
bandsgewijs	heraldiekteken, geplaatst in de richting van de rechter schuinbalk
bandyt	uitgebannen, balling
baneken	gemeenschap hebben met een vrouw
banen	doodslag ten laste leggen
banent	beemd, weiland
banerhere	bezitter van een geheel van de landsheer onafhankelijke heerlijkheid, mag eigen leen- en dienstmannen hebben

bangenoot	medelid van een schepenbank
banier	soort vlag aan een stok
banierdregher	banierdrager
baniken	copuleren, neuken
baninge	beschuldigd van moord
banistiek	vlaggenkunde
bank	pijnbank
bankerot	failliet
bankert	onecht kind
banmeester	naam van de libelmeesters, een raadslid, bevoegd tot het uitbrengen van een rapport / besluit over een rechtszaak door het geestelijke gerecht bij de raad aanhangig gemaakt
banmolen	dwangmolen, verplicht te gebruiken molen
bannaliteit	verplicht gebruik van de banmolen, oven, brouwerij etc. meestal verpacht door de heerser
banne	het gedwongen gebruiken van de molen, ook begrensd rechtsgebied
bannen	vonnissen, verbannen als straf. ook plechtig bijeenroepen
bannen (enen)	in de (kerk)ban doen.
bannerheer	ridder met het recht om onder eigen banier (vaandel) vazallen aan te voeren
bannerschout	hoogste schout in een rechtsgebied (dingspel)
banni	verbannen
bannich	zie bannen en ook kerkelijk in de ban gedaan, vervloekt
bannir	zie banni
bannissement	verbanning, ballingschap
bannum	behorend tot de 'banne', gedwongen gebruik van bv de molen, bakoven
bannus	(huwelijks -) afkondiging

bannus actis	na de (drie) afkondigingen
banoven	bakoven, waar verplicht gebakken moest worden
banoven	dwangoven, verplicht te gebruiken oven
banpanhuus	brouwhuis, verplicht te gebruiken brouwerij
banqueroetier	bankbreker, achteruit vaarder
banquet	banket
banquier	bankier
banregister	register van gecensureerde lidmaten
banreheren	bezitter van een geheel van de landsheer onafhankelijke heerlijkheid
banst	ronde korf van biezzen of stro
bantdoec	zwachtel
banthont	kettinghond voor bewaking van het erf
banues	snotneus
banvorst	waranda, een heerlijkheid voor een elite gezelschap
banwerc	verplicht werk voor de gemeenschap waar men voor werd opgeroepen
bap	afk. baptisatus, de gedoopte
bapirifex	papiermaker
bapt	afk. baptizatus gedoopt
baptême	doop, het dopen, doopsel
baptisabatur	hij is gedoopt
baptisare	zie baptisata est
baptisata est	zij is gedoopt
baptisati sunt	zij zijn gedoopt
baptisatus	de gedoopte, gedoopt
baptisatus a ministro haeretico	gedoopt door een ketterse bedienaar
baptisatus est	hij is gedoopt
baptisavi	ik heb gedoopt
baptise(e)ren	naam geven, dopen, schyngeven ?
baptisma	doopsel

baptismate necessitatis	door de nooddoop
baptismatis	zie baptisma ook van de doop
baptismum	doopsel
baptismum necessitatis	nooddoop
baptismus	zie baptisma
baptista	zie baptizator
baptista (johandes de dooper)	Johannes de dooper, 24 mei
baptiste	doopsgezind
baptizare,	zie baptisata est ook dopen
baptizatio	dopen, wassen
baptizator	de dooper
baptizatorium	van de gedoopten
baptizatus.	afk. bapt . gedoopt
baptizavi	ik heb gedoopt
bar	arm, naakt
baraetheit	bedriegerij
baraquen	barakken
barb	afk. barbie, kapper, soms heelmeeester
barbacane	schietgat
barbaren	die kwaad spreken
barbaricarius	zijdebewerker, zijdeweaver
barbaricius	zie barbaricarius
barbaricus	zijde -naaister
barbarius	dorpsbarbier, heelmeeester
barberot	chirugijnsleerling
barbitonsor	kapper
barch	speenvarken, besneden varken (beer)
bard	zanger, minstreef
barde	brede bijl, aan twee zijde snijdende strijdbijl. Ook paarden harnas
bardeel	bordeel

bardesche	bordes, luifel ook een duiker
bardezaan	kleine hellebaard, wapen op lange stok
bare	kistje
bare	hoogwater, stormvloed ook slagboom
bare (in)	opgebaard
barech	hooiberg
baren	kind krijgen ook lijk op lijkbaar leggen
bargsnijder	varkens castreerder
baril	vat, ton
baril de poudre	kruitvat
barillier	keldermeester
barkan	effen stof geweven van geitenwol
barlebaen	benaming voor de duivel
barm	berm, rand langs een weiland, trekpad
barmhertich	lief, best
barnen	branden
baro	vrijheer, ook vaak baron
baroen	vazal van de koning, die in zijn baronie het gezag namens de koning uitoefende
baron	zie baroen
baronet	Engelse adellijke titel
baronia	het gezagsgebied van de baron
baronie	zie baronia,
Baronis	zie baro
barre	staaf, stang, balk
barre du tribunal	balie
barreau	tralie, spijl, vensterstang
barreau de fer	ijzeren staaf
barrière	hek, spoor, slagboom, versperring, poort
barrique	okshoofd (200 à 250 liter) vat, fust
bartenhauer	hellebaardmaker
barteren	ruilen, iemand die ruilhandeld

barvoet	blootsvoets
bas côté	zijbeuk bij kerk
base	nicht, dochter van oom of tante
baselaer	lang scherp mes, dolk
Basilea	Basel
basse cour	hoenderhof
bassen	blaffen
bastaardbalk	heraldiekteken, schuinstaak, gebruikt als teken van een bastaardkind
bastaerdinne	vrouwelijke bastaard.
bastaert	zie bastard
bastaertbroeder	buiten de echt geboren broeder
bastaertkint	buitenechtelijk kind
bastard	onechteling, speelkind, aterling, illegitiem, onwettig, niet uit een wettig huwelijk geboren kind, onechtkind, kind van niet gehuwd paar, in onecht geboren
bastardengoet	bezittingen door bastaarden nagelaten
bastoen	heraldiekteken, schuinstaak, ook wandelstok
Bastonia / Bastonacum	Bastenaken, Bastogne
basune	trompet
basure	prostitutee, hoer, lichtekooi
bat	verklaarde, er op wijzen, ook beter
bataelge	veldtocht, slagorde, strijd, gevecht
bâtard	bastaard, onecht
batave	in het Nederlands
Batavoburgium / Batavorum	Batenburg
Batavorum insula, Bat(h)ua	Betuwe
batavus	Nederlands
batement	vermaak, toneelvoorstelling
baterleinmacher	rozenkransmaker
batist	zie batiste

batiste,	kamerdoek
batl	afk. bataljon, groot aantal, troep soldaten
batten	werpspel
baude	kledingsstuk van de vrouw, een overrok van kostbare stof
baudekijn	lijkwade, lijkkleed
bavomisse	1e oktober
baxster	bakkersvrouw die ook bakt
bay	roodbruin
bayen	baden, zwemmen
bazuin	heraldiekteken, hoorn
bbdr	afk. bombardier, stenenkogel gooier
Bd	afk. op huw. akte, bruid
be.	afk. beklaagde
beampteschrifer	notaris
bearvet	zie beerft
beatæ memoriae	afk. b.m. zaliger gedachtenis, overledenen
beatus	heilig
beau fils	stiefzoon, schoonzoon
beau frère	zwager
beau père	schoonvader, stiefvader,
beaux parents	schoonouders
beaux-enfants	aangetrouwde kinderen
beboeseminge	leveren van bewijs van verwantschap
becalengeren	een eis in rechte tegen iemand instellen
beced(e)elen	een akte van iets opmaken
becharius	emmermaker,
beckeneel	helm
beckenele	helm bestaande uit ijzeren of stalen kapje en een beweegbaar vizier
beckengeslagh	bekkenslag, meestal bij aankondiging van een verkoping
beckenschlager	ketelsmid

beclach	eis in rechte, aanklacht iemand wegens een misdrijf aanklagen
beclaechde	aangeklaagde
beclaechelijc	die in rechte aangesproken mag worden
beclaecht	reden van beklag, ook punt van beschuldiging
beclagen	iets in rechte aanspreken, een recht op een zaak beweren
beclijf	voorspoed
becnager	die aan iemands goede naam afbreuk doet, kwaadspreken
becommeren	lastig vallen, aanhouden
becopen	omkopen, voor zich trachten te winnen, in verzoeking gaan
becoren (enen van iet).	het constateren van de overtreding van een keur door de daartoe aangestelde personen
becupen	in de val laten lopen
bedaagd	bejaard
bedagen	dagvaarden
bedankelijc	erkentelijk zijn
bedauwers	franse troepen, tirailleurs, van oorsprong een lichtgewapende infanterist
bedde	bed
beddeboom	Plank aan de voorzijde van een bed
beddebuur	matras
beddecamer	slaapkamer
beddecleet	sprei
beddegenoot	echtgenoot
beddegescheit	scheiden, ontbinden van het huwelijk
beddegewant	beddengoed
beddekwast	tot in het bed afhankelijk koord om zich op te richten.
beddepanne	ondersteek, kan ook een pan zijn voor gloeiende as
beddepotte	pisspot, waterpot

bedder	bedelaar
beddescheyde	beddenplank
beddescult	vervullen van de huwelijksplicht
beddestat	bedstee
beddetol	belasting op beddengoed
beddetric	echtgenoot van, man van
bedding	bed met wat er bij hoort
beddinge	beddengoed
bede	zie bidden
bedebrief	poortersbrief
bedeel	pedel, bode aan de universiteit, ook aan het gerecht
bedel	zie bedeel
bedellus	gerechtsdienaar, beulsknecht,
bedelofte	gelofte
bedelster	bedelares
bedelvoogden	opsporingsambtenaar voor bedelaars, zwervers en landlopers
bederman	man van eer, eerlijk iemand
bedied	verklaring, uitleggen
bedieden	zie bedied
bediepen	in een getuigenis aanduiden
bediet	verklaring, uitleggen
bedingen	voor het gerecht brengen, eisen bij het gerecht
bedonkert	licht in het oog verliezen
bedorven	gestorven, verloren, gedood, maar ook diep ongelukkig
bedorven	verlamd, kan zijn ledematen niet gebruiken
bedrach	bewijs van iemands schuld
bedrachte.	zie bedrach.
Bedragen (enen of iet)	het bewijs van iemands schuld leveren.
bedragenisse	uitkomst van gerechtelijk onderzoek
bedrif	bedrijf, zaak

bedriven	verrichten
bedteeck	bedovertrek
bedtgescheyd	ontbinding van een huwelijk
bedtsplancken	zijkanen van een bed of bedstee
bedtyk	bedovertrek
beduir	zie baduit
beduit	Inhoudsmaat, 1 beduit = 1/4 kan en ca 0,4 ltr. voornamelijk Noord-Brabant
bedwaen	wassen, schoonmaken
bedwingen	dwingen, noodzaken
bedwingenisse	dwang
beeldevaruwer	schilder voor het vergulden van beelden en houtsnijwerk
beeldgraver	graveur
beeldsnijder	beeldhouwer in steen, hout, ivoor
beenhouwer	slager
beenstukken	ijzeren beenbekleding
beer	heraldiekteken, in de vorm van een beer, zowel zittend, gaande of staand afgebeeld
beer	drek, mest, aalt, fecaliën
beerft	een kind hebben van de persoon met wie men getrouwd is
beer moeder	buikloop, diarree
beerruimer	sekreetruimer, beerput opruimer, strontton ophaler
beersteker	zie beerruimer
beestelijk	beestachtig, dierlijk
beesten op iet slaen	beesten op een perceel grond doen grazen
beestenstouwer	veedrijver
beestschutter	die het vee van anderen opsluit om schade aan zijn land te voorkomen
beestsijs	de accijs, betaald door de koper van een stuk vee binnen de stad
beestsys	een buitengewone belasting op het vee
beffe	kraag, muts

begängnis	rouwplechtigheid met lijkrede en het voorlezen van de personalia in de kerk
begaven	stoffelijke giften schenken
begavet	aangetast door de pest,
begeeren	verlangen, verzoeken, vragen
begeerende	wil hebben
begeert	willen
begenken	voor de gek houden
begerende	verlangende
begever	persoon die het recht had een pastoor of predikant te benoemen
begeving	het schenken van een ambt
begevingsrecht	zie begeving
beghina	begijntje, weduwe, ongehuwde vrouw
begien	bekennen, verklaren,
begijne	zie beghina
beginna	zie beghina
begine	zie beghina
beginlijk	aanvankelijk
begorden	zwanger gemaakt, bevruchten
begrafenisbidder	begrafenis verzorger
begrafenislepels	geschenk aan dragers en nabestaanden, meestal voorzien van naam en datum van geboren en overlijden, bij Friese begrafenis
begraven	ter aarde bestellen, een gracht graven
begroten	zie begrotinge
begrotinge	vergoeding, schadeloosstellen
béguine	begijntje, weduwe, ongehuwde vrouw
behalden	behouden
behandtekenen	door een handtekening bekrachtigen
beheimen	ommuren, van een omheining voorzien
behelen	geheim houden
behemen	bewonen
behenden (iet)	omheinen

behiliken	door het huwelijk verwerven
behoevichen	behoeftige
behoudelijck	met uitzondering van
beiaard	klokkenspel in meestal een toren
beidje	hemdsrok, gedragen tussen hemd en bovenkleding
beierman	klokkenluider
beilager	huwelijk
beisasse	Inwoner van een stad zonder de volle burgerrechten
beiwoner	Inwoner van een stad zonder burgerrechten
bejaech	broodwinning
bejuken	door schreeuwen verstoren van een rechtszaak
bekaid	stervende
bekalengiren	eis in rechte tegen iemand instellen
beke	beek
bekemacher	kuiper
bekennen (iet)	erkennen, een schuld of een verplichting in rechte erkennen
bekennen en de betughen	verklaren en bevestigen
bekeninge	onderzoek, gewoonlijk het gerechtelijk onderzoek in een zaak
bekeuren	een wettelijke verordening opleggen
bekkeneel	ijzeren hoofdkap, helm
bekkenslager	stadsomroeper die voor het omroepen op een bekken slaat
beklappen	kwaadspreken, iets verklappen

beklemakte	akte van de beklemde pacht d.w.z. het land waarop het beklemrecht rust. Het beklemrecht is het altijd durend erfelijk recht op het gebruik van iemands anders toebehorende grond of landerijen met daarop het huis c.a. van de gebruiker onder de verplichting van betaling van een vaste jaarlijkse som van lasten en belastingen
bekoeren	zie becoren
bekomen	verkregen
bekommen kennisse	te berichten, bericht ontvangen
bekwelen	zie bekwinen
bekwinen	betreuren
beladen	heraldiekuitdrukking, een schild is beladen met b.v. lelies, rozen, dieren, etc.
belaat	sluis, waterlozing
belangende	vanwege
belasert	melaats
belasten	(iets met iets) bezwaren
beleggen hebben	als belendingen hebben
belegger	vloerbedekking legger, stoffeerder
beleggherthede	ligging
beleidinge	bezichtiging, schouwing (van beken, waterwegen) ook bewijs.
belendinge	aangrenzend pand of land
belenen (enen iet)	iets in belening geven
belengen (iet)	achterhalen, bereiken
beleth off inspraecke	verzet tegen het huwelijk hebben
beleven	nakomen, naleven
beleynen	(walvis)baleinen
belfort	wachttoren
belfroot	afkoop belasting om geen balfaert (herendienst) te moeten doen
belfroot	toren, belangrijk gebouw met toren

belgen	zie balgen, ook boos worden
belgice	in het Nederlands
belgicus	Nederlands, Belgisch
Belgium	Nederland, België
Belgium Novum	Nieuw Holland, New York
belidinge	zie: beliïnge.
belief	wil, bevel, goedkeuring.
beliefnisse	verlof.
beliefte	verlangen
beliën	erkennen. (bepaaldelijk in rechte.) van daar ook beloven. ook (iet). een geldschuld in rechte erkennen. een vroeger onderhands gesloten contract voor de rechter erkennen, t einde het bewijs daarvan later te vergemakkelijken, ook bekennen
believinge	goedkeuring
belijden	dulden
beliterije	bedelarij, schooieren
belle fille	schoondochter, stiefdochter
belle mère	schoonmoeder, stiefmoeder
belle soeur	schoonzuster
beller	bedelaar
bellisier	drinkgeld
beloofnisse	betalingsbelofte.
belmulder	onderste (ingegraven) deel van een belmolen
beluden	een klok laten luiden b.v. Bij de begrafenis
beluken	begraven, sluiten
beluuc	verblijfplaats
belven	zie beliën
bem.	afk. belle-mère, schoonmoeder

bemanen	vonnis eisen, in zijn recht staan en dat opeisen
bemd	beemd, veld
bemerkt	van een handmerkteken voorzien
bemeten	afmeten opmeten
ben	viskorf
bend	gilde
bendebaas	voorman van een groep landarbeiders
bendeeren	samen spannen, een bende vormen
benedicere	zegenen
benedicta	zondag na Pinksteren
benedictio	(huwelijks) inzegening
bénédiction nuptiale	kerkelijke inzegening van een huwelijk, huwelijkszegen, h zegenen
benedictionis	zie benedictio
benedictum	zegenen
benedixi	zie benedictum
benefacere	schenken
benefeffen	evenals, eveneens
benefeffens	evenals
beneficatus,	priester die de inkomsten van een beneficie / beneficiant geniet
beneficentie	mildheid, weldaad
beneficiarius	zie beneficatus
beneficie	een weldaad, voordeel, een proeve voorrecht, ook inkomsten uit kerkelijke goederen
beneficie van inventaris	voorrecht van boedelbeschrijving waardoor de erfgenaam niet verder aan de schulden van de boedel gehouden is da dat de goederen van de overleden mogen toereiken
beneficie(e)ren	weldoen, verbeteren, goed doen
beneficien (van recht)	gunsten, voorrechten

beneficium abstinendi	het recht van de kinderen om de erfenis van hun vader te weigeren
beneficium cerendarum actionum	het recht om voor betaling van de schuldeiser verly (opmaken ?) van het recht te vorderen, dat de schuldeiser op de mede borgen heeft
beneficium discussionis	voorrecht de vordering te mogen betwisten
beneficium divisionis	het recht om de schuldsplitsing onder de borgen te verzoeken
beneficium excussionis	goed-verkoping, uit schuldning,
beneficium inventarii	voorrecht van boedelbeschrijving, hij, die een erfenis onder voorrecht van boedelbeschrijving aanvaardt, is voor de schulden slechts aansprakelijk, voor zover zij uit de baten betaald kunnen worden
beneficium ordinis	voordeel van aanspreekorde
beneficium ordinis & excussionis	het recht van een borg om een schuldeiser af te keren (houden), zolang tot dat hij de saeckweldige (zaak beslaglegging) heeft uitgewonnen
beneficium,	inkomen van een geestelijke, weldaad, voorrecht
benevole lector	welwillende lezer
benevolentie	zie benevolus ook goedwilligheid
benevolus,	welwillend
benigniteit	goedertierenheid, gulhartig
bénitier	wijwatervat, spaesvat
benne	ruif, mand
bennenmacher	kinderwagenmaker
benoemt	opgesomd, gespecificeerd.
benooteeden	iemand een eed opleggen
benoten	bebouwen
beper	gevangen, in de gevangenis zitten

beperelt	versierd met parel
bepijnen	zorgvuldig
bepinen	handenarbeid
bepokpet	pokdalig
beputten	de grenzen aangeven met putten, kuilen of palen
bequamich	geschikt,
ber	afk. december = 10e maand van het Romeinse jaar, (dat begon op 1 maart), vaak aangeduid met een “ X “, ook afk. baron, ook voor de maanden september, oktober en november maar dan met de vermelding resp. 7, 8, en 9 voor de ber
beraaien	beraden
beraden (iet)	overwegen.
berader	raadsman, bestuurder
beraet	het beraad van het overwegen van de rechtsvraag door schepenen in de schepenkamer na afloop van de behandeling der zaak in de vierschaar en vóór het vellen van het vonnis. ook overlegging,
beraper	stucadoor
bercarius	schaapherder
berch	spits toelopende zijde van een dakvenster, ook mannelijk zwijn of hooiberg
berchaen	patrijs, veldhoen, korhoen
berchhynne	patrijs, korhoen
berckier	schaapherder
Bercomum	zie Berzizoma
berd	plank
berdiel	bordeel, huis van lichte zeden
bere	stormram, ook mannelijk varken, beer
berecht	geborgen,
berechtcamer	rechtszaal
berechter	rechter, bewindvoerder, ook leraar

bereen	besprongen en daardoor zwanger geraakt
bereklauw	heraldiekteken, poot van een beer
beren	baren
berenstecher	varkens castreerder
Bergae	Bergen (B), Mons (B)
Bergae ad Zomam	Bergen op Zoom
Bergae Divae	Geertruidenberg
bergarius	schaapherder
berghuus	schuur, opslagplaats
berghuus	schuur, bergplaats
berglant	hoog gelegen land
berichtschrift	lastbrief, bevelschrift
beridinge	opsporen van misdadigers en verbanningen
berie	draagbaar, mestkar
berijden	beroeren, kwellen
berijnswel	varkensvlees, varkenszwaard
berispen	aanspreken op iets, straffen, onder handen nemen
berle	wijnvat, ton
bernecamer	smeltkamer
bernegelt	belasting voor het brandmerken van koeien voor op de gemeenschappelijke veeweide
bernmaai	glimworm
bernschneider	barnsteenbewerker
beroepen	van een vonnis in appel gaan bij een hogere rechtbank
beroepinge	appèl.
beroit	beroofd
Berolium	Berlijn
berrie	draagbaar, lijkbaar
berrieleggersmate	inhoudsmaat voor granen 1 berrieleggers-mate voor graan = 2,572 ltr. voor haver = 3,648 ltr.

berschiere	soort van wol
bersten in	naar binnen stormen
beruchten	het aanwijzen van een verdachte, slechte naam bezorgen, verdachtmaken
beruchten (enen)	iemand verdacht maken, in verdenking
beruften	zie beruchten
beruit	schurftig
Berzizoma,	Bergen op Zoom
besabberen	bevuilen
besace	bedeltas van de geuzen
besaedde	oogst op het veld
besaen	gelooid schapehuid
besaluwen	bezoedelen, bevuilen, onteren
besanier	schapenvellen looier
besate	arrest, beslaglegging
besatinge	arrest, beslaglegging
bescatten (enen)	iemand geld afnemen, te veel geld afnemen, overvragen.
besceemt	beschaamd gemaakt, beledigt.
besceiden	scheiden, wellicht ook beslissen.
besceidenheit	beslissing, oordeel.
bescerm	bescherming,
bescermenesse	zie bescerm
beschaemt	te schande maken, in verlegenheid brengen
beschaetheit	geldelijk nadeel
beschampcopen	bij een koop of verkoop bedriegen of benadelen
beschatter	inner van de schattingen, ook bedrieger
beschickinge	beschikking, verordening
beschinen	in rechte bewijzen, in rechte overtuigen
beschininge	het leveren van het gerechtelijk bewijs
beschirmer	bestuurder, regent, verpleger
beschiter	bedrieger
beschooijer	bezorger

beschoten	in slaap
beschouwer	opzichter, persoon die de schouw verricht
beschreven	schriftelijk bevel
beschrijf	schildering
beschrijvinge	convocatie, beschrijvingsbrief
beschud	recht van naasting. de (naaste) familie had bij nieuwe of doorverkoop het recht om het terug te kopen tegen de oorspronkelijke koopsom
beschudder	recht van naasting, verdediging
beschulden	beschuldigen, aanklagen
beschuldigen	met schulden bezwaren
beschutbrief	brief die de toets van het gerecht niet doorstaat
beschutten	het burgerschap behouden zonder schade te lijden
bescouweren	opzichters
bescudden	beschermen, beveiligen. de schade voorkomen.
beseert	bedroefd
besegelde koffer	afgesloten koffer
besegelinge	verzegeling
besegelt hebben	op schrift hebben
besegelte	bevestiging voorzien van zegel, bezegelde akte
besendinge	vergadering van afgevaardigden
besepen	bedruppeld
beserich	bedroefd
besete	bezitting
besette	beslaglegging, verpanding
besetten	bepfeisteren
besetten (iet)	iemands goed arresteren, gerechtelijk beslag daarop leggen
besetter	beslaglegger op iemands goed

besettinge	gijzeling, arrestatie van iemand, vestigen van een schuld c rente op iemands eigendommen
besieckheit	melaatsheid
besiegelen	van een zegel voorzien
besien, besje	oude vrouw
besienre	een stadsambtenaar, belast met het keuren
besje	zie besien
beslaeghen	in gebruik, bezet
beslaen	beslaglegging, ook door handslag bekrachtigen
beslaen (iet)	iets inpakken
beslager	hoefsmid
beslapen	bij elkaar slapen als man en vrouw, ook er nog een nacht over slapen
beslapen en trouw	voltrokken en van het bijslapen gevolgd huwelijk
beslet	belemmering
beslooten bank	zie herenbank. ook kerkbank voorzien van een deurtje
besluit	bijzonder, afgesloten kamer of zaal
besluter	slotenmaker, smid
besmetten	onteren, schofferen, verkrachten
besneden tijd	een nauwkeurig bepaalde tijd.
besnijden	een vordering in rechten, inkorten
besnoeren	beteugelen
besnollen	bedriegen
besnuwd	besneeuwd
besoign(e)eren	arbeiden, werken, bezig zijn
besoigne	een werk, bezigheid
besoigne	zie besoigneren
besoigneren	beraadslagen, vergaderen over iets
bespanget	met een gesp versierd
besperren	iemand iets beletten, opsluiten

besperren (iet)	aanspraak in rechte op iets maken, met het gevolg, dat da de zaak tot de uitspraak in haar geheel blijven moet
bespierende (sonder)	onbelemmerd, zonder belemmering
bespringen	aanvallen, ataqueren
besproken	beloofd
bestaden	uithuwelijken, in het huwelijk treden
bestadet	zelfstandig
bestadingen	uithuwelijken, plaatsing
bestallen	bezetten
bestayet	in handen gesteld
besteden	in het huwelijk treden
bestedyngce	aanbesteding
besteent	ring waarin een steen is gezet
bestellen	verzorgen, uitbesteden, maken
bestelling	lastbrief
bestellingce	inbeslagneming, gevangen nemen
bestemoeder	grootmoeder
bestemoer	zie bestemoeder
bestendicht	voortdurend, blijvend
bestenen	jammeren
besterfnisse	erfrecht, erfenis ook het recht dat geheven wordt van erfenissen in de stad welke toevalt aan iemand buiten de stad.
besterfte	overlijden, dood
besterven	verstijven, verbleken maar, ook door vererving ten deel vallen
bestetter	vervoerder, expediteur
bestevaar	stamvader, grijsaard, grootvader
bestevader	grootvader
bestey	pastei
bestiaal	het vee, beestenlijk (dierlijk)
bestiael	beestachtig
bestiael geldt	belasting op vee

bestiaelen	vee
bestiaelgelt	zie beestsys
bestoor	predikant, pastoor
bestorven	lijkleek wees geworden
bestorven siin van enen	door de dood van iemand beroofd (benadeeld) zijn
bestriicken	in een valstrik of hinderlaag lokken
besuchung Maria	Maria ontvangenis, 2 juli
beswarenissen	belasten met iets
besweeren	onder een eed bevestigen
bet an der tijt	tot aan de tijt dat
betaelt den lesten penninck metten eersten	volledig betaald, kwijtingformule bij o.a. akte van eigendomsoverdracht
bete	biet, ook het water waarin de leerlooiers hun vellen bereid
beteekeningen	kentekens, kenmerken, bewijzen.
beterscap	de meerdere waarde, die een zaak heeft dan de daarop rustende verbanden
beteult	bewerkt
betide	's morgens vroeg
betiën (enen van iet)	(iemand van iets) beschuldigen
betochtinge	zie betuchtinge
betogen na	bewijzen
betoghe vinden	iemand bij vonnis in het gelijk stellen
betonen (iet)	(iets) bewijzen, schriftelijk bewijs brengen
betooch	bewijs.
betoon	bewijsstuk, schriftelijk bewijs
betoonen ter waerheit	met getuigen bewijzen
betpan	beddenpan
betreckbaer	die voor de rechter geroepen kan worden
betrecken (enen)	iemand terecht doen staan
bettage	biddagen, maandag tot woensdag na de 5e zondag na Pasen

betten	met (warm) water besprenkelen
bettiecte	beddentijk, bedovertrek
betuchtinge	huwelijksgoed
betugen.	door getuigen het bewijs van iemands schuld leveren. ook een getuigenis tegen iemand afleggen
Betuwa	Betuwe
beu	verzadigd
beudel	beul
beuk	boek
beuker	hamer om vlas te beuken, ook vlasvlegel
beukhamer	wapen in middeleeuwen, strijdhamer
beuling	worst
beunhaas	onbevoegd een beroep uitoefenen
beuren	in ontvangst nemen, heffen van rente
beuren	zie boeren
beurs	geldbuidel, als heraldiekteken vaak voorgesteld met twee koorden
beurse	beurs, geldbuidel
beutelaar	iemand die kunsten vertoond op kermissen
beutelmacher	leren buidelmaker
beuter	imker
bevallen	zijn zaak verliezen
bevallen (in iet)	vervallen
bevanck	deelgebied van een polder, rechtsgebied
bevanck (sonder)	ongedwongen, vrij, zonder arglist
bevechten	aanranden, aantasten, attaqueren, bespringen
beveler	bevelhebber
bevelijc	verschrikkelijk
bevelinge hebben (iet in)	iets in bewaring hebben
bevellen	ten val brengen
Beverovicum	Beverwijk

bevert	bedevaart
bevogeden	een voogd aanstellen over iemand
bevolkingsregister	register waarin de bewoners van een gemeente, met naam en adres, etc. opgetekend zijn
bevonnissen	een schuldbrief voorzien van een vonnis om de uitwinning ten uitvoer te leggen
bevordering	bevordering
bevreyssent	puisterig, opgezwollen
bevrijden	behoeden
bevrijen	vrijwaren
bevrucht	heraldiekteken, op schild weergegeven vruchten
bevrund	verwant
bewaarde	veilig
bewaarder	bewaker
bewaarster	verpleegster, vroedvrouw, baker
bewapenen (enen iet)	verduisteren, aan iemands aanspraken zich door bedrog onttrekken
beweerd	verdedigd
bewerp	schets, ontwerp, patroon
bewerpe	ontwerp van een akte welke goed gekeurd moet worden
bewijzen	rente of hypotheek vestigen op een bepaalt stuk land
bewijskonst	beargumenteren
bewimpelen	verbergen
bewint	omvang van een landbezit, rechtsgebied, bevoegdheid
bewisen (enen iet)	iemand iets aanwijzen.
bewisselijk	bewijsbaar, ook in rechte bewijsbaar
bewossen	begroeid
bewroegen	beschuldigen, aanklagen
bey	beide
beyaerden	de klokken luiden.

beyaert	ziekenzaal, eetzaal in gasthuis
beyerman	klokkenluider, klokkenspeler
bez.	afk. bezirk, rayon, gebied, district
bezaaid	heraldiekteken, een schild waarop meerdere gelijke tekens
beze	bes
bezent	hooggeschat
bezind	bemind
bezirk	rayon, gebied, district
bezucht	vervloekt, ook door erge ziekte gekweld
Bg	afk. op huw. akte, bruidegom
biais	biaisband, schuine strook
biblia	bijbel
biblia sacra	heilige schrift
bibliopega	zie bibliopegus
bibliopegus	boekbinder
bibliopola	boekverkoper, boekhandelaar
bibliotheeq	boekenkamer, boekenkast
biblivén. "mit den live daerby blyven	beloven het bewijs van een gedane aanklacht te leveren of straffe van verbeuren van het leven
bib brengen (enen iet)	iets aanbrenge, aangifte doen van iets
bibrenginge	mededeling, betoog
bickelaer	steenhouwer
bicolore	tweekleurig
bicquetteren	op zwaarte sorteren (van penningen)
bidasse	soldaat
biddelerse	bedelares
bidden,	verzoeken, verzoek
biddinge	bedelarij
bidellus	gerechtsdienaar, beulsknecht, pedel
bidén	slaan
bidsnoer	rozenkrans
bidster	uitnodigster voor de begrafenis

biduo	op de tweede dag
biduum	twee dagen
bie provicie	bij voorlopige voorziening
biebuich	bijenkorf
biebuuc	bijenkorf
biechthere	biechtvader
biedegelt	het loon van den bode voor het doen een dagvaarding
bieden (enen)	gebieden, voorschrijven
bieden mitten boeke	iemand dagvaardden met het register, waarin de eisen worden opgetekend (als bewijs, dat de dagvaarding terecht geschiedt).
biekaar	imker, bijenhouder
bieman	zie biekaar
bien fonds	vastgoed, onroerend goed
bienn(al)is	tweejarig
biennalis	twee jaar oud
biennis	zie biennalis
biennium	periode van 2 jaar
bierbeschoyer	bierbezorger
bierbuse	bierkan met twee handvatten
bierclocke	tijdstip waarop de kroegen dicht moesten
bière	doodkist
bierhaan	drinkebroer
bierkerke	de kroeg, herberg
bierproever	bier keurmeester
bierpul	kroes voor bier, voorzien van een deksel
biersnelleken	potje bier
biertje	biermaat in de 17e eeuw, 1 biertje = 1 ltr.
biertol	tolhuis voor de tol op bier te betalen, de tol op het bier
biest	beest
bigami	van de bigamist

bigamus	die twee mannen, of twee vrouwen tegelijk heeft. die in bigamie leeft, gelijktijdig met twee vrouwen gehuwd
biggelsteen	kieselsteen
bigordel	geldtas, geldbuidel
bij cessie overgedragen	overdragen van een recht of zaak
bij falte (faute)	bij in gebreke blijven
bij faute	zie bij falte
bij gebreck	bij verstek
bijker	imker, bijenhouder
bijlbrief	bewijs van betaling van het schip. ook het origineel eigendomsbewijs waarin alle gegevens van koop en verkoop zijn opgenomen
bijlhouwer	timmerman
bijloper	onbetrouwbare makelaar, meestal onbevoegd makelaar
bijlust	overspel
bijnden	binden
bijnnenbrouwer	bierbrouwer die binnen de stadswallen bier brouwt
bijslag	toegift
bijstander	helper
bijsterveld	schraal en vaak onvruchtbaar terrein
bijteecken	tegen merk, tweede merkteken
bijten	fluisteren
bijtevel	kramp in de ingewanden
bijvanck	de gehele, meestal afgesloten omvang van zijn huis of erf
bijwif	bijzit
bikken	eten
biksteen	schuurpoeder van fijngestampde zandsteen
biksteenklopper	maakt zandsteen fijn voor schuurpoeder (biksteen)

bilvige	vruchtgebruikster
biljou	baljuw
bille	bilhamer, hamer om te billen, rillen scherp maken in de molensteen
billegat	aarsgat
billen	groeven in molensteen scherp maken
billet	biljet, brief, cedulle
billietten	bevelschriften tot betaling
billion	afgekeurd
billix	billijkerwijze.
bilo	vloek
bilwortel	bilzekruid
bimaritus	voor de tweede maal gehuwd, bigamist
binati filii	zie binatus
binatus,	tweelingen
binde	platte ijzeren reep op de velg van een wiel
Bindrium	's Hertogenbosch
bini	twee
binnebinder	rietdekkersknecht
binnen veertien nachten	binnen twee weken
binnenbedrijver	die zijn land binnen de eigen gemeente bewerkt
binnenburger	burgerschap van persoon die binnen de stadsmuur woont
binnenjarich (pacht)	de vervallen pacht van het lopende jaar
binnenkosten	belastingen, nodig om de onkosten van de gemeentebesturen te dekken, eens per jaar mocht de omstelling (aanpassing) van de binnenkosten gedaan worden, ook dorps -, gemeentelaste
binnenloods	opslagloods aan de rivier
binnenmolen	poldermolen
binocle	lorgnet, knijpbril
binubus	voor de tweede keer getrouwd

bique	wijf, vrouw, meisje
birmenter	perkamentmaker
bis	twee ook zeer fijne stof van boomwol
bis milies	tweeduizend maal
bisaïeul	overgrootvader
bisaïeule	overgroot moeder
bise	koude noordenwind, ook donkerbruin of zwart
bisetten (enen aen enen)	iemand aan een ander toevoegen
bisex	schrikkeljaar
bislaep	zie bislaght
bislaght	valse munt
bislapen	bij iemand slapen, ook gemeenschap hebben
bispel	vertelling met een zedelijke strekking
bisse	zeer fijne stof, boomwol
bisser	hoofdstelsmid, gebittenmaker
bissextile	schrikkel
bissijn	van fijne boomwol gemaakt
bistandeman	adviseur, raadgever, geefster
bitebau	boeman
bitterlike	op een treurige wijze
bivoet	sint janskruid
biwoort	praatje.
blad	heraldiekteken, zonder verdere aanduiding altijd een lindeblad
bladarius	graanhandelaar
bladen	oogsten, de vruchten van het land verzamelen, vruchten plukken
bladergoud	bladgoud
bladinghe	vruchtgebruik
blaesbalch	blaasbalg, orgelpijp

blaet	havik ook grootspraak
blaffaard	legger
blaffard	register
blague	tabakszak
blaker	toorts, olielampje, hanglamp, ook een pan waarin 's nacht een vuur brandde
blakeren	vuur stoken
blamatie	schande
blame	naamschending, eervlek
blamen	lasteren, iemand te schande maken
blameren	schandelijk behandelden
blancheerder	leerbewerker
blanchir	onschuldig verklaren, vrijpleiten
blanchisseur,	wasbaas, vrouw
blanchisseuse	zie blanchisseur
blancke	Frans (zilveren) betaalmiddel, reeds bekend in 1268
blancwijn	witte wijn
blanden	mengen, mengen, een mengsel maken
blander (mede)	bereider van een mede of honingwijn
blandiëeren	Zie blandieren
blandieren	vleien, liefkozen
blank	munt 17e-18e eeuw, gelijk aan 12 penningen
blank	betaalmiddel, zilveren munt
blanke	zie blank
blankofficier	(blanke) slaven opzichter
blankslachter	vilder, slager
blankverver	schilder speciaal voor vernis of blanke lak
blaser	balgentreder, orgeltrapper, windmaker voor het orgel
blashemie	godlasterend,
blasoen	veldteken
blason	blazoen, wapen(schild), heraldiek

blasph(e)emeeren	godlasterend, iemands eer te na spreken ook lasteren, achterklappen
blasphemie	lastering
blasse	witte vlek op voorzijde paardenhoofd
blat	aan twee zijde te beschrijven vel papier
blate	steenvalk
blaten	loeien, brullen
blatiers	kooplieden in granen
blatner	harnasmaker
blattervater	pokkenhuis beheerder
blauvoet	steenvalk
blauvoet	steenvalk
blauw	heraldiekteken, de kleur blauw, ook azuur genoemd, aangegeven door horizontale arcerin
blauw	schraal, van slechte kwaliteit
blauw maken	verven van stof
blauw zijn	zie blauwen
blauwbloeme	korenbloem
blauwen	een blauwe plek hebben door een
blauwer	stofverver
blauwer Ostertag	zondag voor Pasen, palmpasen
blauwsel	bleekpoeder om het linnen mee te bleken
blazebalgche	blaasbalg voor o.a. Orgel en smidsvuur
blazen	drinken
blazoen	wapen
blé noir	boekweit
bleeckeling	soort slechte kwaliteit turf
bleecvelt	bleekveld om de witte was op te bleken
bleeser	blazer
blein	blaar
bleken	schelden
bleren	schreeuwen

blet	schouderblad, ook platte deel van een roeispaan
bley	scheldwoord tegen een vrouw
bli	lood
bliaut	een zijden stof vaak met gouddraad doorweven
blide	blijde, oorlogswerktuig om stenen mee te gooien
blidesteen	steen door de blijde weggeslingerd
bliec	witvis
bliekblank	in wit
bliekvyst	iemand die zeer bleek ziet
bliekwyt	zie bliekblank
blieter	landloper, vagebond, bedelaar, schooier
blieterij	landloperij, bedelarij, schooierij
blij	zie bly
blijberch	loodmijn
blijde	oorlogswerktuig om stenen mee weg te slingeren
blijfsels	gerechtelijke toewijzing van b.v. achterstallige renten en boeten
blijven in het sterfhuis	een nalatenschap aanvaarden met schulden, lasten en bat
blijven uit het sterfhuis	niet aanvaarden van een nalatenschap
blijver	langstlevenden
blinde	vensterluik
blinden	vensterluiken
blindencost	bijkomende onvoorziene kosten
blink	onbegroeide duintop
bliven (aen enen van iet)	aan iemand de scheidsrechterlijke uitspraak over iets opdragen
bliven (in den rechten)	het proces winnen.
bliwit	loodwit
blocdeel	houtenprop in muur om haak in te slaan
blochuis	gevangenis

blockmeester	wijkmeester in een stad
blockmuur	zeer stevige muur
blocslot	groot hangslot
blocslot	groot hangslot
blocsteen	gebakken metselsteen
bloed loop	zie bloetlaten
bloeling	Bloedworst, ook een slecht mens
bloeme	menstruatie, ook gezwel
bloetbewant	bloedverwant
bloetbewant	bloedverwant
bloetevel	bloedvloeijing, vrouwenziekte, ook genoemd "bloetsucht", dysenterie
bloetganc	buikloop, dysenterie
bloetgewant	zie bloetbewant
bloetijl	bloedzuiger
bloetkleur	heraldiekteken, Duitse (rode)kleur, aangegeven door verticale - en schuin -linkse lijnen over elkaar
bloetkopster	vrouw die bloed aftapt met de laatkop om de koorts te verlagen
bloetlaten	behandeling door de chirurgijn, als genezing voor meerdere kwalen, ook verwonding door steekpartij waarbij bloed vloeit
bloetlater	chirurgijn
bloetschand	incest
bloetsteen	rode edelsteen
bloetsuger	bloedzuiger
bloetswege (van)	als bloedverwant
bloetvoget	voogd, welke een bloedverwantschap had met de minderjarige
bloeiende	menstruatie
blok	deel van een weiland ook houten strafwerktuig
blokbewaarder	gevangenen bewaarder, cipier

blokknecht	hulp van de gevangenen bewaarder, cipier
blokmaker	klompenmaker
blond	zie blonden
blonden	geel worden, een gele plek krijgen door een toegebrachte slag
blookster	aflegster van doden
blosen	rood worden, een rode plek krijgen door een toegebrachte slag
blote	geschoren schapenvacht
bloten	beroven
blotinge	pacht, inkomen
blouwel	Houten hamer, stamper
blouwsteen	hardsteen, arduin
blum-Ostertag	zondag voor Pasen, palmpasen
blussen	bevredigen
blussing	vernietigen
bly	lood
blycken tracherke	blikken trechter
bm.	afk. bourgemaitre, burgemeester van de gemeente
bn.	afk. bien, goed
bo.	afk. bon, goed
bobbel	bron waar het water uit de grond opborrelt
bobijn	zie babijn
bocraen,	stof van geitenhaar
bocxhoren	ram werktuig
boddeck	kuiper
bode	de persoon, die een bevel ("bot") van een overheidspersoon overbrengt (dagvaard) ook dienstbode, pedel
bodebrief	door gemachtigde getoonde stukken
bodeger	boogmaker
bodel	gerechtsbode, beul
bodel	beul, ook pedel aan een universiteit

bodelharde	zie boedelherde
bodelinc	ingewanden
bodelmeester	boedelmeester, belast met beheer van onbeheerde nalatenschappen
bodescep	boodschap
boec	bok, ook beukennoot
boebret	boekenplank
boede	zie bode
boedeker	kuiper
boedel	huis en hof met alles er in en er aan
boedel laten verjaeren (eene)	een boedel een jaar lang onaangetast laten
boedelcedel	inventaris van den boedel, overgelegd door den boedelharder
boedeldinc	proces over een nalatenschap
boedeleet	de eed. waarmede de boedelharder de waarheid der boedelcedel bezweert
boedelgave	huwelijksgift, uitzet
boedelgoet	goederen wat tot de uitzet behoort
boedelherde	boedelhouder, de persoon, die recht heeft op het bezit van de boedel totdat deze onder de erfgenamen verdeeld is
boedelhouder	aan wie de boedel is toevertrouwd tot deze verdeeld is
boedelhuus	verkoping van (roerende) goederen in een sterfhuis
boedeling	uitkering uit de boedel
boedelrecht	het voor de boedel geldend recht
boedels plechtich siin (des)	gehouden tot betaling van de schulden van de boedel
boedelschatter	taxateur van nagelaten boedels
boedelvervolger	hij die beweert een recht te hebben op de boedel
boefclocke	tijdstip van sluiten stadspoort, avondklok
boefgelt	met dobbelen of gokken etc verworven geld

boefveclocke	avondklok, tijdstip waarop de stadspoort wordt gesloten
boegetmaker	tassenmaker
boeisel	loodgieterwerk
boek	beuk
Boeke(boom)	beukenboom
boekijn	beuken
boekkamer	bibliotheek
boel	minnaar
boelen	minnekozen, vrijen zonder bijbedoeling, ook blaffen van een hond
boeleren	overspel spelen
boelgoederen	tot de inboedel behorende goederen
boelin	vrijster, geliefde
boelschap	ongeoorloofde liefdesbetrekking
boemwol	katoen, boomwol
boen	goed
boene	zolder verhoogde vloer
boennaer	zolderknecht, maakt de pakhuiszolders schoon
boerckoishof	moestuin
boerdemaker	grappenmaker
boeren	bewoners op het platteland
boerenkikken	rommelen
boerenmin	vermoedelijk een voedster
boerewapens	burgerwapens
boerman	boer, landbouwer
boerrichter	dorpsrechter, deden o.a. schouwen van sloten hekken en hagen
boesem	hart
boet	baak
boet	schadeloosstelling ook einde
boetellie matjes	vermoedelijk knielmatjes op de knielbanken in de kerk

boeten	herstellen, terugbetalen, goedmaken
boethuus	huis waar de netten hersteld werden
boetschoudich	veroordeeld tot het betalen van een boete
boevinne	ontuchtige vrouw
bof	afk. beau-frère, zwager
boffertpanne	met klemmen af te sluiten ijzeren pan
bog	afk. bourgeois, burger, iemand uit de middenklasse
bogaert	boomgaard
bogel	ijzeren ring aan de poort van een kasteel.
bogelen	soort spel
bogeschote	maximale afstand voor een afgeschoten boogpijl
bogger	schavuit
bohémien,	zigeuner(in)
bohémienne	zie bohémien
boi	boei
bokel	borstwapen, knop op schild, ook versiersel b.v. gesp, haarspeld
boker	dorsvlegel voor vlas, koren etc. ook stamper, beuker
boksen	broek
bol	inhoudsmaat, 1 bol = 1,7 ltr
bolcraen	zie bocraen
boleren	vrijen, minnen
bolk	zeevis
bolkhouwer	zeevis schoonmaker
bolkruis	heraldiekteken, verkort kruis met bollen aan het eind, worp ook appelkruis genoemd
bollaard	beul, ook gerechtsdeurwaarder
bolletkijn	mutsje, kalotje
Bolsverda	Bolsward
bom	blikkenbierkan

bombaerde	oorlogswerktuig om stenen mee te slingeren ook een muziekinstrument
Bombarda	geweerschot, schot
bombardarius	bliksmid
bombardicus	buksschieter, schutter, kolvenier
bombardus	buksmeester, kanonnier
bombare	zie bombaerde
bombazijn	geweven stof, waarvan de inslag van wol is en de schering van zijde, vooral voor werkmansondergoed
bombicinator	zijdewever, brokaatmaker, zijdebewerker
bomenijker	taxateur voor bomen
Bommel	zie Bommelia
Bommelia	Zaltbommel
bon	buurt, wijk
bon henri	brave Hendrik
bon papa	grootvader
bona	goederen, have, een boedel
bona fide	te goeder trouw
bona hereditaria	erfgoederen, stamgoederen
bona materna	goederen van moederszijde
bona minorum	goederen die aan een minderjarige toebehoren
bonarium	bunder
bondich	zie bundichts
bondieuserie	femelarij ?, bigotterie, kwezelarij
bonet	Zie bonetten
bonetten	muts
bongaert	boomgaard
bonge	trommel
bongeler	trommelaar
bongelersche	trommel bespeelster
bonger	trommelslager
bonget	valies, koffer

boniche	(jong) dienstmeisje
bonmeester	belast met toezicht en reparatie van de blusmiddelen
bonne maman,	grootmoeder
bonnetmaker	hoeden en petten maker
Bononia	Bologna
bonus	goed
boo	deurwaarder
boodschap	lastgeving
boom	grens, bodem, grondslag
boom (te)	aan de galg
boomacker	boomgaard
boomgaardman	kweker van (vrucht)boomstammen, tuinman
boomhouder	tolboomhouder, inner van de tol
boomhouwer	zadelboomhouder, maker van zadels
boomveller	houthakker
boonganger	(rijk of in aanzien) burger die aan de magistraatsverkiezing mocht deelnemen
boonheer	magistraat (gekozen tijdens de magistraatsverkiezing)
boonlote	loting met bonen, o.a bij de magistraat -verkiezing. Met witte en bruine bonen
boonmael	maaltijd die na de magistraatsverkiezing werd gehouden.
boonman	zie boonheern
boorch	zie borch
boortich	edelgeboren, van adel of gegoede huize
boosten	oostelijk, ten oosten
bop.	afk. beau-père, schoonvader
borcgdore	slotpoort
borch	kasteel, burcht
borchdinc	een terechtzitting zowel op het kasteel als in de stad
borchgracht	slotgracht

borchgraefnede	echtgenote van de burggraaf
borchgrave	burggraaf, ook stadsgracht
borchleen	een goed dat in leen is ontvangen voor de verdediging van een stad of gebied
borchman	hij die een borchleen heeft
borchmeester	burgemeester, ook slotvoogd
borchmik	op het kasteel gebakken mik
borchrinc	ijzeren ring aan de poort van een kasteel.
borchroede	hooibergroede
borchsate	de bewoners van de burcht
borcht	burcht
borchtocht	borg stellen
borchwal	stadsgracht
borchwerck	leenherenwerk, werk dat men moest verrichten voor de leenheer
borde	mand
bordeel	hoerenhuis
bordeelaerster	bordeelhoudster
bordeelbok	hoerenloper
bordeelbrok	zie bordeelbok
bordehouwer	houtsnijder
bordemande	draagmand, vismand
bordoën	orgelpijp
bore	vechten, twist
borech	zie borch
borg	toeverlaat
borgbrief	akte van borgtocht of indemniteit
borgbrugge	slotbrug
borge	zie borch
borge	hij die zich garant stelt
borgemeesterscap	zie borghermeisterscap
borger	zie borgeren
borgeren,	burgers

borgerscap bescutten	het burgerschap behouden zonder schade te lijden
borgerschap	waarborg
borggrave	kasteelgracht, slotgracht, burgtgracht
borghermeesters-cap	het ambt van burgemeester
borglijc	wat tot de burcht toebehoord
borne	grenssteen, grenspaal, paal,
bornehout	brandhout
bornepit	welput
bornputte	waterput
bornwater	bronwater
borrelwacht	nachtwacht
bors	schatkist
borse	zie beurse
borsedrager	kassier
borsier	rentmeester
borsse (leere)	leren beurs, geldbuidel van leer gemaakt
borsten	breken, barsten
borstkerse	kaars voor dode
borstlap	lap op de boezem gedragen door vrouwen
borstpels	kledingstuk op bovenlichaam gedragen
borstrok	onder het hemd gedragen kledingstuk
borstspanne	borstsierraad
borthouwer	zie bordehouwer
bortspiker	spijker voor vloerplanken
Borussia	Pruisen
bos	hoeveelheid, 1 bos = 104 stuks ook os ook wapen, musket geweer, roer
bosboom	taxis, palmhout
boschcolen	houtschool
boschinge	struikgewas
boschsneppe	houtsnip
boschulu	bosuil
Boscoducem	's Hertogenbosch

bose	duivel
boskool	zie boschcolen
bospoederhuus	kruitmagazijn
bospoermaker	buskruitmaker
bosquet	bosje, bossage
bossaen	schapenleer
bossekruit	buskruit
bossen	stoeien, stompen, wegduwen
bostel	resten van bierbrouwerijen, veevoer, afgewerkte mout
botboer	verkoper van vis in de stad, kwam meestal uit een vissersdorp
botbrief	oproepingsbrief
botdrager	betaalmiddel, 1 botdrager = 36 schilling
boten	boeten
boterbanc	de bank op de markt waar boter verkocht wordt
botergulde	pacht betaald met boter
boterlepel	houtenlepel om boter uit de boterton te scheppen
botermeter	boterweger
boterpacht	zie botergulde
botersmout	botervet
boterstande	boterkuip
botervliegje	vlinder
botje	betaalmiddel, zilveren munt in Brabant
botjesmaat	graanmaat, 1 botjesmaat = 0,32 ltr.
botse	pestbuil
bottaine	laarsje
botte	domkop, ook een draagkorf
botte	rieten mand om grond te vervoeren
botte	strobos, ook koffer en draagkorf
bottel	kornoelje
bottellerie	spijskamer

bottelier	keldermeester
bottelrie	Drank en wijnkelder van het kasteel
botten	vals spelen bij dobbelen
botter	boter, maar ook valsspeler
bottertanden	vorste tanden
bottier	laarzenmaker
botting	een soort belasting die betaald moest worden bij het (werk)bezoek van de graaf aan het dorp. Meestal hield hij er dan gelijk een rechtszitting
botularius	worstmaker, worststopper, worsthandelaar
bouambacht	landbouwbedrijf
Bouces de la Meuse	de monding van de maas
boucher	slager, beul, wreed mens
boucweit	boekweit
boude	oogst
bouffon	nar, hofnar
bouge	krot, kot, hok
bouget	een maal, een lederen zak, reiszak
bougette	leren reiszak
bouhof	boerenplaats, hoeve, boerderij
bouille	melkbus
bouilleur	(brandewijn)stoker
boulant	bouwland, akkers
bouleau	berk
boulet	(kanon) kogel
boumaent	hooimaand, juli
bouman	landbouwer, boer, tuinman
bouquetin	steenbok
bourbier	modderpoel
bourdeel	bordeel
bourg	groot dorp, stadje
bourgade	dorpje, gehucht

bourgemaitre de la commune	burgemeester van de gemeente
bourgemestre	burgemeester van de gemeente
bourgeois	inwoner, inwoonster v. dorp of stad, poorter
bourgeoise	zie bourgeois
bourgeoisie	poorterschap, poorterrecht
bournen	erfpalen
bourreau	beul, scherprechter
bourrelier	zadelmaker, leerbewerker gareelmaker,
bourse	beurs
bouseux	boer
bouster	bolster
bouvellich	bouwvallig
bouw	oogst
bouwambacht	landbouw
bouwen	kledingstuk voor vrouwen, meestal van kostbare stof
bouwen	boven rok
bouwich	in goede staat
bouwknecht	boerenknecht
bouwlien	boeren
bouwman	boer
bouwvrouw	boerin
bovelinck	hoogstammige fruitboom
boven	in weerwil van
boven recht	meer dan het recht vereist
bovencleet	overkleed
bovengaende	buitengewoon
bovenkiel	over de kleding gedragen kiel
bovenknecht	meesterknecht
bovenman	die bij het staken van de stemmen in een geschil beslist
boventien	een rechtszaak doorverwijzen naar een hoger college

boves	ossen
bovier	veehoeder
boviné	rund
bowman	boer, landbouwer
BR	afk. Bataafse Republiek
Br.	afk. brumaire, maand van de nevels
braadlepels	diepe lepels om vet te scheppen
braaister	boetster van visnetten, hersteld visnetten
braak	omgeploegd land dat men onbebouwd laat liggen
braakliggend	braakliggend gedurende een jaargetijde
braakvruchten	waarschijnlijk kleine tiendvruchten
braauwspiker	gesmede spijker
brabançon,	Brabander
brabançonne	Brabantse
brabantsch	een kleine munt
brachet	Juni
brachmond	zie brachet
brackoen	steunbalk, balk
braconnier	wildstroker, vaak met honden (brakken)
bractearius	goud en zilversmid
brader	houder van de gaarkeuken
braecmaent	Juni
braecvogel	lijster
braetketel	braadketel
braetpanne	braadpan
bragade	bluf
bragenpanne	hersenpan
brak	heraldiektaken, hondenkop(pen) met hang of flaporen en uithangende tong
braken	radbraken
brame	bramenstruiken, ook de vruchten
branche ainée	oudere linie, oudere tak
brandel	brandijzer, haardijzer

brander	brandstichter, ook brandijzer, haardijzer
brandereel	loden, ijzeren of stenen bol die rond geslingerd werd om iemand te verwonden
brandewynsvatie	brandewijn vaatje
brandhaak	ijzeren haak aan lange houten steel
branding	brandhout
brandoen	fakkels, toorts
brandteken	het teken van de stedelijke ijking van maten en gewichten
brantelle	maatstok met een geijkte el
brantgeruchte	alarm voor brand
brantmuur	gemeenschappelijke muur tussen 2 woningen of buitengevelmuur, deze mocht geen houten - en leem - (klei) delen bevatten
brantpalen	palen welke de uiterste grenzen aangaven van iemands eigendom of gebied
brantroede	haardijzer, waarop het brandhout lag
brantsack	natte met graan gevulde zak voor op de rug bij het blussen
brantschat	geld waarmee de brandstichting en plundering werd afgekocht
brantstede	de plaats waar brandend hout wordt bewaard
brantteecken	brandmerk, meestal op de schouder van een veroordeelde tot brandmerken
branttroch	waterbak voor het brandblussen
bras.	afk. brassier, brouwer
bras(s)elet	armband, ook braceletgespen
brasiator	moutmaker
braspenning	munt 17e-18e eeuw, gelijk aan 20 penningen, betaalmiddel braspenning = 1stuiver en 8 deniers, ook 1/40 van een Philippus daalder
Bratucpantus	Brabant
brauspieker	lange spijker, balknagel

brautkind	een voorkind, een kind geboren voor het huwelijk
brauwer	zie caulcer
braveren	trotsen?
braxator	brouwer
braxiator	brouwer
brazeel	zie braselet
brcgd.	afk. brigadier
bre (10)	afk. december = 10e maand van het Romeinse jaar, (dat begon op 1 maart), vaak aangeduid met een "X"> zie ook ber.
breck (bij)	(bij) verstek
bredanus	van Breda
brede	breedte
brecicer	breekijzer
breecmes	snoeimes
breekbile	breekijzer
breem	brandbaar droog struikgewas
breidel	toom, teugel
breidelmaker	teugelmaker
breidentag	pap dag, 1 februari
breidsched	hulpstuk voor het breien
breidschede	hulpstuk bij het breien
breineloos	krankzinnig
breiser	pasementwerker
breke	braakliggend land,
Brema	Bremen
breme	traliedeur
brese	vuurkool
bret,	plank
breuck	zie broke
breucken	boetes, misdoen
breucker	overtreder, misdadiger
breuckmeester	persoon belast met het innen van de boetes

breucksalich	die de boete moet betalen
breuke	zie broken
breuken	vergrijpen
breve	brief
brevi	in het kort
brevier	een kort begrip, een kort inhoud
brevis	kort
breviteit	korthed
breyer	mandenmaker
breyf	brief
breyneloos	krankzinnig
bricke	tichelsteen, tegel
bricksteen	baksteen
Brida	Den Briel
brieden	brouwen
brieder	brouwer
brief	akte of oorkonde, vaak vooraf gegaan door de naam van de maker b.v. schepenbrief
briefbode	postbode, die geschreven berichten rondbrengt
briefgelt	kosten van een wettelijke akte, legeskosten
brieflesing	vonnis tot inbeslagneming verleend na inzage van de schepenbrief
brieflijk	schriftelijk
Briela	Den Briel
brieve	akte of oorkonde, vaak vooraf gegaan door de naam van de maker b.v. schepenbrief
brieve van ondertinge in forma	officiële benoemingsbrieven
brieven van çedio	brieven van boedelafstand te mogen doen
brigand	schurk, boef, ook licht bewapende soldaat
brigandage	dieverij, roverij
brigandine	borstharnas
brigant	zie brigand

brijeeren	bewerking van lakenstof
brijman	betaalmiddel, zilveren munt geslagen te Tricht, waarde onbekend
brijmannen	zie brijman
brijn	pekkel
brijselet	zie braselet
briman	zie brijman
brincsprake	behandeling van een zaak op de brink, meestal een plechtige behandeling
brinctijns	Pachtgeld om het vee op de meent te laten grazen
brine	pekkel
briqueterie	steenbakkerij
brochage	met goud , zilver of zijdedraad bestikken
broche	(braad)spit
broché	geweven stof, brokaat
brocheren	losse vellen tot katerns met draad en naald maken
brocheur	brokaatwever, weefster
brocheuse	zie brocheur
brocht	brengen
brodecnecht	inwonende knecht of bediende
brodeuse	borduurster
brodich	die bij iemand inwoont en in de kost is
broecachtig	zie broeck
broeck	moeras, drassig land, ook land dat jaarlijks onderloopt en begraast kan worden
broeckage	weiden, beemden
broeckighen (in iet)	zie brokigen
broeckilie	korte broek
broecriet	moerasriet
broeden	broden
broederdeel	het uit een erfenis aan een broer toekomend deel

broederlijk	broederlijk
broedersone	neef
broek	zie broeck
broeke	zie broke
broeken inne gelegen zijn (daar.....)	waarmee het betalen van broken (geldboeten) gemoeid is
broeken sliten	bij vonnis geld boeten uitspreken
broekete	moerasland
broekich vinden (enen)	iemand bij vonnis aan een misdaad schuldig verklaren
broekland	weiland
broet	eieren in een nest
broeteter	kostganger
broetjong	broodmes zonder scherpe punt
broetzaet	gemalen koren waar brood van werd gebakken
broikaftich	zie broocftich
broike	zie broke
broitgesinde	huispersoneel, bedienden
broke.	een handeling, waardoor de rechtsorde, de "vrede" gebroken wordt
brokelic	strafbaar, schuldig aan strafbaar feit
broken	inbreuk maken op de rechtsorde, strafrechtelijke overtreding
brokenn	geldstraf
brokigen (in iet)	een wet door een misdaad overtreden
brongräber	putten – bronnengraver
bronzen	met bronspoeder een voorwerp bronskleurig maken
broocftich	schuldig aan een broke (vergriep)
broocedich	meinedig
broocmeester	boetmeester belast met straffen van vergriepen en het innen van de boete, ook ceremoniemeester

broodzetting	de prijs en het gewicht van brood zoals dat door het Rijnlandse bestuur werd vastgesteld omstreeks 1800
broot bidden	bedelen
brootate	kostganger
brootbacker	bakker, broodbakker
brootbagaert	lekenbroeder die met bedelen zijn brood verdient
brootbedelaer	zie brootbidder
brootbidder	bedelaar
brootbidder	bedelaar
brootcamere	kraam in de hal om brood te verkopen
brootcoren	tarwe
brootganger	bedelaar
broothuus	gildehuis van het broodbakkersgilde
brootliede	leven van aalmoezen
brootschapra	broodkast
brootse	breekijzer
brootstal	broodkraam op de markt
brootsusterhuus	oude vrouwenhuus
brootwage	bij verordening bepaalde gewicht van brood
brouhuus	brouwerij
broussaille	struikgewas, struiken, kreupelhout
broussailleux	met struikgewas bedekt
Brouwari portus	Brouwershaven
bru	schoondochter
bruchstein-schneider	steenhouwer
brudegome	bruidegom
bruden	tot vrouw nemen, gemeenschap hebben
bruek	vergrijp, misdrijf
brueke.	zie broke
brueken	zie broken.
bruel	beemd, weide
bruetkijste	bruidskist, kist met de uitzet van de bruid

Brug	zie Brugae
Brugae	Brugge
Brugis	zie Brugae
bruiden	beslapen, ook verkrachten
bruidje	bedoeld wordt een communicantje wiens toisel geleek of dat van een bruid
bruier	plaaggeest, duivel
bruijckt door	gebruikt door
bruikweer	hofstede, pachthoeve
bruin	heraldiekteken, kleur bruin, aangeven door verticaal gekruiste arcering
bruitwech	mestweg
brulocht	bruiloft, huwelijksfeest
brum.	afk. brumaire, nevelmaand
brumaire	oktober, nevelmaand
bruneren	polijsten
brunet	fijne donkerkleurige stof
brusch	struikgewas, struiken, kreupelhout
brusque	stuurs, bars, haastig
brußtag	woensdag voor de laatste drie-eenheid zondag
brustschneider	korsettenmaker
brutaal	onbeschoft, beestachtig
bruuciant	gepacht land
bruucware	het in gebruik hebben van gebouwen, stallen etc. maar nie in eigendom ook de levende have waar mee het landbouwbedrijf werkt
bruucwere	het bezit van een vast goed als gebruiker
bruul	weide, beemd
bruunpers	donkerpaars
bruunrot	donkerrood
bruunsteen	bruinsteen, mangaan
bruut	de bruid, de net gehuwde vrouw

bruit	drek, uitwerpselen
bruitcamere	bruidssuite
bruitliede	getuigen bij een huwelijk
bruitpant	Zie morgengave, verlovingsgeschenk
bruutschat	bruidsschat
bruitstuc	huwelijksgeschenk
bruitwech	weg naar de mest / drek stortplaats
Bruenhavia	Zie Brouari portus
bruwet	tweewielig landbouw kar met klein extra wiel
bruwette	vervoeren
Bruxellae	Brussel
bruxellensis	van Brussel
Bruxellis	zie Bruxellae
bruycker	gebruiker
bruyken	zie: broken.
bruynswert	pikzwart
brycksteen	baksteen
BS	afk. burgerlijke stand
bubulcularius	zie bubulcus
bubulcus	koeherder, ossendrijver, ossenhoeder
buccinator	hoornblazer, trompetblazer
bûcher	brandstapel
bûcheron	houthakker
bucht	geld
bucinator	zie buccinator
budel	beul, ook geldbuidel, buidel, zak
budeldrager	zakkendrager
budelkist	zie buidelkist
buele	verwante
buer	een bewoner van het platte land
buerman.	Die rechtspreekt in het burengerecht.
buerrecht	de rechtspraak van de buren

buersprake	vergadering van de gehele burgerij
buffel	beul, scherprechter, wambuis
buffet	rechtbank, rechttafel
buffon	potsenmaker (grappenmaker)
bugger	ketter
buggerie	ketterij, sodomie
buick ghebroken	huwelijk is ontbonden b.v. door overlijden
buidelkist	meelkist
buiingen	beschoeiing
buijeren,	burgers
buiklust	vleselijke begeerte
builen	met een ronddraaiende zeef de zemelen van het meel scheiden
builer	bediener van de builerzeef
builerzeef	zeef om de zemelen uit het meel te zeven (voor witbrood)
buiskool	witte kool
buitellaartje	inhoudsmaat van botervat, 1 buitellaartje = 1/4 kinnetje =9,36 kg
buiten.....	persoon die zijn beroep buiten de stads wallen uitvoert of woont
buitenboek	kasboek
buitendach	buitengewone rechtszitting
buitenijen	het terrein buiten de stadsmuur, dat tot het stedelijke rechtsgebied behoorde
buitenluiden	vreemdelingen
buitenmaarte	boerenmeid voor het koken, karnen, en schone werkzaamheden
buitenmolenaar	molenaar op een poldermolen of buiten de stadswallen gelegen
buitennij	voorstad, gehucht
buitensbaans	afgelegen
buk	bok
bukking	bokking
buks	afk. van bukskin een gekeperde wollen stof

bukskin	gekeperde wollenstof
bulge	ingewanden van een gestorven beest
bulle	brief, pauselijke brief
bulle	stier
bulle	zegel van een oorkonde
bullen	met een zegel voorzien, van een zegel voorzien
Bullio(nium)	Bouillon
bulloper	boer die met zijn dekstier langs komt
bulsarius	tassenmaker, geldbuidelmaker
bulsnijden	stieren castreren
bulster	stromatras, kafmatras
bundel, bendel	gewicht, 1 bundel = 3,2 kg
bunder	oppervlaktemaat, 1 bunder is ca 400-450 vierkante roeden ook gezien 2 bunder = 3 morgen
bunderboek	kadaster, erfregister
bundergelt	grondbelasting
bundichst	bindend, in rechte
bundighsten (te)	zoveel mogelijk in rechten bindend
bunxem	bunzing
Burdigala	Bordeaux
burdonarius	lastdierendrijver
burg	zie burge
burge	borgen, borg
bûrgemeister	burgemeester van de gemeente
burgensis(-is)	burger
burgeren	dringen, dwingen, voorwenden, aandringen, op aanstaan
burgerlijk huwelijk	zonder godsdienstplechtigheden huwen
burgerlijke begrafenis	begrafenis zonder kerkelijke plechtigheden
burgerpachters	zie, grasburgers
burgerrecht recht	uit het burgerschap voortvloeiend
burgerscap	het burgerschap

burggravius	burggravin
burggrave	burggraaf
bursarius	beurzenmaker, leerbewerker, tassenmaker, zadelmaker, kassier, ontvanger, beursstudent
busbewaarder	penningmeester
busboom	taxus, zie ook bosboom
büschmacher	geweermaker, geweeersmid
busclood	kanonskogel, loden of stenen kogel
Buscum Ducis	's Hertogenbosch
busecole	buiskool, kabuiskool?
busgat	schietgat
busken	bosje
busmeyster van een gild	de kashouder van een gilde
bussegat	schietgat
bust rapes	grafschender
butenborger	burger, die buiten den stadsmuur woont
butenpoorterscep	burgerschap van persoon die buiten de stadsmuur woont
buticularis	schenker
butseel	wijnzak, ook een plat kantje onder aan een kast
buttelbelezer	waarzegger,-ster
butterpanties	boterpan
buucevel	dysenterie, diarree
buucsocht	buikziekte
buurbrief	brief waarin iemand erkent wordt als buur, meestal inhoudend de rechten opgesteld voor of door de "buur" voor de bureu
buurbrinc	dorpsplein
buurclocke	dorpsklok of gemeente klok, meestal niet in de kerktoren
buurgat	gemeenschappelijke doorgang

buurgerucht	oproeping van de buren in geval van nood of gevaar
buurput	gemeenschappelijke put
buurrechter	rechter voor dagelijkse kleine zaken
buurschap	gemeente, dorp, kerspel, buurtschap
buurwilcore	vonnis of besluit van het burengerecht
buysjager	assistent boevenvanger (fries)
bygerde	begeerde
byhach	behagen
byleven	believen
bysitter	eigenaar, bezitter, ook assistent rechter

B

B	afk. begraafregister
b.	afk. boisseau, geheimhouden
B.	afk. bandboekdeel
b.	afk. baptisatus, gedoopt, gedoopte
B.L.	afk. benevole lector, welwillende lezer
B.M.	afk. Beatae Memoriae, zaliger gedachtenis
B.M.V.	afk. Beatae Mariae Virginis
b.p.	afk. baptizatus parrocho, gedoopt door de pastoor
b.s.	afk. baptizatus sacellano, gedoopt door de kapelaan
ba.roen	baron, is een "ghenooten of banreheren".
baa neus	snotneus, druipneus
baad	bode
baai	stof voor onderkleding, grofwollen of katoenstof
baaierd	herberg, ook passantenhuis voor vreemdelingen die behoeftig waren
baaierdboef	landloper, zwerver

baak	vuurtoren, ook spekslager, varkens koper
baakmeeter	lantaren aansteker
baakmolen	watermolen door de wind aangedreven
baakmolenaar	molenaar op een baakmolen
baander	baanspinner lijnslager in een touwslagerij
baanderheer	ridder met het recht om onder eigen banier (vaandel) vazallen aan te voeren
baandraaier	arbeider in lijnbaan, lijnbaanwiel draaier
baanrots	zie baanderheer
baanrover(s)	struikrover(s)
baanwever	touwslager, arbeider op een lijnbaan
baar	teken in heraldiek, linker schuinbalk
baarkind	kind ten graven gedragen op een baar, ca. 1-12 jaar oud
baarlyk	in eigen persoon
baarsgewijs	teken in de heraldiek, in de richting van een linker schuinbalk geplaatst
baas	meester
baay	grof wollen stof
babijn	garenklos
baccaert	bakker
baccalaureus	geleerde, academici, (de laagste graad)
baccorf	broodmand
baccorf	broodmand
bacexcijns	cijns geheven over het bakmeel voor brood
bachten	achter, aan de achterzijde
bachtenbliven	achterblijven
bachwaerdich	zie bacwaerdich
baciser	wafelijzer, braadpan
back	kuil onder watermolenrad, voorste afdeling van een diligences
backe	baksel
backenslaen	oorvijg geven
backerheghe	zie backerige

backerige,	bakkersvrouw
backerscool	houtschool, hout in een bakoven
backershuus	bakkerij
backijser	ijzeren bak - en/of braadpan
backiser	zie backijser
backousen	soort broek
bacovens	bakoven
bacschip	vrachtschip voor goederen vervoer op rivieren
bactoereye	bakkerij
bactoereye	bakhuis
bacvonnis	vonnis gewezen zonder aanwezigheid van de partijen
bacwaerdich	hij die in gebreke blijft, hij die niet aan zijn verplichtingen in rechte voldoet, die niet op de dag verschijnt, ook die aan zijn verplichtingen niet voldoet, juridisch gezien
bacwarich	zie bacwaerdich
bacwoordich	onwaar, niet ter zaken doende.
badden	baden
badehuus	badhuis
bademoeder	baker, vroedvrouw
badenkemken	weiland voor de paarden van de bodedienst
baderie	zie badestove
badestove	badhuis
badigeonneur	witkalker
baduhennae lucus	Veluwe
baduit	inhoudsmaat, 1 baduit = 1/4 kan en ca 0,4 ltr voornamelijk in Noord. Brabant
baduit	zie beduit
baecvleesch	varkensvlees
baeicamer	badkamer
baeicupe	badkuip

baelge	slagboom, hek, paalwerk. ook een als plein afgezette plaat
baelgie	voogdij, rechtsgebied van een landsheer
baemesse	feestdag van St. Baafs, 1 oktober
baenroodse	zie banreheer:
baer	bloot, naakt, ook baring, verlossing, heraldiekteken, linkerschuinbalk in een wapen, (geeft meestal bastaard aa (lijk)baar
baerachtich	zwanger, vruchtbaar
baer cleet	lijkkleed
baerdbecken	scheerbekken
baerde	bijl
baerdike	haver
baerdmakere	barbier, baard scheerder
baerhuus	huisje waar de lijkbaar in werd opgeborgen
baerschuldich	kennelijk schuldig, volkomen als schuldig erkend
baersen	ter wereld brengen
baersinge	baring, hetbaren
baert	het baren, ook gezichtsbeharig
baertmaker	zie baertmakere
baertmakere	barbier, aderlater, heelmeester
baertscheerder	babier
baertscherer	zie baertmakere
baertse	bijl
baerweder	storm, zeer slecht weer
baes	patroon van een werkman
baevenverhaelde	bovenvermelde
baeykijn	baaien kledingstuk
baffen	blaffen, ook kwaadspreken over mensen
baffuus	bijl
bagage	reistuig, koffers voor een reis
Bagalosum	Bakel

bage	kostbare ring, ook kostbaarheden
baggaerden	baggeren, uitbaggeren
baggaertsvat	emmer om bagger te scheppen
bagge	gouden sieraad
baggele	biggetje
bagijn	zie beghina, ook kindermuts
bagine	bagijn, lekenzuster van een vrije 'geestelijke' orde
bagne	strafkolonie, inrichting voor dwangarbeid, deportatieoord
bague	(vinger)ring
baguette de sourcier divinatoire	wichelroede
bagynmeester	zie bagynmeister
bagynmeister	begijnmeester, opzichter/ ambtenaar belast met toezicht over een begijnhof
baharren	kind baren
bahut	boerenkast,
bahuut	grote koffer, meestal met leer overtrokken
bail	wijze van beheer van de 'heerlijkheid' (gebied)
baill	afk. bailliage, baljuw-, drossaardzaken
baille	zie balie,
bailli	baljuw, drost, drossaard
bailliu ende schout	baljuw en schout
baiulus	besteller, drager, bode
bajulus	zie balie
bak	graanmaat, 1 bak = 1/4 mud, = 4 spint, ook soms 1/4 hl. Ook gevonden 1/8 deimt. turfmaat, 1 bak = 3000 ltr.
bakaker.	koperen, ijzeren of blikken emmer bij de regenton
bake	(levend) varken, ook gezien, geslacht varken, zij varkensvlees

bake(n)vlees	varkensvlees
bakelaar,	laurier
bakelaarkruut,	laurierbladeren
bakelaerbloem	Zie bakelaar
baken	bakken, ook sein
bakenier	spekslager
bakenspec	varkenspek
baker	bakker, ook hulp bij bevallingen
bakermand	langwerpige mand of houten bak
bakermat	zie bakermand
bakersfooi	3 stuivers
bakkersstoof	steenbakkers oven
bakmolenaar	molenaar op een graanmolen
baksjen	oorveeg
balade	gedicht waarvan de laatste strofe begint met een opdracht aan de prins
baladeuse	kar
balance	wegen, vergelijken
balancemeester	waagmeester
balanceren	balans, weegschaal, evenaar
balanskinderen	kinderen van de waagmeester (zij mochten de waag ook bedienen)
balays	(bleekrode) robijn
balc	houten balk, zoldering, dakbalk
balch	balg
balchhont	wachthond, waakhond
balchont	waakhond
balcknoot	draagsteen onder een balk
balcsteen	oplegsteen voor een draagbalk
bald	spoedig
baldekijn	van zijde en gouddraad geweven stof
bale	dansen

balfaert	gedwongen werk aan de kasteelgracht, vestingwerken, wallen en torens
balgen	ruzie hebben, vechten
balger	vechtersbaas
balie	inhoudsmaat, 1 balie = 2 ton, ook tobbe, kuip, mand
baliekluiver	sjouwerman
baliemand	grote platte vierkante mand, voor linnengoed en kleren.
balistarius	handboogmaker, boogschutter
baliu	zie baljuw, komt ook voor als, baeliu, baelju, balgu,
baliusbode	bode van de baljuw
baliuwinne	baljuwsvrouw
baljuw	landvoogd, landdorst, ambtenaar, door de landsheer met o rechtspraak in een zekere streek belast rechter in het algemeen. In heerlijkheden met hoger, middelbaar en lager gerecht w een baljuw de rechtstreekse vertegenwoordiger van de he . ook die over het halsrecht en de straffen van de misdade aangesteld is
baljuwschap	ambt van een baljuw, rechtsgebied van een baljuw verdee in schoutambten, bevolking in het rechtsgebied van de baljuw
balk	heraldiek teken, dwarsbalk
balle	kaf
ballenbinder	inpakker, emballleur
ballerigghe	danseres
ballijnrcbouc	boek waarin aantekeningen van veroordeelde misdadigers en hun straf
ballinc	gerechtelijke brief met volmacht voor executie van de stra of vonnis
ballinchuus	huis voor het opsluiten van de “bannelingen”
ballist	wapen in de middeleeuwen

ballius	opperrechter, landvoogd, grafelijk ambtenaar, hofmeester, baljuw, regent
ballivus	zie ballius
ballot	verpakking
balmont	slechte voog, meestal verloor hij het recht op een nieuwe benoeming
balnetator	badmeester, houder van een badinrichting, scheerder, barbier, kapper
balsane	windvaan, windwijzer
balt	(de balt legghen te terne) een gerechtelijke handeling
Bamestra	Beemster
ban	rechtsgebied, rechtsdistrict, ambacht, ook veroordeling, verbanning als straf, afkondiging van gerechtelijke handeling
banboec	register of boek met de optekening van de namen en bega misdaden
banbrief	schriftelijke bevestiging tot verbanning
bancgelt	pachtgeld voor een marktkraam
bancgenote	lid van de schepenbank
banchouder	bank van lening houder
banck	zie bank
banckrechten	rechten zoals zij in het 'bankgebied' gelden
bancklock(e)	de klok, waarmee het stedelijk bestuur de burgerij samenriep, om haar hun bevelen kenbaar te maken, ook noodklok
bancstede	een plaats op debanken, door een burger gepacht om zijn waren te koop te stellen ook een plaats in een kerkbank, waarop het recht eveneens gekocht werd
band	boekdeel, Ook; omvangmaat van gebundeld riet, dikke bos = 33 cm, dunne bos = 24 cm
bandach	rechtsdag
bandage	ijzeren wielband

bandeumaker	Voorhoofdsbanden maker (vaak door joodse vrouwen gedragen)
bandelier	draagriem voor geweer
banderic	gordel, riem
banderol	vlag of wimpel aan een lans, vaak met opschrift
banderolle	vlag, wimpel
bandijc	een belangrijke dijk, welke gerechtelijk geschouwd werd, waarop een dwang voor onderhoud rust
bandinc	de formele rechtszitting, terechtzitting waarvoor alle 'dingplichtigen' worden opgeroepen
banditen	ballingen
bandsgewijs	heraldiekteken, geplaatst in de richting van de rechter schuinbalk
bandyt	uitgebannen, balling
baneken	gemeenschap hebben met een vrouw
banen	doodslag ten laste leggen
banent	beemd, weiland
banerhere	bezitter van een geheel van de landsheer onafhankelijke heerlijkheid, mag eigen leen- en dienstmannen hebben
bangenoot	medelid van een schepenbank
banier	soort vlag aan een stok
banierdregher	banierdrager
baniken	copuleren, neuken
baninge	beschuldigd van moord
banistiek	vlaggenkunde
bank	pijnbank
bankerot	failliet
bankert	onecht kind

banmeester	naam van de libelmeesters, een raadslid, bevoegd tot het uitbrengen van een rapport / besluit over een rechtszaak door het geestelijke gerecht bij de raad aanhangig gemaakt
banmolen	dwangmolen, verplicht te gebruiken molen
bannaliteit	verplicht gebruik van de banmolen, oven, brouwerij etc. meestal verpacht door de heerser
banne	het gedwongen gebruiken van de molen, ook begrensde rechtsgebied
bannen	vonnissen, verbannen als straf. ook plechtig bijeenroepen
bannen (enen)	in de (kerk)ban doen.
bannerheer	ridder met het recht om onder eigen banier (vaandel) vazallen aan te voeren
bannerschout	hoogste schout in een rechtsgebied (dingspel)
banni	verbannen
bannich	zie bannen en ook kerkelijk in de ban gedaan, vervloekt
bannir	zie banni
bannissement	verbanning, ballingschap
bannum	behorend tot de 'banne', gedwongen gebruik van bv de molen, bakoven
bannus	(huwelijks -) afkondiging
bannus actis	na de (drie) afkondigingen
banoven	bakoven, waar verplicht gebakken moest worden
banoven	dwangoven, verplicht te gebruiken oven
banpanhuus	brouwhuis, verplicht te gebruiken brouwerij
banqueroetier	bankbreker, achteruit vaarder
banquet	banket
banquier	bankier
banregister	register van gecensureerde lidmaten

banreheren	bezitter van een geheel van de landsheer onafhankelijke heerlijkheid
banst	ronde korf van biezen of stro
bantdoec	zwachtel
banthont	kettinghond voor bewaking van het erf
banues	snotneus
banvorst	waranda, een heerlijkheid voor een elite gezelschap
banwerc	verplicht werk voor de gemeenschap waar men voor werd opgeroepen
bap	afk. baptisatus, de gedoopte
bapirifex	papiermaker
bapt	afk. baptizatus gedoopt
baptême	doop, het dopen, doopsel
baptisabatur	hij is gedoopt
baptisare	zie baptisata est
baptisata est	zij is gedoopt
baptisati sunt	zij zijn gedoopt
baptisatus	de gedoopte, gedoopt
baptisatus a ministro haeretico	gedoopt door een ketterse bedienaar
baptisatus est	hij is gedoopt
baptisavi	ik heb gedoopt
baptise(e)ren	naam geven, dopen, schyngeven ?
baptisma	doopsel
baptismate necessitatis	door de nooddoop
baptismatis	zie baptisma ook van de doop
baptismum	doopsel
baptismum necessitatis	nooddoop
baptismus	zie baptisma
baptista	zie baptizator
baptista (johandes de doper)	Johannes de doper, 24 mei

baptiste	doopsgezind
baptizare,	zie baptisata est ook dopen
baptizatio	dopen, wassen
baptizator	de dooper
baptizatorium	van de gedoopten
baptizatus.	afk. bapt . gedoopt
baptizavi	ik heb gedoopt
bar	arm, naakt
baraetheit	bedriegerij
baraquen	barakken
barb	afk. barbie, kapper, soms heelmeester
barbacane	schietgat
barbaren	die kwaad spreken
barbaricarius	zijdebewerker, zijdeweaver
barbaricius	zie barbaricarius
barbaricus	zijde -naaister
barbarius	dorpsbarbier, heelmeester
barberot	chirugijnsleerling
barbitonsor	kapper
barch	speenvarken, besneden varken (beer)
bard	zanger, minstreef
barde	brede bijl, aan twee zijde snijdende strijdbijl. Ook paarden harnas
bardeel	bordeel
bardesche	bordes, luifel ook een duiker
bardezaan	kleine hellebaard, wapen op lange stok
bare	kistje
bare	hoogwater, stormvloed ook slagboom
bare (in)	opgebaard
barech	hooiberg
baren	kind krijgen ook lijk op lijkbaar leggen
bargsnijder	varkens castreerder

baril	vat, ton
baril de poudre	kruitvat
barillier	keldermeester
barkan	effen stof geweven van geitenwol
barlebaen	benaming voor de duivel
barm	berm, rand langs een weiland, trekpad
barmhertich	lief, best
barnen	branden
baro	vrijheer, ook vaak baron
baroen	vazal van de koning, die in zijn baronie het gezag namens de koning uitoefende
baron	zie baroen
baronet	Engelse adellijke titel
baronia	het gezagsgebied van de baron
baronie	zie baronia,
Baronis	zie baro
barre	staaf, stang, balk
barre du tribunal	balie
barreau	tralie, spijl, vensterstang
barreau de fer	ijzeren staaf
barrière	hek, spoor, slagboom, versperring, poort
barrique	okshoofd (200 à 250 liter) vat, fust
bartenhauer	hellebaardmaker
barteren	ruilen, iemand die ruilhandeld
barvoet	blootsvoets
bas côté	zijbeuk bij kerk
base	nicht, dochter van oom of tante
baselaer	lang scherp mes, dolk
Basilea	Basel
basse cour	hoenderhof
bassen	blaffen

bastaardbalk	heraldiekteken, schuinstaak, gebruikt als teken van een bastaardkind
bastaerdinne	vrouwelijke bastaard.
bastaert	zie bastard
bastaertbroeder	buiten de echt geboren broeder
bastaertkint	buitenechtelijk kind
bastard	onechteling, speelkind, aterling, illegitiem, onwettig, niet uit een wettig huwelijk geboren kind, onechtkind, kind van niet gehuwd paar, in onecht geboren
bastardengoet	bezittingen door bastaarden nagelaten
bastoen	heraldiekteken, schuinstaak, ook wandelstok
Bastonia / Bastonacum	Bastenaken, Bastogne
basune	trompet
basure	prostituee, hoer, lichtekooi
bat	verklaarde, er op wijzen, ook beter
bataelge	veldtocht, slagorde, strijd, gevecht
bâtard	bastaard, onecht
batave	in het Nederlands
Batavoburgium / Batavorum	Batenburg
Batavorum insula, Bat(h)ua	Betuwe
batavus	Nederlands
batement	vermaak, toneelvoorstelling
baterleinmacher	rozenkransmaker
batist	zie batiste
batiste,	kamerdoek
batl	afk, bataljon, groot aantal, troep soldaten
batten	werpspel

baude	kledingsstuk van de vrouw, een overrok van kostbare stof
baudekijn	lijkwade, lijkkleed
bavomisse	1e oktober
baxster	bakkersvrouw die ook bakt
bay	roodbruin
bayen	baden, zwemmen
bazuin	heraldiekteken, hoorn
bbdr	afk. bombardier, stenenkogel gooier
Bd	afk. op huw. akte, bruid
be.	afk. beklaagde
beampteschriver	notaris
bearvet	zie beerft
beatae memoriae	afk. b.m. zaliger gedachtenis, overledenen
beatus	heilig
beau fils	stiefzoon, schoonzoon
beau frère	zwager
beau père	schoonvader, stiefvader,
beaux parents	schoonouders
beaux-enfants	aangetrouwde kinderen
beboeseminge	leveren van bewijs van verwantschap
becalengeren	een eis in rechte tegen iemand instellen
beced(e)elen	een akte van iets opmaken
becharius	emmermaker,
beckeneel	helm
beckenele	helm bestaande uit ijzeren of stalen kapje en een beweegbaar vizier
beckengeslagh	bekkenslag, meestal bij aankondiging van een verkoping
beckenschlager	ketelsmid
beclach	eis in rechte, aanklacht iemand wegens een misdrijf aanklagen
beclaechde	aangeklaagde
beclaechelijc	die in rechte aangesproken mag worden

beclaecht	reden van beklag, ook punt van beschuldiging
beclagen	iets in rechte aanspreken, een recht op een zaak beweren
beclijf	voorspoed
becnager	die aan iemands goede naam afbreuk doet, kwaadspreken
becommeren	lastig vallen, aanhouden
becopen	omkopen, voor zich trachten te winnen, in verzoeking gaan
becoren (enen van iet).	het constateren van de overtreding van een keur door de daartoe aangestelde personen
becupen	in de val laten lopen
bedaagd	bejaard
bedagen	dagvaarden
bedankelijk	erkentelijk zijn
bedauwers	franse troepen, tirailleurs, van oorsprong een lichtgewapende infanterist
bedde	bed
beddeboom	Plank aan de voorzijde van een bed
beddebuur	matras
beddecamer	slaapkamer
beddecleet	sprei
beddegenoot	echtgenoot
beddegescheit	scheiden, ontbinden van het huwelijk
beddegewant	beddengoed
beddekwest	tot in het bed afhangend koord om zich op te richten.
beddepanne	ondersteek, kan ook een pan zijn voor gloeiende as
beddepotte	pispot, waterpot
bedder	bedelaar
beddescheyde	beddenplank
beddescult	vervullen van de huwelijksplicht
beddestat	bedstee

beddetol	belasting op beddengoed
beddetric	echtgenoot van, man van
bedding	bed met wat er bij hoort
beddinge	beddengoed
bede	zie bidden
bedebrief	poortersbrief
bedeel	pedel, bode aan de universiteit, ook aan het gerecht
bedel	zie bedeel
bedellus	gerechtsdienaar, beulsknecht,
bedelofte	gelofte
bedelster	bedelares
bedelvoogden	opsporingsambtenaar voor bedelaars, zwervers en landlopers
bederman	man van eer, eerlijk iemand
bedied	verklaring, uitleggen
bedieden	zie bedied
bediepen	in een getuigenis aanduiden
bediet	verklaring, uitleggen
bedingen	voor het gerecht brengen, eisen bij het gerecht
bedonkert	licht in het oog verliezen
bedorven	gestorven, verloren, gedood, maar ook diep ongelukkig
bedorven	verlamd, kan zijn ledematen niet gebruiken
bedrach	bewijs van iemands schuld
bedrachte.	zie bedrach.
Bedragen (enen of iet)	het bewijs van iemands schuld leveren.
bedragenisse	uitkomst van gerechtelijk onderzoek
bedrif	bedrijf, zaak
bedriven	verrichten
bedteeck	bedovertrek
bedtgescheyd	ontbinding van een huwelijk
bedtsplancken	zijkanen van een bed of bedstee

bedtyk	bedovertrek
beduir	zie baduit
beduit	Inhoudsmaat, 1 beduit = 1/4 kan en ca 0,4 ltr. voornamelijk Noord-Brabant
bedwaen	wassen, schoonmaken
bedwingen	dwingen, noodzaken
bedwingenisse	dwang
beeldevaruwer	schilder voor het vergulden van beelden en houtsnijwerk
beeldgraver	graveur
beeldsnijder	beeldhouwer in steen, hout, ivoor
beenhouwer	slager
beenstukken	ijzeren beenbekleding
beer	heraldiekteken, in de vorm van een beer, zowel zittend, gaande of staand afgebeeld
beer	drek, mest, aalt, fecaliën
beerft	een kind hebben van de persoon met wie men getrouwd is
beer moeder	buikloop, diarree
beerruimer	sekreetruimer, beerput opruimer, strontton ophaler
beersteker	zie beerruimer
beestelijk	beestachtig, dierlijk
beesten op iet slaen	beesten op een perceel grond doen grazen
beestenstouwer	veedrijver
beestschutter	die het vee van anderen opsluit om schade aan zijn land te voorkomen
beestsijs	de accijs, betaald door de koper van een stuk vee binnen de stad
beestsys	een buitengewone belasting op het vee
beffe	kraag, muts
begängnis	rouwplechtigheid met lijkrede en het voorlezen van de personalia in de kerk
begaven	stoffelijke giften schenken
begavet	aangetast door de pest,

begeeren	verlangen, verzoeken, vragen
begeerende	wil hebben
begeert	willen
begenken	voor de gek houden
begerende	verlangende
begever	persoon die het recht had een pastoor of predikant te benoemen
begeving	het schenken van een ambt
begevingsrecht	zie begeving
beghina	begijntje, weduwe, ongehuwde vrouw
begien	bekennen, verklaren,
begijne	zie beghina
beginna	zie beghina
begine	zie beghina
beginlijk	aanvankelijk
begorden	zwanger gemaakt, bevruchten
begrafenisbidder	begrafenis verzorger
begrafenislepels	geschenk aan dragers en nabestaanden, meestal voorzien van naam en datum van geboren en overlijden, bij Friese begrafenis
begraven	ter aarde bestellen, een gracht graven
begroten	zie begrotinge
begrotinge	vergoeding, schadeloosstellen
béguine	begijntje, weduwe, ongehuwde vrouw
behalden	behouden
behandtekenen	door een handtekening bekrachtigen
beheimen	ommuren, van een omheining voorzien
behelen	geheim houden
behemen	bewonen
behenden (iet)	omheinen
behiliken	door het huwelijk verwerven
behoevichen	behoefte
behoudelijk	met uitzondering van
beiaard	klokkenspel in meestal een toren

beidje	hemdsrok, gedragen tussen hemd en bovenkleding
beierman	klokkenluider
beilager	huwelijk
beisasse	Inwoner van een stad zonder de volle burgerrechten
beiwoner	Inwoner van een stad zonder burgerrechten
bejaech	broodwinning
bejuken	door schreeuwen verstoren van een rechtszaak
bekaid	stervende
bekalengiren	eis in rechte tegen iemand instellen
beke	beek
bekemacher	kuiper
bekennen (iet)	erkennen, een schuld of een verplichting in rechte erkennen
bekennen en de betughen	verklaren en bevestigen
bekenninge	onderzoek, gewoonlijk het gerechtelijk onderzoek in een zaak
bekeuren	een wettelijke verordening opleggen
bekkeneel	ijzeren hoofdkap, helm
bekkenslager	stadsomroeper die voor het omroepen op een bekken slaat
beklappen	kwaadspreken, iets verklappen
beklemakte	akte van de beklemde pacht d.w.z. het land waarop het beklemrecht rust. Het beklemrecht is het altijd durend erfelijk recht op het gebruik van iemands anders toebehorende grond of landerijen met daarop het huis c.a. van de gebruiker onder de verplichting van betaling van een vaste jaarlijkse som van lasten en belastingen
bekoeren	zie becoren
bekomen	verkregen
bekommen kennisse	te berichten, bericht ontvangen

bekwelen	zie bekwinen
bekwinen	betreuren
beladen	heraldiekuitdrukking, een schild is beladen met b.v. lelies, rozen, dieren, etc.
belaaet	sluis, waterlozing
belangende	vanwege
belasert	melaats
belasten	(iets met iets) bezwaren
beleggen hebben	als belendingen hebben
belegger	vloerbedekking legger, stoffeerder
beleggherthede	ligging
beleidinge	bezichtiging, schouwing (van beken, waterwegen) ook bewijs.
belendinge	aangrenzend pand of land
belenen (enen iet)	iets in belening geven
belengen (iet)	achterhalen, bereiken
beleth off inspraecke	verzet tegen het huwelijk hebben
beleven	nakomen, naleven
beleynen	(walvis)baleinen
belfort	wachttoren
belfroot	afkoop belasting om geen balfaert (herendienst) te moeten doen
belfroot	toren, belangrijk gebouw met toren
belgen	zie balgen, ook boos worden
belgice	in het Nederlands
belgicus	Nederlands, Belgisch
Belgium	Nederland, België
Belgium Novum	Nieuw Holland, New York
belidinge	zie: beliiinge.
belief	wil, bevel, goedkeuring.
beliefnisse	verlof.
beliefte	verlangen

beliën	erkennen. (bepaaldelijk in rechte.) van daar ook beloven. ook (iet). een geldschuld in rechte erkennen. een vroeger onderhands gesloten contract voor de rechter erkennen, t einde het bewijs daarvan later te vergemakkelijken, ook bekennen
believinge	goedkeuring
belijden	dulden
beliterije	bedelarij, schooieren
belle fille	schoondochter, stiefdochter
belle mère	schoonmoeder, stiefmoeder
belle soeur	schoonzuster
beller	bedelaar
bellisier	drinkgeld
beloofnisse	betalingsbelofte.
belmulder	onderste (ingegraven) deel van een beltmolen
beluden	een klok laten luiden b.v. Bij de begrafenis
beluken	begraven, sluiten
beluuc	verblijfplaats
belven	zie beliën
bem.	afk. belle-mère, schoonmoeder
bemanen	vonnis eisen, in zijn recht staan en dat opeisen
bemd	beemd, veld
bemerkt	van een handmerkteken voorzien
bemeten	afmeten opmeten
ben	viskorf
bend	gilde
bendebaas	voorman van een groep landarbeiders
bendeeren	samen spannen, een bende vormen
benedicere	zegenen
benedicta	zondag na Pinksteren

benedictio	(huwelijks) inzegening
bénédiction nuptiale	kerkelijke inzegening van een huwelijk, huwelijkszegen, h zegenen
benedictionis	zie benedictio
benedictum	zegenen
benedixi	zie benedictum
benefacere	schenken
benefen	evenals, eveneens
benefens	evenals
beneficatus,	priester die de inkomsten van een beneficie / beneficiant geniet
beneficentie	mildheid, weldaad
beneficiarius	zie beneficatus
beneficie	een weldaad, voordeel, een proeve voorrecht, ook inkomsten uit kerkelijke goederen
beneficie van inventaris	voorrecht van boedelbeschrijving waardoor de erfgenaam niet verder aan de schulden van de boedel gehouden is da dat de goederen van de overleden mogen toereiken
beneficie(e)ren	weldoen, verbeteren, goed doen
beneficien (van recht)	gunsten, voorrechten
beneficium abstinendi	het recht van de kinderen om de erfenis van hun vader te weigeren
beneficium cerendarum actionum	het recht om voor betaling van de schuldeiser verly (opmaken ?) van het recht te vorderen, dat de schuldeiser op de mede borgen heeft
beneficium discussionis	voorrecht de vordering te mogen betwisten
beneficium divisionis	het recht om de schuldsplitsing onder de borgen te verzoeken
beneficium excussionis	goed-verkoping, uit schuldning,

beneficium inventarii	voorrecht van boedelbeschrijving, hij, die een erfenis onder voorrecht van boedelbeschrijving aanvaardt, is voor de schulden slechts aansprakelijk, zover zij uit de baten betaald kunnen worden
beneficium ordinis	voordeel van aanspreekorde
beneficium ordinis & excussionis	het recht van een borg om een schuldeiser af te keren (houden), zolang tot dat hij de saeckweldige (zaak beslaglegging) heeft uitgewonnen
beneficium,	inkomen van een geestelijke, weldaad, voorrecht
benevole lector	welwillende lezer
benevolentie	zie benevolus ook goedwilligheid
benevolus,	welwillend
benigniteit	goedertierenheid, gulhartig
bénitier	wijwatervat, spaesvat
benne	ruif, mand
bennenmacher	kinderwagenmaker
benoemt	opgesomd, gespecificeerd.
benooteeden	iemand een eed opleggen
benoten	bebouwen
beper	gevangen, in de gevangenis zitten
beperelt	versierd met parel
bepijnen	zorgvuldig
bepinen	handenarbeid
bepokpet	pokdalig
beputten	de grenzen aangeven met putten, kuilen of palen
bequamich	geschikt,

ber	afk. december = 10e maand van het Romeinse jaar, (dat begon op 1 maart), vaak aangeduid met een " X ", ook afk. baron, ook voor de maanden september, oktober en november maar dan met de vermelding resp. 7, 8, en 9 voor de ber
beraaien	beraden
beraden (iet)	overwegen.
berader	raadsman, bestuurder
beraet	het beraad van het overwegen van de rechtsvraag door schepenen in de schepenkamer na afloop van de behandeling der zaak in de vierschaar en vóór het vellen van het vonnis. ook overlegging,
beraper	stucadoor
bercarius	schaapherder
berch	spits toelopende zijde van een dakvenster, ook mannelijk zwijn of hooiberg
berchaen	patrijs, veldhoen, korhoen
berchhynne	patrijs, korhoen
berckier	schaapherder
Bercomum	zie Berzizoma
berd	plank
berdiel	bordeel, huis van lichte zeden
bere	stormram, ook mannelijk varken, beer
berecht	geborgen,
berechtcamer	rechtszaal
berechter	rechter, bewindvoerder, ook leraar
bereen	besprongen en daardoor zwanger geraakt
bereklauw	heraldiekteken, poot van een beer
beren	baren
berenstecher	varkens castreerder
Bergae	Bergen (B), Mons (B)
Bergae ad Zomam	Bergen op Zoom

Bergae Divae	Geertruidenberg
bergarius	schaapherder
berghuus	schuur, opslagplaats
berghuus	schuur, bergplaats
berglant	hoog gelegen land
berichtschrift	lastbrief, bevelschrift
beridinge	opsporen van misdadigers en verbanningen
berie	draagbaar, mestkar
berijden	beroeren, kwellen
berijnswel	varkensvlees, varkenszwoerd
berispen	aanspreken op iets, straffen, onder handen nemen
berle	wijnvat, ton
bernecamer	smeltkamer
bernegelt	belasting voor het brandmerken van koeien voor op de gemeenschappelijke veeweide
bernmaai	glimworm
bernschneider	barnsteenbewerker
beroepen	van een vonnis in appel gaan bij een hogere rechtbank
beroepinge	appèl.
beroit	beroofd
Berolium	Berlijn
berrie	draagbaar, lijkbaar
berrieleggersmate	inhoudsmaat voor granen 1 berrieleggers-mate voor graan = 2,572 ltr. voor haver = 3,648 ltr.
berschiere	soort van wol
bersten in	naar binnen stormen
beruchten	het aanwijzen van een verdachte, slechte naam bezorgen, verdachtmaken
beruchten (enen)	iemand verdacht maken, in verdenking
beruften	zie beruchten
beruit	schurftig

Berzizoma,	Bergen op Zoom
besabberen	bevuiien
besace	bedeltas van de geuzen
besaedde	oogst op het veld
besaen	gelooidde schapenhuid
besaluwen	bezoedelen, bevuiien, onteren
besanier	schapenvellen looier
besate	arrest, beslaglegging
besatinge	arrest, beslaglegging
bescatten (enen)	iemand geld afnemen, te veel geld afnemen, overvragen.
besceemt	beschaamd gemaakt, beledigt.
besceiden	scheiden, wellicht ook beslissen.
besceidenheit	beslissing, oordeel.
bescerm	bescherming,
bescermenesse	zie bescerm
beschaemt	te schande maken, in verlegenheid brengen
beschaetheit	geldelijk nadeel
beschampcopen	bij een koop of verkoop bedriegen of benadelen
beschatter	inner van de schattingen, ook bedrieger
beschickinge	beschikking, verordening
beschinen	in rechte bewijzen, in rechte overtuigen
beschininge	het leveren van het gerechtelijk bewijs
beschirmer	bestuurder, regent, verpleger
beschiter	bedrieger
beschooijer	bezorger
beschoten	in slaap
beschouwer	opzichter, persoon die de schouw verricht
beschreven	schriftelijk bevel
beschrijf	schildering
beschrijvinge	convocatie, beschrijvingsbrief

beschud	recht van naasting. de (naaste) familie had bij nieuwe of doorverkoop het recht om het terug te kopen tegen de oorspronkelijke koopsom
beschudder	recht van naasting, verdediging
beschulden	beschuldigen, aanklagen
beschuldigen	met schulden bezwaren
beschutbrief	brief die de toets van het gerecht niet doorstaat
beschutten	het burgerschap behouden zonder schade te lijden
bescouweren	opzichters
bescudden	beschermen, beveiligen. de schade voorkomen.
beseert	bedroefd
besegelde koffer	afgesloten koffer
besegelinge	verzegeling
besegelt hebben	op schrift hebben
besegelte	bevestiging voorzien van zegel, bezegelde akte
besendinge	vergadering van afgevaardigden
besepen	bedruppeld
beserich	bedroefd
besete	bezitting
besette	beslaglegging, verpanding
besetten	bepfeisteren
besetten (iet)	iemands goed arresteren, gerechtelijk beslag daarop leggen
besetter	beslaglegger op iemands goed
besettinge	gijzeling, arrestatie van iemand, vestigen van een schuld of rente op iemands eigendommen
besieckheit	melaatsheid
besiegelen	van een zegel voorzien
besien, besje	oude vrouw

besienre	een stadsambtenaar, belast met het keuren
besje	zie besien
beslaeghen	in gebruik, bezet
beslaen	beslaglegging, ook door handslag bekrachtigen
beslaen (iet)	iets inpakken
beslager	hoefsmid
beslapen	bij elkaar slapen als man en vrouw, ook er nog een nacht over slapen
beslapen en trouw	voltrokken en van het bijslapen gevolgd huwelijk
beslet	belemmering
beslooten bank	zie herenbank. ook kerkbank voorzien van een deurtje
besluit	bijzonder, afgesloten kamer of zaal
besluter	slotenmaker, smid
besmetten	onteren, schofferen, verkrachten
besneden tijd	een nauwkeurig bepaalde tijd.
besnijden	een vordering in rechten, inkorten
besnoeren	beteugelen
besnollen	bedriegen
besnuwd	besneeuwd
besoign(e)eren	arbeiden, werken, bezig zijn
besoigne	een werk, bezigheid
besoigne	zie besoigneren
besoigneren	beraadslagen, vergaderen over iets
bespanget	met een gesp versierd
besperren	iemand iets beletten, opsluiten
besperren (iet)	aanspraak in rechte op iets maken, met het gevolg, dat da de zaak tot de uitspraak in haar geheel blijven moet
bespierende (sonder)	onbelemmerd, zonder belemmering
bespringen	aanvallen, ataqueren
besproken	beloofd

bestaden	uithuwelijken, in het huwelijk treden
bestadet	zelfstandig
bestadingen	uithuwelijken, plaatsing
bestallen	bezetten
bestayet	in handen gesteld
besteden	in het huwelijk treden
bestedynghe	aanbesteding
besteent	ring waarin een steen is gezet
bestellen	verzorgen, uitbesteden, maken
bestelling	lastbrief
bestellinge	inbeslagneming, gevangen nemen
bestemoeder	grootmoeder
bestemoer	zie bestemoeder
bestendicht	voortdurend, blijvend
bestenen	jammeren
besterfnisse	erfrecht, erfenis ook het recht dat geheven wordt van erfenissen in de stad welke toevalt aan iemand buiten de stad.
besterfte	overlijden, dood
besterven	verstijven, verbleken maar, ook door vererving ten deel vallen
bestetter	vervoerder, expediteur
bestebaar	stamvader, grijsaard, grootvader
bestevader	grootvader
bestey	pastei
bestiaal	het vee, beestenlijk (dierlijk)
bestiael	beestachtig
bestiael geldt	belasting op vee
bestiaelen	vee
bestiaelgelt	zie beestsys
bestoor	predikant, pastoor
bestorven	lijkbleek wees geworden
bestorven siin van enen	door de dood van iemand beroofd (benadeeld) zijn

bestrieken	in een valstrik of hinderlaag lokken
besuchung Maria	Maria ontvangenis, 2 juli
beswarenissen	belasten met iets
besweeren	onder een eed bevestigen
bet an der tijt	tot aan de tijt dat
betaelt den lesten penninck metten eersten	volledig betaald, kwijtingformule bij o.a. akte van eigendomsoverdracht
bete	biet, ook het water waarin de leerlooiers hun vellen bereid
beteeckeningen	kentekens, kenmerken, bewijzen.
beterscap	de meerdere waarde, die een zaak heeft dan de daarop rustende verbanden
beteult	bewerkt
betide	's morgens vroeg
betiën (enen van iet)	(iemand van iets) beschuldigen
betochtinge	zie betuchtinge
betogen na	bewijzen
betoghe vinden	iemand bij vonnis in het gelijk stellen
betonen (iet)	(iets) bewijzen, schriftelijk bewijs brengen
betooch	bewijs.
betoon	bewijsstuk, schriftelijk bewijs
betoonen ter waerheit	met getuigen bewijzen
betpan	beddenpan
betreckbaer	die voor de rechter geroepen kan worden
betrecken (enen)	iemand terecht doen staan
bettage	biddagen, maandag tot woensdag na de 5e zondag na Pasen
betten	met (warm) water besprenkelen
bettiecte	beddentijs, bedovertrek
betuchtinge	huwelijksgoed
betugen.	door getuigen het bewijs van iemands schuld leveren. ook een getuigenis tegen iemand afleggen
Betuwa	Betuwe

beu	verzadigd
beudel	beul
beuk	boek
beuker	hamer om vlas te beuken, ook vlasvlegel
beukhamer	wapen in middeleeuwen, strijdhamer
beuling	worst
beunhaas	onbevoegd een beroep uitoefenen
beuren	in ontvangst nemen, heffen van rente
beuren	zie boeren
beurs	geldbuidel, als heraldiekteken vaak voorgesteld met twee koorden
beurse	beurs, geldbuidel
beutelaar	iemand die kunsten vertoond op kermissen
beutelmacher	leren buidelmaker
beuter	imker
bevallen	zijn zaak verliezen
bevallen (in iet)	vervallen
bevanck	deelgebied van een polder, rechtsgebied
bevanck (sonder)	ongedwongen, vrij, zonder arglist
bevechten	aanranden, aantasten, ataqueren, bespringen
beveler	bevelhebber
bevelijc	verschrikkelijk
bevelinge hebben (iet in)	iets in bewaring hebben
bevellen	ten val brengen
Beverovicum	Beverwijk
bevert	bedevaart
bevogeden	een voogd aanstellen over iemand
bevolkingsregister	register waarin de bewoners van een gemeente, met naam en adres, etc. opgetekend zijn
bevonnissen	een schuldbrief voorzien van een vonnis om de uitwinning ten uitvoer te leggen

bevordring	bevordering
bevreyssemt	puisterig, opgezwollen
bevrijden	behoeden
bevrijen	vrijwaren
bevrucht	heraldiekteken, op schild weergegeven vruchten
bevrund	verwant
bewaarde	veilig
bewaarder	bewaker
bewaarster	verpleegster, vroedvrouw, baker
bewapenen (enen iet)	verduisteren, aan iemands aanspraken zich door bedrog onttrekken
beweerd	verdedigd
bewerp	schets, ontwerp, patroon
bewerpe	ontwerp van een akte welke goed gekeurd moet worden
bewijzen	rente of hypotheek vestigen op een bepaalt stuk land
bewijskonst	beargumenteren
bewimpelen	verbergen
bewint	omvang van een landbezit, rechtsgebied, bevoegdheid
bewisen (enen iet)	iemand iets aanwijzen.
bewisselijc	bewijsbaar, ook in rechte bewijsbaar
bewossen	begroeid
bewroegen	beschuldigen, aanklagen
bey	beide
beyaerden	de klokken luiden.
beyaert	ziekenzaal, eetzaal in gasthuis
beyerman	klokkenluider, klokkenspeler
bez.	afk. bezirk, rayon, gebied, district
bezaaid	heraldiekteken, een schild waarop meerdere gelijke tekens
beze	bes

bezent	hooggeschat
bezind	bemind
bezirk	rayon, gebied, district
bezucht	vervloekt, ook door erge ziekte gekweld
Bg	afk. op huw. akte, bruidegom
biais	biaisband, schuine strook
biblia	bijbel
biblia sacra	heilige schrift
bibliopega	zie bibliopegus
bibliopegus	boekbinder
bibliopola	boekverkoper, boekhandelaar
bibliotheeq	boekenkamer, boekenkast
biblivén. "mit den live daerby blyven	beloven het bewijs van een gedane aanklacht te leveren of straffe van verbeuren van het leven
bib brengen (enen iet)	iets aanbrengen, aangifte doen van iets
bibrenge	mededeling, betoog
bickelaer	steenhouwer
bicolore	tweekleurig
bicquetteren	op zwaarte sorteren (van penningen)
bidasse	soldaat
biddelerse	bedelares
bidden,	verzoeken, verzoek
biddinge	bedelarij
bidellus	gerechtsdienaar, beulsknecht, pedel
biden	slaan
bidsnoer	rozenkrans
bidster	uitnodigster voor de begrafenis
biduo	op de tweede dag
biduum	twee dagen
bie provicie	bij voorlopige voorziening
biebuich	bijenkorf
biebuuc	bijenkorf
biechthere	biechtvader

biedegelt	het loon van den bode voor het doen een dagvaarding
bieden (enen)	gebieden, voorschrijven
bieden mitten boeke	iemand dagvaarden met het register, waarin de eisen worden opgetekend (als bewijs, dat de dagvaarding terecht geschiedt).
biekaar	imker, bijenhouder
bieman	zie biekaar
bien fonds	vastgoed, onroerend goed
bienn(al)is	tweejarig
biennalis	twee jaar oud
biennis	zie biennalis
biennium	periode van 2 jaar
bierbeschoyer	bierbezorger
bierbuse	bierkan met twee handvatten
bierclocke	tijdstip waarop de kroegen dicht moesten
bière	doodkist
bierhaan	drinkebroer
bierkerke	de kroeg, herberg
bierproever	bier keurmeester
bierpul	kroes voor bier, voorzien van een deksel
biersnelleken	potje bier
biertje	biermaat in de 17e eeuw, 1 biertje = 1 ltr.
biertol	tolhuis voor de tol op bier te betalen, de tol op het bier
biest	beest
bigami	van de bigamist
bigamus	die twee mannen, of twee vrouwen tegelijk heeft. die in bigamie leeft, gelijktijdig met twee vrouwen gehuwd
biggelsteen	kieselsteen
bigordel	geldtas, geldbuidel
bij cessie overgedragen	overdragen van een recht of zaak

bij falte (faute)	bij in gebreke blijven
bij faute	zie bij falte
bij gebreck	bij verstek
bijker	imker, bijenhouder
bijlbrief	bewijs van betaling van het schip. ook het origineel eigendomsbewijs waarin alle gegevens van koop en verkoop zijn opgenomen
bijlhouwer	timmerman
bijloper	onbetrouwbare makelaar, meestal onbevoegd makelaar
bijlust	overspel
bijnden	binden
bijnnenbrouwer	bierbrouwer die binnen de stadswallen bier brouwt
bijslag	toegift
bijstander	helper
bijsterveld	schraal en vaak onvruchtbaar terrein
bijteecken	tegen merk, tweede merkteken
bijten	fluisteren
bijtevel	kramp in de ingewanden
bijvanck	de gehele, meestal afgesloten omvang van zijn huis of erf
bijwif	bijzit
bikken	eten
biksteen	schuurpoeder van fijngestampde zandsteen
biksteenklopper	maakt zandsteen fijn voor schuurpoeder (biksteen)
bilvige	vruchtgebruikster
biljou	baljuw
bille	bilhamer, hamer om te billen, rillen scherp maken in de molensteen
billegat	aarsgat
billen	groeven in molensteen scherp maken
billet	biljet, brief, cedulle

billietten	bevelschriften tot betaling
billion	afgekeurd
billix	billijkerwijze.
biló	vloek
bilwortel	bilzekruid
bimaritus	voor de tweede maal gehuwd, bigamist
binati filii	zie binatus
binatus,	tweelingen
binde	platte ijzeren reep op de velg van een wiel
Bindrium	's Hertogenbosch
bini	twee
binnebinder	rietdekkersknecht
binnen veertien nachten	binnen twee weken
binnenbedrijver	die zijn land binnen de eigen gemeente bewerkt
binnenburger	burgerschap van persoon die binnen de stadsmuur woont
binnenjarich (pacht)	de vervallen pacht van het lopende jaar
binnenkosten	belastingen, nodig om de onkosten van de gemeentebesturen te dekken, eens per jaar mocht de omstelling (aanpassing) van de binnenkosten gedaan worden, ook dorps -, gemeentelaste
binnenloods	opslagloods aan de rivier
binnenmolen	poldermolen
binocle	lorgnet, knijpbril
binubus	voor de tweede keer getrouwd
bique	wijf, vrouw, meisje
birmenter	perkamentmaker
bis	twee ook zeer fijne stof van boomwol
bis milies	tweeduizend maal
bisaïeul	overgrootvader
bisaïeule	overgroot moeder

bise	koude noordenwind, ook donkerbruin of zwart
bisetten (enen aen enen)	iemand aan een ander toevoegen
bisex	schrikkeljaar
bislaep	zie bislaght
bislaght	valse munt
bislapen	bij iemand slapen, ook gemeenschap hebben
bispiel	vertelling met een zedelijke strekking
bisse	zeer fijne stof, boomwol
bisser	hoofdstelsmid, gebittenmaker
bissextile	schrikkel
bissijn	van fijne boomwol gemaakt
bistandeman	adviseur, raadgever, geefster
bitebau	boeman
bitterlike	op een treurige wijze
bivoet	sint janskruid
biwoort	praatje.
blad	heraldiekteken, zonder verdere aanduiding altijd een lindeblad
bladarius	graanhandelaar
bladen	oogsten, de vruchten van het land verzamelen, vruchten plukken
bladergoud	bladgoud
bladinghe	vruchtgebruik
blaesbalch	blaasbalg, orgelpijp
blaet	havik ook grootspraak
blaffaard	legger
blaffard	register
blague	tabakszak
blaker	toorts, olielampje, hanglamp, ook een pan waarin 's nachts een vuur brandde
blakeren	vuur stoken

blamatie	schande
blame	naamschending, eervlek
blamen	lasteren, iemand te schande maken
blameren	schandelijk behandelen
blancheerder	leerbewerker
blanchir	onschuldig verklaren, vrijpleiten
blanchisseur,	wasbaas, vrouw
blanchisseuse	zie blanchisseur
blancke	Frans (zilveren) betaalmiddel, reeds bekend in 1268
blancwijn	witte wijn
blanden	mengen, mengen, een mengsel maken
blander (mede)	bereider van een mede of honingwijn
blandiëeren	Zie blandieren
blandieren	vleien, liefkozen
blank	munten 17e-18e eeuw, gelijk aan 12 penningen
blank	betaalmiddel, zilveren munt
blanke	zie blank
blankofficier	(blanke) slaven opzichter
blankslachter	vilder, slager
blankverver	schilder speciaal voor vernis of blanke lak
blaser	balgentreder, orgeltrapper, windmaker voor het orgel
blashemie	godlasterend,
blasoen	veldteken
blason	blazoen, wapen(schild), heraldiek
blasph(e)emeeren	godlasterend, iemands eer te na spreken ook lasteren, achterklappen
blasphemie	lastering
blasse	witte vlek op voorzijde paardenhoofd
blat	aan twee zijde te beschrijven vel papier
blate	steenvalk
blaten	loeien, brullen
blatiers	kooplieden in granen

blatner	harnasmaker
blattervater	pokkenhuis beheerder
blauvoet	steenvalk
blauvoet	steenvalk
blauw	heraldiekteken, de kleur blauw, ook azuur genoemd, aangegeven door horizontale arcering
blauw	schraal, van slechte kwaliteit
blauw maken	verven van stof
blauw zijn	zie blauwen
blauwbloeme	korenbloem
blauwen	een blauwe plek hebben door een
blauwer	stofverver
blauwer Ostertag	zondag voor Pasen, palmpasen
blauwsel	bleekpoeder om het linnen mee te bleken
blazebalgche	blaasbalg voor o.a. Orgel en smidsvuur
blazen	drinken
blazoen	wapen
blé noir	boekweit
bleeckeling	soort slechte kwaliteit turf
bleecvelt	bleekveld om de witte was op te bleken
bleeser	blazer
blein	blaar
bleken	schelden
bleren	schreeuwen
blet	schouderblad, ook platte deel van een roeispaan
bley	scheldwoord tegen een vrouw
bli	lood
bliaut	een zijden stof vaak met gouddraad doorweven
blide	blijde, oorlogswerktuig om stenen mee te gooien
blidesteen	steen door de blijde weggeslingerd

bliec	witvis
bliedblank	in wit
bliedvyst	iemand die zeer bleek ziet
bliedwyt	zie bliedblank
blieter	landloper, vagebond, bedelaar, schooier
blieterij	landloperij, bedelarij, schooierij
blij	zie bly
blijberch	loodmijn
blijde	oorlogswerktuig om stenen mee weg te slingeren
blijfsels	gerechtelijke toewijzing van b.v. achterstallige renten en boeten
blijven in het sterfhuis	een nalatenschap aanvaarden met schulden, lasten en bat
blijven uit het sterfhuis	niet aanvaarden van een nalatenschap
blijver	langstlevenden
blinde	vensterluik
blinden	vensterluiken
blindencost	bijkomende onvoorziene kosten
blink	onbegroeide duintop
bliven (aen enen van iet)	aan iemand de scheidsrechterlijke uitspraak over iets opdragen
bliven (in den rechten)	het proces winnen.
bliwit	loodwit
blocdeel	houtenprop in muur om haak in te slaan
blochuus	gevangenis
blockmeester	wijkmeester in een stad
blockmuur	zeer stevige muur
blocslot	groot hangslot
blocslot	groot hangslot
blocsteen	gebakken metselsteen
bloed loop	zie bloetlaten
bloeling	Bloedworst, ook een slecht mens
bloeme	menstruatie, ook gezwel

bloetbewant	bloedverwant
bloetbewant	bloedverwant
bloetevel	bloedvloeijing, vrouwenziekte, ook genoemd “bloetsucht”, dysenterie
bloetganc	buikloop, dysenterie
bloetgewant	zie bloetbewant
bloetijl	bloedzuiger
bloetkleur	heraldiekteken, Duitse (rode)kleur, aangegeven door verticale - en schuin -linkse lijnen over elkaar
bloetkopster	vrouw die bloed aftapt met de laatkop om de koorts te verlagen
bloetlaten	behandeling door de chirurgijn, als genezing voor meerde kwalen, ook verwonding door steekpartij waarbij bloed vloeit
bloetlater	chirurgijn
bloetschand	incest
bloetsteen	rode edelsteen
bloetsuger	bloedzuiger
bloetswege (van)	als bloedverwant
bloetvoget	voogd, welke een bloedverwantschap had met de minderjarige
bloeiende	menstruatie
blok	deel van een weiland ook houten strafwerktuig
blokbewaarder	gevangenen bewaarder, cipier
blokknecht	hulp van de gevangenen bewaarder, cipier
blokmaker	klompenmaker
blond	zie blonden
blonden	geel worden, een gele plek krijgen door een toegebrachte slag
blookster	aflegster van doden
blosen	rood worden, een rode plek krijgen door een toegebrachte slag

blote	geschoren schapenvacht
bloten	beroven
blotinge	pacht, inkomen
blouwel	Houten hamer, stamper
blouwsteen	hardsteen, arduin
blum-Ostertag	zondag voor Pasen, palmpasen
blussen	bevredigen
blussing	vernietigen
bly	lood
blycken tracherke	blikken trechter
bm.	afk. bourgemaitre, burgemeester van de gemeente
bn.	afk. bien, goed
bo.	afk. bon, goed
bobbel	bron waar het water uit de grond opborrelt
bobijn	zie babijn
bocraen,	stof van geitenhaar
bocxhoren	ram werktuig
boddeck	kuiper
bode	de persoon, die een bevel ("bot") van een overheidspersoon overbrengt (dagvaard) ook dienstbode, pedel
bodebrief	door gemachtigde getoonde stukken
bodeger	boogmaker
bodel	gerechtsbode, beul
bodel	beul, ook pedel aan een universiteit
bodelharde	zie boedelherde
bodelinc	ingewanden
bodelmeester	boedelmeester, belast met beheer van onbeheerde nalatenschappen
bodescep	boodschap
boec	bok, ook beukennoot
boecbret	boekenplank
boede	zie bode

boedeker	kuiper
boedel	huis en hof met alles er in en er aan
boedel laten verjaeren (eene)	een boedel een jaar lang onaangetast laten
boedelcedel	inventaris van den boedel, overgelegd door den boedelharder
boedeldinc	proces over een nalatenschap
boedeleet	de eed. waarmede de boedelharder de waarheid der boedelcedel bezweert
boedelgave	huwelijksgift, uitzet
boedelgoet	goederen wat tot de uitzet behoort
boedelherde	boedelhouder, de persoon, die recht heeft op het bezit van de boedel totdat deze onder de erfgenamen verdeeld is
boedelhouder	aan wie de boedel is toevertrouwd tot deze verdeeld is
boedelhuus	verkoop van (roerende) goederen in een sterfhuus
boedeling	uitkering uit de boedel
boedelrecht	het voor de boedel geldend recht
boedels plechtich siin (des)	gehouden tot betaling van de schulden van de boedel
boedelschatter	taxateur van nagelaten boedels
boedelvervolger	hij die beweert een recht te hebben op de boedel
boefclocke	tijdstip van sluiten stadspoort, avondklok
boefgelt	met dobbelen of gokken etc verworven geld
boefveclocke	avondklok, tijdstip waarop de stadspoort wordt gesloten
boegetmaker	tassenmaker
boeisel	loodgieterwerk
boek	beuk
Boeke(boom)	beukenboom
boekijn	beuken
boekkamer	bibliotheek

boel	minnaar
boelen	minnekozen, vrijen zonder bijbedoeling, ook blaffen van e hond
boeleren	overspel spelen
boelgoederen	tot de inboedel behorende goederen
boelin	vrijster, geliefde
boelschap	ongeoorloofde liefdesbetrekking
boemwol	katoen, boomwol
boen	goed
boene	zolder verhoogde vloer
boennaer	zolderknecht, maakt de pakhuiszolders schoon
boerckoishof	moestuin
boerdemaker	grappenmaker
boeren	bewoners op het platteland
boerenkikken	rommelen
boerenmin	vermoedelijk een voedster
boerewapens	burgerwapens
boerman	boer, landbouwer
boerrichter	dorpsrechter, deden o.a. schouwen van sloten hekken en hagen
boesem	hart
boet	baak
boet	schadeloosstelling ook einde
boetellie matjes	vermoedelijk knielmatjes op de knielbanken in de kerk
boeten	herstellen, terugbetalen, goedmaken
boethuus	huis waar de netten hersteld werden
boetschoudich	veroordeeld tot het betalen van een boete
boevinne	ontuchtige vrouw
bof	afk. beau-frère, zwager
boffertpanne	met klemmen af te sluiten ijzeren pan
bog	afk. bourgeois, burger, iemand uit de middenklasse

bogaert	boomgaard
bogel	ijzeren ring aan de poort van een kasteel.
bogelen	soort spel
bogeschote	maximale afstand voor een afgeschoten boogpijl
bogger	schavuit
bohémien,	zigeuner(in)
bohémienne	zie bohémien
boi	boei
bokel	borstwapen, knop op schild, ook versiersel b.v. gesp, haarspeld
boker	dorsvlegel voor vlas, koren etc. ook stamper, beuker
boksen	broek
bol	inhoudsmaat, 1 bol = 1,7 ltr
bolcraen	zie bocraen
boleren	vrijen, minnen
bolk	zeevis
bolkhouwer	zeevis schoonmaker
bolkruis	heraldiekteken, verkort kruis met bollen aan het eind, wordt ook appelkruis genoemd
bollaard	beul, ook gerechtsdeurwaarder
bolletkijn	mutsje, kalotje
Bolsverda	Bolsward
bom	blikkenbierkan
bombaerde	oorlogswerktuig om stenen mee te slingeren ook een muziekinstrument
Bombarda	geweerschot, schot
bombardarius	bliksmid
bombardicus	buksschieter, schutter, kolvenier
bombardus	buksmeeester, kanonnier
bombare	zie bombaerde
bombazijn	geweven stof, waarvan de inslag van wol is en de schering van zijde, vooral voor werkmansondergoed

bombicinator	zideweaver, brokaatmaker, zijdebewerker
bomenijker	taxateur voor bomen
Bommel	zie Bommelia
Bommelia	Zaltbommel
bon	buurt, wijk
bon henri	brave Hendrik
bon papa	grootvader
bona	goederen, have, een boedel
bona fide	te goeder trouw
bona hereditaria	erfgoederen, stamgoederen
bona materna	goederen van moederszijde
bona minorum	goederen die aan een minderjarige toebehoren
bonarium	bunder
bondich	zie bundichts
bondieuserie	femelarij ?, bigotterie, kwezelarij
bonet	Zie bonetten
bonetten	muts
bongaert	boomgaard
bonge	trommel
bongeler	trommelaar
bongelersche	trommel bespeelster
bonger	trommelslager
bonget	valies, koffer
boniche	(jong) dienstmeisje
bonmeester	belast met toezicht en reparatie van de blusmiddelen
bonne maman,	grootmoeder
bonnetmaker	hoeden en petten maker
Bononia	Bologna
bonus	goed
boo	deurwaarder
boodschap	lastgeving
boom	grens, bodem, grondslag

boom (te)	aan de galg
boomacker	boomgaard
boomgaardman	kweker van (vrucht)boomstammen, tuinman
boomhouder	tolboomhouder, inner van de tol
boomhouwer	zadelboomhouder, maker van zadels
boomveller	houthakker
boonganger	(rijk of in aanzien) burger die aan de magistraatsverkiezing mocht deelnemen
boonheer	magistraat (gekozen tijdens de magistraatsverkiezing)
boonlote	loting met bonen, o.a bij de magistraat -verkiezing. Met witte en bruine bonen
boonmael	maaltijd die na de magistraatsverkiezing werd gehouden.
boonman	zie boonheern
boorch	zie borch
boortich	edelgeboren, van adel of gegoede huize
boosten	oostelijk, ten oosten
bop.	afk. beau-père, schoonvader
borcgdore	slotpoort
borch	kasteel, burcht
borchdinc	een terechtzitting zowel op het kasteel als in de stad
borchgracht	slotgracht
borchgraefnede	echtgenote van de burggraaf
borchgrave	burggraaf, ook stadsgracht
borchleen	een goed dat in leen is ontvangen voor de verdediging van een stad of gebied
borchman	hij die een borchleen heeft
borchmeester	burgemeester, ook slotvoogd
borchmik	op het kasteel gebakken mik
borchrinc	ijzeren ring aan de poort van een kasteel.
borchroede	hooibergroede
borchsate	de bewoners van de burcht

borcht	burcht
borchtocht	borg stellen
borchwal	stadsgracht
borchwerck	leenherenwerk, werk dat men moest verrichten voor de leenheer
borde	mand
bordeel	hoerenhuis
bordeelaerster	bordeelhoudster
bordeelbok	hoerenloper
bordeelbrok	zie bordeelbok
bordehouwer	houtsnijder
bordemande	draagmand, vismand
bordoen	orgelpijp
bore	vechten, twist
borech	zie borch
borg	toeverlaat
borgbrief	akte van borgtocht of indemniteit
borgbrugge	slotbrug
borge	zie borch
borge	hij die zich garant stelt
borgmeesterscap	zie borghermeesterscap
borger	zie borgeren
borgeren,	burgers
borgerscap bescutten	het burgerschap behouden zonder schade te lijden
borgerschap	waarborg
borggrave	kasteelgracht, slotgracht, burgtgracht
borghermeesters-cap	het ambt van burgemeester
borglijc	wat tot de burcht toebehoord
borne	grenssteen, grenspaal, paal,
bornehout	brandhout
bornepit	welput
bornputte	waterput
bornwater	bronwater

borrelwacht	nachtwacht
bors	schatkist
borse	zie beurse
borsedrager	kassier
borsier	rentmeester
borsse (leere)	leren beurs, geldbuidel van leer gemaakt
borsten	breken, barsten
borstkerse	kaars voor dode
borstlap	lap op de boezem gedragen door vrouwen
borstpels	kledingstuk op bovenlichaam gedragen
borstrok	onder het hemd gedragen kledingstuk
borstspanne	borstsierraad
borthouwer	zie bordehouwer
bortspiker	spijker voor vloerplanken
Borussia	Pruisen
bos	hoeveelheid, 1 bos = 104 stuks ook os ook wapen, musket geweer, roer
bosboom	taxis, palmhout
boschcolen	houtschool
boschinge	struikgewas
boschsneppe	houtsnip
boschulu	bosuil
Boscoducem	's Hertogenbosch
bose	duivel
boskool	zie boschcolen
bospoederhuus	kruitmagazijn
bospoermaker	buskruitmaker
bosquet	bosje, bossage
bossaen	schapenleer
bossekruit	buskruit
bossen	stoeien, stompen, wegduwen
bostel	resten van bierbrouwerijen, veevoer, afgewerkte mout

botboer	verkoper van vis in de stad, kwam meestal uit een vissersdorp
botbrief	oproepingsbrief
botdrager	betaalmiddel, 1 botdrager = 36 schilling
boten	boeten
boterbanc	de bank op de markt waar boter verkocht wordt
botergulde	pacht betaald met boter
boterlepel	houtenlepel om boter uit de boterton te scheppen
botermeter	boterweger
boterpacht	zie botergulde
botersmout	botervet
boterstande	boterkuip
botervliege	vlinder
botje	betaalmiddel, zilveren munt in Brabant
botjesmaat	graanmaat, 1 botjesmaat = 0,32 ltr.
botse	pestbuil
bottaine	laarsje
botte	domkop, ook een draagkorf
botte	rieten mand om grond te vervoeren
botte	strobos, ook koffer en draagkorf
bottel	kornoelje
bottelerie	spijskamer
bottelier	keldermeester
bottelrie	Drank en wijnkelder van het kasteel
botten	vals spelen bij dobbelen
botter	boter, maar ook valsspeler
bottertanden	vorste tanden
bottier	laarzenmaker
botting	een soort belasting die betaald moest worden bij het (werk)bezoek van de graaf aan het dorp. Meestal hield hij dan gelijk een rechtszitting

botularius	worstmaker, worststopper, worsthandelaar
bouambacht	landbouwbedrijf
Bouces de la Meuse	de monding van de maas
boucher	slager, beul, wreed mens
boucweit	boekweit
boude	oogst
bouffon	nar, hofnar
bouge	krot, kot, hok
bouget	een maal, een lederen zak, reiszak
bougette	leren reiszak
bouhof	boerenplaats, hoeve, boerderij
bouille	melkbus
bouilleur	(brandewijn)stoker
boulant	bouwland, akkers
bouleau	berk
boulet	(kanon) kogel
boumaent	hooimaand, juli
bouman	landbouwer, boer, tuinman
bouquetin	steenbok
bourbier	modderpoel
bourdeel	bordeel
bourg	groot dorp, stadje
bourgade	dorpje, gehucht
bourgemaitre de la commune	burgemeester van de gemeente
bourgemestre	burgemeester van de gemeente
bourgeois	inwoner, inwoonster v. dorp of stad, poorter
bourgeoise	zie bourgeois
bourgeoisie	poorterschap, poorterrecht
ournen	erfpalen
bourreau	beul, scherprechter
bourrelier	zadelmaker, leerbewerker gareelmaker,
bourse	beurs

bouseux	boer
bouster	bolster
bouvellich	bouwvallig
bouw	oogst
bouwambacht	landbouw
bouwen	kledingstuk voor vrouwen, meestal van kostbare stof
bouwen	boven rok
bouwich	in goede staat
bouwknecht	boerenknecht
bouwlien	boeren
bouwman	boer
bouwvrouw	boerin
bovelinck	hoogstammige fruitboom
boven	in weerwil van
boven recht	meer dan het recht vereist
bovencleet	overkleed
bovengaende	buitengewoon
bovenkiel	over de kleding gedragen kiel
bovenknecht	meesterknecht
bovenman	die bij het staken van de stemmen in een geschil beslist
boventien	een rechtszaak doorverwijzen naar een hoger college
boves	ossen
bovier	veehoeder
boviné	rund
bowman	boer, landbouwer
BR	afk. Bataafse Republiek
Br.	afk. brumaire, maand van de nevels
braadlepels	diepe lepels om vet te scheppen
braaister	boetster van visnetten, hersteld visnetten
braak	omgeploegd land dat men onbebouwd laat liggen

braakliggend	braakliggend gedurende een jaargetijde
braakvruchten	waarschijnlijk kleine tiendvruchten
braauwspiker	gesmede spijker
brabançon,	Brabander
brabançonne	Brabantse
brabantsch	een kleine munt
brachet	Juni
brachmond	zie brachet
brackoen	steunbalk, balk
braconnier	wildstroper, vaak met honden (brakken)
bractearius	goud en zilversmid
brader	houder van de gaarkeuken
braecmaent	Juni
braecvogel	lijster
braetketel	braadketel
braetpanne	braadpan
bragade	bluf
bragenpanne	hersenspan
brak	heraldiekteken, hondenkop(pen) met hang of flaporen en uithangende tong
braken	radbraken
brame	bramenstruiken, ook de vruchten
branche ainée	oudere linie, oudere tak
brandel	brandijzer, haardijzer
brander	brandstichter, ook brandijzer, haardijzer
brandereel	loden, ijzeren of stenen bol die rond geslingerd werd om iemand te verwonden
brandewynsvatie	brandewijn vaatje
brandhaak	ijzeren haak aan lange houten steel
branding	brandhout
brandoen	fakkels, toorts
brandteken	het teken van de stedelijke ijking van maten en gewichten
brantelle	maatstok met een geijkte el

brantgeruchte	alarm voor brand
brantmuur	gemeenschappelijke muur tussen 2 woningen of buitengevelmuur, deze mocht geen houten - en leem - (klei) delen bevatten
brantpalen	palen welke de uiterste grenzen aangaven van iemands eigendom of gebied
brantroede	haardijzer, waarop het brandhout lag
brantsack	natte met graan gevulde zak voor op de rug bij het blussen
brantschat	geld waarmee de brandstichting en plundering werd afgekocht
brantstede	de plaats waar brandend hout wordt bewaard
brantteecken	brandmerk, meestal op de schouder van een veroordeelde tot brandmerken
branttroch	waterbak voor het brandblussen
bras.	afk. brassier, brouwer
bras(s)elet	armband, ook braceletgespen
brasiator	moutmaker
braspenning	munt 17e-18e eeuw, gelijk aan 20 penningen, betaalmiddel braspenning = 1stuiver en 8 deniers, ook 1/40 van een Philippus daalder
Bratucpantus	Brabant
brauspieker	lange spijker, balknagel
brautkind	een voorkind, een kind geboren voor het huwelijk
brauwer	zie caulcer
braveren	trotsen?
braxator	brouwer
braxiator	brouwer
brazeel	zie braselet
brcgd.	afk. brigadier
bre (10)	afk. december = 10e maand van het Romeinse jaar, (dat begon op 1 maart), vaak aangeduid met een " X"> zie ook ber.

breck (bij)	(bij) verstek
bredanus	van Breda
brede	breedte
breecicer	breekijzer
breecmes	snoeimes
breekbile	breekijzer
breem	brandbaar droog struikgewas
breidel	toom, teugel
breidelmaker	teugelmaker
breidentag	pap dag, 1 februari
breidsched	hulpstuk voor het breien
breidschede	hulpstuk bij het breien
breineloos	krankzinnig
breiser	passementwerker
breke	braakliggend land,
Brema	Bremen
breme	traliedeur
brese	vuurkool
bret,	plank
breuck	zie broke
breucken	boetes, misdoen
breucker	overtreder, misdadiger
breuckmeester	persoon belast met het innen van de boetes
breucksalich	die de boete moet betalen
breuke	zie broken
breuken	vergrijpen
breve	brief
brevi	in het kort
brevier	een kort begrip, een kort inhoud
brevis	kort
breviteit	korthed
breyer	mandenmaker
breyf	brief

breyneeloos	krankzinnig
bricke	tichelsteen, tegel
bricksteen	baksteen
Brida	Den Briel
brieden	brouwen
brieder	brouwer
brief	akte of oorkonde, vaak vooraf gegaan door de naam van de maker b.v. schepenbrief
briefbode	postbode, die geschreven berichten rondbrengt
briefgelt	kosten van een wettelijke akte, legeskosten
brieflesing	vonnis tot inbeslagneming verleend na inzage van de schepenbrief
brieflijk	schriftelijk
Briela	Den Briel
briefve	akte of oorkonde, vaak vooraf gegaan door de naam van de maker b.v. schepenbrief
briefve van ondertinge in forma	officiële benoemingsbrieven
briefve van çedio	briefve van boedelafstand te mogen doen
brigand	schurk, boef, ook licht bewapende soldaat
brigandage	dieverij, roverij
brigandine	borstharnas
brigant	zie brigand
brijeeren	bewerking van lakenstof
brijman	betaalmiddel, zilveren munt geslagen te Tricht, waarde onbekend
brijmannen	zie brijman
brijn	pekkel
brijselet	zie braselet
briman	zie brijman
brincsprake	behandeling van een zaak op de brink, meestal een plechtige behandeling
brinctijns	Pachtgeld om het vee op de meent te laten grazen

brine	pekkel
briqueterie	steenbakkerij
brochage	met goud , zilver of zijdedraad bestikken
broche	(braad)spit
broché	geweven stof, brokaat
brocheren	losse vellen tot katerns met draad en naald maken
brocheur	brokaatwever, weefster
brocheuse	zie brocheur
brocht	brengen
brodecnecht	inwonende knecht of bediende
brodeuse	borduurster
brodich	die bij iemand inwoont en in de kost is
broecachtig	zie broeck
broeck	moeras, drassig land, ook land dat jaarlijks onderloopt en begraast kan worden
broeckage	weiden, beemden
broeckighen (in iet)	zie brokigen
broeckilie	korte broek
broecriet	moerasriet
broeden	broden
broederdeel	het uit een erfenis aan een broer toekomend deel
broederlijk	broederlijk
broedersone	neef
broek	zie broeck
broeke	zie broke
broeken inne gelegen zijn (daar....)	waarmee het betalen van broken (geldboeten) gemoeid is
broeken sliten	bij vonnis geld boeten uitspreken
broekete	moerasland
broekich vinden (enen)	iemand bij vonnis aan een misdaad schuldig verklaren
broekland	weiland

broet	eieren in een nest
broeteter	kostganger
broetjong	broodmes zonder scherpe punt
broetzaet	gemalen koren waar brood van werd gebakken
broikaftich	zie broocaftich
broike	zie broke
broitgesinde	huispersoneel, bedienden
broke.	een handeling, waardoor de rechtsorde, de "vrede" gebroken wordt
brokelic	strafbaar, schuldig aan strafbaar feit
broken	inbreuk maken op de rechtsorde, strafrechtelijke overtreding
brokenn	geldstraf
brokigen (in iet)	een wet door een misdaad overtreden
brongräber	putten – bronnengraver
bronzen	met bronspoeder een voorwerp bronskleurig maken
broocaftich	schuldig aan een broke (vergreijp)
broocedich	meinedig
broocmeester	boetmeester belast met straffen van vergreijpen en het innen van de boete, ook ceremoniemeester
broodzetting	de prijs en het gewicht van brood zoals dat door het Rijnlandse bestuur werd vastgesteld omstreeks 1800
broot bidden	bedelen
brootate	kostganger
brootbacker	bakker, broodbakker
brootbagaert	lekenbroeder die met bedelen zijn brood verdient
brootbedelaer	zie brootbidder
brootbidder	bedelaar
brootbidder	bedelaar
brootcamere	kraam in de hal om brood te verkopen

brootcoren	tarwe
brootganger	bedelaar
broothuus	gildehuis van het broodbakkersgilde
brootliede	leven van aalmoezen
brootschapra	broodkast
brootse	breekijzer
brootstal	broodkraam op de markt
brootsusterhuus	oude vrouwenhuis
brootwage	bij verordening bepaalde gewicht van brood
brouhuus	brouwerij
broussaille	struikgewas, struiken, kreupelhout
broussailleux	met struikgewas bedekt
Brouwari portus	Brouwershaven
bru	schoondochter
bruchstein-schneider	steenhouwer
brudegome	bruidegom
bruden	tot vrouw nemen, gemeenschap hebben
bruek	vergrijp, misdrijf
brueke.	zie broke
brueken	zie broken.
bruel	beemd, weide
bruetskijste	bruidskist, kist met de uitzet van de bruid
Brug	zie Brugae
Brugae	Brugge
Brugis	zie Brugae
bruiden	beslapen, ook verkrachten
bruidje	bedoeld wordt een communicantje wiens tooisel gelek op dat van een bruid
bruier	plaaggeest, duivel
bruijckt door	gebruikt door
bruikweer	hofstede, pachthoeve
bruin	heraldiekteken, kleur bruin, aangeven door verticaal gekruiste arcering
bruitwech	mestweg

brulocht	bruiloft, huwelijksfeest
brum.	afk. brumaire, nevelmaand
brumaire	oktober, nevelmaand
bruneren	polijsten
brunet	fijne donkerkleurige stof
brusch	struikgewas, struiken, kreupelhout
brusque	stuurs, bars, haastig
brußtag	woensdag voor de laatste drie-eenheid zondag
brustschneider	korsettenmaker
brutaal	onbeschoft, beestachtig
bruuclant	gepacht land
bruucware	het in gebruik hebben van gebouwen, stallen etc. maar niet in eigendom ook de levende have waar mee het landbouwbedrijf werkt
bruucwene	het bezit van een vast goed als gebruiker
bruul	weide, beemd
bruunpers	donkerpaars
bruunrot	donkerrood
bruunsteen	bruinsteen, mangaan
bruut	de bruid, de net gehuwde vrouw
bruut	drek, uitwerpselen
bruutcamere	bruidssuite
bruutliede	getuigen bij een huwelijk
bruutpant	Zie morgengave, verlovingsgeschenk
bruutschat	bruidsschat
bruutstuc	huwelijksgeschenk
bruutwech	weg naar de mest / drek stortplaats
Bruvenhavia	Zie Brouwari portus
bruwet	tweewielig landbouw kar met klein extra wiel
bruwette	vervoeren
Bruxellae	Brussel

bruxellensis	van Brussel
Bruxellis	zie Bruxellae
bruycker	gebruiker
bruyken	zie: broken.
bruynswert	pikzwart
brycksteen	baksteen
BS	afk. burgerlijke stand
bubulcularius	zie bubulcus
bubulcus	koeherder, ossendrijver, ossenhoeder
buccinator	hoornblazer, trompetblazer
bûcher	brandstapel
bûcheron	houthakker
bucht	geld
bucinator	zie buccinator
budel	beul, ook geldbuidel, buidel, zak
budeldrager	zakkendrager
budelkist	zie buidelkist
buele	verwante
buer	een bewoner van het platte land
buerman.	Die rechtspreekt in het burengerecht.
buerrecht	de rechtspraak van de buren
buersprake	vergadering van de gehele burgerij
buffel	beul, scherprechter, wambuis
buffet	rechtbank, rechttafel
buffon	potsenmaker (grappenmaker)
bugger	ketter
buggerie	ketterij, sodomie
buick ghebroken	huwelijk is ontbonden b.v. door overlijden
buidelkist	meelkist
buiingen	beschoeiing
buijeren,	burgers
buiklust	vleselijke begeerte

builen	met een ronddraaiende zeef de zemelen van het meel scheiden
builer	bediener van de builerzeef
builerzeef	zeef om de zemelen uit het meel te zeven (voor witbrood)
buischool	witte kool
buitellaartje	inhoudsmaat van botervat, 1 buitellaartje = 1/4 kinnetje = 9,36 kg
buiten.....	persoon die zijn beroep buiten de stads wallen uitvoert of woont
buitenboek	kasboek
buitendach	buitengewone rechtszitting
buitenijen	het terrein buiten de stadsmuur, dat tot het stedelijke rechtsgebied behoorde
buitenluiden	vreemdelingen
buitenmaarte	boerenmeid voor het koken, karnen, en schone werkzaamheden
buitenmolenaar	molenaar op een poldermolen of buiten de stadswallen gelegen
buitennij	voorstad, gehucht
buitensbaans	afgelegen
buk	bok
bukking	bokking
buks	afk. van bukskin een gekeperde wollen stof
bukskin	gekeperde wollenstof
bulge	ingewanden van een gestorven beest
bulle	brief, pauselijke brief
bulle	stier
bulle	zegel van een oorkonde
bullen	met een zegel voorzien, van een zegel voorzien
Bullio(nium)	Bouillon
bulloper	boer die met zijn dekstier langs komt
bulsarius	tassenmaker, geldbuidelmaker
bulsnijden	stieren castreren

bulster	stromatras, kafmatras
bundel, bendel	gewicht, 1 bundel = 3,2 kg
bunder	oppervlaktemaat, 1 bunder is ca 400-450 vierkante roeden ook gezien 2 bunder = 3 morgen
bunderboek	kadaster, erfregister
bundergelt	grondbelasting
bundichst	bindend, in rechte
bundighsten (te)	zoveel mogelijk in rechten bindend
bunxem	bunzing
Burdigala	Bordeaux
burdonarius	lastdierendrijver
burg	zie burge
burge	borgen, borg
bûrgemeister	burgemeester van de gemeente
burgensis(-is)	burger
burgeren	dringen, dwingen, voorwenden, aandringen, op aanstaan
burgerlijk huwelijk	zonder godsdienstplechtigheden huwen
burgerlijke begrafenis	begrafenis zonder kerkelijke plechtigheden
burgerpachters	zie, grasburgers
burgerrecht recht	uit het burgerschap voortvloeiend
burgerscap	het burgerschap
burggravius	burggravin
burggrave	burggraaf
bursarius	beurzenmaker, leerbewerker, tassenmaker, zadelmaker, kassier, ontvanger, beursstudent
busbewaarder	penningmeester
busboom	taxus, zie ook bosboom
bûschenmacher	geweermaker, geweeramid
busclood	kanonskogel, loden of stenen kogel
Buscum Ducis	‘s Hertogenbosch
busecole	buiskool, kabuiskool?

busgat	schietgat
busken	bosje
busmeester van een gild	de kashouder van een gilde
bussegat	schietgat
bust rapes	grafschender
butenborger	burger, die buiten den stadsmuur woont
butenpoorterscep	burgerschap van persoon die buiten de stadsmuur woont
buticularis	schenker
butseel	wijnzak, ook een plat kantje onder aan een kast
buttelbelezer	waarzegger,-ster
butterpanties	boterpan
buucevel	dysenterie, diarree
buucsocht	buikziekte
buurbrief	brief waarin iemand erkent wordt als buur, meestal inhoudend de rechten opgesteld voor of door de "buur" voor de bureu
buurbrinc	dorpsplein
buurclocke	dorpsklok of gemeente klok, meestal niet in de kerktoren
buurgat	gemeenschappelijke doorgang
buurgerucht	oproeping van de bureu in geval van nood of gevaar
buurput	gemeenschappelijke put
buurrechter	rechter voor dagelijkse kleine zaken
buurschap	gemeente, dorp, kerspel, buurtschap
buurwilcore	vonnis of besluit van het burengerecht
buysjager	assistent boevenvanger (fries)
bygerde	begeerde
byhach	behagen
byleven	believen
bysitter	eigenaar, bezitter, ook assistent rechter

C

woorden worden soms ook met een K.
geschreven

C	afk. 100
c	afk. compte, rekening
c	afk. canonicus, kanunnik
c	afk. Cité le, de stad
C of c,	afk. centime, 1/100
c.a.	afk. Cum annexis, met dat gene wat er aan vastgeknoopt is, wat er bij behoord
c.c.	afk. compte courante, rekening courant
c.o.	afk. compte ouvert, geopende rekening
c.s.	afk. Cum sociis, met zijn medestander
c.s.	afk. cum suis, met de zijne
ca	kade, ook een kraai
ca.	afk. ongeveer, circa
caban	korte wollen jas
cabaret	meubeltje met likeurstel spijskuis, eethuis
cabarettier	herbergier, restaurateur, café baas
cabeliau	kabeljauw
cabinet	geheimschat, juweelkamer
caboché	kopspijker
cabuiskool	kropkool
cabuus	kombuis, voorraadkamer
cacedone	topaas
caclanus	kapelaan
cachereau	waarschijnlijk een huishoudboek dat men achter slot en grendel bewaarde
cachet	stempel, zegelstempel, lakstempel, ook gage, honorarium, zegel(afdruk), zegelmerk, lakzegel
cachet de cire,	lakzegel
cachetteren	zegelen

cachexia	groene ziekte, tering, tuberculose
cachot	(donkere) gevangeniscel
cachtel	jong veulen
cacubarius	kachelmaker, oventegelzetter
cadas	afval
cadastral	kadastraal
cadastraux	kadastraal
cadaver	lijk
cadavéreux	lijkachtig
cadavre	kadaver, (dood) lichaam, lijk, dode
caddewadden	slecht soort leer, niet te gebruiken voor schoenen
cadentie	neergang, ondergang, toeval
cadere ab	kwijtraken
cadet	jongste kind, benjamin, ook jongeman die opgeleid wordt tot officier
cadette	zie cadet
cadijc	smalle dijk
caduc	neervallig, vergankelijk, bouwvallig, vervallen
caduceator	onderhandelaar, bruggen en wegenbouwer, wegmaker, stratenmaker
caecelator ferarius	stempelmaker, ijzersnijder,
caecelator monetarium	munstempelmaker
caecelator typorum	lettersnijder
caech	buitendijks land
caecharinc	gekaakte haring (ingewanden etc.ontdane en daarna gezouten haring)
caeckel	kachel, fornuis
caecus	blind
caef	schoorsteen
caefbalck	draagbalk voor de schoorsteenmantel
caefcleet	rokje aan onderzijde schoorsteendraagbalk

caek	schand, schandpaal
caelator	graveur
caelebs	vrijgezel, ongehuwd, van de ongehuwde man
caelibatus	ongehuwde staat
caelibis	zie caelebs
caelum abiit	zie ecaelum abut
caelum abut,	is naar de hemel gegaan
caementarius	metselaar
caer	fuij, maar ook een kam om wol te hekelen
caerdege	kaardster, maakt de wol, katoen etc. gereed om te spinnen
caesbanc	bank op de markt om kaas te verkopen
caeshuus	kaaspakhuis
caestcker	arbeider op de kade
caesticker	kasteker, die op de kade hand- en spandiensten verleend
cafcoen	schoorsteen, schouw
cafcoene	stookplaats, schouw
cafcoengelt	schoorsteenbelasting
caffa	zeer dunne zijdestof, fluweel
caffamacher	fluweelwever
caffoor	fornuis
cake à poules	kippenmand
caillé, caillebotte	bij kaasbereiding de wrongel
caillebotte	zie caillé
cake	deel van het hoofd, ook schandpaal
caken	op een kaak of schandpaal te kijk zitten
calabas	gevangenis
calaber	kleed met korte mouwen
calaenge	aanroepen
calaingnie	aanspraak op iets, eis, vordering op iets
calamus	fout
calander	leeuwerik

calange	aanspraak, eis
calant	Koopvrund ?, klant
calcariator	sporenmaker
calcarius	spijkersmid, nagelsmid ? ook kalkmaker,
calcearius	zie calciarius
calciarius,	schoenmaker
calciferrator	hoefsmid
calcoen	paardenhoef, ook ijzeren haak
calculatie	Berekening,
calculus	legpenning, rekenpenning
caldatorium	stookplaats (in klooster)
calendae	de eerste dag van de maand (op de oud Romeinse kalender)
calendier	een korte aanwijzing tot wat artikelen van de gemaakte schrijftuur van de overlegde stukken
calendis	op de eerste dag van de maand (op de oud Romeinse kalender)
calendrier	almanak, dagrol, maandwijzer. Ook welke artikelen van de opgemaakte stukken overlegd dienen te worden
calenge(e)ren	beklagen, optuigen, betichten
calengier	opeisen, vernadelaar, verklaging (aanklacht)
calengieren	verbaliseren, in beslag nemen, arresteren, ook verkondigen
caletum	Calais
calfateren	lappen, knutselen
caliant	keisteen
calibrier	militair uitgerust met een handvuurwapen
calice	miskelk
calicot	ongbleekt katoen
calida febri	door een warme koorts
calidus	warm

califex	kelkenmaker, kannengieter, ook gezien voor schoenmaker
caligarius	soldatenknecht, kousenmaker
Caligator (-is)	laarzen -, schoen - broekenmaker
calijt	praalbed
calle	afvoer voor water
calliditeit	doortraptheid, loosheid (slimheid)
callifex	laarzenfabrikant
calmijn	zinkspath. Zikoon, galmei
calomniateur, calomniatrice	lasteraar, ster, kwaadspreken
calomniëren	belasteren
calopedarius	houten -schoenmaker
calsieder	stratenmaker
calum(p)niare	gerechtelijk protest aantekenen tegen....
calumnia	laster, kwellerij
calumnie	laster, lastring, schandvlek
calumniëren	lasteren, faamroven
calumpnia	als boven
calumpnieux	wettelijke valse zaak te intenderen (beogen) of voorstellen
calvarius	nagelsmid
camard (la)	magere Hein
cambiator	wisselaar
cambium	wissel, wisseling, ruiling
cambrousse	platteland
cambuse	voorraadkamer, ook hok, kot, hol, krot
cambusier	bottelier, hofmeester, proviandmeester
cambuys coolen	kropkool
cameelier	kamenier

camer (der scepene)	een vertrek bij de schepenbank, waarheen schepenen zich terugtrokken om zich over het te vellen vonnis te beraden en er over te besluiten ("sliten"); de plaats derhalve waar (in tegenoverstelling van de schepenbank) de buitengerechtigde handelingen der schepenen werden verricht
camera imperialis	rijks kamergericht
camériste	kamermeisje
camerlinggelt	hetgeen de nieuwe leenhouder of leenvolger de heer verschuldigd was, wanneer een leen door overeenkomst (wandelkoop) of door overlijden (sterfkoop) in andere handen overging
camervoocht	voogd van wezen, door de schepenen aangesteld
camion	kar, (slepers)wagen
camisole	borstrok, nachtijkje, vestje
cammeraat	spitsbroer, makker
camp	stuk grond
campanarius	klokkenluider, koster
campanile	vrijstaande klokkentoren
campareren	verschijnen
camparitie	het verschijnen in rechte, ook gezien vergelijk
campen	akkers
campi custos	veldwachter
Campi pars	cijns betaald met veldvruchten
Campi(s)	(te) Kampen
camporum	veldwachter
Campoveria	Veere
campsor	wisselaar
campus	kamp, omheind veld of land
camuus	grappenmaker
canaal	waterloop, een goot
canaalje	gespuis, het grauw (gepeupel)

canant	edelsteen ook granaatsteen
cancelier	opperschrijver, verzoekmeester
cancellare	doorhalen
cancellarius	kanselier
cancellatum candeeldach	de dag die volgt op die, waarop men een trouwfeest of huwelijksmaal heeft gegeven
cancelleren	uitschrapen, doordoen, te niet doen, doorhalen, doorschrapen
cancellery	stadsboukkamer?, briefkamer
candelarum artifex	kaarsenmaker, kaarsengieter
candidarius	bleker
canefas	grof linnen uit hennep vezels
canefassier	wever en /of verkoper van zeildoekweefsels
canevas	grof linnen uit hennep vezels
caniparius	kelner
canite tuba	4e advent
canner	de pijp uitgaan, doodgaan
canon	verzameling geschriften die tot de bijbel worden gerekend, een regel, richtsnoer, regelmaat
canonicus	kanunnik, wereldlijk, legaal
canoniseren	inwijden, heiligen
cantafusor	kannengieter
cantate	4e zondag na Pasen
cantatum	gezongen
canteel	uitgetand deel van een verdedigings- muur, toren, bolwerk
cantert	komijnenkaas, ook kanterkaas
canton	kanton, deel van een provincie
cantonnement	inkwartiering
cantonnier,	wegwerker,
cantonnière	zie cantonnier
cantoor	gesloten kast voor het opbergen van papieren en waardebrieven etc.

cantor,(-is)	zanger, voorzanger
cantrifex	tinnegieter
cantrifusor	zie cantrifex
cantsler	kanselier
canzonen	gedichten in liedvorm
capabel	vatbaar, ontvangbaar, bevattelijk, bekwaam om iets uit te voeren
capeline	breedgerande dameshoed
capellani	kapelaan(s), hulpgeestelijke (n)
capellanus,	zie capellani
capellonen	zie capellani
capentier	zie carpentarius
capillamentarius	pruikenmaker
capita	hoofdstuk, hoofd
capitaal	hoofdsom, hoofdschuld; ook daar lijf en goed aan hangt
capitael	waar rente aan vast zit
capitagium	hoofdelijke belasting, hoofdcijns
capitaneus	kapitein
capitaneus equestris	ritmeester
capittel	zie capitulum
capittel	hoofdstuk, een godshuis
capitulatie	verdragstuk, hoofdstuk deling?
capituleren	in hoofdstukken verdelen
capitulum,	college van geestelijken (kanunniken) dat gezamenlijk de zielzorg in een parochie uitoefent, ook hoofdstuk van een reglement
capne	afk. capiteine, kapitein
capoen	zie capoes, gesneden haan, ook arme stakker
capoes	muts, hoofddekseel
caponator	herbergier
caporal,	korporaal

caporaux	zie caporal
capote	mantel met capuchon
cappecay	officier
capproen	hoofddeksel voor een man of vrouw, ook een monnikskap en mantel met kap
caprice	grillen
capricieux	hoofdig, grillig
capsarius	puttenmaker
capt	afk. capitaine, kapitein
capteren	iemand ergens in behalen, begrijpen, verkeerdelijk opnemen
captie	bedrog, vangen met woorden, begrip
captieux	bedrieglijk, begrijpelijk
captiff	gevangen
caput	hoofdstuk
caput adventus	begin van de advent
caput jejunii	begin van de vasten, aswoensdag
car.gld	caroli gulden
carbonarius	mijnwerker, steenkoolhouwer, kolenbrander
carbonkel	rode robijn ook rode puist
Carcan (-um)	halsijzer voor misdadiger
carcant	collier van goud
carcer	kerker, kerkerkot, gevangenenhuis,
carceren	gevangen zetten, kerkeren (in een kerker opsluiten)
cardé	kaardgaren, kaardwollen
cardewaegen,	kruiwagen
cardewanier	leerbewerker
cardoes	Gedraaide houten huls voor opslaan van kruid, ook van leer gezien
care	kar met twee wiwlwn
careel	gebakken steen
carêmede	vasten (tijd)
carere,	missen

caretarius	voerman
cargier	inner van belasting op meel
carillonneur	beiaardier
carinne	vriendin ?.
caritas dei	zaterdag na Pinksteren
carme	karmeliet, karmelieter monnik
carmel	karmelietenklooster
carmin	karmijn (rood)
carminarius	kamerheer, thesaurier, financiënbeheerder
carmosijnen bratten	karmozijnkleurige kousen
carnarius	slager
carne	rotwijf
carnier	scharnier
carnifex	beul, scherprechter, vilder, slager, vleeshouwer
carnificis	van de beul, van de scherprechter, -vilder, -slager, -vleeshouwer
carnisprivium	vasten avond, ook de vastentijd
carnisprivium clerico	7e zondag voor Pasen
carnisprivium vetus	6e zondag voor Pasen
caroli-guldens,	goudstuk met de beeltenis van Karel de V. vanaf 1521 betaalmiddel, later ook in zilver uitgevoerd, 20 stuiver = 1 carolis gulden
Caroloregium	Charleroi
carolusguldens	zie caroliguldens
carpentarius	timmerman, wagenmaker
carpiteel	vloerkleed
carreën	vierkante vestingtoren
carriole	(lichte) boerenwagen
carruca	kar, wagen
carrucarius	karrentrekker, voerman
carta	oorkonde
carta de hidalgia	adelbrief

cartularium	register van akten
carui II	zie carere
carveel	vissersschip
Carvo	Grave
cas	geval
cas subject	t geval waar geschil om is
cas van (in)	in geval van
casa	huis
Casandria	Cadzand
casels	kazuifels, priestergewaad
caseneer	kaasboer
caser	uithuwelijken, trouwen
casier	kaasmaker
casjanten	glasgordijnen ?
casken	kastje
casque	helm
cassatie	afschaffing, kwijtschelding
casselrie	ambt, waardigheid of leen van de kastelein, kasteleinsvrouw
cassenaer	bedelaar, bedelmonnik
casseren	afschaffen, te niet doen, uitdoen, uitmaken
castangeboom	kastanjeboom
castelain	uitbater van andermans hofstede
castelein	kastelein, slotvoogd, burchtvoogd, burggraaf
casteleine	kasteleines, vrouw van een kastelein
casteleinige	zie casteleine
castelet	klein kasteel of fort
castellanus	kastelein die een kasteel beheert voor een eigenaar
castigare	tuchtigen, corrigeren
castigatie	tuchting
castigeren	tuchtigen , kastijden
castiïnge	berisping
castratie	lubbing (ontmannen)

castrator	vee besnijder, castreerder,
castrensis	kasteelheer
castreren	lubben, afsnijden, uittrekken
castroen	gesneden ram
casu necessitas	in het noodzakelijke geval, een noodzakelijk geval
casu quo	in welk geval
casualia	kerkelijk gebeuren
casueel	by geval, toevallig, gevallig ?
casute	loods, opslagruimte
cataracta Gandavensis	Sas van Gent
catarrhus	zinking , ook gezien neusverkoudheid, darmontsteking
cataste	folterwerktuig
catechismus	overzicht van de christelijke leer in vragen en antwoorden
cathaloge	naamtafel, naamceel
cathedra	stoel, gestoelte
catheijl	roerend-goed
catholicus	katholiek
catholijk	rechtsinnig
catoenen dassies	katoenen das
catalogus confirmatorum	naamlijst van de gevormden
catopticus	spiegelmaker
cattijf	rampzalig
Cattorum Vicus	Katwijk
cauchier	stratenmaker
caucidicus	advocaat
caue.	afk. cause, (rechts)zaak
caulcer	breuwer, werkmán die de naden in een scheepshuid dichtmaakt met pek en touw.
cauon.	afk, caution, borg(tocht), waarborg(som), garantie,

caupo	waard, herbergier, brouwmeester
caupona	herberg, kroeg, drinkhuis
causa	oorzaak, reden, bewijs
causa civilis	burgerlijke rechtszaak
causa mortis	doodsoorzaak
causa uxoris	uithoofde van het huwelijk
causelaken	zie couchelaken
causeren	voortbrengen
causeren	veroorzaken, beschuldigen
causidicus	advocaat
cautele	voorzichtigheid, voorbedachtheid
cauteleus	voorzien
cauter	zie couter
cautère	brandijzer
cautie	borgstelling, borgtocht
Cautie	borgtocht onderpand, zekerheid
cautie de judicio sisti	borg om 't allen tijden in recht te verschijnen
cautie judicatum solvi	borg om 't gewijsde te voldoen
cautie juratoir	borgtocht, de belofte bij eed van het gewijsde te voldoen, en zijn persoon, of goederen niet te versteken, of te vervreemden
cautie pro litium expensis	waarborg voor de kosten van het proces
cautio	borgtocht, waarborgsom
cautio damni insectie	verzekering van van geen schade aan te doen
cautio de demoliendo	verzekering van een timmerwerk te leveren
cautio de dolo	verzekering van niet ter kwader trouw te handelen
cautio de non offendendo	verzekering van de gedreigde niet te beschadigen
cautio desensum iri	verzekering van verantwoording te doen
cautio legatorum	verzekering van betaling van het gemaakte

cautio rem ratam haberi	verzekering van gestand doen
cautio rem salvam fore pupillo	verzekering dat een voogd zijn wezen onbeschadigd (beschermen) houden
cautio restituendo	verzekering van weer te leveren
cautio sufficiens	genoegzame verzekering
caution	zie cautie
cautionaris	borg, borgsteller
cautsiede	kassei
cauwetster	kwaadspreekster
cavalje	bouwwallig huis
caveau	grafkelder
cavelbrief	akte van boedelscheiding
caveldijck	deling- of afscheidingdijk
cavelinge	begrooting, taxatie
caven.	begrooten
cavere	behoedzaam, voorzichtig zijn
cavere de rato	borgstellen voor een medestanders aandeel bij een veroordeel
caveren	een borgsom storten, borgstellen, wachten, verhoeden, borg blijven, zeker doen, verborgen
caveren de rato	borg blijven voor een ander die principaal schuldenaar is, zo lang tot dat hij de borg zelf aanneemt en van waarden houd 't gene de borg heeft gedaan, of anders blijft deborg als principaal verbonden
caverende	zorgen voor
cavillatie	kaklerije (opschepperij)?, knibbeling, haarkloverij
cavilleren	strijden
cavinge	zie; cavelinge
cede(e)ren	cederen, overgeven, afstand doen, wijken
cedele	akte, schriftelijkeverklaring
cedere	overdragen

çedille	overgeven van goederen, afstand
çedio bonorum	boedelafstand
çedionant	die al zijn goed aan zijn crediteuren overgeeft
çedionaris	zie çedionant
cedul	rekening, receipt
cedulen deen uten anderen ghesneden	een akte, in duplo op één vel papier geschreven, waartussen met grote letters een woord (gewoonlijk het woord "cyrographum", van daar de naam) geplaatst wordt: het papier wordt daarna bij het woord doorgesneden en iedere partij krijgt een exemplaar der akte; bij verschil over de echtheid van het afschrift moeten dan de beide stukken aan elkander gepast worden en de doorgesneden letters van het woord cyrographum een geheel vormen
cedulle	schuldbrief, handschrift
ceedule	akte, schuldbekentenis
ceel	rekening
ceëlmaker	samensteller ceëllijst en aanzegger bij sterfgevallen, ceëllijst van te waarschuwen personen
ceindre	omgorden, omwikkelen
cekreet	w.c. hokje
celebrare	vieren
célébration d'un mariage	huwelijksinzegening
celebratus	gevierd
celebravi	ik heb gevierd
celebre(e)ren	vieren, gedachtenis ergens van houden
celebreeren	akte verlijden bij de notaris, bekend maken, dienen, eren
celebs, coelebs	ongehuwd
celeriteit	haastigheid, snelheid
cellarium	kelder
cellarius	kelder -of keukenmeester
celle	kamer(tje) van een kloosterling(e)

celle	kloosterkamertje
cementarius	metselaar
cemeteric	op het kerkhof
cena domini	donderdag voor Pasen, laatste avondmaal
cénacle	avondmaalszaal
cenakel	zie cenacle
cenbum	Gennep
endre	stoffelijk overschot
cène	laatste Avondmaal
cenmbeel	een slachting aanrichten
cenobiet	Kloosterbroeder in een leefgemeenschap van een orde
cenotaaf	monument, grafombe zonder lijk omdat het nooit terug gevonden is, gedenkteken voor onbekende soldaat.
cens	schatting
censeur, censo	censuurambtenaar
censo	zie censeur
ensor	keurmeester, ook tuchtmeester
ensuarius	erfpachter
ensurabel	belastingplichtig
ensure	bestrafing, toets
ensure(e)ren	bestrafen, toetsen
ensus	belasting, rente, cijns, cijnsrecht
ensus hereditatus	erfpacht
ensus inclusus est	de cijns is inbegrepen
ensus vicinorum	gebuurcijns
centarius	honderdjarige
centaurée bleuet	korenbloem
centenaar	gewicht, 1 centenaar = 100 pond, ca 49,5 kg, na 1820 de niet officiële naam voor 100 kg
centenaire	honderdjarig
centenarius	honderdjarige
centener	honderd pond
centesimus	honderdste
centesimo	op zijn honderdste, in het honderdste jaar

centum	honderd
centuria	compagnie
centurio	ritmeester, kapitein, bevelhebber over honderd man
centurio equestris	ritmeester, cavaleriekapitein
cep	ploegboom
céramiste	pottenbakker
cerarius	fabrikant van was
cerchers	tolbeambten, douaniers
cercueil	doodkist, ook fig. lijkst
cerdo(-nis)	schoenmaker, leerlooier, handwerksman
cereficarius	waskaarsenmaker
cerevisiarius	brouwer, bierschenker
cerne(e)ren	zien, onderscheiden, ziften, insluiten, omsingelen
certe partye	een contract van bevrachting
certe(e)ren	wedstrijden, wedden
certera desunt	de rest ontbreekt
certificat de bonne vie et certificatie	verzekerd
certificatie	verklaarbrief, verzekering, getuigenis
certifice(e)ren	getuige in rechte, voor de waarheid verklaren
certifieren	verzekeren
certijn	betrouwbaar
certroyer	kartuizermonnik, lid van de orde van St. Bruno
certus	zeker
cervillarius	helmmaker, helmsmid
ces	failliet verklaren
cesse(e)ren	staken, ophouden, eindigen
cessi(e)	wijken, overdragen
cession bonorum	afstand doen van goederen, brieven om boedelafstand te mogen doen
cessionaris	verkrijger van de rechten
cessum	wijken, overdragen
cetera	de rest, de overige dingen
cetere	schurft

ceterus	andere, overig
ceulse croegen,	keulse kruiken
ceurnoten	schepenen of dorpsfunctionarissen in Oost-Nederland
cg.	afk. cousin germain, volle neef
chaerotjen	zalfdoojsje
chaînette	kettinkje
chais	rijtuig
chaise	koets, sjees
chal.	afk. cheval, paard
chalcographus	graveur, plaatsnijder
chambre ardante	rouwkamer, kamer waarin een door brandende waskaarsen omringde lijkst staat
chameau	rotwif, klerewif, kreng
chammerande	lijstwerk, schilderijlijst
champ	veld, weide, akker, terrein, gebied
champ de foire	kermis, marktplein
change	verwisseling, ruiling
changeerder	toneelknecht, decorwisselaar in het theater
changeeren	wisselen, verruilen
chanoine	kanunnik
chap.	afk. chapitre, hoofdstuk, (dom)kapittel
chapelain	(huis)kapelaan
chapelier	hoedenmaker, maakster
chapelière	zie chapelier
chapelle	kapel, ook geestelijken van een kapel, kerkkoor
chapelle ardante	de door talrijke brandende kaarsen met vurige gloed verlichte kapel, waar het lichaam van de overledene opgebaard staat, rouwkapel
chapitre	kapittel, college van geestelijken dat gezamenlijk de zielzorg in een parochie uitoefent, hoofdstuk van een reglement
char funèbre	lijkkoeets
char.	afk. charretier, voerman
character	merkteken, kenteken van een gezant
charbonneux	miltvuur

chargeeren	aanvallen, belasten
chargement	verandering
Chargeren	belasten, opdragen
chargie	aanval, last ambt
charitaatmeester	armmeester, aalmoezenier
charletan	kwakzalver, beunhaas
charmeeren	betoveren, verlokken
charpentier	timmerman
charretier	voerman
charron	wagenmaker
charta	papier, blad perkament dat ter bekrachtiging is voorzien van een zegel
chartabel	meedogend, goed gevend
chartarius	papiermaker
charter	oorkonde
chartermeester	archivaris van de oorkonden die in de charterkamer waren opgeslagen
chartre	elk officieel stuk, verklaring, belofte, oorkonde etc.
chartre	elk officieelstuk, verklaring, overeenkomst bevattend
châsse	(reliëk)schrijn, relikwieënkast
chatelaine	ketting, lint of band door vrouwen om het lichaam gedragen, en waaraan sleutels e.d. gehangen werden. zo genoemd omdat burchtvrouwen veelal een dergelijk apparaat plachten te dragen
chatellenie	castelrie
Chattorum Vicus	Katwijk
chaufour	kalkoven
chcun.	afk. chacun, ieder, elk
chelista	vioolspeler
chemineye	schoorsteen
chercer	inner van belasting op meel
chercher	zie cerchers
chieren	schatten
chiering	verkoop bij opbod aan de meest biedende
chierland	ambtenaar belast met de waardebeplating van het land

chiffres romains	Romeinse cijfers
chijn,	belasting, schatting, pacht, rente
chijns	zie chijn
chijnsboec	boek waarin alle pachten, renten en belastingen zijn opgetekend
chijnsgoet	belastingplichtige goederen
Chilonium	Kiel (D)
chimaera	heraldiektteken, heeft gezicht, en borsten van een vrouw, voor- en achterpoten van een leeuw, lichaam van een geit en staart van een slang
chimere	verdichtsel, leugen, verzinsel, mythe
chirhographum	een handschrift
chirographe	een met zijn handschrift ondertekende oorkonde, meestal 2x geschreven voorzien van een tussenruimte, waar het woord chirographe is vermeld, beide partijen kregen een deel van de doorgesneden oorkonde.
chiromatie	hand -leeskunde
chirothecarius,	handschoenmaker
chirurgien	dokter, wonden hersteller
chirurgijn	zie chirurgien
chirurgus	zie chirurgien
chn.	afk. charron, wagenmaker
choefoer	komfoor
choor	koorgedeelte in kerk
choralis	koorknaap
choren	koren
chorograaf	kaarten tekenaar, cartograaf
christ	Christusbeeld
christiane	op christelijke wijze
christianus	christelijk
chronike	een boer van tijde?
chronologie	tijdrekening
churz	keurvorst
chymiather	alchimist
chyrotecarius	zie chirothecarius

ciborie	heraldiektelen, miskelk
cicaneur	warevogel, krakeler, schrobber, haarklover, muggenzifter
cig.	afk. cousin issu de germain,
cijns	belasting, schatting, rente
cijnsbeurder	die recht heeft op de betaling van de cijns (belasting)
cijnsboer	landzaat, pachter die pacht verschuldigd is aan de eigenaar
cijnsdach	betaaldag
cijnser	belastingplichtige
cijnsgoed	goederen of diensten waarvoor belasting betaald moest worden
cijnsmeester	ontvanger van de belastingen
cijnsrente	erfpacht
cimetière	begraafplaats, kerkhof
cimiterium	zie cimetière
cinerum	Aswoensdag
cingele	buitenst muur van een gebied, slot, kasteel, ook buikriem van een paard
cingler	striemen, geselen, slaan
cingularius	riemenmaker
cinopel,	heraldiekkleur, vermiljoen
cinoper	zie cinopel
cinq	vijf(de)
cinqte	afk. cinquante, vijftig(ste)
cinquante	vijftig(ste)
cintré	gebogen, gewelfd
cinxavont	dag voor Pinksteren
cipier	gevangenenhoeder (gevangenisbewaarder), stokbewaarder (gevangenisbewaarder), stokwachter
circa	ongeveer, omstreeks
circa vespertinan	omstreeksuur in de avond
circa cingquam matutinam	omstreeks vijf uur in de nacht
circa decimam antemeridianam	tien uur 's ochtends
circa decimam matutinam	omstreeks 10 uur in de morgen

circa duodecimam diurnam	omstreeks 12 uur in de middag
circa duodecimam nocturnam	omstreeks middernacht
circa meridiem	omstreeks 12 uur 's middags
circa vesperam	omstreeks de avond
circiter	zie circa
circoncire	besnijden
circonscire	afbakenen
circonscire une propriété	afgebakend eigendom
circulator	landloper, ook venter, marskramer
circumcerentie	circuit, ommegang, omtrek, omloop
circumcisie	besnijding
Circumcisio	Besnijdenis (1 januari)
Circumcisio Domini	Besnijdenis des Heren (6 januari)
Circumdederunt	9e zondag voor Pasen
circumduce(e)ren	misleiden, bedriegen
circumlocutie	een breedsprakige, een bewimpelde spraak, omspraak, omschrijving in woorden
circumspect	voorzichtig, omziende
circumspiciëre	heromzien
circumstantie	omstandigheid, gelegenheid van de zaak, omstandigheden
circumveniëren	bedriegen, misleiden, verstrikken
circumventie	bedrog, verstrikking
cire	(zegel)lak
cire à cacheter	zie cire
cirea	ongeveer, omstreeks
ciseleur,	ciseleur, ciseleerder, graveur
cistarius	kistenmaker
cisterne	waterput, regen opvang put
Citadin(e)	stedeling(e)
citatie	oproeping, daging, dagvaarding
citatie edictaal	oproeping, daging bij edict
citatie personel	oproeping (daging) in persoon
citatie reëel	daging bij aantsting
citatie verbaal	oproeping bij monde, mondelinge oproeping

citation	Zie citatie
cité	afgesloten stadsdeel
citeren	voor de wet dagen, dagvaarden, in rechten betrekken, dagen, aanhalen
citerne	regenwaterput, regenwaterton
cito	snel, spoedig
citoyen,	burger
citoyenne	zie citoyen
citrulle	watermeloen
civetkattenhouder	fokt civetkatten om de sterke geurstoffen die zij afscheiden
civiele gijzeling (in)	in voorarrest, wel met bepaalde vrijheden
civijl	burgerlijk
civil	beleeft, heus, burgerlijk, burgerlijk
civile saake	daar lijf nog bloed aan hangt, wereldlijke zaken
civile sake	een zaak die bloed nog lijf raakt
civilement	zie civil
civilen regter	wereldlijk rechter
civilis	zie civil
civiliteit	burgerschap, beleefdheid
civis.	afk. Civ. burger
civissa	burgeres
civitas	stad
civitatis	zie Civitas
clabaudeur,	roddelaar(ster), kwaadspreker
clabaudeuse	zie clabaudeur
clackeloos	geheel en al, onvoorwaardelijk
clacmerse	klatergoud
claeerheit	duidelijkheid, helderheid
claernisse	opheldering, het in orde brengen van en vonnis
claescoeke	sinterklaaskoek, (peperkoek, taaitaai?)
claeuwaert	heraldiektaken, klimmende leeuw
clagebaer	een zeer zware verwonding waarover alleen in de hoge vierschaar macht worden geklaagd
clager	eiser, de klager

clagere	aanklager, verzoeker
clairon	klaroenblazer, trompetter
clame(e)ren	roepen, krijten, schreeuwen, huilen
clampser,	de pijp uitgaan
clamser,	zie clampser,
clan	stam, geslacht, sibbe
clanculo	in het geheim
clandestin	heimelijk
claphout	gekloofd stuk hout
clapspaan	ratel van een melaatse
claqueette	scharminkel van een rijpaard
clarissimus	zeer vermaard
classis	vergadering van kerkelijke personen, bende, scheepsvloot
clauculo	in het geheim
claudere	(af)sluiten
claudus	kreupel, mank, lam
clausi,	(af)sluiten
clause van arrest	besluit van bezetting
claustrarius	poortwachter, huisbewaker, slotenmaker
clausul approbatoir	besluit, waar bij voor goed gekend word
clausulae	Sluis
clausule	slot, besluit, grondreden, bijvoegsel
clausule condicillaris	bijvoegsel van een volkomen uiterste wil. Iets dat men in de uiterste wil doet stellen om zo ze kracht van een volkomen kan hebben, dat ze ten minste als een onvolkomen uiterste wil mag bestaan.
clausule derogatoir	onherroepbaar besluit van een testament. Een betuiging in de uiterste wil, waarmee de opsteller betuigd geen andere uiterste wil bij hem naderhand te zullen verlijden, dan met de herhaling van bepaalde woorden uit het eerste gesteld
clausule edictaal	besluit voor buitenlandse dagvaarding. Hierdoor kan de deurwaarder in het buitenland te dagvaarden
clausule paenaal	besluit van straf
clausule reservatoir	besluit, waarbij de macht wordt gehouden . waarbij de testateur de macht aan zich zelf

	houd om enige veranderingen in zijn testament alleen onder zijn handtekening te mogen maken
clausule salutaire	een voordelig bijvoegsel
clausule suspensiva	zie clausule van inhibitie
clausule van autorisatie	slotreden van machtiging. Waardoor een deurwaarden wordt gemachtigd de bevelen van het hof direct uit te werken
clausule van inhibitie	verbod jegens de executie het welk een ordinaris clausul is in een mandament in cas d'appel, opschoning van de uitwerking van een gewijsde vonnisi
clausum	zie clausi
clausum paschae	1e zondag na Pasen
clausurmacher	hersteller van boeksloten, kleinslotenmaker
clausus	gesloten
clauwaert	heraldiektaken, klimmende leeuw
clauwe	deel van een dorpsgebied
clavegaerd	sleutelbewaarder, rentmeester
clavere	klaver
claviger	sleutelbewaarder, rentmeester
clavis	sleutel
cledercasse	kleerkast
cledermante	kleermand
clederschaft	kleerkast
cledersnider	kleermaker
cledersolder	droogzolder
clederworme	mot
cleederen	kleren
cleem	klei, leem
cleenoede	snuisterijen
cleerbesem	klerenborstel
cleermaecker	kleermaker
cleetdoek	voorschoot
cleijn inportantie	van geringe waarde
cleinbroot	fijn brood, mogelijk een soort gebak
cleine	leem. klei

kleinmolen	molen om klei, leem te malen voor bouwstof
kleinoden	versieringen, voor kleding
kleipoel	winplaats van klei en leem
klekerbille	lichtekooi, prostituee
clemen	bestrijken met klei of leem, meestal wanden
clementie	zachtmoedigheid
clercsijn	misdienaar
clericus	geestelijke, geleerde, student, klerk
clericus scabinorum	schepenklerk
clerkehuis	fraterhuis
clerkehuus	fraterhuis
clesie	de kerk
clesieschilt	zilverenmunt, betaalmiddel
Cleva	Kleef, te Kleef
Clevæ	zie Cleva
cleyachtighe aerde	kleiachtige aarde, leem
clibanarius	ovengieter, bakker, ovenmetselaar
cliefbeitel	beitel om hout te klieven
cliefbloc	hakblok
cliëns	schutgenood (beschermheer), leenman
clienteele	bescherming
clientele	zie clienteele
clijt	zie cleine
clinkaert	bourgondische munt, betaalmiddel, ook een tichelsteen
clinket	doorloopdeur in een poort, valdeur
clisse	leen, kleiige aarde
clite	klei
clivensis	van kleef
cloacarius	beerput afvoerder, privaatreiniger
cloaque	drekput
clocher,	parochie, gemeente, dorp
clockenreep	klokkentouw, luidkoord
clockensolder	vloer in de toren waar de klokken staan opgesteld

clockenvenster	galmgat
clockere	klokkenluider
clockslach (wonende onder de)	wonende in de nabijheid van de torenklok
cloete	bol op een stok, de appel op een zwaard
clofhamer	kloofhamer
cloître	klooster
cloosteraer	kloosterling
cloostercrune	de haardracht van een kloosterling
cloostergoet	eigendommen van klooster
cloosterhout	sluithout
cloostermolen	molen behorend bij een klooster
cloostersede	de regels behorende bij de kloosterorde
clootboge	boog voor het wegschieten van de kloot (kogel)
clophamer	kleine hamer
cloppen	de klok luiden
cloppere	koperslager
clopslach	bij openbare verkoping de hamerslag van toewijzing.
cloten	knotten, snoeien van bomen
cluasule	justificator
clucht	deel van de burgerij, onderdeel van een buurtschap
cluchtlieden	gezworen die aangewezen zijn om bepaalde misdrijven aan te brengen die begaan zijn in hun clucht
clueghene	meerdere, andere
cluft	deel van een dorpsgebied
clusa	zie clausulae
Clusa	Sluis
clusor	smid, ook gezien juweelzetter, graveur
cm.	afk.contract de mariage, huwelijksvoorwaarden
cmmr.	afk. Commandeur, Commandeur, bevelvoerder
cmmt.	afk. commandant, commandant, bevelvoerder
cnaepambacht	het ambt van schoutdienaar of gemeente bode
cnaepschap	ongetrouwde jonge man, ook een leerling/gezel

	in een gilde
cnaepvaruwer	leerling in het lakenverversgilde
cnape	gewapend dienaar, ook knaap altijd van het mannelijke geslacht
cnapekint	kind van het mannelijke geslacht
cnecht	jongeman, leerling, jonggezel, dienstbaar persoon, hulp
cnectschole	jongensschool
cneder	bakker
cnic	teken van toestemming
cnipbusse	vuurroer,
cnipcruut	buskruit voor de cnipbusse
cnocke	bot
cnokenhouwer	slager, vleeshouwer
cnol	dunnebier, bier met laag alcoholpercentage
cnollerie	brouwerij van dunnebier (een soort slechtbier)
cnopen	knopen
co.	afk. compagnon, echtgenoot, partner
coaccusé	medebeklaagde
coaccusée	zie coaccusé
coactie	dwang
coactie	dwang
coadjutor	medehelper
coche	reis- , postkoets
cocher	koetsier, voerman
cochuus	gaarkeuken
cocke	scharlaken
cocklijn	luiaard, landloper
cocotte	gietijzeren stoofpan
coctor	bierbrouwer
cocus	kok
codde	knots, knuppel
coddenaar	strijder, gewapend met een knots
code	jong varken, ook kweepeer
code civil	burgerlijk

codex	handschrift
codicil	een soort van uiterste wil, zonder erven, of te onterven, testament, wilsbeschikking buiten testament
codicilaire dispositie	laatste wilsbeschikking, buiten testament
coe	koeienkop
coeganc	weiland, groot ca ½ morgen
coegelt	belastinggeld om een koe op de gemeenschappelijke veeweide te mogen laten grazen
coelebs	ongehuwd, vrijgezel
coelibates	ongehuwde staat
coemeterium	kerkhof
Coena Domini	Witte Donderdag
coërceren	dwingen
coere	wachttoren(tje), punt waar men de omgeving kon bewaken
coere	keur, handvest
coerer	torenwachter, waker, wachter
coerhuus	wachttoren
coerhuus	wachttoren
coermoten	bijzitters
coers	loop, gebruik
coerwachter	torenwachter, waker, wachter
coeschattinge	belasting naar het aantal koeien
coesmule	koeienkop
coetse	legerstede, slaappleats, bed
coetus	vergadering van predikanten
coevenne	weiland van een bepaalde afmeting (ca 0,5 morgen)
coever	mand, korf
coeverkief	hoofddoek
coeye	kooi, bv eendenkooi, schaapskooi
coeyemeester	dierenarts speciaal voor runderen
coffer	koffer met gewelfd deksel ook doodskist
coffijmolen	koffiemolen

coge	besmettelijke ziekte, vermoedelijk de pest
cogele	mantel met kap, ook stok voorzien van een ronde kop uiteinde
cognaten	alle afstammelingen in mannelijke en vrouwelijke lijn van bepaalde stamouders
cognati remotiores	verre bloedverwanten
cognatio	bloedverwantschap (van moederszijde)
cognitionis	zie cognatio
cognatus	bloedverwant
cognatus	verwant, bloedverwant uit de vrouwelijke lijn
cognitus,(-a)	verwant, verwante
cognmen	familienaam
cognoscement	kennis, ofte getuigschrift
cognosceren	bekennen, erkennen
cohabitatio	bijslaap, gemeenschap hebben
cohereditas	mee erven
cohéritier	mede-erfgenaam, gename
cohibe(e)ren	bedwingen
cohier	schatceel, blaffard, register
coiuges	de echtgenotes, gehuwden
cokenallame	keukenuitrusting, potten en pannen etc.
cokenboec	afrekenboek voor de keukenmeester of cokenscriver
cokenmaerte	keukenmeid
cokenmaget	zie cokenmaerte
colationeren	gelijkmaken
colde	oude
cole	groente, kool ook steenkool
colebs	bastaard kind
Colen	Keulen
colera	besmettelijke infectie ziekte
colier	ijzeren halskraag
coll.	afk. colonel, kolonel,
collaciër	lid van de schepenbaank belast met het vergelijken, overlezen en collatineren (nazien op volledigheid)

collata concordat	komt overeen met het origineel
collateraal	zijdeling, rijdeling maagschap
collaterale erfgenamen	erfgenamen in de zijlinie
collaterale successie	erfenis die op een zijtak overgaat
collateralen	zijdelingse bloedverwanten
collateralis	in de zijlinie (bij verwantschap), in de zijlijn, echtgenote
collateur	die iets geeft
collatie	het recht van benoeming geestelijke, ook vergelijking van geschriften met de oorspronkelijke tekst, ook samenvatting, vergelijking, bijpassing
collatieon(e)eren	gelijkmaken van geschriften met de oorspronkelijke tekst
collatierecht	het recht van benoeming van een predikant
collatio	benoeming toewijzing
collationeren	het samen brengen, vergelijken
collationis	zie collatio
collatum	toewijzen
collecte	kort gebed bij de aanvang en het einde van de mis
collecteur	inmaner ?, verzamelaar, gaarder
collectie	verzameling, verpachtig ?, vergadering
collector	belastinginner, ontvanger van de belastingen
collega	ambtgesel, ambtgenoot
collegiale kerk	een kerk die door een kapittel van kanunniken wordt bediend
collegie	bijeenkomst, gilde, geselschap
collegii	seminarie
colligeeren	samenvoegen, verzamelen, concluderen
colligeren	verzamelen, vergaderen
colloratierecht	het recht om een kandidaat voor te stellen bij de benoeming van b.v. een pastoor
colluderen	het samen bedenkelijk handelen, in geheime verstandhouding staan
colluerde hosen,	korte kousen
collusie	heimelijke verstandhouding met iemand om een ander te benadelen, samenspannen
collusie	heimelijk verstand, bedrog, geheime bedrieglijke verstandhouding

colombier	duivenhuis, duivenhok
colombier	ouderhuis, ouderlijk huis
colonia	pachthoeve
Colonia Agrippina	Keulen
Colonia Agrippinensium	Keulen
coloniensis	van Keulen, Keuls
colonus	(kleine)boer, keuterboer, pachter
colorateur	schilder
coltier	tussenpersoon bij de paardenhandel
colve	knots, knuppel
combat	gevecht
combustie	verbranden, brandwond, verbrand zijn
come.	afk. comme, net als, evenals, (zo)als, als het ware
comes palatinus	paltsgraaf
comes(-mitis)	graaf
comitatu	in het gezelschap van
comitatus hornani	van het graafschap Horn
comitatus vittemiensi	van het graafschap Wittem
comitatus(-us)	graafschap, gezelschap
comite	kapitein
comitis	graaf
comitissa	gravin
commater	peettante, meter
commemoratie	een gedachtenis
commémoratif	ter nagedachtenis
commemoratio animarum	herdenking van alle overleden zielen, 2 november
commemore(e)ren	herdenken, herhalen, vertellen
commendatie	gebed voor de stervende of overledene ter opname bij de Goddelijke voorzienigheid
commendator	commandeur
commende(e)ren	prijzen
commensaal	disgenoot, tafelgast
commentarie	verklaring, uitlegging

commente(e)ren	verklaren
commerachtich	met een of andere last bezwaard
commerans	verblijvend, wonend
commerantis	zie commerans
commercie	koophandel, verhandeling
commère	doopmoeder, peet, vriendin
commergelt	kosten voor een gerechtelijk beslag
commerloos	gratis, zonder kosten, onbelast
commerrecht	recht van beslag of arrest
commidieux	geriefelijk, gemakkelijk
commigre(e)ren	verhuizen, zich nederzetten
commijs	bevelhebber
commine(e)ren	dreigen
commis	zie commijs
commisceren	vermengen
commiseratie	erbarming, deernis, medelijden
commisereeren	erbarmen, deernis hebben
commissarius	belastingoplegger
commisseren	zie commisceren
commissie	bevel, macht, last, opdracht
commissio	opdracht, toestemming
commissione pastoris	in opdracht, met toestemming van de pastoor
commissioneur	boodschapper
commitie	landdag, rijkdag
committe(e)ren	iemand te werk stellen, bevel geven, misdoen, zondigen, bevelen, macht geven, toestaan, last geven, afvaardigen, delegeren
committeerde	bevelhebbers, gemachtigde
committent	lastgever, bevelgever
committimus	volle macht, is de last van de opperrechter, aan een lagere om kennis van een zaak te nemen
commodatie	lening
commoditeit	gemak, gelegenheid, gerijf ?
commonie	gemeene weide, meent

communiemeester	burgemeester
commonitie	vermaning, waarschuwing
commorans apud	verblijven bij
commorare	verblijven
commorari	verblijven, wonen
commotie	beroerte, beroering, opstand, oproer
commove(e)ren	bewegen, roeren, verroeren, beroeren
commsre	afk. Commissaire, commissaris
commune	gemeente
communicanten	deelnemers aan het avondmaal
Communicanten register	register van communicanten (deelnemers aan het avondmaal)
communicatie	Verwisseling, mededeling, berading, gemeenschap
communic(e)ren	ter kennis brengen, mededelen
communie	gemeenschap
communio	communie
communio bonorum	gemeenschap van goederen
communis	gemeenschappelijk, gewoon
communis aqua	gemeenschappelijk water
communis plaetsa	openbare plaats, - gebied
communis platea	openbare weg
communis septimana	de week na St. Michaelisdag (29 september)
communitas	gemeentegronden, gemeente
communitatis	zie communitas
commutatie	verwisseling
commutativa	vergeldende
commutator	wisselaar
commute(e)ren	mangelen, ontbreken, wisselen, veranderen
comp.	afk. compagnie, gezelschap, groep- personen, - militairen
compact	verdrag, verding, verbond
compagnie	gemeenschap, maatschap, vergadering
comparacie,	gelijkenis
comparare	verschijnen, kopen

comparatie	vergelijking
compare(e)ren	verschijnen, zich vertonen
compareerden	zie compareren
compareren	verschijnen voor het gerecht komen, ook gelijkenis vertonen
comparerende	verschijnen voor een schepen (en), notaris of rechter
comparicij	vergadering, bijeenkomst
compartitie	bijeenkomst, vergadering
comparuit	als iemand een ander in een rechtzaak betreft, en zelf niet verschijnt, dan verkrijgt den gedaagde verlof van het hof, en condemnatie (veroordeling) van de kosten door hem gemaakt, ten laste van de aanlegger
comparus	verschenen (voor de ambtenaar bij aangeven overlijden)
compas	passer
compassi	medelijden, mededogen, deernis
compassio Mariae	vanaf 1727 de vrijdag voor goede vrijdag
compater	peetvader, peter, peetoom
compatibel	medelijden, gedoogd, ergens wel mede overeenkomend
compelle(e)ren	toedrijven ?, aanklagen, aanspreken, dwingen
compendieux(s)	beknopt, kort
compensatie	vergelijking, vergelding, als men het een tegen het ander afweegt
compense(e)ren	het een tegen het ander afwegen of weergeven, de ene schuld met de andere vergelijken
compere	doopvader, vriend
compete(e)ren	behoren, aangaan, schuldig zijn, toebehoren
competens in domo , area, horto ac hereditatibus	toekomst in een huis, erf, tuin en de erfgoederen
competent	redelijk. ook tot handelen bevoegd, behoorlijk
competente	voldoende
competenten regter	dagelijkse en onderhorigen rechter
competentie	behoorlijkheid, onderhorigheid
competeteur	dat men samen met een ander begeerd
competieren	rechtens toekomen
competitum	zie competivi

competivi	toekomen, toebehoren
compitatio gradum	bereken van de graad van verwantschap
complace(e)ren	believen
complainte	klacht
completorium	het laatste gebed uur in een klooster aan het einde van de dag
complexie	aart, gesteldheid
complice	makker, medepleger van enig kwaad, mededader, medeplichtige
complimenten	eerdienstigheid, dienst-reden, gedienschtigheid
complotte(e)ren	het samenstaan, het samenspannen
compone(e)ren	maken
compornus	wat men “ te samen” beloofd
comporte(e)ren	gedragen
comportement	handel en wandel, gedrag
compose(e)ren	schikking tot afkoop van straf
compositeur	ontwerper en vastleggers van de minnelijke schikking
compositie	wat men gemaakt heeft, een maaksel
compositor calopodiorum	leestmaker
comprehenderen	in een trekken, begrijpen, bevatten
comprehensie	bevatting, begrijpen
compres	in een gedrongen, geperst
compromis	toezegging, verblijf, belofte
compromitte(e)ren	toezeggen, verblijven, overgeven
comptoir	rekenkamer, schrijfkamer, bank, wissel, kantoor
comptoire	secretariaat, schrijfruimte, archief
compulsie	het samendrift ?, aandrijving, dwang, drang
compulsoir	mandement. een bevel tegen geweigerd recht, en geleden overlast, dwangbrief
compunct	tot inkeer komen, wroeging, berouw
computare	rekenen
computatie	gewetenswroeging, berouw
computatie	rekening, toerekening, aanrekening
computeren	toerekenen, aanreken, rekenen
compy	kopie

comtabel	aansprekelijk, schuldig, telbaar
comte	graaf
comté	graafschap
comtesse	gravin
comtoir van den ontvanger	kantoor (te Delft) dat belast was met het centrale beheer van de pastoriegoederen op het platteland van Holland
comzegelaar	keurmeester
concederen	verlenen, gunnen, toegeven, toestaan, bewilligen
concedo	toestaan
conceptie	ontvangen
conceptio Mariæ	Maria Ontvangenis (8 december)
concere,	zie concedo
concerneren	betreffen, aanbehoren
concertatien	strijding, het samenstrijding ?
concessie	zie concedo,
Concessio(nis)	afstand (doen)
concession funéraire	familiegraf
conciëntie	geweten
conciërge	hofwachter, stadhuisbewaarder
concilie	vergadering
conciliëren	bevredigen, verzoenen
concilium	concilie
concilium tridentinum	het Concilie van Trente
conciperen	begrijpen, voornemen
concipiëren	concipiëren, begrijpen, ontwerpen, opnemen
concitoyen,	medeburger,- es
concitoyenne	medeburgeres
concludendo	zie concluderen
concluderen	de zaak in rechte aanleggen, besluiten
concluderen in regten	de zaak op alles besluiten, zonder nadien iets meer over te leggen, en op 't overlegde recht verzoeken
concluderen, concludendo	een gevolgtrekking maken, besluiten, eendrachtig maken, vaststellen
conclusie	slot, besluit

conclusie in regten	een korte stelling en de grond waarop het proces werd gevoerd
concordantie	eendrachtigheid
concordantie	overeenstemming
concordare	overeenkomen (met het origineel)
concordat	komt overeen (met het origineel)
concordat collata	is gecollationeerd stemt woordelijk overeen met, stemt overeen met
concordat cum suo originali	afschrift stemt, nadat het is gecollationeerd woordelijk overeen met het origineel
concorderen	overeenkomen
concordie	eenstemmigheid, eendracht
concubinage	buitenechtelijke samenleving
concubinatus	samenwonen buiten het huwelijk
concubine	een slaaplief
concubitus anticipatus	gemeenschap voor het huwelijk
concupiscentie	een kwade begeerte
concurrentie	samendeling, mededinging, samenloop, gelijkgerechtigheid van schuldeisers
condamné	veroordeeld
condamner à mort	ter dood veroordelen
conde	bekende, kennis, getuige
condemnatie	verwittigen, ook veroordeling, vonnissen tot iemands nadeel
condemneren	veroordeelen, verwijzen, doemen,
condemnieren	veroordeelen
condempneren	veroordeelen
condenscederen	gezamenlijk overkomen
condependentie	de samenhang, aanbehooring
condependere	het samenhangen
condescenderen,	af treden, inwilligen, toestaan
conducta	bruid, verloofde
condictie	terugeisen van het geen ten onrechte of te veel betaalt, of gegeven is
conductus	bruidegom
condimentarius	specerijenhandelaar
condiscipel	schoolgezel, medeleerling

conditio(nis)	voorwaarde, toestand, beroep
conditiën	voorwaarden
conditio	zie conditio
conditioneel	op voorwaarde
conditioneren	bespreken, voorbedingen
conditus	eerbaar, fatsoenlijk
condoneren	vergeven, toegeven
condsman	gids
conducticius	dagloner, huurling
conductie	verhuring
conductus paschae	1e zondag na Pasen
Conductus(us)	geleide
conduut	onderaardse vluchtweg, geheime gang
cone	gehuwde vrouw, wijf
coneil	afk. conseil, raad(geving), advies
conestabularis	politieagent
confector	hersteller
confedereren	te samen verbinden
conferre	toewijzen
confesseren	bekennen
confesseur	biechtvader
confessie	bekentenis, belijdenis
Confessio(nis)	biecht
confessionael	biechtbrief
confessione et extrema unctione praemuntius	voorzien van de biecht en het heilig oliesel
confesso	waarover beide partijen het eens zijn
confessoor	biechtvader
confessus	(na te hebben) gebiecht, gebiecht
conficere, confeci, confectum	(op)maken
conficiëren	voleinden, ten einde brengen
confidentie	vertrouwen, vrijmoedigheid
confideren	toevertrouwen
confinatie	hechtenis

confinis	aangrenzend
confinium	aangrenzend gebied
confinnande,	nieuw aangenomen kerklidmaat
confinnatie,	bevestiging van kerk lidmaatschap
confirmandus	zie confinnande
confirmare	zie confirmo
confirmata	zie confirmatus
confirmatae,	gevormden
confirmatie	bekrachtiging, ratificatie, versterking, bevestiging
confirmatio	vormsel, verklaring
confirmatorium	van de gevormden
confirmatorium registrum	register van de gevormden
confirmatus,	gevormd, persoon die het vormsel heeft ontvangen
confirmeren	bekrachtigen, bevestigen, versterken
confirmo	bevestigen
confiscacie	verbeuren
confisco	in de kas bewaren, iemands vermogen verbeurd verklaren
confisqueren	verbeurd verklaren, aanslaan
confiteren	zie confiteri
confiteri	bekennen, biechten
conflator	ijzergieteriërarbeider
Confluentia	Koblenz
confluëren	het samenvloeien, het samenlopen, samenvloeien
confonderen	verwarren, beschaamt maken
conform	gelijk
conformati	zie confirmatae
conformati,	zie confirmatae
conformereren	gelijkmaken
conformiteit	overeenkomst
confortatie	versterking
confrater	spitsbroeder, medebroeder
confrère	collega, ambtgenoot, vakgenoot

confringeren	verbreken
confronteren	de een bij den ander vergelijken, en is eigenlijk als partijen, of getuigen tegen elkander werden gehoord
confugereren	toevlucht nemen
confunderen	kleineren
confutatie	wederlegging
confutereren	weerleggen
confuys	verwart, ontstelt, over hoop, hol over bol
congeneralis	verwant, familielid
congregatie	vergadering
congregatione (in)	in de vergadering
congregeren	verzamelen
congruentie	gevoeglijkheid, overeenstemmin
congruëren	gevoegen ?, overeenkomen, gelijkvormig zijn
coniecturael	gegeven advies
coniecture	advies
coniectureren	adviseren
conijn	konijn
conincfeeste	Driekoningenfeest, 6 januari
coninck	koning
conincklijcke Majesteyt	koninklijke Hoogheid
conincsevel	huiduitslag, melaatsheid
conincsilver	benaming voor gewoon zilver, (minder zuiver)
conincskint	prins, gerechtsdienaar
conincsschilt	betaalmiddel, muntsoort
conincxdalers	betaalmiddel, muntsoort
coninenwaranda	omheind terrein voor konijnen te houden
coniu(n)x	echtgenoot, echtgenote
coniucti sunt	zij zijn getrouwd
coniuctus	getrouwd
coniuga	de echtgenote
coniugae	van de echtgenote
coniugalis	getrouwd

coniugare	in het huwelijk verbinden
coniugatio	huwelijk
coniugatis	zie coniugatio
coniugatores	echtelingen
coniugatus (vr. conjugata)	gehuwd
coniugere	uithuwelijken, ten huwelijk geven
coniuges	echtpaar, van de echtgeno(o)t(e)
coniugialis	huwelijks
coniugis	van de echtgenoot, echtgenote
coniugium	huwelijk
coniugum	van de echtgenoten
coniuncti	gehuwden, echtgenoten
coniunctio	verbintenis, huwelijk, verwantschap
coniungere	verbinden
coniunxi matrimonio	heb ik in het huwelijk verbonden
coniurgatus	getrouwd
coniux	echtgenoot, echtgenote
conj.	afk.conjugalis, wettig, echtelijk
conjoint	echtgenoot, echtgenote
conjointe	zie conjoint
conjuctie	het samenvoegen
conjug.	afk.conjugalis, wettig, echtelijk
conjugalis	wettig, echtelijk
conjugatis	getrouwd
conjuges	echtpaar
conjugium	huwelijk
conjuncte	bevoegde, nagelnaast ?
coniuncti fuerunt (sunt)	zijn getrouwd
coniunctus	gehuwd
conjungeren	het samenvoegen
conjuratie	de samenzwering
conjureren	het samenzweren, bezweren
conjux	echtgeno(o)t(e), man, vrouw

conleute	echtlieden, echtgenoten
connaître charnellement	vleselijke gemeenschap hebben met ...
conne	geslacht, afkomst, de leden van een geslacht
Conniueren	door de vingers zien, vergeven
conniventie	oogluiking, oogluikend
conniveren	oogluiken, door de vingers zien, gedogen
connubium	huwelijk
conqueest	dat verkregen is
conquest	overwinst, verovering
conquesteren	veroveren, verkrijgen, winnen
conreider	leerbewerker
conrooier	lakenwasser, die het laken wast in water
consanguin	van vaderszijde verwant
consanguineus	bloedverwant, meer dan vijf graden afstand
consanguinitas	bloedverwantschap
consanguinitatis	van de bloedverwantschap
consanguinité	verwantschap via de vader, bloedverwantschap
consanguiniteit	bloedvrantschap ?, maagschap, bloedverwantschap
conscabinus	medeschepen
conscenderen	klimmen
conscientie	gemoed, geweten, gewisse
conscientieus	vroom, oprecht, rechtvaardig
conscinderen	doorsnijden, doorhouwen, doorhakken
conscriberen	schrijven, beschrijven
conscrit	loteling, dienstplichtige
consecutie	vervolg
conseil de fabrique	kerkfabriek
conseilleur	adviseur, raadgever, geefster
consensu meo	met mijn toestemming
consensu parentum	met toestemming van de ouders
consensu pastoris	met toestemming van de pastoor
consensu quorum interest	met toestemming der belanghebbenden
Consensus(us)	toestemmen

consent	bewilliging, verlof, toestand toestemming
consenteert	toestemmen, vergunnen, veroorloven, toestaan
consenteren	bewilligen, toestemmen, verwillekeuren ?
Consentio(nis)	toestemming
consequent	een kwade gewoonte te laten gebruiken
consequentiamtrecken (in)	daaraan gevolgen verbinden
consequentie	gevolg van
consequeren	vervolgen
conserneeren	omvatten. samenvattend inhoudend ?
conservaon.	afk. conservation, behoud, bewaring, conservering
conservatie	bewaring, onderhouding
consessions d 'armes	wapenbrieven
considerabel	aanmerkelijk, nadenkelijk
consideratie	inzicht, nadenking, overweging
consideratie van (in)	in aanmerking genomen van
considereren	inzien, bedenken, aanmerken, beschouwen, overwegen
consignatie	onder rechtlegging; zie oblatie
consigneren	onder- rechtleggen, verzegelen, in bewaring geven van geld bij het gerecht
consiliarius	raadsheer, burgemeester
consilie	raadslag, berading
consiliëren	raadslaan, raadplegen
consilium	raad
consisteren	bestaan
consistoriale vergadering	vergadering van de kerkenraad
consistorie	vergadering, raadkamer, kerkenraad
consistoriekamer	vergaderkamer van de kerkenraad, ruimte waar de priester of predikant zich kleedt voor de dienst
consistorio (in)	in de kerkenraad
consistorium	kerkenraad (s)(vergadering)
consistoryregel	huishoudelijk reglement voor de kerkenraad
consobrina	nicht, kind van zuster
consobrinus	neef, kind van zuster

consocer	schoonvader
consoceri	schoonouders
consoleren	vertroosten, bemoedigen
consolide(e)ren	helen, het samen hechten, verharden
consomme(e)rn	voleinden, voltrekken
consonant	overeenstemmende, gelijklopende
consors	echtgenoot, man
consortis	van de echtgenoot, van de man
conspect	aanschouw, aanzien
conspiciëren	aanschouwen, aanzen
conspicue	klaar blijkende, duidelijk blijkend
conspiratie	het samenspannen, samenzwering, muiterij
conspireren	samenzweren, samenspannen, aanspannen om enig kwaad te doen, of uit te voeren, muitelij
constabularis	politieagent, bewaker
constat	het staat vast
consteren	blijken, in waarheid bestaan, bekend zijn
constituant	een rent-verschrijven ?
constituëren	machtig maken, in plaatse stellen
constitutie neerleggen op	machtigen
constitutiebrieff	brief (van de overheid) waarin een verordening/toezegging is beschreven zie constrictie
constreincte,	
constrictie	bedwang
constringeren	dwingen, prangen, pramen
constumeerlijk	van oudst gebruikelijk
consuetis ecclesiae	met de gebruikelijke sacramenten van de Kerk
consuetus	gebruikelijk
consul	raadsheer, burgemeester, schout
consule(e)ren	beraden
consulent	predikant van een andere gemeente die bij een vacature het ambtswerk waarneemt
consummatie	voleinding, volvoering
consumeren	volvoeren, voleinden
cont	afk. contre, tegen, contra , anti

contagie	besmetting
contagieus	besmettelijk
contagieux	zie contagieus
contamineren	besmetten, bevlekken
contamnatie	besmetting
contant	gereed
conté	het vrouwelijke geslachtsdeel
contectalis	echtgenoot
contempleeren	overdenken, beschouwen, aanzien
contende(e)ren	invaren, twisten, krakelen, pleit aanleggen, eis maken, pleiten, eisen
contendieren	betwisten
content (in)	aanstonds, dadelijk, straks, staande voet
contente(e)ren	vernougen, te vrede stellen
contentement	tevredenheid
contentie	twist, krakeel
contentieus	vijandelijk, kijfachtig
conterbrief	een akte die onmiddellijk in verband met een andere behoord, meestal was deze zigzaggend doorgesneden. beide partijen hadden een deel van de akte
conterfeitsel	portret
conterfetter	portretschilder
conterfeyten	namalen, namaken, afbeelden
contersegel	kleine zegel gedrukt op de achterzijde van het grote zegel
contest(e)eren	beroepen, betuigen
contestatie	betuiging
conthora(a)len	bruid en bruidegom, echtgenoten, bedgenoten, huwelijks partners
conthoralis	echtgenote
continentie	inhouding, ingetogenheid, onthouding
continere	omvatten
contineren	contineren, bevatten, begrijpen
continerende	verdagende ??
contingentie	geval, gebeurlijkheid
continuatie	aanhouding, volharding, vervolg, Voortzetting,

	voortduring
continueerde	voortduurde
continuele	achtereenvolgende
continui	zie continere
contoor	kist voor het opbergen van de kasboeken akten etc.
contra	tegen
contra-rol	tegen-boek (grootboek)
contrabanderen	tegen aanspannen
contract-antenuptiaal	huwelijkse voorwaarden
contractsluiter	notaris
contractum	(iets) sluiten, b.v. huwelijk
contradictat	hij spreekt tegen
contradice(e)ren	tegenspreken, tegenzeggen
contradictie	tegenstrijdigheid, tegenspraak, tegenwerping, tegenspraak
contrafaitinge	geschilderd portret
contrahenden	zie contrahenten
contrahenten ,	contractanten
contrahere	(iets) sluiten, b.v. huwelijk
contraheren	overeenkomen, samen handelen, verkorten, intrekken
contrahunt	trouwen, huwen, zij sluiten een huwelijk
contramanderen	afzeggen, tegen bieden
contramineeren	tegenmijnen
contrapignus(noris)	onderpand
contrarie	tegenstrijdig, in tegenstelling tot..., in tegenspraak, weers- strijdig ?
contrariëren	tegenstrijden, tegenstreven
contrarieteit	strijdigheid
contrarolleren	tegen-boekhouden
contrarolleur	hij die de boekhouding controleert
contraveniëren	tegengaan, overtreden
contravente	overtreding
contraventeur	overtreder
contraventie	overtreding

contraxerunt matrimonium	zij sloten een huwelijk
contraxi	(iets) sluiten, b.v. huwelijk
contraxit sponsalia	hij heeft een trouwbelofte gegeven, hij is verloofd
contre-borg	tegenborg
contremanderen	afzeggen, afbestellen ook het tegenovergestelde laten weten. intrekken van een gebod.
contrescherpen	buitenmuur
contribulis	verwant
contristeren	bedroeven
controvers	strijdig tussen partijen, oneens
controverteren	twisten, tegenkanten in geschil trekken
contschap becomen	bericht ontvangen
contubeeren	beroeren, verwarren
contuli	toewijzen
contumac(h)eren	bij verstek veroordelen
contumace	is gewonnen hebben als gedaagde en niet is verschenen.
contumaceren	iemand straffen omdat hij als wederspanning in rechten niet verschijnt
contumacia	verstek, aantekening door de rechter bij weerspanningheid om b.v geen eed af te leggen bij de rechtbank
contumaciam	verstek
contumacie	weerspanning tegen de wet,
contumacie	wederspanningheid, hardnekkigheid, verstek laten gaan bij een rechtszaak
contumax	wederspanning, die gedaagd zijnde voor den rechter niet en verschijnt
conubium	huwelijk
convalesceren	gezond worden
convenabile	behoorlijk
conveniënt	gevoeglijk
conveniëntie	overkomst, aanspraak, overeenkomst, verding, voorwaarde
conveniëren	overkomen, voor recht dagen, passen, voegen
convent	klooster
conventualen	kloosterling
Conventualis(is)	zie conventualen

Conventus(us)	klooster, convent
converci	bekeren
converci Pauli	bekering van Paulus
conversatie	omwegang, hantering, gemeenzaamheid, omgang, gedrag
conversatie (vleeschelijke)	geslachtsgemeenschap
conversum	zie converci
conversus	bekeerd, bekeerling
converte(re),	bekeren
converteren	omkeren, verkeren
convicie	schelding, toenaam, schamperheid, verwijt
convicinus	buur
convince(e)ren	overwinnen
convoi	lijkstoet, rouwstoet, begrafenistoet
convooien en licenten	betaling voor vrijgeleide van koopvaardijsschepen, belasting op in - en uitgaande goederen
convoy	geleiding, vrijgeleiding
convoyeren	geleiden
coolhout	hout voor het houtskoolbranden
coolpanne	vuurpan
Coolwijkstra	het kantoor (te Delft) dat belast was met het centrale beheer van de pastorie goederen op het platteland van Holland
coop	de koop, de te leveren
coopbrieven	koopakte
coopgoet	door aankoop verworven goederen
cooppenningen	kooppenningen, koopsom
coopsconditie	koopvoorwaarden
coopslach	met de vlakke hand, de handslag waarmede een koop wordt bekrachtigd is
coopssceddulen	koopaktes
coor	besluit van het stedelijk bestuur, waarbij in het belang van de publieke orde iets geboden of verboden wordt onder bedreiging van een daarbij aangegeven sanctie.
coorboec	het register van de wegens koeren veroordeelden, dienende om de recidivisten te kennen

coorde	koord, meestal de strop van de galg
coorhere	kanunnik
coorlaken	fijn geweven laken
coormicke	brood van fijn roggemeel, gebakken volgens de verordening
coormiede	zie cuermede
coormiedgeliede,	zie coormietsliede
coormietsliede,	personen die verplicht zijn tot de coormiede, daaraan onderworpen
coorvorst	gouden munt,
coost	kost (van eten)
cooyer	die loslopend vee vangt en op stal zet, ook kooiker
cop	vaatwerk, vaak van metaal of steen o.a. nap, beker, schaal ook taartvorm en voor pasteien
cop	Met haar begroeide schedel
cop.	afk. copulatus, (wettig) getrouwd
copaster	kapalaan
cope	koopovereenkomst, voor het mogen ontginnen van een stuk land
copergout	messing
copetere,	toekomen, toebehoren
copia	afschrift
copia copiae	afschrift van een afschrift
copiae	legers
copie	afschrift, uitschrift, naschrift, dubbel
copiëren	uitschrijven, verdubbelen
copieux	ruim, rijkelijk, overvloedig
copiist	uitschrijver, overschrijver
copjen	kopje
coppe	zie cop
coppenole	zilveren munt in Vlaanderen
copperen	snijden
copstuc	kleine munt
copula	band
copula conjugalis	echtvereniging, echtverbintenis

copulandus	hij die wil trouwen
copulare	trouwen, in de echt verbinden
copulata	zie copulatus
copulati fuere	zij zijn getrouwd
copulati fuerunt	zie copulati fuere
copulati sunt	zie copulati fuere
Copulatio(nis)	huwelijk, huwelijksvoltrekking
copulatus	getrouwd
copuleren	vergaderen, het samenvoegen, koppelen
coqua	kokkin, keukenmeid
coquus	kok
coraet	karaat, gewicht van edele metalen en stenen
coram	ten overstaan van, in het bijzijn van
coram et aliquibus	in tegenwoordigheid van en enige anderen
coram consule (et scabinis)	ten overstaan van de schout (en schepenen)
coram dominis scabinis	in aanwezigheid van de heren schepenen
coram iudice	ten overstaan van de rechter
coram me	ten overstaan van mij, in mijn tegenwoordigheid
coram me et testibus	ten overstaan van mij met en getuigen
coram me infrascripto pastore	ten overstaan van mij, ondergetekende pastoor
coram omni plebe	ten overstaan van het gehele volk
coram populo	in het openbaar
coram praedicante acatholica	voor de niet-katholieke predikant
coram testibus	ten overstaan van de getuigen
coram testibus tide dignis	ten overstaan van geloofwaardige getuigen
coram tota ecclesia	ten overstaan van de gehele kerk
coram tota presbyterio	ten overstaan van de gehele kerkenraad
coram quibusdam aliis	in tegenwoordigheid van enige anderen
corbeel	steunbalk ter ondersteuning van een schoorbalk
corbifex	mandenmaker
corbo	korven - vlechter, korvenmaker
cordarius	touwslager, koordmaker

corde	strop, galg
cordeel	dik of dun touw
cordelier	Franciscaan, Franciscanes, minderbroeder
cordelière	zie cordelier
cordewaghen	kruiwagen
cordiaal	openhartig, gulhartig
cordificis,	zie cordiflex
cordiflex	touwslager
cordonnerie	schoenmakerij
cordonnier	schoenmaker, schoenlapper, hersteller
coreator	leerbewerker, leerlooier, schoenmaker
coreel	tichel, vloer- of wandtegel
corellen	korallen
corem	bij
coriarius	leerbewerker, leerlooier, schoenmaker
Coriovallum	Heerlen
corn	korrel, b.v. Graankorrel
corncorle	graankorrel
corne	kornoelje
cornel	kolonel
cornet	vaandrig van de ruitelij
cornhuus	korenschuur
cornlant	bouwland
cornmaten	korenmaat, de geijkte graanmaat
cornpip	graanhalm
cornsolre	korenzolder
cornvelt	korenveld
cornwevel	korenworm, rups van de korenmot, kalender
corp	afk. corporaal, korperaal
corporaal	rotmeester, (aanvoerder van een legeronderdeel)
corpore	gezamenlijk
corporeel	lichamelijk, daadwerkelijk
corporele	lichamelijke, persoonlijke

corporis	lichaam, lijk
corpulent	lijvig, dik, grof, onvermogen
corpus	lichaam, rechtspersoon, lijk
corpus Christi	sacramentsdag, 2e donderdag na Pinksteren
Corpus Christi	Sacramentsdag, Lichaam van Christus
corpusculum	lichaampje
correptus	overvallen, weggerukt
correspondentie	contacten, relaties, heimelijke overeenkomst
corresponderen	overeenkomen, op elkander passen
corrigator	gordelmaker
corrigeren	bestrafen
corrigiarius	riemenmaker, zadelmaker
corriperen	verkorten, korter maken
corrival	medevrijer
corrobore(e)ren	Bevestigen, versterken
corroderen	eten, knagen
corroprobatie	versterking
corrosijf	wat eet, wat bijt
corruëren	instorten, vervallen, neerstorten
corrumpeerlijk	bederfelijk
corrumperen	bederven, iemand met giften omkopen, verblinden
corseyen	grove keperstof, vaak voor ondergoed
corte	kleine koperen munt
cortouwe	stuk geschut
Cortracum	Kortrijk
cortwilich	kort geleden
corvee	vroondienst, arbeid ten dienste van de heer
corweide	vroondienst, arbeid ten dienste van de heer
cossate	armelijke woning
costa	vrouw, rib
coste	wilde majoraan
costellier	ruiter gewapend met een ponjaard (korte degen) of dolk
costen contumaciel	kosten wegens niet verschijnen, wegens

	tegenspraak
costen ende misen van de justitie	de kosten van het geding, het strafproces en de tenuitvoerlegging van het vonnis
coster	koster
costerie	kostershuis
costjoncvrouwe	jonge vrouw die iemand in de kost heeft
costume	gewoonterecht, gewoonte
costumen	gewoonten, oude herkomen
costuymen	zie costume
cot	bewoner van een cossate (armelijke woning, stal, schuur)
cot.	afk. court, krap, onvoldoende, weinig
cotarius	boerenarbeider, slijper, huisbediende,
cote	zweer
coté paternel	vaderskant
coten	met kooten (schapenbotjes) spelen, bikkelen, kinderspel
coter	zie cot
cotarius	slijper
couche	bed, sponde, bedstede
couchelaken	stofsoort, speciaal voor broeken
coudée	lengtemaat, el, ca.50 cm
coufin	neef
coufinage	neefschap
coulang	onderdeel van een halssnoer
coulant	zie coulang
couleeren	wateren, plassen, stromen
coulpabel	schuldig bevinden
coulte	zie culcte
coupe feu	brandgang, brandmuur
couperet	valbijl, guillotine
coupure	open doorgang in vestingwal
courier	lopende bode, loper
courage	makelaardij
courtier	makelaar

courtisaan	hoveling
courtisane	hofdame, ook een dure prostiuee
courtois	hoofs, heus, beleeft
courtosie	beleefdheid
courtsen	koortsen
cousien	lederen of ijzeren beenbekleding
cousin,	neef, zoon van oom of tante
cousine	nicht, dochter van oom of tante
cousins par aliance	aangetrouwde neven en nichten
couster	bouwgrond, akker
coutelas	korte sabel
couter	akker, veld, maar ook ploegschaar
coutergat	landweg, weg uitsluitend bestemd voor toegang tot het bouwland
couturière	naaister, modinette
couvent	klooster
couvert	deksel, overdek, omslag, bedekt,
couverture	deksel
couvre feu	avondklok
couvreur	leidekker, dakdekker
Covordia	Coevorden
coyeren	wandelen, keuvelen
crabeil	korbeel, kromstuk hout, vaak in spanten gebruikt
crabelaer	betaalmiddel, ook de vierstuivers penning genoemd
crachoir	kwispedoor, spuwbakje
crachte (uyt)	als blijkt uit
cræm	kraam. bevalling
cræmkerse	kaars opgestoken voor goed herstel kraamvrouw
cræmschenner	hij die de huisvrede verstoort bij een kraamvrouw
cræmvrouwe	kraamvrouw
crænkint	werkman die hand en spandienst verricht
cragen	wurgen, vermoorden
cragge	drijvend stuk laagveen

craghte..... (in)	in gevolge
crakebesie	bosbes
cramer	kleinhandelaar, marskramer
cramickbroot	tarwebrood
crampon	ijzeren punt
crancachtich	sukkelend
crancbedde	ziekbed
cranchuus	leprozenhuis, ziekenhuis
cranck	ziek
crancsienich	bijna geheel blind
crappaudeel	geschut
crappaudine	edelsteen, paddesteen, versteende maaltand van de zeewolf
crastinus	de volgende dag
crauwel	vleeshaak, drietandige haak
creantie	geloofbaarheid, geloofbrief
creator(is)	schepper, de Schepper
crécelle	ratel, klepper
credensen	kleine tafels of planken bij het altaar in een kerk, waarop het brood en de wijn voor de eucharistie worden geplaatst .ook dressoirs of wandtafels.
credentie	geloofwaardig
credenzer	kelner
credit	neemt men voor waar aan (in een proces), geloof, inschuld (te innen vordering)
crediteren	geloven, borgen, vertrouwen
crediteur	schuldeiser, die aan een ander uitleent
creditum	het verschuldigde, vordering
credo	geloofsbelijdenis
crémaillère	haal, hangijzer, heugel
cremiterium	kerkhof, begraafplaats
crenge	dood dier
crengen	omkeren
creseme	diocees
crevé	dood, gecrepeerd

crève	zie crevé
crevetse	een in boogvorm gemetselde onderbouw, ook kreeft
cribrarius	zevenmaker
crichoudere	schout,
crieke	pruim
criem	zwaar misdrijf
crieme	jonge zeug
crieren	een publicatie doen afkondigen door de omroeper
crigieren	zie; crieren
crijeren	zie; crieren
crijt	kreet, gil, schreeuw
crime capital	halsmisdaad
crimen	schuld, misdaad
crimen læsæ majestatis	hoogste machtschending, gekwetste hoogheid
criminalis (causa)	straf -(zaak)
crimineel	dat den hals aangaat, waar de doodstraf opstaat
crimineel-proces	zie hals-regt
crimineellijc	lijfstraffelijk
crimineil	die een zwaar misdrijf heeft begaan
criminele justicie	zie bloedrecht, halsgerecht, recht van den hoogste straf
criminele sake	een zaak die lijf en leden betreft
criminele-saak	zie halszaak
crinoline	hoepelrok
cripte	verborgen ruimte, kelder gewelven
crisolijt	edelsteen,
critice	nauwkeurig
croche	lange ijzeren tang, smidstang
crocque-mort	lijkbezorger, aanspreker, lijkbidder, lijkdrager
crodewagen	kruiwagen
croen	zie crone
croix fléchée	pijlkruis
crone	klacht, aanklacht

croner	hij die een klacht in rechte indient, klager
cronijk	tijdboek, historie
cropelinc	spekpannekoek
croque mort	zie crocque-mort
croywagen	kruiwagen
crucermarct	jaarmarkt
crucis exaltatio	kruis verheffing, 14 september
crudebroec	met veel groene kruiden begroeid (ruw) terrein
crudeliteit	wreedheid
crudenare	handelaar in kruiden
crudenede	kruidenvrouwtje
cruël	wreed, hard
cruël	wreed, hard
cruin	kruin
crumenarius	buidel - tassenmaker, zakkenmaker
crusoren	wenteltrappen
cruutbedde	groentenbed in een groentetuin
crux	kruis
cry	geschreeuw
crypte	grafkelder
ctione praemunitus	voorzien van de biecht en het Heilig Oliesel
cubbinge	rietendak van boerderij en schuren
cubiculier	kamerdienaar
cubiculum	slaapkamer, soms ook slaapkamer
cucurbite	pompoen
cuerbroeder	gildenbroeder
cuermede	opbrengst van het bestehoofd of cateil, het beste stuk uit de nalatenschap van een horige, keurmedige, door de heer krachtens zijn recht te kiezen
cuermietsliede	zie coormietsliede
cuermietsliede	personen die verplicht zijn tot coormiede, daaraan onderworpen
cui	aan wie, waaraan
cuiperij	omkoperij

cuius	van wie
cuius anima requiescat in pace	zijn ziel ruste in vrede
cuius filia	van wie een dochter is, wiens dochter
cuius loco y	in wiens plaats
cuius loco tenuit	wiens plaats werd ingenomen door
cuius locum tenuit	wiens plaats werd ingenomen door
cuius vicem supplevit, cuius vices egit	in wiens plaats optrad
cujus	van wie
cul de basse fosse	onderaardse kerker
culcitarius	mantelmaker
culcitrarius	stoffeerder, mantelmaker
culcte	opgevulde matras, kussen etc.
culcte	matras
cule	achterwerk, kont, aars
culloos	ontmand
culpabel	schuldig, strafbaar
culpe(e)ren	beschuldigen, betichten
cult	afk. cultivateur, landbouwer
cultellarius	messenmaker
cultellifex	zie cultellarius
cultivateur	landbouwer
cultivatrice	landbouwster
cultiveeren	bebouwen
cultor	student, intellectueel
cum	met, als, ofschoon, omdat
cum ab ill ustrissimo ac reverendissimo domino episcopo obtenta dispensatione in banis	Met dispensatie in de roepen verkregen van de illustere en zeer eerwaarde heer bisschop
cum amicis	met vrienden
cum annexis	met bijbehoren, met wat er bij hoort
cum appartinentiis	met toebehoren
cum approbatione	met goedkeuring
cum consensu pastoris	met toestemming van de pastoor

cum dispensatione	met dispensatie, met vrijstelling
cum dispensatione impedimenti consanguinitatis	Met vrijstelling van de huwelijksbeletsel door verwantschap
cum dispensatione in bannis	met vrijstelling van de (drie) afroepen
cum dispensatione in banno	met vrijstelling van één huwelijks -afkondiging
cum dispensatione in bannis	met dispensatie in de roepen
cum dispensatione in uno banno	met dispensatie in een roep
cum exore	met zijn echtgenote
cum expensis	met kosten
cum fundo et omnibus pertinentibus	Met de grond en alles wat er toe behoord
cum liberis	met zijn / haar kinderen
cum litteris et juribus	met de brieven en rechten
cum matre	met zijn / haar moeder, (bij vaderloze minderjarige)
cum mea licentia	met mijn vergunning
cum missa	met een mis
cum omnibus annexis	met alle toebehoren
cum patre	met zijn / haar vader (bij minderjarige)
cum pertinentiis	met toebehoren
cum sociis	met de zijnen
cum socio	met zijn medestanders
cum suis	met de zijnen
cum total(i) relaxatione	met volledige vrijstelling
cum uxore	met echtgeno(o)t(e), met zijn vrouw
cum vigiliis et exequiis	met nachtwaken en uitvaart
cumulare	ophopen
cumulatie van ambten,	het gelijktijdig waarnemen van verscheidene betrekkingen en opstapeling van wedden voor één persoon
cumuleren	samenvoegen van verschillende percelen of kavels bij een verkoop
cuochette	klein rustbed, soms ook een kamerjas
cuparius	kuiper, tonnenmaker
cupedinarius,	koek -, banketbakker, kramer, winkelier
cupen	kuip, ton, vat
cupedinarius	zie cupedinarius

cupiditeit	begeerlijkheid
cupifex	koperslager, koperbewerker
cuprifex	zie cupifex
curaillon	zwartrok, paap
curanda	pleegdochter, pupil
curandus	pleegzoon, pupil
curare	zorgen voor
curatele (in)	onder de toezicht van een ander gesteld worden, als men in verloop van schulden geraakt
curateur	toezichthouder, regeerder
curateur au mort	aangesteld curator om de belangen van een zelfmoordenaar te verdedigen destijds was zelfmoord strafbaar
curateur au ventre	curator door een familieraad benoemd om te waken over de belangen van het kind waarvan een vrouw groot gaat, bij het afsterven van haar echtgenoot
curateur van geabandonneerden sterfhuizen	beheerder van de verlaten goederen
Curator	proces -voogd, zaakgelastigde, degene die voor iemand met een wettige voogd of curator diens belang behartigt in een proces tegen die voogd of curator b.v. voor een getrouwde vrouw tegen haar man, verzorger, voogd, beheerder van een te verdelen boedel, waarin minderjarige of handelingsonbekwame gerechtigd zijn
curator ad actum divisionis	curator over een ongeborn vrucht
curator ventris	pastoor, hij die met de zielzorg is belast
curatus	pastoorsambt, ook pastorie, parochie
cure	pastoor, paap
curé	zie curatus
cureit	zie curatus
curia	zielzorg, hof
curicus	zorgvuldig
curieus	net, nauwkeurig
curriculum vitae	levensloop
currus	wagen, kar, bespannen wagen
cursor	bode
curtius	de korte

curuisilyk	zorgvuldig, nauwkeurig
cuse	knots
cussenblat	kussenovertrek, meestal rijk versierd met borduursel
cussineel	breukverband, opgevuld gaas voor op wond meestal gevuld met helende kruiden
custebod	betalingsbod bij veiling
custeet	eed van de hoofdpersoon en zijn eedhelpers om te bewijzen dat de aanklacht ongegrond is
custingbrief	schuldbekentenis bij onroerend goed aankoop
custinge	rente op een onroerend goed, betaling van een termijn van de koopsom, ook volgeed, boedeleed
custodie	een kas, een koker, een gevangenis
custos	een koster, toezichthouder, waker
custos camporum	veldwachter
custos mercenarius	gehuurde koster
custos ovium	schapenhoeder, herder
custos porcorum	varkenshoeder
custus	zie custos
cut.	zie cult.
Cutracum Cortracum	Kortrijk
cuupsetel	kakstoel, stoel met een verborgen gemak
cyfer	getalteken, getal merk
cyrograaph	zie:cedulen
cyrothecarius	handschoenmaker

D

D	Latijns cijfer voor 500
d	afk. dit, zogenaamd, bijgenaamd, afgesproken
d	afk. doopregister
d	afk, de
d	afk, denier, 1/12 sou, penning, duit,
d	afk. dito, evenzo, eveneens
d.	afk. demoiselle, dochter

d.	afk. dominus, doctor
d.	afk. denarius, betaalmiddel, romeinse zilvermunt
d.a.	afk. dicti anni, de genoemde jaren
d.d.	afk. de dato, op de dag (van maken)
d.g.	afk. Dei gratia, door de gratie gods
d.o.m.	afk. Deo optimo maximoque, aan de heerlijke opperste god
d.v.	afk. deo volente, gods wil
da pacem domine	de 17e zondag na drie-eenheid
Da-erde	potaarde, klei
daerbi	daarbij
daalder	munt17e-18e eeuw, gelijk aan 31½ stuivers ook gelijk aan 46 stuivers en 4 penningen ook gelijk aan 30 stuivers ook belasting
daaraan	daarna, daaropvolgende
daaruyt	waaruit
dac	de dakstoel van een huis
dachclocke	morgenklok, aanvang van de werkdag
dachcost	dagloon
dachgelt	strafgeld, betaald "ter penen" voor elke dag uitstel van betaling ook betaling voor een dag werken
dachhouder	verdediger, advocaat
dachhure	dagloon
dachloon	dagloon
dachmael	oppervlakte maat, 1 dachmael = 1/4 bunder ook de oppervlakte die in een dag geploegd kon worden
dachmaet	grootte van een stuk grond, dat in een dag gemaaid kon worden, in Drenthe ca 66 are
dachmoes	ontbijt
dachrake	morgenschemering, ochtend
dachspise	proviand voor een dag
dachstonde	een bepaald uur van de dag, vervalddag van een termijn
dachter	dochter
dachuerder	dagloner
dachvaerden	oproepen voor de rechtszitting

dachwaerde	dagwacht
dachwaker	waker voor overdag
dachwerker	zie dachwrocht
dachwrocht	dagloner, daggelder
dackvast	goed en waterdicht dak
dacmaker	dakdekker
dadinge	een aankondiging van op een bepaalde dag te houden gerechtelijke handeling
dadingen	in rechte optreden, onderhandelingen voeren over een b.v. overeenkomst
dadingenman	scheidsrechter
dadinxluden	zie; arbitres, schrijvers, vastleggers van de minnelijke schikking
dadungsluden	scheidrechters, goede mannen
daeck	zie dac
daer	daar
daer aen	waaraan
daerake	dagenraad
daeranevolgende	daarna, daaropvolgende
daerbevoren	daar voorafgaand
daerentenden	aan het einde van een termijn
daerentusschen	intussen
daermede	daardoor, daarmee
daernaastkomende	eerstkomende
daernaestcomende	eerstkomende
daertoe	bovendien, daarbij, daartoe
daerute	daaruit
daervore	daarvoor, van te voren
daerwaert	daarheen
daes	zotskap
daet	rechtshandeling, vastlegging in een akte, handeling, daad
dagarbeider	dagloner, per dag in te huren arbeider
dagbrief	dagvaardiging, schriftelijk stuk van dagvaardiging
dagebrief	zie dagbrief
dagedinc	de dag waarop een gerechtelijke behandeling

	van een zaak plaats vind
dagegelt	zie dachgelt
dagelijkheid	dagvaardiging
dagelyx gerechte	lage rechtbank, die de bloedban niet bezit
dagement	dagvaardiging
dageslicht	daglicht
dagge (ijzer)	gebogen voegspijker, ook korte degen
daggelder	dagloner, per dag in te huren arbeider
daghes	dag, in de vorm van de volgende dag
daghuurder	dagloner, per dag in te huren arbeider
daginge	dagvaarding, oproeping
dagmaal,	zie dagwand
dagmaat	zie dagwand
dagmaet	zie dachmat
dagmeet	zie dachmat
daguerreotype	lichtbeeld, dmv chemische inwerking op metaalplaat. veel oude beelden zijn volgens dit principe gemaakt
	dagloon
daguir	
dagvaert	dagreis, reis welke een dag lang duurt
dagverst	uitstel van een bepaal
dagwand	oppervlakte maat, 1 dagwand is de oppervlakte welke men kon ploegen in een dag, = 1/4bunder = 100 vierkante roeden
	dagtaak
dagwenne	
dair omme	daarom
dairup	waarna, daarna
dake	met stro of riet afgedekt dak
daken	zie dake, ook licht beneveld zijn, vast zijn aan, neerdalen
dalen	afstammen
daler	daalder, betaalmiddel
dalewaert	naar beneden
dalinge	laagte, vallei
dalle funèbre	grafsteen, zerk
daller	zie daler

dallinc	vandaag, heden
damas	damast
dambese	jeneverbes
dame	benaming voor een gehuwde vrouw van hogere rang, ook damhert
damman	zie ambtman
dammasten	gekleurd weefsel met figuren
dammona / dumun	appingedam
dammsetzer	stratenmaker
damnabel	verdoemelijk
damnatie	verdoeming, verdoemenis, veroordeling
damneeren	doemen, verwijzen
damneren	veroordelen
damneren	doemen, verwijzen, veroordelen, verdoemen
damoseel	jonkheer
damosele	jonkvrouw
dampneeren	veroordelen
damsater	aan de dijk wonend
danatie	zie donatio
dando in huismodi redempione	gevend in geval van een dergelijke lossing
dangereus	trots, verwaand
dangereux	gevaarlijk
dangier	gevaar
danne	dennenboom
dant	jong meisje, maar in de slechte betekenis als slordig etc.
dant	heer, titel van geestelijke
dantler	uitdrager, opkoper
dantse	tapijt, kleet
dapifer	drossaard
dardemande	wol van slechte (derde) kwaliteit
dare	geven
dare ad censum	in cijns geven
dare ad pactum	in pacht geven

darie	veen, slechte grond
darincbarner	veenbrander, werkman die “darinc” brand voor het zout
darincschop	derrieschop, bats
darink	met klei vermengde zouthoudend veen waaruit turf en zout werd gewonnen
darmgerde,	buikriem van paard
darmschrobber	arbeider die darmen schoon schrappt voor gebruik bij worsten vullen
darsch	zie dersch
dartigh	dertig, 30
das	heraldiektteken, roofdier in zwart met bles ook damhert, geven
dat recht ley	er wordt geen recht gesproken.
data generali absolute (in articulo mortis impertiri solita	na het geven van de algemene absolutie (die men gewoonlijk ontvangt in het stervensuur
date	op een zeker tijdstip, ook dagtekening
datechismo onderwijzen.	catechismus onderwijzen.
dateeren	zie dateren
dateren	dateren, de dag er bijschrijven, op een zekertijdstip vaststellen
dato	op de dag van uitgeven
datum	gegeven, dag van uitgeven
daubenmacher	kuiper
dauwen	Dauw-water
daventria(e)	(te) deventer
davidjoristisch	opvattingen volgens de delftenaar en wederdoper david joris, (1501-1556)
davitzgulden	betaalmiddel, 1 davitzgulden = 34 stuvers
dcc	afk. de cete commune, in deze gemeente, dorp
dcd	afk. de ce diocède, in dit bisdom
dcella	afk. domicella, juffrouw, dochter van de heer, jonkvrouw
dch	afk. de ce hameau, uit dit gehucht, buurtschap
dcp	afk. de cete paroisse, tot deze parochie
dd.	afk. op huw. akte, doopdatum
de	van (bij namen), over
de (mea) licentia	met (mijn) toestemming

de consensu meo	met mijn toestemming
de consensu parentum	met toestemming van de ouders
de consensu pastoris	met toestemming van de pastoor
de consensu quorum interest	met toestemming van de belanghebbenden
de dato	van/op de dag
de expressa licenta	met de uitdrukkelijke vergunning
de gratia speciali	door een bijzondere gunst
de hodie	vanaf de huidige dag
de jeune âge pour une humain	minderjarige leeftijd , onbeiaert (vlaams)
de labore suo vivens	die zijn brood verdient door zijn werk
de mandato	bij opdracht
de more	volgens de gewoonte
de nocte	s nachts
de panibus	3e zondag voor pasen
de quota litis	deel in geding te nemen
de ratio caveeren	zeker stellen
de rato cavere	zeker stellen
de sacro fonte susceperunt	ze namen (het kind) op van de h. doopvont
de suis vivens	die in zijn eigen onderhoud voorziet
de wijle	omdat
deaurator	vergulder
debarqueeren	ontladen
debat	strafschrift, beschrijving, schriftuur waarin iemand een rekening tegenspreekt, bestrijding, wederlegging
debateren	tegenspreken, weerspreken, ook bewijsgrond betwisten, wraken van getuigen
debattant	wederspreker, spreker
debatteren	tegenspreken
debere	moeten, verschuldigd zijn
debil	zwak
debilitas	gebrekkigheid
debilitate	door gebrekkigheid
debilitate senectutis	wegens seniliteit, door zwakheid, veroorzaakt door ouderdom

debiliteit	zwakheid
debitant	kleinhandelaar, winkelier voor loten verkoop
debiteur	schuldenaar
debitis	met, door verplichtingen
debitor	crediteur
debitrice	schuldenaresse
debitum	moeten, verschuldigd zijn, schuld, verplichting
debitus	verplicht, verschuldigd
debourseren	voorschieten van geld
debui	zie debere of debitum
devoir	moeite, toewijding (in oud frans), ambtsplicht, dat men schuldig is
dec.	afk. decanus, deken
decadentie	neergang, ondergang, verloop van zaken
decanatus(us)	dekenaat
decanus	deken
décapitation	onthoofding
décapiter	onthoofden
décédé(e)	overleden
décéder	overlijden, sterven
decedere	vertrekken, sterven
decem	tien
december,	zie decembris
decembre	zie decembris
decembris	december = 10e maand van het romeinse jaar, (dat begon op 1 maart), vaak aangeduid met een " X ", zie ook ber
decempedator (juratus)	(gezworen) landmeter
decenier	hoofdman over 10 soldaten
decennis	tienjarig
deceptie	bedrog
decernerer	onderscheiden, bestemmen, verlenen
décès	het overlijden, sterfgeval
decessi	zie decedere
decessum	zie decedere

dechardeeren	ontlasten
decibat(ut)	zoals hij zei
decideren	vellen, beslechten, vonnissen, een geschil uitpraten
deciffreur	persoon voor het ontcijferen van geheimschrift
decifren	afschilderen, betekenen
decima	tiende (was een kerkelijke belasting)
decima bladi	belasting op het veldgewas (tiende)
decima feni	belasting op het hooi (tiende)
decima gelimae	belasting op het stro (tiende)
decima novales	belasting op land waarop nog geen belasting is geheven (tiende)
decima torbonum	belasting op het turf (tiende)
decima veteres	oude tienden belasting op land dat al ontgonnen was
decimam antenmeridianam (circa)	rond (omstreeks) tien uur 's morgens
decimator	tiendenheffer
decimo	op de 10e , tiende
decimonono	negentiende
decimoquarto	veertiende
decimotertio	dertiende
decimus	tiende
decipiëren	bedriegen, uitstrijken
decisereeren	afschilderen, betekenen
decisie	einde van een geschil, vonnis, gewezen vonnis
decivator	bedienaar, kapelaan, rector
decken, deken	hoofd van een kapittel
deckstocken	takken aan de buitenzijde van een gebundelde bos hout
decla	afk. déclaration, verklaring, betuiging, aangifte, opgave, verklaarde(n) niet te kunnen schrijven
declarans (declaravit) se scribere non posse	
declarare	verklaren
declaratie	verklaring, aanwijzing
declaratie debatteeren	een rekening tegenspreken
declaratio nullitatis	nietigverklaring van het huwelijk

matrimonii	
déclaration,	aangifte, verklaring
declareeren	zie declarare
declareren	zie declarare
declinatie	buiging, afwijking
declinatoire exceptie	hulpmiddel om van de rechter af te gaan, afwijking, afwijzende verwerping
decline(e)ren	afwijken, afgaan, van de rechter daar men voor betrokken is afwijken, iemands aanzien verkleinen, van de hand wijzen ook weigeren
decnagel	daknagel
decollare	onthoofden
decollatio (johannes)	onthoofding van johannis, 29 augustus
decollatus	onthoofd
decreet	besluit, overheidsbevel
decreet van apprehensie	besluit van de rechter om iemand in hechtenis te nemen
decreetbrief	schrijven waarin de besluiten zijn opgenomen
decrete	zie decreet
decreteren	besluiten, bevestigen
decretieren	voorschrijven, bevelen
decretum	beslissing
decsteen	deksteen
dectegel	dakpan
decuisius	de overledene, de erflater
dede	afk. dedite, afkoopsom, herroeping, intrekking
dedi	ik heb gegeven, geven
dedicatie	toe-eigening, opdracht, opoffering
dedicatio	kerkwijding, kermis
dediceeren	toe-eigenen, toewijzen
dediceren	opdragen
dedit	ik heb gegeven
deduceren	beleden
deduceren	verhalen, verklaren
deducieren	afleiden

deductie	verhaal, beleiding ?, bericht, afgeleide waarheid, uiteenzetting
deduut	volop van iets hebben
deeg	voordeel van hebben, mengsel van meel en water/melk
deel	dorsvloer, plank, gedeelte van boerderij, een aantal in boekvorm gebonden bladeren of katernen
deelaghtigh	(aan) deel genomen
deelban	proces van boedelscheiding
deelboek	register waarin de verdeling van de erfenis werd opgetekend
deebrieve	boedellijst, van de goederen in een sterfhuis
deeldach	dag waarop de verdeling van de erfenis plaats vind
deelder	zie deeler
deeler	erfgenaam
deelgelt	beloning voor het regelen van de erfenis
deelhebber	die aandelen bezit in een onderneming
deellike	gedeeltelijk
deelloos	uitgesloten als erfgenaam
deelman	rechter of scheidsmen in zaken over boedelscheidingen
deelnare	medestander, deelgenoot
deelnemer	erfgenaam
deelrolle	staat (lijst) van de goederen in een sterfhuis
deelsam	deelbaar, verdeelbaar
deelsamheit	onderworpen aan de verdeling tussen de erfgenamen
deelvoochdij	tijdelijk voogdijschap bij een sterfgeval tot de voogden zijn aangewezen
deen	lompe kerel
deer	leed, ongemak, hinder
deerlijc	schadelijk, nadelig, bedroefd
deern	jong meisje
deerre	hij die schade aan iets toebrengt
deesse	afwezig zijn, missen
defaljant	die in gebreke blijft te komen
defaljeren	missen, in gebreke blijven, bankroet spelen

defalkieren	afkorten
defalqueeren	zie defalqueren
defalqueren	afslag strekken, wegnemen, afsnijden
defalt	gebrek, verstek
default	gebrek, als men in rechten ten bescheiden (ontbieden) dage niet en komt
defect	gebrekkig, niet functionerend
defect, bij...	bij ontbreken
defectu (o) virium	in gebreke van krachten
defendeeren	zie defenderen
defenderen	beschermen, beschudden, verwerpen (verwarren), bepleiten
défenseur	advocaat, beschermer
defensie	verdediging
defensijf	weerbaar
defere,	brengen
defereren	aanbrengen, overgeven, opdragen, verklikken
deff	afk. deffunt, overleden, gestorven, wijlen, zaliger ook afk. déffendeur, ontbreken, missen
deficiëren	
definitijf-vonnisse	eindvonnissen
definitiva (sententia)	eindvonnis
definitivus	definitief, eind -....
deflorata	ontmaagd, schoffering
defloratie	schoffiering, ontering, violatie, verkrachting
defloreren	schofferen, schenden, onteren
deformeren	lelijk maken
defraudatie	verkorting
defrauderen	bedriegen, verkorten
defroyeren	kostvrij houden voor iemand de kosten betalen
defunct(i)(us)	overleden
defuncta	overledene
defunctus	overledenen
defunctus sum	zie defungi

defungi	overlijden
défunt	overleden, gestorven, wijlen, zaliger
degener(e)ren	ontaarden, uit den aart slaan, de goede eigenschappen verliezen, zijn geslacht niet volgen
deglubitor	vilder
degoute	walging
degouteren	walgen, onsmakelijk maken
degraderen	afzetten, vernederen
deguiseren	vermommen
dei	van god
dei gratia	door de gratie gods
deilre	zie deeler
deimat	zie deimt
deimpt	zie deimt
deimt	oppervlaktemaat, 1 deimt is de oppervlakte welke men kon maaien in een dag, gevonden diverse maten tot 400 vierkante roeden ook gevonden 0,4-0,8 ha
dein	damhert
deinde	vervolgens, opvolgend, daarna
deken	hoofd van het kapittel, geestelijk ambt. ook oudste lid van een gilde, hoogste in rang in een gilde ook hoofdman van een rederijderskamer
dekenier	overste over tien man
dekker	lei -, riet -, pannendekker
del	laagte
delabeeren	zakken, dalen, afzwaaien
delaj	uitstel
delatie	overdracht
delatio juramenti	deling van eed
delatum	brengen
delatus van deferre	gebracht
delectatie	behagen, genoegdoening, verlustiging, vermaak
delecteren	verlustigen, vermaken, behagen
delegatie	afvaardiging, bevelen, overzetting, overdracht

delegeren	besenden, bevelen, uitkiezen
deliberare	overleggen, (van iets)
deliberatie	beraadslaging, bezinning, opzet
deliberato	met opzet
delibere(e)ren	beraden, beraadslaging, bezinnen, overwegen, bedenken, overleg
deliberen	krenken
delicaat	lekker, teer, zacht
delicaet	zie delicaat
delict	misdaad
delictum	zie delict
delinge	uitkering van een erfdeel, aandeel in bv de uitrusting van een schip
deliniëren	afpalen, afmeten, aftekenen
delinquant	dader, misdoener, misdadig, ook bevoering, vloer
delinque(e)ren	misdoen, verbeuren
deliratie	raaskalen, onzin uitkramen
delire(e)ren	revelen (onbeduidende praat uitslaan), raaskallen, zinneloos zijn, leuteren
delirium	waan-zinnigheid
delivre(e)ren	bevrijden
delle	laagte
delle	dal, laagte
delling	vallei, dal, kuil
deloge(e)ren	verhuizen, verplaatsen
delphi	Delft
delphium	zie delphi
deluw	doods, loodkleurig
delve	gracht, sloot
delver	grafdelver, graver bij grondwerken
delvinge	Het graven van....
deman	afk. demandee, vraag verzoek, eis wens
demanderen	bevelen, belasten
demen	duister worden, avondschemering
demeurant à	geboren te, wonende te

demi frère	halfbroer, stiefbroer
demi soeur	halfzus (ter), stiefzus(ter)
demigr(e)eren	verhuizen
demigratie	zie demigr(e)eren
demigravit	overleden, verhuisd
demissie	vernedering, afzetting
demission de biens	afstand van goederen aan de vermoedelijke erfgenamen mits zekere verplichtingen en voorwaarden
demiteeren	afzenden, afzetten, afdanken
demitterent	af zenden
demoliëren	verdelgen, afbreken, afwerpen
demonstratie	vertoog (verhandeling), aanwijzing, na noeming ?, betoog
demonstreren	betonen, aanwijzen
demoveeren	verplaatsen
dempen	verstikken, worgen, ook ergens een eind aanmaken
demping	ombrengen
den	afk. denier, zilverling, 1/12 sou, penning, duit
den hoop	bij elkaar
den penning XVI	op elke 16 penningen één penning = 6,25%
den sonnenopganck	het oosten, waar de zon opgaat. als plaatsbepaling gebruikt
denaris	betaalmiddel, 12 denaris =1 schelling
denarius	penning
denatus	gestorven
denegatie	ontzegging
denege(e)ren	ontzeggen, afzeggen
dengler	magere hein, man met de zeis
denier	betaalmiddel 1 denier = 3 miten. de dinier was de voorloper van de penning
dennen	op een zolder opslaan, ook dennenhout
denominatie	voorstelling, roeping
denomineren	voorstellen, stellen, beroepen
denot(e)eren	beduiden, betekenen
denumeratie	aftelling

denumere(e)ren	afrekenen, aftellen
denunciatie	aanzegging
denunciatio(-ionis)	(huwelijks)afkondiging
denuncieeren	aanzeggen
denunciëren	zie denuncieeren
deo juvente	met gods hulp
deo optimo maximo	aan de heerlijkste opperste god (vaak op grafzerken vermeld)
deo optimo spiritum dedit	gaf aan god de allerhoogste zijn geest
depecheren	afvaardigen
depeches	afvaardigingen, berichten
dependeert	afhangt
dependentie	het gene ergens aan, of toe behoord, afhankelijkheid
dependeren	aanhangen, ergens toebehoren, afhangen
depingeeren	afschilderen
deplor(e)eren	beschrijven, bewenen
deploratie	zie deploreren
depofanten	getuigen
depofeeren	zie depofanten
depofietie	zie depofanten
depofito	uitgezet op geld winst
depofitum	bewaargeving, waarneming
depone(e)ren	ter hand stellen, neerleggen, in bewaring geven; ook getuigen in rechten, verklaren, hij die verklaart , getuigt, getuige
deponent	afzetten
deporte(ee)ren	afzetting
deportement	hij die verklaart
deposant	getuigen
deposanten	getuigen, in depot zetten, betuigen
deposeren	getuigen, in depot zetten, betuigen
deposifideeren	iemand uit zijn goed zetten
depositie	verklaring, getuigenverklaring, betuiging
depost	naschrift, latere opmerking
depraveren	kwaad maken, verergeren

deprehende(e)ren	vatten, grijpen, gewaar worden
depresfie	verdrukking
deprimeren	neerslachtig maken
deputaat	afgevaardigde
deputeren	iemand officieel aanstellen, afzenden, afvaardigen
derdalve, derdalf	twee en een half
derde gebod	3e afroep in de kerk voorafgaand aan huwelijk, in kerkboek soms aangegeven met 3 streepjes (iii)
derdeel	derde deel
derdehalfe	anderhalf, een heel en een half, ook gezien met verklaring twee en een half
derdelinc	neef in de derde graad, achterachterneef, ook een benaming voor een weefsel
derdeman	vennoot van een onderneming met 33% van de aandelen
derdendeel	het derde gedeelte
derelicta	weduwe
derf	ongezuurd, ongerezen
derisie	spot, gek
derivatie	afkomstig, afleiding
derive(e)ren	omlaag vloeien
dermgarde	zie darmgarde
derogeren	afbreuk doen, inbreuk maken, afwijken van de wet ook afbreken, te niet doen, ontrekken
dersch	dorsvloer, dorsdeel
derschen	Dorsen, ook slaan, kloppen
derschere	dorser
derscherie	dorsvloer
derschvloer	dorsvloer
dersten	zie dersch
dersten	dartel, lichtzinnig
dertienavont	de avond voor driekoningen
dertiendach	Drie-Koningen, de dertiende dag na Kerstmis
dertiendehalf	Munt, 12,5 stuiver
des fiez a lúsage de france	leenrecht van de streek rondom parijs

desadvoyeren	afstemmen, van geen waarde houden
desbandeeren	ontslaan, loslaten
desc	afk. <i>descendance</i> , nakomelingschap, nakomelingen, nageslacht
descendens	nakomeling
descendenten	afstammelingen, kinderen, kleinkinderen etc., nakomelingen
descendere	overlijden
descenderen	nederdalen
descendi	ik stam af van
descensum	overleden
describeren	beschrijven, herbeschrijven
descriptio	beschrijving
desere(e)ren	verlaten
desert	niet meer ontvankelijk
deservitor, -is	bedienaar van de parochie, waarnemend pastoor, koster
desherece	bij ontstentenis van wettige erfgenamen vervalt de erfenis aan de staat
desidere(e)ren	vereiste, begeren
designatie	beduiding, toewijzing
designeren	betekenen, beduiden, aanwijzen
desisteren	afstand doen, ophouden, aflaten, afhouden
desolaet	mistroostig, verlaten, troosteloos, verwoest
desoleren	bederven
desordre	wanschik, wanstal
despensier	schafmeester (bestuurder)
desperaat	zonder hoop, twijfelmoedig
desperatie	wanhoop, twijfelmoedigheid
despereren	wanhopen, twijfelen
despiciëren	afzien, versmaden, verachten, afkeuren
despondieren	zich verloven
dess	afk. <i>dessus</i> , bovenkant, bovenste deel
dessein	oogmerk, doel, plan, opzet, voornemen
desselven	van deze (persoon)
desservant	zie <i>deservitor</i>

dessin	ontwerp, tekening
desspect	wanstal, wanschik
destinatie	schikking, bestelling, bestemming
destineren	toeschieten, bestellen
destituieren	verlaten
destituëren	ontzetten, verlaten, verstellen, versteken
destitutus (sensibus)	van zijn zinnen beroofd
destorbance	oploop
destourneeren	afwenden
destruëren	verdelgen, vernielen, verwoesten
desunt	zijn afwezig
deszendent	nazaat, opvolger
deszent(-orium)	nazaatvolgorde
deterioreren	erger maken,, verslimmen, verergeren
deterioriatie	verergering, bederf, verval
determineren	afpalen, besluiten
deterren	vervaart maken, afschrikken, opsporen
detestabile	walgelijk, lelijk
detestatie	afschrik, verfoeiing, afwering
detesteren	afweren, afgruwen, verafschuwen
detineren	ophouden, vasthouden, gevangen houden
detorqueren	verdraaien, anderszins voorstellen
detractie	aftrekking, erkorting ook achterklap
detractie trebellianicae	erkorting van het vierde gedeelte van een overhandigde erfenis
detrahe(e)ren	zie detraheren
detriment	schade
detriveleren	bevrijden
dette ou créance	inschuld, ereschuld
detuli	brengen, ik heb gebracht
deu, dei	gods
deurcleet	gordijn als afscheiding
deurgepasseer	voorbijgekomen (zonder te stoppen)
deurwachter	portier

deus in adjutorium	11e zondag na drievuldigheid
deus in loco sancto	10e zondag na drievuldigheid
deuske	gewicht, 1deuske = 2aas = 0,096gr.
deuskijn	gewicht gelijk aan 2 aas
deuvik	sluitpin van een vat
devaliseeren	afstropen, te niet maken
devastatie	verwoesting
devent	afk. deventer
devies	wapenspreuk
devise	heraldiektelen, hoofdbalk,
devoir	plicht, uiterste best, vlijt, naarstigheid
devoir gedaan	de taak op zich genomen
devoleren	toevallen
devolutie	afgang, vermindering, verloop
devolve(e)ren	afkomen, afwentelen, afrollen
devoot	aandachtig
devotie	aandachtigheid
devotus	toegewijd, vroom
devoueren	prijsgiven
dewiele	terwijl
dexel	deksel
dexteriteit	behendigheit
deyer	deserteur
dezelve	dit, deze, die, zulks
dhtaon	afk. =habitatio, (be)wonen
diablerie	tovenarij
diabliesse	feeks
diabolique	satanisch
diaconus noster	onze diaken
diak	afk. diaken
dianam (circa)	rond tien uur >s morgens
diarrhea	diarree
dib idie	tweedracht

dib imulatie	ontveinsing (als niet bestaande doen voorkomen)
dib imuleren	ontveinzen, verbloemen
dib ipatie	verstrooing
dib iperen	verstrooien
dicere, dictum	zeggen
dichter	kleinzoon, kleinkind, afstammeling
dicit	hij zegt
dicit domininus ego cogto	23e zondag na Drievuldigheid
dicitur	wordt gezegd, wordt genoemd
dicke	dikwijls, vaak
dicketons	betaalmiddel waarde = ?
dicre	iemand die dijken aanlegt
dict.	afk. dicto, dictus, in het gezegde
dictae hereditates	genoemde erfgoederen
dicti anni	de genoemde jaren
dicto	in het gezegde
dicto logo	op de gezegde plaats
dictum	spreuk, zeggewoord (mondelijke verklaring); ook het kort inhoud van een vonnis, gewijsde uitspraak van rechtbank,
dictum (est)	(er is) gezegd
dictus	gezegd, voornoemd die op de dag, genoemd, geheten
dicunt	zij zeggen
didymi	tweelingen
die	op de dag
die bibel int corte	een bundeling van oud testamentische boeken
die precedente	op de voorafgaande dag
die subsequente	de volgende dag
die(s), diei, diebus	dag
diebus	op de dagen
diede	verklaring
diedenisse	verklaring
diefclocke	avondklok
diefleyer	helper van de schout

dieflijk	gestolen goed
dieflike	op slinkse wijze
diefput	onderaardse gevangenis
diefrecht	recht op dieven van toepassing
dieftalich	gestolen
diefzak	broekzak, zak in een broek op de dij
diem suum clausit	sloot zijn levensdag af
diendwale	servet
dienink	pensionaris, raadgevend advocaat voor de stedelijke regeringen
dienlinc	zie dienink
dienstdierne	diestmaagd
dienstgoed	leengoed
dienstrocke	ambtstgewaad
dierenepos	lang gedicht, zich afspelend in het dierenrijk
dierenlubber	castreeder van dieren
dierlike	plechtig
diertein	grove stof half garen half wol
dierum	dagen, van de dagen
dies	dag
dies feriatus	feest- markttag
dies illa	deze dag
dies jovis	donderdag
dies lunae	maandag
dies martis	dinsdag
dies mensis paschae	4e zondag na pasen
dies mercurii	woensdag
dies natalis	geboortedag, kerstdag
dies post albas	1e zondag na pasen
dies saturni	zaterdag
dies solis	zondag
dies veneris	vrijdag
dies veneris parasceves	goede vrijdag
dieswegen	daarom

dieszak	binnenzak, zak in rok aan de binnenzijde
diete	honorarium voor schepen, baljuw etc.
diëte	leefmaat
diets	verzamelnaam voor alle dialecten (het diet = het volk), ook gezien als Nederlands zie diffameren
diffamatie	
diffameren	schande nazeggen, faam faamroof, eerroof, laster oven, achterklappen, belasteren, roddelen, kwaadspreken, geschil, onenigheid
different	
differeren	verschillen, uitstel, uitstellen
difficijl	zwaar, moeilijk
difficulteit	zwarigheid, verschil
difficulteren	zwarigheid maken, moeilijkheid, zwaar
diffidentie	wantrouwen, ongeloof, ongelovigheid
diffideren	wantrouwen, samenstellen
diffrey	vergoeding van kosten
digamus	voor de tweede maal gehuwd
digereren	verdouwen (wegkwijnen), verteren,
digesta	vergaarde en het samen gestelde, uit getrokken of uitgelezen zaken
digestie	vertering
dignitarius	hoogwaardigheidsbekleder
digniteit	aanzienlijkheid, staat, waardigheid
dignus	waardig
digressie	uitlopen
diis manibus sacrum	gewijd aan de zielen van de afgestorvenen
dijamanten	puisten
dijcken	dijken
dijkdelver	dijkwerker
dijkgraaf	hoofd van een waterschap
dijkheer	lid van het dijkbestuur
dijkman	dijkwerker
dijkolderman	dijkheemraad
dijkrechter	rechter in dijkzaken recht spreekt
dijkschepen	de dijkheemraad

dijkschepper	dijkgraaf
dijkschrijver	secretaris van het waterschap
dijkscouwer	dijkraadslid belast met periodiek schouwen van de dijken
dijnentsland	leenland
dijstel	peen
dil	meisje
dilapideert	verwaarloost
dilapideren	(te loor doen gaan), door de billen lappen ?
dilatatie	uitstel, sleping
dilatoire exceptie	hulpmiddel om de zak uit te stellen
dilator (exemptie)	vertragende verwerking
dilatus	uitgesteld
dilay	uitstel
dilayeren	uitstellen, vertrekken, slepende houden
diligence	postkoets
diligent	naarstig
diligentie	ijver, inspanning aandacht
diligeren	lieven, liefhebben
dilirium	zie delirium
dille	zie dil
dimerie	gebied waar de tienden belasting geheven werd
dimidio	zie dimidium
dimidium	helft
dimidius,	half,
dimine	mijnheer, heer
diminuëren	verminderen, verkleinen
diminutie	vermindering
dimissio	uitzending van de apostelen, (15 juli)
dimissoriales dedi ad contrahendum matrimonium	ik gaf verlofbrieven voor het voltrekken van het huwelijk
dimissoriales litterae	geloofsbrieven
dimissus	gezonden (wanneer de bruidegom door zijn pastoor naar de parochie van de bruid gezonden wordt om daar te trouwen)

dimitteren	vrijlaten, vrijstellen, ontslaan
dimittieren	ontslaan, ontslaan van een verplichting, een bruidspaar overschrijven, dat niet in de eigen parochie wil trouwen, het krijgt dan geloofsbrieven (dimissoriales litterae) van hun pastoor mee waarin deze zijn instemming voor het sluiten, door een andere pastoor geeft voor het voorgenomen huwelijk
dimoveren	verdrijven, afwenden
dimsterheyd	schemering
dinc	rechtszaak, rechtspraak
dincbanc	rechtbank
dincdach	gerechtsdag, dag voor het pleiten bij het gerecht
dincgelt	geld ter bestrijding van de gerechtskosten, griffiekosten
dincgrave	voorzitter van de rechtbank
dinhuus	rechtbank, vaak ook het raadhuis
dincmeester	beambte die de dinctale int. Dinctale is een bedrag dat moet worden opgebracht worden voor afkoop van plundering en brandschatting
dincplichtich	verplicht om te verschijnen bij een rechtszaak
dincstorage	verstoring van de orde op een zittingsdag
dinctale	de te gebruiken taal en uitdrukkingen bij de zitting ook in de processtukken
dintrone	rechterstoel
dincvluchtich	zich onttrekken aan de gerechtelijke behandeling van zijn zaak
dincwerf	rechtzitting, berechting
dingboeken	boeken waarin opgetekend de processtukken, vaak niet meer dan alleen de namen van de partijen
dingelsdag	dag voor de rechtspraak bestemd
dingen	rechtspreken
dingepant	onderpand voor de gerechtskosten
dinger	rechter, ook pleiter
dinghuis	raadhuis waar in de "dingbank" of vierschaar was opgesteld
dinging	terechtzinging
dinginge	zie dinging
dingmannen	getuigen
dingmeester	beambte die de dinctale int. Dinctale is een

dingplicht der eigenerfden	bedrag dat moet worden opgebracht worden voor afkoop van plundering en brandschatting de plicht om het rechterambt te vervullen
dingtael	terzake en duidelijke taal
dingwaarder	voorzitter van een "hoge" dingbank
dinxdach	zie dinxeldage
dinxeldage	dinsdag
diocèse	bisdom
diocesis	zie diocèse
diocesis leodiensis	van het bisdom luik
diocesis ruremondensis	van het bisdom roermond
diploma's	wapenbrieven
directe	regelrecht, gelijk
dirftalich	gestolen
dirimant	ongeldig makende huwelijksbeletsels zijn deze die de nietigheid van een huwelijk meebrengen, de kerk heeft alle graden van verwantschap als ongeldig makend huwelijksbeletsel verklaard vernietigende beletsels
dirimentibus	(door, met) vernietigende beletsels
dirimentibus (impedimentibus)	
dirimeren	scheiden, afscheiden, ontdoen
disavantagie	nadeel
discedere	weggaan, zich verwijderen
discendenten	rechthebbende nakomelingen?
disceptatie	krakeel, redekaveling ?, redetwist over een in onderzoek zijnde vraag
disceptator	scheidsrechter
discepteren	krakelen, kijven
discernereren	onderscheiden, onderkennen
discessit	hij ging weg (= overleed)
discessus	dood (gegaan)
disch	armenbestuur
dischlaken	tafellaken
dischmeester	armmeester, armbestuurder
discipline	(kerkelijke) tucht

discipulus	scholier, leerling
discoort	gebrek aan overeenstemming
discord	onenigheid, tweedracht
discordantie	twiststemming, verschil
discorderen	verschillen, twisten, tweedrachtig zijn
discourageren	moed benemen
discours	redevoering, praatje
discrepantie	verschil
discreperen	verschillen
discretie	ter bepaling van, bijv. het gerecht
discretus	verstandig
discureren	redeneren, redevoeren
discussem	zie discussi
discussi	betwisten
discutire	zie discussi
diserte	bespraakt
disgratie	ongunst (barsheid), ongenade
designare	aanwijzen
disimilis	ongelijk
disjunctie	scheiding, verdeling
disjungeren	van een scheiden
disknaap	dienknaap
disolveren	scheiden, ontbinden
disordre	verwarring, wanorde
dispariteit	ongelijkheid, onparigheid ?, tegenstrijdigheid
dispensare	dispensatie verlenen
dispensatie	uitdeling, vrijstelling
dispensatio	dispensatie, ontheffing
dispensatio affnitatis	vrijstelleng voor aanverwantschap
dispensatio consanguinitatis	Vrijstelling voor bloedverwantschap
dispensatio in bannis	dispensatie in de (3) huwelijksafroepen
dispensatio in uno banno	dispensatie in één roep
dispensator	rentmeester

dispensavi	ik heb vrijstelling verleend
dispensavit, dispensavita	heeft dispensatie verleend
dispenseren	kwijtschelden, vrijstellen, uitdelen, vergeven, toestemmen
dispensier	uitdeler, schafmeester, hij die afweegt
displiceren	mishagen
disponeeren	zie disponeerende
disponeerende,	beschikkende over
disponeren	schikken, beschikken
dispoost van lichaam	niet gezond van lichaam
dispositie	een ordentelijk bestelling, of beschikking
dispositie, dispositum	beschikking, wilsbeschikking in testament
dispositif	kort inhoud en besluit. ook, de conclusie van een proces dat beschreven moet worden
disputatie	redekaveling
disputeren	redekavelen, twistredenen
dissel	kromme bijl, houweel
dissenteria	dysenterie
dissentie	tweedracht, onenigheid, verschil van mening
dissentieren	oneens zijn
dissertatie	redenering
dissimuleren	veinzen
dissoluit	zie dissolutie
dissolutelike	losbandig
dissolutie	ongebondenheid, losheid
dissoluit	ontbonden
dissolveren	ontbinden, los maken, ontknopen
dissoneren	kwaad spreken
dissuaderen	ontraden, afraden
distentie	uitspansel, uitbreiding
distinctelijk	letterlijk
distinctio	onderscheid
distinguëren	onderscheiden
distractie	aftrekking, uitdeling
distraheren	aftrekken, uitdelen, verkopen

distributiva	begevende
ditionis caesariae	onder keizerlijk gezag, dito in een rijkslan
dito	op de zelfde dag
diurnus	een dag durend
diuturna infirmitate	na een langdurige ziekte
diuturna languore	na een langdurige ziekte
divers	ongelijk, verscheiden
diversimode	het zelfde
diverteren	afwenden, ontwenden, aftrekken, afleiden. item, zg ergens onthouden
divideren	verdelen, scheiden
divinatoire	wichelroede
divineren	raden
divisie	deling, scheiding
divortatus	gescheiden
divortie	chtscheiding
divortie, divortium	chtscheiding
divulgeren	gemeen maken, ruchtbaar maken, verspreiden
dix	afk. dixème, tiende, tien
dix huit	achttien, achttiende
dix huitième	zie dix huit
dix neuf	negentien, negentiende
dix neuvième	zie dix neuf
dix sept	zeventien, zeventiende
dix septième	zie dix sept
dixi	hij/zij heeft gezegd, zeggen, ik zei
dixième	zie dix
dixirunt	zie dixi
dixit	zie dixi
dlla.	afk. domicella, juffrouw, jonkvrouw
dmt	afk. demeurant, overigens, afgezien daarvan, trouwens,
dmt	afk. dernièrement, onlangs, laatst, kortelings
dna.	afk. domina, vrouwe des huize
dnus.	afk. dominus, heer des huize

dobbe	kuil of een in het veen gegraven water
dobbel	gouden en zilveren munten
dobbeleel	dwarsbalk die de steekbalken draagt, schoorbalk
dobbelet	kledingstuk met omslagen, een gevoerd kledingstuk
dobbeloen	gouden munt
dobbelsaelde schoun	dubbel gezoalde schoen
dobbelsindael	neteldoek
doblier	schaal, schotel
doceren	betogen, uitdragen, les geven
dochterkint	kind van een dochter
docieren	onderwijzen
dockenspel	poppenkast
dockepop	pop, ook klos, blok
docsael	galerij meestal voor het orgel bestemd voor het zangkoor
doctissimus	zie doctus
doctus	geleerde, zeer geleerd
documents d'archives	archiefstukken
dode hand	geestelijke liefdadige instelling
dodebare	lijkbaar
dodehuus	sterfhuis
dodemaker	doodgraver
dodenbeziener	lijkschouwer
dodendrager	begrafenisdienaar die de lijkbaar draagt
dodennisse	zelfmoord
dodenroeper (ambt)	aanspreker van een overlijden
dodensanc	lijkzang
dodensarc	stenen doods-kist
dodenvat	lijkkist, doods-kist
dodenvat	doodkist
dodenvoerder	begrafenisdienaar
dodenvuur	brandstapel
doderbussteen	loden of stenen kogel voor de donderbus

dodewonde	dodelijke wond
dodinge	de akte waarmede een oudere akte krachteloos wordt
doe	toen
doeccoffere	koffer voor het linnengoed
doeckgewant	driehoekige doek, halsdoek welke over de borst gekruist werd
doelhuus	gildenhuis van de schutterij
doelknaap	bediende in het gildehuis van de schutterij
doelput	greppel tussen twee akkers
doemdeken	deken van een kapittel, meestal de oudste van de domheren
doemen	veroordelen, kwaadspreken
doemhere	kanunnik, domheer
doemproost	proost van een domkapittel
doemsel	veroordeling
doen cond	geven bericht van
doen kundich	maken bekend
doende craghte dezes	bij deze, door middel van dit
doernebosken	doornstruik
doerschoeringe	doorbraak, bv van een dijk
doets	ingemetselde grootte koperen ketel, ook vaak van ijzer
doeze	lompe meid, ook domme meid
dofsteen	tufsteen
doft	wachthuis
dog	maar
dogedich	lijdzaam
dogen	gebukt gaan onder een leed
dogter	dochter
dokkenmaker	die de strostroppen maakt voor tussen de pannen
dol	dwaas, gek
dolator	timmerman, meubelmaker
dolch	wond
dolchmaet	afmeting van een wond door een dolk- mes- etc. steek was bepalend voor de strafmaat

doleantie	beklag
dolendranc	slaapdrank
doleren	treuren, klagen
dolerende	klagende, treurende
doleur	pijn
dolhuus	gekkenhuis, krankzinnigengesticht
doliarius	tonnenmaker, kuiper
dollaert	domoor, domkop
dolledolk	korte degen
dollenhuis	gekkenhuis
doloribus partus	barensweeën
dolsinnich	krankzinnig
dom	afk. domestique, dienstbode, bediende, huishoudelijk
domdeken	deken van het dom kapittel van een kathedraal of domkerk
dôme	kathedraal
domeinen	heerlijke rechten, rechten en inkomsten van de staat
domesticquen	plaatsgebonden personen
domestiek paap	huispriester
domestijq	huisgenoot
domheer	lid van het domkapittel
domheer	lid van een kapittelkerk
domicella	jonkvrouw (dochter van de heer)
domicellus	jonkheer
domicile	woonplaats, verblijfplaats, vestigingsplaats
domicili citandi	woonplaats gekozen
domicilie kiezen	plaatse nemen en kiezen, in plaats van woonstede
domicilium	woning, woonplaats
domina	vrouwe
dominant	een erfelijke aanleg, die in het verschijningsbeeld sterk naar voorkomt en andere erfelijke aanleg overheerst
dominateur	een heer.
domine ne longe	1e zondagvoor pasen

domineespel	spel noemen we nu domino
dominica	zondag
dominine in tua misericordia	1e zondag na pinksteren
dominium	heerlijkheid, domein
domino obiit	is gestorven in de heer
dominus	heer, titel voor ridders en geestelijken
dominus fortitudo	5e zondag na drievuldigheid
dominus illuminatio mea	3e zondag na drievuldigheid
domistadium	hofstede, huiserf
domle	afk. domicile, woon-, verblijfplaats, vestigingsplaats, woning
dommelweke	de week voor Pasen
dommen	zie doemen
domo propria	eigen huis
domproost	hoofd van een domkapittel
domus, domum	huis, naar huis
donatie causa mortis	schenking terzake van de dood
donatie inter vivos	gift onder levenden, een geschenk bij leven
donatio	schenking, gift
donatio causa mortis	gift ter zake van de dood
donation	schenkingsakte
donc	hoger gedeelte in een lager gelegen land, ook kelder voor opslag graan
dondeine	belegeringswerktuig, blijde-achtig
donderbaert	huislook
donderbus	zwaar grof geschut, kanon
donderbus schieter	soldaten die de donderbus afschieten
donderbusclood,	loden of stenen kogel voor de donderbus
donderbussteen	zie donderbusclood
donderclood	kogel van lood of steen voor de donderbus (kanon)
donderdach	donderdag
donderglas	soort barometer
donderweder	onweer
donjon	ronde (woon)toren van een kasteel

donkercamere	donkere gevangenis
donkeringe	schemering
donkernisse	duisternis
donnen	uitrekken
donslach	een slag of klap waarbij een buil ontstaat maar geen bloed vloeide
doochsiec	rundveeziekte
dood	heraldiektteken, weergegeven als geraamte met zandloper en zeis
doodbus	urn
doodcleet	lijkwade, doodskleed
doodehuys	zie dodehuus
doodelick kranck	doodziek
doodeur	deur in het huis welke alleen werd gebruikt door bruidspaar of voor begraven
doodhulp	aflegger van een dode
doodsbeenderen	heraldiektteken, weergegeven met gekruiste dijbeenderen
doodsberichten	overlijdensaankondigingen
doodslager	moordenaar
doodtslach	moord, ook dodelijke slag toebrengen
doof	krankzinnige, ook een dove
doom	damp, wasem
doopgetuygen	doopgetuigen
doopjen	saus
dooppanne met een dexel.	doopwaterpan
door	deur, ook dwaas, gek
door order	op last van, op bevel van
doorgader	valdeur
doorgriefd	(dodelijk) verwond
doorhangel	scharnieren, hengsel
doorhoeder	deurwaarder, portier
doornebomen	meidorens
doorpel	dorpel
doorpost	deurpost
doorstille	deurstijl

doorstoten	doodsteken
doorstrijken	geselen, afranselen
doorwachter	zie doorhoeder
doot	dood, gestorven
dootban	aanklacht wegens doodslag
dootban	doodslag
dootbedde	sterfbed
dootbier	lijkmaal
dootcoop	het bedrag dat betaald moet worden als het leen bij de dood van de leenman overgaat in andere handen
dootcussen	hoofdkussen bij een dode
dootdrachtich	moorddadig
dootdrager	lijkdrager, drager bij een begrafenis
dootdsonde	doodzonde
dootevel	dodelijke ziekte
dootgelt	bijdragen door de gilde-leden voor het houden van missen
dootghicht	dodelijke kramp
dootgravere	grafdelver
dootkiste	doodskist
dootlage	moeras, poel
dootnepe	Lijk-verkleuring
dootquale	dodelijke ziekte
doots	dood
dootschult	de uit het overlijden voortvloeiende kosten
dootschutte	dodelijke pijn
dootsgebeente	doodsbeenderen
dootsiecte	dodelijke ziekte
dootslachtich	een doodslag begaan
dootslagersgoet	in beslag genomen goederen van iemand die een doodslag heeft gepleegd
dootstat	sterfhuis
dootval	dood door een noodlottig ongeval
dootvat	doodskist
dootvede	dodelijke vijandschap

dootwonde	dodelijke verwonding
dooyen	wegkwijnen
dop	knop, schotel, iets dat rond is
dope	doop, onderdompeling
dopen	sukkel
dopmaker	verkwister
doppeler	dobbelsteenmaker, dobbelsteenspeler
doppen	door een houten pen verbinden
dorch	door
dordraci	te Dordrecht
dordracum,	Dordrecht,
dore	deur
doreabeiden	folteren, pijnigen
dorebloet	doorbloed
dorebouwen	doorkneden
dorebranden	platbranden
dorebroeyen	met kokend water overgieten
doredoen	doorhalen
doreersnoer	(verguld)haarband, haarlint
doregat	schietgat, ook een zeer diepe wond
doregeselen	tot bloedens toe geselen
dorenkyst	huisje waarin gevaarlijke krankzinnigen werden opgesloten
dorenluke	vensterluik
dorepinen	ter dood martelen
doreplamen	doorschrappen
doreren	vergulden
doreroven	plunderend voorbij gaan
doreschieten	het in gelijke delen verdelen van een erfenis
doresieden	verbranden
doreslach	vergiet
doretraliet	met tralies bezet
dormientes septem	langslaper, zevenslaper 27 juni
dormter	slaapzaal, meestal in een klooster

dornboom	doornstruik, meidoorn
dornsche	te verwarmen vertrek
dornstag	donderdag
dorpberader	dorpsburgemeester
dorpelmeid	niet inwonende dienstmeid
dorpelsteen	stenen drempel
dorpman	dorpeling, ook boer op een pachthoeve
dorpmeester	burgemeester
dorprecht	recht dat gold in bepaald dorp
dorpsbode	dienaar van het dorpsbestuur, had bepaalde functies in het dorp
dorpsboeck	register waarin aangetekend de belastingen
dorpscommie	kist waarin de bijzondere oorkonden van het dorp werden bewaard
dorpswachtmeester	veldwachter
dorpwijf	boerin
dorremaent	maart
dors	omslag, keerzijde van een brief
dorsum	rugzijde
dos adventitia	het door de vrouw in het huwelijk ingebrachte goed
dos inter nuptias	bruidsschat, huwelijksgift
dos profectitia	het door de man in het huwelijk ingebrachte goed
dos receptitia	terug te geven bruidsschat,
doswech	weg van 10 voet breedte, smalle landweg
dot	bruidsschat, peet, peetoom
dotalitium	lijftocht
dotatus	geen steun meer genieten
dote	huwelijksgoed
dotecum	Doetinchem
doteren	begiftigen, ten huwelijk geven
dötin	meter, peettante, huwelijksgift
dottor	doctor
douägiere	weduwe en boedelhoudster
douarie	deel van de gemeenschappelijke goederen die toebehoorde aan overlevende echtgenoot,

doüarie	weduwenaar, of weduwe
douariére	bruidsschat, morgengave
douplet	adellijke weduwe
douck	dubbel exemplaar
douze	doek
douzième	twaalf, twaalfde
doven	twaalfde
doy	krankzinnig
doyts	malloot
dp.	duiten, betaalmiddel, 1 doyts = 1/8 stuiver
dpt	afk. op huw. akte, doopplaats
dql	afk. d' une part... d' autre part, aan de ene kant ... aan de andere kant,
drabclocke	afk. duquel =lequel, die, dat, welke, hetwelk
drachma	avondklok, sein om te stoppen met werken
drachtig	gewicht, 1 drachma = 3,906 gr
draelgast	zwanger
draetnagel	klaploper
draeyboom	draadnagel
drafboer	slagboom
draggersgilde	knecht die het draft (afval van granen en zaden bij het brouwen) afvoert
dragioor	zakkendragers gilde
dragma	dessertschaaltje
dragonder	zie , drachma
dragts	cavalerist bewapend als een infanterist
drap	gedragen, (tijdens zwangerschap)
drapier	laken, wollen stof, lijkkleed
drecstede	lakenfabrikant
dreet	mestvaalt
drefschuer	scheet
drefsnee	hagelbui
dreft	sneeuwstorm, jachtsneeuw
drei	onstuimig, ook doorwaadbare plaats
	draai

dreifaltigheidsfest	Drievuldigheidsfeest, 1e zondag na Pinksteren
dreiköningstag	Driekoningen 6 januari
dreizehnter tag	dertiende dag 6 januari
drenke	drinkplaats voor vee
drentse roede	lengtemaat = 4,12 m, onderverdeeld in 14 voeten
dretsoor	dressoir, beffet
dreunen	schudden
drevelen	draven
dreyer	draaier
drgn	afk. dragonder
drie stuivers penning	munt 17e-18e eeuw , gelijk aan 3 stuivers
drie-guldenstuk	muntsoort, waarde gelijk aan 60 stuivers
driebeen	houten driepoot om zware gewichten op te tillen
drieblad	heraldiektteken, klaverblad zonder steel met in punt uitlopende bladeren
driedeel	driekwart
driegroot	betaalmiddel, waarde anderhalve stuiver = zeven en een halve cent
driegrootspenninck	betaalmiddel, zilveren munt uit de tijd van ?
drieland	betaalmiddel, zilveren munt
dries	open pleintje, meestal driehoekig, met in het midden een drenk- of drinkplaats voor het vee, ook braakland,
driesch	zie dries
driest	zie dries
drievoet	drievoetig tafeltje
drijdarm	vreetzak
drije sondaeche proclamatie	afkondiging op 3 opeenvolgende zondagen
drinccop	drinkbeker
drincnap	nap, houten drinkbeker
drinkelbier	bier voor eigen gebruik, zelf gebrouwen bier
drits héréditaires	aangeboren rechten
droefaard	ellendeling
droes	duivel
droggeldoec	droogdoek

droggen	kruiden
drogmeester	kruidenmenger, drogist soms ook apotheker
droit d'ainesse	eerstgeboorterecht
droit de desherence	de leenheer bezat het recht de goederen van de leenman in bezit te nemen indien zich, bij diens overlijden, geen erfgenaam aanbod
droit de formariage	huwelijk buiten het rechtsgebied van de landheer, recht betaald om dat huwelijk aan te gaan
drommer	steunpijler
droochscheerder,	lakenscheerder, lakenbereider
droogscheerder	zie droochscheerder
drop	druppel
droppen	lekken
dropsteen	soort kalksteen
dropte	ruimte tussen twee huizen (voor afvoer dakwater)
drossaard	drost, baljuw, ook legeraanvoerder
drossaardschap	gebied van de drossaard
drossardus	drossaard, drost, benaming voor drossaard, baljuw en schout in noord-nederland
drost	ambtenaar die belast was met het toezicht op de justitie en het terugdringen van misdrijven die niet onder de gewone rechtspraak valt
drostin	vrouw van de drost
druil	minnespel
druit	kerel
drumpelmeid	dienstmeisje dat niet inwonend was
drusoburgum	Doesburg
druut	vriend, makker
druwewoert	bedreigingen
druypens	glooiing, helling van dijklichaam
ds.	afk. op huw. akte, dispensatie
dtb	afk. doop-trouw- en begraafregisters
dubbel	uitschrift, afschrift, gros
dubbeld'uw	baljuw
dubbele grafstede	graf in de kerk voor twee personen
dubbele stuiver	muntsoort, waarde gelijk aan 2 stuivers

dubbelsoldenaar	(keur) huursoldaat die dubbele soldij ontvangt
dubben	verdrinken, onderdompelen
dubiteren	dubben, twijfelen
dubitum	twijfelen
dubium	twijfel
dubler	timmerman
duc	hertog
ducas	ducaat
ducatu geldriae	in het hertogdom Gelder
ducatu limburgensi	in het hertogdom Limburg
ducatus(us)	hertogdom
ducentessimus	200e
ducenti(esimus)	tweehonderd (ste)
duché	hertogdom
duchesse	hertogin
ducissa	hertogin
ducussio(nis)	het betwisten (van bv een vordering)
dudmala / dumella	dommel
dufsteen	tufsteen
duijstermaent	december
duim	lengtemaat = 2,54 cm, oorspronkelijke de breedtemaat van een menselijke duim
duimekruit	geld
duimelen	drukken
duimijseren	handboeien
duimschuive	duimschroeven
duis	duiten
duist	duizend
duit	Koperen munt, betaalmiddel, waarde = 1/8 deel van stuiver
duits(zn)	Germaans, Nederlandse taal
duitse	Nederlander (lees als diets)
duizendhout	hoeveelheid, 1 duizendhout = 1011 stuks
duker	duiker, verlaat, sluisachtig
dukke	zwangere vrouw

dukketon	betaalmiddel, zilveren rijder
dul	woest, razend
dulciarius	suikerbakker
dulde	bouvvallig
dum	tijdens, toen hij leefde
dum clamarem ad dominum	9e zondag na Drievuldigheid
dum medium silentium	zondag na kerstmis
dum viveret	tijdens zijn leven
dundoeke (kap)	van fijn linnen (gemaakte kap)
dunnebier	slecht bier, meestal licht bier voor eigen gebruik
duo	twee
duo et viginti	twee en twintig
duodecennis	twaalfjarig
duodecim	twaalf
duodecimus	de twaalfde
duodetriginta	acht en twintig
duodevicesimus	achttiende
duplex	dubbel, twee keer
duplex vidua	tweemaal weduwe
dupliceren in regten	als den verweerder antwoord op het wederantwoord, of de repliek van den aanlegger, en is als een verdubbelt, ofte wederantwoord, het welk dupliek genoemd werd
duplicieren	tweede antwoord geven
duplijcque	wederwoord op de repliek van de eiser
duplikieren	verdubbelen, overschrijven in gelijke vorm
duplique	zie duplijcque
durabel	duurzaam, langdurig
durg ordinantie van	op last van
durninum	Deurne
duske	boerenmeisje
duufgat	duiventil
duufhuus	grote duiventil
duumiser	duimschroef, ook handboei

duvecot	duivenhok
duvelerie	duivelskunsten, toverij
duvelinne	duivelin
duvelvolen	naar de hel gaan
duver	doffer
duwagiere	een weduwe met goederen
duware	lijfrente voor een vrouw, huwelijksgift
duwariën	een kapitaal voor een lijfrente voor een vrouw vastzetten
duwer	wapen voor een belegering, soort blijde
dux	aanvoerder, hertog
duxit in matrimonium	huwde
duysenten	duizendste
dvt	afk. devant, voorkant, voorzijde
dwael	zie dwale
dwael	doek, handdoek
dwaelrecke	handdoekenrek
dwaen	schoonmaken
dwaesege	dwaze vrouw
dwale	doek, handdoek
dwanc	dwang, drang
dwancslot	kerkerslot
dwarsbalk	heraldiektelen, gevormd door twee horizontale lijnen in het midden van het veld ,ook faas of balk genoemd
dwarsbalkgewijs	faasgewijs, heraldiektelen, figuren zijn zodanig geplaatst alsof zij een dwarsbalk vormen
dwarshout	galg
dwelier	handdoekenrek
dwerre	dwarsgreppel
dwarsbalc	dwarsbalk
dwarsbile	tweezijdig snijdende bijl
dwarsgrave	dwarsgracht
dwarslove	afdak
dwarssloot	dwarssloot

dwinghuis
 dysenteria
 dysenterie,
 dysuria

tuchthuis
 buikloop
 zie dysenteria
 moeilijkheid om te urineren

E

e	afk. (met bovenliggende streep)est, hij/ zij is
e	afk. uit, afkomstig van de plaats
e	afk. est, hij/zij is
e vivis abiit	overleed, uit de levenden gegaan door overlijden
e vivis discessit	overleed, uit de levenden (uit elkaar gegaan) door overlijden
e vivis excessit	overleed, weggegaan uit de levenden door overlijden
e vivis migravit	overleed, uit de levenden weggegaan naar het hiernamaals door overlijden
e vivis obiit	overleed, uit de levenden weggegaan door overlijden
e.o.	afk. ex officio, van ambtswege, uit hoofde van zijn functie
eadem	afk. op dezelfde (bv dag)
eatenus	afk. tot nu toe
eau de la reine	reukwater
ebben	hardhout veel gebruikt voor gedraaide poten van meubels
ebbenhout	hardhout veel gebruikt voor gedraaide poten van meubels
ebdem anno	in hetzelfde jaar
ebdem die	op dezelfde dag
ebdem instanti	op hetzelfde ogenblik
ebdisse	abdis
ebenburt	zie ebenbürtigkeit
ebenbürtigkeit	van gelijke afkomst, gelijkwaardig
ébéniste	meubelmaker, schrijnwerker
Eboracum	York
ebreken	echtbreken
ebursator	betaalmeester

Ec	afk. Ecuyer, jonkheer
ecce deus adjuva me	8e zondag na drie-eenheid
eccel dier	bloedzuiger
ecclesiæ	kerk
ecclesiæ denuntiatio	kerkelijke huwelijksaankondiging
ecclesiæ minister	dienaar van de kerk, predikant
ecclesiae sacramentis munita	voorzien van de kerkelijke sacramenten
ecclesiastes	zie ecclesiastis
ecclesiasticus	predikant
ecclesiastis	geestelijke, prediker
ecclesiatiyq	kerkelijk, geestelijk
ecclesie	kerk, gemeente
ecclia	afk. ecclesia, kerk
échafaud	schavot, maar ook onthoofding
écharper	doodslaan
echdis	hagedis
echel	bloedzuiger
échevin	schepen, wethouder
echt	door huwelijk verbonden
echte	vervolgning overeenkomstig een gerechtelijk bevel
echte begeben hebbende (ten)	is nu getrouwd met
echte verwect (in)	tijdens het huwelijk verwekt
echte-brief	verklaring van geen huwelijksbeletsels, voor een in het buitenland in het huwelijk tredende persoon
echtehuysvrouw	echtgenote
echtelieden	echtpaar
echteliç	huwelijk, wettig
echteliç	in huwelijk
echteloos	niet door een wettig huwelijk verbonden, in zonde levend
echteman	echtgenoot
echten	vogelvrijverklaard, verbannen
echter	vogelvrijverklaring, uitgebannen, verbannen

echtewijf	huisvrouw, echtgenote
echtkint	wettig kind
echtschap	huwelijk, echtgenoot van, echtgenote van, ook huwelijk, verbonden in de echt
ecker	akker
eclips	een gebrek
eclipseren	verduistert worden
écu	wapenschild, Franse daalder, ook borstschild
écusson	uithangbord
écuyer	jonkheer maar ook schildknaap
ede(e)ren	uitgeven, openbaren
edelhont	jachthond
edelike	uit edel geslacht, eervolle wijze, met ere
edeljoncvrouwe	jonkvrouw
edekint	wettig kind,
edelling	edelman
edeltuuch	het in rechte geleverde bewijs dat men behoort tot de stand van de edelgeboren mannen
edende	eed afleggen
edentarius	tandenbreker, tandarts
edercauwen	overpeinzen
edere	uiten, uitgeven (b.v. van een boek)
edert	ieder
edict	gebod
edicto	openlijk bekend maken
edidi	zie edere
edieren	uitgeven, uitvaardigen
edifficie	een gesticht
ediktbrouwer	azijnbereider
edingen	eed afnemen
édit	bevelschrift
editie	uitgeven
editum	zie edere
ee	huwelijk

Ee.	afk. op huw. akte, echtgenote van
eebreken	het plegen van echtbreuk, vreemd gaan in het huwelijk
eebrekick	overspelig
eec	azijn
eechhof	timmerwerf, opslagloods voor hout
eechout	eikenhout
eeden	beëdigen
eegde	landbouwwerktuig, eg
eek	eikenschors (voor de leerlooierijen)
eek	azijn, narigheden
eekhakker	eikenboom schiller
eekschiller	eikenboombast schiller
eeliede	echtpaar
eelijc	wettig
elleman	goede man, beste vriend
eelling	edelman
eelmaker	zeemleer - bereider
eeloos	ongehuwd
eeltjes	netjes, edel
eemer	emmer
eenegget	zwaard met een snede
eenemae (t')	te enen male
eeenen	ene, iemand
eengeboren	enig kind,
eenhorn	eenhoorn
eenigsints	enigszins
eenlope	ongehuwd
eenluftich	zie eenlope
eenmaal	ten slotte
eenre	ten eenen (....., ten andere zijde)
eensater	kluizenaar
eensedele	zie eensater
eensjes	een keer

eenstemmich	eenstemmig
eenvaer	eenkleurig
eenveerdich	gelijk, b.v. met de zelfde straf te bestraffen
eenwinter	eenjarig
eeracht	eervol
eerbarich	fatsoenlijk
eerdtwenne	zie eertwinner
eergetouwe	ploeg
eerland	ploegland, bouwland
eerle	pijl
eeronderen	voormiddag
eerre	vroeger, vorig
eerschap	huwelijk
eerstboortich	eerstgeborene
eerstcomende	eerstkomende
eerstcoops	uit de eerste hand
eerstdages	eerstdaags
eerste suppleant	plaatsvervanger bij de rechtbank
eerstgeborenschap	de rechten verbonden aan het eerstgeborene zijn
eertwinner	landbouwer, boer
eervarejaar	voor verleden jaar, twee jaar geleden
eerverjaer	het jaar voor verleden jaar
eerwerc	koperwerk
eeschap	huwelijk
eesetter	wetgever
eestaet	gehuwd
eestand	huwelijk
eesten	versneld verharden van lijm door verwarmen
eeStre	fruitbomen en heestertuin
eetberstich	in gebreke blijven om een opgelegde eed te doen
eetbrokich	meinedig
eetspel.	eed –formulier, ambt waarbij men de eed moet afleggen

eetstede	eetzaal
eetvat	deel van het eetservies
eetwerer	gezworenen
eeusch	eeuwig
eeussel	omheinde droge zomerwei
eewas	bij hoge waterstand onderlopend weiland / gebied
eewichlijk ende erfelijk	eeuwigdurend en vererfbaar
effect	het gene volbracht, ofte uitgevoerd is ook volmaaktheid
effect sorteren	stand grijpen, tot stand komen de beoogde uitwerking hebben,
effecten	geldswaardige papieren
effective	metterdaad
effectuëren	te weeg brengen, uitwerken, uitvoeren
effenaer	weegschaal, bascule
effenare	scheidsrechter die een zaak in den minne schikt, ook een bepaalt type weefgetouw, ook weegschaal
effenbaars	avegaar, lange boor
effenlike	billijk
effestucando resignare	door middel van de halm afstand doen
effetamecheit	billijkheid
efficacie	kracht, werking
effigie	afbeelding, nabootsing, gelijkenis, beeld
effracte	inbreken ?
effugie	uitvlucht
eft	afk. enfant, kind
egaelijk	gelijk
egaleren	gelijk maken, evenaren, gelijk zijn
egayeeren	opvrolijken
egde	partij in een rechtzaak
egeden	eggen
egeen	niets
egel	bloedzuiger
egge	scherpe kant van een wapen, spitse punt, partij in een rechtzaak

egge	zie eegde, ook grens, ook heraldiekteken, rechtopstaande eg
eggen	scherpen, wetten
egger	avegaar, boor
eggesteen	hoeksteen
eggich	wrang
eghte staat bevestigt	gehuwd
egli	afk. église, kerk
eglise	kerk
ego	ik
égorgeur	moordenaar, moordnares
égorgeuse,	zie égorgeur
egredieren	uitgaan
egsmid	eggenmaker
egsteen	hoeksteen
egtel	afk. eheluyden, echtlieden
egteluiden.	echtlieden, gehuwden
egyptien	zigeuner, heiden
ehel	afk. eheluyden, echtlieden
eheluyde	echtpaar, echtgenoten
eherenfeste	eerwaardige
ehevrouw	echtgenote
ei	aan haar, eraan, zij (meervoud)
eichs	elk
eidam	schoonzoon
eideshelfer	gezworene
eidom	schoonzoon
eigendommen	in rechte het eigendom krijgen, in eigendom overdragen
eigendommer	eigenaar
eigenerfde	zie eigenervet
eigenerfden	edeling ? die een minimum stukgrond bezit
eigenervet	een eigen erf hebben
eigenman	lijfeigenen
eighen	eigendom

eijgehen hantmerck	handtekening, merkteken onder akten
eijgen ende bruijckt	eigenaar en gebruiker
eijnsel	zie ensel
eijnsel, ensel	weegschaal
eijser	ijzer
eik	heraldiektteken, rechtopstaande boom met meestal vergroot blad en eikels
eikel	heraldiektteken, vrucht van eik , weergegeven met dop en steel
Eindovia	Eindhoven
einhelich	eensgezind
einlasser	deurwachter, portier
einlegger	inlegger, kuiper
eins	oppervlaktemaat, 1 eins = 0,03 ha. ook gezien als ans
einsäckler	ontvanger
einspänner	stalknecht
einze	zie eins
eischere	eiser in een rechtzaak
eischtag	Aswoensdag
eiselike	vreselijk
eisengräber	stempelsnijder
eisenhuter	helmmaker
eisenmeister	gevangenbewaarder
eius	zijn, van hem, van haar, ervan
eius loco	in diens plaats
eiusdem	van dezelfde (maand)
eiusdem	zie eiusdem
ekelen	eikenbomen
eken boekcas	eiken boekenkast
EL	afk. Evangelisch Luthers
el	lengtemaat, 1 el = ca 70 cm, oorspronkelijk de lengte van de onderarm
elacideren	verlichten, verklaren
elapsus	afgelopen
elboreren	uitwerken, bearbeiten

elcman	iedereen
elcx in haer regardt	ieder voor zich
elderboom	els
elderenboom	els
eldir fatir (-mudir)	grootvader, (-moeder)
electeurspenning	munten
electie	verkiezing, verkiezingen
electrum	geelkoper
electuer	keurvorst
elegant	uitgesproken mooie....
elegantie	aardigheid, fraaiigheid schoonheid
elegie	treurklacht
elemal	zie eleman
eleman	beste kerel
elemosyna	aalmoes
elenbaas	zie eleman
elevare	grootbrengen
elevatie	verheffing
elevatio crucis	kruis verheffing, 14 september
élève	leerling
éleveur	veehouder
éleveuse	veehoudster
elewekse	vervloekte
elft	elf, ook boze geest
elftausend jungfrauen	elfduizend maagden, 21 oktober
elftwinninghe	leen waarvan de helft van de vruchten aan de leenheer, de andere helft aan de leenman toekwam
elhorn	vlierboom
elhorn	vlierboom
elide(e)ren	uitvegen, uitdrijven
elige(e)ren	verkiezen, uitkiezen
elle	zie el
ellemate	vastgestelde maat van één el

ellende	verbannen
ellendelijke	op een gruwelijke wijze
ellendicheit	ballingschap, verbannen
elne	de onderarm als maat voor een el
eloc(e)ren	verhuren, te huur laten gaan
elocutie	uitspraak
elogie	eerspraak
eloquent	welsprekende, redenaar
eloquentie	welsprekendheid
elpenbeen	ivoor
elsate	elzenhout
elsbroec	met elzen beplant laag land
else	elzenboom
elsenaar	schoenmakersgezel
elsene	els, priem
elst	zie elsene
eltkens	inhoudsmaat voor graan = ca 1,35 ltr.
elucidatie	verlichting, verklaring, opheldering
elucideren	verlichten, verklaren
elude(e)ren	bespotten, uitstrijken, ontsnappen
elugeel	
elx	elk
em.	afk. van emeritus. na volbrachte dienst ontslagen
emaille	brandverf voor op metalen en ceramiek
emancipatie	handlichting
emanciperen	vrijmaken, zijn eigen meester maken, gelijk een vader zijn zoon doet
emane(e)ren	uitgaan, uitkomen, uivloeien
embaumeur	lijkenbalsemer
Embdae	Emden
embuscade	lage, laaglegging
emende(e)ren	verbeteren
emendegeldstraf, boete	
emeritus	na volbrachte dienst ontslagen

emibie	afvaarding, uitzending
emineeren	uitsteken
eminent	openbaar, helder
emisit spiritum	gaf de geest
emissie	afvaardiging, uitzending
emissio	pestepidemie
emissio (secunda)	(tweede) druk
emissus	uitgezonden
emit	koop, koopt
emittere	uitgeven
emmer	inhoudsmaat, 1 emmer = 1/4 vat, = 1/5 aam = ca 30 ltr. ook Amsterdamse emmer = 2 gang = ca 14,7 ltr. ook In Groningen en Drente oppervlaktemaat, 1 emmer = 1/6 gras =0,066 ha barnsteen
emmer	
emmer	steeds, telkens
emoliëren	verzachten
emologe(e)ren	voor goed achten, voor goed kennen
emolument	genot, gewin, profijt, bate
empeschement	verhindering, beletsel
empescheren	verhinderen, beletten
empfängnis Maria	Maria 's onbevleete ontvangenis, 8 december
emphasis	bijzijn ?, nadruk, nadrukkelijk
emphitheusis	erfpachtrecht
employ	besteding, aanlegging, bezigheid, aanwending
employeren	besteden, aanleggen, bezigen, aanwenden
employeur	verwerker
empoisonneuse	gifmengster
emprisonner	gevangen zetten
emptie	koping
emptor bladorum	korenkoper
emptor(is)	(in)koper
emser gulden	munt17e-18e eeuw , gelijk aan 24 stuivers
Emster	Amstel
emulatie	navolging, onderdanig, volgzucht

emule(e)ren	navolgen, ondergaan, nadoen
encadreur	lijstenmaker
Enchusa	Enkhuizen
enckede (encel)	goed, juist
encourageren	moed geven, moedigen
ende	en, en de....
endedach	stervensdag
endelckocke	doodsklok
endeldoor	de verst gelegen deur
endelvers	gebed(en) voor de stervende
endensmout	eendenvet
endorsseeren	zie endosseeren
endosseeren	op de rug, of achterkant aantekenen
enemaal (t)	helemaal
enen aen iet rechten	iemand recht doen door executie aan het goed van de partij
enen ene sake op zynen eedt stellen	van iemand de bewijseed eisen
enen genoeg doen	iemand geven wat hij verlangt ook: iemand vergoeding geven.
enen in koeren of broeken sliten	iemand tot het betalen van geldboeten veroordelen
enen in loften hebben.	van iemand de plechtige belofte hebben, dat hij op zekere straf of boete iets niet meer doen zal
enen op de poorte sliten	iemand tot gevangenisstraf veroordelen
enen uut der stat setten	besluiten , dat iemand niet in de stad mag komen
enen vrijheyd maken	iemand recht van immuniteit verschaffen
enerve(e)ren	ontzenuwen, krachteloos maken
enfant	kind
enfant en tutelle	voogdijkind
enfin	eindelijk
engage(e)ren	inwikkelen, in dienst nemen, aanwerven, zich mengen in de vragen
engageanten	mouwstukken meestal tot de elleboog reikend, gemaakt van fijne stof
engelant	weiland, grasland
engelen	heraldiektteken, rechtopstaande meisjes figuur, met vleugels in tunica gekleed

engelfest	engelenfeest, 19 september
engelse sitteren	munt17e-18e eeuw, gelijk aan 5 gulden en 8 stuivers, ook 108 stuivers
engelsschild	accoladeschild, kenmerkend zijn de sterk uitstekende bovenhoeken
engesprenc	land buitendijks gelegen
engleburgt	hemel
englestad	zie engleburgt
enichte	woestenij
enim	immers, namelijk, inderdaad
eninclinc	kleinzoon
ennoyeus	geitenhoeder
enorin	zie enorm
enorm	lelijk, wanstaltig, ongeschikt, misvormd
enorme	ongeregeld
enqueste	onderzoek van waarheid verklaringen van getuigen, horen van getuigen, onderzoek
enqueste valetudinaar	onderzoek, het horen van getuigen die oud, ziek, of waarvan gevreesd werd dat ze binnenkort zullen sterven
enqueste(e)ren	onderzoeken
enrolleeren	optekenen, op de rol zetten
enseigne	vaandrig, ook uithangbord, vaan, vaandel, banier
ensel	weegschaal
ensevelir	begraven, in een lijkkleed wikkelen
ensorceleuse	heks,
ensorcellement	hekserij
ensoutané	zwartrok, paap, r.k. priester
entbieden	aanbieden
entelmoes	nagerecht
enter	eenjarig dier
enterineeren	zie enterrinement
enterinement	gestading, voor goed houden
enterrement	begrafenis, ook begrafenisstoet
enterrement civil	niet kerkelijke begrafenis
enterrer	begraven

entman	baggeraar van de stadsgracht, bezinksel was mest
entrepeneur	aannemer
entrepreneren	bij de hand innemen
entreprise	aanslag, voornemen
enumeratie	nummering, optelling
enumereren	optellen, aantellen (groter worden van een bedrag of hoeveelheid)
envie	haat, wangunst ook moedervlek, wijnvlek
envoyé	afgezant, gezondene
envoyée	zie envoyé
enwechvaerdich	onderweg zijn, op reis
enwechwerpine	verwerping
eo	afk. eodem, zelfde
eo quod	te meer, omdat
eodem	door, in hetzelfde, op de zelfde dag
eodem anno	in het zelfde jaar
eodem die	op de zelfde dag
eodem instanti	op hetzelfde ogenblik
eodem morbo	door dezelfde ziekte
éolienne	windmolen
EPA	afk. Evangelisch Pharr-archiv
ephipparius	zadelmaker
ephorus	deken, opzieners, (huis) onderwijzer
epicedion	begrafenislied
epicedium	gedenkdicht
epidimia	een heersende besmettelijk ziekte
epidimie	besmettelijke ziekte
epilogatie	een besluit om een vroegere reden
epiphania	een openbaring
episcopal	is bisschoppelijk
episcopalis	bisschoppelijk
episcopus	bisschop
epitaaf	grafschrift, ook de gehele grafsteen met ornamenten

	versiersels en opschrift
épitaphe	grafschrift
epitaphie	een in een muur gemetselde grafsteen
epitaphium	grafschrift
epitaphius	grafrede
épithalame	bruiloftsdicht
epithalamium	huwelijkszang, bruidslied
epitoma	uittreksel
epos	heldendicht
epouse	echtgenote, gemalin
épousée	bruid, pas gehuwde vrouw
épouser	trouwen, door huwelijk verkrijgen
épouser une dot	om de centen trouwen
epoux	echtgenoot, gemaal
epulor	weelderig leven
equael, equalis	gelijk
équarrisseur	vilder
eques	ruiter, bereden militair, later ook ridder
equester	ruiter
equicida	paardenslager
equicius	paardenhandelaar
equipagie	uitrusting
equiperen	uitrusten
eralt	heraut
erant fuerunt	zij waren
erat	was
erchmeker	zemenmaker
erdbeve	aardbeving
erdboge	ondergronds gewelf
erddijc	aarden wal
erden	begraven
erdenwerk	gebakken aardewerk pot
erdepottenbacker	pottenbakker

erdhoevel	aardhoop, heuvel
erdhuus	bewoond hol, woning in de grond
erdtrichsmesser	landmeter
erdveste	aarden versterking
erdwerc	aardewal, verhoogd voetpad
erdwinne	landbouwer
ere	(bij graan) dorsvloer
erectie	oprichting
eremberch	mouw
eren	ploegen
erentfest	achtbaar, vaak gevolgd door wijze, edele bijzondere
erentfeste	zie erentfest
erfachtich	volgens het erfelijk(e) recht, erfelijk
erfachtigheid	erfdeel aan vaste goederen
erfbrief	bij erfenis bewijs van erven, akte van recht op het onroerende goed
erfbuur	naast gelegen land en/of huis
erfceys	erfrecht
erfclage	aanklacht met betrekking tot een onroerend goed
erfcollator	door vererving verkregen bevoegdheid als hoofdbestuurder benoemde (collaties) te doen
erfcommer	erfelijke rente
erfcoren	erfrente te voldoen in graan
erfcusten	verbintenis op een erf gevestigd, ook custinge van erven
erfdeel	wat iemand als zijn deel uit een nalatenschap toekomt of wat hij als zodanig ontvangt ook bezit dat iemand door erfenis verkregen heeft of verwerft
erfdeling	deling van een erfenis, boedelscheiding
erfdienstbaarheid	dienstbaarheid die op een erf rust erfdienstbaarheid is een last waarmede een erf bezwaard is, tot gebruik en ten nutte van een erf, het welk aan een andere eigenaar toebehoort
erfdoem	eigendom
erfdrager	iemand die het erf bezit, de naakte eigendom bezit tegenover de tochtenaar die de opbrengst geniet

erfelijcheit	erfrecht, erfdeel, onroerend eigendom
erfelike	bij erfopvolging, krachtens erfrecht
erfftijns	zie erftins
erfgeboren	door geboorterecht verkregen
erfgedinge	erfrecht, contractueel vastgelegd recht op een goed na een der zijn dood
erfgenote	mede erfgenaam
erfgever	die grond of goed in erfpacht geeft
erfgever	hij die grond in erfpacht geeft
erfgrond	grondbezit
erfhavelijc goet	aangeërfd roerend goed
erfhavelijck	aangeërfd roerend goed
erfhure	erfpacht
erfhuurlant	In erfpacht gegeven grond
erfhuus	boedel die nog verdeeld moet worden
erflinc	erfgenaam
erfmagescheit	toewijzing van erf aan de verschillende magen van dezelfde erflater boedelscheiding met betrekking tot grondbezit
erfmombaer.	voogd, die door erfrecht (bloed - verwantschap) tot de voogdij geroepen is die grond of goed in erfpacht neemt
erfnemer	die een goed in erfpacht krijgt
erfnemer	die een goed in erfpacht krijgt
erfpenninc	erfrente
erfrente	vaste rente, welke ook na de dood van de rentegever niet wijzigt
erfrenten	renten," die langer duurden, "vererfden" en niet met de dood van de gene op wiens naam ze stonden vervielen
erfrogge etc.	hoeveelheid rogge, tarwe gerst, boekweit etc als belasting te betalend
erfsake	rechtzaak over een onroerend goed
erfschatter	schatter van vaste goederen
erfscheder	landmeter, roometer, grensbepaler, persoon die de grenzen van een grondbezit vaststelt zie erfscheder
erfscheider,	
erfscheiding	afpaling van vaste goederen verdeling van een nalatenschap
erfscijns	erfpacht, erfelijke rente
erfside	de zijde waarvan een goed aangeërfd is

erfstocgoed	erfelijk familiegoed
erft	herfst
erftal	erfdeel, meestal een onroerend goed of land
erftijns	zie erftins
erftijns	zie erftins
erftins	vaste uitkering uit een onroerend goed te betalen aan de eigenaar, het goed dat tegen zulk een uitkering wordt uitgegeven heet dan erftingsgoet
erfuiting	regeling voor de verdeling van de nalatenschap
erfve	onroerend goed, alle niet leengronden
erfelijke rente	erfrente, vaste rente
erfvenesse	gerechtelijke inbezitstelling van onroerend goed
erfvoget	erfelijke voogd
erfvoogdijen	het opvolgen door de zoon als voogd, hoewel het niet erfelijk was.
ergastularius	gevangenenbewaarder
ergenlist	arglist
ergot	moederkoorn
ergotisme	vergiftiging met moederkoorn een (giftige schimmel op graan), kriebelziekte
ergwanen	argwaan
erhalen	verhalen, terugvorderen
erigeren	oprichten
erimita	kluizenaar
eripiëren	ontrekken, ontrukken
erisipel ate	door het St.-Antoniusvuur
ermanen	vermanen
ermitage	afgelegen woning
ernstige begeerte	op uitdrukkelijk verzoek
ernstlijk	ernstig,
errant	zwervend
erre(e)ren	missen, dwalen
erren	een pand van iemand invorderen
erresen	ontstaan

erreur	doling, misslag
error juris	rechtsdwaling
erruer	hij die dwaalt
erschenen	verschenen
erselmaant	oktober
ersgat	achterste
erten	erwten
ertsitter	heelmeester
erudieren	onderwijzen
eruginator	zwaardslijper, wapensmid
erve	vast goed in tegenstelling tot leengoed
erveloot	erfdeel
erven ende onterven	iemand het eigendom van iets toewijzen en een andere ervan vervallen verklaren
erver	eigenaar
erver	vissersboot met eenmast
erweißer	erwtenhandelaar
es en sij	tenzij
Es.	afk. op huw. akte, echtscheiding
esch	bouwland bij een gemeente met meerdere eigenaren
esclaicissement	verklaring
escopette	donderbus
escouadecommandant	korperaal
escuyer	schildknaap
esel	ezel
eselbordene	molensteen
esellade	houtmaat van 16 stukken hout
esgal	gelijk
esgaleeren	gelijkmaken
esmail	email
esmeroud	smaragd
espargne	besparing, zuinigheid
espe	esp
espergne	zie espargne

espeye	degen
esquadron	afdeling soldaten
essay	proeve
essayeur	prover, bezoeker
essch	bouwland
esschappeeren	ontsnappen, ontkomen
esse	zijn
esse	vuurhaard
essentie	wezen, wezenlijke
essum	ik ben
est	(hij/zij) is ook oost (richting)
estafette	ordonnans, koerier
estedroogoven	
esterichter	leem vloerenmaker
esterlinc	betaalmiddel, kleine munt
estimatie	waardering
estimeren	achten, waarden
estomihi	zondag voor de vasten
estric	vloertegel van gebakken klei
estrik	vloertegel van gebakken klei
estropier	radbraken
et	en, ook etctera
et aliis	en andere
Et.	afk. op huw. Akte, echtgenoot van
etc.	afkorting voor het slecht Nederlandse enzovoorts
été	zomer
etelkoren	koren voor eigen gebruik
etgras	gras dat niet gehooïd wordt, het gras na het gehooïde gras
ethyke	longtering
etiam	ook
etlant	weiland
etmersch	weiland
étole	bontstola

etselinc	afgescheurd stuk
etstoel	stoel van de hoogste rechter, het hoogste gerechtshof
ette	rechter
etten	afgrazen
etteswanne	overledene, wijlen
ettinge	het recht van beweiding
etveld	weiland
etweide	weiland
euler	kuiper
eulner	zie euler
eunjer	tovenares, maar ook teer lief, schalks
eurtjen	uurtje
eusendrop	de regendruppels die in de tussenruimte vallen tussen twee huizen
eusie	de regendruppels die in de tussenruimte vallen tussen twee huizen
eussel	zie eeussel
euyrclock	uurklok
ev	afk. en vie, in leven
ev.	afk. evangelisch
ev. luth.	afk. evangelisch Luthers
ev. ref.	afk. evangelisch Reformiert
evaluatie	waardering
evalueertgel ('g)	gangbaar geld
evalueren	waarderen
evanesceren	verdwijnen
evaquëren	ledigen, ontledigen
evel	gebrek,
eveldaet	misdrijf
evele	op een boosaardige wijze
evelen	iemand kwaad doen
evelgananc	het eigendom van zijn goederen geheel of gedeeltelijk aan iemand overdragen tegen de vergoeding van levenslange onderhoudsplicht
evelmoet	gramschap, toorn

evenaar	zie zweng
evenboerticheit	van gelijke stand
evenbortich	gelijk van geboorte, van de zelfde stand
evencnie	gelijke van geboorte, magen (gezamenlijke bloed verwanten) in de zelfde graad
evene	zwarte haver, ruwe haver, rouwe haver
evenen	haver
evenenmeel	hamermeel
evenenschoof	haverschoof
evenhoge	belegeringswerktuig, hoge hote toeren voor de bestorming
eveniëren	geschieden, gebeuren, overkomen, toevallen
eveninge	zie eveninghem
eveninghem	waag, bascule, stadswaag
evenkerstijn	medemens
evenlange	altaarkaars van en bepaalde lengte
evenmaent	september
evenmate	maat voor haver en andere granen
evenoude	tijdgenoot, van de zelfde leeftijd
evenout	even oud in jaren
evenrente	schuld of rente in haver uit te betalen
evenschoof	haverschoof
evenschult	evenrente
evensester	een bepaalde maat voor haver
eventaag	onafgebroken, langdurig
eventus	uitkomst, geval
everbere	mannelijk everzwijn
everhuus	varkenskot, zwijnenstal
everman	bemanningslid van een vissersschuit (ever)
everswijn	wild varken
evertuëren	pogen, bezig houden, oefenen
evictie	uitwinning, afwinning (door overwinning)?
evident	openlijk, blijkbaar, zeer duidelijk
evidentie	schijnbaarheid, klaarblijkelijkheid
evinceren	uitwinnen, overtuigen

eviteren	mijden, schuwen
evitieren	vermijden, ontgaan, ontwijken
evocatie	uitdaging. Ook, klacht van geweigerd recht
évoccaon	afk. évocation, het oproepen, het bezweren
evoce(e)ren	uitdagen
ewangeliseren	nauwkeurig verzamelen en onderzoeken van de processtukken
ewebreker	echtbreker, vreemdgaan
ewech	weg
ewesetter	wetgever
ex	staat voor; uit, afkomstig van de plaats
ex	kind van
ex	uit, afkomstig van, tengevolge van, op grond van
ex altera	anderzijds, grenzend aan, langs de andere zijde
ex debilitate senectus	wegens seniliteit
ex dictis dicendis	uit het geen gezegd is en gezegd moest worden
ex eodem morbo	tengevolge van dezelfde ziekte
ex febri(s)	door koorts
ex fluxa sanguinis	door een bloeding
ex fornicatione conceptus	uit onwettige verhouding geboren
ex gratia	bij wijze van gunst
ex hac	van hier, van deze, uit onze (parochie)
ex hac misera vita decessit Domino	ging van dit droevige leven naar de Heer
ex hac vita ad aeternam transivit	ging over van dit leven naar het eeuwige
ex hoc	van hier, van deze, uit onze (parochie)
ex ictu equi	getroffen door een paardenhoef
ex longa infirmitate	tengevolge van een lange ziekte
ex maligna febri	ten gevolge van een kwaadaardige koorts
ex nomine officio	ambtshalve afwijzende
ex officio	ambtshalve
ex primo thoro	uit het eerste (huwelijk) bed
ex professo	openlijk, met voordracht

ex quo	uit het welk, (bv uit dit huwelijk)
ex secundo thoro	uit het tweede (huwelijk) bed
ex tabbe	zie ex tabe
ex tabe	door tering
ex tempore	uit de vuist, met haast
ex testamento	op grond van een testament
ex thoro illegitimo	uit een onwettige verbintenis
ex una	grenzend aan, langs de zijde, enerzijds
ex variolis	wegens pokken
ex voto	ten gevolge van een belofte
ex vulnere	door een wond
exacte	gauw, nauwkeurig, doorwrocht
exactie	afeisen, afpersing, schatting
exactiën	belastingen
exactioneren	schatten, overschatten, afdwingen
exactor	belastinginner
exaggeratie	een vergadering
exaggereren	vergroten, ophopen
exaltatio	kruis verheffing, 14 september
exalteren	verhogen, verheffen
exame	een ondervraging
examen	onderzoek, proef, verhoor, ondervraging
examinatie	zie examen
examinatie (scherpe)	ondervraging op de pijnbank
examinatio	ondervraging
examinatoir	dienende tot ondervraging
examineren	beproeven, ondertasten, toetsen, ondervragen
exaudi	6e zondag na Pasen, ook 4e na Drievuldigheid
excavatie	het uithouden
excaveren	uithouden
excederen	te boven gaan
excelleren	boven uitsteken, overtreffen, uitmunten, te
excenderen	boven gaan
	buiten zinnen raken

except	voorschrift
exceptie	verweerschrift, tegenwerping in rechte, uitneming, uitzondering, verzet
exceptie declinatoire	uitzondering, tegenwerping,
exceptie dilator	vertragend uitstel
exceptie peremptoir	onherroepelijk laatste (beslissende) tegenwerping
exceptien	verweren, uitzonderingsgronden
excertitie	bezigheid
exces	overdaad, overmaat
excijns	accijns
excijnsloodje	stukje gemerkt lood, teken dat de accijns betaald waren
excijns	accijns
excipieren	uitzonderen
excipiëren	uitzonderen, uitnemen
excissus	weggehaald. (b.v. kind uit de baarmoeder gehaald tijdens de geboorte)
exciteren	opwekken, gaande maken, verwekken
excl	afk. excellentie
exclamator	omroeper, venter
exclameren	uitroepen, uitschreeuwen
excluderen	uitsluiten, afzonderen, buitensluiten
exclus	uitgezonderd
exclusief	onbegrepen, buitengesloten
excluus	zie exclusief
excogiteren	bezinnen?, verzinnen
excommissione pastoris	in opdracht van de pastoor
excommunicatie	gemeenteverbanning, uit de kerk verbannen, kerkban
excommuniceren	bannen, uitsluiten, uit de gemeente bannen
excommuniceren	uitsluiten, verbannen
excoriator	leerlooiër, vilder
excubie	afpersing
excudere	drukken (van een boek b.v.)
excudi	zie excudere
excusare	verontschuldigen

excusatie	niet schuldig verklaren
excusum	zie excudere
executeren	het uitoefenen van zijn ambt, zijn werk doen, een vonnis uitvoeren, uitrechten, tot voldoening dwingen, te werk leggen
executeur	uivoerder, een pander, deurwaarder
executie	executie, uitvoering, uitwinning
exécution capitale	terechtstelling, executie
executorien	brieven inhoudend het bevel van het hof om een vonnis te executeren
exempel	voorbeeld
exempt	vrij, uitgenomen, bevrijd
exemptie	bevrijding, vrijdom, het niet vallen onder zeker gezag of voorschrift
exemt	er uit genomen
exequeren	vervolgen, volbrengen
exequia	uitvaart
exequiën	uitvaart, lijkdienst
exercabel	afgrijselijk, verfoeilijk
exerceren	exerciteren?, oefenen, bedienen, bezig houden
exercitiegenootschap	een militaire organisatie of vrijkorps, opgericht op initiatief van de patriotten met het doel, bewapening van burgers voor verzet tegen het Oranjegezinde leger en schutterijen
exeuntium	uitgaan, verlaten
exeuntium sacramentis.munitus	voorzien van de sacramenten van de stervenden
exhaustus	uitgeput
exherederen	onterven
exheridatie	zie exherederen
exhibe(e)re	uitgeven
exhibeerde	het voorgelegde, ook aangereikte
exhiberen	vertonen, inschrijven, het voor de dagbrengen, aanbieden, vertonen, bijbrengen, voordragen, voor den dag brengen
exhibitie	aanwijzing, opwijzing?, voordragen
exhibitum	getoond, uitgeven
exhortatie	vermaning
exhorteren	aanmanen, aanporren, vermanen

exigentie	vordering, eis, vereist
exigeren	afeisen, afvorderen
exii	zie exire
exijs	accijns
exilie	ban, uibanning
eximeren	vrijkopen, uitkopen
eximius	voortreffelijk
eximius ac doctissimus	de hoogachtbare en geleerde heer
exire	uitgaan, verlaten
existentie	wezenlijk, werkelijkheid
existeren	in wezen zijn
exitum	zie exire
exitus	dood
exkrement	uitwerpsel
exnunc	vanaf nu
exonereren	ontladen, ontlasten
exorneren	oppronken ?, uitrusten
expectatio	verwachting van Maria, 18 december
expedient	afgerecht, gevoeglijk, bekwaam
expediëren	redden, afvaardigen, voldoen
expeditie	afvaardiging
expensum	uitgave
experientie	ondervinding
experimenteren	ondervinden, onderzoeken
expert	ervaren, onderzocht, kloek
expirare	de laatste adem uitblazen
expiratie	afloop
expiravit	hij blies de laatste adem uit
explicatie	uitlegging
expliceerende	uitleggende, verklarende
expliceren	ontvouwen, uitleggen, verklaren
exploict	daad
exploictier	deurwaarder

exploitation	bedrijf
exploot	uiwerking, te werk legging
exploteren	te werk leggen, uitvoeren
exponeren	uitleggen, verklaren
expositie	uitlegging, verbreding
expositus/a	vondeling (e)
expres	uitdrukkelijk
expresselijk	zie expressus
expresselijk te renuntiëren	uitdrukkelijk er van afzien
expresseren	uitdrukken
expressus	uitdrukkelijk
exprimeren	uitrukken, uitdouwten
exproberen	verwijten
exprobratie	verwijt, versmading
expssemet	afk. expressement, uitdrukkelijk, nadrukkelijk
expugneeren	vechtend innemen, bevechten
expurgeren	zuiveren, reinigen
exquis	uitgelezen, nauwkeurig
exquisit	zie exquis
exschijns	accijns
exsequiae	uitvaart
expecteren	verwachten
expiratie	uitgang, eindig
expireren	verscheiden, eindigen
exsteren	zie existeren
extenderen	uittrekken, uitbreiden, uitspannen
extimeren	taxeren, schatten een vonnis lichten
extinctus	overleden
extinguëren	uitblussen, doven
extirperen	met wortel en al uittrekken, uitroeien
extolleren	verheffen
extorqueren	afpersen
extorsie	afpersing

extra	buiten
extra légal	onwettig
extra légaux	zie extra légal
extra muros	buiten de stadsmuren liggend
extra ordinaria	buitengewoon, bijzonder
extra portam	buiten de (stads)poort
extract	kort begrip, uittreksel
extracten uit de personele responsiven	uittreksels uit de persoonlijke verhoren
extraheren	uittrekken, in het kort stellen
extrahieren	uitrekken,
extrajudiceel	buien rechtsdwang, buiten dingtalig
extraneus	vreemdeling, van buiten
extraordinair	buitengewoon
extraordinaris	ongewoon, ongemeen
extravagand	hooglopende, hooggaande
extravageren	hooglopen, uit het spoor slaan
extreem	uinemende
extrema unctio	laatste oliesel
extrême onction	laatste oliesel, heilig oliesel
extremis (prae)munitus	voorzien van de laatste sacramenten
extremis momentis	in zijn laatste momenten
extremis rebus	in uiterste nood
extremis. Sacramentis refectus	afk.S.R.E, gesterkt door de laatste sacramenten van de H. Roomse Kerk
extremiteit	uiterste
extremus	laatst, uiterst
extunc	sindsdien
exüe	een schatting, die betaald werd door de burgers van een stad, voor zij in een andere stad mogen vertrekken, anders als met consent, of haar poorter, of borger -recht mogen ontzeggen, volgens privilege elke stad daar van in het bijzonder verleent
exue.	recht dat geheven wordt door een stedelijk bestuur van erfenissen in de stad, die aan personen buiten de stad toevallen.
exulant	vluchteling door zijn geloof

exulteren	opspringen, huppelen
exunderen	overvloeien, uitvloeien
exurge	8e zondag voor Pasen
eygens	van hun, hun toebehoren
eymer	emmer
eyscht	eist, eisen
ezelskop	heraldiektaken, kop van ezel met lange oren

F

f.	afk filia, fils, dochter, zoon
f.	afk. folio, op het blad van het register
f. f.	afk. firmlinge, vormelingen
f.l.	afk. filia / filius legitima, wettelijk (erkende) zoon /dochter
f.r.	afk. folio recto, op de voorzijde van het blad
f.v.	afk. folio verso, op de achterkant van het blad
f'ijseltie en stamper	vijzelpot met stamper
fa,	afk. met boven de a een C, filia, meisje
fa.	afk. huw. akte, Familienaam
fa.	afk. filia, dochter, meisje
faal	fout, gebrek
faalgrepen	misstappen
faam	gerucht
faas	dwarsbalk
faasgewijs	figuren staan naast elkaar
fabel	verhaal over dieren waarin een levensles is opgenomen
fabele	een klucht
faber	smid
faber armorum	wapensmid
faber cupri	kopersmid
faber ferramentarius	hoefsmid
faber ferrarius	smid
faber grossarius	grof ijzersmid

faber laminarius	blikslager
faber lignarius	timmerman, meubelmaker
fabrica ecclesiae	kerkfabriek, de kas voor de bouw, versiering of herstellen van een kerkgebouw
fabricateur	vervalser
fabricator ligneorum calicorum	fabrikant van houten bekens
fabriceren	versieren, verdichten, timmeren
fabriek	bouw - en onderhoudsdienst
fabriekmeester	stadsbouwmeester
fabriec	kerkfabriek, de kas voor de bouw, versiering of herstellen van een kerkgebouw
fabriekmeester	zie fabriekmeester
fabriek	bouwmeester, roi-meester ?, opzichter
fabrike	werkplaats
fabritius	smid
fabuleus	beuzelachtig
fabuliste	fabeldichter
faceneren	betoveren
facete	boertig
facetieux	boertig, boerachtig, geneugelijk?
facie ecclesiae	ten overstaan van de kerk
facifer	fakkeldrager
facil	ligt
faciliteit	lichtigheid?, tegemoetkoming
faciliteren	het werk verlichten, gemakkelijker maken
facillemt	afk. Facileme?
facit	maakt, is. (bij rekenen, is totaal)
facit	het slot van de rekening, maakt, doet, bedraagt samen
facit (1590)	hij heeft dit gemaakt in (1590)
facit in capitaell	in totaal
factas	afkomstig van
facteur	die de zaken van een ander drijft, bewindhebber
factie	ook; de maker van iets
	het samenrotting, kliek, agerende groep, meute

factieus	oproerig
factionnaire	schildwacht
factis tribus (consuetis) proclamationibus	na de drie (gebruikelijke) huwelijksafkondigingen
factis tribus bannis proclamationibus	na de drie huwelijksafkondigingen
facto	dood, de daad
factoor	agent van buitenlands handelshuis, ook; tussenpersoon, zaakgelastigde
factor cordarum	koordendraaier
factum	pamflet, voorval gebeurtenis, geschrift waarop het verschil van mening is beschreven en waarop de aanspraak steunt
factus est dominus	1e zondag na Drievuldigheid
faculteit	faculteit, vermogen, vermogendheid, macht
facunde	welsprekendheid
faeantjer	veenboer
faelge	gebrek, nederlaag lijden
faelge	sluier, mantel
faelgeren	in gebreken blijven, niet nakomen ook; gebrek, feil, fout
faelgiert	vals
faendrich	vaandrig, militaire rang
faerge	spelt of rogge
faesche	rechter schuinbalk in de heraldiek
fagerijn	voddenhandelaar, handelaar in tweedehands goederen
fagoot	takkenbos
faict	een werk of daad
faïencerie	aardewerkfabriek
faïencier	plateelbakker
faïlgieren	missen
faïlleren	in gebreke blijven
faire les foins	hooien
faiseur	oplichter
faist	afk. faisant, doende
fakkel	heraldiektaken, brandende toorts
fakken	verwerven, pakken, grijpen

falcarius	sikkelsmid, handelaar in sikkels ook; magere Hein, man met de zeis
Falchenberg	Oud - Valkenburg
falcidia portio	het vierendeel van de erfenis dat de erfgenaam vermag af te trekken die met al te veel legaten bezwaaard is
falcidie	afkorting, afsnijding
falcoburgensis	van Valkenburg
falconarius	valkenier
fali	hoofddoek, ook; een damesmantel
faliant	ingebreken blijvend persoon
falie	sluier, mantel
falieventen	dijk of wal afschuinen
falivouwen	mooipraten
faljereren	missen, gebreken
fallacie	bedrog
fallant	hij die niet voor de rechter verschijnt na oproep
fallatie	valsheid, bedrieglijkheid
falsaris	een bedrieger, die valse instrumenten maakt
faluirt	waard zijn
faly, falie	hoofddoek, ook; een damesmantel
fame	gerucht, openbaar gerucht
fameeren	beschuldigd door een gerucht
famella	dienstmeisje
famellus	knecht, bediende
fameus	berucht, bekend, ruchtbaar
fameus libel	een faamrovend geschrift
familia	alle personen die in een huis woonden, ook; het dienstpersoneel, later voor alleen de gezinsleden
familia defuncta	uitgestorven familie
familiaria	bezittingen van (de)een familie
familie	de engste levensgemeenschap. dus vader, moeder en de kinderen
familietrek	gelijkenis van familieleden onder elkaar, ook; figuurlijk
famula	dienstmaagd, dienstmeisje

famulus	knecht, bediende, schildknaap ook; leerling, hulp, bediende gerechtsdienaar
fänger	
fant	visverkoper langs de deur
fant	landloper,
fantasie	inbeelding, eigenzinnigheid
fantassin	infanterist, voetknecht
fantastijk	eigenzinnig, bijzinnig, vies, zwaarmoedig
fantin	landloopster
farcher	varkenshandelaar
fardeel	baal, pak, doos
fardegardijn	hoepel voor in een ruimvallende damesrok
fariseus	huichelaar.
farmiljoen	vermiljoen
fatreglijn	hoepel voor in een ruimvallende damesrok
fartor	worstmaker
fasceel	takkenbos
fasceelhout	per bundel verkocht brandhout
fascas	heraldiektaken, bundelbijl
fastelabend	vasten avond
fastidie	walging, zadheid? dronkenschap?
fastidiëren	walgen, zad maken?
fastnacht,	6e zondag voor Pasen
fastnachtsonntag	zie fastnacht
fatalia	de tijd binnen de welke men moet appelleren
fatalien	ding-dagen, pleit-dagen
fatigatie	vermoeiing
fatige	vermoeidheid
fatigeren	vermoeien
fatsoen	alle voorwerpen die een vorm hebben en door mensen zijn gemaakt, ook; gestalte, vorm, gedaante
fatum	noodlot, nooddwang
fatuus	onnozel
fauceren	vervalsen

Faucheuse (la)	magere hein, de Dood
fauconnier	valkenier
faudet	toonbank
faulte	in gebreken blijven, niet nakomen, ook; gebrek, feil, fout
fauteur	gunstdrager, een medepleger
fautsoen	degen, ook een verboden wapen
faux serment	meineed
faveren	begunstigen, gunstig zijn
faveur	gunste
favorabel	gunstig
favorable recommandatie	brieven van
favorijt	gunsteling
fax	hoofdhaar
fb	afk. fébrier, februari
fe	afk. fe, feu, wijlen
fe	afk. faire, het doen, handeling, daad, uitvoering
fearman	veerman op een overzetveer
feber (witte)	witte koorts
febres (witte)	zie feber (witte)
febri	door koorts
febri aestuanti	door een gloeiende koorts
febri calida	door een hete koorts
febri frigida	door koude koorts
febri maligna	door een kwaadaardige koorts
febri putridus	door koorts uitgeput
febri vehementi	door hoge koorts
februarii	van februari
februarius	februari
fechner	bonthandelaar
fechter	krijgsman, soldaat
feci	ik heb gemaakt
fecit	heeft gemaakt
feestedag	feestdag

feestelijkheid	plechtigheid
feestelike	op een plechtige of feestelijke wijze
feierheit	trots, hoogmoedig
feil	grove katoenen doek, dweil
feinen	veinzen
feitelike	op een gewelddadige wijze
feiteur	misdadiger
fel	wreed, onmeedogend, kwaadaardig, boosaardig
feld maréchal	veldmaarschalk
feld maréchaux	zie feld maréchal
felgenhauer	wagenmaker
felheit	wreedheid, verdorvenheid, laagheid
feliciteit	welvaart, voorspoed, geluk
fellwerkbereiter	bontwerker
felonie	ontrouwe, of smaadheid?
félonie	trouwbreuk van de vazal
felp	flueelstof
felthoen	patrijs, veldhoen
femele	vrouw
femella	vrouwelijk
femenijn	wijflijk, vrouwelijke
femina	vrouw
femini generis	van het vrouwelijke geslacht
femini sexus	zie femini generis
feminus	vrouwelijk, van een vrouw
femme	echtgenote, vrouw
femme de chambre	kamermeisje
femmele	vrouw
fenaison	het hooien, hooioogst
fenecol	venkel
Fenesy	Venetië
fenijn	vergift, doodspijs
fenil	hooizolder

feniseca	maaier
fenynig	vergiftigd
feodaal	zie feudaal
feodaal goed	een stuk land of onroerend goed tegen bepaalde voorwaarden aan zijn leenman opgedragen
feodum	zie feudum
fer forgé	smeedijzer
ferblantier	blikslager
fere	bijna
feretrum	lijkbaar
fergon	zie fourgon
feria	dag
feria penultima	voorlaatste dag
feria prima	zondag
feria quarta	woensdag
feria quinta	donderdag
feria secunda	maandag
feria sexta	vrijdag
feria tertia	dinsdag
feria ultima	de laatste dag
ferie	lijst of boek van bij de rechtbank aanhangige zaken
ferie	fee, ook rusttijd
ferien	vierdagen, verlofdagen
ferijnen	met een beitel frijnen van natuursteen
ferm	afk. fermier, boer(in), landbouwer, veehouder
fermenteit	recht (cijns) geheven op granen waarvan gegiste dranken werden bereid
fermette	boerderijtje, keuterboerderij
fermier	landbouwer, veehouder
fermier en location	pachter
fermière	boerin
ferpel.	bedrog, arglist, kwader trouw
ferrarius	ijzer
ferrarius faber	smid

ferreur	paardensmid
ferronnier	siersmid
fertegaal	hoepelrok
fertijl	vruchtbaar
ferting	kleine zilveren munt
fervrier	februari
ferwielen	fluwelen, fluweel
festeren	beleefdelijk onthalen
festinatie	verhaasting
festo sancti N. (in)	op het feest van de heilige N.
fetus	kind, nakomelingen
feu	wijnen, de overledene....., zaliger, ook; brandstapel
feudaal	leengoed, leenroerig
feudale goeden	leenroerige goederen
feudataire	leenman
feudum	feodaliteit, leenstelsel
feuermäuerkehrer	schoorsteenveger
feutrine	wolvilt
feux	zie feu
fever	koorts
février	februari
fexeren	kwellen, plagen
feye	fee
feyten	inhoudende het geen men betonen, of bewijzen wil
fiancé, fiancée	verloofde, aanstaande
fiasque	strofles voor wijn, mandfles, buikfles
fiat	het geschied alzo, het is goed, goedkeuring
fibula	zie fibule
fibulator	loodgieter
fibule	kledinggesp, kledingspeld, sluitspeld, doekspeld
ficelle	klein stokbrood
fiche	beschrijving, gegevens, register, ook; spie, pen, ook; van been gemaakte (waarde)plaatjes

	voor bij het kaartspel
fichu	sjaal, hoofddoek, halsdoek
fictie	versiering? verdichtsel, verzinsel
fidei-commis(sum)	erfstelling over de hand, dit is erfmaking waarbij erfgenaam de erfenis moet bewaren en aan een derde moet overdragen. ook; goed dat niet verkocht mag worden maar in een familie moet blijven
fideicommiss	erfbeveling, erfbetrouwing, erfclating over de hand
fideicommissaire registratie boeck	boek met vermelding van op een fidei-commis betrekkinghebbend goed of zaak.
fideicommissarius	erfgenaam met last van overgifte?
fideicommissum	testamentaire beschikking, waarbij een vertrouwde persoon, die voor de wet optreedt als erfgenaam, opdracht geeft een zeker legaat uit te betalen aan iemand die wettelijk niet als erfgenaam kan worden aangewezen; de erfgenaam heeft het vruchtgebruik maar moet zondig het terug geven aan de eigenaar
fidejussio	borgstelling, schriftelijke borgstelling
fidejussor	borg, ook; de peet die zich borg stelde voor een goede (christelijke opvoeding) van de jonggeborene
fidejussor	borg
fidel	getrouw
fidelio	trouw
fidicen	speelman
fiducie	betrouwing, vertrouwen in een goede afloop of in de degelijkheid van iets of iemand
fief	leen, leengoed, domein, terrein
fiel	gal van dieren
fielterij	schelmerij
fier	nobel, waardig, hoogstaand, ook; bloeiend, fris
fière	zie fier
fieren	trots, hoogmoedig
fiertel	zie fiertre
fiertere	zie fiertre
fiertre	lijkkist, doodkist
fiever	koorts
fifelear	fluitist

fifille	dochtertje
figre	bespeler van een dwarsfluit
figaro	barbier, kapper
figlerius	pottenbakker, tegelbakker
figulus	pottenbakker, ook; kachelmaker
fijfel	kleine dwarsfluit
fijfelaar	fluitist
fijl	zie feil
fijlebaart	snotneus
fijnolie	olijfolie
fijnre	betaalmeester voor de renten van lijfrenten
fijnsmid	kopersmid
fikkere	middelvinger
fil	zo afk. Filius, zoon
filatio	bloedverwantschap in neerdalende rechte lijn, afstamming in de eerste graat, kindschap
filet	draadje
filetgout	gouddraad
fileur	spinner, spinster
fileuse	zie fileur
filia	dochter
filia devota	religieuze, non
filia fratris	nicht, dochter van broer
filia innupta	ongetrouwde dochter
filia legitima	wettige dochter uit een voor de kerk gesloten huwelijk geboren
filia redicta	nagelaten dochter
filiabus	dochters
filiaë	dochters, van de dochters
filialis	hulpkapel, hulpkerk
filiarum	van de dochters
filiaster	stiefkind, stiefzoon, (na de 14 eeuw) ook; schoonzoon
filiastistri	stiefkinderen, schoonkinderen
filiatie	familie verwantschap, afstamming

filiation	afstamming in de eerste graad, in rechte lijn, verwantschap
filiationprobe	afstammingsbewijs
filicarius	steensetter, stratenmaker
filigraanwerker	goud en / of zilversmid
fili	van de zoon, de zonen
filiola	dochtertje
filiolus	zoontje, doopkind, peetzoon
filitrix	spinster
filius	zoon,
filius legitimus	wettig, zoon uit een voor de kerk gesloten huwelijk geboren
filius natu maximus	de oudste zoon
filius natu minimus	de jongste zoon
filius naturalis	buitenechtelijke zoon, van mindere afkomst, van lagere stand
filius unicus	enige zoon
fillasse	grof meisje
fille	dochter
fille mère	ongetrouwde moeder
filleul	petekind
filleule	zie filleul
fiis	zoon, nakomelingen
fiis de France (les)	de prinsen uit het Franse koningshuis
fin	dood
finalijk	eindelijk, glad af
financie	opnemen van geld, vaak tegen woekerrente
fine en effecte (ten)	met het doel
fineerder	goud en zilverbewerker (maakt de plaat zuiver en dunner)
fineersel	fijn (klein) bont
finen	zuiveren van goud en zilver
finesse	vond (verzinsel), loosheid, lift, praktijk om iets uit te voeren
fingeren	versieren, bootsen?
fingieren	versieren
finis	einde

firmarius	landbouwer
firmeren	vestigen, gestadigen (voortdoring)
firmerie	ziekenhuis
firmlinge	vormelingen
fiscaal	graaflijkheids, of de lands schatbewaarder, verzorger
fiscalis	behorende tot de fiscus
fisce	lands schatkist
fiscus	Merovingische / Karolingische bestuurs-eenheid, belastingdienst
fisiker	heelmeester
fistulator	fluitspeler, (stads)muzikant
fitsen	scharnieren
fix	sterk, krachtig
fl	afk. florin, florijn, gulden
fl, flor	afk. floréal, maand van de bloei
flabbe	betaalmiddel, 1 flabbe = 4 stuivers, ook; oorveeg, vuistslag
flabvisser	haalt de begroeiing uit de grachten en sloten
flaconnier	flessenmaker
flagellation	geseling
flageller	geselen
flanckaert	jas van krijgslieden
Flandorum	Brugge
flaptafel	zie hangoortafel
flaschouwer	vleeshouwer
flassaerge	wollen kleed, paardendecken
flator	ijzersmelter
flatteren	pluimstrijken, vleien smeken
fléau	plaag, ramp, ook; dorsvlegel
flebotomarius	aderlater
fledercijn	jicht
fleer	kaakslag
flenni	flanel
flep	driehoekige hoofddoek
fleppen	drinken
fleresijn	jicht

fles	inhoudsmaat voor wijn, 1 fles = ca.0,8 ltr. Ook; Amsterdamse fles = ca. 0,88 ltr. of 44 fles in een anker
fleschouwaer	veleeshouwer
fleur de lijs	heraldiektteken, lelie
fleuret	zie floret
fleurons	heraldiektteken, gestileerde aardbeibladeren
fleysker	veleeshouwer
flikkerslagen	bliksemflitsen
flikkersout	salpeter
flint	vuursteen
flockeflere	flikflooiën
floers	doorzichtige zwarte stof van wol of zijde, veloers
flor	afk. floréal, maand van de bloei
florèal	april
floreen	belasting op grond, ook verponding genoemd
floreenplichtige	degene die op grond van het bezit van een zgn. schotschietende hoeve (in Friesland) verplicht was tot het betalen van de floreenbelasting
florenus	gulden
floreren	bloeien, welvarende zijn
floret	Schermdegen, ook; zijdegaren
florijn	muntsort, waarde gelijk aan 28 stuivers
flouflute	zie flute
flouwiellen	fluwelen
fluctuëren	zwerfen, zwalpen (rondzwerfen), sukkelen
flucx	terstond
fluim	slijm
flume	rivier
flute	penis, piemel, mannelijk lid
fluwijn,	marterbont
fluwine	kussensloop
fluxu sanguinis	door een bloeding
fme	afk. femme, vrouw

Fn.	afk. op huw. akte, familienaam
fo	afk. folio, blad, folio
fobaert	nar
focaria	keukenmeid, vrouw van een soldaat, ook; concubine
focarie	bijzit van een geestelijke
focariste	geestelijk die in concubinaat leeft
foderator	lakenarbeider, sergeant belast met de kleding
foelge	geslagen metaalfolie
foelgeslager	goud- of zilverbladfolie maker
foemella	vrouw
foeniseca	maaiër
foerneuijsen	kookplaats
foetus	kind, nageslacht, nakomelingschap, ook; ongeborn kind
foezel	ongezuiverd product
foin	hooi
fokker	rijkaard, in de zin van gierig iemand
fokker	veefokker
fol appel (t')	kwaliijk en ten onrechte beroepen
folen	stoten, stompen, ook; wel dollen
foleren	mishandelen
folie,	lustslot, buitenplaats
foliet	blad van boek
folije	malligheid, gekheid, malle streek
folio	blad, op het blad van het register, in
folio recto	op de voorzijde van het papier
folium	blad van een boek,
folle	krankzinnige
foly	een blad
folye	zothed
foncé	bruin, zwart, donker
fond de robe	onderjurk
fonderie	gieterij
fondeur	gieter, smelter
fondrière	moerassige grond

fonte	gietijzer, ook een doopvont
fonteinstoop	waterkan of kruik
fooye	reisweg
foraneus	wonend buiten de wallen, vreemdeling in een stad
forçat	dwangarbeider
force	geweld, macht
forceren	bemachtigen, verkrachten, overweldigen
fore	markt
foreel	foedraal
forestarius	boswachter
forestier	zie forestarius
forêt	dakstoel voor b.v. Angelusklok, ook; woud, groot bos
foretteren	jagen op konijnen met fretten
forfeit	geldboete, geldstraf, ook onroerend goed
forge	smidse, smederij, werkplaats, schuur, winkel voor zelfgemaakte werstukken
forge de serrurier	slotenmakerij
forgeron	smid
forgeur	zie forgeron
forma pauperis	voor armen gratis
formaliseren	tegen aankanten, tegen kanten, opmaken
formaliteit	gedaante, gestalte, aanstelling
formente	meelbrij
formulier	voorschrift, leest
formulierboek	formulier in boekvorm, voorbeeldenboek bij notarisen, terminologie
fornacarius	kachelsmid
forneise	fornuis, oven
fornicateur	hoereerder, ontuchtige, overspelige
fornicatie	hoerderij, smuikmin, ontucht
fornicatio	alle (verboden) buitenechtelijk geslachtsverkeer, overspel
fornicatrice	zie fornicateur
forqueten	vorken
fort	zakkendrager
fortasse	misschien

forteresse	gevangenis, ook versterk kasteel, vesting
fortificatie	sterk maken
fortificeren	versterken
fortifieren	versterken
fortsier	kist met ijzeren beslag
fortunelose	beroid, straatarm
fortuyne	geluk, kans, avontuur
forum	markt
fossa	gracht, kuil, graf
fossarius	doodgraver, boerenknecht
fosse	ondergrondse kerker
fossé	sloot, greppel, slotgracht
fosse d'aisances	beerput
fosseit	gracht
fossoyeur	doodgraver, grafdelver
fouet	zweep, roede
fouetter	geselen
fouine	hooivork
foulard	halsdoek, hoofddoek
fourgon	reiswagen
fourieren	onderdak verschaffen
fourneren	verschaffen, opbrengen, overbrengen
fournil	bakhuis
fournissement	lijst van alle ingeleverde stukken
fournneys	fornuis, oven
fourreur	bontwerker
fourrier	kwartiermaker
foveren	koesteren, toegedaan zijn, ophouden aanhangen
foyer	stookplaats
fr, frim	afk. frimaire, maand van de slacht
fra.	afk. frater, broeder, geestelijke in een lagere orde
fragijl	broos
fragner	kruidenier
fraise,	geplooid halskraag
franc maçon	vrijmetselaar

franc or	goudfrank
francaert	zie franckaert
francijn	perkament
franckaert	graanmaat, 1 franckaert = 152 ltr.
francus	vrij van zegelrecht, vrijgesteld
francus scabinus	vrijschepen, lid van het heemgericht. rechtbank ! die buiten de openbare macht om vonnissen uitsprak en ten uitvoer bracht. (om tegenstanders te elimineren)
franke	zilveren munt
frater	broer, broeder, tweeling broer
frater germanus	halfbroer, tweelingbroer
frater patruelis	zoon van een broer
frater predicator	predikheer, Dominicaan
frater uterinus	halfbroer
fraternitas	broederschap
fratres consanguini (eus)	halfbroers, broers met de zelfde moeder maar van een andere vader
fratres dormientes	de zeven slapende broeders, 27 juni, ook; 10 juli aangegeven
fratres gemelli	tweelingbroers
fratres germani	tweelingbroers
fratria	broederschap, gilde
fratria filia	nicht
fratris	voor de broers
fraude	bedrog, arglist
frauentag	Maria geboorte, 8 september
fre	afk. frère, broer
freidsem	vallende ziekte, epilepsie
freit	steunbeer, schoormuur tegen buitengevel
freitag (de stille oder gute)	Goede of Stille vrijdag, vrijdag voor Pasen
fremineur	minderbroeder
fremtmeester	gildenmeester afkomstig van een andere plaats of streek
frenarius	riemenmaker
frenesie	krankznnigheid
frenesy	razernij

frenetike	krankzinnige
frequenteren	bewandelen, doorwandelen, bij wonen
fret	een boor, hiermee kunnen geboorde gaten rechthoekig worden gemaakt door middel van tandjes aan de boorsteel
fret	rente, interest,
fretoen	inhoudsmaat van vloeistoffen
friand	lekker
friandyse	lekkernij
friche	braak liggend land
frieel	Biezen mand
frijnen	evenwijdige groeven aanbrengen in b.v. Steen
frimaire	november
fringen	met franje afwerken of versieren
frioen	vink
Frise	Friesland
frisschaert	jonggezel, jonkman, jongeman
frit	grondstof voor het maken van glas
friten	roosteren, braden,
frivoil	beuzelachtig, leurachtig, slecht
frivool	ongeldig, ook; ijdel
froc	bovenkleding van een man of vrouw, ook; monnikspij
froedmoeder	vroedvrouw
froenen	zie: vronen
from	vroom
from	afk. froment, tarwe
fronarbeiter	arbeider in vroondienst, in herendienst, in leendienst
fronbauer	boer wonend op vroomland, leendienstplichtige
fronfrei	vrij van vroondienst, vrij van herendienst
fronfuhre	vervoer in herendienst, fronplichtig tot vroondienst verplicht, herendienstplichtig
fronton	geveldriehoek
frs.	afk. fraters, broeders
fructidor	augustus

fructifieren	vruchten voortbrengen
fructuëux	vruchtbaar
fruitier	kaasmaker
frumentarius	graanhandelaar
frumwerker	dagloner
fruste	te vergeefs
frusteren	vruchteloos maken, benemen
frustreren	bedriegen
fruwiel	fluweel
frygische muts	heraldiektaken, vrijheidshoed, rode jacobijnenmuts tijdens Franse revolutie
fs.	afk. filius, zoon
ft	afk. fait, feit, gebeurtenis, voorval
ft, fruc	afk. fructior, maand van de vruchten
fuederyng	voering
fueëren	een gelofte doen
fuere,	zij zijn geweest, zij waren
fuge	vlucht
fugeren	vluchten, vlieden
fugieren	vluchten, wegdoen
fugitief	zie fugitijff
fugitijf	zie fugitijff
fugitijff	voortvluchtig, failliet, bankroet
fuik	Vistuig, ook; vrouwelijk geslachtsorgaan,
fruit	hij is geweest, hij is genoemd
fruit ... annis	hij was ... jaar oud
fuite	inhoudsmaat, 1 fuite = 5 kan, = 7 tot 10 ltr.
fullo	lakenvoler, hoedenvolder
fulmine tactus	getroffen door de bliksem
fulmineren	bliksemen, razen, woeden, uitbulderen
fulnarius	touwslager
fulpe	fluweel
fumiste	kachelsmid, schoorsteenveger
fun	schelm
funambulesque	koorddansers
functie	ambt, bediening

fundamentenboek	boekje met de beginselen van de christelijke leer door Menno Simons
fundatio	stichting
fundavit anniversarium	stichtte een jaargetijde
fundavit anniversarium pro requi animae suae	stichtte een jaargetijde voor de rust van zijn ziel. (instellen van een jaarlijkse herdenking van een overledene)
funeralia	begrafenis, lijk plechtigheid
funifex	zeilmaker
funs	vies, vies uitziende
furieux	dul, razende woedend
furijn	vurenhout
furnarius	kachelsmid
furneren	verschaffen, opbrengen
furnieren	processtukken in procesdossier doen
furnissementa	uitvoering van een vonnis
furset	zacht als zijde
fusiek	geweer
fusil	schutter
fusor aurichalci	geelgieter
fusor campanarum	klokkengieter
fusor pottorum	tingieter
fusor typorum	lettergieter
fussenvellen	vossenvellen
fustein	bombazijn, een grove wollen stof uit boomwol
fustigatie	gegeseld
fustigieren	geselen
fy	foei

G

G	afk. geboorten
G	afk. geboorteregisters
G	afk. Gereformeerd
g	afk. gros, dik, fors, gezet

g	afk. gule/gueles, heraldiekkleur, kleur rood, ook keel genoemd, aangegeven door verticale arcering
g g' institueerde erfgename	afk. geburten, ge-, benoemde erfgenaam
GA Ga. gaande	afk.gemeentearchief afk. huw. akte, geboorteakte heraldiektaken, dieren zijn lopend afgebeeld
gaardemaker gaardemeester gaardenier gaarder	tuinman, hovenier tuinman, hovenier zie gaademaker belastinginner, belastingontvanger, tolgaarder
gaarder gaarmarkt gaay gabelle gaberdyen gable gâble gade gadelike gademe gaden gader gaderboeck	voddenraper vleesmarkt mannetje, vrouwtje zoutbelasting, ook; tol uit gekkigheid, voor de lol fronton boven een dakvenster zie gable echtgenoot of echtgenote op een gepaste wijze huisje, stalletje, winkeltje belangstelling inhebben traliewerk, hekwerk boek waarin alle zettingen en omslagen zijn vermeld
gadercomste gaderdelt gaderen gaderinge gaderloop gaderloop gadermeester gadinge	samenkomst aandeel in een hoofdelijke omslag vergaderen, bijeenbrengen hoofdelijke omslag volksoploop volksoploop zie gaarder lust, paring, kooplust

gadinge	gouwgericht, meestal enkele malen per jaar onder leiding van de gouwgraaf
gadoop	zie gadopen
gadoot	beroerte, plotselinge dood, ook; de pest
gadopen	nooddopen
gaen	tocht, reis
gaenlijc	begaanbaar
gaer	gereed, klaar zijn, ook volkomen, geheel en al, begeerte, wapenuitrusting
gaerbraderie	gaarkeuken
gaerde	tuin, ook stok, roede, tak
gaerde	landloper, wachter, lijfwacht
gaerdelant	moesgrond, tuin
gaerdemeester	tuinman
gaerden	in de tuin werken
gaerdenare	tuinman
gaerderie	tuinderij
gaerdvoet	roedervoet, een lengtemaat
gaern	garen
gaernsterege	spinster
gaert	zie gaerde
gaerwer	leerlooiër
gaffel	heraldiektaken, vorkvormig, rechter - en linker schuinbalk op een paal, alle delen zijn gelijk van lengte
gagaet	git, halfedelsteen
gage	weder, huurloon, huur, winst, bezoldiging
gageeren	bezoldigen, belonen, wedde
gageren	betalen, belonen
gagie	salaris
gailer	landloper, bedelaar
gailland	vrolijk
galey	fijne pottersbakkersklei
galgaert	schurk, boef
galge	galg
galgehoel	galgenveld
galgevelt	zie galgehoel
galghe	galg

galgiator	laarzenmaker
galgoort	galgenplaats
galiette	een rijtuig
galijc	plotseling, onverwacht
galike	zie galijc
galinge	zie galijc
galjoot	platbodem zeewaardig schip met twee of drie masten
Gallopia	Gulpen
galoetsen	zie galootsen
galonmaker	goud- en zilverboordsel, passementwerkmaker
galootsen	overschoenen van leer
Galoppe	zie Gallopia
gamin	zoontje, dochtertje
gamine	zie gamin
ganc	de verplichting van de burgers om met de stadsbanier ten oorlog te trekken buiten de stad.
ganc(k)	bospad
gancacht	in goede staat
gancbaer	begaanbaar
gancpat	voetpad
ganea	meisje, snol
ganerben	erven van ondeelbare bezittingen
gangachtig	officieel geldig, gangbaar
ganger	wandelaar, reiziger
gangh	zie ganc
gangich	het in werking zijn van bv molen of iets wat kan bewegen
ganginge	bedevaart, processie
gängler	venter
gangredine consumptus	verteerd door kanker
Ganipa	Gennep
gans	geheel en al
ganse	genezing, herstel
ganser	poellier, ook ganzedrijver

ganserecht	het recht om ganzen te houden
gansherder	ganzenhoeder
gantel	kreek
ganter	veilingmeester
gantier	handschoenenmaker
gantteken	(onder)tekening, het (onder)tekenen
ganzebord	bordspel, uitvoering als nu nog gebruikt
ganzelinnen	(tafel)linnen met ingeweven figuurtjes.
garbae	schoven, graanschoven
garbeleuren	uitpluizen
garbule(e)ren	uitzonderen, uitziften
garcifer	kok
garçon	bediende, knecht, loopjongen,
garçon boucher	slagersknecht
garde	roe, wachthuis, bewaking, bewaker
garde civique	burgerwacht
garde frontière	grenswachter
garde-bras	wapenuitrusting, metalen armplaat
garde-l'eau	uitroep bij het uit het raam gooien op de openbare weg van urine en (vuil)heid) huishoudelijk afval
gardel	spijker, bevestigingsmiddel, in het bijzonder om natuursteen vast te zetten
gardelsteen	natuursteen waarin de gardel met lood werd vast gezet
gardesoldat	soldaat van de wacht
gareel	halsjuk met trektouwen voor het inspannen van een paard voor de wagen
garenspanner	wildstroper met netten en/of strikken
garfboer	pachtboer die de pacht in natura voldoet
garite	wachthuisje, wachttoren, wachthuisje op de stadsmuur
garn	afk. garnizoen
garnaedtman	garnalenvisser
garnate	edelsteen, granaatsteen
garnement	kleedij
garrigue	kreupelhout
garrot	wurgpaal

gars	zie gras
gars jeghens gars	op gelijke voet staan, naar evenredigheid
garse	zie gerse
garsoen	schildknaap, page
garst	gerst
garter	botermaat
gartsoen	zie garsoen
garve	schoof
garven	graanschoven
gast	schoven, graanschoven
gäste	peetoom en -moeder. getuigen
gastebot	dagvaarding van een burger door een niet burger
gasteeren	plunderen, verwoesten
gastelijk	gastvrij
gasteren	zie, gasteeren
gasterie	herberg, het verlenen van gastvrijheid
gasthuisvader	inwonend bestuurder van het gasthuis
gasthuus	gasthuis voor vreemdelingen, ook soort ziekenhuis
gasthuysboef	landloper
gastmeester	die de gasten verwelkomt in bv een klooster
gauderen	verblijden,, ook het genot of gebruik van iets hebben
gaudete (in domino semper)	3e advent
gaufrier	wafelijzer
gaut	zie goud
gauwedief	gauwdief
gave ende ongecanceleert	ongeschonden en niet door geschrapt, doorhaling, of door insnijdingen ongeldig gemaakt
gavele	belasting op diverse stoffen, b.v. zout
gawech	zie gaweg
gaweg	voetpad, gaanweg, looppad
gayole	gevangenis
Gd	afk. huw. akte, grootouders bruid vermeld
geaccuseerd	de van contumatie (verstek)beschuldigde

geaderd	heraldiektaken, bladnerven zijn aangeven in andere kleur dan het blad
geadmitteerd	toegelaten, officieel ingeschreven en toegelaten
geadmitteert	toegelaten
geaffectioneert	toe neigen
gealimenteert	onderhouden
geallegeerd	gewezen op
gealligeert	aangevoerd
gealligierde	degene die zich ergens op beroept
geannecteert	aangehecht, bijgevoegd
geannodeerd	van opmerkingen en verduidelijkingen voorzien
geannoteerd	in beslag genomen
geappoteren	bijleggen, schikken
geapprahendeerde	in hechtenis genomen
geaprobeerdt	vastgesteld
gearestierde	bij wie beslag is gelegd, gearresteerde
gearresteert	vastgesteld
geassumeerden	aangenomen
geattaqueerd	aangevallen
geauctoriseert	door getuigen bevestigd,
geavoueed	er mee ingestemd
geb	afk. geboren
gebaard	heraldiektaken, baard heeft andere kleur
gebaelget	omheining
gebaerresse	moeder
gebaert	op een lijkbaar liggen, afgelegd in de doods-kist
gebalanceert	tegen elkaar afgewogen
geban	domicilie, verblijfplaats van oorsprong
gebannen	gedwongen te verblijven, een ban uitspreken
gebeficeert	voorgesteld voor de,
geberdert	met planken afgescheiden, betimmerd
gebernet	gebrand
gebersten	ontbreken, een vereiste zijn
gebetert	verbeterd

gebieden	afkondigen, bekendmaken, laten weten
gebiedingen	gdagvaarding
gebloet	bloedverwantschap
gebodegelt	zie ghebodeghelt
geboerlic	behoorlijk
gebonden	gehuwd
geboornisse	geboorte
geboortich	geboren in een bepaalde maatschappelijke stand
geboren mombaer	zie; mombaer
geborenaer	naar behoren
gebornt	met water aangelengd
gebot	dagvaarding, opgeroepen
gebotboeck	register van de stedelijke verordeningen
gebrantmerckt	gebrandmerkt
gebreckelicken	gebrekkigen
gebrekelijc	nalatig, in gebreke
gebrekich	in gebreke, nog iets schuldig zijn
gebrieffte	schriftelijk bevel
gebrinc	het leveren van het wettige bewijs
gebroedeknecht	inwonende knecht
gebroeden	verbergen, geheimhouden
gebroet	gespuis
gebroetsel	zie gebroet
gebroseert	geborduurd
gebruden	vleselijke gemeenschap oefenen
gebruijckweringe	in gebruik zijn/had (gepacht)
gebruneert	gepolijst, glimmend
gebruusamheithet	recht van gebruik, het genot hebben van iets
gebuerlic	zie geboerlic
gebulleert	van een zegel voorzien
gebullet	zie gebulleert
geburen	geburen zijn deelnemers bij het aasdomrecht, zijn vergelijkbaar met de schepenen bij schepenrecht
Geburt des Herre	Geboorte van de Heer, Kerstmis, 25 december
geburt von oben her	dopen

geburt	geboorten
gebuur	inwoner in een plaats, meestal niet de buurman
gebuurman	buurman
gebuurnede	buurvrouw
gebuurschap	de buurt, het gehucht, de gezamenlijke bureu
gecamert	een gewelf hebben, een zolder hebben
gecanceleert	geschraapt, doorgehaald, of door insnijdingen ongeldig gemaakt
gecanteelt	van kantelen voorzien
gecedeerd	overgedragen, overgedragen recht
gecedeert	zie gecedeerd
geciteert	gedagvaard, opgeroepen, ontboden
geclauwet	voorzien van klauwen
gecoft (jegen)	gekocht (van)
gecollationeert	vergeleken met het
gecommiteert	met lastgeving afgevaardigd naar....., belast, benoemd
gecommuniceert	ter kennis gebracht
gecompareert	verschenen
gecompoteert	dragen
gecondemneert	veroordeeld
geconditioneert	overeengekomen, bepaald
geconsacreerde	gewijde
geconsideert	overwogen, overdacht, beschouwd
gecooren	gekozen
gecopuleerd	zie ghecopuleerd
gecoren	zie gecoren
gecoren mombaer	een voogd ad hoc, gekozen door een persona miserabilis (armlastig persoon)
gecreneleerd	gekanteeld, heraldiekteken, kantelen
gedaagde	de in rechte aangesprokene
gedagedachg	dag van rechtzitting
gedaget	op leeftijd gekomen
gedanicheit	hoedanigheid
gede	schoffel
gedebuseerd	uit de beurs gehaald, betaald

gedect	verborgen
gedeeld	heraldiektaken, schild is loodrecht in twee gelijke vlakken verdeeld
gedegen	gezond van lijf en leden
gedeinsen	de wijk nemen
gedelegerden-regter	een aangewezen en aangestelde rechter
gedelf	gracht, vaart
gedelibreert	beraadslaagt
gedelven	graven
gedenkmeester	belast met het bijhouden aangelegde registers
gedicke	telkens
gediet	volk
gedietschen	in het volks vertalen (dietsch = Germaans)
gedijcslaecht	verplicht een dijkvak te onderhouden
gedilajeert	uitstel, gezocht
gedingbezorger	procureur,
gedinge	rechtsgeding, de rechtszitting
gedingschrijver	griffier
gedisolveerde huisvrouw	gescheiden huisvrouw van.....
gedisponeert	beschikt
gedoemen	oordelen
gedragt	samenstel van 4 molenwieken
gedreigementeerd	gedreigd
gedreyght	zie gedreigementeerd
gedril	copulatie
gedwarsbalkt	heraldiektaken, schildverdeling bestaat uit een even aantal dwarsbalken
gee	oppervlaktemaat, 1 gee = 1/6 morgen
geëcht	in huwelijk verwekt
geëed	beëdigd
geeft ootmoediglijk te kennen	begin van een verzoek boven aan een brief, rekest
geel	heraldiektaken, kleur om goudkleur weer te geven in tekening
geelgieter	geelkoper -, messing gieter
geëligeert	gekozen

geëmaneert	uitgegaan, uitgekomen, voortvloeiend uit
geen eenne	niet dezelfde
geenumeriert	opgenoemd
geerde	oppervlakte maat, groot ca ?? ha
geers	oppervlakte maat, groot ca 0,3017 ha, in elk deel van het land anders van oppervlak. De hoeveelheid grasland nodig om een koe te voeden
geërve	mede erfgenaam, ook erfdeel
geërvet	geërfd
geëwicht	levenslang aangesteld
geexcedeert gegaen is.....	is boven de raming
geexpedieert	een (officiële) akte van opgemaakt
geexpireert	vervallen de dato
geëxpresseert	uitgedrukt, hier beschreven
gefameert	zie fameeren
gefankelick gebracht	in de gevangenis gezet, -gebracht
gefundeert	gesticht, op gerede gronden gebaseerd
gegademe	kamer, vertrek, ook; kelder
gegagierde	betaald door (bij betrekking)
gegaten	gegeten
gegeerd	heraldiektaken, verdeling van een schild in acht gelijke driehoeken
gegoed	bemiddeld
gegoede stand	zeer goeod, de meer goeoden, de 'bourgeoisie'
gegoeden	goederen aan iemand toewijzen, schenken
gegoet	aangeslagen
gegyselt	gegeseld
gehaefdich	in goede staat, voldoet aan de vereisten
gehaenbalkt	huis voorzien hanenbalken
geheffet	geheven
geheimschrijver	ambtenaar belast met de geheime correspondentie
gehemelt	een huis met zolder
gehemelte	zoldering
gehengen	hengsel, ook gedogen

gehoert	behoord
gehoochnisse	herinnering
gehoond	heraldiektaken, als een figuur een deel mist is het gehoond, bv leeuw zonder staart
gehordijst	palisade, van een palissade voorzien
gehout hebben	het bewijs hebben, dat een rechtszaak door de bewijs-eed beslist is
gehout voldoen	het betalen der geëiste som, in voldoening aan de afgelegde bewijs-eed
gehowen	gehouden, verplicht
gehu	geschreeuw
gehucht	dorpje, enkele huizen bijeen
gehuden	verborgen, geheimhouden
gehuechnisse).	zie gehoochnisse
gehuisschen	zie gehuysschen
gehuyschen	echtgenoten
geijzert	geharnast
geimpertreert	aangenomen
geinquireert	opgevraagd
geinterineert	gestandet
geiseler	veehandelaar
geißelträger	gerechtsdienaar, bode
geisttag	Pinksteren
geitadere	halsader
geitsvoet	koevoet, hef- / sloopwerktuig
gejonnen	toestaan
gejustitueerde	rechtmatige
gekerstend	gedoopt, tot het christendom overgegaan
gekhoemen	gekomen
gekoeft hieft	gekocht heeft
gekoft	verkocht
gekrönte vier	gekroonde vier, 8 november
gekuischt	gewassen
gelab	leuterpraat
gelachter	gevonden als lengte- en ook als ruimte maat, afmeting niet bekend
gelage	gunstig gelegen
gelande	landeigenaar, ook mede-eigenaar

gelasin	zie glasijn
gelave ende swere	beloef en zweer
gelbgießer	messinggieter, kopergieter
gelde	variant op gilde
gelde	onvruchtbaar
geldelant	onvruchtbaar land
gelden	betalen
gelder (de)	de koper
geldmeier	betaalmeester
geldschrooien	kleine beetjes van gouden en zilveren munten afvijlen en smelten
geleemt	met leem besmeerde wand
gelegge	korenschoof
geleisten	presteren, nakomen, voldoen
gelent	omheining, schutting, balustrade, hekwerk
gelent	schutting, hek.
geliede	getuigde, verklaarde
gelijckhalf	ieder de helft (krijgen , betalen)
gelindt	zie gelent
gelobbert	geplast
geloeft	beloofd (als een soort eed)
gelooffast	door een be- gelofte verbonden
gelogen	gelegen
geloifde	beloofde
gelooffwaerdige	betrouwbare
geloofte	een vrijwillige afgelegde be- gelofte
geloofwaardig	kan men geloven wat hij zegt
gelove unde sweere	beloofd en zweer
gelovelijc	ambtelijke goedkeuring, gewaarmerkt
geloven	beloven, verzekeren, garanderen
geloverte	struikgewas
gelpelike	op een brutale wijze
gelt	contanten, ook onvruchtbaar (bij dieren)
geltborer	geld of huur ophaler
geltbreker	omsmelter van munten
geltbroke	geldboete

gelte	vloeistofmaat, 1 gelte = 1/48 aam, ook een gesneden zeug
gelpene	zie geltbroke
geluwe	geelzucht
geluye	zie gloy
gelzer	castreerder
Gem.	afk.gemeinde, gemeente, meestal als kerkelijke groep
gemak	een toilet, aan de buitenzijde van het huis
gemaket	gesloten
gemakje	zie stilletje
gemakkoffer	zie stilletje
gemakruimer	beertonnen ruimer
gemannet	ten huwelijk geven
gemeende	gemeente, gemeenschap
gemeene regierders	de gezamenlijke bestuurders
gemeene stoelen	gewone rechte eenvoudige keukenstoelen
gemeenliede	burgers die deel uitmaken van het bestuur van de gemeente
gemeenlike	gemeenschappelijke
gemeensnape	gemeentebode
gemeenwif	zie gemene vrouw
gemeerscht	bezitter van weiland(en)
gemein(t)e woche	de gemene week, vanaf 29 september
gemeinde	gemeente, meestal als kerkelijke groep
gemelde kinder	wettige kinderen
gemellæ	vrouwelijke tweelingen
gemelli	mannelijke tweeling
gemellus	tweeling
gemelt	Echtgenoot van een vrouw
gemelte	gemelde
gemenckt	in mindering gebracht, verminderd
gemene	gemeenschappelijke, ook gemeenschap
gemene vrouw	hoer, prostituee
gemenen scepen	de gemeente raad
gemenichte	menigte, groot aantal personen

gemet	oppervlaktemaat in Vlaanderen en Zeeland onderverdeeld in 3 lijnen of linen en vervolgens in 100 roeden. Ook; oppervlakte maat, 1 gemet is ca. 0,4 ha = 300 vierkante roeden of gelijk aan 1 engelse acre. de maat is plaatselijk zeer verschillend 1 rijnlanse gemet 0.4258 ha, 1 Blooise gemet 0.3924 ha , 1 Duivelandse gemet 0.4034 ha
geminæ	zie gemellæ
gemine(e)ren	verdubbelen
gemi	tweeling
geminus	zie gemini
gemmagenum	kachelsmid
gemmarius	juwelier, steensnijder
gemoede, (met...)	goedschiks
gemoveert	teweeggebracht
gen	afk.voor genatorus, ouders, ook; afk.voor genus, geslacht
genacht(ing)e	rechtszitting, rechtsdag
genant	genaamd, bekend als
genar	schoonzoon, ook neef of bloedverwant
gendre	schoonzoon
genedig	genadig. In afkorting vaak g.h. genadige heer voor graaf of hertog
genedorteyckent	ondertekend
genegotieerde capitaalen	verhandeld kapitaal
gener	zie genar
generaal	gemeen, algemeen
generaelijk	over het geheel genomen
générale	hoofd van een vrouwelijke orde
generali absolutione	met algemene absolutie
genereeren	telen, voortbrengen
genereren	zie genereeren
genereus	grootmoedig, edelmoedig
generi	van de schoonzoon

generis	van het geslacht
generosa	weledelgeboren dame
generosus	weledelgeboren, edelmoedig, uit een edel geslacht
genetores	ouders
genetrix	moeder, zij die baart
geneven	neven van elkaar, verwanten
genge ende geve	gangbaar
gengler	venter
genichten	nichten van elkaar
genimen	afstammeling, nakomeling
geniminis	zie genimen
genist	Genie-soldaat, -officier
genitor(es)	vader, (ouders), verwekker
genitum	verwekt, voortgebracht, geboren
genitura	nageslacht, geboorte -uur
genitus	zie genitum
genoderteyckent	ondertekend
genoech	zie; eene genoeg
genoeghzaam nootlijk	meer dan noodzakelijk
genootdrongen	genoodzaakt
gens	familie (van mans wegen), geslacht, stam
gensdarme	soldaat
gense	sabel
gent	mannelijke gans
gentil	edel
gentiles	verwanten
gentilhomme	edelman
gentilhommière	adellijk landgoed, kasteeltje
gentilitas	verwantschap
gentilitius	tot het geslacht (de familie) behorend
gentis	van het geslacht
genui	ik heb verwekt
genus	geslacht, stam
geobserveert	gehoorzaamd
geôlier	gevangenisbewaarder
geordinneert	opgedragen

geordoneert	bevolen
geordoneert sall worden	opdracht zal krijgen
gepaeyt	tevreden
gepanden	beslag leggen op
geparceelt	in hoofdstukken verdeeld
gepasseert	overgedragen
gepaysen	bijleggen van een geschil
geperpetreert	bedreven
geperte	gespuis, geboefte, bende
geplaneert	gepolijst
gepoliciert	zie geplaneert
gepossideert	verkrijgen, verkregen
gepræsteert	uitgebracht
gepredomineerd	overheerst
geprocreëert	verwekt
geprocureert	voortgebracht
geproeven.	bewijzen.
gequalificeerde	notabele
gequel	lijden
gequets	gewond, verwond
geraem	met gemeen overleg
geraffineert	afgevaardigd
geraria	kindermeisje
gerecht siin in	recht op een deel van iets hebben
gerechtigheden	recht op hebbende
gerechtigheeden	waar men recht op heeft
gerechtsgenoten	schepenen
gerechtslieden	bijzitters van de rechter
gerechtsman	bijzitter bij een rechter, gekozen uit de burgerij
gerechtsschrijver	griffier, vaak ook dorps of stads schrijver
gerechtsweers	volle neven van elkaar
gereel	zie gareel
gerefereerd	verwezen
geremarqueert	opgemerkt

gerequireerde	verweerder, tegen de welke enig verzoek gedaan werd
gerequireert	verzocht
gereserie	grasopbrengst
geretst	brood gebakken van grove bloem
gereynnicht	gereinigd
gerfkamer	sacristie, kamer waar de priester zich kleed voor de kerkdienst
gerfman	zie garfboer
gericht	berecht
gerichtelicken commer	gerechtelijke beslaglegging
gerichtlick avergegeven	gerechtelijk overgegeven
geridons	ronde tafels, vaak met zilverrand en inlegwerk
gerigte	gericht, wettelijk vereiste bijeenkomst
gerijflic	dienstvaardig
geringd	heraldiektken, voorzien van een ring
germ	afk. germinal, maand van de kieming
germana	zuster, volle eigen zus
Germanie	Duitsland
germanus	broeder, volle eigen broer
germen	afstammeling, nakomeling
germinal	maart
germinus	afstammeling, nakomeling
gernier	keuterboer, landarbeider die ook wat vee en land heeft
geroect	een onderkleed aanhebben
geroffelsnagel	kruidnagel
gerridons	zie geridons
gers	gras
gerse	landmaat, 1 garse = ca 200-250 roeden, verschilt van plaats
gersem	grof
gersemeter	landmeter
gersemlike	op een grove wijze
gersen	laten grazen van een koe

gerstale	het aantal gersen (landmaat) waarnaar een hoofdelijke omslag wordt berekend
gertman	eigenaar van boomgaard
gerulus	bode, drager
gerwecamer	zie gerwen
gerwen	sacristie, kamer waar de priester zich kleed voor de kerkdienst
gerwer	leerlooiër
gesamender hant (mit.)	gezamenlijk.
gesand	die voor iemand, iets uit te voeren aangesteld is, hof afgezand, zaakvoerder
gesate	onroerend goed, waarop men woont; het erf, behorende bij een woonhuis
gesate	ootmoedig, nederig
gesceden	gescheiden
gesceiten	scheidsrechterlijke uitspraak
geschakeert	geruit
gescheitsbrief	akte van boedelscheiding, akte opgemaakt van een scheidsrechterlijke uitspraak
gescheitsliede	scheidsrechters
geschente	verlies van eer
gescher	huisraad, vaatwerk
geschierde man	dijkbewaker bij storm of onraad
geschlecht	het totaal van een gelijknamige familie uit één stam, die zich in de loop van de tijd verspreid hebben over heel de wereld
geschlechter	patriciër familie
geschut	het opvangen (van andermans) vee en in veiligheid brengen
geschutlosser	artillerist
geschutsknecht	kanonlader
geschwei	schoonmoeder, schoonzuster, verwanten in het algemeen
geschyckt	gestuurd
geschyen	geschied
gesech	gesprek
gesedet	bepaalde goede of slechte eigenschappen hebben

geseet	harnas, gewaad
gesekert	verloofd, ondertrouwd
gesellinne	echtgenoot, vriendin, geliefde
geselriem	geselriem
gesett	gesteld
gesette	bindend voorschrift, wetsbepaling, verordening
gesette	stedelijke raad waaraan het berechten van bepaalde wetten was opgedragen
gesette mombaer	voogd door de vader, het gerecht of magistraat aangesteld.
gesibbe	verwant
gesibschap	zie gesibbe
geslacht	zie geschlecht
gesloot	op een kasteel wonen
gismure	gepeupel
gesn(euv)	afk. gesneuveld
gesoch	moedermelk
gesolempnizeert	gesloten. bv bij huwelijk
gesontbrief	verklaring van onbesmet zijn (van het vee)
gespannen recht	op wettige wijze geopende rechtszitting
gespens	spokerij
gespu	gespuis
gespuis	gedierte
gessemeter	landmeter
gestaden	toestaan
gestaeft eet	een voorgezegde en daarna nagezegde eed
gestaetheyt	staat, stand, vermogen, goeodheid
gestate	woonplaats, woning waarin men woont
geste	manier van roeren
gestede	rechtsgeldig, standhoudend
gesteecken	gestoken
gesteert	metselsteen zodanig aangebracht dat hij uit zich zelf niet afvalt
gestelde mombaer	zie gesette mombaer
gestelt	aangeslagen in een omslag, belasting
gesten	geschiedenissen, daden
gestick	genaaid

gestipuleerd	overeengekomen, vastgelegd
gestoelen	gestolen
gestop	omheining
gesufoceerd	gestikt
gesult	zoutig, bedoeld wordt zout van tranen
gesuspendeert	voorlopig de toegang ontzegd
geswaeren	gezworenen, hulp van de officieel benoemde
geswige	schoonzuster
geteykende	met een kenmerk
getinneert	van kantelen voorzien
getogen	afgereisd, vertrokken
getogen uijt de copije	zo als uit de copie, (schrijven), blijkt
getouw	touwwerk
getr	schelm, schooier
getrout	gehuwd, getrouwd
getrouwel	getrouwelijk
getuge	verklaring in rechte, ook getuige
getuijgenisse beclaecht	getuigenis verklaring
getuuch	getuigenis, verklaring van een getuige; ook: een verklaring
getuunt	omheining
getuych	zie: getuuch
getwede broeder-zuster	halfbroer, halfzuster
getymmert siin	een huis bezitten
geus	bedelaar, landloper
gevader(e)	peetvader, doopvader ook doopmoeder, meter
gevangenhoeder	gevangenisbewaarder
gevangkamer	gevangeniscel
gevarst	uitgesteld
geverbalierde	het besprokene
geverst	zie gevarst
gevest	aangebracht, gefundeerd
gevild	heraldiektaken, poot waarvan de huid ged. is verwijderd, meestal roodkleurig

gevioleert	verkracht, aangerand
gevisitert	onderzocht
gevlamd	vurig
gevlucht	samenstel van 4 molenwieken
gewantheuis	lakenhal
gewaterd	golvend
geweddet	zie ghewet
gewelder	iemand, die geweld gepleegd heeft.
geweltmeester	beul
gewesen	voorheen, vroeger
gewichten (apothekers)	1 pondt = 12 oncen 1 once = 8 drachmen = 2 lood 1 drachme = 2 siseyn = 3 scrupelen 1 scrupel = 20 granen = 2 obolen 1 obole = 3 siliquen 1 silique = 4 greinen 1 grein of aesken = 1 terwegraen 1 terwegraen = 1/20 scrupel 1 scrupel = 1/3 drachme
Gewichten (goud en zilver)	1 pondt = 2 mark Troys = 16 once (Brussels gewicht) 1 once Troys = 20 Engelschen troys 1 Engelschen Troys = 32 aeskens 1 fierlick = 8 aeskens 1 troyken = 4 aeskens 1 deusken = 2 aeskens
gewichten (stadswaag)	1 wage of poose = 144 pondt 1 steen = 8 1/4 pondt, 3 steen = 25 pondt 1 centeneer = 100 pondt
gewichten (winkelier)	1 steen = 8 pondt , 1 pondt = 4 vierendeel = 16 oncen 1 oncen = 4 satijn
gewichtsofzetter	bediende bij de waag
gewijs	vonnis
gewijsde	zie ;gewijs
gewint	zie ghewijnt
gewoentlichen	gewoonlijk
gewoontlijke vertiejckeninge	de gebruikelijke ondertekening, handtekening

gewroegen	beschuldigen
gezel	leerjongen die zijn gezel diploma heeft behaald bij een gilde, ook een knecht die zelfstandig kan werken bij een baas maar nog geen meester is
gezworeen (lantmeter)	beëdigd (landmeter)
gezworenen	personen meestal in overheid of gerechtsdienaar zijn en een ambtseed hebben afgelegd
GG	afk. huw. akte, Gereformeerde Gezinten
Gg.	afk. huw. akte, grootouders bruidegom vermeld
ghadeslaen	waarnemen, zorg dragen voor
ghalghestick	galgenveld
ghaliette	zie galiette
ghebloetet	ontdaan van, beroofd
ghebode	bevel, verordening
ghebodeghelt	afkondigingsgeld
geboren	geboren
ghebuieren	burgers
ghecopuleerd	verzameld
ghecoren rnombaer	een voogd, door een vrouw of een onmondige (minderjarige) gekozen om haar bij te staan tot het verrichten van een rechtshandeling, waartoe zij zonder voogd onbevoegd is en waaraan haar gewone voogd niet kan medewerken, omdat hij zelf bij de zaak betrokken is
gheer	spits toelopend stuk land
gheestland	droge, onvruchtbare grond
ghegherst	laten grazen van een koe
ghegheven	gegeven, overgedragen
ghegheven int jaar ons Heren	opgemaakt in het jaar des Heren
ghehaerschaert	gepijnigd, gemarteld
ghehylickt	gehuwd
ghelaeghe	toestand, de staat waarin
ghelavie	lans
ghelegghen	gelegen

ghelpelic	op brutale wijze, op grove wijze
ghelte	gesneden zeug
ghelte	zie gelte
ghemeenlijck	meestal
ghemenen	gezamenlijk, algemeen, gemeen
ghengh	zie ganc(k)
ghenuemt	genaamd
ghersennaers	grasverkoper
gheseten	woonachtig, gevestigd te...
ghesmure	gepeupel
ghestop	omheining
gheteijckent	ondertekend
ghevacnesse	gevangenis
ghevaer	doopheffers, peetvader, petemoei, peettante
ghevelt	terrein, veld
gheweere	geweer, wapen
ghewet	onder handslag gegeven (bv akkoord met schuld)
ghewijnt	stuk land, akker
ghewint	windas van een molen
ghichten	eigendomsoverdracht verrichten
ghijfte	overdracht (wettelijke)
GHO	afk. geboorte-, huwelijks- en overlijdensregister
ghoensdach	woensdag
ghuldens Rijns	betaalmiddel, gulden in de 16e eeuw geslagen door de keurvorsten aan de Rijn, 1 ghuldense Rijns = 28 stuivers (16e eeuw)
gicht	wettelijke overdracht, door de schepenen bekrachtigd, ook; afgelegde verklaring, bekentenis
gichte	zie gicht
gichtebrief	gerechtelijke akte
gichten	schepenakten, ook; een verklaring afleggen, ook; bekentenis laten afleggen na op de pijnbank en /of op andere pijnwerktuigen behandeld te zijn
gichtendach	dag voor een verklaring in rechte

gichter	beul, bediener van de pijnbank of andere martelwerktuigen
gichtffige (jichtinge).	verklaring.
giede	oppervlaktemaat, 1 gee = 1/6 morgen
gien	een verklaring afleggen
gieren	kraken
giftbrief	transportakte van een erfenis of onroerendgoed
gifte	zie giftbrief
gifte ter oorhsaek des doots	legaat, gift die pas rechtskracht kreeg na de dood van de gever
giftigen	geven, schenken, ook opbrengst uit onroerend goed aan iemand in eigendom opdragen
giftinge	schenking, in het bijzonder, schenken van een lijfrente
gignere	verwekken, voortbrengen
gigt	zie gicht
gijl	nog niet uitgesist bier
gijlbrief	bedelbrief voor een goed doel
gijler	landloper, bedelaar
gijselen	gijzelen, gevangen zetten
gilde	vereniging van personen die het zelfde beroep uitoefenen, zowel meesters, knechten als leerlingen
gildeboec	gildeboek
gildebrieff	getuigschrift van meesterschap
gildebroeder	lid van een gilde, vakgenoot, collega
gildedeken	hoofdman van een gilde
gildegelt	contributie aan het gilde waartoe men behoorde
gildeheer,	overman
gildehuis	het verenigingsgebouw van een gilde
gildekamer	het verenigingslokaal van een gilde
gildemeester	deken van het gilde, bestuurder van het gilde
gildepenning	penning der gildenbroeders als bewijs van lidmaatschap

gildeproef	het vervaardigen van het meesterstuk, waarmee iemand het meesterrecht verwierf, ook het proefstuk zelf
gilderecht	het recht dat men als lid van een gilde had om een bedrijf uit te oefenen
gilderechter	bestuurder van het gilde
gildesprake	vergadering van het gilde
gildesuster	vrouwelijk lid van een gilde
gildevri	niet lid zijn van een gilde
gildewezen	alles wat op de gilden betrekking heeft
gilen	bedelen, ook uitgelaten zijn
giler	bedrieger, ook bedelaar, boef
gilerie	bedelarij
giole	gevangenis, ook kooi
giool	hondenhok
girator	landloper
gisarme	een aan twee zijde scherpe strijdbijl
giselhuus	huis waar gijzelaars op eigen kosten moeten verblijven
giselschap	gijzeling
gisse	inhoudsmaat
gissinge	geschat, naar schatting
git	halfedelsteen zwart gekleurd
gitten	sierraden bezet met een gitsteen
glaazen armlakkers	glazen kandelaars, meestal wandkandelaars
gladiarius	zwaardensmid
glaeese scrivers	glasschilders
glanster	arbeidster die de stenen Goudse pijpen opwrijft
glasewerc	alles wat van glas is of wordt gemaakt
glasewerker	glazenier, spiegelmaker
glasijn	van glas
glavie	lans, ook de stalen spits van de lans waar bv de banier aan vast zit
glavien	lansier
gleibakker	pottenbakker
gleier	pottenbakker die de potten verglaasd met tin-as

glein	lans
glendele	grendel
glepe	schuinaflopemde steen, ook reet, spleet
glesewerker	zie glasewerker
gley	zie gloy
gloede	vuurtang, pook
gloeystaeck	pook
gloris	van de schoonzuster
glos	schoonzuster, zuster van echtgenoot
glose, glosse	een uitleg
gloseren	uitleggen
glosse	zie glouseren
glosseren	zie glouseren
glotzenmacher	klompenmaker
gloy	stro voor dakbedekking
gloydecker	zie gluidekker
glufenmacher	speldenmaker
glui	stro (meestal roggestro) voor dakbedekking
gluidecker	strodakbedekker
glutinator	leerlooiër
gluup, gluyp	vals, iemand onverwachts overvallen
gm	afk. grand-mère, grootmoeder
gnael	afk. generaal, bevelvoerder
gnd	afk. gendre, schoonzoon
gnrl	afk. generaal, generaal, bevelvoerder
Go.	afk. huw. akte, grootouders vermeld
gobelen	spugen, braken, overgeven
godehuusberader	bestuurder van een godshuis (liefdadigheidsinstelling)
godehuusmeester	kerkmeester, kerkvoogd
godel	peetoom, peter
godelsteen	zandsteen soort
godenstag	woensdag
godskameren	huisjes voor behoeftigen, ook vrijwoningen genoemd
godtshuys	verpleeghuis voor armen, oude van dagen en zieken

godtspennijnck	aan een caritatief doel gegeven penning bij afsluiten van koop / contract
goed ende quaed goeden (enen).	zo goed als mogelijk is aan iemand een vast goed toedelen (gew. bij huwelijk of boedelscheiding.)
goedendach goedenissen	puntige knots met ijzer beslagen akte van verkoop van (on)roerende goederen of renten, ook; eigendomsrechten op onroerendgoed
goedensdach goedinge goedjen goedt gedaen goegi	woensdag de toedeling van vast goed aan iemand gerei, tuig vergoed knots of stok met ijzer beslagen, ook beugeltas
goegiaar	Voet en ruiters krijgsvolk bewapend met een met ijzer beslagen stok of knots
goensdach goer goere goerouwe goetduncken goethere goetman goetshuse goetwillige goeyhen (doen) gohelp goidtshuis goinsdach goitz gola goldene messe goldene woche goldener sontag	woensdag drassig land, modder mol vroedvrouw toestemming landeigenaar man van eer klooster goed willigen rijkdom armenhuysje, meestal huysje van de diakonie godshuis, kerk woensdag Gods de geul gouden mis, zaterdag na 29 september Quatember week, week na de vastentijd eerste zondag na elke van de vastentijden (quatember)
goldschmiede gonfalonier	goudsmid banier en of vaandeldrager

gonninge	toestemming
gonsdach	woensdag
gonsen	duimen, draaipunt waar deuren aan hangen
goor	slijk, modder, drek
googrve	moddersloot
gootling	vermoedelijk een zinken emmer met deksel ook; een soort gegoten kanonskogel, stormram
gordijn	werkman
gordijnen	versterkingswerken van een stad
gordine	gordijn
gore	drek, slijk, moddersloot, laagland
gore	zie goere
gorgegoy	gepeupel, gespuis
gorgel	keel
gorgoen	afvoerbuis, goot
gorreelmakere	gareelmaker, paardentuig maker
gorsinge	weide, weiland, aangeslibd land
gortemaker	riemensnijder, riemenmaker
gosseler	munt ter waarde van 8 plakken
gote	zie gorgoen
gote	volksnaam voor Zweden
goteling	koperen of zinken emmer met hengel en op 3 pootjes
gotelingh	vermoedelijk een kanonskogel
gothelinck	zeer grootte ijzeren ketel speciaal om valsemunters in kokend water te doden, ook een groot kanon en een maat voor graan
gotiere	zie gorgoen
gotshaller	percentage van de koopsom dat aan de kerk of aan de armen moest worden betaald door de koper
göttel	peettante, meter
gottes auffahrt	Christus Hemelvaart
Gou	Gouda
goud	heraldiektaken, kleur, aangeduid in puntjes
goud gulden	munt 17e-18e eeuw , gelijk aan 28 stuivers
goud rijder	munt 17e-18e eeuw , gelijk aan 63 stuivers

gouden dukaat	muntsort, waarde gelijk aan 76 stuivers
gouden gulden	muntsort, waarde gelijk aan 60 stuivers
gouden rijder	muntsort, waarde gelijk aan 202 stuivers
goudijn	van goud gemaakt
gout	zie goud
goutboert	goudboordsel, galon
goutdraet	gouddraad
goutnaelde	borduurnaald
goutrinc	goudenring
goutscale	goud weegschaal
goutscumme	bladgoud
goutslager	bladgoudmaker
goutsmet	goudsmid
goutsnider	ciseleur
goutspange	gouden haak of gesp
goutvaer	goudkleurig
goutvinger	ringvinger
gouveneren	in de hand houden, besturen, onderhouden
gouvernement	bestiering, plaatsvoogdij
gouverneren	bestieren, beheersen
gouverneur	voogd landvoogd, stadsvoogd, ruwaard, bewindsman
gouwe	weg langs een sloot, kanaal, watering
gowdtleer	leer waar ingedrukt vergulde afbeeldingen en/of letters
gp	afk. grand-père, grootvader
Gp.	afk. huw. akte, geboorteplaats
gr	afk. germinal, maand van de kieming
graad	trap, lid
graaf	bestuurder, door overerven van een deel van het land, lid van de adel van dat land, plaatsvervanger van de koning of keizer in een gouw
graaf	gracht
graaier	schreeuwer
graal	in ridderromans het ideaal waarnaar zij op zoek gingen, oorspronkelijk Keltische wonderbeker

graan	lieveling, grijs
grachtmaker	doodgraver
grachtwech	stadsgracht, weg lang een gracht
graduael	koorzang
gradus	graad van bloedverwantschap
graeff	schuine walkant bij beek, schuin gelegen
graefgelt	afkoopsom om niet mee te moeten graven aan de grachten
graefspade	spade
grael	vaatwerk, schotel
graendeniers	graanhandelaren
graender	graanzolder
graet, graed	trap
graeuwerkere	bontwerker
graeve	graaf
graewynne	gravin
graf	kerker, gracht, loopgraaf
grafio	graaf
grafstede	een begraafplaats
graftmaeker	Doodgraver, ook; grachtmaker
gal. absolute	afk. generali, met algemene absolutie
gramatse	vreemd gebaar, grille
granarius	baljuw, ambtman, bediende bij de graanbelasting
grane	knevel, snor
graner	graanzolder, graanschuur
granesysel	tandijzer, steenhouwersbeitel
granier	korenhandelaar
granter	bedelaar, landloper
granum	graan
graphiarius	schrijver
gras	oppervlakte maat, groot ca 0,3017 ha, in elk deel van het land anders van oppervlak.
grasburgers	inwoners van het stedelijk rechtsgebied buiten de stadsmuur, die door het stadsbestuur tot burgers aangenomen zijn
grase	oppervlaktemaat voor weiland
grasgelt	huur voor het gebruik van een weide

grasgrond	heraldiektelen, groenkleurige schildvoet, met meestal dieren of planten er boven of recht opstaande eg
graslant	hooiland, weiland
grasmaent	april
grassarius	handelaar in vetten en olie
grasseeren	straat-schenden, woeden, roven
grasval	afhouwen van een ledemaat als straf
grasvallich	failliet
gratia special	door een bijzondere gunst
gratie	goedgunstigheid, genade, dankzegging, kwijtschelding, vergunning, gunst geven, genade
gratis et pro deo	gratis
grattiae anno	in het jaar van genade
gratuiteyt	als men iets gratis of voor niks geven
gratuleren	dankzeggen, geluk wensen, zich wel beloven
graubroeder	monnik behorende tot de Orde der Franciscanen
grauwe orten	ruwvoer, groene erwten ??
gravamen	bezwaarschrift
gravamina	zwarigheden, bezwaarnissen, bezwaren
grave	zwaar
graveren	bezwaren, kwetsen, etsen, insnijden, belasten
gravida	zwanger, zwangere
gravitas	zwangerschap
gravitatis	van de zwangerschap
gravis	zwanger, zwaar
graviteit	deftigheid, statigheid
grawerker	zie graeuwerkere
grazend	heraldiektelen, dieren rechtopstaand met de kop naar beneden afgebeeld
grebbe	greppel
grede	cultuurgrond
greetman	zie grietman
greff	afk. greffier, griffier

greffelijzer	ploeg
greffiarius	griffier
gregarius	soldaat
gregio	soldaat (2eklasse)
greid	gras
greide	fries voor gras
greidlanden	graslanden
grein	weefsel met een geitenhaar als schering en wol als inslag, meestal scharlakenrood
grein	graan
greinen manteltie	mantel, gemaakt van stof van kemels- of geitenhaar en wol
greineren	het oppervlak ruw en gekarteld maken van papier na het drukken
grendelaar	poortwachter
grene	graan
grens	een door de belanghebbende erkende en beschermde afbakening van een gebied
gres	oppervlakte maat, groot ca 0,3017 ha, in elk deel van het land anders van oppervlak
grieff	grief, hinder, kwetsing, schade, zwaar, moeilijk
grieken	aanbreken van de dag
griekijn	trompet
grient	zandgrond, ook; buitendijkse gronden, ook ; strook grond beplant met bomen
griet	grof zand, steengruis
grietenij	groep bijeen behorende dorpen
grietenijhuis	bestuurshuis vaneen grietenij
grieterij	een district of rechtskring onderscheidene dorpen omvattende,
grietman	vertegenwoordiger van de graaf ook hoofd van een Grietenij ook; sprak recht in civiele zaken recht met mederechters of bijzitters, in strafzakan was hij alleensprekend rechter grietman is gekozen door de eigenerfden (die rechtvoerende state(n) hadden).
grietsele	hark, eg

griexman	zie grietman
griffie	stukkamer, schrijfkamer, leipen?
griffier	hofschrijver
grifte	gegraven vaart
grijplam	verlamd aan de hand
grimen	zwartmaken
griper	rover
gripinge	roverij
groefbidder	aanspreker die ook aan het graf bid
groefhaec	steekpriet met kromme punt
groen	heraldiektaken, kleur, ook sinopel genoemd, weergave met schuinsrechtse arcering
groenman	tuinder
groensel	eetbaar loof, groente
groenswerde	cultuurgrond
groenwerker	mandenmaker van ongeschilde wilgentenen
groepe	greppel, goot
groesewaerde	laag gelegen vruchtbaar (wei)land
groesvelden	nieuw aangelegd weiland
groet	groot, bepaalde afmeting hebbende
groetheere	zie grootheer
groetmoeder	grootmoeder
groevrouwe	grootmoeder
grofbakker	bakker die van ongebuild meel grofbrood bakt
grofgrein	weefsel van geitenhaar met getwijnde ketting en grove kamwol inslag
groflivich	zwaarlijvig
grofschilder	huisschilder
grofsmid	smid voor grofwerk
groftimmerman	timmerman voor het grove timmerwerk
grogrein	zie grofgrein
groit	betaalmiddel, 1 groit =?
groitsteen	grote baksteen
grommer	visschoonmaker
grondpagt	grondpacht
gronevyschbanck	kraam op markt voor riviervis

gronthof	cijnshof
grontman	grondwerker
grontschattinge	grondbelasting
groom	palfrenier, koetsbediende
groot	zie grooten
groot	munt17e-18e eeuw, gelijk aan 8 penningen en 12 mijten. ook gelijk aan 2 oortjes of 8 penningen, of 4 duiten
grooten	betaalmiddel, zilveren munten, waarde =12 penningen
grootewel	epilepsie, vallende ziekte, beroerte
grootheer	grootvader
grobe	vaas, pot, ketel
gros	het gene uit de kladde in 't net gesteld is, afschrift dat na het origineel is gemaakt
grossa	gewaarmerkt afschrift van een akte
grosse	zie grossa
großer frauentag	Maria Hemelvaart, 15 augustus
grosseren	een gewaarmerkt afschrift maken, ook; in het net schrijven
grote roede	oppervlakte maat, in Limburg ca 0,04 ha
grove	drek, uitwerpselen
gruis	zemelen
grüner donnertag	(groene) donderdag in de stille week voor Pasen
grusdach	woensdag
grutarius	handelaar in groente en veldvruchten
grute	zie grutten
grutten	vermalen koren van boekweit en haver na het rullen
gruus	zie gruis
gruyn	groen
grvenschilt	Vlaamse munt
Gs.	afk. huw. akte, gescheiden
gstadlmacher	zakkenmaker
Gt.	afk. huw. akte, gehuwd te
gterrechtswijbel	gerechtsbode
guardianus	bewaker

gudentag	woensdag
guensdach	zie gudentag
gueux	bedelaars, maar ook naam voor geuzen
guldagh	vervaldag van een rente
guldecamer	gildenkamer
gulden	munt17e-18e eeuw , gelijk aan 20 stuivers betaalmiddel, 1 gulden, florin = 20 stuivers, patards (st)
guldenjaer	jubeljaar
gulder	vergulden
gule	hengst, ook oude knol
gust	nog niet gekalfde koe
gute woche	de week na 29 september
guter donnertag und freitag	witte donderdag en goede vrijdag in de stille week voor Pasen
gvrn	afk. gouveneur, gouverneur, landvoogd, bestuurder
gylt	gilde
gyseler	veehandelaar

H

H	afk. huwelijksregister
H	afk. heiraten
h.	afk. hora, uur
h.a.	afk. hoc anno, in het huidige jaar
H.G	afk. Honorable Gens, eerbare lieden,
H.H.	afk. Honorable, Homme, eerbare heer (achtens) waardig-, Heer
h.l.	afk. hoc loco, in diens plaats
h.l.	afk. huius loco, in diens plaats
h.m.	afk. Hoogmogende
H.N.	afk. Noble Homme, edelman, edele
H.P.	afk. Honorable, Personne, eerbare-, personen, mensen
h.t.	afk. hoc tempora, in deze tijd
haagmunter	munt vervalser

haagpaap	predikant / priester die niet benoemt is
haaien	heien
haaier	ontvanger der belastingen
haakmaker	vervaardiger van haakbussen
haal	ketelhaak
haardoek	stof geweven van paardenhaar
haatooft	vrucht van de haat
habbargeer	herbergier
habeat	dat zij hebben
habemus	wij hebben
habent	zij hebben
habiliteeren	bekwaammaken
habita dispensatione	na verkregen dispensatie
habita dispensatione matrimoniumcontra hendi in tempora clauso	na dispensatie verkregen te hebben, in de gesloten tijd gehuwd (bv vastentijd)
habita dispensatione matrimonium	gehuwd na dispensatie verkregen te hebben
habitablel	bewoonbaar
habitakel	woning
habitakele	zie habitatie
habitans	inwoner
habitans in dicto pago	inwoner van gezegde streek
habitatie	woonplaats
habitis dimissorialibus	met verkregen verlofbrieven
habitueeren	bekleden
habyt	kleed
hac parochie	onze parochie
hache	bijl, strijdbijl, aks
hachte	gevangenschap, in hechtenis
hachtels	gesp, broche
hachtinge	beslag leggen op, ook gevangennemen
hacke	hak, hiel, houweel
häcker	landarbeider
hactenus	tot nu toe, tot heden
hadder	twist
hadernetele	brandnetels

haechten	gevangen nemen
haeckbusse	vuurroer, geweer
haecken en ogen	haken en ogen, sluiting van dun ijzerdraad
haeckenloeyer	die loden zegels aan de lakenstof bevestigen als goedgekeurd
hael	ketelhaak, panhaak in de schoorsteen
haelchter	zie halfter
haelsoene	omkopingsgeschenk
haemekerknecht	knecht van een paardenhalsjukken maker
haemmaeker	gareel -tuigmaker, paardenhalsjukken maker
haemorragia	door een bloeding, bloeding
haemrepe	Riem aan een halsjuk bij ingespanne dieren
haeretica	ketterse
haeretitus	ketter
haerides ejus funda verunt anniversarium	zijn erfgenamen hebben een jaargetijde gesticht
haermaker	haarwerker
haerschare	schapenscheerdersschaar
haerscharen	martelenpijniging
haerspinster	wolspinster
haerwever	maker van harenkleden
haerworm	schurftachtige uitslag
haessen	broek
haesticheit	pest
haesticheitede	zie haesticheit
haestige siechte	pest
haeymans(land)	weiland ingesloten door duinen, meestal vrij onvruchtbaar gebied
hafenreffer	aardenpotten handelaar
hafteel	houweel
haftenis	hechtenis
Haga comitis	Den Haag, 's Gravenhage
Hage ('s)	zie Haga comitis
hagedoc	onderaards gewelf, hol, krot
hagedocht	zie hagedoc
hagedorn	meidoorn
hagel	onweer

hagelcruus	ijzeren kruis op een lange staak, veldkruis
hagelschut	gepeupel
hagemeester	niet bevoegd heelmeester
hageporter	burger van een stad maar die niet in de stad woont
hagespel	kleine voorstelling van een rederijkerskamer
hagetisse	heks
hagetronc	onecht kind
hagheghedinghe	kleingeding, mindere rechtspraak
haid, haed	oppervlaktemaat, 1 haid = 0,18 ha
hakblok	heraldiektaken, slagershakblok
haken	met een houweel het land bewerken, ook vurig verlangen, begeerte
hakesnider	edelsmid
halbardier	zie halebaerd
halbfasten	3e zondag voor Pasen
halebaerd	hellebaardier
half bedde	bloedverwantschap, van boer en zus alleen van vader of moeders zijde
halfboenre	oppervlaktemaat, halve bunder
halfcanne	halve litermaat
halfdachwant	zoveel als men in een dag kan ploegen
halfedel	alleen van vaders- of moederskant van adel
halff soe voelle	half zo veel, voor de helft
halfftepper	bierverkoper die alleen per haalkan mag verkopen
halfhere	wie maar de helft van de heerlijkheid toekomt
halfje	inhoudsmaat, zeer verschillend in afmeting
halfkopmaat	graanmaat, 1 halfkopmaat = 1/256 lopen
halfflaken	laken met katoenen ketting en kaardwollen inslag
halflevend	halfdood
halfline	landmaat, de helft van een line = 50 roeden
halfmaat	graanmaat, 1 halfmaat = halfscheidhelft, half 1/64 lopen (Leeuwarder stedemaat)
halfoom	oudoom
halfscheid	helft, half

halfschepel	maat voor droge waren
halfstedemaat	graanmaat, 1 halfstedemaat = 1/128 lopen (Leeuwarder stedemaat)
halfter	leren halsriem voor paarden
halfvandel	graanmaat, 1 halfvandel = 1/8 lopen
halfvastene	donderdag in de derde week van de vasten
halfvierendeel	zie halfvandel
halfwin	pachtsom, 50% van de oogst opbrengst
halfwinner	pachter die landerijen bebouwt tegen een gedeelte van de opbrengst
halfwinningen	de halfwinning was het recht te profiteren van de helft der vruchten van de gewassen op zekere gronden. De zettingen daarvan waren door eigenaar en de pachter bij helft te dragen
halich	aan elk van de twee eigenaren voor de helft in eigendom
halinge	in het geheim
hallebaerdier	zie halebaerd
hallegebot	afkondiging in de hal
hallegelt	huur voor een kraam of plaats in de stadshal of een ruimte
haller	munten of penning
hallinc	gouden munt, ter waarde van 27 stuivers
hallincborse	klein geldbeursje
hallincborse	kleine beurs
hallore	zoutzieder
halme (ende gifte)	geven
halmen	plechtig iets overdragen, iets afzweren
halmer	grenssloot tussen twee percelen
halminge	op plechtige wijze afstand doen van iets
halsbant	ketting, nekversiersel, ook; nekband voor honden
halsbeen	halswervel
halsberger	harnasmaker
halsberghe	pantserhemd, maliënkolder
halsberghoele	zie halsberghe
halsbeugel	zie halsiser

halsboei	zie halsiser
halscnoke	halswervel
halseigen	over wiens leven een ander naar willekeur beschikken kan
halsen	onthalzen, onthoofden, ook in de betekenis van omhelzen
halsgerechte	halsgerecht, het hoge gerecht, de bevoegdheid om het doodvonnis uit te spreken, criminele rechtbank
halsgeweer, halsgheweir	vuurroer, geweer zie halsgeweer
halsheer	heer van de hoge heerlijkheid die halsmisdrijven mag berechten
halsheerlycheit	halsheerlijkheid, een heerlijkheid met laag en hoog gerecht d.i. halsrecht
halshere	halsheer, hij die over iemands leven en dood beschikken kan, heer van een heerlijkheid met halsrecht
halshouwer	beul
halshuggen	zie halshouwer
halsiser	halsijzer, halsboei, halsbeugel, ijzeren band om de hals waarmede een misdadiger vastgeklonken werd
halsklieren	halsdoek
halslossinge	het afkopen van een rechtmatige doodstraf
halsmisdaad	misdaad waarop de doodstraf staat
halsrecht	voltrekking van de doodstraf
halsrechter	rechter die een doodvonnis kan uitspreken
halsstraf	doodstraf
halstarium	zie halster
halster	zie halfter
halster	graanmaat, 1 halster = 2 semester, 2 viertel
haltake	maat voor vloeistoffen
ham	omheindstuk land of weiland
hame	houten of leren halsjuk voor trekdieren
hameau	gehucht, buurtschap
hamel	schaap
hamelvlees	schapenvlees

hameraer	smid
hamerslager	smid
hanclocke	torenklok
hancdief	beul, scherprechter, ook; galgenaas
hancdief	galgenaas, beul, scherprechter
hancijser	haal, ketting met haak boven vuur, voor het ophangen van pan boven het vuur
hanciser	zie hancijser
hancman	zie hancdief
handaexe	handbijl
handarts	chirurg, heelmeester
handdwael	zie handdwale
handdwale	handdoek, tafeldoek
handelaar	zaakwaarnemer, bemiddelaar
handemercken	analfabetentekens, meestal kruisje van iemand die niet kan schrijven
handen	besturen, regeren
handen (in)	in eigen gebruik
handscoemaecker	handschoenmaker
handstreich	verloving
handtneminghe	zie hantneminghe
handveste	eigenhandig ondertekende akte, oorkonde ook handtekening
handwerzman	arbeider, handwerkman
hanecoren	kippenvoer
haneveer	heraldiektaken, lange smalle veer
hangar	loods, schuur, bergplaats
hangebast	galgenstrop
hanger	beul die de hanginge uitvoerd
hanginge	uitvoeren van een ophanging aan de galg
hangsel	stoffen behang, meestal geplooid
hanne	verkorte naam van johannes
hannekemaaiers	grasmaaiers afkomstig uit Duitsland
hannekenuit	nachtwacht voorzien van een klepper
hans	afk. habitans, inwoner, inwoonster, bewoner, bewoonster
hanse	inleggeld in een gilde
hansebroeder	lid van een gilde met bepaalde rechten

hanskuier	dagloner
hantaexe	handbijl
hantastinge	handslag, teken van trouw
hantbile	zie handaexe
hantcnape	knect, helper
hantcoop	geld dat gelijk bij de koop gegeven wordt ter bevestiging van de koop
hantcuste	bij handslag overeengekomen
hantdreycn	aanleggen
hanteeren	bewandelen, omgaan
hanteringe	omgang, vandaar
hantgemerc	handtekening, waarmerk, vaak een kruisje met de vermelding dat de persoon niet kon schrijven
hantiser	folterwerktuig, gloeiende staaf die in de hand moest worden gehouden
hantlaken	handdoek
hantleen	rechtstreeks van de leenheer ontvangen leen zonder erfrecht
hantlichtingen	afstand doen van een vordering of recht(en)
hantlofte	belofte op handslag bekrachtigd
hantmeester	chirurgijn
hantnemingc	beslaglegging
hantschrift	eigenhandige ondertekening, handtekening
hantschcier	borstel, klerenborstel
hantscoewerkere	handschoenmaker
hantslaen	beslag leggen op
hantspel	dobbelspel
hantsutter	kleermaker
hanttrouwen	trouwbelofte geven
hantvast	gevangen, in verzekerde bewaring
hantvestigen	met een handtekening bevestigen, bepalen of verordenen
hantvingerlijn	vingerring
hantvullingc	betaling aan een schuldeiser,
hanzebroeder	lid van een Hanze /gilde
hanzegraaf	hoofd van een Hanze of koopmansgilde
happenmacher	zeisenmaker

hapschaar	dievenvanger, hulp van de (hoog) baljuw
hapscheer	zie hapschaar
haragerius	waarzegger, tovenaar
harangue	beweegredenen, betoog
harangueeren	redevoeren
harckier	uitbouw aan vestingmuur, wachttorentje
Harderovicum	Harderwijk
hare	harige wollen stof, ook scherpe koude wind
harebringhen	rechten waarop van oudsher aanspraak is
haren	scherpe en koude doordringen (oosten)wind
harenberste	voetboog
hari	afk. haricotier, bonen handelaar
harijnsel	van haar gemaakt touw
harinctol	accijns op haring
harkebusier	haakbusschieter
harmschare	martelwerktuig, ook pinigen, martelen
harnastuuch	tuigkamer
harpator	harpspeler
harpenare	zie harpator
harpere	zie harpator
harrepenninck	huurpenning
harsten	braden
hart dac	een dak van leien of dakpannen
harteren	toetakelen
hartmaent	januari
hartmonat	zie hartmaent
hartoech	hertog
hartooginne	hertogin
hartsteen	arduin, hardsteen
hartvank	dodelijke flauwte
harvard	Krijgstocht, ook; de bijdrage in geld of natura om de kosten van een krijgstocht te dekken
Hasbania	Haspengouw
haseleren	het hazenpad kiezen, de aftocht blazen
haspmaker	klein smids werk maker zoals haken krammen haken etc.

hate	haat, vijandig, wrok
hatebuur	lastige buurman
hauderer	huurkoetsier
hautasijs	sluipmoordenaar
hauwer	mijnwerker
havelijc	roerende goederen
haveloos	zonder geld en goed, schamel
haven	have, roerend goed
havenare	pachter die de helft van de opbrengst moet overdragen aan de eigenaar
havendijc	havendam
havenen	verzorgen van al wat nodig is
havenporte	toegangspoort naar de haven
haverey	ongeluk, schade, ongeval
havergrutte	gort
havezate	ridderhofstede o.a in Drente en Overijssel
hazard	lot, gevaar, avontuur, kansje
hazardeeren	kans wagen
hebdomada alba	de witte week voor Pasen
hebdomadarum	weken
hebdomadicus	een week oud
hebdomalis	zie hebdomadicus
hechte	hechtenis, gevangenis, ook gevangen
hechter	gevangenbewaarder
hecke	hek, latwerk, valdeur,
hecke	van een hek of latwerk voorzien
hecsteen	hoeksteen
hedent	heden
heeckel	vlaskam
heed, heede	heide
heelbaer	wat verzwegen moet worden, geheim
heelder	heler
heelkonst	geneeskunde
heellike	geheel en al
heem	woonplaats
heemraden	vertrouwensmannen binnen een dorp, zij zorgden voor de wegen, sloten en dijken

heemraet	raadslieden voor bijzondere belangen in woonplaats, dijkraad etc.
heemsoeking	het verstoren van de huisvrede, indringen in iemands huis
heemsoeking	verstoren of verbreken van de huisvrede
heeraexe	strijdbijl
heerban	oproeping door de (leen)heer voor openbare aangelegenheden bv krijgsvolk
heerd	oude naam voor boerderij in Groningen
heerdij	heerlijkheid
heeremaand	termijn van 42 dagen, voor de uitbetaling van het krijgsvolk
heerengewaden	te leen heffen
heergewade	erfpacht gift, die een nieuwe leenman zijn leenheer geeft tot erkentelijkheid van zijn weldaad
heergeweide	een betaling voor het verkregen leen, oorspronkelijk een persoonlijk eigendom, b. v. een bijzonder paard, later een geld bedrag
heerhamer	strijdhamer
heerlijkheid	als een leenman zelf leenheer werd dan noemde hij zijn bezit een "heerlijkheid". letterlijk gebied van een heer
heerloze (knecht)	afgedankte soldaat, zwerfend iemand
heeroyk	deftig
heerpanne	vuurpan in een legerkampement
heerstrate	brede weg
heerteken	wapenschild
heete sieckte	de pest, ook; voor tyfus gebruikt
hef	zuurdeeg, maar ook drab, droesem
hefmoeder	vroedvrouw
hegdief	struikrover
hegedokter	kwakzalver, rondtrekkende chirurgijn
HEGM	afk. Hare (hunne) Edele Groot mogendheden
hegmunt	valse munt
hegt	schede van een mes

heideboer	keuterboer, boer die op de heide zijn boerderij heeft
heiden(s)	zigeuner (s), zwerver (s)
heidenwerker	tapijtwever
heidestrecker	heide plaggensteker
heidin, heiden	bewoner van de heide
heievel	heiden
heijdt-keur	tijdstip waarop het heidekruid gemaaid mocht worden
heiler	chirurgijn ter velde
heiliger abend	avond voor Kerstmis
heimelike	verwant, heimelijk, in het geheim, vertrouwelijk
heiminge	omheind grondstuk,
heimode	geboorteplaats, ook geheim vertrek
heimsuchung mariä	Maria=s bezoeking, 2 juli
hein	afscheidingsssloot, scheidingsgreppel
heinden	afscheiding maken tussen twee erven
heindinge	zie heinden
heindmuur	scheidsmuur
heindsloot	zie hein
heinst	hengst
heintepik	duivel
heinzler	voerman
heir	leger, bende
heiraten	huwelijken
heiratsbrief	verklaring van geen huwelijksbeletsel, voor een in het buitenland of in een andere parochie in het huwelijk tredende persoon
heirbaan	weg in gebruik door het leger
heirt	haard
heirtocht	oorlog, veldtocht
heirtog	hertog
heisch	eis, vordering
heister	boomstam
heitselen	hakhout bundelen
hekel	vlaskam, ook stekel, heks

hekelaar, -sters	die vlas of hennen op de hel bewerken en de bast splijten
HEL	afk. Hersteld Evangelisch Luthers
helde	martelwerktuig voetboei
hele	pantserhemd of maliënkolder
helen	geheim houden, verbergen
heler	hij die iets verbergt
helfter	zie halfter
Helium	Den Briel, Brielle
hellebaard	heraldiektteken, lans met twee bijen
hellemet	helm
heller	kleine munt, halve penning
heller	munten, halve penning
helleteve	scheldwoord voor een slechte vrouw, duivelin, helleveeg
hellicht	opbrengst van de jaarlijkse pacht
hellincvat	inhoudsmaat voor vloeistoffen, een half viertel
hellincwert	munten, de helft van de penningsswaarde, ook een biermaat
hellover	ooievaar
helm	munten, een gouden munt, guldenhelm genaamd
helmaex	strijdbijl, bijl met een lange steel
helpgelt	bijdrage in geld
helschouwinge	toverij, zwarte magie
helschudde	vreselijke schurk
helsen	zie halsen
heltkijn	maat voor droge waren
Helvetische Bekentenis	hervormde belijdenis
hem	Zich, ook; akkerland omzoomd door een sloot
hembdtrocken	kledingstuk dat tussen hemd en bovenkleding gedragen werd
hemelen	heg om een stuk land' ook; van een plafond voorzien
hemelinge	zoldering, plafond
hemelraad	heemraad

hemelrader	zie hemelraad
hemelvaart Jesus Christus	2e donderdag voor Pinksteren
hemelvaart Maria	Kerkelijke feestdag 15 augustus
hencgelt	de gemaakte kosten voor het ophangen aan de galg van de veroordeelde misdadiger
hencgelt	kosten voor terechtstelling aan de galg
henekeren	sterven
henencleet	lijkwade, doodskleed
henenganc	dood
henenkleed	doodskleed, lijkwade
henenlaten	achterlaten
henenweiden	zich uit de voeten maken
hengemunde	stuk land omsloten door water omheining etc., afgesloten gebied
henker	beul, scherprechter
hennedrek	kippenmest
hennehok	kippenhok
henneman	kippenboer
hennematskoetje	heel kleine koe, kon bij wijze van spreken in het kippenhok staan
hennemelker	kippenboer
henneschot	dwars scheepsboord, vooruit onder de bak, met poorten waarin geschut werd geplaatst om recht vooruit te kunnen schieten
hennetaster	wellusteling
henneteenen	gekruiste en geknobbelde fruittakken van oude fruitbomen
hennevleesch	kippenvel, huiveren
henxt	hengst
hepe	snoeimes
her	zie here
heraut	wapenvoogd, wapendrager, wapenheer, krijgsbode, schildvoerder
herbarius	groenteman, oude vrijgezel
herburzen	terug ontvangen
herdaechsel	nieuwe dagvaardiging (om te verschijnen)
herdagen	opnieuw oproepen

herdingen	een rechtszaak opnieuw behandelen
herdopen	opnieuw dopen
here	gisteren
heredeeren	erven
heredes	zie heredeeren
heredis	van de erfgenamen
hereditario iure	met erfelijk recht
hereditas	erfenis, nalatenschap
hereditas iacens	na niet aanvaarde nalatenschap/ erfenis
hereditas petitio	opvordering der nalatenschap/ erfenis
herediteit	erfgoed, erfdeel,
heremiet	kluizenaar
herenbroot	zeer fijn wit brood, de beste kwaliteit
herendeimt	oppervlaktemaat, 1 herendeimt is de oppervlakte welke men kon maaien in een dag, gevonden 0,44 ha
herengoet	onroerend goed van de landsheer
herenknaap	lijfknecht
herenknecht	lakei
herenmeid	dienstbode
herenmud	graanmaat, herenmud is de oppervlakte die werd gebruikt voor het opgeven van de belastbare grond, diverse oppervlakten-maten gevonden 1 herenmud is globaal 375 vierkante rijnlandse roeden = ca 0,54 ha
hereoot	schade aangericht door oorlogshandelingen of een leger
heres	erfgenaam
heresiache	voorganger van ongelovige
heresie	kwade gevoelens van de gelovige, ketterij, stijfzinnigheid
heretijcke	ongelovig
herfst maent	september
herfstbede	najaarsbelasting
herfstcot	in het najaar te betalen rente of belasting
herfstmaent	zie herfst maent
heri	gisteren

herich	in het volle genot van zijn (burgerlijke) rechten
herides ejus	zijn erfgenamen
heringdrager	vertegenwoordigd het polderbestuur bij het schouwen van dijken en sloten
héritage	erfenis, nalatenschap, erfgoed
herizogo	hertog, in het Frankische rijk aanvoerder van de heerban (het leger van de leenmannen) in een gewest van het rijk. later ook burgerlijk bestuurder
herken	luisteren
herkier	wachttorentje, boogvormige uitbouw
herkruist kruis	heraldiektaken, kruis waarvan iedere arm weer een kruis vormt
herlangen	teruggeven
herle	Heerlen
herlensis	van Heerlen
hermaeck	opnieuw gemaakt, hersteld
hermaphoditen	manwijven
hermijt	kluizenaar
hermorden	vermoorden
Herr Gottes Tag (unseres)	Sacramentsdag, 2e donderdag na Pinksteren
herse	gierst, een fijnkorrelige graansoort met een sterk aroma
hersten	gloeiend maken
hert	haard, stookplaats, ook hofstede
hertejonc	jong hert
herten	doodsteken, zelfmoord plegen
hertganck	meent, deel van de gemeente waarop het vee gemeenschappelijk weidt, ook gehucht of wijk
hertgelt	belasting op stookplaatsen en op gebouwde eigendommen
hertimmerde	herbouwde

hertog	bestuurder, door overerven van en groot deel van het land, lid van de adel van het land. In het Frankische rijk; aanvoerder van de heerban (het leger van de leenmannen) in een gewest van het rijk. In de merovische tijd en landsheerlijke periode, hoger in rangorde dan graaf, staat aan het hoofd van enkele graafschappen en het tijdelijke leger.
hertvanc	doodstrijd
hertvast	een vaste woon of verblijfplaats hebben
herwaerts	in afgelopen jaren, voorheen
Herzjezufest	3e vrijdag na Pinksteren
hesiteren	twijfelen
heuerleut(h)e	zie Heuerlinge
heuerlinge	zelfstandig werkende keuterboeren, die hun woonhuis en enkele hektaren land pachtten van een boer. Naast het pachtgeld moesten zij ook gedurende een afgesproken aantal dagen diensten verlenen op de boerderij van de verpachter.
heuet	juli
heumonat	zie heuet
heures	uur, uren
heures du matin (à)	om uur in de morgen
heureux	gelukkig
heuym	heem
heveldraet	de trommel aan een weefgetouw
hevelmoeder	vroedvrouw, baarmoede
hevemoeder	zie hevelmoeder, ook baarmoeder en het opzetten van de baarmoeder
heven	haven
hevene	landmaat = 220 meten
heveninge	zie hevene
heventijd	de tijd dat een belasting geldig was, vaak ca 7 jaar

hexagram	heraldiekteken, twee door elkaar gevlochten driehoeken
heydehorst	zandgrond begroeid met heide, meestal hoger gelegen
HHM	afk. Haar hoog Mogendheid
hic	hier
hic facta est	hier is gedaan
hic iacet	hier ligt (begraven)
hiem	heem
hier	gisteren
hier (au) soir	gister-(en)avond
hier matin	gister-(en)morgen
hierarchie	kerkvoogdij
hierbevoren	hierboven, vroeger, eertijds
hierentare	hier en daar
hierogliphisch	beeldsprakelijk, in beeldspraak
hijlic	huwelijk
hijliken	trouwen
hille	heuvel, verhoging in het land, vluchtplaats
himmelfahrt Christi	2e donderdag voor Pinksteren
hinc in de	van beide kanten
hingst	hengst
hipocryt	veinzer, schijnheilige
hiraut	fatsoenlijke bedelaar, speelman, muzikant
hite	afk. héritage, erfenis, nalatenschap, erfgoed
ho.mo	afk. hoog mogende
hoc anno	in het huidige jaar
hoc statu	in deze toestand
hoc tempora	in deze tijd
hocke	hopen graan(schoven) die op het veld staan te drogen
hödel	voddenraper
hodenschneider	natuursteenbewerker
hodie	vandaag, heden, tegenwoordig
hodie manie	heden morgen
hodierno	vandaag
hodiernus	van deze tijd

hodler	koopman
hoed	inhoudsmaat voor steenkool en graan, zeer veel verschillende afmetingen gevonden o.a. zuid Holland/Zeeland 1 hoed = 1003 ltr. Zeeuws Vlaanderen 1 hoed = 200 ltr.
hoede	synoniem van beekenele
hoedekine	huidige, tegenwoordige
hoedemaker	hoedenmaker
hoeder	gevangenbewaarder
hoefgelt	belasting omgeslagen over de hoeven of boerderijen
hoefiser	hoefijzer
hoefmaker	hoefsmid
hoeftbeest	stuk vee met hoeven
hoeftseghele	belangrijkste zegel aan een gezegeld stuk
hoekensvleysch	vlees van een geitenbokje
hoeker	kleine winkelier
hoeman	hoofdman
hoepbinder	kuiper
hoepenbinder	zie hoepbinder
hoepnet	net met ijzeren ring om paling te vangen soort fuik
hoer	ontuchtige vrouw
hoerbare	hoerenkind, ook vaatwerk
hoere	wellustig, wulps
hoeredop	hoerenloper
hoerende	behorende
hoerendochter	onecht vrouwelijk kind
hoerenjong	onecht mannelijk kind
hoerenkint	onecht kind
hoerenpranc	het houden van hoeren, pooier
hoerenstronte	onechte zoon
hoerenwaard	bordeelhouder
hoerevoogd	hoerenloper, maar ook bordeelhouder
hoerhuis	bordeel, spreekkamer
hoermaent	december
hoerninc	onecht kind

hoerntvye	hoornvee
hoert (totten haeve)	behoord (tot het goed)
hoertocht	lokken van jonge meisjes met ontuchtige bedoelingen
hoet	inhoudsmaat voor graan= 172 ltr. (België)
hoetelen	afdingen
hoetpoluwe	zie hooftpeluw
hoeve	oppervlaktemaat, 1 hoeve = 162 morgen = ca. 14 ha.
hoeymaete	hooiland
hofcamp	land bij een hof behorend
hoffmuttermann	pachter van melkvee
hofwinne	tuinman
hofzaad	zaad afkomstig uit de tuin
hoge heerlijkheid	halsheerlijkheid, als de heer de hoge jurisdictie heeft, d.w.z. de rechtspraak in criminele of halszaken (mogelijke veroordeling tot de galg)
hogegetide	hoog kerkelijk feest
hogel	ketelhaak
hogelijc	plechtig, opgewekt
hogemachtich	grootmachtig
hogemeester	grootmeester van een orde
hogenisse	getuigenis of verklaring over iets dat in het verleden is voorgevallen
hogeschoutete	zie hoogschout
hohe mittsche	woensdag na Pinksteren
hohes neujahr	hoog nieuwjaar, 6 januari
hoiemaent	juli
hoike	strafwerktuig, vermoedelijk een hoes van "geteerd" zeil waarin men in rond werd gerold.
hoike	kapmantel
hoiluyder	hun ieder, hun
hoimeent	gezamenlijk hooiland
hoimersch	zie hoymersch
hoir	erfgenaam
hoirie	erfrecht, recht van erfopvolging

höker	marskramer
hokester	zie hoeker
holblok	klomp, houten schoen
holden	houden
holl	afk. hollands(e)
hollandais	Hollands
hollandicus	Hollander, in de betekenis van iemand van boven de grote rivieren
hollandse daalder,	munten 17e-18e eeuw, gelijk aan 37 stuivers
holster	knapzak
holt	hout
holtrichter	voorzitter van een hout gericht
holtschoe	klomp
holtzfäller	houthakker
holzmenger	houthandelaar
homage	manschap, held, onderdanigheid
homeester	grootmeester van de Duitse orde
homicidie	doodslag
homilie	gesprek, redenering, predicatie
homisse	hoogmis, mis met meer priesters
homme de foi	gelovige
homocide	moordenaar
homologatie	bekentenis, goedkeuring
homologeeren	goed kennen
hon	afk. honneste, eerlijk, rechtschapen, fatsoenlijk, netjes, ook; hun
hond	oppervlakte maat, zeer verschillend in oppervlakte bv 1 hond = 100 vierkante roeden, ook gevonden 1/6 morgen, 1/5 morgen
hondenkreeft	Zie hondenslager,
hondenslager	functionaris belast met honden uit de kerk te verjagen en mocht slachten

honderd	inhoudsmaat voor zout, ca. 18500-20000 ltr en vroeger voor graan, ca 13000-17000 ltr. ook; oppervlakte maat, zeer verschillend in oppervlakte bv 1 (groot)honderd = 300 vierkante roeden = ca 0,70 ha, 1 (kleine) honderd = ca. 200-240 vierkante roeden = 0,30-0,35 ha ook; stuksmaat, 1 (groot)honderd = 120-144 stuks, 1 (kleine) honderd = ca. 96-101 stuks
hondertechste	honderdste
honeste	eerbaar
honestus	eerzaam
honeur	eer
hongerdoot	hongerdood
honor	zie honeur
honoreren	eren
honoris	van de eer
honschot	een soort wollen stof
hont	zie hond
hont	zie hond, ook; oppervlaktemaat, 1 hont = ??
hontschap	dorpsgemeente
hoochbailliu	voornaamste baljuw
hoochgemelt	bovengenoemd
hoochheerlijkheit	halsheerlijkheid
hoochhuus	slot, kasteel, huis van de heer
hoofdelike misdaet	halsmisdaad
hoofclager	de oudste, wettige mannelijke nabestaande van de vermoorde
hooftpeluw	langwerpig hoofdkussen
hooftraedt	vonnis van de hoofdbank
hooftrecht	hoofdbank
hoofredenaere	hoofdrekenmeester of ontvanger
hooftschepenen	schepenen van de hoofdbank
hooftsonde	zwaar misdrijf (moord)
hooftvauw	zie hooftvrouw
hooftvrouw	hoerenwaardin, koppelaarster

hoog nodich	direct noodzakelijk
hoogschout	in de franse tijd een hoge functionaris die in belangrijke rechtszaken moest beslissen
hooibroeck	laag gelegen hooiland
hooigaffel	hooivork
hooimaat	oppervlaktemaat, 1 hooimaat = 1/3 gemet, ook 1/9 bunder = 0,14 ha
hooimade	zie hooimaat
hooimaent	hooimaand, juli
hooimeier	handelaar in hooi
hoop	stroomaat, 1 mande stro = 16 bundelen 10 bundelen = 1 tierlingh 1 tierlingh = 10 geluyt 100 geluyt = 10 hopen 1 hoop = 10 geluykens
hoop (den)	bij elkaar
hoorhuis	collegezaal
hoorn	bergtop
hoorngeldgaarder	inner van de cijns op gehoorndvee
hoos	kous, maar ook als broeck gezien
hoosband	kousenband
hopcijzenaar	inner van de cijns op hop
hoplocht	hopakker, akkerland met hop
hoppegeldgaarder	zie hopcijzenaar
hoppel	bont, gespikkeld
hoppevat	drafkuip, 1 hoppevat = 232 gelten koren
hora	afk.h., uur
hora matutina	morgenstond
hora secunda a Prado	twee uur 's middags
hora tertia matutina	om drie uur in de morgen
hora vespertina	avondstond,
horae canonicae	de kloosterachtige godsdienst oefeningen
horarum	uren
horen	haar, hun
hornanus	van Horn

hornbeest	gehoornd dier
horninc	kind in overspel verwekt
hornsteen	hoeksteen
hornung	februari
horologie	uurwerk, zonnwijzer, wekker
horre	hoer, hoerenkind
horreeren	verschrikken, afgrijzen
horreum	schuur
horreur	afschrikken
hortatie	vermaning
horteren	vermanen, aanmanen, aanmoedigen
hortst	struikgewas, kreupelhout
hortulanus	tuinman
hosenrat	rad van een watermolen
hosenwiel	zie hosenrat
hospes	gastheer, later ook herbergier of waard
hospitum	gasthuis, ziekenhuis
hossen	broek,
hostagie	pand, gijzel
hostel	herberg
hostelgier	gijzeling
hostillieit	vijandschap
hotesse	waardin, herbergierster
houdreyer	houddraaier
houmes	snoeimes
houtbrekere	timmerman, houthandelaar
houtekool	houtskool
houteman	houthandelaar
houtjekoper	die brandhout en aanmaakhoutjes maakt en verkoopt
houtman	landeigenaar, ingeland
houtmeier	houtvester
houtmenger	timmerman

houtschat	pacht voor bosgrond
houtsijts	invoerrecht van hout
houttuun	timmerwerf
houtvoet	houtmaat waar in hout gemeten wordt
houtwas	hakhout
houtwech	bosweg
houvrouw	vrouw die vondelingen en onechte kinderen tegen betaling opvoed en huisvest
houwaexe	wapen, krom zwaard, ook lang snoeimes
houwbanc	vleesbank
houwe	hooi
houwelijk	huwelijk, getrouwd
houwelijken staat	gehuwd, huwelijkse staat
houwer	ploegmes
hoveballiu	hoofdbaljuw
hoveden	onthoofden
hoverdyenwille	uit hoogmoed
hovetbanc	rechtbank met halsrecht en dat doodvonnissen mocht uitspreken
hovetende	hoofdeind van een bed, ook; de hemel aan het hoofdeinde van een bed
hovetgoet	kapitaal
hovetheffer	hoofddader
hovetlaken	hoofddoek, sluier
hovetmesse	hoogmis
hovetschat	hoofdsom
hovetschouwe	voornaamste schouw van sloten, dijken en waterwerken
hovetsloot	hoofdaanvoersloot naar de watermolen
hovetsomme	zie hovetschat
hovetsteen	hoeksteen
hovetswere	hoofdpijn
hovettocht	zie hovetsloot
hoy	droog gras

hoyken	zie huicke
hoylant	hooiland
hoymaent	juli
hoymersch	zie hoylant
hrtg	afk. hertog
Ht.	afk. huw. akte, handtekening
htaon	afk. habitation, het (be)wonen
hübscher (montag, dienstag, mitwoch)	maandag, dinsdag, woensdag na Pinksteren
hucker	marskramer
huddevetter	leerlooiër
huerman	huurder
huflant	land bij de boerderij behorend
hugger	beul
huiadem	alhier
huicke	bovenste kleed voor man en vrouw
hujsevester	kwartiermaker
huikefaken	duistere zaakjes
huikevaak	bedrieger, oplichter
huilebalker-(ster)	persoon die tegen betaling op de begrafenis weeklaagt
huiman	elkboer die wei verkoopt
huimorgen	hedenmorgen
huinuchtent	zie huimorgen
huis	kasteel, slot
huisanker	muuranker
huisbreker	inbreker
huisdekker	dakdekker
huishoer	prostituee werkzaam in een bordeel
huisjesruimer	secretruimer, haalt de toilettonnen op
huisleggent	in de kost zijn, inwonen
huisluiden	boeren
huisman	kleine boer
huisprelaten	heraldiekteken, paarse hoed met 6 kwasten

huissvrouw	huisvrouw
huissier	deurwaarder, ook knecht die de leden van de rederijderskamer oproept voor een vergadering
huissitter	huiszittende armelieden.
huisvader	hoofd van een wees- gasthuis of gesticht
huisvrouw	vrouw, echtgenote
huiswaerder	bewaarder van in beslag genomen huisraad
huisweecke	door ziekte gebrekkige lieden, arme gebrekkige lieden, levend van de bedeling en bedelen
huius	van hier, van deze
huius anni	van dit jaar
huius communitatis scabinus	schepen van deze gemeente
huius folii	van dit blad
huius loci	van deze plaats
huius loco	in diens plaats
huius pagi	van dit dorp
huius prolis	van dit kind
hujades	(mensen) van hier
hujis	zie huius
hujus communitatis scabinus	schepenen van deze gemeente
hujus loci	van deze plaats
Huleri	Heerlen
humain	menselijk, beleeft
humare	ter aarde bestellen, begraven
humata	begraven vrouw
humates	begraven
humatio	zie humates
humatus	begraven man, begraven
humble	nederig, demoedig
humilis	laag, nederig

humiliteit	nederigheid, ootmoedigheid
husarus	huzaar
huter	hoedenmaker
hutte	schuurtje, hutje
huurbrief	huurcontract
huurgave	de huur, pachtsommen
huurhuus	huurhuis
huurlinc	huurder van het gehuurde
huurmeester	huurder
huurstal	tijdsduur van de huur, huur periode
huus	huis
huusallame	huisraad
huusbant	echtgenoot, man
huusbrant	brand in een huis
huuscateile	huisraad
huuschap	het geld als huur betaald
huuschap	huur, geld betaald voor de huur
huusgedoemte	huisraad
huusgesetene	inwonend persoon
huushenoeten	de andere leenmannen van eenzelfde leenheer
huushere	eigenaar van het huis
huusmoeder	moeder van een gezin
huusraet	huisraad
huusrumynghe	gedwongen ontruiming van een huis
huusseel	bindtouw
huuswere	erf, het gebouw
huwdach	huwelijksdag
huwe	huwelijk, getrouwd
huwelijcsvorewaerdebrieff	akte met beschrijving van de huwelijksvoorwaarden
huwelijcswere	gemeenschap hebben
huwelixman	zie: hillixman
huyre	huur, huurpenningen

hyeraff	hiervan
hymne	lofzang
hypocrijt	huichelaar, geveinsde
hypocrise	veinzen
hypocrisie	veinzen, schijnheiligheid
hypoteeq	onderpand, tegenpand, grondpand, vesting
hypothequeeren	veronderpanden
hypothequeren	vestigen, veronderpanden
hyprocrite	schijnheilig

I

I	afk. impost, belastingen
I	afk. 1
i	afk. 1
i.c.	afk. iuris consultis, rechtsgeleerde
i.e.	afk. id est, dat is
iacens in lecto	bedlegerig
ialosie	een zorgvuldige liefde
ianus	januari
ib.	afk. ibidem op de zelfde bladzijde, op dezelfde plaats
ibecillis	zwak
ibid.	afk. ibidem, op de zelfde bladzijde, op dezelfde plaats
ibidem	aldaar, eveneens, op de zelfde bladzijde, op dezelfde plaats
ic	ik
ichtebrief	gerechtelijke akte
icksaet	ijkzaad, voor het ijken van schepels werd raapzaad gebruikt
ictu sclopeti	door het schot van een donderbus
ictus	slag
id	dat

id est	dat is
idelhernich	zwakbegaafd
idelplaetse	onbebouwd terrein, leeg terrein
idemque	en dezelfde, hetzelfde
ideo	daarom
idiot	ongeletterde, ongeleerde
idiote	ongeleerd persoon
idololatre	die aan afgoderij doet
idololatrie	afgoderij
idone	bekwaam
idque	en dat, en wel
ieckiche wolle	wol nog niet ontdaan van het wolvet
iederman	iedereen
ier	vloeibare mest
ierstcomende	eerstkomende
iersten	eerste
iesuijt	jezuïet
iet rechten	iets straffen
igitur	derhalve, bij gevolg
ignobel	onedel
ignominie	naamschending, schandvlek, oneer schande
ignominiëus	schandelijk, smadelijk, naamschendig, eerloos
ignorant	weet niet, weetloos, onbedachtheid, onwettig, onkundig
ignorantie	onkunde, onwetendheid, onbedachtheid
ignore(e)ren	onkundige, niet weten
ignotus	onbekend, vreemd
IHS	afk. Iesus Hominum Salvator, Jesus verlosser van het volk
ijker	ambtenaar belast met controleren en merken van maten en gewichten
ijkmeester	zie ijker
ijkzel	merkteken op gewichten

ijl	bloedzuiger
ijmare	ijsschol, ijsschots
ijmme	zie imme
ijser	harnas
ijsercramer	ijzerhandelaar
ijserproever	keurmeester bij het ijzergilde
ijzersnijder	stempelmaker, ook graveur
ijsganc	op drift raken van ijs
ijsser	ijzer
ijzer	gevangenis
ijzerkaarden	ijzeren kammen voor gebruik in de lakenweverijen
iken	ijken, waarmerken
ikere	ijker, persoon die de maten en gewichten controleert
ill.	afk. illustissima, -us, doorluchtige, zeer verhevene
illa/ille	die vrouw/man daar, zij daar
illaberen	inluipen
illata	(ingebrachte) bruidsschat, huwelijksgoed
illatie	inbrengen, invoering, besluit
illatijf	dat ingebracht kan worden
ille	deze daar
illegaliteit	ongelijkheid, onwettigheid
illegitima (vr),	onwettig
illegitime	onwettelijk, bastaard
illégitime	zie illegitime
illegitimus (m)	onwettig
illi	aan hem / aan haar
illiquide	onklaar, oneffen
illius	van hem
illuderen	bespotten, beguiglen ?
illusie	voor de gek houden, bespotting, beguigling, scherts

illusoir	bespottelijk
illustratie	verlichting, doorschijnende ?
illustre	doorluchtig, edel
illustreren	doorlichten, doorhelderen (door en door helder), doorluchtigen, verklaren
imaes	email, geëmailleerd
image	beeld, gelijkenis
imaginair	inbeeldelijk
imaginatio	inbeelding
imagineren	inbeelden
imbaere	lijkbaar
imbeciliteit	zwakheid, onsterkheid
imbecillis	zwak
imboelen	inboedel
imbroberen	afkeuren
imbueeren	onderwijzen. instorten
imiteren	achtervolgen, nadoen
imker	bijhouder, imker
immaculata conceptio	Onbevleete ontvangenis, 8 december
immatriculeeren	inschrijven, opschrijven
immatuur	onrijp
imme	bijenvolk, bij
immediate	onmiddelig (onmiddellijk ?)
immediatelijk	eensklaps, zonder middel, onmiddellijk
immemoriaal	ondenkbaar
immenhouder	bijhouder, imker
immense	onmetelijk
immeubile	onbeweeglijke, onroerend, ontilbaar
immeuble	zie immeubile
imminentie	zie immineren
immineren	boven het hoofd hangen, genaken
imminueeren	verminderen, verkleinen
immisceren	inmengen, ondermengen

immobile	ontilbaar, onbeweeglijk
immoderare	onmatig
immoderatie	onmatigheid
immodest	onzedig, ongeschikt, ontuchtig
immodestie	onzedigheid, ontucht
immolatie	opoffering
immortaliteit	onsterfelijkheid
immunitet	onbelastheid, vrijheid, vrijdom
immutabel	oninwisselbaar, onveranderlijk
impar	oneven, ongelijk, onpaar
impariteit	onevenheid, onpaarheid (nergens mee te verbinden)
impartiëren	mededelen
impatibel	ongedooorzaam, onlijdelijk, onverdraaglijk
impatient	onlijdzzaam, onverduelig
impatentie	onlijdzzaamheid, onverdueligheid ?, ongeduld
impediëren	verhinderen, beletten
impediment	belet, hindering, beletsel
impedimentibus dirimens	vernietigend beletsel
impedimentibus dirimentibus	terwijl er vernietigende huwelijksbeletsels waren
impedimentum(-a)	huwelijksbeletsel, hindernissen
impelle(e)ren	aanstouwen, drijven
impelleren	aanstouwen, drijven, aansporen
imperator	keizer
imperatrix	keizerin
imperceptibel	onmerkbaar
impere(e)ren	gebieden, bevelen, heerschappen
imperfect	onvolmaakt, onvolkomen
imperfectie	onvolmaaktheid, onvolkomendheid
imperie	bevel
impersoneel	onpersoonlijk
impertinent	ongerijmd, slordig, onhebbelijk
impertiri	schenken
impetio	aanspraak

impetrant	verwerver, verkrijger, verzoeker, eiser, hij die iets verkrijgt
impetreren	verwerven, verkrijgen
impetueus	onstuimig, heftig
impiëteit	godloosheid, ongodvruchtigheid
implacabel	onverzoenlijk
impleren	vervullen
implex	vooroudersgelijkheid
implicatie	invouwing, inwikkeling ?
impliceren	zie impliqueren
impliqueren	impliceren, invouwen, inwickelen, bevangen
imploijeren	gebruiken, aanwenden
imploratie	aanroeping
implorato	onder inroeping (van de rechterlijke beslissing)
imploreren	inroepen, smeken, aanroepen
employeren	zie employeren
imponeren	opleggen, bedriegen, te laste leggen
important	groot, gewichtig
importantie	gewichtigheid
importeren	belangen, bedragen
importuin	overlastig, onbeschoft
importuneren	overlasten, lastig zijn, dringen
importuniteit	overlast, dwang
imposeren	opleggen, lastleggen
impositie	oplegging, oplage, schatting
impositien	indirecte belastingen
imposito silentio	zwijgplicht opgelegd hebbend
impost	belasting, heffing, schatting
impostjager	opsporingsambtenaar voor opsporen belasting ontduikers
impostmeester	ontvanger van belastingen
impostmiester	belastingpachter
imposture	bedrog
impôt	belasting
impotent	onmachtig

impotentie	onmachtigheid, onmacht, onvermogenheid
impraegnata	bevrucht (voor het huwelijk)
imprägnieren	zwanger maken
imprecatie	toewensing, vloek, kwaadwensen
impregnatio	zwangerschap
impressor	drukker
improberen	kwaad keuren, kwaadachten, wraken
improbitas	onvroomheid, ondeugd
improles	zonder kinderen
improvisa morte	door een onvoorziene dood
imprudent	onwijs, onvoorzichtig
imprudentie	onwijsheid, onvoorzichtigheid
impubes	onmondig
impudicq	onkuis, onschamel, oneerbaar
impuditia	ontucht, onkuisheid
impugneren	bevechten, bestrijden
impulsie	opstoken, aandrijving
impunitieit	ongestraftheid
imputatie	wijting, aantijging, toemeting, toerekening
imputeren	wijten, aantijgen, toemeten, toerekenen
in	in, op, aan, bij, naar
in aeternum	voor eeuwig, tot in de eeuwigheid
in albis (sepultus)	in het wit (begraven)
in annum sequentem	in het volgende jaar
in armis	in het leger
in articulo mortis	op het moment van sterven
in brevi	in korte tijd
in caelum abiit	is naar de hemel gegaan
in cas	in geval van
in cola, incola	inwoner, ingezetene
in comitatu	in het gezelschap van
in confesso	door beide partijen toegegeven
in continent	op staande voet

in contradictoria	in tegenspraak
in contumaciam	bij verstek
in corpore	gezamenlijk
in dato	daterend
in der Pfingsten	in de met 1e Pinksterdag beginnende week
in doloribus partus	in barensweeën
in doma sua	in zijn huis
in Domino obiit	is gestorven in de Heer
in domo propria	in zijn eigen huis
in eodem domo	in het zelfde huis
in exelso throno	1e zondag na Driekoningen
in extremis momentis	in de laatste ogenblikken
in extremis rebus	in uiterste nood
in facie ecclesiae	ten overstaan van de kerk
in facto	door de daad zelf, inderdaad
in festo sancti N.	op het feest van de Heilige N.
in forma	in de vorm
in foro	openbaar
in gebruyck staen	in gebruik zijn
in het ruim	plaats in de kerk waar de stoelen van de vrouwen stonden
in kennese mij	bij mij bekend
in lecto decumbens	bedlegerig
in margine	in de marge, in de kantlijn, op de rand van de bladzijde
in margine folii	in de marge van dit blad (zijde)
in matrimonium iuncti	(zijn) in het huwelijk verbonden
in mea absentia	in mijn afwezigheid
in necessitate baptizatus	in nood gedoopt, meestal door de vroedvrouw gedoopt. Ook werden vaak de vlak na de geboorte toch nog overleden kinderen door haar gedoopt
in nocte Christi	in de nacht van 24 op 25 december
in nomine	in de naam van
in nomine Deo	in de naam van God
in nosocomio	in het ziekenhuis/gasthuis

in pace	in vrede
in partu	tijdens de bevalling
in pertuis	voor eeuwig
in pointen	in punten, puntsgewijs
in presentia	in aanwezigheid van
in puerperio	in het kraambed, tijdens de bevalling
in puerperis	tijdens de bevalling, in barensnood
in saldo	nog schuldig
in scriptis	in geschrifte
in secula seculorum	tot in alle eeuwigheid
in situ	ter plaatse
in solidum	ieder hoofdelijk aansprakelijk, in zijn totaal, geheel
in specie	precies
in state	opgehouden, uitgesteld
in tasse	in het geheel, als totaal aanbesteden
in tempore clauso	in de besloten tijd
in usu	in gebruik, gebruikelijk
in vita sua	in zijn leven
in voluntate tua	20e zondag na Drievuldigheid
in zulker manieren so wanneer	op de volgende voorwaarden
inaccessibel	ontoegankelijk
inadere	ingewanden
inadvertentie	onbedachtzaamheid, roekeloosheid, achteloosheid, onwetendheid
inaequali gradu	in ongelijke graad van bloed - of aanverwantschap
inæqualis	onevengelijk ?
inæqualitas	ongelijkheid, onevengelijkheid
inalienabel	zie inaliënabel
inaliënabel	onwandelbaar, onvervreemdbaar
inartisiaal	Onkonstig ? (mogelijk onbekend)
inbeet	ontbijt
inbegraven	bedelven
inbieden	bevel om in de stad te komen

inbinder	knecht van rietdekker die het riet vastmaakt
inbiten	ontbijt, kleine maaltijd
inboordich	in het land geboren
inboren	lid van een bepaalde familie in een stad wonende, ook ontvangen, beuren
inbrengen (iet)	weer in de gezamenlijke boedel brengen
inbrokich	inbreukmaken op een gebod, zich aan iets niet houden
inbrouwer	eigenaar van een in de stad gelegen brouwerij
inbursator	ontvanger
inc	afk. Incinéré, cremeren
incapabel	onvatbaar, begrijpenloos ?, onbevattelijk
incapaciteit	onvatbaarheid
incarceratie	kerkering, gevangenis, hechte, hechtenis
incarcere(e)ren	kerkeren, vangen
incendeeren	aantekenen
incertas	onzeker, onbekend
incertitude	onzekerheid
incertus	zie incertas
incestriosus	in bloedschande verwekt
incestum	bloedschande, ontucht, goddeloos
incestuosa	zie incestum
incestus	incestuosa
incidenten	feiten
incipiëren	beginnen
incisor	kleermaker
inciteren	aanporren, opstoken, aanritsen, aanlokken, stoken, verwekken
inciviel	onbeleefd
incivil	onburgerlijk, onheus, onbeleefd
inciviliteit	onburgerlijkheid, onheusheid, onbeleefdheid
inclina domine aurem	14e zondag na Drievuldigheid
inclinatie	toeneiging, neiging
inclineren	toeneigen, neigen
incloppen	kloppen om binnengelaten te worden

inclusive	binnen gerekend
incluys	ingesloten, binnen, inbegrepen
incognitabel	onbedenklijk
incomelinc	vreemdeling
incomendelinc	zie incomelinc
incommodatio	ontrijving ?
incommoderen	ontrieven, ongelegenheid maken
incommoditeit	ongelegenheid, ongemak, ongerief
incommunicabel	onmededeelbaar
incomparabel	onvergelijkelijk
incompatibel	onverdraaglijk, onlijdelijk, niet overeenkomende
incompetent	onbehoorlijk, onwettig, ononderhorig
incompetenten regter	ononderhorige rechter
incomprehensibel	onbegrijpelijk
inconstantie	onstandvastigheid,, wispelturigheid, ongestadigheid
incontinenti	dadelijk, straks, op staande voet
inconvenient	ongeval, misval, ongeluk
incorporatie	inlijving
incorporeel	onlichamelijk
incorporeren	inlijven, innemen
incorrect	onverbeterd, gebrekkelijk
incorruptibel	onverderfelijk
incredibel	ongelooflijk
incrementum	rijzing, aanwassing
increpatie	bekijven
increperen	bekijven, bulderen
inct	inkt, vloeistof om te mee schrijven
inctvat	inktpot
inulceren	inscherpen
inculpabel	niet te beschuldigen, onbestrafbaar, onberispelijk, onschuldig
inculperen	beschuldigen
inculqueren	instampen, inscherpen

incumberen	opleggen, opsteunen, aanvorderen, voor hebben
incurabel	ongeneeslijk
indagen	voor het gerecht oproepen
indemne	onbeschadigd
indemneren	schadeloos houden, vrij houden, vrijwaren van schade
indemniteit	vrijwaren van schade, b.v. bij armlastig worden niet tot last komen van het armenbestuur, schadeloosheid, vrijhouding
independens	onverbonden, onafhankelijk, van niemand afhankelijk
independentie	onafhankelijkheid
index	klapper, bladwijzer
indictie	aanzegging, oplage, tijdgebod, aanrader
indifferent	eender, onverscheidelijk ?, eveneens
indigenat	onderdaan
indigentie	behoefte
indignatie	verantwoording, onwaardigheid, euvelneming
indijc	binnendijk
indikken	door een dijk omgeven
indiktion	(vermoedelijk) Romeinse belasting
indirect	kromsweegs, averechts
indiscreet	onbescheiden
indiscretie	onbescheidenheid
indispoost	ongesteld ongezond
indispositie	ongesteldheid, ongezondheid
indissolubel	onloffelijk
individueel	onduidelijk?, bijzonder
indocte	ongeleerd,
indole	inborst, aard
indubitabel	ontwifelbaar
induceren	invoeren, inleiden, aanraden, wijsmaken, onderwijzen
inductie	aanrading, invoering, invoering, indrang
indulgentie	gedogen, toelating, vrijgeven, verwilliging, lekkere spijzing, aflat
indusiarus	hemdenmaker

industrie	gauwigheid, wakkerheid, kloekheid, naarstigheid, vernuftigheid
indyer qualt	in de kwaliteit van,
inegaal	oneffen, ongelijk
inegaliteit	oneffenheid, ongelijkheid
inertie	vadsigheid, luiheid
inerven	door erfenis een goed in iets brengen
inestimabel	onschatbaar, onwaarderlijk
inevitabel	onvermijdelijk
inexcusabel	schuldbaar, onverschoonlijk?
inexpert	ongeoefend
inexplicabel	onuitlegbaar
inexpugnabel	onwinbaar, onverwinnelijk
infaam	eerloos
infameren	faamroven, schandvlekken
infamie	schandvlek, faamroving
infans	kind, kleinkind
infans unius mensis	kind van een maand
infantes	de kinderen
infantie	kindsheid, onmondigheid
infantis	van het kind
infantium	van de kinderen
infantulus	baby, kindje, zuigeling
infect	stinkend, besmet
infector	verver, schilder
infereren	invoeren, inbrengen
infesteren	beledigen, bekommeren
infidel	ontrouw, trouwloos
infideliteit	ontrouw, trouwloosheid
infingieren	verbreken
infirmitate	door een ziekte
infirmitait	onsterkheid, zwakheid, losheid
infirmorum sacramentis	met de sacramenten der zieken
infirmus	ziek, gebrekkig

inflammatie	ontsteking
inflammatione	door een ontsteking
inflammieren	ontsteken
inflatie	opblazing, zwelling
inflagatie	aanslating, straf opleggen
influentie	invloed, inwerking
informaons	afk. Informations, informatie
informatie	ambtelijk onderzoek
informereren	onderrichten
infortuin	rampspoed, ongeluk
infortunaet	ongelukkig
infortune	ongeluk
infra scripto	aan de ondergetekende
infra scriptus	ondergetekende
infra urbem	binnen de stad
infracteur	inbreker, overtreder
infractie	overtreding, verbreking
infractie	inbreuk
infringeren	breken
inft	afk. infanterie, onderdeel landmacht
ingaarder	ontvanger van belastingen
ingebieder	gerechtsbode, hij die dagvaard
ingebodelt	zie ingeboedel
ingeboedel	inboedel
ingeboedelt	zie ingeboedel
ingeboorlinc	ingeborene, uit een bepaalde plaats afkomstig
ingeboren	uit een bepaalde plaats afkomstig
ingeboren burger	burger, door geboorte inwoner van de stad
ingebot	het recht om iemand voor zijn rechterstoel te dagen
ingedoemte	huisraad, meestal gevolgd door een opsomming van de huisraad
ingeëerft	rechthebbende
ingefuyrt	aangevoerd, binnengebracht
ingehender	1e maandag (-helft)

ingelanden	landeigenaren in het gebied van een waterschap, vaak door vererving verkregen
ingelant	landbezit hebbende in bv waterschap, een gebied, polder
ingelt	rente, gevestigde rente
ingenomen	opgenomen
ingenoot	ingezetene
ingenuns	vrijgeboren
inger	afpersen, ook innen van boete
ingereren	indringen
ingesegel	Klein zegel
ingeseten	ergens woonachtig, ook als men er geen burger is
ingesopen	opgedronken
ingeweideloos	van de ingewanden ontdaan
ingheduempt	zie; ingedoemte
ingien	verstand
ingr	afk. ingenieur
ingraet	ondankbaar
ingratitude	ondankbaarheid
ingrediëren	intreden
ingruerend	dreigend
inhabijl	onbekwaam
inhabil	onbekwaam, onabel ?
inhabiliteit	onbekwaamheid
inhabitabel	onbewoonlijk, onbewoonbaar
inhabitans	inwoner, het bewonen
inhærentie	inhangig, aanhangen
inhæsie	inhangig, aanhangig, aanhangen
inhave	inboedel
inheemsch	inwonend, inlands
inhereren	inhangen, inblijven
inherieren	aanhangen
inhiberen	verbieden
inhibions	afk. inhibitions, remming, geremdheid,

inhibitie	verbod,
inhonest	eerloos, oneerbaar
inhumaan	onbeleefd
inhumata est	zij is begraven
inhumatus est	hij is begraven
inhuren	een huis huren in de stad
iniere, inierunt	zij zijn (een huwelijk) aangegaan
inierunt matrimonium	zij gingen een huwelijk aan
inimicitie	vijandschap
iniq	onrechtvaardig, onrecht, onrechtmatig
inique	onbillijk
iniquiteit	ongerechtigheid, onbillijkheid
inire	aanvaarden, aangaan
initium jejunii	Aswoensdag, aanvang van de vastentijd
initum	aan gegaan, begonnen
initum (matrimonium)	aan gaan (van een huwelijk)
initum matrimonium	het aangegane huwelijk
iniungeren	gerechtelijk bevelschrift
iniurie	ongelijk
iniurieren	beledigen, uitschelden
iniverunt matrimonium	gingen een huwelijk aan
injunctie	zie injungeren
injungeren	toevoegen, opleggen, bevelen
injurie	ongelijk, onrecht, hoon
injurieren	verongelijken, honen
injuriëren	beledigen
injuste	onrechtvaardigheid, ongerechtigheid
inkel	enkel
inkernaat	vleeskleurig
inlander	zie ingeboren
inlems	zie ingeboren
inmanen	invorderen, iemand oproepen (voor het gerecht)
inmeester	ontvanger van belastingen

innavigabel	ongevaarlijk
inne	bekend mee geweest
innegebieden	dagvaarden, voor het gerecht roepen
inneggegaen	ingaaud, aanvangt
innemer	ontvanger
innocens	onschuldig
innocentes	onschuldige kinderen, 28 december
innocentius	zie innocentes
innominis	zonder naam
innuptus	ongehuwd
inobedient	ongehoorzaam
inopinatum	onverwachts
inops animi	zwak van geest
inops mentis	zie inops animi
inpanden	door panding innen, invorderen
inpenetrant	eiser in rechtszaak
inpensae funebres	begrafeniskosten
inpertinent	onbehoorlijk
inpertinentie	brutaliteit
inplokede	inboedel, roerende goederen
inporter	burger, inwoner van de stad
inpost	belastingen
inprengneren	zwanger maken
inproviso	onvoorzien
inpt	afk.inpenetrant, eiser in rechtszaak
inquael	ongelijk
inqueste	ambtelijk onderzoek
inquestie	in geval van
inquiëteren	ontrusting, onrust
inquillinus	inwoner, huurder, bewoner
inquireren	onderzoeken, doorsnuffelen, navraag doen, ondervragen
inquisiteur	onderzoeker, onderzoekmeester, kettermeester
inquisitie	kerkelijke rechtbank, spoorde kettters op en veroordeelde ze vooral tot de doodstraf, ook

	onderzoek
inquistuer	onderzoeker
INRI	afk. Iesus Nazareus Rex Iudaeorum, Jezus de Nazeréer koning van de Joden
insanabel	ongeneeslijk
insanabilis	ongeneselijk
insanae mentis	krankzinnig
insania	waanzinnigheid
insanie	dolligheid, krankzinnig
insatiabel	onverzadelijk
inschellig	razend, woedend, zeer kwaad
inscherpen	inprenten
inschuld	vordering
inscrutabel	ondoorgroendelijk
inseggen	een verklaring, vergunning, aan een banneling dat hij weer mag terugkeren (in zijn woonplaats)
insekeren	In zekere bewaring nemen, inrekenen
insensibel	ongevoelig
inseparabel	onafscheidelijk
insereren	inzetten, invoegen, inlijven
insertie	invoeging
inserveren	bedienen, iemand ten dienst staan
inseß	assessor, bijzitter
insettinge	wettelijk voorschrift
insidie	belaging, schuilhoek, lift
insigne	merkelijk, kenteken
insimulatie	beschuldiging
insimuleren	betichten
insinuatie	inschrijving, ter kennisgeving, waarschuwing, verwittiging, aanzegging, bekendmaken, kennisgeving, een bedekte voorreden
insinueren	meedelen, te kennen geven, bekend maken, indringen, invloegen, inschuiven, te keken geven, aanmelden, verwittigen
insisteren	aanstaan, volharden, aanhouden
insitten	in de kraam liggen

insoenen	het recht verkrijgen om weer in de stad te mogen komen
insolent	moedwillig, ongewoon, overdadig
insolentie	moedwilligheid, moedwil, dertelheid ?
insolentie ende super-bie	onbeschaamdheid en hoogmoed
insolvent	onbetaalbaar, niet kredietwaardig
insolventie	onvermogend tot betalen
inspectie	bezichtiging, baar-blijkelijk, beschouwing
inspiratie	inblazing, aanblazing, ingeving, een goddelijke ingeving
inspireren	inblazen, aanblazen
inspraake	zie inspraeck
inspraeck	tegenspraak, verzet tegen aantekenen
instaen	borg voor staan, instaan voor iets/iemand
instandicheit	borgstelling
instantia	aandrag, vervolging
instantie	aanhouding, verstandigheid, gedurigheid, begin
instauratie	herstelling, oprichting, vernieuwing, wederoprichting
instaureren	oprechten, vernieuwen, herstellen
instellen	ter spraken brengen
insterende	terugkomen op
instigatie	aanstouwing, aandrijven, zo klein mogelijk maken
instigeren	opstoken, aanstouwen, drijven, ophitsen
instinct	drift, ingeving, inblazing
institor	kramer, koopman handelaar, marskramer
institueeren	te benoemen
instituëren	inzetten, onderwijzen, instellen, ook het recht om ergens binnen te komen
institutie	inzetting, onderwijzing, instelling
instoten	inrukken
instriken	ongemerkt ergens binnen komen
instructie	onderrichting, toerichting, bericht, narichting, onderwijs
instruëren	onderrechten, toerechten, schriftelijk bewijzen
instrument	tuig, werktuig, handeltuig, gereedschap, richting, handel tuigschrift

instrumentum	akte
intassen	in een boedel deelgerechtigd zijn
integriteit	degelijkheid, oprechtheid, louterheid
intellect	vernunft, verstand, kennis
intelligentie	kunstschap, verstand, kennis
intemperantie	intemperantie, ongematichtheid
intenderen	intenderen, beogen, voorhebben, natrachten, toeneigen
intendit	klachtenlijst, geschrift van beschuldiging
intenteren	onderstaan, aanleggen, aanwenden, dreigen
intentie	oogwit, oogmerk, opzet, voornemen, opzettelijk, mening
inter	tussen
inter adstantium preces	met de gebeden der omstanders
inter missarum solemnia	tijdens de mis
intercederen	tussenspreken, bemiddelen
intercessie	tussenkomst
interceßie	bemiddeling, tussenkomst
intercideren	verbieden
intercipiëren	onderscheppen
interdiceren	verbieden
interdicerende	verbiedende
interdict	interdict, verbod, verboden
interdictie	rechterlijk verbod
Interesse (op)	op rente gezet, rente verschuldigd vanaf
interesseren	beschadigen, benadelen, verkorten
interest	schade, nadeel, belang, woeker
interinement	gestanddoening
interineren	gestanden, voor goedkeuren
interjectie	inworp, inwerpsel, tussenstelling
interlocutie	tussenspraak, tussenoordeel, bijvonnissen
interlocutoir	vonnissen, bijvonnissen
interlocutoire	tussen oordeel, tussen uitspraak
interloqueren	tussenspreken
intermitie	aflatingen, verpozingen, tussenkomst

intermitteren	ophouden, aflaten, verpozen
interpellatie	inspraak, tussenspraak, verzoek, aanspraak
interpelle(e)ren	opheldering vragen, inspreken, tussenspreken, sturen, hinderen
interponeren	interpozeren, tussenstellen
interpositie	tussenstelling
interpretatie	uitlegging, vertaling, verklaring, vertolking
interpreteren	uitleggen, verklaren
interrogatie	ondervraging
interrogeren	ondervragen
interrupt	afgebroken
interruptie	tussenvalling
interscripto	aan de ondergetekende
interscriptus	ondergetekende
interstat	gestorven zonder biechtvader
interstitium	tijd tussen de (huwelijks) afroepen
interval	tussenheid, tussenal, tussenruimte
intervenient	bemiddelaar
interveniëren	tussenkomen
interventie	zie interveniëren
intestato (ab)	zie intestatus
intestatus	zonder de biecht te zijn afgenomen gestorven, ook zonder testament gestorven
inthimatie	aankondiging, bekendmaking
inthimatio	aanzegging
inthimere	bekendmaken
inthimeren	ontbieden, aankondigen
intimare	dagvaarden, gerechtelijk dagen, aankondigen, vonnis betekenen
intime	dringend, diep
intimeren	vertzagen?, vrezen aanjagen
intincto	verver, schilder
intituleren	naam noemen, benamen
intochte	sloot of tocht in de polder die op de hoofd of molensloot uitkomt
intogen	in metselen van bevestigingsmiddelen

intolerabel	onverdraaglijk
intoneren	voorzingen
intra	in (binnen)
intractabel	onhandelbaar, bars, onreukelijk?
intrante	in de 1e helft van de maand
intricaat	verwart, verstrikt
intricatie	verwarring, verstriking
intriqueren	verstrikken
introduceren	inbrengen
introdunctie	inleiding
intronisati sunt	zij zijn getrouwd
intuit	opzicht, aanblik, inzicht
inunctus	ongezalfd
inundatie	overvloeïng, wateroploop, onder water gelopen land
inutil	onnut
inv.	afk. inventaris
invaderen	aanvallen, invaren
invalide	onsterk, onbestendig, dat niet bestaan en mag
invariabel	onveranderlijk
invasie	aanval, inval
investijf	lastering, beschelding, doorstriking
inventariëren	opschrijven, beschrijven, boel beschrijven
inventaris	opschrijving van goederen, inhoud, staat, boelschrift
inventeren	vinden, uitvinden
inventeur	vinder
inventie	vinding, vond, vinding
inventoir	inventaris, boedelbeschrijving
inventus	vondeling, gevonden
inversie	omkering
inversoenen	door het treffen van een “zoen” het recht verkrijgen om weder in de stad te komen
inverteren	omkeren
investen	in een ommuurde stad of veste brengen

investigeren	opspeuren, navorsen
investiture	instelling
investitus	pastoor
investitutie	inleiding in een herengoed , meestal door vererving of de belening van een leen
investituur	plechtige inhuldiging of bevestiging in een ambt, priesterschap etc. ook inleiding in een herengoed, meestal door vererving
invetus	gevonden
invier	binnenbrand
invincibel	onwinbaar
inviolabel	onschendbaar
invitatie	uitnodiging
inviteren	aanporren, nodigen
invlien	in een stad of beschermde plek vluchten
invocatie	aanroeping
invocavit	6e zondag voor Pasen
invoceren	aanroepen, beroeuen
involutie	inwikkeling, inwinding, inwenteling, bestrikking
involveren	inwikkelen, inwinden
invuer	vuur in de brandplaat in huis, ook vuur door bliksemingslag
inwaer	waar maken, bewijzen
inwaren	gerechtelijk in het bezit stellen
inwater	binnenwater
inweg	polderweg, binnenweg
inwinnen (iet)	invorderen. het innen van de keuren voor de stadskist door de keurmeesters
inwinst	aanspraak in rechte, vordering hebben
inwoeneren	inwoners
inwonende	iemand die woont in een stad maar er geen burgerrechten heeft
inwoonlinc	inwoner
inwoonres	de bewoners der stad, die geen burgerrechten hebben
inzeel	kluizenaar
ioculator	kunstenmaker, goochelaar

iodem	zelfde, de zelfde
ioffer	een ongehuwde of gehuwde vrouw uit goeode stand
ioken	hitsig zijn
ioncker	jonker
ionffer	jonkvrouw
ipse	hijzelf
ipser	stukadoor
ipso termino	op de vastgestelde dag
ipsum	zelfde
iracundie	rampschap
ircher	zeemleermaker
ironie	schimpreden, schars, spotspreuk
irraisonnabel	onredelijk, onbillijk
irrationaal	onredelijk
irregulier	ongemeen, ongeschikt
irrenumerabile	dat men niet vergelden mag
irrepabile	dat men niet meer kan krijgen
irreparabel	onverbeterlijk, onvergoedenlijk
irreprehensibel	onberispelijk
irreprehensibile	onbegrijpelijk
irreverentie	oneerbieding, oneerbiedigheid
irrevocabel	onwederroepelijk
irrevocabile	dat men niet herroepen mag
irrideren	begekken, belachen, bespotten, beschimpen
irriteren	tergen
isagoge	inleiding
isele	ijzel
iselich	ijselijk koud
iser	ijzer, staal
iserbrant	brandmerk
iserschare	schaar om gloeiend ijzer vast te pakken
isersnider	stempelmaker
issue	uitgang, uitkomst, uitgangsrecht

issuemeester	de heffer en beheerder van het recht van issue
issuerecht	recht door het stedelijk bestuur gegeven van erfenissen in de stad die aan personen daarbuiten toevallen
ist dat	als
isti sunt dies	2e zondag voor Pasen
ita est	zo is het. (onder een akte vermeld)
item	eveneens, op de zelfde wijze, idem, vervolgens, desgelijks, insgelijks,
iteratie	hervatting
iteratijf	meermaals
itereren	hervatten, herhalen
iterum	andermaal
itinerarie	reisboeken, verslagen van gemaakte reizen
iubileren	juichen, verblijden
iudex	rechter
iussu	op bevel van, in opdracht van (b.v. de graaf, de hertog)
iuv.	afk. iuvenis, juvenis, jonge man, vrijgezel
iuxta	dichtbij, onmiddellijk, gepaard gaan met
iuxta quod	omdat
ydropike	waterzucht
yegen	tegen
yisere	een ijzeren band, mogelijk wordt een halsberg (halsijzer) bedoeld
ymaes	zie imaes
ymme	zie ymne
ymmell	inboedel
ymne	lofzang, hymne
yn	in (wonend in)
yn stadt	in plaats van, plaatsvervanger van
yser	ijzer, staal
ysersnijder	graveur van munten
yserwerk	hang en sluitwerk, klein ijzerwerk in gebouwen
yunyus	juni

J

J.U.L.	afk. van Juris Utriusque Licenciatus, lientiaat in beide rechten
jacens in lecto	bedlegerig
jachelaar	stroper
jachtaufefe	nooddoop
jachtman	jager
jacinct	zie jacint,
jacinct	soort robijn, hemels blauwe edelsteen
jacint	zie jacint
jackeman	wambuismaker
jacket	wambuis, schobbejak, kledingstuk
jacobakan	smalle verglaasd aardewerk kan
jacobijn	predikheer, lid van de orden van de H. Dominicus
jacobines	vrouwelijk lid van de orden van de H. Dominicus
jactantie	beroeming
jacteren	beroemen
jacture	verlies, wegwerping
jaegerije	jachtrecht
jaer	jaar
jaerbede	de jaarlijkse belasting voor de landsheer
jaerbeganc	jaarlijkse kerkdienst voor de overledene
jaercost	jaarlijkse contributie
jaergedinge	jaarlijkse rechtzitting
jaergedinge	een akte waarin een verklaring van het geen in het jaergeding heeft plaatsgehad
jaergelijcs	zie jaerlikes
jaergelt	som geld, meestal een rente die per jaar betaald of ontvangen moet worden
jaergelttrekker	werken tegen een jaarvergoeding
jaergetide	het jaarlijks op de sterfdag laten lezen van een mis voor het zielenheil
jaergulde	jaarlijkse rente
jaerlanc	gedurende dit jaar

jaerlijc	jaarlijks
jaerlikes	jaarlijks
jaerlix	zie jaerlikes
jaerloon	een loon voor het hele jaar
jaermarket	jaarmarkt
jaerpensie	jaargeld, jaarrente
jaers ('s)	per jaar
jaersavond	kerkelijke viering van de oudejaarsdag
jaersdach	zie jaersdaeg
jaersdaeg	nieuwjaarsdag
jaersijs	accijns die voor een jaar werd verpacht
jaersnacht	oudejaarsnacht
jaerstont	jaarsgetijde
jaerverste	uitstel van een jaar
jaervrome	de vruchtenoogst van een jaar
jagehont	jachthond
jager	afk. voor scheepsjager, iemand die schepen voorttrekt in kanalen en sloten
jagestede	jachtterrein
jalous	belgsiek, lichtgeraakt, belgsugtig, min-ijverig
jam	reeds, al, nu
jampu	jenever
janevel	zie jampu
jangeleer	betaalmiddel 14e eeuw, een zilveren munt
janitor	deurwaarder
janrij	januari
jansdach	feestdag van h. johannes, 24 juni, vaak gebruikt als vervalddag van de belasting -, pachtinning van januari
januarii	januari
januarius	januari
janushoofd	heraldiektken, hoofd met 2 profiel -gezichten, voorstellend verleden en toekomst
jarent	vorig jaar
jd	afk. jonge (ongehuwde) dochter
jean potage	grappenmaker, goochelaar op kermissen

jeargetide	jaarlijks terugkerend iets, b.v. rente, kerkdienst etc.
jee	jezus
jegengelande	aanliggend, aangrenzend (gebouw)
jegengeset	in tegendeel
jegenrolle	controleboek voor de rekeningen
jegensake	tegenpartij, tegenstander
jegenslaen	zich verzetten
jegenspreken	antwoorden
jenover	jenever
jesu namenfest	naamfeest van jezus, 2e zondag na Driekoningen
jeude	zie jode
jeune (le)	junior
jezuïet	lid van de Sociëteit van Jezus
jhesus	jezus
jichtinge.	zie ; gichtffige
jm.	afk. jonge (ongehuwde) man
joa	afk. joanna, johanna
joachimdaler	zilveren munt, waarde ?
joannis	jan
joas	afk. johannes
joas	zie joha
jobber	dagloner, kleine zelfstandige
joc	halsjuk, ook een landmaat gelijk aan een morgen, het stuk land dat met 2 ossen geploegd kon worden
jocchen	soep
jocweg	een weg waar op een span paarden of ossen kan lopen
jode	jood
jodenbisschop	joodse hoge priester
jodenbord	bordspel nu ganzenbord genoemd
jodendoet	hoed met brede rand en spits van voren
jodensnijder	uitvoerder van de joodse rituele besnijdenis
joderie	jodenbuurt, ook de joden

jodute	alarm
joer	jaar
joes	afk. joannes, Johannes
joffer	juffrouw
joffrauw	zie joffer
joffrouwe	jonkvrouwe
jogelinc	jonge mensen
joha	afk. Johannes
johan	afkorting van Johannes
johanniet	lid van de Johannierter orde
joiën	copuleren, geslachtsgemeenschap hebben
jois	afk. Joannes
joken	jeuken
jolijs	minnen
jolman	roeier, persoon die met een roeiboot de trossen aan land brengt
joncbaert	de eerste baardharen
joncfere	jonkvrouw, ongehuwde vrouw, jong meisje, juffer
joncferendach	feestdag gewijd aan de heilige maagd Maria
joncferschap	ongehuwde staat, maagdelijkheid
joncgeselle	jonggezel
joncgrave	jonge graaf, opvolger in een graafschap
jonchere	nog niet geridderd adellijk jonkman
jonchert	hinde
jonchoen	kuiken
jonckint	jonggeborene
jonckman	jonge man, ongehuwde jonge man
jonckvrouw	juffrouw, ook kamermeisje
jonckwif	jonge vrouw, dienstmeid
joncsin	nakomer
jonge dochter	ongehuwde jonge vrouw, mejuffrouw
jonker	oudste zoon van een edelman
jonkspul	boerenbruiloft
jonnen	gunnen

jonstelijk	genadig
joocsel	schurftachtige aandoening
jook	begeerte
jool	sukkel
jour	afk. jour, dag
jouffer	zie joffer
jour	afk. journalier, dagloner
jour du mois	dag van de maand
journaal	dagelijks, dagboek, dagregister
journalier	daggelder, loswerkman, dagloner
journalière	daggeldster, loswerkvrouw, dagloonster
jovis dies	donderdag
jovis sancta	witte donderdag, groene donderdag
joyen,	zie joien
jr	afk. jour, dag
jubet	galg
jubilate (deo omnis terra)	3e zondag na pasen
jubileë	juigjaar, luitjaar, jubileum
jubileeren	verheugen, juichen
juncture	voeging, lid
judex	rechter
judica (me deus)	2e zondag voor Pasen
judicature	vonnis, rechtspleging
judiceeren	oordelen, rechten, wijzen
judicial	gerechtelijk, rechtspreken
judicie	vonnis
judicieel	zie judiciaal
judicium	rechtspleging, recht
juede	Zie jode
jugalis	gemaal, echtgenoot
juge	rechter
jugeeren	rechten, oordelen
jugement	wijsdom

jugemt	afk. jugement, berechting, vonnis
jugerum	oppervlaktemaat, morgen
jugieren	veroordelen
juisteren	ijken
juk	oppervlaktemaat, 1 juk = ca 240-300 vierkante roeden = 0,50 ha. de oppervlakte die een stel ossen in een dag kon ploegen.
julii	van juli
julius	juli, hooimaand
jultag	winterzonnenevend
juncti sunt (matrimonio)	zijn (in het huwelijk) verbonden
junctum	verbonden
junctione	voeging, gelid, gewricht
junctus	zie junctum
jung werden	geboren worden
jongere	verbinden, verenigen
jüngster tag	meestal de laatste dag van de maand
junii	van juni
junio	jonger, de jongere
junius	zie junii
juno	juni , zomermaand, brakmaand, wiedemaand
junxi	ik heb (in het huwelijk) verbonden
jupe	wambuis, kledingstuk
jupeel	zie jupe
jur	afk. jurisdiction, rechtspraak, rechtsmacht, jurisdictie
jura parochialia	dominees-, pastoors-, predikantskosten
jurament	eed, vrijwillige eed
juramentum	zie jurament
juratoire	bij eed
jurator	jurylid, gezworene
jure concili tridentini	volgens de rechtsregels van het concilie van Trente
jure(e)ren	zweren
juris candidatus	kandidaat jurist

juris consultus	rechtsgeleerde
jurisconsulte	jurist, rechtsgeleerde
jurisdictie	rechtsdwang, rechtsgebied, rechtsmacht, rechtsban, het rechtsgebied
jurisdictie fundeeren	bank vast maken (bij de rechtbank vastleggen, aanbrengen)
jurisprudentie	rechtskennis, rechtsgeleerdheid
jus	recht, wet
jus agendi	recht om te eisen wat toegezegd is
jus canonicum	kerkelijk recht
jus civile	burger wet, burgerrecht, burgerlijk recht
jus controversum	betwist rechtspunt
jus deliberandi	recht van beraad
jus divinum	goddelijk recht
jus gentium	volkenwet, volkerenrecht
jus hypothecae	recht van onderpand
jus in rem	behering (zorg voor dragen?)
jus patronatus	priesterlijke inkomst
jus personaale	inschuld (te innen vordering)
jus personale	inschuld, te innen vordering
jus possessionis	bezitrecht
jus privatum	bijzonder burger rechtswet
jus publicum	gemeene lands-wet (algemene wet)
jus reale	bebeering?
jus succdendi à intestato	versterfrecht
jus succedendi	ab intestato, versterf-recht
jus utendi	gebruiksrecht
justicier	rechter, schout
justiciëren	gerechtsdienaars, rechters, een doodvonnis voltrekken
justiciëren	gerechtsdienaren, rechters, schouten, ook doodvonnis voltrekken
justierren	ijken, keuren
justificatie	rechtvaardig making, rechtvaardiging
justificeren	onschuldig verklaren, vrijspreken
justisieeren	zie justificeren

justisieren	gerechtvaardig worden
justitiae satellis	gerechtshof
justitie	gerechtigheid, rechtvaardigheid, rechtspraak, terechtstelling
justus es domine	16e zondag na drievuldigheid
justutie commutatieve	vergeldende
justutie distributive	begevende (verdelend)
juveeren	helpen
juvenculus	jonge jongen
juvenis	jongeman, ongehuwd
juvenis innuptus	ongehuwde jongeman
juveren	helpen
juweelen	kleinoden
juxta	volgens, bij behorende bij
juxta formam concilii tridentini	volgens de voorschriften van het concilie van Trente
juysteren	zie juisteren

C of K

veel woorden met een K zijn ook vaak geschreven met een C in 1400-1600

k	
k	afk. calende, kalender
kaagman	schipper op een ka-schuit (platbodem zeilschip)
kaagschuyt	zie kagen
kaai	kade
kaaimaker	stratenmaker
kaaiwachter	bewaker op de kade
kaaiwerker	sjouwer voor laden en lossen schepen
kaak	schandpaal
kaakkelaar	snoever, opschepper
kaakster	vrouw die veel praat
kaal	arm
kaalkin	melkmuil
kaar	kist voor het bewaren van levende vis in water

kaarsnis	nis in muur, vaak bepaalde de zijde waarin de nis was aangebracht wie de eigenaar is
kaasjager	schooier, bedelaar, landloper
kaay	kei
kabas	mand
kaboutje	schoorsteenveger
kabuzenbauer	koolteler
kadaster	grondbeschrijving, register van alle gronden en onroerende eigendommen in een land, voor berekening van de te heffen belasting bureau van het kadaster waar plannen en kaarten, benevens waar schattingsregisters en documenten bewaard en bijgewerkt worden
kadasterlegger	legger voor de omslag der kadastrale belasting
kadastraal	tot het kadaster behorende, kadastrale omschrijving, kadastrale plans
kadastreren	kadastrering, het meten en in kaart brengen van alle onroerende goederen, kadastraal inschrijven, volgens het kadaster omschrijven
kadraai	parlevinker, kruidenier per boot
kael	kool, kolen
kaenpe	vlas, hennep
kaepersleeger	koperslager, pannenmaker
kaerdemaker	wolkammenmaker
kaerdewolle	gekaarde wol
kaerinne	zie carinne
kaerle	vent, kerel
kaerssen	kaarsen
kaeter	keuterboer
kaether	soort keuterboer, meestal zonder marktrecht
kaey	kade, kaai
kaf	overblijfsel van koren, vulsel voor matrassen
kaffa	zijdeweefsel waarin goud en zilverdraad is verwerkt
kaffoorvager	schoorsteenveger
kagen	platbodem varend op de binnenwateren
kaghel	kachel
kaiserkirmes	3e zondag in oktober. Door Josef Ile als algemene kermisdag in het land aangewezen

kaker	haringkaker, schoonmaker van haring (op zee)
kakstoel	kinderstoel met po onder zitting
kalandermolen	molen voortbewogen door paarden- of windkracht om stoffen te pletten
kalefater	breeuwer, die met pek de naden in de scheepsromp en dek dichten
kalenden	1e van de maand in de oud Romeinse kalender
kalfbroeder/ -zuster	voorzoon of dochter, kinderen uit de voorhuwelijkse periode. ook de kinderen van een weduwe / weduwnaar zijn
kalfzuster	zie kalfbroeder
kaliber	mal voor een pottenbakker
kalkere	pleisteraar, stukadoor, witkalker
kalkoen	heraldiektteken, omgebogen einden van een hoefijzer
kalot	hoofdbedekking voor kaalhoofdigen mannen voor in huis
kalsij	kassei
kalsijde	zie kalsij
kaltschmied	koperslager
kamergang	stoelgang
kamernymf	prostitutee
kamerwaarder	huisbediende
kammelot	stof van dierlijk haar
kammerjungfer	kamernier
kamp	afgeperkt stuk grond
kampschreur	dorpskleermaker
kan	heraldiektteken, kan met oor en tuit ook inhoudsmaat voor natte stoffen, 1 kan = 80 -112 kan per aam = 1,4 -2 ltr inhoudsmaat voor graan 1 kan =1/64 zak tinnegieter
kandler	
kanefaßweber	kunst katoenwever
kangsen	dobbelen
kanjel	dakgoot
kankermeester	chirurgijn die ziekten genas door zieke delen weg te snijden
kannenwroeger	ijker van tinnen, tinnen kannen keurmeester
kanteel	tanding van een borstwering aan bovenzijde

	torens en muren
kantegaarder	landloper
kanter	roggebrood met een stevige korst
kantijn	kanten stof
kanton	heraldiektteken, vrij kwartier op schild
kanunnik	geestelijke, monnik die maak deel uit van een kapittel en verbonden aan een kathedralekerk
kapelani	huis voor zelfstandige huisvesting van de kapelaan
kapitein	ambtenaar, belast met het landbestuur tijdens afwezigheid van de graaf, ook drost, mamboor, seneschalk genoemd
kapittel	college van geestelijken dat gezamenlijk de zielzorg in een parochie uitoefent. hoofdstuk van een reglement. adviescollege van de bisschop
kapittelkerk	hoofdkerk in het werkgebied van het kapittel
kapoen	besneden haan, vetgemeste haan
kapoenen	castreren, meerdere besneden hanen
kapoets	hoofdkap, ook een muts zij zijflappen voor over de oren
kappaard	monnik die een kap draagt
kappoot	mantel
kapproen	muts, kap
kapstok	zotskap
kapucijn	monnik, ook heraldiektteken, monnik in bruine pij
karbonkel	versterking op een schild
karcher	vervoerder
karder	voerman
kardewaghen	zie cardewaegen,
kareelbakker	steenbakker, karelen zijn vierkante bakstenen
karel	kerel
kareman	zie karrenman
karfreitag	goede vrijdag voor Pasen
karinghe	braaknijging
karman,	zie karrenman
karmozijn	karmijnrood
karnel	kolonel

karolusguldens	betaalmiddel, 1 Carolusgulden = 20 stuivers kwam voor in 2,94 gram goud en in 23,72 gram zilver. In gebruik omstreeks 1540
karossier	koetsier
karrenaar	voerman, koetsier
karrenman	voerman van een bespannen kar, ook rondventer in de veenderijen, ook boer met slechts één paard, waarmee hij zich verhuurt.
karrepoets	zie kapoets
karrer	zie karrenman
karspell	kerkdorp, kerspel, parochie
karteldarm	kronkeldarm
karton	zie karrenman
karveel	zeewaardig vracht zeilschip
karwoche	de week voor Pasen
kasjak	lange overjas
kaster	pijpenmaker, die de Goudsepijpen vormt en doortrekt met een draad
kastimentshuyge	huisje waarin men voor straf werd opgesloten
kastoor	bewerkt beverhaar
kastorie	bevergeil
kateele	zie kateile
kateile	levende have, het vee, maar ook roerende goederen, de inboedel
kauderer	vlashandelaar
käufler	opkoper
kavel	perceel, portie van een nalatenschap, partij, lot
kavelaar	hij die de verdeling der loten doet
kavelbrieven	akten met beschrijving van eigendommen bij echtscheiding
kavelen	verkavelen, in kavels scheiden, in percelen verdelen, in loten verdelen, in partijen verdelen, ook loten, een lot trekken
kaveling	het kavelen, verkaveling, bij kaveling verkopen, in loten verdelen
kavelotter	paardenhandelaar
kaveveger	schoorsteenveger
kaviller	vilder, beul
kawertin	woekeraar, wisselaar

kaydray	zie kadraai
ke(t)tijf	zie keitijf
kebse (pellex)	bijvrouw, liefdesverhouding
kechtken	jongetje
kede	ketting
kedel	vrij kort en breed overkleed, ook een groot zeilschip
keder	schout
kedinge	bekendmaking
keel	rood
keelberch	halsketting, halsband
keeldarm	luchtpijp
keen	vaas, kruik, ook reet spleet of barst
keerden	vegen
keerne	karnton, ook ton, vat
keerquate	uitvaagsel, ook vuilnis
keersgieter	zie kerseghierter
keert	sla om
keete	loods, schuur, armoedig huisje, klein huisje, huisje
keffuwe	bedrieglijke praatjes, lasterlijke praat
kegel	onwettig kind
kegelaer	oorlogswerktuig, soort blijde, stenen en keienwerper
kegge	ijzeren wig
keiacker	slecht stuk landbouwgrond met veel keien
keien	middeleeuws spel, met keien (zware stenen) naar een gemerkt punt gooien
keilen	spel als kegelen
keïnge	bekendmaking
keisermarct	dobbelspel
keiserpeer	fijn soort peer
keisers	een vrij grove lakenstof
keiserschilt	munstuk, geslagen in Beieren door Lodewijk van Beieren
keistrinc	grondstuk met veel stenen in de grond
keitijf	krijgsgevangenen, ook een nietswaardige, een

	ellendeling, soms ook een heiden
keitvich	zie keitijf
kekelen	stotteren
kekelen	kegelen
keldenaer	zie kelder
keldeneer	kelder
kelder	wijnhuis, ook onderaardse kerker
kelderen	naar de kelder brengen, ook opslaan in de kelder
kelderie	werkzaamheden van de keldermeester
keldermont	keldertoegang aan de weg met valluiken
kele	zie keel , ook keel of hals, kiel van een schip
kelen	de keel doorsnijden, ook de keel dichtknijpen
kelen	de keel afsnijden
kelle	waterloop bij een watermolen
kellen	koud zijn , vriezen
kellenaar	zie kelner
kellenare	zie kelder
kelnare	zie kelder
kelnare	keldermeester
kelnear	kelder
kelner	met de zorg van de voorraad in de kelder belast
kelre	zie kelder
kemenade	verwarmbare kamer, kamer met eigen schoorsteen
kemeneie	zie kemeneye
kemeneye	schoorsteen, schouw, stookplaats
kemp	vlas, hennep
kempe	bijzit
kempen	van hennep gemaakt
kempster	vlaskamster
kemwolle	kamwol
kenen	ontkiemen, ontspruiten
kennef	beugel bij vee om weglopen te voorkomen
kenneman	bediende die de uitspraken van de schepen-

	rechtbank op schrift stelde
kennen	bekennen, verklaren
kennep	zie kaenpe
kennesse	doen boodschap overbrengen
kennewe	halsbeugel voor runderen
kenningen	schriftelijke uitspraken van de schepenen opgetekend in het kenningenboec
kenningenboec	boek met de kenningen,
kep	voetboei
keper	heraldiektelen, balken in vorm van een dak
kercbon	kerkbuurt
kercgebot	openbare aankondiging betreffende de kerk
kerchoec	parochie
kerckbreker	kerkrover, kerkschender, zie ook kerkroof
kerckelijck getuyigenisse	kerkelijke attestatie
kerckfogden	kerkvoogden
kerckfoochden	zie kerckfogden
kerckgeregtigheid	de aan de kerk toekomende vergoeding
kerckghebodt	openbare afkondiging in de kerk
kercklicke versamelinghen	kerkelijke samenkomsten
kerckmeyster	functionaris belast met het beheer van de plaatselijke kerkelijke goederen
kerckweten	in de kerk afgekondigd
kercman	geestelijke
kercmoeder	kosteres
kercroof	diefstal van kerkelijke voorwerpen
kercsoekinghe	parochie, kerspel
kerctor	kerktoren
kercwedeme	pastorie
kercwerc	kerksieraden, ook alle werkstukken gemaakt voor de kerk
kerel	venter, leurder
kerellaken	laken voor het maken van een overkleed
kerfaexe	kleine bijl
kerfstoc	een stok, die het "rekenboec" vervangt bij personen, die niet schrijven kunnen; de

	betaling werd door een "kerf " (insnijding) aangeduid, terwijl schuldeiser en schuldenaar elk een stok hadden, die te gelijk gekerfd werden en waarvan dus de insnijdingen nauwkeurig met elkander moesten overeenkomen en passen, zodat vervalsing onmogelijk was
kerfstok	stok waarop door kerfjes of insnijdingen aangewezen wordt, hoeveel (b.v. broden) de houder van de kerfstok op krediet gehad had, zie ook kerfstoc
kerfzaag	grove boomstammenzaag
kerkbewaarder	koster, honden weggager zie ook hondenjager
kerkmaer	in alle kerken bekend (gemaakt)
kerke	gewicht van vier centenaars ?
kerkeær	kerker
kerkenbrief	akte in een kerkelijk archief
kerkenhoeder	gevangenbewaarder, stokbewaarder
kerkenraet	zie kerkefabriekraet
kerkensprake	openlijke afkondiging in de kerk
kerkercnape	gevangenbewaarder
kerkerier	zie kerkenhoeder
kerkeringe	kerkerstraf
kerkersteen	gevangenis, kerker
kerkerwaerre	zie kerkerhoeder
kerkefabriekraet	kerkenraad, verzameling abtsdragers
kerkheer	priester in een parochie
kerkman	geestelijke, ook als kercman geschreven
kerkmeester	persoon belast met het beheren van de roerende goederen van de kerk
kerkmeier	pachter van land eigendom van de kerk
kerkregent	kerkmeester, kerkevoogd
kerkslotel	kerksleutel
kerkevoogd	kerkmeester
kerkezegels	uitgaande brieven werden voorzien van (kerke)zegels als waarmerk
kerkezegger	aanspreker van begrafenissen
kerle	lang overkleed voor mannen en vrouwen, ook een vrije man van lage geboorte, dorpeling, boer, iemand van het platteland

kerlich	onbeschaafd
kermes	karmozijn
kerne	kruik, vaas, ook karnton
kerschietter	kaarsenmaker
kerse	kaarsen
kerseghietter,	kaarsenmaker
kerselare	kersenboom
kersemakere	kaarsenmaker
kersemen	met heilige olie zalven
kersepipe	koperen pijpje om kaarsen in te zetten
kersesnutter	hoedje op steel om kaarsen te doven
kersesnutter	zie kersesnutter
kersestoc	kandelaar
kerspe	fijn lijn gewaad
kerspel	parochie, kerkdorp
kerspel	dorp, kerkdorp, parochie
kerstael	kristal
kerte	ijzeren band om de naaf van een wiel
kerver	hij/zij die de kerven op de kerfstok aanbracht
keßler	ketelmaker
ketelaer	ketelsmid
ketelbuter	ketelhersteller
ketelspijs	geelkoper
ketelspyse	zie ketelspijs
ketenwerckers	wevers
ketikyn	kettinkje
ketteldreve	veeweg
ketter	persoon die de officiële leer van de kerk niet erkende, afvallige
kettermeester	inquisiteur, vervolger/aanklager van kettters
ketterschen	zie ketter
keukennon	non werkzaam in de kloosterkeuken
keulsekruiken	aardewerk kruiken, vaak blauwgrijs glazuur aan bovenzijde
keur	vermoedelijk een soort belasting o.a. voor

	onderhoud dijken
keurboeck	register waarin vermeld alle keuren en verordeningen van stad
keurder	keurmeester
keuren	kiezen, keuze
keurier	zie keurder
keurling	man geschikt voor het leger en aangewezen door het stadsbestuur en officieren
keurnoot	gerechtsbijzitter
keurrechters	scheidsrechters in gedingen die ook vonnissen mogen vellen
keurschepen	schepen rechters die criminele zaken berechten
keuster	koster, honden weggager zie ook hondenjager
keuter	boer die een klein stuk land bewerkt, met weinig bezittingen
keuterboer	zie keuter
keuyte	dun bier
kevesch	buitenechtelijk, onecht
keveschen	overspel plegen, buitenechtelijke liefde bedrijven
kevesdoem	overspel plegen, buitenechtelijke liefde bedrijven
kevese	zie kevese
kevis	hoer
key	kaai
keysel	kieselsteen
kiekenman	polier
kiekijn	kuiken
kiep	mand van marskramer
kiepen	draagkorf van een marskramer, ook gunnen
kiepenkerel	marskramer
kiepkerels	marskramers
kieremier	soort lakenstof
kiesman	scheidsman, arbiter
kiints leggen	in de kraam liggen
kijkpisse	kwakzalver
kille	waterdiepte, waterbedding van een rivier

kimmetje	zie kinnetje
kin	zie kinnetje
kind	vaak in begraafboek als aanduiding van een doodgeboren kind, zonder voornaam begraven met alleen de naam van de vader en soms de moeder
kindelbedde	kraambed, ook bevalling
kinderdach	aller - kinderdag, 28 december
kinderen van getrouwen bedde	wettige kinderen
kinderflepje	driehoekig doekje voor onder het kinderhoofd
kinderheffen	dopen van een kind
kinderhuus	opvanghuis voor kinderen waar zij worden verpleegd en les krijgen
kinderkint	kleinkind
kindermaagd	kindermeisje
kinderman	kraamheer
kindermin	zoogster
kindertuchter	schoolmeester
kindoeck	doek om de kin van een overledene
kinen	scheuren in zeer droge grond
kinne	bloedverwant
kinnetje	inhoudsmaat, 1 kinnetje (natte) stoffen bv boter = 1/4 ton, bij (droge) stoffen als aardappels en fruit ca 1/8 ton
kinsfolk	familie
kirspel	kerspel, klein dorp, leefgemeenschap
kist	houten meubel kan in diverse uitvoeringen zijn
kistengeld	geld dat in de geldkist bewaard werd
kistenverwarer	archivaris, die de zorg had over de kist met gezegelde stukken en andere belangrijke papieren en verordeningen
kister	aflegger van doden
kistmeester	schatbewaarder van een kapittel
kit	schenkvat
kkk	afk. kerkelijk(e)
kl	zie k
klaai	klei

klad	voorlopig ontwerp van een geschrift
kladde	zie klad, ook een plak klei
kladdenmaker	arbeider in een pannenfabriek, kladde is een plak klei
kladschilders	huisschilders
klapmuts	munt stuk ook goud gulden genoemd
klapmuts (klein)	porseleinen (vinger)kommetje voorzien van een platte rand. vaak chinees.
klapperman,	nachtwaker met klapper of klepper. Gaf elk uur de tijd aan.
klaringe	verklaring, beslissing, vonnis, uitspraak
kleiber	leem vloerenmaker
kleinböttcher	potten / beermaker
kleine officier	schout, lagere ambtenaar
kleinkassier	beheerder van de kleine kas
klepperman	zie klapperman
kleremacher	beenderas brander voor het goud en zilver smelten
klet	jak met korte mouwen
kleynerker	zilversmid
klijn	laagveen geschikt voor turfsteken
klijnzout	zout van zouthoudend veengrond, ook cleenzout genoemd
klimmend	heraldiekteken, als een dierfiguur op de achterpoten staat
klingelbuidel	collectezak aan lange steel. Vaak voorzien van een belletje om slapende kerkgangers wakker te maken
klippkrämer	klompenhandelaar
kloefkapper	klompenmaker
kloesterigge	kloosterling
kloet	vaarboom
kloeter	klomp klei voor het maken van pannen
klompwacht	nachtwakers op schepen
kloostermop	baksteen uit de middeleeuwen, afm. ca 30x15x7-8 cm
klopzuster	bagijn / begijn, zonder in een klooster intrede zich in ongehuwde staat dienstbaar maakt voor geloof, kerk en volgens bepaalde regels leeft
kloster	klooster

klotermelk	gestremde melk
klovenier	met een klover gewapende schutter
klover	geweer
kluiszuster	kluizenares
kluiver	beul die de duimschroeven aandraait bij de executie, ook een gerechtsbode die in beslag genomen goederen in een huis bewaakt
knaap	vrijgeboren jongeling, kon na opleiding tot ridder geslagen worden
knapin	dienstmaagd
knechten	vaak zijn hiermee soldaten bedoeld
knelinghe	kniebedekking
knevelaar	beul
kneveler	bier uitrijder
knie	graad van bloedverwantschap
knors	koudslachter, vilder, slachter van ongekeurd vlees
knunnik	kanunnik
kobaltblauw	heraldiektaken, kleur, ook lazuur en nassaublauw genoemd
kochelin	koppelaarster, hoerenmadam
kodde	knots
kodebeer	kodebeier, veldwachter
koddenaar	krijgsknecht gewapend met een kodde (knots of knuppel)
koeckebakker	banketbakker
koeckbakkerije	banketbakkerij
koecteller	beambte belast met het tellen van aangevoerde koeken
koedoder	slager
koefer	koffer
koegelkap	mantelkap
koegras	Friese landmaat. Letterlijk de hoeveelheid land die nodig is voor een koe (ca. 2 ha)
koehooi	de hoeveelheid hooi die nodig is voor een koe, diverse afmetingen gevonden ca 14x7x7 voet = ca 2500 kg vers of 2000 kg droog hooi
koehouder	kleine veeboer
koekernoot	bedrogen echtgenoot
koel	kuil, gat in de grond

koeman	veehouder
koemis	koemest
koep	koop
koepok-inenter	inenter tegen pokken
koerboeck	zie; coorboec
koeren opsetten	de boeten in een vastgestelde keur verhogen.
koerier	ijlbode
koerwacher	torenwacher, waarschuwer voor brand en gevaar
koeryser	merkijzer, voor het aanbrengen van een merk of keur op een voorwerp
koetsligter	??
koetsvoerder	koetsier
koevanger	die loslopend vee vangt en opbrengt naar de schutschuur
koeven	oppervlaktemaat, ca 300-400 vierkante roeden = ca 0,4-0,65 ha, ook gevonden 2 morgen
koewei	zie koeven
koeweyden	weilanden
koeybeesten	koeien
koeze	wandelstok met dik onderende
koffeman	bemanningslid op een kofke (binnenvaart zeilschip)
kofferen	in een koffer doen
kogler	kunstenaar, goochelaar
kognat (cognatus)	bloedverwantschap in de vrouwelijke lijn
kohier	een staat van in een bepaalde periode te innen belastingen
kolde	oude
kolken	kolk, maar ook doorbraak in dijken
kolrijdster	heks
kolsmid	koud-smid
koman	koopman
koman	koopman
komansregge	koopvrouw
kombaars	deken
kome	koopman

komenier	koopman
komsenilje	scharlakenkleurige verf
konings daalder,	munt 17e-18e eeuw , gelijk aan 51 stuivers
koningsroede	lengtemaat, 1 koningsroede = 3,91 m1
konkelleen	vrouwenleen, leengoed dat ook aan vrouwelijke erfgenamen kon overgaan
konkubine	bijvrouw van een gehuwde man
konnubium	huwelijk
konsanguintät	bloedverwantschap
konstschilders	kunstschilder, die kunst beschilderd
konterfeiter	portretschilder
konvoybiljet	begeleidingsbrief
kooien	copuleren, gemeenschap hebben
kooierman	die loslopend vee opsluit
kookken	keuken
kookpot	heraldiektken, pot in aanzicht met 3 voeten en 2 oren, soms met hengsel
koolbeschooijer	knecht van kolenhandelaar
koolkappers	kooltelers
koolmaker	houtschoolbrander
koopmansschappen	koopmansgoederen, handelswaar van een koopman
koornbrander	destilleerder, stoker van sterkedrank
koornfactor	tussenpersoon voor werven, tewerkstellen en uitbetalen van arbeiders voor graanhandel
kop	inhoudsmaat voor droge goederen, 1 kop = 1/4 vat = 4,7 ltr
kopergoud	messing
kopmaat	zie kop
kopper	beul
kopse	zie kopzaad
kopsend	zie kopzaad
kopslager	slager die de dieren met een voorhamer dood door op de kop te slaan
kopulation	huwelijksvoltrekking
kopzaad,	oppervlaktemaat, 1 kopzaad = 1/4 lopenzaad = 12 vierkante roeden
kor	keur

koraalmeester	cantor, dirigent van het koor
kordelier	minderbroeder, broeder lid van de orde van de Franciscanen
koren	braken, overgeven
korenmeter	beambte voor het meten van het graan voor verschuldigde accijns te bepalen
korenwacht	torenwachter, waarschuwer voor brand en gevaar
korf	inhoudsmaat voor fruit 1 korf = ltr. ook lengtemaat, 1 korf = 0,5-0,6 m¹
kornel	kolonel
kornet	ruiter te paard met vaandel, ook gebogen hoorn met kleppen
kornuit	hoorndrager, makker
kors	kersttijd
korssemeister	bontwerker
korstijd	kersttijd
körtzner	bontwerker
kosheir	koosjer, volgens joodse voorschriften bereid
kossaerd	smokkelaar
kossäten	landarbeider
kost doen	eten geven
kostelijcken	duurder
koter	keuterboer
kouter	zie couter
kouwemaker	vogelkooimaker
kouwer	kuiper, kuipenmaker
kovenaar	keuterboer, landarbeider
koyluiden	eigenaars van een eendenkooi
KPA	afk. Katholisch Pharr-Archiv
kr.	afk. Kreis regio
kraambewaarster	kraamhulp, baker
kraamheer	winkelier
kraamkint	pasgeboren kind, meestal de aanduiding voor dodgeboren
kraankind	kinderen die door in een rad te lopen de kraan aandreven
kraantrapper	zie kraankind

kraanzaag	zaag om grove planken, balken etc. uit een boomstam te zagen
kradewagen	kruiwagen
kraemdrager	marskramer
kraeywaegen	zie kradewagen
kramer	handelaar die zijn waren uit een kraam op kermessen en markten verkocht
krämper	opkoper
krancken	zieken
kranckheiden	ziekten
krancklijken	ziekeliike
krankgeluk	ongeluk
kraprood	verfstof van meekrap
krasser	penis
kräuter weihe	dag voor de gewassen, 1 augustus
krebbe	vuilnisbak
Kreis	regio
Kreisler	graanhandelaar
kreitsdag	landdag
kreng	zie krenge
krenge	dood vee
krenge-slachter	slager die dood vee slacht en verkoopt
kretscher	waard
kreuzerfindung in mai	Kruisvinding, 3 mei
kreuztag in mai	zie kreuzerfindung in mai
kricht	krijgt
kriebelziekte	ergotisme, vergiftiging met moederkoren. een op vooral vochtige gronden voorkomende uitwas bij graansoorten, vooral in roggearen, die een giftige werking heeft. b.v. brood gebakken van graan dat moederkoren bevat kan de ziekte veroorzaken, het kriebelende gevoel in het lichaam kan verlamming, blindheid en zelfs de dood tot gevolg hebben
kriek	kers,
krijg	ook het achterste
krijgskeur	oorlog
	dienstplicht

krimp	insnijding, inspringend muurwerk
crocht	hoge zandgrond, hoog gelegen akker
krödewagen	kruiwagen
croeg	krui
croegman	pottenbakker
croes	inhoudsmaat, 1 croes = 1/120 ton = 1,4 ltr. ook bekend als pullemaat
croongaarder	beambte belast met het innen van belasting die in kronen werd berekend
croosheemraden	vertrouwensmannen binnen een dorp, zij zorgden voor de wegen ,sloten en dijken
krsegarn	katoenen kaarspit
kruder	kruidenhandelaar
kruf	hoerenkast, croeg
krugbäcker	pottenbakker
kruis	Vlaamse inhoudsmaat voor droge kalk, ca 1733 ltr, later ook 10 hl.
kruis rixdaelder	betaalmiddel, patagon
kruishout	timmermans gereedschap
kruisschepel	inhoudsmaat bij graan, 1 kruisschepel = 2 mud = ca 29-34 ltr.
krulkruis	heraldiektken, ankerkruis met spiraalvormige ombuiging aan de uiteinden
kruyer	krui
kruytmolen	molen voor het malen van poeders voor buskruit etc.
kuamp	komt
kubbe	vistuig van wilgentenen meestal cilindervormig
kuer	vermoedelijk een soor belasting o.a. voor onderhoud dijken
kuerbouck	zie; coorboeck
kuerbrieven	brieven betreffende de kuer
kuister	schoonmaakster
kummer	kuiper
kumper	verfknecht
kundschaft	oorkonde die de ambachtsgezellen van de patroonsvereniging (gilden) van de stad waar zij gewerkt hadden uitreikten
kunkelmacher	spinrokmaker
kunkelmagen	bloedverwanten uit de vrouwelijke lijn (kognaten)

kürbenzeiner	korvenmaker
kurkeler	klompenmaker
küster	landmeter
kuysjongen	schoonmaker
kwart	inhoudsmaat voor natte stoffen, 1 kwart = 3/4 kroes = 1,05 ltr graanmaat, 1 kwart = 1/4 meuken, Voor overige vaste droge stoffen ook de naam kwartier gebruikt
kwartier	deel van een provincie of gewest ook lengtemaat. 1 kwartier = 1/4 duim, ook gezien 0,25 cm. ook inhoudsmaat speciaal voor koren en zout. ook graanmaat, 1 kwartier = 1/4 meuken, 1/4 lopen, 1/4achel, 1/4 maat ook droge stoffenmaat, 1 kwartier = 1/4 honderd, een kwartier was ook weer verdeeld in groot kwartier, = 24 vat of 96 maat en klein kwartier = 26 vat of 24 maat
kwartieren	indeling van een schild
kwartierstreep	heraldiektken, als een vrij kwartier gelijk gekleurd is als het schild word dit afgescheiden door een dunne lijn
kwelijzers	duimschroeven
kyven	betwisten
kyving	betwisting, bedinging
L	
L	afk. lidmaatregister
L	afk. 50
L	afk. livre, boek
I.	afk. legitimus legitiem
I.c.	afk. leur compte, voor hun rekening
L.S.	afk. Lectori Salutem, de(s) lezer heil
I' Eglise réformée évangélique	Christelijk Gereformeerde kerk
I' autre	de andere
la	afk. laden
laaber	kaasmaker
laadvlieg	slee bestemd voor vervoeren van vracht

laagheemraad	naast de hoogheemraad is er ook een laagheemraad in dat gebied werkzaam
laagschout	de schout als er ook een Baljuw is benoemd
laagwaagmeester	waagmeester die kleine (lichte) goederen weegt
laat	horige landgebruiker
laatbank	rechtbank die zaken betreffende de "laat" behandelt
laatheer	eigenaar van een laatgoed, eigenaar die de accijns ontvangst
laathof	een door de leenheer geschonken hoeve, inruil voor beschreven diensten en betalingen
laatman	rechter bij de Laatbank
laatmeester	aderlaten, chirurgijn
laatmeier	laatschout, de voorzitter van de Laatbank
laatschepen	rechter bij de Laatbank
laatschout	zie laatmeier
lab	afk. laboureur, landbouwer, ploeger
labay	meelsoort voor beste soort brood
labaybroot	wittebrood van het beste meel
labaye	betaalmiddel, zilveren munt
labberdaan	gezouten kabeljauw
labbermulen	kussen, zoenen
labefacteren	verzwakken
labeur	arbeid op het land
labeuren	ploegen, op het land werken
laborans	lijden aan (een ziekte)
laborator	dagloner
labore suo vivens	die zijn brood verdient door zijn werk
laboreren	arbeiden, werkers voornamelijk in de landbouw
laborierder	landbouwer, boer
laborieus	arbeiden, arbeidzaam
laboriosis	vlijtig, werkzaam
laboureur	ploeger, landbouwer, boer
labueren	arbeiden op het land
labyrint	doolhof
laceratie	verscheuring

lacere(e)ren	verscheuren
lach	kosten van vertering, ook hinderlaag
lachrimeeren	huilen, schreien, wenen
lachrimeren	zie lachrimeeren
lachter	schande
lachteraer	kwaadspreker
lachteren	brandmerken, onteren, zich te schande maken
lacticinator,	melker
lacticinatrix	melkster
lad	afk. ladite = ledite, (boven)genoemd
ladae	zie ladic
lade	schuif in een kast, ook een twijg, spruit, teen van een boom
ladebrief	schriftelijke dagvaardiging
lader	scheepsbevrachter, ook havenarbeider
lader	hij die iemand oproept in een rechtszaak
laderboom	trap met sporten
ladere	ladder in alle soorten zoals brand-, storm-, leer, gewone ladder en ook een ladder waarop gefolterd werd
ladic	klein kistje, ook de plant zuring
ladicke	de slootkanten ontdoen van de zuring begroeiing
ladinge	oproeping, dagvaarden, ook het laden van voertuigen
ladte	zie lad
laecken	laken
laederen	kwetsen
laeijen	leien
laengout	bladgoud
laer	openveld, broekland
laesæ majesteit	hoogste machtschending (wettelijk gezag)
laesie	kwetsing
laeste ende uitterste wille	testament
laesus	gewond
laet	pachter, land gebruiker,

laetbanc	rechtbank voor laet (pacht) zaken
laetcop	glazen of metalen kop om te aderlaten
laete	zie laet
laeten	cijnshouders
laetgoet	aan het laet recht onderworpen goed
laethere	eigenaar van een laetgoed
laetmeester	chirurgijn, aderlaten
laetmeyer	voorzitter van de laetbank of laethof
laetpanne	pan of bekken waarin het bloed wordt opgevangen bij het aderlaten, ook het deel waarop het kruit wordt gelegd, de "pan" het voor "laeten" geldende recht
laetrecht	gebied van een "laetschap"
laetschap	rechter in een laetbank
laetschepen	laadplaats
laetstede	vlammenschijnsel, gloed van vlammen
laeye	terrein waar men het recht van houtkap heeft, ook bosweg
laeye	strandrecht, (een zeerecht)
lagaen	blikslager
laganator	die lagatuurstof weeft
lagateur	zijdestof lijkt op brokaat of goudstof
lagatuur	ambachtsheerlijkheid, als de heer alleen de lage jurisdictie heeft, de civiele en kleine strafzaken
lage heerlijkheid	kuiper
lägelner	beledigen, smaden, honen
laidingeren	wolmaker, -fabrikant
lainier	waterloop, sloot, ook bloedzuiger
lake	doek welk van linnen stof gemaakt, ook het verwijderen van vuil uit sloten, baggeren
laken	afkeuren, aanmerkingen op iets maken
laken (iet)	lakenbleker
lakenblekere	zie laken
lakene	laken werd op ramen gespannen om het op te rekken
lakenrekker	de ruwe weefsels worden ontvet en door volleraarde en een urinebad en (later door boter) gehaald of getrapt en dan na weer
lakenvoller	

	ontvetten opgehangen voor te drogen. Hierna wordt het weefsel gekaart of geruwd
lakey	navolger, loopjongen
lakinge	uitbaggeren van de sloten
lakre	lakzegel aanbrengen
lamb	lam, jong schaap
lambourde	zolderbalken, steunbalken
lambrosuere	lambrisering, wandpanelen
lamentatie	gekerm, jammerklacht, weeklagen
lamenteren	kermen, jammeren, weeklagen
laminarius	bliksmid
lammertijnsteen	rode edelsteen
lamminwerker	kledingmaker van lamsvacht
lamoen	disselboom met zijarmen
lamogje	fazant
lampart	geldwisselaar
lampbezorger	die zorgdraagt voor het onderhouden van de olielampen
lampe	elk soort lichtgevend voorwerp
lampensmeer	lampenvet, soort kaarsvet
lampers	fijn geweven doorschijnende stof
lampet	vuurpot
lampet	hand-waskom met schenkkan
lanc	lang
lancachtig	langwerpig
lancet	mesje met scherpe punt voor het aderlaten
lanck	lang
lanckmes	dolk, groot mes
lanclich	langlevend
lancmesse	dolk, groot mes, jachtmes
lancrecht	hoog gerecht
lancrechter	rechter welke een langere zittingsperiode heeft
landbaljuw	de baljuw op het platteland
landbeschooier	landloper, zwerver, zonder vaste woonplaats
landboek	boek waarin de gegevens van een stuk land

	zijn opgetekend
landdrossaard	baljuw
landdwinger	struikrover, straatrover
landegelijke	naar gelang
landekijn	klein lapje grond
landenote	landgenoten
landjuweel	groot rederijkersfeest. rederijkers zijn een soort gilden
landknecht	gerechtsdienaar
landman	landbouwer, boer
landmater	landmeter
landmeester	beheerder van dijkwerken, opzichter
landmeeterspas	lengtemaat, 1 pas = 5 voet van 11 duim
landmeesterstap	zie landmeterspas
landmeter	kaartentekenaar, ook opmeter van landerijen en opstallen
landouwe	weilanden, beemd
landouwe	weilanden, beemd
landpander	bediende bij het gerecht die lezen en schrijven kon
landpoort	stadspoort aan de landzijde
landproost	heer van een Proosdij (niet geestelijke)
landschapsobligatie	obligatie uitgegeven door het gewest, ook een waarde papier voor een gekocht stuk grond
landschepen	schepen in een dorpsgemeenschap, lid van de hoge vierschaar
landstrijker	landloper, zwerver, zonder vaste woonplaats
landwaterganc	waterloop door akkerland
lane	een weg met bomen
langes	In de lengte, in de volle lengte
langet	Geweven kant, lint voor vrouwenmutsen
languore	door ziekte / door ziekten
languoribus	zie languore
lanifilator	wolspinner
lanifilitor,	zie lanifilator
lanifilitrix	wolspinster
laniflex	lakenwever

lanio	veeshouwer, slager
lanitextor	lakenwever
lanitonsor	wolscheerder
lanitus	zie lanio
lans	land
lansert	zie landsknecht
lansier	ruiter gewapend met een lans
lansknecht	met een lans gewapende soldaat
lant strate	weg breder dan een landweg
lantbloc	stuk land, bouwland, akker
lantbreef	zie; lantbrief
lantbrief	privilegie, door de heer (landsheer) aan de bewoners van een gebied gegeven, waarbij hun rechten en verplichtingen tegenover hem worden omschreven, het zelfbestuur van de landgenoten geregeld en het als geldend erkende recht geformuleerd wordt
lantcecht	gerechtsdienaar, gendarme, veldwachter
lantcense	grondbelasting
lantcijns	zie lantcense
lantcnecht	gerechtsdienaar
lantcondich	door het hele land, gebied bekend gemaakt
lantcosten	gemeentelasten,
lantcusten	koopsom van een stuk land
lantdijc	dijk met voorland
lantdwinger	straatrover
lantenier	lantaarnaansteker, vaak ook lantaarnmaker
lanterntag	laatste dag, zaterdag
lanterntag unserer lieber frauen	laatste dag van onze lieve vrouwe, 8 november
lantganc	strooptocht, plundering
lantgebot	gerechtelijke aanmaning
lantgenachte	de gewone rechtszitting
lantgescheit	grens tussen twee landeigenaren
lanthof	boerderij, boerenwoning, hofstede
lanthont	kettinghond

lanthouder	bestuurder van een gemeente, burgerlijk ambtenaar
lanthuijere	pacht van land(erijen)
lanthure	pachtgeld van een stuk land
lanthuus	rechthuis, gemeentehuis
lantloper	kwakzalver
lantmaer	zie lantcondich
lantman	bewoner van het platteland
lantmeter	landmeter
lantneringe	boerenbedrijf,
lantpassaet	soldaat, helper van een korporaal
lantporter	bewoner van het platteland met burgerrecht van een stad
lantrecht	het recht van de bewoners van het platteland
lantrechter	de gewone rechter, hij kon geen halszaken behandelen
lantroede	de op het betreffende laat gebruikelijke roede voor het meten
lantroof	beroving op de openbare weg, ook het onrechtmatig in bezit nemen van iemands land in ballingschap
lantrumich	
lantsage	uitspraak in een geschil over grondzaken
lantsate	bewoner van het land maar geen eigenaar, pachter
lantsceydincksbrief	akte van grensscheiding
lantschap	burgerschap, poorterschap
lantscheide	scheiding tussen twee percelen grond, landen gemeenten
lantscheider	landmeter
lantschepen	schepen in een dorp
lantschout	grondbelasting, grondcijns
lantschoof	recht van korentiende, schoofrecht
lantsegel	zegel van een ambacht
lantsijde	de naar het land toegekeerde zijde
lantspesaet	rang onder korporaal, soldaat met hogere functie en soldij
lantstege	landweg
lanttuuch	getuigenis in een geschil over grondzaken, landeigendom etc

lantvaecht	landvoogd
lantvettinge	mest, voor op het land
lantvluchtich	voortvluchtig
lantvolc	bewoners van het platteland
lantwif	boerin
lantwinne	boer, landbouwer
lap-keure	vermoedelijk een soort gilde van (verstelwerk)naaisters
lapaert	schooier
lapaert	schooier, landloper
lapicida	steenhouwer
lapidarius	steenbreker
lapis	steen, grafsteen, grafzerk
lapklopper	ketellapper
laps	verloop van tijd
lapsator	slijper van wapens
lapskroar	kleermaker
lapsus	gevallen
lapwerkster	naaister die kleding versted
lardeerder	spekslager
lardeeren	doorspekken
lardspek	varkensvlees
lasarus	zie laserus
lascif	geil, wulps, brooddrongen, dartel
lasciviteit	geilheid, brooddrongenheid
laserie	melaatsheid
laserijhuys	gasthuis voor lepralijders en melaatsen
lasers	melaatsen
laserus	melaats, lepralijder
lasiterer	steenzout -, salpeterdelver
last	inhoudsmaat voor graan, 1 last = ca. 3010 ltr. Na 1820 is 3000 ltr. aangehouden inhoudsmaat voor haring, 1 (zee)last = ca. 1694 ltr. 1 (gepakte)last = ca 1452 ltr. ook de verplichtingen, die op de burger drukken

lasteloos	vrij van rechtsvervolging
lastkohier	bestek
lasurijn	lazuur, hemelsblauw, zie ook lazuur
lasuur	zie lazuur
late	wijd en breed
latelbloed	bij aderlaten afgetapt bloed
laten	horigen, halfvrije personen die onroerende goederen hadden van hun heer. zij waren gebonden aan het gebied waar zij woonden en werkten
later	chirurgijn, barbier die bloed aftapt als geneeswijze
lateralis	tot een zijlinie behorend
laterator	steen-, pannenbakker
latiser	soort spijker/nagel
latiteren	wegschuilen, zich uit de voeten maken, schuilen
latitude	wijdte, breedte
latoen	messaging, legering van koper en tin
latonius	steenkapper
latte	panlatten
latus	zijde
lauderen	loven
laumaent	januari
lavadarius	wasser, kletskaus
lavoren wasbak	wasbekken.
laxatie	lozing, lossing
laxatijf	laxerend
laxe(e)ren	lozen, lossen, openen
lazuur	heraldiektken, kleur blauw, aangeduid met horizontale arcering
lb	afk. van libra(s), pond(en), betaalmiddel, 20 schelling = 1 pond
lebbe	de vierde maag van een koe. De lebbe van een kalf werd gebruikt om de melk te laten stremmen bij de kaas bereiding, ook onderlip zie; leggen
lecggen	
lechpenning	rekenpenning, plokgeld, strijkgeld
leckeringe	onzedelijkheid

lecmoes	lakmoes, violette verfstof
lectae in senatu	gelezen in de Senaat of stadsraad
lecter	kerklessenaar
lecteur	lezer, voorlezer
lectie	lezing, les, tekst
lectio	het voorlezen
lectori salutem	afk. L.S., de(s) lezers heil
lecture	lezing
lectus	bed
led	afk. ledit, (boven)genoemd
ledē	wetering, afwateringskanaal
ledenzetter	beulsknecht die als (bij)verdiensde had om de gebroken botten weer te zetten hij kon meestal nog geen beul /scherprechter worden
ledersnider	leersnijder
ledertouwēre	leerlooiër, leerbewerker
ledigh wief	hoer
ledighen wiven	prostituees, oneerlijke vrouwen
ledt	zie led
leedbrieven	kennisgeving van meestal overlijden
leedere	schandpaal
leederen	zie læderen
leempitte	kleigroeve, leemkuil
leemplackere	stukadoor met klei op gevels
leemplekker	zie leemplackere
leemputte	zie leempitte
leen	het leen kon bestaan uit bezit, (te leen) van een onroerend goed, een bevoegdheid, aandeel in de opbrengst, een stuk grond van uiteenlopende uitgestrektheid, ambten, cijzen, tolrechten, een jaarlijks geldelijk inkomen bediende van een leenkamer
leenbode	
leendag	dag waarop leenzaken worden behandeld, opgetekend in het leenboek
leenheer	hij die aan een lagere een "leen" in bezit (te leen) geeft, zoals beschreven in een leenverhouding
leenhulde	eed van getrouwheid aan de leenheer

leenklerk	bediende van een leenkamer die de verslagen opmaakt
leenman	die in het bezit was van een "leen" en zorg draagt voor de uitvoering van de beschreven leenverhouding
leenroerig	een leen bleef in het bezit van een leenheer, "leenroerig", maar de rechten op het leen van de leenman konden vaak overgedragen worden bij vererving door het leen te "verheffen"
leenschriver	griffier van een leenhof
leensleen	achterleen, een leen uit de tweede hand
leenstoel	leunstoel
leenverhouding	beschrijving van het leen van omvang, rechten en plichten
leenvolger	opvolger in een leen
leepen (muer)	scheids (muur)
leerhuus	school
leerkint	leerling
leermaget	leerlinge
leerstal	leertijd als leerling doorgebracht bij een meester
leerster	onderwijzeres
leetsdiep	een vingerlid diep
leetsijn	leedwezen
leetwesinge	zie leetsijn
leeuken	stuk land, grond, maar ook een drank (Mede)
leeuw	betaalmiddel, gouden munt ca. 1400
leeuwendaalder	muntsoort, waarde gelijk aan 38 stuivers
leg.	afk. legitimus, legitiem
legaal	wettig, wettelijk
legaale	stil zwijgende onderbouwing
legaat	afgezand, erfmaking, making (erfstelling en legaat), heeren bode?
legaliteit	wettelijkheid, wettig
legataris	erfdeler, makingbeurder (die de erfenis ontvangt)
legate(e)ren	bespreken, maken
legatie	afzending, bezending, erfmaking, gezantschap
legende	historisch verhaal, dat vaak niet op historische werkelijkheid berustte, maar meer op de volkse

	overlevering , verhaal, vertelling
leger	een soort van rekenboek, ligger, manuaal
legewerck	tapijtwerk
leggecone	een vrouw die de turf stapelt voor te drogen
leggen	iemand gevangen zetten
legger	onderste molensteen
leggewercker	tapijtwerker
leghere	legger, inventarisstuk
legia	Luik
legiflateur	wetgever
legio	regiment
legioen	legioen, krijgsafdeling
legislateur	legislateur (legitiem maker), wetgever
legitariën	legate ontvangen
legitima(-us)	wettig, bepalingen
legitimare	wettigen
legitimatie	legitimatie, wettigen
legitimation	gerechtelijke gelijkstelling van onwettige geboren met wettig geboren
legitimus	gewettigd, wettig verklaard
legitimus est per subsecutum matromonium	is gewettigd door het daarop gevolgd huwelijk
legitimaverunt	zij hebben wettig gemaakt
legitimavi	ik heb wettig gemaakt
legitime	legitiem, wettig
legitime et hereditarie supportaverunt	zij hebben wettelijk en erfelijk overgedragen
legitime portie	wettig gedeelte, kindsgedeelte, dat is, in vijf, of meer, de helft, bij minder dan vijf, het derde part, van 't geen zij anderszins zouden hebben geërfd
legitime(e)ren	wettigen
legitimus	wettig, rechtmatig, wettig echtgenoot
leibeeck	afvoerbeeck voor ontlasting etc.
leichenbitter	doodaanzegger, doodbidder
leidebeke	afwateringsbeeck
leidegrave	hoofdsloot

leigracht	zie leibeeck
leigronden	grond naast de gegraven leijen
leije	een stuk land waar een waterloop in gegraven is
leiker	die de sloten uitbagget
leiking	sloten uitbaggeren
leimenführur	leemrijder
leinreiter	sleeppaard voerman
leisten	bieden
leiterer	voorman
leitierboom	afscheiding in stal tussen paarden
leliarts	betaalmiddel, een zilveren munt ca .>1400
lelie	heraldiektaken, bloem, vaak goudkleurig
lelieplacke	munstuk, plat te munt met lelie, waarde?
lerner	werkman voor het met leem besmeren van gevels
lerner	pleisterwerker, die leem tegen wanden en muren smeert
lena	koppelaarster / koppelaar
lene	leuning, stut, schraag
leno	zie lena
lenta tabe	door een langdurige tering
lentintijt	voorjaar, lente
leoffenisse	zie looffenis
lepel	schep deel van een watermolenrad
lepele	lepels
lepelrecht	het recht om van elke "sester" graan een lepel graan te heffen, sester is een oude graanmaat hoeveelheid ?
lepelsticken	zeer zwaar en grof geschut
lepper	schoenlapper
leprozenhuus	huis voor het huisvesten van melaatsen
leql	afk. lequel, die, dat, welke, hetwelk
lequel nous á presente	die hier vertegenwoordigd
lerpen	geselen
lersner	laarzenmaker

lesd	afk. lesdits , ?
lesquels nous ont déclaré que	die ons hebben verklaart dat.....
lesschers	brandwachten die zeilen op de daken spannen en deze nathouden bij brand
leste	als laatste
lestgeleden	laatstleden
letatis, lethalis	dodelijke....
lethargo	door slaapzucht
lethargus	slaapziekte
letitie	blijdschap
lettenisse	verhindering
letteren requisitoir	zie lettre requisiatoire
lettergelt	betaling voor het schrijven van een brief
lettre	brief
lettre d' achat	erf brief
lettre requisiatoire	verzoekschrift, vordering aan een in een bepaald rechtsgebied bevoegde rechter tot ten tenuitvoerlegging van een in een ander rechtsgebied gewezen vonnis
leugentaligh	leugenachtig
leugenwerk	een soort tijdelijke loods
leurders	venters, verkopers van goederen
leuve	zie love
levans	doopheffer
levantes	doopheffers
levarunt de fonte	zij verhieven (het kind) van de doopvont
levator	doopheffer / doophefster
levatrix	doophefster
leven bevonden, (in...)	welke in leven zijnde
leverdach	de dag waarop het iemand het goed in zijn bezit moet krijgen
levi morbo	na een lichte ziekte
levir	zwager
levir(us)	zwager, broer van de echtgenoot
leviratsehe	huwelijk van een man met de weduwe van zijn broer

leviteit	lichtvaardigheid
lewe	leeuw
lex	wet
lex falcidia	een wet waarbij is toegestaan dat een erfgenaam wiens erfenis met zoveel "makingen" is bezwaard dat er nauwelijks iets voor hem overblijft, mag deze voor zich behouden het $\frac{1}{4}$ deel van erfenis, vrij en onbezwaard en de "making beurdens" voor het zelfde korten.
LG	afk. livre de gros, levering in het groot,
li"nisse	bekentenis
lias	een aantal bescheiden, door een koord of veter bijeengehouden ook snoer om brieven en kwitanties aaneen te rijgen
liass(e)eren	snoeren, aanrijgen
liaste	zie snoer
libarijs	handelaar in schrijfwaren
libbe	stremsel
libel	geschrift, aanschrijven, pleitgeschrift, pamflet, schotschrift, smaadschrift ook klein geschrift, aanhangsel
libel(le)meester	raadslid, aangewezen tot het uitbrengen van rapport over een rechtszaak, die door remissio libelli van het geestelijke gerecht bij de raad aanhangig gemaakt is
libelle	zie libel
libelleren	op schrift stellen van een processtuk
liber	vrijgezel, vrij, ongehuwd, los, vrij
liber baro	vrijheer
liber rationum	huishoudboek, waarin tevens de familiegebeurtenissen werden opgetekend, familiekroniek
liber rusticus	vrije of scholtenboer, in tegenstelling met de pachtboer, of meier
libera	ongehuwde vrouw
libera baronia	vrije rijksheerlijkheid
liberaal	mild, gulhartig, vrijmoedig, gulhartigheid, openhartig
liberaliteit	mildheid, milddadigheid, van ruime opvatting getuigende denk en handelwijze
liberarius	boekbinder

libereren	verlossen, vrijdags maken
liberi	kind
liberi comitatu	uit de vrije rijksheerlijkheid (graafschap)
liberteit	vrijheid
liberti	de vrijen, de heren
libertijn	vrijgeest, vrijgemaakte knecht
libertus	soldaat eerste klasse
liberye	boekkamer, bibliotheek, boekenkast
libra	latijn voor ponden
librarius	boekhandelaar
libre feudorum	12de eeuws Lombardische leenrecht
libripens	waagmeester
licenciatus	licentiaat in beide rechten
licent	verlofgeld, geoorloofd
licentia	vergunning
licentiaat	toegelaten, bevoogde
licentiaat in de rechten	toegelaten in de rechten
licentiatus medicinae	dokter
licentie	verlof, toelating, vrijgeven, vrijspraak, oorlof
licentiëren,	toelaten, vrijgeven, gehengen ? vergunning of bevoegdheid geven, ontslaan afdanken uit dienst zenden
lichaamsleen	leen waarbij de bezitter in eigen persoon krijgsdienst moest verrichten
lichemstag	Sacramentsdag
lichtbroot	witbrood
lichtelijk meer of lichtelijk min	om en nabij, ongeveer
lichterman	arbeider die schepen lost in de haven, havenwerker
lichtmeß(-weihe)	Maria lichtmis, 2 februari
lichtsterre	Poolster
lichtvat	kandelaar
lichtwaerder	kerkelijk beambte die zorgdraagt voor licht en warmte in de kerk
lichtwaerdere	klepperman, torenwachter
lichtwijf	lichtekooi, hoer

lictor	beulsknecht, rakker (helper van de baljuw), stokbewaarder, deurwaarder
lider	voetganger
lidinge	het erkennen van een zaak in rechte
lidmaat	lid van een kerkgenootschap
liebaert	leeuw
liefcoec	peperkoek / kruidkoek
liefcoeckbacker	peperkoek bakker
lieffgelt	lijfrente
liefkint	zie liefkindmaeken
liefkint maeken	bij een erfenis een kind bevoordelen op de anderen
liefnisse	minnelijke schikking
lieght	verschilt
lieke	bloedzuiger
liën	in leen geven, lenen
lien (van iet)	erkennen. een geldschuld in rechte erkennen, ook een handschrift als echt erkennen. een eis toestemmen, zijn schuldbelijdenis
lier	houten bank voor de woning
liesvet	reuzel
Lieuten	afk. lieutenant, luitenant
lieutenant	plaatsvervanger, stedehouder
liff (het)	het lijfstuk
ligata,	echtgenote
ligator	kuiper
ligatus	echtgenoot, getrouwd, gehuwd
ligitimare	wettigen
ligitisme	getrouwd
lignarius	timmerman, houthakker
ligte koy	hoer, lichtekooi
ligue	verbinding, verbond
liinge	het erkennen van een zaak in rechte
lijchuus	sterfhuis, ook lijkenhuis op begraafplaats onder de toren (waar moordenaars, misdadigers en zelfmoordenaars konden worden begraven)

lijckgangch	teraardebestelling, begrafenis
lijckrente	het levenslange gebruik, dat de overlevende echtgenoot heeft op een deel der nalatenschap van de overleden echtgenoot, ook vruchtgebruik
lijcop ende godtshelder	handgeld bij verkoop van roerende en onroerende goederen
lijcsteen	grafsteen
lijcweg	weg naar het kerkhof
lijjde	zie lijt
lijffgewyn goederen.	dit zijn voormalige laatgoederen die in een vrijere rechtsverhouding zijn omgezet
lijffsnooddruft	levensbehoeften
lijfgewynsgoederen.	zie lijffgewyn goederen.
lijflike roeren	met de vingers aanraken bij het doen van een eed
lijfloos	levenloos, dood
lijfnoot	levensgevaar
lijfpacht	levenslange pacht
lijfpensie	lijfrente
lijfrente	renten, die met de dood van de gene op wiens naam ze stonden vervielen
lijfrenteboec	het boek waarin de door de stad verkochte lijfrenten zijn beschreven
lijfrok	bovenkleed over het hele lichaam
lijfstraffe	doodstraf
lijftier	levensonderhoud, ook vruchtgebruik
lijftocht	zie lijftier
lijftochten	kapitaal voor lijfrente voor een vrouw vastzetten
lijftochtenare	vruchtgebruiker van een lijfrente
lijftrouwant	lijfwacht
lijkgehucht	graf
lijkhout	brandstapel
lijkman	gehuurde huiler op begrafenis
lijkschouwing	schouwing gedaan door wetsdokter
lijn	lengtemaat, 1 lijn heeft verschillende lengten. b.v. gezien 1/8, 1/10 1/12 duim
lijndraeyer	touwslager
lijndtreckinge	zie; lijntreckinge

lijntreckinge	erfscheiding
lijnwaet	linnengoed, ondergoed, ook lijkwade
lijskijn	lichtekooi, prostituee
lijspond	gewicht van lood uit Lijfland, 1 lijspond = 15 pond, ook = 1/20 schippond
lijt	doorgang, maar ook overnachten
lijveloos	levenloos, dood
likermate	op de zelfde wijze
likerwise	op gelijke wijze
limbolarius	pasementwerker
limitatie	bepaling
limite	afpaling
limiten	landpalen, landscheidingen
limiteren	bepalen
linarius	vlas en hennephandelaar
linde	linnen ook lengte
lindene	linnen
line	zie lijn
linea	lijn, afkomst, regel
linedraeyer	zie lijndraeyer
linens libertatis pastoris	met de vrijbrief van de pastoor
lingene	modder, drek
lingene	vuilnis, modder
linie	zie lijn ook oppervlakte maat =ca 0,15 ha, regelrecht
linie-regt	
linieeren	lijnen, afstrepen
linifex	linnenwever
linijndoec	linnenstof
linitextor	linnenwever
link	opvolging in graden van bloedverwantschap
links	in heraldiek de rechterzijde
lintearius	zie linarius
liquidatie	afrekening, effening

liquide	week, effen, klaar, bloed, plat-uit (rond uit, onomwonden), het gene zonder moeite te berekenen is
liquideren	week maken, afrekenen, effenen
lise	zitbank met onderkastjes, ook voetenbankje
liscleet	tapijt, wandbekleding
lit à baldaquin	hemelbed
lit á lánge	zie lit à baldaquin
lit du camp	zie lit à baldaquin
litania minor	de 3 dagen voor hemelvaart
litera	schepenbrief
lith	lid
liticen	klaroenblazer
litige(e)ren	krakelen, pleiten, twisten
litigieus	krakelig, dingtalig, krachtige taal, de door de partijen aan de rechter voorgelegde conclusies
litis	finitie
litis finitie	als een zaak bij een andere rechter door een vonnis is afgedaan een verzet van een gewezen zaak aanbrengen
litiscontestatie	rechtspleging
litiscontesteren	zie litiscontestatie
litispendentie	het aanhangig zijn van een geding, tijd gedurende welke een proces aanhangig is
littarum	zie littere
litterae dimissoriales	geloofsbriefen
littere	brief, akte, brieven, oorkonde
litteris libertatis pastoris	met de vrijbrief van de pastoor
liuetenantschap	functie van de luitenant.
live vercopen (iet tot enen)	het levenslang vruchtgebruik van iets tegen betaling afstaan
LKA.	afk Landeskirchenarchiv
lobeel	de onderste rand bij het laken weven
locaal	plaatselijk
locatie	verhuring
lochenine	ontkenning
lochtingier	tuinman

loco	in de plaats van
locquet	lood loketten
locumtenens	stadhouder, plaatsvervanger
locuplete(e)ren	verrijken
locus	plaats, stede
locus sigili	plaats van het zegel
lodder	landloper, vagebond
loderrein	reukwater
lodex	mantelmaker
loedghietre	loodgieter
loerdelijke	op een zeer grove wijze
loeremier	slotenmaker
loerer	spion
loerman	venter
loerwachter	nachtwacht
loetghietere	loodgieter
loetken	loden waarmerk, loodje, merkteken
lofte	belofte om iets te geven of te doen, verbintenis. in het bijzonder verstaat men onder lofte : betalingsbelofte, schulderkenning.
loge	zie logeren
logelijc	onoprecht
logement	huisvesting, herberg
logenheit	leugens
logenstrepen	voor leugenaar uitmaken
logeren	huisvesten, herbergen, thuisleggen
logierden	logeerden
logijs	huisvesting, herberg
loke	omheining, hek
loken	sluiten
lollendraaier	smokkelaar
lombaerde	bank van lening
lombaert	geldhandellaar, wisselaar
lombard	leentafel houder, tafelhouden, pandbelener, bank van lening

lombart	geldschietter, geldhandelaar, woekeraar
lomproer	geweer, werd met een lont afgeschoten
longe	halsterriem, teugel
longitude	lengte
loo	met bos begroeide vlakte, ook twijg, ent, loot
lood	gewicht, 1 lood = 1/32 pond = ca. 14 gram, in het metriek stelsel 10 gr.
looffenis	belofte
loofte	belofte
looijer	leerlooiër, die het vlees verwijderd van de huiden
loonstaf	stut
loop	inhoudsmaat voor graan en zout, 1 loop = (kleine) graanmaat = 1/4 zak/viertel ook 1/16 mud, 1 loop = (grootte) graanmaat = 1/36 last ook gezien 1/48 last (Tessel) ook in zuid Nederland ook een oppervlakte maat 1 loop = 50 vierkante roede = 1/8 bunder
loopensel	oppervlaktemaat in Zuid Nederland, 1 lopenstal is ca 1615 m² (Breda) ca. 1655 (den Bosch)
looper	kadastraalboek, erfregister
loopjaar	het lopende jaar
loopzaat	zie loop
loorturf	slechte kwaliteit turf
lootbusse	wapen voor loden kogels
loothamer	wapen met lood gevuld
lootlepel	houder om lood in te smelten
lootme(e)sters	armenbestuurder die de loodjes uitgeeft voor het verkrijgen van steun
lootwapen	knots met een lodenkop of gevuld met lood
lootwapper	wapen, lange leren riem waaraan een loden bal
loove	afdak, luifel, maar ook balkon uitsteeksel
lopeljaar	schrikkeljaar
lopens(e) (klein)	in zuid Nederland ook een oppervlakte maat, 1 kleine lopens = 33 1/3 vierkante roede
lorarius	zadelmaker, riemensnijder
lorlinc	ineengedraaide hennep,
lormier	smid die voornamelijk klein smeedwerk maakt

los	vrij onbelemmerd, niet bezwaard
losbäcker	witbroodbakker
losbrief	schriftelijk bewijs voor de inlossing van een pand
löscher	zeemleer-bereider
loseninge	renten, die ter loseninge staen, renten die losbaar zijn, losrenten
lospacht	pacht die onder bepaalde voorwaarden kan worden opgezegd
losrente	mogelijk aflossing van het geleende
losrente	rente die tegen een bepaalde som afgekocht kan worden
losrenten	aflosbare renten, zijn van jongere dagtekening; oorspronkelijk kon de aflossing van de rente niet door de crediteur gevorderd worden: het contract bestond in een rentekoop, het lenen van geld op rente was als woeker verboden. van daar is "oude renten" synoniem met "oude onlosbaer renten."
losse	aflossing van rente of panden
lotich	gebonden een schuld te voldoen
loumaent	zie laumaent
louwer	leerlooiër
love	uitbouwsel, luifel, ook een vrijwillig aangegane verplichting
lovebaer	betrouwbaar
lovelijc	zie lovebaer
loveloos	onbetrouwbaar
loven	vertrouwen in iemand hebben
loven	beloven, zich verbinden. in het bijzonder verstaat men onder loven beloven om iets te betalen
lovenaer	munt, naam van een kleine munt, waarde?
lovene	Leuven
lovenisse	belofte, gelofte
loy	wet
loyaal	wettelijk
loyer	zie looiër
Lres	afk. Lettres, letteren, letterkunde
Lt	afk. livres tournois, toernooiboek?

lubber	dieren castreerder
luberti	zuster van
lubertus	boer van.....
lubriq	flibberig ?, glad
luchtenmacher	lantaarnmaker
luchtmaent	januari
luchtvenster	venster, lichtvenster
lucteren	worstelen
Ludeke	Luik
ludi magister	schoolmeester
Ludike	zie Ludeke
ludimoderator	zie ludi magister
ludslacht	volgens de waarde van de munt uit Luik
luecmuer	muur om een terrein af te sluiten
lufer	ruin, gecastreerd paard
luickinge	afsluiting
luif	loopruijnte onder afdak
luistol	tol op de verkoop van oude kleren
luke	luiken
luna III	de 3e dag van de maan-maand
luna quarta decima	volle maan, de 14e dag
lunae dies	maandag
lunation	maan-maand
lunius	juni
lusen	betalen, afgeven
lustratio	de doop
lustrum	5- jarig tijdvak
lutheranus	luthers
lutorissa	wasvrouw
luttel	klein, weinig
lutter	zuiver
luuch	riet
luutbreet	door de geruchten aangewezen als dader

luutslach	munt, naam van een kleine munt, waarde?
luxurie	geilheid, onkuisheid
luxurieuus	geil, weelderig
luyden van buyten	lieden van buiten de stad
luytenant	stedehouder, die in iemands plaats gestelds
lychnopoeus	kaarsenmaker
lycoop	percentage van de koopsom dat aan drinkgeld moest worden betaald door de koper
lyden (van iet).	zie; lien
lyfcoeckbacker	zie liefcoeckbacker
lyndegewaet	onderhemd

M

M	afk. 1000
M	afk. meter
M	afk. moeder, ook vaak doopheffer / Meter
M	afk. monsieur, mijnheer, meneer, (de) heer
M	afk. municipaliteit, gemeentebestuur, Burgemeester en Wethouders
M	afk. marraine, meter, doopmoeder
m	afk. mater, moeder
M.	afk. Magistor, meerdere, academisch geschoold persoon
m.p.	afk. manu propria
m.ria.	afk. manu propria, eigenhandig en ook mia. bv. eigenhandig ondertekend
maaien	doorklieven
maaiman	maaiër
maakmakelaar	huwelijksmakelaar, koppelaar
maakster	koppelaarster
maalder	schilder
maalderieman	smid voor klein werk zoals scharen, sloten
maaldrager	postbode, koerier
maalgetter	strijder meestal gewapend met een strijdhamer, ook als maelgetter gevonden
maalsboekje	zie avondmaaltje

maandeel	maandsoldijbrief
maankop	slaapmiddel
maant-wyser	zie calendier
maarschalk	is een krijgsman maar ook een paardenknecht / hoefsmid
maatje	inhoudsmaat, meestal bij graan, 1 maatje = 2 spint, maar ook 1/8 spint
maatsman	metselaar
mabersteen	marmer
mac	afk. maçon, vrijmetselaar
macellarius	slager
macellio	zie macellarius
macello	zie macellarius
machenare	metselaar
machinate	kwaadstoking = iemand die onenigheid veroorzaakt. Stoken, kwaad,
machinatie	kwaad, stoken
machineeren	kwaadspreken, stoken kwaad-brouwen? berokkenen
macht brieff	volmachtbrief, akte, waarbij iemand tot iets gemachtigd wordt
machtbrief	zie macht brieff
machte	lies, schaamdelen
machytsch	metselwerk
macies	magerheid, schraalheid
macis	die niet komt opdagen bij een rechtszaak
mactator	zie macellarius
maculature	kladpapier, scheurpapier, omslag
macule(e)ren	bevleken, bekladden
maddach	een volle dag maaien als verplichting opgelegd
made	weiland, hooiland, ook een landmaat
madebeemt	zie made
madelaer	boedelbeheerder, zaakwaarnemer
madelaere	beheerder, (ste), bestuurder, (ster), bestuursambtenaar
mademan	zie maaiman
mademersch	hooiland, weiland, grasland

mader	maaier
maderijn	ahornhout
madesloot	afscheidingsloot tussen twee weilanden of landerijen met gras begroeid
madevelt	zie made
mae	zie made
maecbrief	testament, uiterste wilsbeschikking
maech,	zie maeg
maechgelt	het aandeel, door de bloedverwanten gedragen in de som, waarmee een door een hun gepleegde doodslag wordt geboet
maechgescheit	boedelscheiding
maechscheidt	zie maechgescheit
maechswage	aanverwant
maechtael	verwantschap. (tegenover bloedverwantschap) de naaste bloedverwanten
maeck	zie; make
maecken	zie: maken
maeckgescheyt	zie; maechgescheit
maeckinghe	zie: makinge
maecmaker,	huwelijksmakelaar, zie ook maecsman
maecsel	een roerende of onroerende zaak die door de rechter kan worden verkocht ter voldoening van een schuld
maecsman	bloedverwant of vriend van een in het huwelijk tredend persoon, die met drie anderen de huwelijksvoorwaarden tussen de wederzijdse ouders in orde maakt
maeg,	verwant, bloedverwant
maegdaer	ongehuwd, jonge man
maeghedelinghe	boedelscheiding
maegschap	verwantschap, bloedverwantschap
maegsibbe	bloedverwantschap
maegsoene	deel van het zoengeld dat betaald wordt als schadeloosstelling bij een doodslag of ernstige verwonding
maegswager	zie maechswage
maegt	maagd, jonge ongehuwde vrouw
maegtale	graad van bloedverwantschap

mael	rechtshandeling
maelboom	boom die een grens aangeeft
maeldenier	zie maelgenier
maeldery	maalrecht
maeldrager	postbode, koerier
maelge	gesp, ring, haak om iets mee vast te maken, ook een penning met een waarde van een halve penning
maelge	wapenschild
maelgelt	belasting op het gemalen graan voor de bierbrouwerijen, ook maalloon
maelgenier	markramer voor kleine voorwerpen van metaal
maelget	houten hamer
maelgetter	krijgsman met een strijdhamer
maelgie	zie maelge
maelloen	zie maelgelt
maelloot	loodje, als vergunning om te malen
maelpegel	merkteken voor het waterpeil bij watermolen
maelslot	slot op een kist
maeltote	onwettige belasting of heffing
maenboec	registerboek waarin de schulden staan genoteerd
maenbrief	dagvaardiging, soms ook schuldbekentenis
maendach	maandag
maenen	vragen om een vonnis aan schepen of leenmannen tijdens recht zitting
maennessen	dagvaardiging
maensdach	zie manedach
maent	maand
maents	maandelijks
maentsieck	maanstonde hebben, ongesteld
maentstont	30 dagen dienst in de kerk, na het overlijden
maer	paard
maerlepitt	zie maerleput
maerleput	mergelput
maerschalc	hoefsmid

maerstal	paardenstal
maerstaller	paardenknecht
maerte	dienstmeid, maand maart
maerten	de werkzaamheden van een dienstmeid
maertse	grens
maesjes	doosjes ?
maestre	meester, leraar, meerdere,
maet	zie made
maetchenaer	zie maatsman
maetgelt	meetrecht
maetroede	maatstok
maetschap	vereniging, genootschap
maetselar	zie maatsman
maetsem	zie metse
maetsman	metselaar
maexman	zie; maecsman
maeybempd	maailand
maeydagh	maaidag
maeyen	maaien
maeyman	zie maaiman
mag.	afk. Magistor, meerdere, academisch geschoold, meester
magazijn	voorraadschuur, pakhuis
mage	knaap, jongeling
magedekijn	maagd, een pas geboren meisje
magelein	marjolein
magenaes	voedsel
Magensche	Mainz
magenscheid	boedelscheiding
magescheid	boedelscheiding. vaak ook als maegescheit
magesijn	waarzegger, tovenaer
maget	maagd
magetoge	opvoeder, met de opvoeding belast persoon
magicus	zie magesijn

magie	toverkunst, geesthandel ?, toverkunst
magister	meester, leraar, meerdere,
magister civium	burgemeester
magistraat	overheid, overheer (overheerser?) die de baas is over iemand
magistri	van de aanvoerder, meester
magnanime	grootmoedig, groothartig, edelmoedig
magnanimitieit	grootmoedigheid
magneet	noordsteen, zeilsteen = de steen waarop het kompas is gebaseerd (magnetisch)
magnificentie	heerlijkheid, pracht, grootdadigheid
magnificq	heerlijk, grootdadig, groots
magnitude	grootheid
magnus	groot
magnus magister	grootmeester
magschaft	bloedverwantschap
magus	tovenaar
mahuusmeester	lid van het bestuur van een oudemannenhuis
maia	mei
maicken	zie: maken
maige	bloedverwant
maii	zie maia
maille	zie maelge
mainplevie	een recht van de man door het huwelijk waardoor hij heer en meester wordt van al de roerende en onroerende goederen, de inschulden en acties van zijn vrouw
mainten	afk. maintenant, nu, thans, op dit moment
mainteneren	handhaven, standhouden
maintenue	handhaving, bescherming
maintineren	onderhouden
maion	afk. maison, maison, huis, woning, gebouw, tehuis
maiorennis	zie majorennis
maiores	zie majores
maire	burgemeester, schout, was uitsluitend belast met de bestuurlijke taken

maiseel	vleeshal
maiseele	zie maiseel
maius	mei
majesteit	majesteit, hoogheid, hoogmachtigheid, mogendheid
majeur	meerderjarig(e), volwassen(e)
majeure	zie majeur
majolicabakker	plateelbakker, schilderde met majolica op gebakken aardewerk
majorennis	meerderjarig
majores	voorvaderen, voorganger, voorouders
majus	bloei maand, mei
makagie	beschikking bij uiterste wil, legaat
make	uiterste wilsbeschikking voor het gerecht gepasseerd
makelaar	tussenhandelaar
makelaer	zie makelaar
makelgelt	maakloon, kosten
makeman	zie; maecsman
maken	(enen iet). bij uiterste wilsbeschikking aan iemand schenken, vermaken
makinge	in het algemeen: een uiterste wilsbeschikking
malade	melaatse
maladerie	zie maladrie
maladrie	hospitaal, leprozenhuis
malafide	zie malefidei
malcander	elkaar
malcanderen	tegenover stand(e), overleggen, ook met elkaar
malcontent	ongenoegen, het ontevreden
malder	inhoudsmaat, speciaal voor graan, 1 malder = 1/22 last, ook gezien 1/18 last en 2 mud en 1/4 mud. ook was er een kleine Gelderse malder = ca 125 ltr. en een grootte Gelderse malder van ca 137 ltr.
malder	zie molder
male	reistas, valies
maledictie	vloek, kwaadspreken, lastering

malefidei	ter kwader trouwe
maleren	in kleur borduren
malerie	het recht op het malen van het graan in een bepaald gebied, een soort banrecht
malevolentie	kwaadwilligheid
malfacteur	boosdoener
malget	zie maelget
Malgetten	met een houten of loden hamer slaan of bekloppen
malheur	malheur, ongeval, ramp
malheureux	rampspoedig, ongelukkig
maligna febri	door een kwaadaardige koorts
maligneeren,	met kwade trouw
maligniteit	boosaardigheid
malitie	boosheid, kwaadheid
maljenier	klein ijzerwerk handelaar, vaak een marskramer
malkanderens gesigte (in)	tegen over elkaar, elkaar aanziend
malleator	ijzersmid
malt	mout
malversare	zie malversatie
malversatie	slecht beheer, ambtsontrouw, ontrouwe waarneming van een bediening, verduistering van gelden
mam	vrouwenborst
mambaer	zie mambaar
mamboort	kind van het mannelijk geslacht
mamburnus	regent, voogd
man	afk. manoeuvrier, dagloner
manachier	dreigementen
manbaar	huwbaar
manbode	gerechtsbode aan het feudaal leenhof
mancamer	leenhof
mancipatie	vereigening, tot zijn bezit maken, overlevering
manciperen	eigen geven, vereigenen, tot zijn bezit maken
manckaert	manke, kreupele
mancorn	diverse soorten koren ondereen gemengd

mandaat	bevel, last, ook heldendaden
mandach	gerechtshof
mandadoor	opzichter in N.O.I.
mandaet	lastbrief, bevelschrift, ook heldendaad
mandament	bevel, beveling, daagceel? (bevelschrift?)
mandans	bevelgever
mandataris	bevelhebber
mandateur	zie mandans
mande	gemeenschappelijk
mandeel	het aan een bepaald iemand toekomend deel
mandeeren	bevelen, bevel doen, belasten, lastgeven
mandel	aantal stroschoven, soms 12 soms 16
mandemakere	mandenmaker
mandement compulfoir	dwanglevering, een dagbrief (dagvaarding) met dwanglevering is een dwangbrief waarbij een gerechtsschrijver wordt gedwongen of bevolen om iemand een afschrift van een gewezen vonnis of dingtalen te geven of gedagvaard om de reden te geven waarom hij dat nalaat.
mandement compulforaal	zie mandement compulfoir
mandement de appel	brief van appel waarin iemand wordt gedagvaard te verschijnen voor een hoger hof of hogere rechter
mandement de appel in forma	brief van beroep waarin het gewezen vonnis van een lagere rechtbank geen voortgang in uitvoering zal hebben terwijl men in beroep is bij een hogere rechtbank
mandement de appel in forma met de clause van inhibitie	zie mandement de appel in forma
mandement impetreeen	in een dagbrief verzoeken iemand te dagvaarden
mandement in actie te institueeren	een dagbrief (dagvaarding) om zijn vermeend recht in te stellen, een dagbrief (dagvaarding) waar bij iemand een ander die zich laat verluiden (zoals bericht wordt) iets tot zijn laste te hebben, dagvaard, dat hij het zelve rechtelijk zal hebben in te brengen
mandement in cas petitoir	een dagbrief, (dagvaarding) van rauwe eis (eis zonder voorafgaande aanmaning of toestemming van de rechter) of een dagvaarding van eerste eis, waarbij een eiser van een gedaagde iets rauwelijk of ten eerste, zonder te voren daar over recht

	gesproken te hebben, is eisende als zijn eigen goed
mandement in cas van asfeurantie	een dagbrief (dagvaarding) om een verzekeraar uit rechte van verzekering te dagvaarden
mandement in cas van indemniteit	een dagbrief, (dagvaarding) om schadeloos gehouden te worden. Of een dagbrief, (dagvaarding) waarbij iemand een ander dagvaard ten dien einde, dat deze hem alle schade op enig goed vallend volgens belofte zal hebben af te keren.
mandement in cas van salaris	een dagbrief (dagvaarding) om te hebben betaling van zijn verdiende loon
mandement in cas vanguarant	een dagbrief, (dagvaarding) in geval van vrijwaring, waarbij iemand een ander dagvaard, ten einde dat bij hem zal vrijwaren voor de uitwinninge (verhalen)
mandement om betaling van renten	een dagbrief (dagvaarding) om te hebben betaling van de jaarlijkse geldwinning (geld opbrengst)
mandement om de arrementen van een proces aan te nemen	een dagbrief (dagvaarding) om een geding te hervatten, een dagbrief (dagvaarding) om een zaak van een overledene aan te nemen en voort te zetten
mandement om een obligatie te kennen	een dagbrief (dagvaarding) om een handschrift te herkennen of te ontkennen
mandement pænaal	een dagbrief (dagvaarding) met boetedwang, waarbij iemand op straffe van een hoge boete iet verboden wordt te doen.
mandement van arrest op een persoon	een dagbrief (dagvaarding) met verlot tot aanhouding van de persoon, als de aanlegger (hij die dagvaard) in zijn verzoek schrift te kennen geeft dat de gedaagde een vreemde is of verdacht wordt van vluchten
mandement van beneficie van inventaris	een dagbrief (dagvaarding) om een boedelbeschrijving en/of goederen te geven
mandement van cessie	een dagbrief (dagvaarding) om zijn inschuldigers (die iets verschuldigd zijn) te mogen dagvaarden om afstand te mogen doen van zijn goederen
mandement van complainte	de klacht die men doet in cas van nieuwigheid, als iemand in zijn rustig en vredig bezit geweld, of hinder aangedaan werd
mandement van declaratie van schade en de interresten over te nemen	een dagbrief (dagvaarding) waarbij iemand een andere om welke reden er schade is ontstaan of heeft gehad dagvaard om die rekening over de geleden schade over te nemen en de schade te vergoeden, 't welk plaats heeft als er toezeggingen zijn gedaan
mandrita	herder, monnik
mane	's morgens vroeg, vroeg in de morgen
manedach	maandag

maneet	leenmans eed, leeneed
maneit	de tijd van een man tussen zijn 20e en 50e jaar
mange	een werptoestel voor stenen, blijde
mangeding	terechtzinging van een leenhof
mangelaar	die koopwaar verhandelde door ruiling
mangelborden	schrobborden
mangelstocken	om wasgoed uit het hete water te halen
mangelt	zoengeld voor een zeer zware mishandeling en doodslag
mangeltocht	handelsverkeer
manger	verkoper van etenswaar etc.
manghelijnghe	onderlinge koop en verkoop van goederen
mangheltuchte	handel,
manheit	zie maneit
manheve	het gewicht aan koopwaar die een man kan heffen
manhuus	oudemännerhuis
manhuys	leenhof
maniement	handelingen
manier	manier, wijze, zede
manifest	manifest, openbaar, verklaring
manifesteren	manifesteren, openbaren, verklaren
maninge	de vraag om een vonnis door de schout, oproeping om voor het gerecht te verschijnen, invordering van een (geld)schuld
manisse	zie maennesse
manleen	leen erfelijk in de mannelijke linie
manlijcheit	de mannelijke geslachtsorganen, mannelijk karakter
manmate	oppervlaktemaat, oppervlakte die een man maaide in een dag
mannbar	meerderjarig
manne-staeghe	manshoogte
männer	uithuwelijken
männer (hoir).	een man nemen, huwen.
mannewaerhede	woord van eer
manoordeel	door een leenman gewezen vonnis

manquement	ontbreken
manqueren	ontbreken, in gebreke blijven
mans	vochtig, nat
manslacht	doodslag
manslachtich	moorddadig
manslachtigheid	moordneigingen
mansman	achterleenman
mansoor	mannelijke nakomelingen
mansstoel	stoel met leuning
manssurcoot	mantel
mansuarius	boer, keuterboer
mansuetude	zachtmoedigheid
mansus	grote hoeve
mantelinge	beplanting
mantelkind	bij wettiging door een huwelijk nam de moeder het kind onder de linker mantelslip en daarna was de (schand)vlek van onechtheid verdwenen.
mantrouwe	erewoord, op mijn eer als man
manu propria	eigenhandig, bv ondertekend
manuaal	handboek, handdoek, handzaam
manufacture	handwerkssel, werk van wevers
manumiteeren	vrijlaten, ontslaging, vrijmaking
manvolc	de mannelijke bevolking
manwaerheit	erewoord, op mijn eer als man
manwif	getrouwde vrouw
maquerelle	koppelaarster
maraan	Spanjaard, Spaanse jood?
maras	moeras, poel, laagland dat vaak drassig was
marbelbusse	albastvaas, marmer vaas
marbeleerder	schilder die panelen beschilderd als of het marmer was
marbelsnider	steenhouwer
marbelsteen	marmer
marc	gewicht voor goud en zilver te wegen

marcas	betaalmiddel, mark
marcboom	grensboom of grenspaal, grensmarkering
marcgenoten	de gezamenlijke gerechtigden of erfgenamen van een "mark"
marchand colporteur	straatkoopman
marcheeren	aantrekken, aantreden, streven
marchepiet	vloerkleed
marckgeldt	overdrachtaks, ook staangeld voor een marktkraam op de markt
marckvoocht	provoost
marcsteen	grenssteen
marctale	het aantal "marken" of "ponden" waarop het belastbare vermogen wordt geschat
marctcorf	gesloten mand
marctemar	visemmer voor naar de markt
marctliede	verkopers op een markt
marctmoeder	vrouw belast met het schoonhouden van de marktplaats
marctridder	zwendelaar, oplichter
marcttaïnge	samenschooling van gewapend volk op de markt
marctvager	straatveger
mardijker	dagloner, los werkmans in N.O.I.
mare	poel, moeras, buitendijkse geul
mare	stilstaand water, ook spook
maréchal ferrant	hoefsmid
marellen	spel met 12 of 9 stenen of platte schijven
marge	kant, bladrand, boort
marginalist	klerk in een archief
mariage	huwelijk
mariage de conscience	huwelijk gesloten na samenleving
mariage de convenance	huwelijk uit berekening
mariage in extremis	huwelijk op het sterfbed
mariage trouver la nappe	een vrouw huwen die al haar eigen meubels en inboedel heeft
marinarius	matroos
maris	van de man, echtgenoot

marita	bruid, echtgenote, getrouwde vrouw
maritata	getrouwd
maritatus	zie maritata
mariti	echtpaar
maritus	bruidegom, echtgenoot, getrouwde man
maritus et tutor legitimus	wettig man en voogd
markebanken	gerecht voor geschillen over de marktrechten etc.
markeboec	boek waarin de marktrechten zijn opgeschreven
marken	brandmerken
markganger	bediende belast met het inkopen op de markt in N.O.I
marleput	mergelgroeve
marmotte	wanstaltig figuur
marokijn	geitenleer
marokijnwerker	geitenleer bewerker
marpahis	stalmeester
marque	merkteken, teken
marquer au fer rouge	brandmerken
marquis	markgraaf
marraine	meter, doopmoeder
mars	grasland of beemd dat vaak onder water loopt, of omsloten is door water
mars	mast
marscalcus	maarschalk
marschenares	huurling
marser	zie marskramer
marsklimmer	scheepsgezel
marskramer	handelaar in kleine goederen die rond trekt
marsman	zie marskramer
marsuparius	tassenmaker
marte	zie maerte
marte	dienstmeid
marteel	ijzeren hamer, strijdhamer, moker
martelie	marteling, kwellen meestal om geloofsredenen

marterwoche	laatste week voor Pasen
martii	van maart
martire	zie martelie
martius	maart
martse	zie marteel
mas	van het mannelijke geslacht, echtgenoot
masculin	mannelijk
masculini generis	van het mannelijke geslacht
masel	slachthuis, vleeshal
maser	knoestachtige uitwas aan een stam
maseur	non, kloosterzuster
masier	armoedig huisje
masiere	stenen of lemen omheining om tuin, kerkhof, maar ook een kast in de muur
masiere	muur opgetrokken van steen of leem om kerkhof, tuin of als scheidingsmuur
masieregat	opening in een muur
masque	momaanzicht, grijns
masqueren	vermommen, mommen
massacre	moord, moorden
massacreren	vermoorden, moorden
massarius	pachter
masse	klomp
masseur	zuster
massif	dicht, hecht, vast, louter
massijs	massief
masteluun	mengsel van tarwe en rogge
masten-makery	bedrijf waar scheepsmasten werden gemaakt
mastenmaker	scheepstimmerman voor de masten
mastenmeter	beëdigde keurmeester van masten
mastledere	zeer lange ladder
mastschaep	mest schapen, schapen speciaal voor het vet gefokt
mat	landmaat, afmeting is verschillend per plaats / streek
mat	vloertegel, grondtegel

mate	beemd, ook makker, ploegmaat
maten	inhoudsmaat voor graan = ca 43 ltr.
mater	moeder, ook kloosteroverste
mater meretrix	ongehuwde moeder
materiaal	stoffelijk
materialista	handelaar
materie	stof, sake, etter
materna	meter
materne	moeder overste
maternel	moederlijk, van 's moeders lijve
maternitas	moederschap
maternus	van moeders zijde
materse	schooljuffrouw, onderwijzeres
matertera	tante van moederszijde
matertera magna	oud- of groottante van moederszijde
matertera major	achter-oudtante of achter groottante van moederszijde
materterna	peet.
materus (bvn)	van moederszijde
matewonde	afmeting van een wond, afmeting bepaalde de hoogte van de boete voor de dader
mathæse	wiskunde
matarius	worstmaker
matinus	maart
matratse	matras, eigenlijk een hoes die gevuld kon worden tot matras
matres	lerares
matricularius	koster
matrikel	register, kerkregister
matrima	minderjarige dochter, waarvan de moeder nog leeft
matrimoni vinculo copulati sunt	zijn verbonden door de band des huwelijks
matrimonialis	echtelijk, wettig
matrimonialiter copulati sunt	zijn in de echt verbonden
matrimonie	huwelijk, echt, moedersgoed
matrimonio coniuncti	in de echt verbonden

matrimonio coniungere	in de echt verbinden
matrimonio coniunxi	ik heb in de echt verbonden
matrimonio juncti sunt	zijn in het huwelijk verbonden
matrimonium	huwelijk
matrimonium clandestinum	geheim huwelijk
matrimonium claudicans	wettelijk onvolkomen huwelijk
matrimonium coniuncti	zijn in het huwelijk verbonden
matrimonium conscientiae	geheim huwelijk
matrimonium contrahunt	sluiten een huwelijk
matrimonium contraxerunt	hebben een huwelijk gesloten
matrimonium inierunt	zijn een huwelijk aangegaan
matrimonium morganaticum	niet volgens zijn stand gehuwd, huwelijk met de linkerhand, morganatisch huwelijk
matrimonium occultum	geheim huwelijk
matrimonium occultum	geheim huwelijk
matrimonium putativum	(zogenaamd=) ongeldig huwelijk
matrimonium virgineum	Jozefshuwelijk, kuis huwelijk
matrimonium juncti sunt	zijn in het huwelijk verbonden
matrimus	minderjarige zoon, waarvan de moeder nog leeft
matrina	meter, peetmoeder, stiefmoeder
matris	ook peettante
matris soror	van de moeder
matromonio ex primo	moederszuster
matrona	uit het eerste huwelijk
matrone	voornaam gehuwde vrouw, vrouw van stand, vrouw op gezette leeftijd
matruela	huismoeder, eerlijke vrouw
matruelis	dochter van de zuster van de moeder
matschuddinge	neef, nicht, zoon of dochter van tante
matse	graanafval
matselaere	knots, strijdhamer
matsen	metselaars
matsuwedrager	metselen
matte	strijder gewapend met een matse
	beddenzak, matras, strozak

mattenmacher	matrassenmaker
mattenaar	schepeling
matteren	moede maken
matulinam	in de morgen
mature	(vroeg)tijdig
maturiteit	rijpheid
matutinam	zie matulinam
matutinus	in de morgen, vroeg in de morgen
maximegrond	grondregel, grond
mayen	maaien
mc	afk. on compte, mijn rekening
md	afk. marchand, koopman, handelaar, verkoper, winkelier
Md.	afk. huw. akte, moeder van de bruid
me	afk. mère, moeder, moederdier, r.k zuster, moeder-overste
me	afk. maître, meester in de rechten, advocaat, heer, vrouw, meester(es), gebieder, baas, onderwijzer(es), leermeester, schoolmeester, voorganger
me	zie afkorting me
Me.	afk. van Maître, rechtsgeleerde b.v. advocaat, notaris
mea	zie meus
mea licentia	met mijn toestemming
mechanice	mechanice, werkelijk
mechanicq	ambachtsman, handwerker, vuig, karig, vrek, hoetelachtig?
mechaniseren	mechaniseren, hoetelen?, handwerken
medalie	medaille, pronkstuk, potpenning (een zeer gaaf exemplaar van een penning)
mede	wei- of hooiland
medeborge	is met iemand samen borg voor iets
médecin	arts, dokter
mededeler	compagnon, deelhebber, vennoot
medegave	bruidsschat, huwelijksgift
medegebuur	buren
medegelden	meebetalen

medegeldinge	geldelijke bijdrage
medegeselle	deelgenoot in een handelszaak, compagnon
medegeven (enen iet).	goed aan zijn kind bij het huwelijk meegeven
medeheemrader	medebestuurder van de dorpsgemeente, gemeenteraadslid
medehelpen medehoir	mede-erfgenamen
medehoir (s)	mede erfgenaam
medeïngeseten	mede inwoner van een gemeenschap
medeleven (enen iet).	zich bij gelegenheid van het huwelijk van zijn kind verbinden tot het uitkeren van een geldsom of een rente.
medeliggen	bijslaap, gemeenschap hebben
medelijftocht	lijftocht van een weduwe bij het scheiden van de boedel
medelijftochte	de lijftocht die een weduwe meekrijgt bij haar scheiden uit den boedel
medelopen	zich verbinden (borg geven) om aan een kind bij het trouwen een bepaalde som (goederen) mee te geven
medemoeder	doopmoeder
medemolen	meekrapmolen
medepant	onderpand
medereder	verfbereider uit meekrap
medeseven	medelid van een "zeventuig", dit zijn zeven getuigen in een grenscheidingszaak die verklaren wat de juiste grens scheiding is samen met anderen een eed afleggen
medesweren	
medevader	doopvader
medewisen	vonnis in iemands voordeel wijzen
mediateur	middelaar
mediatie	bemiddeling
medicamente	medicamenten, geneeskruiden, geneesmiddelen, artsenij
medicijn	medicijn, arts
medicijne	medicijn, geneesmiddel, geneeskunde
medicinaal	medicinaal, heelzaam
medicinæ doctor	stadsdokter
medicineren	medicineren, genezen, helen
medicus	médecin ook de middelste vinger

medicyne	zie medicijne
mediëren	mediëren, middelen
medietas	helft
mediocre	middelmatig, middelbaar
meditatie	betrachting, bezinning, overleg
mediteren	betrachten, overwegen, bezinnen
mee	sterkedrank met honing bereid, ook meekrap een plant waarvan de wortels worden gebruikt
meelassijs	accijns op meel, belasting op meel
meelbuiler	apparaat om zakken met o.a. Meel te vullen
meelder	zie meelker
meelker	molenaar
meelman	meelverkoper
meelzetter	ambtenaar belast met de inning van belastingen
meen	gemeenschappelijk, algemeen eigendom
meenboedel	onverdeelde boedel, gemeenschap van goederen
meenheit	burgerij
meenre	voerman
meenreweide	gemeenschappelijke weide
meensam	gemeenzaam
meenschap	vleselijke gemeenschap, beslapen
meensliede	gezworenen uit de burgerij, vertegenwoordigers van de burgerij.
meensman	zie meenteman
meente	gemeente, burgerij, marktplaats
meentegoet	gemeente eigendom
meentemae	gemeenschappelijk hooiland
meenteman	beëdigde vertegenwoordiger van de burgerij
meenten	gemeentewerken, algemene onderhoudswerken
meentevolc	het mindere volk
meentocht	vergadering van gerechtigden, ingelanden
meenwerc	werkzaamheden van algemeen belang waartoe burgers werden opgeroepen bv, wachtlopen, prostitué, deerntje, snol
meenwif	

meerder	soort landmeter belast met aangeven erfafscheidingen
meersterre	Poolster, Noordster
meesselaer	metselaar
meesteklercke	hoofdklerk
meester	persoon die in zijn beroep de meesterproef heeft afgelegd en als zelfstandige mag werken en leerlingen opleiden
meesteren	genees-of heelkunde behandelen, cureren
meesteres	gouvernante, ook bestuurster van begijnenhof,
meestergelt	verschuldigd loon aan de meester van een ambacht
meesterknaap	ambtenaar die in houtvesterij zaken rechtspreekt, opzichter over een werkplaats, intendant, rentmeester
meesterman	baas, persoon onder de meeste in rangorde
meesterproef	afsluitende proef van bekwaamheid van een gezelschap om na slagen zich meester te mogen noemen
meet	weiland, hooiland, ook een landmaat, zie ook made
meetland	wei- of hooiland
mei parochiani	mijn parochianen
meibede	belasting die in de maand mei moest betaald worden
meidag	de 1e mei
meier	pachter van een hoeve, ook eerste knecht op een boerderij
meier	baljuw
meierman	zie meier
meilinc	in de maand mei geboren dier
meinake	medeplichtig aan moord of doodslag
meisch	meiboter, boter van het nieuwe gras
meisen	minderjarig meisje
meisniede	de gezamenlijke huisgenoten, het gehele gezin, de familie inclusief het personeel
melancolie	zwaarbloedigheid, zwaarmoedigheid, zwartgalligheid
melancolijcq	zwaarmoedig, zwartgallig
melber	meelhandelaar
melcbaar	melkschuur, melkhuis

melccamer	plaats waar de melk bewerkt en bewaart wordt
melcspice	vat voor melk
meldebert	boodschappenleitje
melder	verrader, verklikker
meldinge	aangeven van een misdaad of van een geheim
melesoen	zie menisoen
melisoen	buikloop
melk-aaden	melkvaten
melkmengel	inhoudsmaat 1 melkmengel = 2 mengel ca 1.8 ltr
melle	molen
mellen	trouwen
mellicida	bijenhouders, imker
melnare	molenaar
melodie	zet geluid, zoet luidendheid, zang-gekwel
melodius	melodius, zoet luidig
melxkesen	kazen van zoete melk?
membranarius	perkamentmaker
membrane	vlies
membrum	lid
memoriaal	gedenkboek, kladboek
memoriabel	gedenkwaardig
memorie	zielenmis
menage	huisraad, huishouding, huisgezin, huislijkheid
menageren	huishouden, met omzicht en de maat gebruiken, zuinig zijn
mendeltag	witte donderdag voor Pasen
mendica	bedelares
mendicans	bedelaar, bedelen
mendicant	bedelmonnik
mendicus	zie mendicans
meneen	treken
menestreele	muziekmaker,
mengel	inhoudsmaat, 1 mengel = 2 pint, =1,5 stoop
menger	handelaar

menisoen	buikloop
menist	doopsgezinde
menkeler	koopman
mennegat	weg over andermans land, ook gat in de weg
mennen	zie minnen
mennepert	trekpaard
menneroede	rijzweep
menneweg	weg waarover de wagens reden om de oogst binnen te brengen
mensa pauperum	armen tafel
mensator	meubelmaker, paneelmaker
mense	in de maand
mensel	metalen ring om stokeinde, om splijten te voorkomen
mensis	maand
mensium	maanden
menstruus	een maand oud, maandelijks
mensure	maat, maatslag, roe-tale
mensurnale	dertigste
mentie	mededeling, vermelding, melding, gewag
mentioneren	melden, gewagen
menu	afk. menuisie, timmerman voor fijn timmerwerk, meubelmaker, schrijnwerker met mijn toestemming
meo consensu (de)	
meraude	smaragd
mercator	koopman
mercator cerae	washandelaar
mercator ferri	ijzerhandelaar
mercator granorum	graanhandelaar
mercenarius	dagloner
merciser	merkijzer waar mee een merk wordt aangebracht
merckel	fronton, driehoekge versiering aan bovenzijde gebouw
mercsteen	steen die iets bepaald bv grenspaal
mercurii dies	woensdag
merdaelge	mestvaal, ook verachtelijk volk

mere	modderige plaats, schandpaal
mère célibataire	ongetrouwde moeder
meren	een grensmaal zetten, ook vergroten
merer	ambtenaar belast met het afpalen (= grens aangeven) van de eigendomsgrenzen
meretrix	prostituée, deertje, snol
merge	merrie
mergen of morgen	landmaat, betekend letterlijk de hoeveelheid grond die voor de middag geploegd kan worden (ca 1 ha)
mergendus	de dopeling
mergentaal	aantal morgens of mergens
mergschonk	ruggengraat
meridie	op het middaguur
meridies	middag
meringe	vermeerderen
merite	merite, verdienste
merke	grenssteen, grensmaal
merkelijkheit	opmerkzaam
merkende	oplettend, opmerkzaam
mersch	moerasland, vochtig land omgeven door waterlopen
mersch	zie mars
merse	koopwaar, ook mand voor koopwaar van een marskramer
merseman	marskramer
merseman	rondtrekkende koopman
merseman	zie marskramer
mersenaris	huursoldaat
mersschip	schip voor de grote vaart, koopvaardijship
merssijs	accijns op kramen
merzler	marskramer
meschant	snood
mescontent	onvernoegt, ontevreden zijn over een iets, misnoegt
mescontentement	ongenoegzaamheit, misnoegen
mescontenteren	misnoegen

mesekiste	schanskorf
mesel	meestal doelend op melaatsheid, slecht aan toe zijn
mesgroeve	mest- en/of beerput
meshegtjen	het heft van een mes
meskief	zie miskief
mesmaker	messenmaker
mesplaetse	mestvaalt
mesrode	kettinghond, hond op het erf als bewaker
mesrode	kettinghond, hond op het erf als bewaker
mess	afk. messidor, maand van de oogst
messade	mest, uitwerpselen
messagier	Veldwachter, ook boodschapper, bode
messe	afk. messire, edele heer,
messelgier	stadsbode, boodschapper
messene	zie mestplaetse
messene	zie mesgroeve
messers	afk. messieurs, mijne heren
messidor	juni
messien	zie messade
messinc	geelkoper,
meste	zie mestplaetse
mestgat	weg over andermans land om de mest over te vervoeren
mesus	misbruik, verzuim
met	landmaat
met onse handen	eigenhandig
met proffijt	met voordeel
met wille ende consent	met goedkeuring van
met'er woon	metterwoon, van hier uit (vertrokken)
metaal	bergwerk, goudmengsel
metalen	heraldiektken, goud en zilver weergegeven door geel en wit
metator	proever
mete	oppervlakte- en landmaat, is het zelfde als gemet

metekrynck	verbonden, huwelijk (s verbintenis), verwantschap
meter	wichelaar, tovenaars ook lengte maat, doopmoeder
meter	afk. van landmeter
meteroede	meetstok
metropool	hoofdstad
mets	zie metse
metse	metselaar
metsehamer	bikhamer, metselaars hamer
metseldiender	opperman, sjouwer
metsen	metselen
metsgaders	zie mitsgaders
metsiger	slager
mette	doopmoeder, meter
mettebote	pantoffels, warme schoenen voor de vroegmis
metten eersten	bij de eerste gelegenheid die zich voordoet, zo spoedig mogelijk
mettene	vroegmis of nachtmis, vaak om 3 uur 's nachts
meu	tante, nicht en stiefmoeder
meubelen	tilbare goederen, inboedel, roerende goederen
meui	zie meu
meuje	zie meu
meuke	inhoudsmaat voor graan, 1 meuke = 1/4 zak
meunich	monnik
meuraer	secretruimer, fecaliën ophaler
meurt	hoeveelheid gehakt of gezaagd hout ca. ¼ m3
meurte	lengtemaat, 1 meurte = ?
meus	mijn
meuse	Maas
meuse inferieur	het gebied ten oosten van de Maas
meye	mei, bloeimaand
meyeavond	de dag vóór 1 mei
meyer	boer, hoofd van het personeel op een boerderij, ook een rentmeester aangesteld over meerdere boerderijen

meyer	hoofd van het personeel op een boerderij, in oorsprong de hoofdknecht die de boerderij zelfstandig runt en bestuurt, ook rentmeester ook boerderij, degene die een boerderij bestuurd voor de 'heer'
meyerman	zie meyer
meyster van recht	jurist, gepromoveerd in het Romeinse en Canonieke recht
mezekouwen	openingen boven toegangen in de gevels waar doorheen men kokende olie, stenen en ander vuil kon gooien op aanvallers
Mg	afk. huw. Akte, moeder van de bruidegom
mgr	afk. Magistor, meerdere, academisch geschoold, meester
micke	gaffelvormige staak van de galg waarin het hanghout ruste
middachsdages	op het midden van de dag
middel	het midden van iets, ook een tussenpersoon, middelmatig
middelaar	bemiddelaar, tussenpersoon
middelbaere	bedoeld wordt meestal, van diverse afmetingen, ook gemiddeld
middelderlands	de "Nederlandse" taal van 1150-1550
middelen	geldmiddelen
middenacht	40770
middenogust	zie middelacht
middevasten	zie midvasten
middeweke	woensdag
middewinterdach	zie midwinter
midenisse	oneer, schande, blaam
mids-gaders,	zie mitsgaders
midvasten	de 4e en soms de 3e donderdag voor Pasen
midwinter	25-12-2011, 1e kerstdag
midzoemer	zie midzomer
midzomer	24-06-2011, st. Jan
miede	loon, beloning voor arbeid
mieden	huren, ook graslanden
miestekoe	gemeste koe
miesten	mesten

miesterij	heelkunde
mietling	dagloner
mignon	troetelkind
migr	afk. migratie, verhuizing, verplaatsing?
migreren	verhuizen
mijn water makende	urineren (de)
mijne	gelaat
mijnmeester	pachter van het "mijn" recht. De rechten bij bepaalde verkopen b.v. Vis
mile	het gebied, dat zich een mijl ver rondom een stad uitstrekt, en waarover grote steden zich veelal zeker recht van toezicht aanmatigden. "bannmeile", "banlieue."
miles dimissus	gepasporteerd soldaat
miles gregarius	gewoon soldaat
miles hollandicus	Hollandse soldaat
miles in servitio Hollandorum	soldaat in dienst van de Hollanders
miles,(itis)	soldaat
milies	duizendmaal
militair	oorlogs (betrekking hebbend), die in krijgsdienst is, tegenstrijden, strijden
militeren	
militie	oorlog
militus	soldatenkind
millesimus	1000e
millioen	tien honderd duizend, honderdduizentig
mimesis	na-aping
min	voedster, vrouw die een kind van een ander voed (borstvoeding)
min van waardije	van weinig waarde
minderzahl	een getal van een jaartal met de weglating van de honderdtal nullen
mineur, mineure	minderjarig (e),
mingel, mengel	inhoudsmaat, 1 mengel = 2 pint, =1,5 stoop
minister	dienaar
minister Verbi divini	dienaar des Goddelijk woord, predikant
ministerie	bediening, dienst

ministreel	zie menestreef
minne	zie min
minnebode	bode te paard
minnehuis	oudenliedenhuis, bejaardenhuis
minnen	paarden voor een koets leiden door een koetsier
minor <i>Ætas</i>	minderjarigheid, onmondigheid
minorennis	minderjarig
minorese	minderjarige
minoriteit	minderjarigheid, onmondigheid
minuteren	ontwerpen
minutor	aderlater, heelmeeester
minuut	goedgekeurd en vastgesteld concept
minuyte	bewerf = schets, ontwerp, voorschrift, kladde,
mirakel	wonderwerk, wonderdaad
mirakelspel	toneelspel waarin een wonder wordt uitgebeeld dat aan god of een heilige wordt toebedeeld
miraude	smaragd
mirkelick	merkelijk, aanzienlijk
miscaveren	failliet gaan, ook verongelukken
miscontentement	ongenoegen, misnoegen
miscontenteren	misnoegen
misdanken	weigeren
misdoen	een zwaar misdrijf plegen
mise	onkosten, uitgifte
mise	een vrouw huwen die al haar eigen meubels, inboedel heeft
misen	kosten
miserabel	ellendig, deerlijk, jammerlijk
miseratie	erbarming ?, deernis
misere	jammerlijk
miserecorde	barmhartigheid
miserere mei	15e zondag na Drievuldigheid
misereri	ontfermen, erbarmen
misericordia domini (plena est terra)	2e zondag na Pasen

miserie	ellende, jammer, deerlijkheid, jammerlijk, ellendigheid
mishoeden	slecht bewaken van iets
mishoop	mesthoop
miskief	ongeval, noodlottig toeval
misklocke	klok die oproept voor de kerkgang
mislezer	priester zonder vaste parochie
misniemaert	ter kwader naam en faam bekend
misniet	ongeluk
misogame	huwelijksater
misogamie	huwelijksverachting
misogynie	vrouwenhaat
mispelbloem	heraldiektken, Gelderse bloem, meestal met vijf smalle bladeren
misplegen	begane misdaad
misraden	verkeerde raad geven
missa angelica	de engelenmis, uitvaartmis voor kinderen
missaeken (van iet).	iets ontkennen, voor vals verklaren, ook ontkennen dat men iets bezit, verbergen
misschrijven	vervalsen, verkeerd schrijven
missive	officieel ambtelijk schrijven, brief, schrijven
missive	zendbrief
missiven	dienstbrief, ambstbrief
missyfbrief	zie missiven
mistalen	slecht betalen
misterie	verborgenheid
mistrouwen	wantrouwen
misvallen	miskraam
mite	betaalmiddel, koperen munt, gelijk aan 1/3 penning
mitigatie	verzachting
mitigeren	verzachten, verlichten, matigen
mitsgaders	tesamen met b.v. inwonen bij een familie
mitten scarpsten	ter pijnbank leggen.
examinieren	
mittfasten	de 4e en soms de 3e donderdag voor Pasen
mittsommer	40718

mittwinter	25 december, kerstmis
mixi sunt	zijn gehuwd in een vreemde parochie
mixte	gemengd
mixtus	gemengd
ml-ft	afk. maréchal-ferrant, hoefsmid
MM	afk. Monsieur, mijnheer, meneer, (de) heer
Mme	afk. Madame, mevrouw, dame
Mmes	afk. Madames, dames
mmes	afk. Mesdames, dames
mobile	mobilaire, roerend, beweeglijk
mocke	lichtekooi
modde	modderpoel
modderaar	straatveger
mode	mode, wijze
model	voorbeeld, ontwerp, schets, ontwerp, toonbeeld
moderamen	bestuur van een kerkelijke vergadering
moderateur	middelaar, tussenspraak
moderatie	bemiddeling, matiging
modereren	middelen, matigen
moderne	hedendaagse
modest	zedig
modestie	zedigheid
modice de suis vivens	bescheiden van zijn eigen geld levend
modificatie	matiging, bemiddeling
modiste	hoedenmaakster
modo	onlangs
moedelingen	met voorbedachte rade, ook in drift gedaan
moederader	naam van de slagader bij vrouwen
moederateurs	zij die de overeenkomst hebben geregeld
moederslacht	schuldig aan de dood van zijn moeder
moedersone	onecht kind
moederswijn	zie moedervarken
moedervarken	zeug

moeghen	mogen
moei	zie moeye
moeie	zie moeye
moeij	zie moeye
moeije	tante, nicht, ook stiefmoeder
moeldenaer	zie moelder
moelder	molenaar
moelnaer	zie moelder
moenc	monnik, kluizenaar
moer	moeras, drassig land
moerachtig terrein	drassig terrein
moerich	moerassig gebied
moermaal	gezwel, gat of open wond aan een been
moermaker	turfsteker
moerman	turfboer, turfhandelaar
moermeester	belast met het toezicht op het vervenen van het moeras.
moerneringe	veenderij
moersmokkel	dievegge
moescoppe	stropen, uitdenker verboden wijze om aan geld te komen
moeskopper	plunderaar, zwerende soldaat
moeye	moei, tante, nicht en stiefmoeder
moeyekint	kind van een moei, tante, nicht en stiefmoeder
mogen	kunnen
moijen	maaien
mokke	lichtekooi
mol	mol, zacht, murw, ook zoet wit bier
mola	molen, ook gezien molensteen
molarius	molenaar
molde	melkvat
moldenhauer	troggenmaker
molder	inhoudsmaat, speciaal voor graan, 1 molder = 1/22 last, ook gezien 1/18 last en 2 mud en 1/4 mud. ook was er een Gelderse molder = 125 ltr. Een

	Gelderse molder van 137 ltr
molenban	het molenrecht
molenbeke	wateraanvoer beek voor de watermolen
molenbrief	akte waarin omschreven de rechten en plichten van de molen-pachter, eigenaar
molencare	opvangbak voor het gemalen graan
molendinarium	zie molarius
molendium,	zie mola
molenheer	eigenaar van de molen, niet de molen pachter of gebruiker
molenman	molenaar
molenmare	een aan iedereen bekend gerucht, bericht
molenmerch	weiland bij een molen
molenpage	molenpaard
molenpert	Zie molenpaard
molenrecht	rechtsregels van en voor de banmolen
molenscijs	molenhuur, belasting op de molen
molenstal	molenerf
molensteller	stelde de schrobbemolen in, onderdeel van de voerspinmachine voor het weven van lakenstof
molenvat	inhoudsmaat, speciaal voor graan, 1 molenvat = 2 halster, 4 halster = 100 kg
molenvoller	molenaar die een volmolen bediend
molenwanc	verplichting om te malen in een bepaalde molen (banmolen)
molenwater	voorraad water in de molenbeek of molenvaart, beek
molest	overlast, lastigheid, verveling, kwelling
molesteren	overlasten, lastig zijn, moeilijk vallen, kwellen
moliëren	wroetten, stichten, aanrichten, betrachten
molina	zie mola
molitor	molenaar
molkenboer	melkveehouder, kaasmaker, zuivelmaker
molkenhuus	melkhuis
molkenvat	melkbus
molnen	molenheer
molre	molenaar

molster	maalloon, ook een bepaalde hoeveelheid gemalen graan
mombaer.	voogd, door zijn bloedverwantschap met de pupil als zodanig aangewezen
mombaerscap	voogdij
member	voogd over onmondigen
momerscap	zie: mombaerscap
momboirs	voogden, voogd
momboor	zie momboirs
momboor mane	s morgens vroeg, mannenkraambed, bij sommige primitieve volkeren bestaat het gebruik dat de man enige tijd in bed blijft nadat zijn vrouw van een kind bevallen is
moment	ogenblik
momus	nijdiger?, hekelaar, spotter
monachus	monnik, kluizenaar
monarch	vorst, overheer
monarchie	een persoon regering, alleenheerser
monasterium	klooster
mondigen	mondig maken, zelf mogen handelen als de leeftijd van 25 jaar nog niet was bereikt (meerderjarig)
mondigheid	handelingsbekwaam
mondkok	hoofd van de keukenbrigade
monetarius	munter, muntmeester
monialis	non, religieuze
monicie	waarschuwing, een gerechtelijke akte die aan de excommunicatie moet voorafgaan
monicjoncfrouwe	non, kloosterzuster (ongehuwd)
monicvrouwe	getrouwde vrouw die in een klooster trad
monitie	vermaning
monitiones	huwelijksafkondiging
monitum	kerkelijke vermaning
monksuer	monsieur
monopolie	voorkoop, opkoop, inkoop
monopoliëren	verkopen, opkopen
mons	monsieur
monsr	afk. Monsieur

monster	kloosterkerk
monster	ondier, misgeboorte, wanschepsel, schrikdier, gedrocht, staal, prouve ?
monsterdore	kerkdeur
monsteren	tonen, pronken
monstrantie	vertoning
monstreus	wanschappen, misvormd gedrochtelijkig
mont	berg, heuvel ook voorgedij te eten geven
montcost geven	
monteren	monteren, opklimmen, bedragen, toerusten
monument	monument, gedenkteken, graf
mool	meel
moolnaar	molenaar
moonbrief	aanmaningsbrief
moordgaten	de openingen tussen de kantelen
moortbrander.	opzettelijke brandstichter
moortbrant.	zie moortbrander.
moortdaet	moord met voorbedachten rade
moosgat	voorloper van gootsteen
moppen	baksteen van een groot formaat
moraal	moraal, zedelijk, zedig
moram gerens	verblijvend
morbis	door ziekten
morbo	door ziekte
morbo colico	door een darmziekte
morbo contagioso	door een besmettelijke ziekte
morbo febrili	door een koortsachtige ziekte
morbo incognito	door een onbekende ziekte
morbo languido	door een kwijnende ziekte
morbo levi	door een lichte ziekte
morbo pectorali	door een borstziekte
morbo variolorum	door pokken
morbu caduco	door de vallende ziekte
morbis	ziekte

more christiano	op christelijke wijze
morellinge	een spel, met 12 (of 9) steentjes gespeeld
morganatisch huwelijk	niet volgens zijn stand gehuwd, huwelijk met de linkerhand. geldig huwelijk tussen een man van hogere adel en een vrouw van lagere stand, welke burgerlijke uitwerking door een bijzondere, het standverschil van de vrouw en de kinderen regelend verdrag uitgesloten is.
morgen	oppervlakte maat, groot ca 0,8-1 ha, in elk deel van het land anders van oppervlak. de oppervlakte die men in een morgen kon ploegen, ook is hooien vermeld? 1 morgen = 6 hondt = 600 roeden (Rijnland) 1 hondt = ca.1419 m ² , 1 roede = 14 m ²
morgengave	geschenk van een man gegeven 's morgens na de eerste huwelijksnacht aan de vrouw, vaak ook zijn geldelijke inbreng in het huwelijk
morgengeld	bijdragen van de ambachten aan de kosten van waterschap, de kosten werden omgeslagen naar het aantal hoeve oppervlakte
morgenster	heraldiektken, knots met ijzeren punten
morgenwachte	wacht in de vroege morgen
moribundorum sacramenta	de sacramenten der stervenden
morientium sacramenta	de sacramenten der stervenden
moris est (ut)	zoals gebruikelijk is
morose	korzelig, kwaad, gemeen, prikkelbaar
morositeit	korzeligheid, kwaadheid
morre	mes, dolk, steekwapen
mors	een lijk, de dood, het overlijden
mors civilis	burgerlijk dood, verlies van burgerrechten, zijn burgerrechten verloren hebben
morse	op een bedrieglijke wijze
mort	afk. mortuus, gestorven, overleden. ook dood
mort-né	doodgeboren
mortaal	mortaal, dodelijk, sterfelijk
mortaexe	strijdbijl
mortalitas sacra	in de zaligheid gestorven
mortaliteit	sterfelijkheid
mortaliter laesus	dodelijk gewond
mortboge	strijdboog

mortbranden	door brandstichten vernielen
mortbrant	door opzettelijk brandstichten iemand te vermoorden / doden
morte improvisa	door een onvoorziene dood
mortel	aangebakken aarde, gruis, metselspecie
morterie	bloedbad, afslachting
mortier	huis gebouwd aan de stadswal, meestal ook een wachtpost
mortierstok	vijzelstamper meestal van ijzer
mortificatie	doding
mortificeren	doden, uitdoen, te niet doen, ook in de dode hand brengen ter zake des doods
mortis causa	gestorven, overleden (vrouw)
mortua	rechten, kosten voor de begrafenis
mortualia	gestorven, overleden (man)
mortuus	moerassige grond, soms een poel
mos	de Maas
mosa	Maastrichts
mosacensis	Maastricht
Mosæ Trajectum	slijk, modder
mose	dienstmeid
mosse	proever
mossor,	heuveltje
mote	versterkte heuvel, vaak staat er een verdedigingstoren op
mote	bordeel, huis van ontucht
mothuis	roering, beweging
motie	beweegsel, beweegreden, grondoorzaak
motijf	zeug
motte	betaalmiddel, gouden munt omstreeks 1300, ook een gecasteerde ram
mottoen	klein soort pistool
mouchoir	zie mouw
moude	droge losse aarde, soms ook begraven in "moude"
moude	hoeveelheid graan als maalloon,
mouder	

moudertal	een aantal zakken graan
moulin	molen
moulin à eau	watermolen
moulin à vent	windmolen
moulu	geradbraakt
mourik	oppervlaktemaat, 1 mourik = 25 vierkante roeden ook gezien 1/4 hond
mout	zie mouw
mouterpacht	maalloon
mouterschotel	de hoeveelheid graan uit een zak of moutervat mag nemen als maalloon
moutery	verzameling gemalen meel van gerst grutten etc. ook maalbedrijf
mouthuus	droogplaats voor mout, ook moutkelder
moutje	benaming voor een soort brood ?
moutvloer	vloer waarop de mout wordt gedroogd
mouw	langwerpige houten bak voor melk af te romen
mouwer	korenmaat, 1 mouwer = 2 mud, = 8 lopen, = 3 sisters roc
movement	roering, beweging
moveren	roeren, bewegen
moverend	bewegend
moye	moei, tante, ook nicht en stiefmoeder
msre	afk. mestre, mettre, zetten, leggen, plaatsen, stellen
mrs	afk. messieurs, mijne heren
ms	afk. messidor, maand van de oogst
msre	afk. messire, edele heer
mtrm.	afk. matrimonium
mud	inhoudsmaat meestal bij graan, 1 mud = 4 schepel, ca 430 tot 630 ltr Plaatselijk wijken de hoeveelheden sterk af ook oppervlaktemaat, 1 mud = 0,4 Bijna elke streek had zijn eigen oppervlakte maat per mud 3-0,8 ha ook inhoudsmaat: hectoliter korenmaat van 120 pond, ook gezien 1 mud = 6 susteren, = 108 gelten. (in Vlaanderen) ook landmaat: zoveel land als met een mud graan bezaaid kan worden (40 aren)

mulde	landmaat: zoveel land als met een mud graan bezaaid kan worden (40 aren)
mudzaat	oppervlaktemaat, 1 mudzaad = 16 vatzaad = 12 lopenzaad
muercorster	stucadoor, figuur pleisterwerkmaker
mueren	veranderen
muerplaet	balk op metselwerk
muhme	tante, nicht, verwante
muilstooter	kwakzalver
muit	gevangenis
muke	heimelijk beraamd plan
muktipliceeren	vermenigvuldigen
mulcte	boete, geldboete
mulcteeren	straffen met een geldboete, boeten
mulcteren	zie mulcteeren
muldenaer	molenaar
mulder	zie muldenaer
muliebris	vrouwelijk
mulier	vrouw
mulieris	van de vrouw
mulitos	molenaar
multi allii	vele anderen, met vele anderen
multiplicatie	vermenigvuldiging
multipliceren	zie multipliceren
multis	met vele anderen
multis aliis	zie multi allii
multitude	menigte, veelheid
multor	zie mulitos
multorum mulier	vrouw die verschillende echtgenoten gehad heeft
munde(e)ren	reinigen, zuiveren
mundeburdus	voogd
mündel	pleegkind, adoptiekind
mundiburdus	zie mundeburdus
mündig	meerderjarig

mundige dagen	volwassenheid
municipaal	plaatselijk
municipaliteits-huwelijk	in het stadhuis gesloten huwelijk
muniëren	sterken, bewaren, beschermen
muniment	bevestiging bewering, bescheid dienende tot bewering van iemands recht
munimenten	bewijsstukken
munire	bekrachten met zegel
munitie	rusting
munitus	voorzien van
muntenaer	hij die munten slaat
muntijser	munstempel
muntsnijder	munstempelmaker
muntyser	zie muntijser
murarius, murator	metselaar
murmuratie	morring
murmureren	knorren, morren
musemele	fijn meel
musketier	krijgsman gewapend met een musket. (een musket is een zwaar lange afstand geweer met lont ontsteking)
musse	muts
mutatie	verandering, wisseling
muter	munstuk
muteren	wisselen, veranderen
mutilacien	doodslaan
mutilatie	verminking
mutileren	verminken
mutinatie	oproer, mouterij
mutineren	oproer maken, muiten
mutsaert	takkenbos, stapel takkenbossen
mutsaet	zie mudzaet
mutserieeders	mutsenmaker, pettenmaker
mutsjje	inhoudsmaat, 1 mutsjje = 1/8 mengel, = ca 0,15 ltr
mutueel	mutueel, onderling, over en weer

muulstoter	oplichter die met valse relikwieën het platteland afloopt en de mensen bedriegt
muurman	metselaar
muye	moei, tante, nicht en stiefmoeder
muyeren	in het geheim werken
muyrer	metselaar
muyterie	muitelij
muytนาer	oproerkraaier
mysterie	verholenheid, verborgenheid, geheimenis
myszaken	zie: myssaeken

N

N	afk. onbekend
N	afk. notarié, notarieel
n	afk. numéro, (rang)nummer, volgnummer, nummer aflevering
n.	afk. natus, geboren
N.C,	afk. Nouve converti, nieuwe bekeerde bekeerling(e), ook voor n.c.
n.c.	afk. notre compte, onze rekening
N.D.	afk. Nobilis dominus/ domina, weledele heer, weledele dame
N.N	afk. nomen nescio, de naam is mij onbekend
n.st	afk. nouveau style, nieuwe stijl (kalender)
na	afk. notariële archieven
na drie zondagse geboden	koop was pas rechtsgeldig na 3 zondagse afkondigingen
na-arne	aren rapen na de oogst
naa	naar
naa regten genoegzaam	volgens de wet voldoende
naaien	vastzetten van gepotdekselde planken met lange spijkers
naaier	kleermaker, ook rietdekker
naalis	afk. naturalis, natuurlijk (= onwettig kind)
naan	dwerg
naar henne geliefte	naar hun welgevallen

naar stijl van rechten	volgens de gebruikelijke rechtsgang
naat	naaiwerk
naayvrouwe	naaister
nabedde	tweede huwelijk
naber	borenmaker
nabeschreven	later in dit stuk beschreven
nabesitter	opvolger, nazaat
nabier	scharrebier, een dun en scherp bier, ook dun bier genoemd
nabloed	nabestaande
nabruiloft	maaltijd daags na de bruiloft
nac-raste	hoofdkussen
nachtbidder	bedelaar die voornamelijk 's nachts komt bedelen
nachtblaser	nachtwaker
nachtboete	verzwaarde boete voor een in de nacht gepleegd misdrijf
nachtclappe	ratel van de nachtwaker
nachtclem	nachtelijke burens gerucht
nachtclocke	klok die de avondtijd inluid, gaf de tijd aan voor het doven van de vuren
nachtdief	zaadvloeiing ?, vermoedelijk ejaculeren, zaadlozing, natte droom
nachtdoecken	hoofddoek door vrouwen >s nachts gedragen
nachtelinc	veter, rijgsnoer
nachteten	avondeten
nachtganger	zie nachtbidder, ook nachtbraker
nachtkerle	nachtkleding
nachtkönig	vuilnisophaler
nachtloopster	gemene vrouw
nachtluut	avondklok luiden
nachtmaalsboek	kerkboek, vaak voorzien van zilverwerksluiting
nachtmaaltje	zie avondmaaltje of nachtmaalsboek
nachtmayen	's nachts veldvruchten stelen
nachtmeester	zie nachtmeister
nachtmeister	vuilnisophaler
nachtmoeder	spook, nachtgeest

nachtpot	pispot meestal van geglazuurd aardewerk
nachtridder	zie nachtmoeder
nachtroeper	nachtwacht
nachtschout	schout die 's nachts zijn werk uitvoerde
nachttabbart	nachtkleed, pyjama
nachtwaerde	nachtwacht, klepperman of ratelaar
nachtwercker	persoon die de privaatonnen 's nachts leegt
nacomelinc	nakomeling, opvolger, iemands recht rechtverkrijgende
nacomste	nakomeling
nacomsten	nakomelingen
nacruste	hoofdkussen
nadedinge	een overeenkomst die een oudere overeenkomst vervangt
naderlinc	de naaste bloedverwant, die tot iets gerechtigd is
nae	naar
nae behoerlicker geboer	naar behoren
nae usantie	naar gebruik
nae voor gehouden kerckenrade	nadat de gehele kerkenraad over de kwestie had vergaderd
naebescreven	onderstaand
naechtgaen	's nachts op straat lopen
naect	naakt, bloot
naect eigendoem	bloot eigendom, eigendom zonder vruchtgebruik
naectelike	duidelijk, zonder iets te verbergen
naegelen	klinknagels
naeiere	kleermaker, maar ook dakdekker
naekt inkomende	zonder middelen binnenkomen
naeldemakere	naaldenmaker
naelden	naalden
naeldewert	kleinst mogelijke geldwaarde van een cadeau
naër	zie naer
naer	nabij, naderbij
naer noen	in de avonduren, na de middag
naer recht ende practique	volgens geldend recht

naerbruloften	zie nabruiloft,
naercomelinc	opvolger, nazaat, nakomeling
naercomen	nakomen, ook later komen
naercoop	koop gedaan naar naastingsrecht, op grond van het naastingsrecht mag in sommige gevallen binnen een jaar iemand een verkochte zaak overkopen, mits hij contant betaalt. Bloedverwantschap is vaak een grond voor een naastingsrecht
naereen	achtereen
naergaan	achternagaan, achtervolgen
naergangelijc	toegankelijk
naerheit	recht van naasting, ook naaste verwante
naerhueraer	zie nahuerder
naerhuure	huur krachtens het recht van naasting
naerman	tweede man, tweede echtgenoot
naerreheit	nauwere verwantschap
naerrente	later gevestigde rente
naerstelicke	met nadruk , met klem, ernstig
naervolgende	eerst volgende, eerst komende (....dag)
naesaeten	opvolgers
naestcomende	eerstvolgende
naestcommende	eerst volgende, eerst komende (....dag)
naeste bloedvrunden	naaste verwanten, de beste vrienden?
naesten rechtdach	eerstvolgende gerechtsdag
naestgelant	belendend
naestgeseten	naaste buurman, bewoner
naestinge	het recht om, bij verkoop van een zaak door de eigenaar, die tegen de bedongen prijs aan zich te nemen
naestleden	laatstleden
naestlesten	voorlaatste (dag van de maand)
naevolchster	opvolgster in recht
naevus	moedervlek
naeyen	naaien, kleren maken, ook vleselijke gemeenschap
naeyer	kleermaker, maar ook een dakdekker die riet aan een naait

naeyerse	naaister
nagelaar	smid speciaal voor klinknagels, nagelmaker
nagelmaech	verwant in de laatste graad
nagelmes	lang mes, dolk
nageneven	volle neven
nahouden (enen iet)	iemand de gelegenheid bieden om een goed over te nemen tegen een zekeren prijs
nahuerder	onderhuurder
nahuwelijk	tweede huwelijk
naiinge	naaister
naitre	geboren worden, ter wereld komen
nakint	kind uit een 2e huwelijk
nakomelingen	rechtsopvolgers, erfgenamen
nalant	omliggend land
nalijfrente	lijfrente verkocht of gevestigd na verloop van tijd
nalinc	die het naastingsrecht bezit
nam	want
naman	tweede echtgenoot
namenfeest	2e zondag na Driekoningen
namentlijkck	namelijk
nampteren	eiser voorlopig tevreden stellen
namptiseren	handvulling, te berde brengen, opbrengst, het geven van een onderpand ter voorlopige bevrediging, opschieten
namptissement	voor de zekerheid, betaling vooraf onderpand geven voor voorlopige tevredenstelling
naneve	volle neef
nap	ronde uitgeholde houten bak, drinkschaal
napander	later beslaglegging
napelen	vals spelen
napte	steenolie, (petroleum)
narente	rente verkocht of gevestigd na een opgegeven tijd
narratie	vertelling
narratijf	het geen men in de requeste, of de conclusie tot zijn bewijsreden neemt

narreren	vertellen, verhalen
naschrift	afschrift van het origineel
naseggen (iet)	later zeggen nadat iets anders geschied is
nastaen	achterstallig zijn met....
nat.	afk. natus, geboren
nata	geboren
natale	geboortedag
natalis	geboorteplaats
natalitia	verjaardagsfeest
natie	volk, landvolk, geboren in dat land, inboorlingen
natione	van..... nationaliteit
nativitas domini	geboorte van Christus, 25 december
nativitas Mariae	geboorte van Maria, 8 september
nativiteit	afkomst door geboorte, geboortedag,
nativus	geboortig
natuurlijk geboren	oprecht geboren
natuurlijkkind	speelkind?
natum	zie natus
natum media nocta	geboren te middernacht
naturalis	natuurlijk (= onwettig kind)
naturijn	natuurkenner
natus	geboren
natus anno	geboren in het jaar
natuur, van wat...	wat voor soort dan ook
nauta	schipper
nauto	matroos
navector	veerman
navents	's avonds
navercopen (iet)	verkopen nadat een zekere gebeurtenis heeft plaatsgehad
navigabell	bevaarbaar, bezeilbaar
navigator	schipper
navis	boot
navitatis	van de geboorte

navium gubernator	stuurman
nawaker	nachtwaker
naweiden	het vee laten grazen in het najaar
nawijf	tweede vrouw, tweede echtgenote
naysterigghe	naaister
naziener	controleur van de opgemaakte rekening
nbre	afk. novembre, november, 11e maand, ook vaak als 9ber
né (e)	geboren worden, ter wereld komen
né (e) à	geboren te
nec	en niet
nec non	en eveneens
necess	afk. nécessaire, noodzakelijk, nodig, vereist
necessarie	nodig, noodwendig, noodzakelijk
necessarius moribundorum sacramentis	met de benodigde sacramenten der stervenden
necessitas(tatis) (in necessitate)	noodzaak (in nood)
neceßiteit	noodwendigheid, noodzakelijkheid
necessre,	zie necess
neçissatis baptismum	nooddoop
necrologium	overlijdensregister
neder	laag
nederbaliu	baljuw met lagere rang
nederbanc	lagere rechtbank
nedercleet	broek, beenkleed, mogelijk ook ondergoed
nedergesoncken	ingeklonken, verzonken
nederhof	de bij een kasteel behorende boerderij
nederliggen	zijn zaak in een rechtsgeding verliezen
nederlijf	onderlichaam
nederloop	waterloop van een object aflopend
nedernoene	late namiddag
nederslach	doodslag.
neerbasen	lange onder kousen (onder de wambuis)
neerhuis	bijgebouw bij een kasteel of buitenplaats, zoals een stal , koetshuis, poorters woning

neerkamer	woonvertrek met vloer onder maaiveld
neerslach	zwaar letsel toebrengen
neester	boomgaard
neet	luis
neettecleet	vies en vuil kledingstuk
negatie	loochening, ontkenning, beneming loochening, tegendeel, het tegenovergestelde
negatijf	ontkennend
nege(e)ren	loochenen, ontkennen, benemen
negel	egel
negenmanneken	betaalmiddel, zilveren munt ca. 1500
neghende	negende
negligent	verzuiming, onachtzaam, achteloos
negligentie	veronachtzaming
negligentieing	verzuim, verwaarlozing, achteloosheid, onachtzaamheid
negligeren	zie negligentieing
negotiant	handelaar, koopman
negotie	handel(aar) in.....
negotiëren	handelen, handeldrijven, verhandelen
neille	zie nele
nele	spijker
nelle	zie nele
neminghe	beslaglegging
Neomagensis	van Nijmegen
Neomagus	Nijmegen
neonatus	pasgeboren
neophytus	eerst voor korte tijd toegetreden of gedoopt
neosponsi	de jonggehuwden
neostadiensis	van Nieuwstadt
nepos	kleinzoon, neef
nepoten	begunstigde verwanten
nepotes	kindskinderen, nakomelingen
nepotisme	neefbegunstiging, familiebegunstiging, nepotisme in de zin van : familieregering, het verlenen van baantjes aan familieleden,

	begunstiging door hoog geplaatsten van bloedverwanten
nepta	kleindochter, nichtje
neptes	zie nepotes
neptis	kleindochter, nicht
nerincgelt	verschuldigde contributie aan het gilde
nerincloos	zonder inkomen, zonder middelen van bestaan
nesciens scribere	niet schrijven kunnen
nescius	onkundig
nestel	rijgkoorden, veters
neteldoekse	doek van netvezels
netor	naaister
netrix	naaister
neusdoecken	zakdoeken
neuter	neutraal, onzijdig, generlei
neutraliteit	onzijdigheid
neve	kleinzoon, neef, ook de betekenis van geloofsgenoot
neveu	neef
nevinne	nicht
neygerin	naaister
neyster	naaister
nf	afk. nul, nul, nietig, waardeloos
NH	afk. Nederlands Hervormd
ni, nivo	afk. nivose, maand van de sneeuw
nicht	bloedverwante
nichte	kleindochter, nicht, bloedverwante
nièce	nicht
niegehuwet	jonggehuwden
niet	niets
nieuavont	oudejaarsdag
nieudach	zie nieuwdag
nieujaer	zie nieuwdag
nieulant	nieuw ontgonnen land, nieuw bedijkt land
nieuloopich	nieuwsgierig

nieuwane	nieuwe maan
nieuwmare	een verspreid gerucht
nieuw	opnieuw, nieuwe
nieuwdach	Nieuwjaar
nieuwel	wafel
niewelaer	wafelbakker, obliebakker
nigromanticus	tovenaar
nihil	niets, niet-met-al, niets ter wereld
nihilpendeeren	niet achten, versmaden
nijle	zie nele
nivo	afk. nivose, maand van de sneeuw
nivôse	december
nob	afk. noble, edel, statig, nobel
nobel	betaalmiddel, gouden munt ca 1440, ook edel
nober	ambtenaar die beslag legt op goederen
nobilis domina	welkedele dame
nobilis dominus	welkedele heer
nobilis nobilist	edel, voornaam heer
nobiliteren	veredelen, edel maken
nobilitiering	verheffen in de adelstand
noblesse	edelheid, adel
nobre,	zie nbre
noctis	van de nacht
nocturnus	nachtelijk
nodorfft	nooddruft, in onderhoud voorzien
noe.	afk. nomine, in de naam van, met als naam
noene	middag, om circa 3 uur in de middag
noenmael	middageten
noenslaep	middagslaapje
noerderzijde	noordzijde
noes	afk. nommés, genaamd, genoemd, benoemd
noetmunder	verkrachter
noie.	afk. nomine, in de naam van, met als naam

noitsakenwille	noodzakelijkerwijs
nokerboom	notenboom, okkerboom
number	getal
nombreeren	met talletters (cijfers) merken
nomen	naam
nomen nescio	naam onbekend, afk. NN
nomina	namen
nomina baptisatorum	namen van gedoopten, naamlijst van....
nomina defunctorum	namen van overledenen, naamlijst van....
nomina matrimonio iunctorum	namen van gehuwden, naamlijst van...
nomina sacro oleo unctorum	namen van hen die Heilig oliesel ontvingen
nominatie	benoeming, gezamenlijke kandidaten
nominatien	voordragen
nominavit	heeft genoemd
nomine	zie nomini
nomine Dei	in de naam van God
nomine uxores	uit naam van zijn echtgenote
nomine,	uit naam van, met als naam
nomineren	noemen
nomini	in naam van, namens
nominis	zie nomen
nominus	naam
non habet	niet hebben, heeft geen
non peste	niet aan de pest
non presens	niet aanwezig
non procul a	niet ver van
non solvet	zal niet betalen
nona	negende, negende uur, kloosterlijke gebeds tijd, meestal later op de middag
nonagenarius	negentigjarige
nonagesimus	negentigste
nonaginta	negentig
nonam	negende
nonam horam	negende uur

nondum	nog niet
nonen	vastendagen na Aswoensdag
nongentesimo	900
nonnenmaker	castreerden
nonus	negende
nootclocke	noodklok, alarmklok bij rampen
nootdadinge	vergelijk waartoe men is gedwongen
nootteet	eed door de omstandigheden noodzakelijk gemaakt, ook eed waartoe men verplicht is
nootenbomen comtoir	notenhouten kast
nootgift	verplichte gift
nootlijk	noodzakelijk
nootmonden	verkrachten, een vrouw geweld aandoen, aanranden
nootmundschap	verkrachting
nootstal	overdekte plaats, de hoefsmederij voor het beslaan paardenhoef ook travalje genoemd
nootverste	uitstel om een geldige reden,
nootweder	zware storm, hagel, bliksem en andere natuurverschijnselen
nootwere	noodweer, gewettigde zelfverdediging
noppelaken	lakenstof gemaakt van noppenwol (onzuivere wol)
nore	zie not
norme	zegel, maat, voorbeeld, regel
nort	noord (richting)
northalf	noordzijde
nos	afk. Nous, wij, we, ons, elkaar
nosd	afk. nosdites, onze afspraken
noster	onze
not	afk. Notaire, notaris, ook afk. notre, ons, onze
not	opbrengst van het land
nota	merkteken, talletter (cijfer), let op, aantekening van belangrijk persoon, aandagspunt
notabel	merkelijk, aanzienlijk
notabene	let wel
notabilis	voornaamste burgers van de plaats

notaris	beambte schrijver, bondschrijver
notarishant	handtekening van de notaris
notaristeken	echtheidskenmerken op notaris oorkonden en geschriften
notarius	ambtenaar van het geestelijk gerecht, notaris
notarius apostolyck	kerkelijk notaris
notarius publicus	openbaar notaris
notarius regius	koninklijk notaris
notariusbrief	akte opgemaakt door een notaris, een stuk derhalve behorende tot de geestelijke rechtspraak en bij het wereldlijke gerecht als een onderhands stuk geldende
notatie	notatie, betekening
note	teken, merk, kenteken
notelen	Het schrijven van ambtelijke stukken
noten	bebouwen
noter	landbouwer
noteren	aantekenen, letten
nothus	bastaard, onecht kind
noti	notaris (meestal achten de naam van de Notaris)
notificeren	doen weten, bekendmaken
notingen	opbrengst van het land
notitie	aantekening, kundschap (kennis van hebben), aandacht aan schenken
notoir	kennelijk, kenbaar
notoire	openbaar
notorische mißheirat	geldig huwelijk, tussen een man van hoge adel en een vrouw van lagere stand, zonder dat er een het stand verschil regelend verdrag voor de vrouw en kinderen gesloten is
nots.	afk. notaris, notaris
notule	merkceel, tekenschrift
nouvelles	nieuwigheden
novalis	nieuw
novatie	vernieuwing
novem	negen
novembre	november, ook als 9bris, 9bre geschreven

novembris	november
novemdecima	negentien
novennis	negen jaar oud
noverca	stiefmoeder
novercus	stiefvader
novice	nog niet de gelofte afgelegde non
novies	negenmaal
novisijs	zie novice
noviteit	nieuwigheid
novitie	zie novice
novo (de)	op nieuw
noyael	rechtschapen, trouw
nre	afk. notre, ons, onze
nred	afk. notredit, onze afspraak
nredae	afk. Notre Dame, Onze Lieve Vrouw(e)
nres	afk. notre sire, onze Majesteit
nrese	zie nres
nresr	afk. notre seigneur, onze heer
nt	afk. notre, onze
nubere	trouwen
nubilis	huwbaar
nuchten	ochtend
nuchtens	s morgens
nuda proprietas	naakte eigendom, de bloot eigenaar is hij wiens eigendom belast is met vruchtgebruik
nudius tertius	eeregisteren
nul	niets
nul en van geen effect	van nul en gener waarde hebbende
nulliteijt	nietigheid
nulliteit	nietigheid, wezenlijk verzuim, onbeduidend mens
nullo allato impedimento detecto	wanneer er geen huwelijksbeletsel ontdekt is
nulloque detecto impedimento	en wanneer er geen huwelijksbeletsel ontdekt is
nummularius	muntenmaker, muntmeester

nunc	nu
nuncupatio	mondelinge aanwijzing
nuncupatyff	een testament waarbij de na(a)m(en) van de erfgena(a)m(en) onder getuigen wordt/worden voorgelezen.
nuntius	gerechtsbode, bode
nuper	onlangs
nupta	bruid, getrouwde vrouw
nuptae	bruiden
nuptiae	bruiloft
nuptialis	betreffende de bruiloft
nuptiare	huwen, trouwen, met iemand trouwen
nuptias celebrare	bruiloftvieren
nuptura	bruid
nupturus	bruidegom
nuptus	gehuwd
nuptuvarianten	verloofde
nurus	schoondochter
nusche	broche, gesp, speld als sieraad
nutritor	verzorg(er), opvoeder
nutrix	zoogster, min, pleegmoeder, baker
Nutta	Nuth
nuwen stijl	nieuwe stijl (betreft de Gregoriaanse kalender, oude datum van voor 1521 + 10 dagen.)
nyarcoop	nakoop, koop volgens recht van naasting
nye, nije	nooit
nyen	nieuw
nyet	niet

O

o	afk. overlijdensregister
Ö	afk. geboren en gedoopt
o	afk. obiit, is gestorven
Oa	afk. huw. akte, oude akte

oath of purgation	zuiveringseed
ob	afk. obiit, is gestorven
ob defectum rationis et loquelae	vanwege het verlies van verstand en spraak
ob periculum mortis	vanwege het stervensgevaar
ob.s.p.	afk obiit sine prole, stierf zonder nageslacht
obdormivit	is ontslapen
obedieeren	gehoorzamen
obedient	onderdanig
obedientie	onderdanigheid, gehoorzaamheid
obentürer	edelsteenhandelaar
obeo	sterven
oberichteit	overheid
obierunt	zijn overleden
obii	zie obire
obiit	in afkorting o, is gestorven
obiit sine prole	stierf zonder nageslacht
obiit subito	plotseling overleden
obire	sterven
obita	dood, overleden (vrouw)
obiter	ter loop, in het voorbij gaan
obitorium	dodenboek
obitum	sterven
obitus	dood, overleden (man)
object	voorwerp, grond
objecteren	voorwerpen, tegenspreken
objiciëren	zie objecteren
oblatie	offer, aanbidding, opdracht, offerande
oblatio Mariae ad templum	het offer van Maria in de tempel, 21 november
oblectatie	verlustiging, vermaak, verheuging
oblecteren	verlustig
obliebakker	ijzerkoekjes bakker
obligatie	verband, verbinding, ook schuldbekentenis, schuldbrief, verbintenis, handschrift, bondschrift (bindend), verplichtschrift

obligatiebrief	zie obligatie
obligatiekoopman	handelaar in waardepapieren, effectenhandel
obligatio	verplichting, verbinden,
oblige(e)ren	zie obligatio
oblique	scheef
obool	medicinaal gewicht, 1 obool = 1/576 med. pond, 2 scrupel, 10 grein, betaalmiddel, z.g. halve denier
obreptie	insluiting
obreptijf	ter sluip, insluiting, onderkropen ?
obruta	begraven (vrouw)
obrutus	begraven (man)
obs	afk. obsèques, teraardebestelling, begrafenis
obsceen	slordig, onkuis, ongeschikt
obscur	duister, donker
obscureren	verdonkeren
obsecr(e)ereren	smeken, bidden
obsecratie	smeking
obsequa	meid, dienstmeid
obseques	plechtige uitvaartdienst
observandis	met inachtneming van de voorschriften
observant	Monnik, lid van de orde der Franciscanen
observantie	waarneming, gebruik, gewoonte, gadeslaan, opmerking, eerbiedigheid
observatis	zie observandis
observe(e)ren	waarnemen, gadeslaan, aanmerken
obstacle	verhindering, hinderpaal, hinder
obstantie	halsstarrigheid, hardnekkigheid, kriegeligheid
obste(e)ren	in de weg staan, verhinderen, tegenstaan
obsteren	zie obste(e)ren
obstetricator	vroedmeester
obstetrix	vroedvrouw
obstinaat	hardnekkig, halsstarrig
obstinatie	halsstarrigheid

obtenda prius super proclamatio nobis dispensatione S.Matrimonii Sacramentum contraxerunt- obtenta dispensatione	na verkregen eerder dispensatie van afkondiging, is voltrokken het sacrament van het huwelijk van.....
obtentus	na het verkrijgen van dispensatie
obtene(e)ren	verkregen
obtinere	verwerven, behouden, verkrijgen
obtinueert	vonnis verkrijgen, verwerven, bekomen
obtrectatie	gekregen
obtrudeeren	lastring
obveniëren	opwerpen, opdringen
occasie	te gemoed komen, verhoeden
occident	gelegenheid, voorval
occidentaal	west, ondergang
occisus	westwaarts, westers
occon	gedood, vermoord
occuibit	afk. occasion, (gunstige) gelegenheid kans, mogelijkheid
occulte	hij rust (in het graf)
occulteren	verborgen
occupatie	verbergen
occuperen	inneming, voorkoming, ontledigen, bezigheid, bekommering, bevrijden, in bezit neming, bezetting
occurentie	innemen, ontledigen, bezig zijn
ochten	ontmoeting
octavus	ochtend
octel	achtste
octennis	het achste deel van iets, meestal een maat,volume etc.
octigenti	acht jaar oud
octigenties	achthonderd
octingentesimus	achthonderdmaal
octo	800e
october	acht
octobre,	10e maand, ook 8ber, 8bri, 8bre geschreven, wijnmaand zie october

octobris,	zie oktober
octogenarius	tachtigjarige
octogesimus	80e
octogies	tachtigmaal
octoginta	tachtig
octrooi	vergunning van de landsregering m.n. van de Staten van Holland
octroy	verlening, vergunning, gunst, verlof, gunstbrief= een brief waarin vermeld een gunst verlenen, vergunnen
octroye(e)ren	
oculair	ogenschijnlijk, schijnbaar, zichtbaar
oculaire inspectie	met eigen ogen, onderzoek ter plaatse
oculi (mei semper ad deum)	4e zondag voor Pasen
oder	of
odertrouwe	onderlinge trouwbelofte
odieux	hatelijk
oeconomie	huishouding, huishoudkunde
oelebord	uilenbord
oen	hem
oenopola	wijnschenker
oer	hun, haar, ook uur
oercondelijk	door bewijzen gestaafd
oerconden	een verklaring afleggen, getuigen
oerdel	oordeel
oerdt	betaalmiddel, zilveren munt 1 oert= 3 stuiver
oere	zie oer
oeren	zie oer
oeren mundighen jaren (tot)	(tot) hun meerderjarigheid
oervede	zie; oorvede
oes.	afk. omnes, allen
oestal	hoefstal, noodstal
oesten	oogsten
of	indien
of iet rechten.	executie doen wegens een zaak.

ofdeylen	kwijtschelden, ook gerechtelijk iets afnemen
ofentürer	edelsteenhandelaar
offenceren	beledigen, leeddoen, kwetsen, beschadigen, verongelijken
offensie	leed, belediging, kwetsing
offensif	beschadigde
offer	aanbieding
offerbert	offerschaal
offereren	aanbieden, toedienen
offerkiste	offerblok
offerman	koster
offert	zie offer
officael	kerkelijk functionaris
official	beambte
officialis	bisschoppelijk rechter, kerkelijk rechter
officie	officie, ambtman, ambtenaar, ambt, plicht
officiënt	dienstdoende ambtenaar
officinator	muntenmaker in muntenmakerij
officine	werkplaats, ook de kelders in een klooster
offies	afk. Offices, diensten
OFM	afk. Ordre des freres Mineures, Orde van de Fransiscanen
ofman	hoofdman
ofropen	afroepen, afkondig, bekendmaken
oft	zie ofte
ofte	of
ogemeester	oogarts
ogester	oogsten
ogijf	ogief, een zandstenen of gemetselde spitsboog, duidelijk geprofileerd
ohm	vroeger
oir	erfgenaam
oirboirhout	zie oorboorhout
oirconden	een verklaring uitgeven, vaak van een zegel voorzien als extra bewijskracht
oirdelen	vonnissen

oirgat,	landweg, weg uitsluitend bestemd voor toegang tot het bouwland
oirsaecke	reden, waarom
okerij, okery	boomkwekerij
okshoofd	vat, inhoudsmaat wijn, 1 okshoofd = 1/2 vat of voeder = ca 230-240 ltr
old	oud
oldbuter	schoenlapper
olderlieden	wijze (in leeftijd) oude mannen
oldts totten	zoals gewoonlijk
olearius	olieslager
olen	laatste oliesel aan een stervende toedienen
oliebedde	sterfbed, bed waarin een stervende zieke
oliebrander	oliestoker, (meestal van walvisvlees)
olieslager	molenaar op de olie(slag of plet)molen
olietorf	met olie doordrenkte turf
olim	voorheen, overleden, vroeger
olipodrigo	mengelmoes
olly	zie oly
olm	vermolmd
olm	vermolmd hout
olt	oud
oly	olie
olye	zie oly
olyeslare	zie olieslager
om	afk. oncle maternel, oom van moeders zijde
ombieden	mededelen, aanzeggen, gebieden, ontbieden
ombrage	schaduw, achterdenken (bedenkingen hebben), argwaan
ombrageren	beschaduwen, overschaduwen
ombrageux	schaduwen, achterdochtig
ombre	zie ombrage
ombreken	ontbreken.
omdoeck, ommedouc	boezendoek, nonnen-borstsluier.
omel	neef

omenträger	lastdrager
omgekeerd	heraldiektelen, als teken omgekeerd wordt weergegeven
omgewend	heraldiektelen, als afbeelding in andere richting wordt weergegeven
omgeworgd	omgeslagen
omhalven	om wille van
omhout	schors, bast
omineus	rampzalig
omiße	overslaan, nalaten
omissus	weggelaten, vergeten
omitte(e)ren	zie omiße
omklinker	stads- dorpsomroeper
omloop	galerij in een klooster
omlooper	kadastraalboek, erfregister register van het kadaster
omloopster	venter van levensmiddelen
ommebegraven	Omgracht = gegraven gracht om een gebouw
ommeburen	omwoners
ommecomen	verschijnen
ommeganger	loswerkman die ingehuurd werd voor werkzaamheden
ommelant	omliggende landerijen
ommeloper	bode, gerechtsdienaar, ook zwerver, landloper
ommeslaan	naar een bepaalde maatstaf het aandeel bepalen in een belasting, omslaan
ommestellingen	omslaan, gelijkmatig over belastingschuldigen verdelen
ommevragen	hoofdelijk stemmen
omnes	allen
omnes gentes	6e zondag na Drievuldigheid
Omnes Sancti	Allerheiligen, 1 november
omnia qae fecisti	19e zondag na Drievuldigheid
omnibus	allen
omnibus ecclesiae Romanae sacramentis	met alle sacramenten van de Roomse Kerk
omnibus exeuntium sacramentis	met alle sacramenten der stervenden
omnibus extremis	met alle laatste sacramenten

sacramentis

omnibus hoc precens scriptum visuris	aan allen die dit schrift zullen zien
omnibus sacrae romanae ecclesiae sacramentis (praerogativa) munitus	voorzien van alle sacramenten van de H. Roomse kerk
omnibus sacramentis	met alle sacramenten
omnibus sensibus destitutus	berooft van zijn zinnen
omnipotent	almogende
omnipotentie	almogendheid, almachtigheid
omnis terra (adoret)	2e zondag na Driekoningen
omniscientie	alwetendheid
omnium animarum	aller zielen, 2 november
omnium sanctorum	aller heiligen, 1 november
omrijder	controleur van de nachtwakers, ook boodschapper te paard
omroden	ontginnen, ompspitten van de heide
on	zonder
On.	afk. huw. akte, oude naam
onaft	onwettig, onrechtmatig
onbeclaget	zonder dat men in iets in rechte kan worden aangeklaagd
onbedacht	onbezonnen, dom
onbedeelt	zijn deel niet ontvangen
onbedegen	kinderloos
onbederve	nadeel, schade
onbedreven	niet bebouwd land
onbeërvet	zonder erven
onbegeven	nog niet uitgeboedeld (erfenis verdeeld)
onbegeven kint	een kind, waaraan zijn hem van een van zijn ouders toekomstige erf -portie nog niet uitgekeerd is, dat dus met zijne ouders of een van hen in een meen- boedel (onverdeelde boedel) zit
onbegraven	niet door een gracht of sloot ingesloten
onbejaert	minderjarig
onbelastet	zonder schuld, of met andere geldelijke lasten bezwaard
onbeloken	niet omheind

onbeluut	niet bij het klokluiden afgelezen. (bepaaldelijk van gerechtelijke eigendomsoverdrachten, die jaar en dag en na zulk een aflezing onherroepelijk werden)
onbemannet	ongehuwd
onbeschat	niet door geldelijke lasten bezwaard
onbesegelt	zonder zegel
onbesocht	niet geëxamineerd, niet onderzocht.
onbestaet	ongehuwd
onbesticht	onbebouwd
onbestorven	de ouders zijn nog in leven
onbevrievet	zonder schriftelijk bewijs
onbezet leen	leen waar de leenman nog niet de eed van getrouwheid heeft afgelegd
onc	afk. onces, ons ook afk. ; oncle, oom
oncer	zie unster
onclerkelijk	in strijd met de kerkelijke verplichtingen
oncondig	onkundig, onbekend met....
oncroos	nadeel, schade
ondaft.	onbetamelijkheid, straatschenderij
onder de geboden overlijden	In de periode van de huwelijks afkondiging overlijden
onder de geboden staan	In ondertrouw zijn, de tijd gelegen tussen de 3 huwelijks afkondigen
onder iemants inductie	zonder dwang
Onder.....	onder vóór een functiebeschrijving is meestal de plaatsvervanger
onderbaljuw	plaatsvervanger van de hoofdbaljuw
onderbasen	onderkousen
onderbehouden (iet)	onder zich houden, bewaren
ondercleet	onderkleed
onderdinaar	bode
onderdrossaard	plaatsvervanger van de drassaard
ondergaand	heraldiektken, zon op schild in linkerbenenhoek
ondergeszeyt	ondergetekende
onderhoosen	lange onderbroek
onderjarig	minderjarig (meestal onder de 25 jaar)

onderlaet	schuur, stal klein gebouw
onderleenman	iemand die land te leen kreeg van een leenman, die dat van een leenheer in bezit (ter leen, niet in eigendom) had gekregen
ondermeester	meester die de dagelijkse leiding had op de bouwplaats (nu uitvoerder)
onderpaap	kapelaan
onderpanden	door een onderpand verzekerd
onderroeren	onderzoeken zodat de onderste steen boven komt
onderschreven	ondergetekende
onderscot.	afscheiding, tussenschot
onderseggen	aanzeggen
ondersoeken	de waarheid van een zaak trachten te vinden door het opsporen van bewijzen
ondersprec	overeenkomst
onderstonden	beurtelings, na elkaar ondertekend
ondertrout	aangifte bij de burgerlijke stand van het voornemen om te trouwen, bevestiging ten overstaan van de parochiepriester van voorgenomen huwelijk (België)
ondertrouwen	voornemen om te trouwen
ondervallich	die een rechtsgeding verliest
ondervloeyen	onderlopen
ondervoet	de dijkvoet aan de buitenzijde van de dijk
onderwet	lager recht
onderwilen	beurtelings, na elkaar ondertekend
onderwisen	terecht wijzen
onderzanger	tenor
ondiep	zeer diep, peilloze diepte
onduchdelijcke hantieringe	onbehoorlijk gedrag
onechtelijke	buiten het huwelijk
onegt kint	buitenechtelijk kind
onereren	belasten, laden, overlasten, overladen, pak op leggen
onergeschreven	ondergetekende
onewellic	onwettig
ongansheit	ziekte aan het vee
ongevijst	zonder beraad

	niet door brand aangetast
ongeboort	ongebernt
ongebootelijckc	in een lagere stand geboren
ongebrant	niet van een merkteken of ijk voorzien
ongebruuc	het niet in vrije terbeschikking hebben
ongecalangeert	zonder door iemand aangeklaagd te kunnen worden, onaangevochten, onbestreden
ongecanceleert	zonder uitschrapingen, uitkrassen of insnijdingen, een akte niet door insnijdingen enz. ongeldig gemaakt
ongecancelleert	niet door insnijdingen als ongeldig gewaarmerkt
ongecanseliert	zie: ongecancelleert.
ongecommert	zonder beslag, geen beslag opgelegd
ongecorrigeert	niet gestraft
ongeheert	zonder heer of aanvoerder
ongeheten	eigenmachtig
ongehilict	ongehuwd
ongejaert	minderjarig
ongekloven	uit een stuk
ongekondigt	niet bekend gemaakt
ongeladet	niet uitgenodigd
ongelden	lasten, belasting
ongelder	ontvanger van het ongelt (belasting)
ongeleestet	nog niet afgedaan
ongelooft	niet goedgekeurd
ongelt assisia,	belasting vooral op levensmiddelen, vertering - en gebruiksbelasting, onkosten te betalen bij openbare verkopeningen
ongemiddelt	rechtstreeks, onmiddellijk
ongepijnt	zonder straf
ongepuniert	ongestraft
ongeratsiert	zie: ongeraseert
ongeraseert	niet door doorhalingen als ongeldig gewaarmerkt

ongerec	ongelukkige toestand
ongeschrift	onverdeeld
ongeschoeid	zonder schoenen lopen, zoals bij de karmelieten
ongeschoffeert	zonder blaam, zonder schande
ongesegelt	zonder van zegel voorzien
ongesekert	niet in rechte bewezen
ongesinnet	krankzinnig, geestesziek
ongesoent	niet door een soen beëindig, soen is een overeenstemming in rechtszaak
ongesondelijk	ongeneselijk
ongespannen	niet in boeien, vrij
ongestorven	niet gedood
ongetwiët	ongescheiden
ongeveerlick	ongeveer
ongevriët	niet opgenomen in het gilde
ongevrijt	niet omheind of afgesloten
ongeweer,	onweer
ongeweerte	zie ongeweer
ongeweselijk	levenloos
ongewesen	niet door een vonnis beslist
ongewiset	niet door een vonnis uitgewezen
ongewivet	ongetrouwde man
ongewonnen	niet door den eigenaar zelf verdiend, niet op andere wijze dan door erfrecht verkregen
ongewroecht	niet beschuldigd
onghewedde	nog niet aanhangig zijnde, buiten de wet
ongood	slecht
onhoesch	zie; onbehoesch
onhovesch	onfatsoenlijk, onbehoorlijk
onjarich	minderjarig
onkerstenlic	onchristelijk
onkerstijn	heiden, onkerkelijk

onklaar	heraldiekteken, anker op schild met touw om de stang gewonden
onlandich	drassig of moerassig land
onledigheid	drukte, druk bezig zijn
onlichamelijk leen	leen zonder leenman, bestond uitsluitend uit rechten op cijns, renten en andere rechten
onmegaen	het rondgaan van de vindere om overtredingen van de keuren te constateren. ook : het rondgaan van de schout om te panden (beslaglegging op een goed)
onmondig	zie onmondige
onmondige,	minderjarige, dit was vroeger tot 25 jaar
onmondigheid	onbevoegd tot het verrichten van rechtshandelingen, b.v. gehuwde vrouwen, onder curatele gestelde, ongehuwde kinderen onder de 25 jaar
onmundige kinderen	minderjarige kinderen
onneselijc	ongeneeslijk
onnosel	onschuldig van geest, onnozel
onnoyael	ontrouw, niet loyaal
onnut	nadeel
onnutticheit	schandelijk gedrag, zedeloosheid
ononbindelijc	onlosmakelijk
onpartiiich	onpartijdig, onbevooroordeeld
onplichtich	onschuldig
onpriselijc	afkeurenswaardig
onraet	moeite, arbeid, ook accijns
onraetspenninc	onkosten
onrechte bevallen (in den)	in een proces veroordeeld worden.
onredelijc	onbillijk
onreynnicheit	vuil, (huis)vuil
onschamel	schaamteloos

onschout	onschuldig, erkenning van niet schuldig zijn, ook gezien als zware beschuldiging, zwaar vergrijp
onscout bieden (voer iet)	aanbieden van de zuiveringseed te doen, ten bewijze van zijn onschuld
onsculdich siin van iet	iets niet gedaan hebben, niet bij iets betrokken zijn
onscult op iet nemen (zijn)	zich verontschuldigen
onsege	nederlaag
onseker(e)	onzeker (e)
onselfmondich	meestal minderjarige, mogelijk ook niet zelfstandige, onder curatele stand
onsen	onze
onsin	krankzinnig, geestesziek
onslakinge	ontslag van rechtsvervolging
ontbieden	laten komen, ook aan iemand laten weten, gelasten
ontblader	pachter, vruchtgebruiker
ontblooten	in gebruik nemen van bv land, in cultuur brengen
ontbonden	bandeloos
ontbondich	vrij van
ontborgeren (enen)	iemand zijn burgerrecht ontnemen
ontbruden	vreemdgaan met andere vrouw
ontcrachten	met geweld ontsnappen, ontvluchten
ontdreven	verloren gegaan
onterven	iemand van zijn erfdeel beroven
onterven (enen)	bij testamentaire beschikking een beschikking ten nadeel zijner natuurlijke erfgenamen maken
ontfaen	ontvangen
ontfaen (iet)	de overdracht van iets
ontfange	geaccepteerde

ontferren (enen iet).	bedrieglijk ontnemen. ook iemand benadelen
ontganc	ontsnapping
ontgeven (enen	een beslissing nemen, waarbij iemand het eigendom van een onroerend goed ontnomen wordt
ontgichten	op wettelijke wijze afstand doen van zijn rechten
onthalmen	op wettelijke wijze afstand doen van iets
onthalsen	onthoofden
onthelen	bederven
onthengen (iet)	gedogen, toelaten
ontheten	bevelen
onthiet	zie ontheten
onthoefden	zie onthoveden
onthoveden,	onthoofden
onthuwet	ongehuwd
ontjaghen	wegjagen
ontliven	doden, ombrengen, vermoorden
ontlorst	ontstolen
ontmannen	castreren
ontmensen	sterven
ontpoerteren	ontnemen van zijn poorterschap, ontnemen van zijn burgerrechten
ontramponeert	beschadigen
onrechtelijk	onrechtmatig
ontrumen	in ballingschap gaan, vluchten
ontruymt	verlaat
ontscaet	schadeloos, straffeloos
ontschadelijk	vrijwaren?
ontschaden	vrijwaren voor schade
ontschieten	uit de hand lopen
ontscriven (enen iet	door een schriftelijke akte iemand zijn recht ontnemen.

ontsegelen (iet	iets van het zegel ontdoen
ontsegginge	oorlogsverklaring
ontslapen	overleden
ontsliten (iet	een vonnis vernietigen
ontterden	ontsnappen
onttugen (ontughen) (enen van iet	door het afleggen van getuigenis iemand zijn recht doen verliezen
ontwaringe.	het ontnemen der "were," het bezit van een vastgoed, aan iemand
ontwijzen, ontwissen	bij vonnis ontnemen
onus	last
onverboden	geoorloofd
onverbolgen	in kalme gemoedstoestand
onvercoft	onvervreemd, niet in vreemde handen overgegaan
onverderft	in een goede staat zijnd
onverdoemd	niet veroordeeld
onverdruct	vrij in zijn bewegen, vrij om te gaan en staan
onverervet	niet in het bezit van een erfenis
onverhoedet	onvoorzien
onverjaert	minderjarig
onverlaet	restanten
onvernoecht	niet voldaan, onbetaald
onvernuecht	zie onvernoecht
onversien	aan zijn lot overgelaten, ook onverwachts
onversijst	waar over nog geen belasting is betaald
onversleten	niet door een vonnis beslist.
onwedderroeplicken	niet te herroepen
onwettich	onwettig van geboorte, niet verwerkt binnen een voor de kerk of gemeentelijk bestuur gesloten huwelijk
onwillig decreet	een verkoping van de goederen van schuldenaars, nadat een vonnis daartoe bekomen is

oocke	ook
ooclant	klein stuk land door een weg gescheiden van een groot stuk land
ooftboomgaert	hoogstamboomgaard
oomskint	neef
oomssonne	zie oomskint
oorbaar	nut, voordeel
oorboorhout	goed timmerhout
oorconde	getuige
oorconscap	de emolumenten der schepenen, hun bij het passeren van een akte in het gerecht betaald als loon voor hun later af te leggen getuigenis daarover
oorcussen	oorkussen, hoofdkussen?
oorcusteect	kussensloop
oord	inhoudsmaat voor natte waren, 1 oord = 2 kan, = 2 mengel = 0,6 ltr
oordaeghen	herdagen
oorfluwijn	kussensloop
oorijzer	sieraad aan de muts bij vrouwen
oorkonde	in plechtige vorm opgestelde akte
oorlinc	erfgenamen, nakomelingen
oorname	geslachtsnaam
oorschult	erfschuld
oortje	munt17e-18e eeuw , gelijk aan 4 penningen
oortken	betaalmiddel, zilveren munt, 1 oortken = 18 mijten Brabants
oorvede	belofte, afgelegd aan het gerecht, dat men wegens een of ander feit geen wraak zal nemen.
oospot	waterketel
oost	augustus
oostal	katapult, ook een martelwerktuig
oosterlingen	vaak Duitse handelaren

oostganger	militair voor O.I. Leger, soms ook bestuursambtenaar
ooverseyde (van de)	transport van getallen bij een optelling over meer bladzijden
ooy	weiland grenzend aan een rivier
OP	afk. Ordo Predicatorum, Orde van de les frères Prêcheurs, de Predikheren, de Dominicanen
op	afk. oncle paternel, oom van vaderszijde
op poene	op straffe van
op te gaderen	in te zamelen
opantworden	uitleveren, afgeven
opbacken	waarmerk er op bakken
opbannen	op een plechtige wijze sluiten
opbeurder	ontvanger
opbliven	niet willen ontruimen
opboeren	zie; opboren
opboren	in ontvangst nemen
opbrandinge	verbranden (van b.v. de heide begroeiing)
opbueren	zie; opboren
opcomste	inkomsten uit iets verkrijgen
opcomsten	inkomsten, opbrengst
opdagen	voor het gerecht dagen
opdingen	een vonnis opleggen aan iemand
opdracht	overdracht van een vast goed
opdrager	sjouwerman in pakhuis, schip, of bedrijf, ook de persoon die een goed in zijn eigendom overdraagt aan een ander
opdrucken (iet).	iets met zijn zegel voorzien
opeischende	opeisen
open rechtdach	de openbare terechtzitting in de schepenbank
openbaerlike	in het openbaar, niet in het geheim
openbair	openbaar

openebrief	een akte met uithangende zegel, in tegenoverstelling van een door een zegel gesloten brief
openen breve	verklaring aan alle die dit lezen
operarius	loonwerker, werkman, handwerker
opérateur	werkmeester
operatie	werking
operatio caesarea	keizersnede
operatius caesarea	zie operatio caesarea
operatius scriniarius	schrijnwerker
operator	zie operarius
operen	opperwerk voor een metselaar verrichten
operer	opperen voor de metselaar
opereren	werken
opereux(s)	arbeidzaam, werkelijk, groot, zwaar
operven	in eigendom door een erfenis
opgaarder	ontvanger
opgebieden	dagvaarden
opgedrukt zegel	papierstrookje met was door een warm gemaakt stempel er aan bevestigd
opgenoomen	in het (huwelijks)register ingeschreven
opgeregt	heeft opgemaakt (testament)
opgetugen	getuigenis afleggen tegen iemand
opgevaeren	opgestaan
opgevinge	overdragen van een iets, afstand doen
opgezworen,	lid van het gildebestuur die de eed had afgelegd
ophoper	belasting ophaler
ophoudingen	gevangennemen, beslaglegging
ophuus	bovenwoning
opidani	burgers, inwoners
opidanus	poorter, burger
opidum	stad, plaats
opifex	handwerksman, arbeider

opificie	handbacht?, ambacht, handwerk
opificis	van de arbeider, van de handwerksman
opificium	beroep
opilio	schaapherder
opinatie	waning, hopen op een goede afloop, hopen op iets goeds
opiniatre	stijfzinnig, kriegel
opiniatre(e)ren	onverzettelijk, brieven
opinie	waan, mening, drift
opiniëren	wanen, menen
opinieus	verwaand
opleiden	gevangen zetten
oploopen	aanranden, aantasten
oplooper	zie oploopen
oplopinge	overstroming
oportuin	gelegen, bekwaam
opper.....	opper- voor een functie is meestal de hoogste in rang
opperclager	hoofdaanklager
oppergrootvader	overgrootvader
oppidanus	burger van de stad
oppidum	stad
oppignoratie	verpanding
oppignoreeren	verpanden
opponent	zie opposant
opponeren	zie oppose(e)ren
opposant	opponent, verweerder, tegenstrever
oppose(e)ren	tegenstellend, tegenzetten, weerstaan
oppositie	tegenstelling, weerstand, tegenweer, tegenstelling
oppress(e)eren	verdrukken, onderdrukken
oppreßie	verdrukking
opprimeeren	verdrukken, onderdrukken
oppugneren	bevechten, bestrijden

oprel	naar de kruin van de dijk toelopende weg
oproepinghe	geboden
oproepingscedel	biljet. dagvaarding
oprorissen	persoon die oproerteksten verkondigd
opruimer	soevereinboor, kegelvormige boor
oprukking	bij boedelscheiding het voorkeursrecht van de oudste zoon, het hoger plaatsen op de voorkeurslijst van de oudste zoon
opseggen (enen iet)	iemand aanzeggen, dat men iets wil doen eindigen (meenboedel = gemeenschappelijke onverdeelde boedel, huurcontract)
opsetene	noemde men de bedrijver die zijn land op de parochie bewerkte gevestigde, inwoner
opsetten (iet)	te koop aanbieden
opsicht te hebben	toezicht te houden
opslaende venxteren	vensters, die niet als de tegenwoordige vensterluiken zijwaarts naar buiten geopend werden, doch van boven naar beneden opengeslagen werden
opsteecker	steekwapen, lang mes, bajonet
opstellige gedaan (is)	is openlijk aangekondigd
opstriken (iet)	opduwen, naar boven stuwen (bv. in Utrecht: de goederen van de "werven" onder aan de gracht, waar ze aangevoerd worden, langs de opgaande "wedden" tot boven op de straat brengen.)
opswere	onder ede verklaren
opte aengevinge	volgens aangeven van
optie	keur, kiezen
optoch	hijskraan
opulent	rijk
opulentie	rijkheid, rijkdom, overvloed
opvertiën	geheel en al afstand doen
opwater	water dat van de bergen afstroomt
opwroegen	ten laste leggen

opzicht	toezicht
opzittende	inwoner
or	goud
ora et labora	bid en werk
ora pro nobis	bid voor ons
oracul	hemelspraak, hoedspraak, godsspraak, vraagbaak
orateur	redenaar
oratie	vertoog, redenering, reden, gebed
orator	aanvrager
oratore	bedehuis
oratrix	aanvraagster
orba	weeskind (meisje)
orbatum	berooft
orbatus	berooft van
orbitas	kinderloosheid
orbus	wees, ouderloos
orconde	getuigenis, getuigenverklaring
orconde	getuigenbewijs, getuigenis, bewijs, getuige
orcondelijk	door bewijzen gestaafd
orconder	getuige
orconscap	zie; heuge
ordce	afk. ordonnance, regeling, bepaling, voorschrift, verordening
ordeel	oordeel
ordeelboek	boek waarin alle uitspraken van de rechtbank zijn opgeschreven
ordeelgelt	onkosten voor een uitspraak of vonnis
ordeelstede	gerechtplaats
ordelaer	het vonnis uitsprekende rechter
ordelinge	uitspraak, oordeel, beslissing in een rechtszaak
ordinaire	het gewone
ordinantie	geschiktheid, schikking

ordinariis ecclesiae sacramentis	met de gebruikelijke sacramenten van de kerk
ordinariis mortuorientium sacramentis	met de gebruikelijke sacramenten van de stervenden
ordinaris	gewoonlijk
ordinarius	gewone..... , meestal de lagere uitvoerder van een functie
ordinarus	gewoon
ordineren	beschikken
ordo	orde
ordonnantie	inzetting, keur, schikking, bevel, ontwerp, kerkorde, reglement
ordonnantie (ter)	in opdracht van, op last van
ordonneren	schikken, instellen, willekeur, tot priester wijden, ook bevelen
ordonneren ('t)	te verordenen, te beschikken
ordonneren (ende willekeuren)	verordenen, een verordening of keur uitgeven
ordonnieren	uitvaardigen, verordenen
ordre	afk. ordinaire, gewoon(lijk), normaal, gebruikelijk, in de regel ook schikking, orde, stel, bestel, dagorder
oreillet	oorbel, oorhanger, oorversiersel
oreillettes	oor kompressen, oorkleppen, oorijzers
orendrager	lasteraar
orenveger	de pink
oreren	redevoeren
orfèvre	goudsmid
orfroys	goudborduursel
organista	organist
orgelhuisje	gebouw boven de poort waarin het valhek (orgel) is opgehangen
orgelhuus	orgelkast

orgelist	organist
orgelsteller	meestal de orgelmaker die het in onderhoud heeft
oriental	van oosten, oostwaarts, oprecht van 't beste
originali	afschrift stemt, nadat het is gecollationeerd woordelijk overeen met het origineel
origineel	oorspronkelijk, het principale en eerste schrift
origo	oorsprong, afkomst
oriljet	zie oreillet
oriundus	komend van, afstammend van, kind van
ornament	versiering, gesmede
orneren	versieren, optooien
orphanus	wees, weeskind
orphelin	zie orphanus
orseille	rode- of paarse verfstof uit korstmossen gemaakt
ortelijk	in het kort
orthodox	rechtgelovig, rechtzinnig
ortus	geboorte, afstamming, afkomstig , ook tuin
os	rund, gecastreerde stier, trekdier, ook voor de slacht gefokt
OSB	afk. ordre de Saint Benoit, Orde van de Benedictijnen
osepot	waterketel
osiedrop	ruimte naast een huis tussen de lijn waar de afdruipe regne neervalt en de muur
osseweyer	oppasser bij het grazen van ossen
ostage	pand, gijzeling
ostagier	gijzelaar
ostenderen	brallen, pochen, beroemen, stoffen ook vertonen
ostentatie	beroemd vinden, pochen, snorken (snoeven), pralerij, grootspraak

ostiarus	torenwachter, poortwachter
osyendroppe	zie osiedrop
Ot	afk. ondertrouw
otfenijn	wees, ouderloos
otieux	ijdel, ledig
otium	verdiende rust na eervolle ambtsvervulling
otium et pax	rust in vrede
oubliant	vergeetachtig
oud bewind	de periode die met de Franse revolutie eindigde in België (omstreeks1796)
oude heircomen ende hoevenaersrecht	gewoonterecht
oudegrotevrouwe	overgrootmoeder
oudemanhuismeester	bestuurder van het oude mannen tehuis
oudemoeder	grootmoeder
oudemoeye	oudtante
ouderdach	verjaardag
ouerdoem	eerst-geboorterecht
ouderman	bestuurder van een gilde. ook vaak deken genoemd
oudermanne kiste	een meubel als "de stat kiste," die in de vergaderkamer der oudermannen stond, ook een gewone, gesloten kist
oudevader	grootvader, voorvader?
oudnederlands	de "Nederlandse" taal tot 1150
oudraad	college van (oud) bestuurders die de nieuwe bestuurder moet kiezen
ouest	oost (richting)
ourtum	tuin
outaertafel	altaartafel
outeigen	een perceel grond, waarvan men het onbezwaard eigendom heeft, dat dus niet met een rente belast is, ook waarvan iemand het onbezwaarde eigendom heeft.

outerve	een onroerend goed, dat iemand krachtens zijn recht als naaste erfgenaam heeft verkregen (en dat daarom niet zonder toestemming van de bloedverwanten vervreemd mocht worden, en bij kinderloos overlijden terugviel aan de zijde, van waar het gekomen was: (gewonnen goed en roerend goed is dus geen outerve)
outichsasy	autorisatie
outmoeder	grootmoeder
outoom	oom
outrage	spijt, leed. overlast
outrageeren	leed veroorzaken, overlast veroorzaken
outvader	grootvader
ouvrier	arbeider
ouwe	ooi
Ov	afk. overzicht
Ov.	afk. huw. akte, overleden
ovaal	eitrek, eirond
ovaal schild	heraldiek, vorm van schild door gehuwde vrouwen en geestelijken gevoerd
ovenbuur	bakhuis
ovencrucke	ovenhaak
over den bloede sitten	een doodvonnis vellen
overalde	voorvader
overbreken	buiten zijn oever treden van de rivier
overbuur	overbuurman
overcleet	overkleed
overcomen	overeenkomen
overcomen (ende verdragen)	overeenkomen
overcomen te wesen	overeengekomen te zijn
overcopen	verkopen
overcost	rente, interest

overdenckende	over na nadenken
overdragen	overgaan, toevallen, versterven op, devolveren
overgangsrecht	devolutierecht, overdracht van goederen van een familie die in de rechte lijn is uitgestorven toewijzing van goederen uit het tweede huwelijk aan kinderen uit het eerste
overgesondene	voorgelezen
overgeven. (enen iet).	gerechtelijk overdragen
overgichten (enen iet)	een gerechtelijke verklaring ten iemands laste afleggen
overgifte.	gerechtelijke opdracht van een onroerend goed
overhebben (iet)	door overgifte = overdragen, in zijne macht krijgen
overhoer	overspel
overjaar	vorig jaar
overjaard	oud
overlant	ver weg gelegen land
overleefd	gestorven, overleden
overleyt	overlegd
overman	zie; ouderman
overmeester,	bovenmeester, hoofd van de school
overmeister	zie overmeester
overmits	door middel van
overmoeye	oudtante
overoom	oudoom
overoudemoeder	overgrootmoeder
overouders	voorouders
overoudevader	overgrootvader
overouthed	hoge ouderdom
overposen	klok luiden voor een dode
overrechters	de Hooge rechters in Friesland
overseggen (enen iet)	een arbitrale uitspraak doen ten laste van iemand

oversilveren	verzilveren
oversliten	een vonnis vellen in iemands nadeel
oversliten (enen iet)	een vonnis ten laste van iemand vellen
overspeelsterse	overspelige vrouw
overste ouderman	hoofdbestuurder van een gilde
overtoom	plaats waar een schuit over land werd getrokken
oves	schapen
oxhoofden	wijnvaten

P

p	afk. parrain, doopheffer, peter, doopvade
P	afk. père, vader, ook doopheffer / Peter
p	afk. par, parentes, ouders
p	afk. pupur, pourpre, heraldiekkleur, kleur paars, aangegeven door een linker -schuinlijnen
p	afk. pagina, bladzijde
p	afk. blz., bladzijde
p.m.	afk. post meridiem, na de middag ook afk. pro memoria, ter herinnering
p.m.s.l.	afk. per matriomonium subsequens legitimatus, door het huwelijk van zijn ouders alsnog gewettigd onwettig kind
p.p.	afk. parentes, ouders
p.s.	afk. post scriptum, naschrift
p.t	afk. pro tempore, voor de tijd van
pa	afk. postérité adultérine, nageslacht-, nazaten uit echtbreuk, overspel geboren
paaiement	kleingeld, ook als paaijment
paaier	vremaker= vrede stichten, waar men iemand mee paait

paal	heraldiekteken, strook begrenst door twee lijnen
paap	in de middeleeuwen de naam voor priester
paaps	rooms
paardemeester	dierenarts speciaal voor paarden
paardenarts	veearts speciaal voor paarden
paardetuisser	paardenkoper
paartje	inhoudsmaat bier, wijn. 1 paartje = 2 pint = ca 1,2 ltr
pabilioen	vermoedelijk een bed ?
pace	in vrede
pacers	melaatse
pachdach	betaaldag
pacht	belasting, huur
pachtboec	legger waarin de verpachte belastingen zijn vermeld
pachtbraecke	verbreking van het pachtcontract, - huurcontract
pachtbrake	zie pachtbraecke
pachtbrief	pachtakte
pachten	een huur of pacht overeenkomst sluiten
pachtgelt	het geld waarmee de pacht wordt betaald
pachtgoet	onroerend goed in pacht gegeven
pachtheer	eigenaar
pachthof	hoeve, hof in pacht gegeven
pachthuis,	kleine boerderij, huis in pacht gegeven
pachtlant	land in pacht of erfpacht gegeven
pachtman	erfpachter, pachter, die iets pacht
pachtrecht	het geldende recht voor de pacht
pachtschuld	niet betaalde pachtpenningen
pachtware	pacht of huur
paciferen	zie pacificeren
pacificatie	bevrediging, vredestichting, verzoening
pacifiq	vredig, vreedzaam

pacifisceren	bevredigen, overeenkomen
packheer	toezichthouder op het haringpakken
pacquetten	pakketten
pacta	huwelijkse voorwaarden
pacta dotalia	huwelijkscontract
pade	peet, doopvader
padeken	paadje, weggetje
paeco	omroeper van het gemeentebestuur, heraut, gerechtsbode
pædictum	voornoemd
paegnans	zwanger
pael	grenspaal
pael	schandpaal, strafpaal, grenspaal
paelder	beambte die de grens van een gebied aangeeft
paelge	stro
paelgenoot	buurman
paellander	polderbewoners, poldergast
paellmeester	landmeter, beambte die de erfgrans aangaven of controleerden
paelscheidinge	afpaling van grond eigendom
paelscheidinge	afbakenen, afpalen, de grenzen aangeven met grenspalen
paelstede	plaats waar grenspaal staat
paerdenvolmolenaeer	molenaar op een volmolen aangedreven door paarden
paerdenwisser	roskamer, paardenknecht
paerdoen	kwijtschelden
paeremakere	mandenmaker
paersscaerlaken	scharlakenrood
paert	deel
paertcoen	verdeling van nagelaten goederen
paertshoeve	(on)kruid, klein hoefblad, goed geneesmiddel tegen zwerende clapporen (ontstoken)

paeschavont	s avonds op de dag voor Pasen
paetkin	paadje
paeyemeester	stadsontvanger
paeyen	betalen
paeyeren	tevredenstellen
paeymeester	betaalmeester
paffuut	wapenknots aan de punt voorzien van een snijdend uiteinde
paffuut	strijdwapen, een scherp voorwerp op een stok
pagadders	handelaar in vleesafval
pagadoor	betaalheer, penningmeester, betaalmeester
pagamentum	betaalmiddel, betaling
page	paard, zowel een rij- als trekpaard, ook bediende
pagie	zijde, zijdienaar, zijganger ?(naast het paard lopen ?)
pagimagister	(dorps -) burgemeester
pagulus	gehucht
pagus	dorp
pain céleste	heilig sacrament
pair	engels edelman, de naam is ontstaan doordat volgens middeleeuws rechtsbegrip niemand geoordeeld kon worden dan door zijn "pairs" dus zijns gelijke
paress	de vrouw van een pair
pairschap	rechten en waardigheid van een groot leen, met invloed, stond vlak onder de kroon
paisbrake	vredebreuk
paisen	verzoenen
paiserer	bemiddelaar, intermediair
paisibel	vreedzaam
paix	vrede
pakers	melaatsen
palais	prinçenhof

palbabel	gelijkenis
paldach	zie palmavond
pale	ovenschop
paleerrster	kapster
paleisteren	polijsten
palen	afbakenen, afpalen, de grenzen aangeven
palen, (op de) ..	op de grens
paleografie	kennis van het oude schrift
paler	die de palen van de erfgrans aanbracht
palestermacher	schietbogenmaker
paley	katrol
palimpsest	een perkament -handschrift, waarop veelal uit zuinigheid, over de onleesbaar gemaakte eerste tekst een andere geschreven is. Langs chemische weg gelukt het vaak de oorspronkelijke, soms waardevolle tekst, weer leesbaar te maken
palinge	grens van een erf.
palinghe	grenspalen
palinodie	weeroeping, herroeping als men van iemand heeft kwaad gesproken, intrekking
palissaden	heraldiektteken, brede aan de bovenzijde gescherpte palen
palloerlaken	laken voor het maken van banieren
palm	lengte maat, kleine palm = 3 cm, grote palm = 9,6 cm, na 1820 is de palm 10 cm
palmarum	palmzondag, de zondag voor Pasen
palmavont	de zaterdag vóór palmzondag
palmslach	zie coopslach
palmweke	de week voor Pasen
palpabel	tastbaar
palster	herdersstaf, pelgrimsstaf
paltsgraaf	gedelegeerde van de keizer en paus
palustre	broekland (kleigrond langs rivieren), moeras

panchiser	ontvanger van de panchys (het heerlijk recht op het brouwen van bier)
panchys	heerlijk recht op het brouwen van bier
pancys	zie panchys
pandbrief	schuldbekentenis
pande bieden	(ook " verbieden") de gepande goederen ter terechtzitting aanbieden aan hen, die beter recht daarop hebben. (als voorbereiding tot het toewijzen der panden door den rechter.)
pandemarckt	marktplaats waar in inbeslaggenomene (onroerende)goederen openbaar werden verkocht
panden	beslag, leggen op gijzelen
panden (enen voer iet, aen iet, op iet)	beslag leggen op een stuk goed van iemand als voorbereiding voor den executoriale verkoop daarvan voor een schuld
pandene	panden gerechtelijke handeling
pander	gerechtelijke beslaglegger
pandere	hij die beslag legt
pandijnghe	bij gerechtelijke verkoop, beslag wegens schulden, op een onroerend goed
pandinge	het panden. ook de omgang van den schout, waarop het panden plaats had.
pandverkoper	die verbeurd verklaarde goederen verkocht
paneel	stuk doek onder het zadel om de rug van het paard te beschermen
panetarius	bakker
paneteren	broodbakken
paneterie	bakkerij
panhuus	brouwerij
panhuushuus	pand waarin de brouwerij gevestigd is
panifex	bakker, broodbakker
pannaert	zoutzieder
pannarius	lakenwever
pannemaeckers	ketelmakers

panneman	zoutzieder
pannenbackers	pannenbakkers
pannenboeter	maker van pannen voor de zoutziederij
pannicida	kleermaker
pannifex	lakenwever
pannitextor	zie pannifex
pannitonsor	laken - droogscheerder
panse	ingewanden van dieren, vooral herkauwers, pens
pansier	maliënkolder
pantbaer	wat geschikt is als (onder)pand te geven
pantboec	register waarin de panden zijn opgenomen
pantbrief	rentebrief
panter	gerechtelijke beslaglegger
pantere	hij die beslag legt
pantjnghe	bij gerechtelijke verkoop, beslag wegens schulden, op een onroerend goed
pantinenmacher	klompenmaker
pantinge	het panden. ook de omgang van den schout, waarop het panden plaats had.
pantkeringe	verzet tegen een gerechtelijke panding
pantopola	groothandelaar
pantruminge	weghalen van de panden bij een schuldenaar
pantsel	onderpand
pantswise	als pand in onderpand
pantvercoper	een ambtenaar, bij het oudermansrecht (later ook bij het schepenrecht) aangesteld tot het verkopen de "gepande" goederen, die niet gelost zijn
pantverkoper	die verbeurd verklaarde goederen verkocht
pantweringe.	het beletten der panding.
papa	priester, vader
papalis	pauselijk

pape	zie paap
papencruud	paardenbloem
papenkelder	wijnhandel van geestelijken
papenkint	kind van een priester
papenvastenavond	zevende zondag na Pasen
papieren	registreren
papiermaekers	papiermakers op de papiermolen
papioen	bloedhond
papist	rooms katholiek
papisterie	door een rooms-katholieke priester getrouwd
papkop	meelbrij kom
pappelhout	populierenhout
pappenheimer	beerputleger
papulis	van de mazelen, door de mazelen
papyrifex	papiermaker, papierfabrikant
par-devant nous	zijn voor ons
par.	afk. parentes, ouders
parabel	gelijkenis, zinnebeeld
paracelsist	alchemist
parade	pronken, glimpvertoning, afwering van een aanval
paradeiser	tuinman
paradiskin	kleine hoogkamer
paradox	wonderspreuk, wonder-rede, ongemeen, uitspraak die een (schijnbare) tegenstrijdigheid bevat
parage	verwantschap
parage (een tellen)	de graad van verwantschap met iemand uitrekenen
paragon	puik, uitstekend, drukletter van 18 pnt
paragraphe	beschrijving, onderschrijving, afdeling, de zelfde mening hebben
paralysis	verlamming

paranimf	bruidsleider, die de bruid op de bruiloftsdag terzijde staat
parant	bloedverwant, familielid
parant ou allié	aanverwant, bloedverwant
paranté	verwantschap
paraphe	merk, merkteken
paraphe(e)ren	merken, tekenen
paraphrase	uitbreiding
Parasceve	Goede Vrijdag
parate executie	schielijke rechtsvordering, zonder uitstel
parausbrief	brief met aankondiging van openbare verkoping bij opbod
paravijs	voorportaal, meestal van een kerk
parcheel	perceel, een deel van een groot stuk landerij
pardoen	vergifenis, vergeving, aflaat, vergeving van zonden, kwijtschelding van een (kerkelijke) straf
pardoendach	dag waarop een aflaat verdient kan worden
pardon	vergifenis, kwijtschelding van een terechte straf door de heer.
pardonabel	vergeeflijk, te vergeven
pardonneren	vergeven
pare(e)ren	sieren, oppronken, tooien, gehoorzamen, tevoorschijn komen
pareerhabijt	ambtsgewaad
pareersel	oppronken, versiersel, tooisel
pareil	effen, gelijk
parens	ouder, vader
parentagie	verwantschap
parentatio	lijk plechtigheid, herdenking van een dode
parenté	zie parentela
parente(e)ren	bemaagschappen, verwantschappen
parenteel	staat waarin alle mannelijke en vrouwelijke nazaten vermeld staan van één paar ouders
parentela	verwantschap

parentelae	van de familie
parentelus	ouderlijk
parentes	ouders
parenthese	inworp, tussenreden, inreding (inlassing), tussenstelling, tussenzin, inlassing, inzetting,
parentis	van de vader, van de ouder
parfumeren	door middel van reukwerk welriekend maken, of met aangename geuren vervullen.
parheer	pastoor
parisijs	volgens de reken - en munteenheden van Parijs
paritas	evenheid, op voet van gelijkheid
pariter	te gelijkertijd, op gelijke wijze, evenzeer
parkhoede	boswachter
parlement	ruzie, woorden, oploop, ook raadhof, pleithof, gerechtshof
parlementen	bulderen, tieren
parlementeren	de samenspraak, handelen van overgave van steden, of sterken
parlementier	kleermaker van paramenten (kerk gewaden)
parloor	spreekkamer
parmentierwerk	zeer fijn naaiwerk
parochia	parochie
parochiaan	zie karspelpaap
parochianus	parochiaan, lid van een kerkelijke gemeente
parochie	karspel, wijk
parochipaep	parochiaan
parochus	pastoor, geestelijke
parcemia	spreekwoord
parquet	perk, nood
parrain,	doopheffer, peter, doopvader
parre	omheinde plaats ook parochie
parrehuus	woning van de pastoor

parrekerk	parochiekerk
parricida	vader-, moeder-, broeder-, zuster- of de kindermoordenaar
parricidium	vadermoord
pars	deel, een deel voor het geheel
parsoen	pastoor die de werkzaamheden door een ander laat doen uitvoeren
partage	deling, verdeling
partèn	vijandig tegenover elkaar staan
parthie	partij, (hoeveelheid)
partiaal	partijdig, eenzijdig
participant	deelhebber, deelachtig, deelgenoot
participant	aandeelhouder
participatie	mededeling, medegenieting
participeren	mededelen
particularise(e)ren	bijzonder maken, uitvoerig de bijzonderheden vertellen
particulariteit	bijzonderheid, naarder bericht, nadere bijzonderheid, eigenaardigheid
particulier	bijzonder, afgedeeld stuksgewijs
partigeren	ieder zijn aandeel geven
partij advers	tegenpartij
partije	wederdeel, tegenstander, deel
partim	deels, gedeeltelijk
partisaan	medestander, lid van een ongeregelde groep militairen of bende vrijheidsstrijders
partitie	verdeling, deling
partitionair	meedelen in de opbrengst
partizaan	pachter van de imposten
partschap	aandeel in een onderneming
partu	tijdens de bevalling
partuer	gade, weerga
partus	bevalling, pas geboren kind
party advers	partij tegenstander, tegenstander
partyschap	partijerschap, eenzijdigheid
parukemaker	pruikenmaker

parvula	klein meisje
parvules	kleine jongen, kind
parvulus	zie parvus
parvus,	klein, heel klein kind
paryrificis	van de papier fabrikant
pas	lengtemaat, 1 pas = 2,5 voet, pas wordt ook als gemene pas, schrede en tree omschreven, landmeterspas, - tree = 2 gemene pas = 5 voet
pasch	weiland
pascha (pasca)	Pasen
pascha clausum	zondag na Pasen
pascha floridum (florum)	Palmzondag
pascha passionis	2e zondag voor Pasen
pascha rosarum	Pinksteren
paskwil	schotschrift, pamflet
paskwil	smaadschrift, anoniem schotschrift
pasloot	peillood
pasmes	sikkelvormig mes
paspoort	vrijgeleide voor persoon of goederen
pasquil	schimpschrift, steekschrift, schotschrift, schimpdicht
passabel	lijdelijk, geduldig, draaglijk, er mee door kunnen
passade	reisgeld
passage	weg, doorgang, doorweg, aaneen gesloten zinnen in een bericht, overdekte straat, doorvaart, overtocht
passagier	reiziger
passant	voorbijganger, rondreizende, ook lus voor gordel, riem
passato	van de verlopen, voor den voorleden (verleden) maand
passatus postea	later gepasseerd
passement	ingenaaide bies of strook , afkanting van een kleed
passementwercker	bies aanbrenger bij meubels en kleding
passepport	vrijbrief, vrijreisbrief, vrijgeleidebrief
passeren	voorbijgaan, verleen, overtreffen
passeringhe	gerechtelijke akte

paßie	lichamelijk lijden, ziekten
paßie	lijden, zucht, drift, verrukking, ingenomenheid, lijdzaam, hartstocht
passiën	pijnigen, folteren
paßijf	lijdende
passio dominica	goede vrijdag
paßioneren	verrukken, innemen
paßiones	hartstochten, genegenheden
passionstag (dominica passionis)	2e zondag voor Pasen
pastebacker	bakker van fijnbrood
pasteiken	gebakje
pastellator	pannenmaker
pastillifex	apotheker
pastoer	pastoor
pastoor	herder, pharheer, kerkheer, preker
pastor bonus	2e zondag na Pasen
pastor loci	pastoor van deze plaats
pastor primarius	deken
pastoriekoren	tienden, geheven ten behoeve van het pastoriefonds over bepaalde landerijen
pastorietienden	vaste rente welke geheven werd ten behoeve van het pastoriefonds over bepaalde landerijen
pastorije	phar, herderstaat, kerkmeesterschap
pastory	een gemeente onder een leraar
patacon	zie patakon
patagon	zie patakon
patagons	zie pattakons
patakon	betaalmiddel, zilveren munt, waarde ca 48 stuivers
patater	aardappel
patent	openbrief die geschreven werd op perkament en niet gesloten werd zodat iedereen het kon lezen, bevelschrift, ook inkwartieringsbevel
pater	vader
pater denominatus	aangegeven of genoemde vader
pater ignoratus	onbekende vader
pater patris	grootvader langs vaders zijde, vader van vader

pater praeignus spondae	stiefvader van de bruid
pater sine nomine	ongenoemde vader
pater spondae	vader van de bruid
pater sponsi	vader van de bruidegom
pater suppositus	vermoedelijke vader
paterinus	peet, peetvader, doopvader
paternel	vaderlijk, bevoogdend
paternitas	vaderschap,
paternoster	rozenkrans
paternosterer	rozenkransmaker
paternus	van vaderszijde, vaderlijk
patibulum	kruis, galg
patient	leider, zieke
patienteren	lijden, dulden, gedogen
patientie	geduld, lijdzaamheid
patijn	houten schoeisel, houten blok
patr.	afk. patrini, paterni
patraster	stiefvader
patre absente	bij afwezigheid van de vader
patrem	vader
patrem designare recusavit	weigerde de vader te noemen
patrem nominavit	als vader noemde
patres	voorouders
patria	land, vaderland, geboorteland (stad)
patria caesarea	land behorend tot de keizer
patria imperialis	zie patria caesarea
patriarch	oppervader, aartsvader
patrima	minderjarige dochter (waarvan de vader nog leeft)
patrimoniaal erfachtig,	tot het vaderlijk erfdeel behorend, van de ouders geërfd of meegekregen
patrimoniale-goedren	patrimoniale goederen, vrije erfgoederen, erfhave
patrimonie	vaderserfenis, vadersgoed, vaderlijk erfdeel
patrimus	minderjarige zoon (waarvan de vader nog leeft)

patrina	doop hefster, doopmoeder, meter
patrini	doop ouders, peter en meter
patrinus	peter, doopheffer, doopvader
patriot	vaderlander, liefhebber van het vaderland
patris	van de vader
patris soror	vaderszuster, tante
patrocineren	voorstaan, verdedigen
patronaatschap	priesterlijk inkomen
patronage	patronaatschap, huishouderschap, huisvaderschap
patroniemen	vadersnamen, bv. Jan pieterszoon, Catharien jacobsdoghter
patronymicum	vadersnaam
patroon	voorstander, huisvader, voorbeeld
patruelles	neven,en nichten in de tweede graad, waarvan de beide grootvaders broeders zijn
patrueles	volle neven, volle nichten, waarvan de vaders broers zijn
patruelis	neef, zoon van een broer
patruus	oom van vaderszijde
patruus magnus	oud - grootoom
patruus major	achter -oudoom, achter -grootoom
patruus maximus	betovergrootoom, betoveroudoom
pattakons	betaalmiddel, meestal met de vermelding Brabant Maastrichter cours. de Brabantse patagons een zilveren munt met een waarde van 48 stuvers (wisselkoers Maastricht)
pauper	arm
paupercula	arm vrouwtje
pauperculus	arm mannetje
paur	boer
pauseren	verpozen, rusten
pautenier	zwerver, landloper
pavais	schild met been lange staaf om het vast te zetten
pave	straatweg
paveersele	plaveisel
paveersteen	vloersteen

paveertichel	vloertegel
paveier	straatmaker
paveljoen	tent, veldtent
paveren	bestraten, betegelen
pavey	vloerstenen, natuursteen tegels
pax	vrede
paydach	betaaldag
payement	brokkelgeld, kleingeld, betaling, betaaldag, ook straf
payien	niet christelijk, dus alle overige godsdiensten etc.
pays	pax, vrede
pd	afk. pro deo, gratis, zonder betaling
pecceren	zondigen, misdoen
peciam terre emit	een stuk grond kopen
pecias terre	stukken grond
pecora	vee, koeien, kalveren
pectoralis morbo	door een borstkwaal
peculieel straf	geldstraf, in geld te betalen straf
pecunia	geld
pecunieel	geldelijk
pecus	vee
pedagium	tol
pedagoge	tuchtmeester, leermeester, huislijk leermeester
pedant	waanwijze, kindermeester, schoolvos, verwaand
pedanterie	kinderwerk, leurderij, schoolvosserij (bekrompen leermeester), waanwijsheid
pede	stok met ijzer beslagen en uitstekende spijkers op de kop, ook te voet, laag bij de grond
pedeken	paadje
pedel	laag land, broekland, veenland, ook bode aan universiteit
pedellant	zie pedel
pedes	voetganger voetknecht
pedestaf	zie pede
pedestantelijk	op staande voet
pedisequa	dienstbode, kamermeisje

peditis	van de voetganger
pedriere	soort blijde, werptoestel voor stenen en kogels
peede	zie pede
peerdeken	kleine munt
peerdenkerkhof	ongewijde begraafplaats, vaak het galgenveld
peeter (gouden)	betaalmiddel, gouden munt ca 1360 -1480
pegelaer	ijker van hoogten waterstanden
peilscael	peilschaal
peine	straf, verlegenheid, nood, moeite
peken	met pek besmeren
peket	inhoudsmaat voor vloeistoffen
pekneus	kleine erker uitbouw boven de poort met gaten in de vloer om pek te laten vallen op aanvallers grenspalen van een land, terrein inslaan
pelen	
pelle	doodskleed, lijkkleed, doodslaken, ook schandpaal
pellegrim	pelgrim, bedevaartganger
pellegrimage	bedevaart
pellelaken	laken waarmee het schavot werd bekleed
pellewever	zijdeweaver
pellex	bijzit, concubine
pelliceum	een soort pelzen borstrok
pellifex	bontwerker, ook leerlooier
pellio	zie pellifex
pellore	wapenrok
pellorijn	schandpaal
pelmolen	windmolen voor voornamelijk het malen van graan zoals gerst, spelt, boekweit. Ook vaak als kafmolen aangeduid
pelse	met bont gevoerd kledingstuk bepaaldelijk: een onderkleed ook gedragen over het blote lichaam
pelsemakere	bontwerker
peltenier	zie peltier
peltier	bontwerker
peluw	kussen, stijf langwerpige onderkussen, ook extra hard kussen
pelvarius	ketelmaker, bakkenmaker

pelvifex	(metalen) schalen en schotel maker
pelzer	bontwerker
penael	betrekking hebbende op straf
penael decreet	strafvordering
penden	beslag, leggen op gijzelen
pender	zie penden
pender	brouwer
pene	de straf (of geldboete), gesteld op de overtreding van de politieverordening of op het niet nakomen van een aangegane verbintenis, ook boete
pene extraordinaire	een bijzondere straf, een buitengewone straf
penen	straffen
penesticus	opkoper
penentie	berouw, leedschap, leedwezen
penetreren	doordringen
penewaren	koopwaar met geringe waarde
penitentia	berouw (bij biecht)
peniteren	van het recht gebruikmaken om af te zien van een koopovereenkomst ook berouw hebben
pennicleen	leen met een vaste jaarlijkse opbrengst in geld
pennincboete	geldboete
pennincbrief	schuldbrief
pennincgierich	vrek, inhalig
penninckrente	geldrente, gevestigde rente in geld
pennincrente	rente in geld te voldoen
pennincsac	geldbuidel
pennincvat	geldkist
penning	gewicht, 1 penning = 1/240 of 1/270 pond ook als zilveragehalte bekend, 12 penning = 1000/1000 (zuiver zilver), 1 penning = 12 greinen ook oppervlaktemaat, penning is synoniem voor vierkante koningsroede, = 1/240 pondemaat
penningen	betaalmiddel, 12 penningen = 1 schelling
pennoen	wimpel of vaan aan een lans
pensator	ijkmeester
penschier	pensier

pensejager	sroper
pensier	iemand belast met het beheer
pensionaris	loontrekker, stadsraadgever, raadsman, loontrekkend raadsman ook rechtsgeleerd ambtenaar van een stad, vast bezoldigde rechtsgeleerde raadsman slagersknecht
pensman	
pentecoste	Pinksteren, de 50e dag na Pasen
penultima	de voorlaatste dag (van de maand)
penwerde	een kleine hoeveelheid
penwerden slyten (bij)	in het klein verkopen, iets in kleine partijen verkopen
peperbos	brijpot
peppel	gepeupel, volk, gespuis, het grauw = ratelpopulier
per	door
per accidens	bij geval
per duos dies aegrotavit	hij was twee dagen lang ziek
per matriomonium subsequens ligimatus	door het huwelijk van zijn ouders alsnog gewettigd kind, ook vaak als afkorting p.m.s.l.
per me	door mij
per oratie	besluiten, slotrede, samenvatting van de rede
per oren	sluitreden, reden van sluiten
per procuratie perquisitie	gerechtelijk onderzoek, nasporing, huiszoeking
per procurationem	door (of bij) volmacht,
perceelplan	kadasterplan, perceelkaart, kadasterkaart
percento	ten honderd
perche	teken van gezag, roede, staak
percipiëren	ontvangen, vatten, begrijpen
perckmeister	mijnbouwmeester
perdeelsvrouwe	bordeelhoudster
perdurabel	gedurig
peregrinatie	uitlandig , omzwerving in een vreemd land ook reizen, landreizen
peregrinus	pelgrim, vreemdeling, van elders afkomstig
peremptoir	uiteindig, uitvoerbaar, beslissend, afdoend ook onherroepelijk, laatste uitstel
perfect	volmaakt

perfectie	volmaaktheid
perfidie	ontrouw, trouweloosheid
perhonestus	weledele
pericliteren	wagen, bestaan
periculeuse	gevaarlijke
periculosus	gevaarlijkst
periculum mortis	stervensgevaar
perijkel	gevaar, noot
perime(e)ren	doden, te niet doen
periode	punt, stip, omloop, volzin, uitgang, lid, volloopping
periphrasis	omspraak
peripneumonia	longontsteking
peritus	ervaren
perjurie	eedbreuk
perlen	parels
permanent	vast, bestendig
permanentie	verblijvendheid, spreekuur, doorlopende dienst
permissie	verlof, toestemming
permissie	toelating, verlof
permitteren	zie permittieren
permittieren	toestaan, toelaten
permoveren	beroeren
permutatie	wisseling, mengeling, verwisseling, omzetting
permuteren	zie permutatie
pernitieux	schadelijk, verderfelijk
perpetreren	bedrijven
perpetuël	altijd durend, eeuwig
perplex	verbaast, radeloos, bedremmeld, beteuterd
perplexiteit	verbaasdheid, radeloosheid
perpoent	wambuis voor onder een harnas
perquire(e)en	doorzoeken, onderzoeken, uitvorsen
perquisitie	onderzoek, nasporing, huiszoeking
perscruteren	nazoeken, doorzoeken

perse	door hem zelf, uit hem zelf
persecuteren	vervolgen
persecutie	vervolging, vervolging om geloof
persemaert	woekeraar
persemtafel	bank van lening
persequeren	martelen, doodmartelen
persevant	leerling-heraut
perseverantie	volharding, volstandig
persevereren	volharden
persijn	peterselie
persiste(e)ren	op iets blijven staan, volharden, stand houden, bevestiging van een vorige verklaring ten overstaan van het gerecht
persisteren	aanhouden, bijblijven
persona	pastoor, een persoon
personagie	rolspeler, kamerspeler
personeel	hoofd voor hoofd, ondergeschikten
personele actie	personele actie, opspraakrecht
personen	personen, lieden, luiden
personne titrée	iemand van adel, iemand met een titel, voornaam persoon
persoonsleen	een leen waarvoor de leenman zwerde om zijn heer tegen iedereen en met al zijn goederen te verdedigen
perspective	doorschouwing, doorzichtig
perspicuitas	duidelijkheid
perstringeren	bedwingen
persuaderen	vroedmaken (verstandig zijn), aanraden, overreden, bepraten, overtuigen, overhalen, doen geloven
persuasie	zie persuaderen
persuatie van ymand (sonder)	(zonder) dwang van iemand
persvloot	bakje voor te kaas te persen
perszeunis	zie persvloot
pertinent	behoorlijk, na den eis
pertinentibus	met de grond en alles wat ertoe behoort
pertinentie	geschiktheid, beschikkelijkheid

perturbatie	beroering, verstoring
perturbe(e)ren	beroeren, verstoren
pervers	verkeert, verdorven, onnatuurlijk
perverteren	verkeren, omkeren
perykél	gevaar
pese	boogpees, strik om dieren te vangen
peseric	penis van dieren
pestrager	drager die de pestlijders compleet met bed en laken, kleding etc naar het pesthuis moest dragen
peste	aan de pest
pestilencyhuijs	pesthuis, huis waar de pestlijders werden samengebracht.
pestilentii	de pest
pestman	aangesteld persoon die de pestlijders naar het pesthuis of naar het graf moest brengen
pestmeester	controleur die pestlijders controleer op genezing
pestroede	staf die de pestlijder moest dragen als herkenningsteken
pet	waterput
pete	doopvader, doopmoeder
peter	doopheffer, zie ook pete
petit	klein
petitie	begeerte, eis
petitoir	zaakseigen, vervolgbaar
petitoire actie	een zaak die in den grond en ten principalen vervolgt moet werden
petmolen	molen om water uit put op te pompen, meestal voorkomend in weilanden
petri ad cathedram	pieter stoel, een dag die gevierd word op 22. februari
petter	peet
petulant	dartel, brooddronken, opbruisend, uitgelaten
peul	kussentje, stijf langwerpig onderkussen, ook extra hard kussen
peuldoeken	kussensloop om de peul
peupel	het gemene (totale) volk, gespuis, het volk
peyne	breuke?, straffen
pf	afk. procureur fiscal, procureur voor de belastingen

pfaider	hemdenmaker
pfeifer	fluitist
pfettenhauer	bouwvakker, timmerman
pfister	bakker
pfragner	handelaar
phantasia	inbeelding
phantasmata	inbeelding, spoken
pharmacopola	apotheker, handelaar in zalven
phillippuspenninck	betaalmunt, 1 penninck = 15 stuivers
philosooph	wijsgerig, wijszuchtig, wijsgierig
philosophie	wijsgerigheid, wijsheid, wijsgierigheid, wijswording, wijsheidszucht, wijsbegeerte
phiole	snaarinstrument met strijkstok, fles
phlebotomarius	aderlaten
phrenesis	krankzinnigheid
phs	Philips
phthisicus	teringlijder
phtisis	tering
piæ memoriæ	zaliger gedachtenis
pibeziender	piskijker om ziekte vast te stellen
picant	stekelig, scherp, spits, steekachtig, netelig, smaak / zinnen prikkelend
pichure	maailoon
picke	snoeimes, pikhouweel
picke	pikhouweel
pickelaar	steenhouwer
picker	steenbikker
pickerie	dakstro, dekstro
picoreie	strooptocht, het stropen
pictacarius	hersteller, schoenlapper
pictor	schilder, kunstschilder
pie	pij van grove wollen stof
pietas	vroomheid gehoorzaamheid
pieteit	godvruchtigheid
pietemaent	september

pietersdach	40596
pijlwicht	weegschaal
pijnachtich	strafwaardig
pijncamer	folterkamer, pijnkamer
pijncamere	zie pijnkamer
pijnder	arbeider, zakkendrager
pijnder	zakkendrager, schouwer
pijnlijcheit	onder moeilijke omstandigheden
pijnre	beul
pijnstoc	folterwerktuig
pijp	inhoudsmaat voor wijnolie en natte waren, 1 pijp heeft overal een eigen inhoudmaat
pijpegaal	kruiwagen
pijpegael	kruiwagen
pijpkam	tinnen kan
pijzel	kleerkast
pike	lans met platte ijzeren punt
pikker	gauwdief, zakkenroller
pil	zie pille
pilae memoriae	zaliger gedachtenis
pilearius	hoedenmaker
pileo	zie pilearius
pille	geestelijke zoon of dochter, petekind, doopkind
pillegave	doopgeschenk
pilleren	plunderen, stelen
pillerie	zie pilleren
pilorisatie	veroordeling tot de schandpaal
pilotingaren	garen van plooitwol, wol die van de vacht is af gestoken
pilter	bontwerker, huiden bewerker
pimpel	brandewijnlaasje
pinakel	siertorentje
pincerna	inschenker van de drank
pinecamer	folterkamer
pineel	tinne of trans van een gebouw

pinegelt	betaling voor het vervoer van goederen
pinen (enen)	op de pijnbank leggen
pineweek	lijdensweek
pineweke	week voor Pasen, de Goede week voor Pasen
pinkernscoe	schoen van kalfsleer
pinsbek	legering van koper en zink, vooral voor horlogekasten gebruikt
pinsoen	zie pondemaat
pint	inhoudsmaat voor graan en droge waren, 1 pint = 1/35 schepel, maar ook gezien = 1/2 kan en 1/128 zak, ook inhoudsmaat, 1 pint = 2 stoop = 4 mutsjes = ca. 0,6 ltr, ook gezien 1/4 stoop
pion	voetknecht, soldaat
pionier	grondwerker aan een schans
pipegael	zie pipegale
pipegale	kruiwagen
pipere	fluitspeler
piqueeren	steken, stikken met kleine teken, krenken
piqueren	steken, iemand hatelijk zijn, heimelijke haat
pirmeider	perkament bewerker
piroen	gedenkzuil
piscator	visser
piscina	viswater
pishuus	toilettruimte, privaat
pislappen	luiers
pisse	urine
pissijn	vijver, waterkom
pistavernen	kleine kroeg of taverne
pistele	brief
pistolet	munt 17e-18e eeuw, gelijk aan 70 stuivers
pistor	bakker
pistrix	bakkersvrouw
pitaker	zie aker
pitanciën	geschenken aan nonnen en monniken voor bidden op de jaargetijden van de schenker

pius	vroom, trouw
pl	afk. pluviôse, maand van de regens
plaatsbezorger	kwartiermeester
plaatsteker	graveur
placcaat	plakceel, plakschrift, bevel
placcaet	plakkaat, publicatie
placcaten	bevelen
placide	vreedzaam
plackaert	schriftelijk bewijsstuk voorzien van een zegen
plackaertsbrief	bevellschrift
placke	betaalmiddel van geringe waarde
placmeeuwe	zilveren munt
plade	uitstekende punt van het dak
pladermolen	kleppermolen, de wieken maken een klapper geluid
plagge	Uitgestoken heide plag
plagger	heide-zoden steker voor de koeienstal
plain	effen, gelijk
plainte	klacht, aanklacht, aangifte
plaisant	lustig, vrolijk
plaisier	lust, vrolijkheid, vreugd, vermaak
plaisirs de la chair	vleselijke geneugten
planeet	zweef-ster, dwaal-ster
planeren	schaven, effenen, slechten
plankise	houten verdedigingsmuur van steden en burchten
plantagie	de beplanting, de begroeiing, de tuin
planum	plat
plastes	beeldhouwer
plate	stalen uitrustingsstukken die boven de halsberg werden gedragen
platea	straat, steeg
platijnen	klompen of pantoffels, houten schoenen
platijnhout	hout waarvan klompen worden gemaakt
plattijnen	zie platijnen

plauderen	handklappen
pleb.	afk. plebanus, pastoor, geestelijke
plebaan	zie plebues
plebanus	pastoor van een bisschopskerk (kathedraal)
plebeus	een man van geringe soort, een platter, ook pastoor aan een bisschoppelijke kerk,
plecht	gerechtelijke erkenning van een geldschuld, waarvan een gerechtsbrief is opgemaakt
plecht op goet	hypotheek
plechtboec	het register, waarin de schuldbekentenissen voor schepenen werden opgetekend
plechtbrief	de gerechtsbrief opgemaakt van de erkenning in rechte van een geldschuld
plechten binnen (veertien) dagen	schuldbekentenissen op korten termijn, zonder vestiging van renten
plechten in het regyster"	schuldbekentenissen op korten termijn, waarvan alleen een aantekening in het schepenboek werd gemaakt en geen schepenbrief afgegeven
plechten verplegen	een schuld in rechte erkennen.
plechtich (later pligtig)	door een plecht tot betaling verplicht, verbonden
plechtig	zie plichtich
plecker	stukadoor
plegten	zie pligten
pleidoi	verdedigingsrede, geding, dingtaal
pleie	martelwerktuig, verdachte werd uitgerekt met dit apparaat
plein	effen, gelijk, vlakke open ruimte
pleinlijk	volkomen
pleisteraar	leemstucadoor, ook wand en plafondafwerker met gipsmortel
pleite	zie pleitschip
pleiten	een proces tegen iemand voeren, iemand vervolgen in een rechtszaak
pleitenaar	schipper op een pleitschip
pleiter	persoon die iemand in rechte vervolgd
pleitschip	platboomschuit
pleken	Mazelen of vlekken op de huid hebben
plemper	visser op een plempschuit
plempschuit	vissersboot

plenipotentiaris	gevolmachtigde
plenipotentie	volmacht
plenitude	volheid
pleuritide	wegens pleuritis, borstvliesontsteking
pleydoy	geding, dingtaal, pleidooi, verdedigingsrede
plichtboec	register waarin opgetekend alle in rechte erkende schulden
plichtbrief	gerechtsbrief opgemaakt van de erkenning van een schuld
plichtich	door een "plicht" tot betaling verbonden, tot iets verplicht zijn
pligten	plichten
ploech	ploeg
ploech(h)arnasch	onderdeel van een ploeg
ploechgangen besittende	land geschikt om te ploegen en te zaaien
ploechghehinghe	beploegbaar akkerland
ploechiser	ploegschaar
ploechrecht	recht van de afgaande pachter op een deel van de oogst
ploechwinne	akkerbouw
ploeger	landbouwer, boer
plogemeker	boer, ploeger
plogge	houten nagel
plombete	knots, met lood gevuld slagwapen
plombeye	met lood gevulde knots
plompe	baksteen, afm. 7x3x2 duim
plonderie	zie plunder
plonderije	afgedankte rommel, oude kleren, vuilnis
plonderinghe	kleine huisraad
plootwolfe	van de vacht afgestoken wol
ploten	het vruchtgebruik hebben
ploter	leerlooiër
plotte	korte degen, soort dolk
plouch	ploeg
pluderoien	twisten
pluisen	oude kleren

pluisteren	beroven, plunderen
plukken	beroven
plumbarius	tinnegieter
plumetse	kussen, matras
plunder	alle kleine dingen noodzakelijk in een huishouding
plunderkast	rommelkast
pluraliteit	meerderheid
plures alii	veel anderen
plurimi	zeer veel anderen
plurimi ahi	zie plures ahi
plurimi alii	zie plures alii
plurimum reverendus	zeer eerwaarde
pluumcussen	verenkussen
pluumcussen	verenkussen
pluv	afk. pluviôse, maand van de regens
pluvia	regen
pluviôse	januari
pneteren	broodbakken
pntie	afk. presentie, aanwezig
pnxteravont	dag voor Pinksteren
pockmeester	kwakzalver die dacht ziekten te kunnen genezen
podager	jicht
podelpoel	modderpoel
poederpere	peervormige strooibus
poelage	zie poellage
poelagier	poelier, verkoper van geslacht gevogelte
poellage	hoender-gevogelte, kippen en hanen
poen	boete, straf, pijn
pœna	straf, misdaad
poensoen	dolkmes, steekwapen, ook etsnaald om te waarmerken, maat voor Franse wijnen
poentinge	de hoofdelijke omslag van de belastingen die moesten worden opgebracht
poentinge	het aanbrengen van gaatjes

poep(in)	arbeider (vaak uit Duitsland afkomstig) –in is een vrouwelijke arbeidster
poepen	afkomstig van büben, Duits voor “jongen”, ook hannekemaaiers (grasmaaiers uit Duitsland)
poerbus	specerijen (strooi)bus
poertwachters	poortwachter
poest	stal voor koeien met melkschuur
poeta	dichter
poete	hoer, prostituee
poète courtisan	hofdichter
poffet	aanrecht, buffet
poilledeine	kalkoen
point	punt, stip, verhandelstuk
pointijnghe	berekend het belasting deel van ieder die men verschuldigd was aan de vorst
poingnaert	korte puntige dolk, ponjaard
pointer	zetter der belastingen
pointwerk	klein karweitje
poirter	poorter
poirtmeester	burgemeester
poit	betaalmiddel, kleine munt uit ca 1615
poke	zie pook
pokhuis	ziekenhuis voor lijdens aan syfilis
pokken	syfilislijder, besmettelijke ziekte
pokmok	scheldwoord voor een door syfilis verminkt persoon
pol	hoerenloper, bezoeker van bordeel
pol	bedrogen echtgenoot
polaex	strijdbijl
poldergrave	poldersloot
polentarius	brouwerijknecht
poleren	polijsten
poleye	katrol, windas van een kraan
police	bestuur, regering
police van assurantie	verzekeringspolis
policie	de verordening waarbij het geregeld wordt

poligamie	veelwijverij
polijt	net, beschaaft, geslepen
polinier	poelier, verkoper van geslacht gevogelte
politie	burgerschap, burgerlijke regering, burgerstand
politieke resolutie (bij)	bij besluit van het stadsbestuur
politijcq	burgerlijk
poliz	verzekerbrieff, verzekeringsbewijs, polis
pollagier	zie poelagier
polleie	martelwerktuig, verdachte werd uitgerek met dit apparaat
polleye	zie paleye
polleye	katrol
pollicitatie	belofte
pollinctor	doodgraver
pols	polsstok
polye	kratrolblok
pomarius	groentehandelaar, fruithandelaar
pome	soort appel, deze droeg men bij zich tijdens bezoek aan besmette persoon
pomeridianam	na de middag
pomeridianus	s middags
pomme de terre	aardappel
pomp	afsluitbare duiker
pompa funebris	begrafenisstoet
pompe	statie, pracht
pompeux	prachtig
pond	betaalmiddel, 1 pond = 20 schellingen, sous, 1 pond = 240 penningen, derniers (d) ook gewichtsmaat, 1 pond = 16 ons, = 430-494 gram
pond (medicinale)	gewichtsmaat, 1 pond = 12 ons
pond (oude)	gewichtsmaat, 32 pond = 13 kg, 1 pond = 406 gram, 0,437 voor boter
pond Vlaams	betaalmiddel, in 1700, 1 pond = één gulden
pondegoedskoooper	handelaar in vodden en lompén
pondelmaker	kopersmid

pondemaat	Friese landmaat, 1 pondemaat = 240 vierkante koningsroeden, in 1812 is de pondmaat vastgesteld op 0,3674 ha
ponden	schatten, taxeren, begroten, berekenen
pondereren	overwegen
pondgaarder	verkoper van graan van derden
ponjaard	korte puntige dolk
ponsoen	graveer - of etsnaald
pont	platte vrachtschuit op de binnenwateren, ook als veerboot te gebruiken
pontgelt	aandeel in een hoofdelijke aanslag
pontifex	bisschop
pontifical	pauselijk, priesterlijk
pontsnider	zakkenroller
pooi	pui
pook	wolmaat voor handel in Engelse wol, 1 pook = 1/3 scarpelier
poortbaljuw	stadshaljuw
poortclocke	grootte bel boven de stadspoorten
poortdinge	rechtszitting op vaste tijden, meest drie - of viermaal in het jaar
poorterbrief	een door de overheid aan een poorter uitgereikte verklaring, dat hij burger is
poortergelt	een soort belasting om zijn poorterschap te behouden
poorters	inwoners van een stad, iemand die binnen de stadspoorten woont
poorterscamer	gevangenis voor poorters, ook de woning van een poorter
poorterschap	toestand van stedeling, rechten en verplichtingen van een burger, burgerrecht
poorterskint	kind van een poorter
poortersneringe	nering die in de steden alleen aan burgers is vergund
poorthoeder	poortwachter
poortklerk	stadssecretaris
poortman	poortwachter
poortschrijver	beambte die lijst opmaakt van in- en uitgaande burgers
pop	stropop voor het dichten van gaten onder de pannen tegen stuifsnieuw
popelbomen	populierenhout

popinarius	verkoper van gekookt en gebraden vlees , ook gaarkeuken
popmokmeester	kwakzalver die dacht geslachtsziekten (venuskwalen) te kunnen genezen
populair	gemeenzaam, slechtaard, volks
populeus	volkrijk
populus	2e week van de advent
por	afk. prior
porpointe	zie porponte
porponte	wambuis dat de krijgslieden onder de halsberg droegen
portatijf	kamerorgel
portaverunt	hebben wettelijk en erfelijk overgedragen
porte-épée	degenriem
porte-manteau	staande kapstok
porterbrief	zie poorterbrief
porterbrief	zie poorterbrief
porthuus	stadspoort
portie	gedeelte
portwech	opengang om van een perceel naar de openbare weg te komen
poseren	zetten, stellen
positie	stelling, stand
positijf	gesteld, stellig, het geen men behoort te zetten, of waardig gesteld te worden
possederen	in het bezit hebben, bezitten
posseur	bezitter
posseßie	bezit, bezitting, eigendom, landgoed
possessoir	bezittelijk, recht om te bezitten, het bezit betreffende
possessor	bezitter, eigenaar, houder
poßibel	mogelijk
poßideren	bezitten
post	na, sedert, nadat
post alium	na de andere, na het andere
post denuntiationem ternalem	na de drie roepen
post hominum memoriam	sinds mensenheugenis

post meridiem	na de middag
post partum	na de bevalling
post prandium	na de middag
post scriptum	naschrift
post susceptum baptismum	na het ontvangen van het doopsel
post trinam proclamationem	na de drie huwelijksafkondigingen
post(h)uma	post(h)umus
post(h)umus,	postuum, geboren na de dood van de vader
postea	naderhand
posterii	nakomelingen
posteritas	nakomelingschap
posteriteit	nakomelingschap, afkomst
posterne	geheime deur, achterdeur
posterus	later
posthumus	een kind dat na de dood van zijn vader geboren werd
postille	uitlegging, korte verklaring
postmeridianus	s middags
postmis,	zie posthumus
postponeren	uitstellen, achter stellen, verschuiven
postquam	nadat
postridie	daags daarop, op de volgende dag
postuir	stal, gestalte
postulant	eiser, verzoeker in een rechtszaak, aanzoeker om een post.
postulata	begeerten, eisen, vereisen
postulatie	afeisen, afvorderen, eisen
postuleren	zie postulatie
postumus	zie posthumus
pot	inhoudsmaat vloeistoffen = ca 1,5 ltr
potage	eenvoudige spijs, kan zowel met groente als met meelspijs zijn bereid
potas	ingedikt restant van uitgeloogd houtas om aardewerkpotten waterdicht te maken
potens facere	handelsbevoegd
potent	machtig, vermogend

potentaat	geweldheer
potentie	vermogen, macht
pothuis	halfbovengrondse uitbouw boven een kelder
pothuve	pothelm
potje	inhoudsmaat, 1 potje = ca 1/16 kan
potmeester	armenvoogd
potschuit	open schuit, met een boom wordt vooruit geboomd
pottagelepel	groente opscheplepel
potter	pottenbakker
potteslijtster	verkoopster van potten
pounder	zie unster
pour acquit	voor ontvangst voldaan
pour cause	niet zonder reden
pour suit	navolging, vervolg
poursuiveren	vervolgen, najagen, aanhouden
pousseren	aanstouwen, aandrijven
practicijns	advocaat, notaris, rechtsgeleerden
practicus	medicus
practijk	bewerking, handelgreep, onderwind, handhaving
practizijn	bewerker, uitwerker, recht beoefenaar
prädikat	kenteken, bv AVon@ bij Duitse adel
præ, pre	voor
præ.	afk.praeceptor, schoolmeester, onderwijzer
præceptor	schoolmeester, onderwijzer
præco	omroeper
præcox partus	te vroeg geboren
præcursor Christi	Johannes de doper
praedicta	zie pædictum
praedictus	zie pædictum
prædio	gisteren
prænobilis domina	weledele vrouwe
præfectus	beheerder, voogd
præfectus	voogd

prægnans	zwanger
prælegatum	vooruitmaken
præminentie	voortreffelijkheid
præmissis proclamationibus	na de roepen, na de huwelijks -afkondigingen
præmissis tribus bannis	na de roepen, na de 3 huwelijks -afkondigingen
praemittendis	nadat gezegd was, wat gezegd moest worden
præmunitus	voorzien van
prænobilis	edele, edel
praenobilis dominus	weledele heer
præpositus	geestelijk een rang lager dan abt
præsens(ntis	aanwezig, tegenwoordig
præsentes	in aanwezigheid van
præsentiibus	in aanwezigheid van
præsentiibus (ut) testibus	in de aanwezigheid der getuigen
praesentie	zie præsentes
praeses	zie præsēs
præsēs	president, voorzitter, hoofd
præsidiarius	behorend tot het garnizoen
præstes	leider
praet, preet	weide
praetendens	aanstaande (echtgenoot)
praetendentis	van de aanstaande (echtgenoot)
praetenderen	eisen, voorwenden, afvorderen, rechtswanen
praeter	uitgezonderd, min , wegens, behalve
praetor, pretor	schout, burgemeester, beheerder, voorzitter
praetorium	stadhuis
prævenieringe	voortzetting
prævia dispensatione	na het verkrijgen van de dispensatie
prævie	tevoren
præviis sponsabilus et tribus banis	voorafgegaan door ondertrouw en door de 3 huwelijksafkondigingen
præviis tribus bannis	voorafgegaan door de 3 huwelijks -afkondigingen
prævius	voorafgaand
prævus tribus bannis	na de drie roepen

prairial	mei
prata	zie prati
prati	wei, weide, weiland, weiden
praxator	brouwer
praxis	daad, doening, oefening
pre	voor
pré-gelt	soldij
prealable	vooral, eerst
prebendarius	zie prybende
prebende	recht op proviand, mondkost, ook op rente ook prove, inkomsten, priesterlijk inkomen aanbieden
prebere	
precario	ter bede
precarium	belasting
precedens	voorafgaande
precedent	voorgaande
precedente	met het voorafgaande, voorrang, voortred
precederen	voorgaan
precelleren	te boven gaan, uit muiten, overtreffen
precept	gebod
preceptie	bevel, bevelen
preceptor	meester, leraar, leraar klassieke talen
preceptoraat	leraarsambt
precijs	juist, stip
precipitatie	overijling, verhaasting
precipiteren	overijlen, neerstorten, verhaasten
precium	de prijs, de waarde
preco	omroeper
predecesseur	voorganger, voorzaat
predestinatie	voorschikking, voorbestemming, voorbeschikking
predestine(e)ren	voorschikken
predicant	voorganger, uitroeper, preker
predicatie	voorlering, leerreden, preken, verkondiging

predictie	voorzegging
predikheerin	witte non, behorend tot de orde van de Predicheeren, (Dominicanen / Jacopijnen)
preëminentie	uitstekendheid, voortreffelijkheid, uitsteek
preet	weide
preferentie	voordeel, voordeling, voortrekkerij
prefereren	voordelen, voortrekken, meerachten, voor een ander gaan, de voorkeur geven
prefigeren	voorbestemmen
prefixie	zie prefigeren
pregnant	dringende, zwanger, zinrijk, overmatig, scherp geformuleerd
preimeren	doden, te niet doen, uit doen
preintimare	opzeggen, van te voren aankondigen
prejudiceren	beschadigen, veroordelen
prejuditie	nadeel, vervoordeling, achterdeel, vooroordeel
prelaat	kerkvoogd
prelaet	abt
prelaters	bestuurster van een stift (klooster)
prelature	kerkvoogdij
prelecture	voorlezing
prelegaat	erfmaking ter bevoordeling boven anderen van gelijke graad
prelegateren	vooruitmaken, bij prelegaat vermaken
preludium	voorspel, voorteken, voorloper, inleidend stuk
prematuur	onrijp, ontijdig, voorbarig, te vroeg
premie	wedde, loon, prijs, verering, verzekerd geld, beloning,
premier	eerste
premier témoin	eerste getuige
premissen	voorzendingen, het gene voor henen gaat
premitteren	voorzenden, voor heen zenden, voorafzenden
premium pudicitiae	kransgeld
prender	rover
prent	houten koekvorm om figuren te maken, bv sinterklaaspop
preoccupatie	voorkoming, vooropneming, voorinneming

preparatie	toebereiding, voorbereiding, gereedschap, bereiding
preparatoir	toebereid, bij voorraad
prepareren,	toebereiden, voorbereiden
prepositie	voorzetsel
prepositus	proost
preposteratie	verkeerd omdoen
prepostere	verkeerd, het achterste voor
prerogatief	voordeel, voorrecht
presatie	voorreden
presbyter	ouderling, priester
presbyteriaal beginsel	beginsel dat de kerk wordt bestuurd door de kerkelijke vergadering
presbyterium	college van ouderlingen
prescientie	voorwetenschap, voorwetendheid
prescriberen	voorschrijven, verjaren
prescriptie	verjaring, bevel, voorschrijven, verordening, ook verjaring, verlies van een recht omdat er niet tijds gebruik van is gemaakt
presdicte	voornoemde
present	tegenwoordig, een geschenk
presentatie	aanbieding, overdragen
presenteren	aanbieden, overdracht
presentia	aanwezigheid, deze akte
presentibus testibus	in aanwezigheid van de getuigen
presentie	tegenwoordigheid, aanwezig
presentie van (ter)	in aanwezigheid van
preservatie	behoeden voorbehoeden, bewaring
preservatijf	voorbehoedend bewarend
preserve(e)ren	preserveren, behoeden, behouden, beschutten
preses	preses, voorzitter, opperste
president	president, voorzitter, raadshoofdman
presidentie	voorzitting, leiding geven
presideren	voorzitten, leiding geven
presser	drukker
presseren	achter de voden zitten, spoedeisend, dringend,

	haast hebben
prestantie	overtreffen
presteren	betonen, te weeg brengen, volvoeren, goed doen
prestito juramente solemn	naar behoren de eed afgelegd
presumeren	vermoeden, aannemen, ervan uitgaan, wanen
presumptie	presumptie, vermoeden, waan, laatdunkendheid
presumptueux	verwaand, vermetende, laatdunkend
presupponeren	vast stellen, voor heen bedingen, vooronderstellen
presuppositie	vaststelling, voorbeding, vooronderstelling
pretendieren	beweren, voorwerpen, aanspraak maken op
pretenselick	zogenaamd,
pretentie	aanspraak
pretentie	eis, afvordering (verlangen), voorwending, rechtswaan
preteriëren	voorbijgaan
pretext	deksel, voorwending tot een schijn, tot een dekmantel
pretieux	kostelijk, dierbaar
pretium, precium	de prijs, de waarde
pretor	burgemeester, provoost
preuve	proeve, bewijs. item, geestelijk inkomen
prevaleren	overtreffen, te boven gaan
prevaricatie	overtreding, te buitengaan, vergrijping
preveniëren	voorkomen
preventie	voorkoming
prevoost	zedenstraffer, tuchtvoogd, tuchtmeester, drost, geweldige
pridie	daags (er) voor, gisteren
pridie nata	de dag er voor
priem	de tijd tussen 5 en 9 uur >s morgens
priemdrager	moordenaar, struikrover
priestrage	pastorie
prijs boecken	waarin de zettters de 'prijzen' (schattingen) van landerijen optekenden
prijzers	schatter

prijisie	schatting
prijster	taxateur van goederen
prikskenbroot	klein broodje, voor een prikje gekocht
prima	de eerste dag (van de maand)
prima hora	de eerste uren na zonsopgang, hebben vooral de belangstelling in de kloosters
prima noctis	één uur 's nachts
primaat	opperkerkvoogd, eerste, hoogste geplaatst
primo	ten eerste, aanvankelijk, de eersten
primogeniture	eerstgeborenschap, eerstgeboorterecht
primogenitus	eerstgeboren
primogenituur	eerst geboorterecht: voorrang van kinderen uit een eerste huwelijk
primus	eerste, voorste
princeps	prins
principaal	voornaamste, zaakwillig, zelf schuldig
principaelbrief	de perkamenten brief, waarbij een andere brief, die daarin iets wijzigt, getransfixeerd is. ook een acte die wijzigingen brengt in een andere of oudere acte .
principe	beginsel
princken	loeren
prins	prince, vorst, voogd, hoog. overheid
prinsdach	dag waarop de prins in de rederijderskamer een dicht wedstrijd uitschreef
prinsen daalder	munt 17e-18e eeuw , gelijk aan 37 soms 35 stuivers
priore anno	het jaar tevoren
prisatie	waardering
prisen	schatten, taxeren, waard achten,
prisen (iet)	goedkeuren.
priser	zie priseren
priseren	waarderen, schatten
prisering	zie prisie
prisie	schatting, taxatie, vooral om te weten of daarmee een schuld of belasting kan worden betaald
prisieringe	zie prisie
privaat	toilet, ook gemak genoemd

	ook afgezonderd, bijzonder
privatie	ontneming, ontbering, beroving
prive	bijzonder
priveren	ontnemen, ontzetten, beroven
privigna	stiefdochter
privignus	stiefzoon, een uit een eerder huwelijk van de moeder geboren zoon, (van een andere vader dus)
privilege	een bijzonder recht of vrijheid welk de landsheer verleende aan zijn leenmannen, steden etc.
privilegeren (iet)	een voorrang, voorrecht aan iets verlenen.
privilegie	voorrecht, handvest
privelesiën	privileges
pro	voor, ten behoeve van, in plaats van
pro animae suae refrigerio	tot verkwikking van zijn ziel
pro anno	voor een jaar
pro contant	voor gereed geld
pro deo	gratis (om Gods wil)
pro expensis litis	t.b.v. de kosten van...
pro iuribus pastoris	voor pastoorsrechten
pro memoria	ter herinnering
pro pe	dicht bij
pro qua	in wiens plaats, voor wie
pro quibus absentibus suppleverunt	die bij hun afwezigheid vervangen werden door
pro quo	zie pro quao
pro quo absente supplevit	die bij zijn afwezigheid vervangen werd door
pro re nata	naar de aard van de zaak
pro se et suis	voor hem en de zijnen
pro tempore	voor de tijd van
pro ut dat scripto	zoals / opdat het schriftelijk gegeven is
proamita	zuster van overgrootvader
proavia	overgrootmoeder
proavitus	van de voorouders geërfd
proavunculus	broer van een overgrootmoeder

proavus	overgrootvader
probabel	bewijsbaar, waarschijnlijk
proband	eerste persoon in een genealogie -overzicht
probatie	proeftijd, beproeving, zich bewijzen, proef
probator	munt keurmeester
probatum est	het is proefondervindelijk goed gebleken
proberen	beproeven, bewijzen, waarmaken
probleme	leerbeeld, vraagstuk, werkstuk, vertoog, voorstel, vraagstuk
proc.	afk. procurator. volmachthebber, plaatsvervanger, advocaat, woordvoerder
procarius	varkenshoeder
procedeerde uuyt	voortkwam uit, gevolg was van
procederen	voortgaan, voortvaren, dingen, pleiten, bevorderen
procederende personen	dinglieden
procedure	voorgang, dingtaal, pleithandel, bepleiting
proces	geding
proceßie	ommegang
proche voisin du defunt	naaste buur van de overledene
prochiepaep	parochiepriester
prochipaep	pastoor
prochischoole	school behorend tot de parochie of kerspel
prochyaens	parochianen
proclamatie	uitroep
proclamatio, -ionis	afkondiging
proclameren	proclameren, uitroepen
procrastinatie	verdaging, uitstellen
procreare	verwekken, in het leven roepen, voortbrengen
procreatie	teling, voortplanting, verwekken van kinderen
procreatores	ouders
procreeren,(te...)	te verwekken, zich voortplanten
procul	ver
procula	zie procul
proculatorium	volmacht

procuratie	voorzorg, volmacht, last
procuratie ad lites	volmacht om een proces te vervolgen, ook volmacht bij geschillen
procuratie ad negotia	schriftelijke volmacht om zaken af te handelen, ook volmacht om enige zaken te beschikken
procuratie apud acta	algemene volmacht om zaken af te handelen
procuratio	machtiging
procurationis	zie procuratio
procurator	volmachthouder, plaatsvervanger, advocaat, woordvoerder, gemachtigde
procureren	verzorgen, voorzorgen
procureur	verzorger, pleitbezorger, volmacht, taalman, gevolmachtigde
procureur generaal	algemeen verzorger, gemeenteverzorger
procurvata	voortgekomen,
prodigaliteit	verkwisting
prodige	deurbrenger, kwistgoed, verkwisten, niet ontzien
prodige(e)ren	verkwisten, kwistig zijn met, niet ontzien
prodigeus	wanschapen, wonderbaarlijk
prodigus	verkwister (goederen zijn door het gerecht ontnomen)
prodogi	goederen van iemand die onder curatele is geplaatst vanwege verkwisting
product	uitbreng, uitkomst, uitgebrakte
productie	voortbrenging
proef	bewijs
proefmeester	ambtenaar door de gilden aangesteld tot het examineren van hen, die als lid willen worden opgenomen
proefpredicatie	voorbereidingspreek, voorafgaande aan de viering van het heilig avondmaal
proeve	bewijs
proeven (iet).	bewijzen.
profaan	onheilig, werelds, godloos, ongodsdienstig
profaneren	ontheiligen, ontwijden
profereren	uitspreken, uitten, voortbrengen
profes	vrouw die een kloostergelofte heeft afgelegd
profeßie	belijdenis, voorgeving, ambt, aangenomen dienst
professor	hoofdleraar, opperleraar, hoofdschoolmeester,

	hoofdbevorderaar, landsleraar
profesto (in)	de dag voor het feest
profiteren	vorderen, winning doen, winnen
proflige(er)en	neerslaan, neerwerpen
profluge(e)ren	ontspringen, voortvloeien
professionis suae	van beroep
profuge	toevlucht, voorvluchtig
profusie	kwistig, verplenging, overvloed, overdaad, verkwisting
progener	vader van de afstammeling
progenerare	verwekker
progenetrix	stammoeder
progenie	geslacht, afkomst
progenies	nageslacht, afstammeling
progenitor	stamvader
progenitus	nageslacht, zoon, afstammeling
prognosticatie	voorkennis, voorduiding
prognostiqueren	voorkennen, voorduiden, voorspellen
progredie(e)ren	voortgaan, voortschrijden, vorderen
progreßie	voortgang
prohibitief	verbieden, terughoudend.
prohibe(e)ren	zie prohibitief
prohibitie	verbod, verbod op invoer van bepaalde goederen
proiven	zie; proeven
proje	buit, roof, opbrengst van misdaad
project	voorwerp, ontwerp
projecteren	voorwerpen, ontwerpen
projiciëren,	zie projecteren
prolandus	de te ondervragen persoon
prolaps	verzakking
prolatie	voortbrenging
prolegomena	voorreden, inleidende opmerkingen, voorstudie
proles	nakomeling, afstammeling, kinderen ook gezien als onecht kind

proles illegitima	onwettig kind, bastaard
proles naturalis	wettig kind
proles spuria	onwettig kind, bastaard
prolis	kind, nakomeling
prolix	wijdlopig, langzaam, breedsprakig
prologe	voorrede, voorwoord, voorspel
prolongatie	verlenging, termijn verlenging
prolongeren	zie prolongatie
promatertera	zuster van de overgrootmoeder
promeridianus	in de voormiddag
promiſſio	belofte, toezegging
promittent	hij die de promesse ondertekend, die belooft
promitteren	toezeggen, beloven
promocondus	keldermeester
promoteur	voorsteller, voordenaar = die iets bevordert ?,
promotie	bevordering, voorzetting, rang verhoging
promotor	bevorderaar, hoogleraar bij promotie
promoveren	bevorderen, voorzetten
prompt	gezwind, zonder haken
promptitude	vaardigheid
promulgatie	verkondiging
promulgatio	afkondiging van een huwelijk
promulgeren	verkondigen
promus	keukenmeester
pronepos	achterkleinzoon, achterneef
proneptis	achterkleindochter, achternicht
prononceren	uitspraak doen van vonnis, bekendmaken
pronunciata	getuigenissen
pronunciatie	uitspraak, uitspreken
pronunciëren	uitspreken, vonnis geven, uitwijzen
pronuntiatie	uitspraak
pronuros	vrouw van een kleinzoon
proosdij	woonhuis van de proost

propagatie	voortplanting, uitbreiding, verbreiding
propago	nageslacht
propatruus	broer van de overgrootvader
proper	klein, dun, net
propheet	godstolk, voorbode, voorzegger
propheteren	voorzeggen, waarzeggen, preken, voorboden
prophetie	voorzegging, openbaring, voorboden
propia persona	in eigen persoon
propice	goedgunstig, toegedaan
propinquitas	nabijheid, bloedverwantschap, verwantschap
propinquus	verwant
proponent	nog niet beroepen theoloog, ook voorsteller, beginnend leraar
proponeren	voorzetten, voor slaan (voorstellen), voorhouden,
propooft	voornemen, voorhebben, onderwerp van gesprek
proportie	evenredigheid, gelijkmatigheid, verdeling, evenheid, evendeling
proportioneren	evenredigen
proposeren	voorstellen
propositie	voorstel, voorstelling, uitgesproken oordeel, stelling
proposten	uiteenzetting, voorstelling van zaken
proprie	eigenlijk
propriétaire	zie proprietarius
proprietaris	zie proprietarius,
proprietarius	eigenaar
proprietas	eigenschap
propriété	eigendom
proprium	eigen, eigenschap, ook wisselende gezangen van de mis, deel van het brevier
propter	wegens
proquibus	voor wie
proreta	kapitein
prorogatie	uitstel, verlenging, ook een voorovergeefverzoek, verdaging
prorogatie van jurisdictie	overdracht van rechtsdwang, daar bij men in de rechtsdwang, van een hogere rechter bewilligt

	opschuiving van een geschil naar een hogere rechter
prorogeren	uitstellen, verlengen
prorogieren	verdagen, verlengen, verschuiven
prosapia	verwantschap, geslacht
prosateur	prozaschrijver
proscinderen	afsnijden
proscriberen	verbannen, wegzenden, vogelvrij verklaren, uitsluiten
proscript	vogelvrij verklaarde, door de ban getroffen
proscriptie	ban, verbanning, vogelvrijverklaring
prose	rijmloos, onberijmd, onrijm
prosectie	ontleding opensnijden van lichaamsdelen
prosecutie	gerechtelijke vervolging
proseliet	bekeerde, door een ander overgehaald om tot ander geloof over te gaan
proselitismen	bekeringsijver, zieltjes winnen
prospereren	prospereren, welvaren, veroveren
prosperiteit	voorspoed, welvaart, voorspoedig
prosternereren	neerwerpen, neder knielen, een voetval doen
prostratie	voetval, eerbiedig neerknielen
protavus	bet -overgrootvader
protecteur	beschermer
protectie	schut, beschut, bescherming
protegeren	beschermen, beschutten
protest	voorbetuijing, wederspraak, aantijging, tegen getuigenis, beklag
protestatie	tegenspraak, onschuld-getuigenis, vrijwaring betuiging, betuigkennis, protest,
protesteren	voortuigen, weerspreken, verwerpen, zich zelve ergens tegen beklagen
protestieren	protesteren, tegenspreken
protexie,	zie protectie,
prothocol	schrijfboek, kladboek, schrijfrol, beworpbouk ?
prothocolleren	te boek stellen
prouffyten	voordelen, opbrengst(en)
prout inde selve (ibidem)	zoals in de zelfde

prout numero	onder nummer....
prouveren	bewijzen, aantonen, doen blijken
prouwelijzer	wafelijzer voor de prouwel-wafel op te bakken
provenue	inkomst
proverbe	spreekwoord, spreekwijs, spreuk, bijspreuk, wijszaak
proviant	voorraad
provident	voorzienig
providentie	voorzienigheid, voorziening
provideren	voorzien
provincia	landschap, verheerd landschap ?
provincialen-raad	landzartigen raad, landschapsraad
provincie	provincie
provisie	voorziening, voorraad, zaak voerloon, vooreerst, tijdelijke voorziening, vergoeding
provisie (bij)	voorlopig, bij voorlopige voorziening
provisioneel	bij voorraad, vooreerst, tot opzeggen toe
provisionele	voorlopige
provisoor	opsiender ?
provisor puerorum	voogd
provisoren	voogden
provisus	voorzien van (de sacrament van de stervenden)
proviteiten	voordelen
provocatie	provocatie, uitdaging, porring, beroep
provoceren	in hoger beroep gaan
provoost	gerechtelijk ambtenaar, zoals ambtman en baljuw ook gevonden opzichter van orde en tucht in een legerplaats ook militaire gevangenis, (onder streng arrest)
provoqueren,	provoceren, uitdagen, porren
proxeneta	tussenhandelaar
proximo die	de volgende dag
proye	buit, roof
prudent	voorzichtig
prudentia	voorzichtigheid

prurietschap	ontucht plegen
prybande	kerkelijke titel waaraan inkomsten uit kerkgoederen verbonden zijn
pryculeus	gevaarlijk
prysenteren.	voor te stellen
psaligraphie	de kunst om figuren uit papier te knippen
pubertas	huwbaar
publi	publiek (bij notaris vermeld)
publicatie	afkondiging
publiceren	afkondigen, aflezen, bekendmaken
publijcq	public, openbaar, het gemeeneigen, gemeentelijk, wereldkundig
puchveler	perkamentbewerker
puckel	van wilgentenen gevlochten visruik
pudiek	eerbaar, kuis
pudijk	beschamend, schaamachtig, eerbaar
puella	meisje
puella publica	prostitué
puella pudica	eerbare jonkvrouw
puellula	klein meisje
puer	kind, knaap
puera	meisje
pueri	kinderen
puëril	kinderlijk
puerinus	kind, knaap
puerpera	zie puerperia
puerperia	kraamvrouw
puerperis	tijdens de bevalling
puerperium	bevalling, kraambed
puerulus	baby
pugna	veldslag
pullemaat	inhoudsmaat, 1 pullemaat = 1/120 ton = 1,4 ltr. ook bekend als kroes
pulpetum	ladekastje / secretaire
pulveren	fijnstampen

pumeel	sierknop
punctueel	geschikt, net op zijn stuk, zeer nauwkeurig
punctuëren	aftekenen, afstippen
punctum	stip
punicie	zie punitie
punitie	straf
punt	lengtemaat, 1 punt = 1/12 Rijnlandse lijn = 0,18 mm, na 1820 = 1,1 mm
punt	artikel van een verordening
puntdeuren	sluisdeuren
pupa	klein meisje
pupil	wees, pleegkind
pupill	halve wees, moederloos, pleegzoon
pupillariteit	onmondigheid
pupillus	moederloos, wees van moederszijde
pupula	zie pupa
pupulus	zie pupus
pupus	kleine jongen
purgatie	zuivering, lossing, bevordering van de ontlasting, buikzuivering
purge	verschoning van noodzuim ?, zuivering (voor het gerecht, van een beschuldiging)
purge	zuivering
purgeren	zuiveren, lossen, verschonen
purificatie	reinmaken, vervulling, zuiveren, zuivering
Purificatio	Maria Lichtmis, 2 februari
purificeren	reinmaken, vervullen, zuiveren
puritein	zuiver, zuiver van geest, vrijeest
puriteit	zuiverheid
purpur	heraldiektteken, kleur, aangegeven door lijnarcering van linker schuinlijnen
pusio	kleine jongen
pustulae	puisten
putaker	putemmer
putaker	zie akker
putatief	zie putatyf

putatyf	achtenderwijs, vermeintelijk?(vermeend), ingebeeld, ondersteld
pute	lichtekooi, hoer
puteus	gat, put
putgalge	houten paal naast waterput met V vork aan bovenzijde, waarin stok om water op te halen
putier	souteneur
putimo orto	dadelijk na de geboorte
pütner	kuiper
puuc	beste soort laken of wol
puur	puur, zuiver, helder, onschuldig
puut	kikvors
puutbeitel	puntijzer om kleine gaten in natuursteen te maken
pylenschaften	pijlschachten voor een boog
pynkelder	folterkelder
pynychbanck	pijnbank
pypebakker	pijpen maker / bakker
pypkanne	lurkkan

Q

Q	afk. geQualificeerde
q.q.	afk. qualitate qua, in hoedanigheid van
qadrese	slechte vrouw
qmer	afk. commer, belemmering , last, belemmering in rechte
qou	waarheen
quaart	kwart
quad attestor	uitvoerend vaststeller, opsteller
quade schulden	oninbare schulden
quaden	in waarde verminderen
quaderse	kwaad wijf
quadertiere	veertigtal
quadragenarius	veertigjarige
quadagesima	de 40e dag voor Pasen, ook bekend als Aswoensdag, het begin van de vaste. eigenlijk

	zijn het 46 dagen tot paaszaterdag, maar de 6 zondagen zijn vasten vrij
quadragagesimus	40e
quadraginta	veertig
quadrans	vierkant, vierendeel, kwart, vierde deel
quadrant	vierendeel, ook uurwerk
quadrante	met een kwart
quadreren	voegen, passen
quadriennis	vierjarig
quadringentesimus	400e
quadruplijque	antwoord op het derde inbrengen van de aanklager
quae nominavit patrem	die als vader noemde
quae patrem declaravit	die als vader noemde
quae patrem designare recusavit	die weigerde de vader te noemen
quaecbert	bordspel
quaedlike	op ondeugdelijke wijze
quaerten	bijeenroepen, ter vergadering oproepen
quaestor	penningmeester, ontvanger, beheerder van de staatskas
quaestrix	penningmeesteresse
quaestuur	ambt, waardigheid van quaestor
quaet	vuilnis, drek
quaet geld	vals geld
quaetbeleijders	verleider (in bordeel)
quaetdadinge	snoodheid
quaetdoener	boosdoener
quaetheit	misdaad
quaetie ende verschil	verschil van mening
quaetspreker	lasteraar
quahier	opschrijfboek, gebedenboek
quaken	dobbelspel
qualificatie	hoedanigmaking, toekenning van een eigenschap, benaming, grootheid
qualificeert persoons	een man van aanzien
qualificeren	hoedanig maken, titel geven

qualitate qua	in hoedanigheid van, ambtshalve
qualiteit	aanzien, hoedanigheid, gedaante, staat, titel, eigenschap, zoals
qualiter taliter	hoe dan ook, het zij zo 't wil
qualiteyten	hoedanigheid
quamquam	ofschoon
quant	kameraad, gezel
quantelaer	knoeier, bedrieger
quanti minoris	is een acte die ingebracht werd als iets te veel, of boven de waarde gekocht is, daar bij men verzoekt om de teveel gegeven penningen terug te ontvangen
quanti plurimi	als de verkochte zaak meer waart is als dezelve is verkocht, en men verzoekt zo veel meer als bevonden zal worden te behoren
quantiteit	grootheid, menigvuldigheid, menigte, hooggrootheid, hoe vermogendheid, veelheid zo veel als
quantus	
quareel	pijl die uit de "balist" werd geschoten, was kort en dik met vierkante schacht
quart	munt
quarta (feria)	woensdag
quarta falcidia	is het vierendeel van de gehele erfenis, het welk de erfgenaam, met al te veel makingen (erfstellingen en legaten) belast, voor hem vrij mag behouden en aftrekken, en de rest aan de makingbeurders overgeven
quarteleren	vierendelen als lijfstraf, uiteen trekken als halsmisdad straf
quarteleren	in de wapenkunde een kwartier, een der vier vakken van een gequarteleerd wapenschild, bepaaldelijk de rechterbovenhoek, het eerste kwartier van een schild
kwartier	vierendeel, een wijk, gewest,
kwartier-meester	kwartiermeester, wijkmeester
kwartieren	in de geslachtskunde, kwartier van een stamtabel of kwartierstaat, ter aanwijzing van de afstamming van vaders - en moederszijde, vooral ten bewijze dat iemands kwartieren adellijk zijn
quarto	met een vierde, vier, 4,
quartroenkijn	maat of gewicht, een vaatje of tonnetje, 1/4e ton
quartus	vierde
quasimatrimonium	jozefs huwelijk, kuis huwelijk

quasimodo	eerste zondag na Pasen
quasimodogeniti	1e zondag na Pasen
quatember (quatuor tempora)	de 4 vastentijden die altijd op een woensdag beginnen na 13 december, Aswoensdag, na Pinksteren en na 14 september
quater	viermaal
quaterne	tot een boekje gevouwen en gebonden (4) vellen perkament of papier
quaternelle	uitstel van betaling voor vier jaar, ook de akte hiervoor
quatlistich	arglistig
quattuor	vier
quattuor decim	veertien
quattus decimus	veertiende
queckelhovet	domoor, iemand met weinig verstand
queen	vrouw in kaartspel
queenensondach	veertien dagen na Pasen
queeste	speurtocht door een ridder naar de "graal"
quelen	praten
quellen	pijnigen, folteren, martelen
quelnisse	zie quellen
quene	een vrouw op leeftijd, een vrouw met ervaring en levenswijsheid, oud wijf
quenicum	oudewijvenpraat, volkswijsheden
querel	krakeel, klacht
quereleren	krakelen, beklagen, klagen
querelleus	krakelig, twisten, kibbelen
quernsteen	de kleine molensteen
queruleeren	tegenspreken
questeren	geld bijeenbrengen, giften verzamelen
questie	geschil, vraagstuk
questioneren	ondervragen, verhoren
quetsen	verwonden, pijnigen
quetsende	verwondende
qui	(achter een woord geplaatst) en, aan wie, waaraan, wiens, wier, welke, die
qui a dit être.... (pere de la)	die verklaart te zijn .de vader van de..... overledene, vervolgene

qui fuitannis	die jaar oud was
qui fuit 55 annis	die 55 jaar oud was
qui mecum	die met mij
quia	omdat
quic	levend dier, zowel jong als oud, ook slachtvee
quicbeeste	gehoornd vee
quicgenoot	vee, een dier
quickenoot	zie quicgenoot
quicsant	drijfzand
quid pro quod	het een voor het ander
quidam	de een of andere, een zeker iemand, een of andere snuiter
quidecies	vijftienmaal
quidem	zeker, inderdaad
quiesceren	berusten, rusten
quiétude	gerustheid
quietum	beschutting
quigenti	vijfhonderd
quijt te schelden	kwijtschelden
quijtbrief	kwitantie, brief over de voorwaarden voor vrijlating van de gevangene
quillibet	ieder zonder uitzondering
quillote	inzameling van de heffing van belastingen
quindecim	vijftien
quingentesimus	500e
quingagenarius	vijftigjarige
quingagesima	de 50e dag, de 7e zondag voor Pasen
quingagesimus	50e
quingaginta	vijftig
quinquanelle	vijf jarig uitstel
quinque	vijf
quinquenelle	uitstel van betaling voor vijf jaar aan de schuldenaar
quinquennis	vijfjarig
quinta (feria)	donderdag

quintaal	gewicht, 1 qintaal = ca. 1/22 last
quintam matutinam	vijf uur in de morgen
quintilis	juli, vroeger was dit de 5e maand
quinto	op de vijfde, ten vijfde
quintupel	vijfvoudig
quintus	vijfde
quintus decimus	vijftiende
quisquillën	prullen, beuzelarijen, vodderij
quitare	lossen, betalen
quite	kwijt, vrij, ontslagen van
quite weren	vrijwaren
quiteren	verlaten, ontslaan, te goede schelden, afzien van, laten varen
quitinge	betaling, vrijmaken, lossing van een rente, voldoening
quitlatinge	kwijtschelding
quitscheldingshebrief	betalingsbewijs
quitte	elkaar niets meer schuldig zijn, gelijk
quod	dat
quod attestor, quod testor	het geen ik getuig, - bevestig, -verklaar
quod testor	hetgeen ik getuig
quohier	een rekenboek, een register
quomodo	op welke wijze, hoe
quondamquodibet	allegaartje, van alles wat
quoque	ook
quote	aandeel, mate, deel, portie
quoteboec	landboek, erf-register, kadaster
quoteren	aantekenen, tekenen
quotidiana	dagelijks terugkerende koorts
quotisatie	schatting, optekening, berekening van ieders deel
quotiseren	schatten, naar verhouding delen
quoyeren	kohieren
quyt	vrij, onbelast, gezuiverd. ook vernietigd, van geen waarde.
quytantie	kwijting, kwijtscheldingsbrief, kwijtschelding

quytbaer	afkoopbaar, aflosbaar, afkwijtbare rente
quytcopen	(hem) zich vrijkopen
quytlaten	(enen) vrijlaten.
quytscelden.	iets aan iemand overdragen, zijn recht aan iemand opgeven, ook zich voldaan verklaren, zijn recht op iets opgeven.

R

r	afk. recto (folio), op de voorzijde van het blad
r b s	afk. retroacta burgerlijke stand, van de burgerlijk stand, archiefstukken van vroegere datum, o.a. doop- huwelijks- en begraaf- registers
R.D	afk. reverendus dominus
r.f.	afk. relictus filius nagelaten zoon
r.f.	afk. relictus filia nagelaten dochter
R.I.P	afk. Requiescat in pace, hij/zij moge rusten in vrede
R.K	afk. Rooms katholiek
r' appelleren	wederroepen, herroepen
ra	afk. rechterlijke archieven
ra trecken (de)	het land opmeten
raadslot	raadsbesluit
raak	hark
raakende de ontfang en uytgaven	betreffende de ontvangsten en uitgaven
raar	zelden, ijl, dun, aardig, zeldzaam, ongemeen, bijzonder
rabat	halskraag meestal van linnen of kant, ook herrie, en korting, afkorting, afslag van de som
rabatteren	afkorten, afslaan
rabauweboom	oud soort appelboom
rabauwen	landlopers
rabbi	rabbijn
rac	staak, stang
race	afkomst
racke	pijnbank
rackelijc	rechtschappen, fatsoenlijk, braaf

racken	rekken, voorraadkasten
racker	diender, helper van de schout
raconte(e)ren	vertellen
radbraken	op het rad uiteenrukken, botten verbrijzelen
radebraken	zie radbraken
rademaker	wagenwielmaker
raden	op het rad leggen om een bekentenis af te dwingen
radenryer	bediener van het radbraakrad
rader	raadgever, wichelaar, raadsman
radicaal	wortelijk, geworteld, oorspronkelijk, met takken, tot de wortel gaande, geheel en al
radiceren	wortelen
radich	ondernemend
radix	oorsprong, geslacht
radstaak	paal of staak met daarop een wiel of rad waarop het lijk van een misdadiger werd gelegd nadat alle botten waren gebroken, ook een stok welke tussen de spaken van een rad werd gestoken om te voorkomen dat het paard verder ging ook schandpaal en folterpaal
raeck ende daeck (in)	in goede staat
raedes	raden (stads-, gemeente-)
raedtburgemeester	een door de raad van hoofdgilden gekozen burgemeester
raeiing	rooilijn
raemscerre	lakenscheerder
raemte	raam- of deurkozijn
raeplant	rapenveld
raepolie	raapolie, olie uit raapzaad geperst
raeproede	lengtemaat gelijk aan 16 voet
raepster	vrouw die de resten turf oprapte
raepstic	zie raeplant
raet	raadsman
raet (te rade werden van iet)	tot iets besluiten
raetboec	boek waarin opgetekend de rechtshandelingen van de (gemeente) stadsraad
raetcamere	raadkamer van de stedelijke raad

raetgeve	een persoon met gezag
raethere	lid van de stedelijkeraad (gemeenteraad)
raethuusknecht	conciërge, bode
raetman	raadgever, raadsman
raetrecht	recht uitgeoefend door de raad
raetsbode	afgezand namens de raad van een stad
raetslach	raadpleging, beraadslaging door de raad
raetsluyden	raadsmannen, adviseurs
raetstede	raadhuis, gemeentehuis
raeybraken	zie radbraken
raeyen	zie radbraken
raeyerem	royeren
raeying	zie raeiing
rafelschive	schijf of steen van een tafelspel
raffineren	zuiveren
railleren	gekkernij (merkwaardig gedrag) , boert (scherts), beetnemen
raillerie	scherts, spotternij
rake	hark, speciaal een hark om de as bijeen te harken
raken	zie rake
rakenen	rekenen
ram	stormram, lange zware stok vaak met een verdikking (ramshoofd)
rammelaar	slecht gebakken tegel, ook nachtwaker
rampeneren	uitschelden, lasteren
rampok	overval
ramponeert	vernield, verwoest
rampspoet	ongeval, treurige toestand
rancoor	vijandige gezindheid, wrok
ranse	muts die met plooiën langs het gezicht afhing tot op de schouders
ranskijn	zie ranse
ransoen	losgeld bij zeerovers
rantgaerdinge	omheining
rantsoen	verlossing, verzoening

rantsoeneren	lossen
rantsoenglaasjes	klein drinkglas
rantsoenpenningen	opcenten op heffingen genoten door de kerk
rapiamus	mengelmoes
raport	aanbrenging, overdracht, verslag
raporteren	aanbrengen, overdragen, verslag doen
rappel	herroep
rappporteur	overbrenger, overdrager
rariteit	zeldzaamheid, een ongemene zaak, iets bijzonders
rasement	glad gepleisterd gedeelte in het gewelf
raseren	vernielen, met de grond gelijk maken
rasier	korenmaat
rasinge	wartaal, waanzin
rastcamere	binnenkamer
raste	een afstandsmaat ca 1 mijl?
rasteel	paarden ruif
rastement	arrestatie, beslaglegging
rasteren	zie rastement
rastering	rasterwerk, schutting
rat	wagenwiel
rate	behoorde, portie
ratele	ratel laten horen
ratelwacht	nachtwacht
ratelwaicker	nachtwaker met een ratel
ratificatie	zie ratificeren
ratificeren	bekrachten, ambtelijk goedkeuren
ratijn	geweven wollen stof, de uitstekende uiteinden zijn in elkaar gedraaid
ratiocinatie	redenering, bewijsvoering, gevolgtrekking
ratiocinator	boekhouder, rentmeester
rationaal	redelijk, meetbaar
ratione dubii	om reden van de twijfel
ratione officii	uit hoofde van zijn ambt
ratione privatus	berooft van zinnen

ratione sanguinis	op grond van bloedverwantschap
ratmuus	rat
rattecr uut	rattenvergift
ratum (ob)servare	van waarde houden
rauwsterigge	lijk aflegger, -ster, maak de lijken gereed voor de begrafenis
rave	balk, plank
ravelokker	dief, lokt de raven naar de galg
ravenzwart	kleur, zwart
ravodeur	voddenraper
rayck	rijk
razier	inhoudsmaat voor graan = ca 147 ltr., maar ook 50 ltr. gezien
rbs	afk. retroacta, van de burgerlijke stand
Rdo.	afk. reverendo, aan de eerwaarde
readmitteeren	opnieuw toelaten (meestal als burger in de voorheen verlaten plaats)
reale	betaalmiddel, munt, van goud maar ook in zilver en koper
reale	werkelijk
reale executie	werkelijke tenuitvoerlegging
realis	zie reale
realiter	zie reale
reauditie	wederhoring, herhoring, overhoring
rebaptizatus	herdoopt
rebbe	vierkantige houten balk, ook variant op rabbijn
rebel	wederspanning, afvallig, hardnekkig
rebelleren	wederspanning zijn, tegen spannen, muiten
rebellie	afvalligheid, wederspanningheid, muiterij
rec	afk. receveur, ontvanger
recapitulatie	hoofdindeling, herhaling der hoofdstukken
recederen	aarzelen
recens	onlangs, pas
recepisse	ontvang, ontvangceel, kwijtbrief, ontvangbewijs, voorlopig bewijs van storting
recept	ontvanging, inneemsel
receptie	ontvangst, aanneming, overneming van

	rechtsgewoonten
receptor	ontvanger (der belastingen)
reces	uitstel, afscheid
recessebrief	officiële akte van een raadsbesluit.
receveur des impôts	belasting ontvanger
recht van besterfnisse	recht van exue, besterfte, ook het openvallen van iets door sterfgeval.
recht van drop	recht om het regenwater op andermans erf te laten vallen en afvoeren
recht van eerste en laatste sacrament	erkenning als zelfstandige parochie mogen dopen, huwen en begraven
recht van geleyde	het heerlijke recht om een vreemde binnen zijn gebied toe te laten en hem daar bescherming toe te zeggen. ook de vergunning, aan misdadigers verleend, om tijdelijk het rechtsdistrict, waaruit zij uitgebannen waren, te bezoeken, met de verzekering, dat zij in die tijd niet wegens dit misdrijf in hechtenis genomen zullen worden, nog bloot zullen staan aan de wraak van de beledigde of zijn bloedverwanten. ook deze vergunning, door particulieren gegeven aan hun voortvluchtige schuldenaars, met het gevolg, dat zij deze niet mogen (laten) arresteren.
rechtbanc	rechtbank, soms ook aanrecht
rechtbank	aanrecht
rechte mombaer	zie; mombaer
rechtelick bekende scult	een geldschuld voor het gerecht erkend
rechten aen den bloede	recht doen zo dat het bloed vergoten, het lichaam, de hals verbroken wordt; dus iemand ter dood brengen volgens een vonnis
rechten aen siin lijf	zie rechten aen den bloede
rechten aen sinen hals	zie rechten aen den bloede
rechten over enen	iemand volgens een vonnis ter dood doen brengen
rechteren	rechters
rechters knapen	gerechtsdienaar
rechtinge	crimineel vonnis.
rechtinghe	herstel betaling, vergoeding
rechtshuldich	blijkbaar schuldig
rechtshalve	van rechtswege
rechtstoel	plaats waar het gerecht gevestigd is

rechtsvordering	vordering in rechte, het procederen
rechtweigering	weigering om aan het rechterlijk bevel te gehoorzamen
rechtwiser	officier van justitie, stelt de eis in een rechtsgeding
recipiëren	ontvangen
recipisse	kwitantie, ontvangstbewijs
reciprocatie	weerkering
reciprocum	wederzijds
reciproque	wederzijds, onderling wederkerig, heen en weer, over en weer
reciteren	oplezen, opzeggen
recke	banneling, zwerver
reclamatie	tegen roep, weerspraak
reclameren	tegen roepen, weerspreken
recognitie	gerechtelijke erkenning van iets voor datgene erkentenis waarvoor het uitgegeven wordt, erkennen
recognosceren	erkennen
recolement	overhoring
recolement van getuygen	als de getuigen nader ondervraagt en beëdigd werden
recolement van reekening	herberekening van de rekening
recoleren	overhoren
recommandabel	aanprijs waardig, aanprijsbaar
recommandatie	aanbeveling, aanprijzing, voorschrijven, gebiedenis
recommanderen	aanbevelen, aanprijzen
recompenseren	vergelden
reconciliatie	verzoening
reconciliëren	zie reconciliatie
reconciliatio	herhaling van de huwelijksbelofte wanneer het huwelijk niet voor de bevoegde priester gesloten was
reconcilliacie	herstelling van de wijding van ontheiligde kerken en kerkhoven
recontreren	ontmoeten, bejegenen
reconveniëren	wederom eisen, weder aanspreken
reconventie	reconventie, wederopeising, wederaanspraak
recordatie	herdenking

recorderen	herdenken, geheugen, herinneren
recouvreren	veroveren, terugkrijgen
recredentie	toevertrouwing, vertrouwen, vooroordeel, voor afgewezen bezit
recruteeringe	rekruteren van soldaten
recto (folio)	op de voorzijde van het blad
rector	schoolvoogd, bestierder, pastoor, leider, bestuurder
rector magnificus	landsschoolvoogd, hoge schoolvoogd
rectus	rechtvaardig
recueil	verzameling, kort verhaal
recuperatie	verovering, terugkrijgen
recupereren	terugkrijgen, herwinnen
recupereren	terugkrijgen, herwinnen
recusant	onwillig, weigerende
recusatie	weigering
recuseren	weigeren
reddite (Ceasari)	21e zondag na Drievuldigheid
redditus	opbrengst
rede gestelt (te)	aangesproken
rededeel	woord
redelijkerwijs	volgens recht, met recht
redeloos	zonder reden
redemeester	rooimeester, landmeter die de rooilijn bepaald
redemptie	verlossing, vrijkoop
redemptor	handelaar
redemptoristen	leden van de kloosterorde van de Allerheiligste Verlosser
redemtor	handelaar, koopman
redeninge	rekening en verantwoording
rederijk	sierlijk spreken, welsprekend
rederijker	lid van de Rederijderskamer
rederijderskamers	genootschap dat zich bezig hield met het schrijven van gedichten en toneelspelen
redes	reeds, al
redevabel	schuldig, verschuldigd

redge	zie raetgeve
redger	juridisch bestuurder in Friesland, meestal de notaris Ook plattelandsrechter in de Groningse Ommelanden
redhibitie	teruggeven, koop vernietiging, terug nemen wat verkocht is
redhibitoir	strekking tot tenietdoening
redhibitoire actie	vordering tot tenietdoening
redigeren	maken, stellen, schikken, daar toe brengen, in behoorlijke vorm op schrift stellen
redijt	herhaling, herzegging, (nog eens zeggen)
redimere	terugkopen, lossen
redimeren	verlossen, vrijkopen
redingote	geklede jas, dames mantel
redite	herzegging, herhaling
reditibus pauperum vivens	onderhouden door de uitkeringen aan de armen
redituarius	pachter
reditus	wederkomst
redivius	uit de dood herrezen, herleefd
redonderen	overvloeien, hervloeien, terugvloeien
redoublement van 't interdict	wanneer een gedaagde in zaken van bezit, voorstelt dat hij zelf in het bezit is, en daar in wil "gestyfd" worden (gestyfd = gehandhaafd ?) ((interdict = (rechtelijk) verbod en ook curatele))
redoubleren	verdubbelen
redoutabel	vreselijk, geducht
redoute	kleine veldschans, ook gemaskerd bal
redres	herstel, herstelling, vergoeding, herziening
redresse(e)ren	herstellen, herschikken, goedmaken
reduceren	terugvoeren, te recht brengen, herbrengen. Ook, van een meerder op een minder getal brengen
reductie	terugbrenging, herleiding, herstelling van een meerder tot een minder getal ook beroep van een uitspraak van goede mannen
reeden	meten
reeder	reder, scheepseigenaar
reël	dadelijk, werkelijk, waarlijk

reep	lengtemaat voor stoffen, 1 reep is vermoedelijk = 10 el ook dik touw, kabel
reepgaren	garen voor het touwslaan
reepmaker	touwslager
reeroof	zie reeuroof
reesloof	grenssloot
reesloot	grenswetering, grenssloot
reet	spleet, kier
reet om rede	koop tegen contante betaling
reetrecker	landmeter, erf -scheider, rooimeester
reetrecker	landmeter, erf -scheider, rooimeester
reeroof	lijk roof, ook lijk beroving
reeuw	schuim op de lippen van een stervende, doodszweet
reeuwech	weg waarlangs lijken naar het kerkhof werden gebracht, lijk weg
reeuwen	een lijk afleggen, het reinigen en voor de begrafenis in gereedheid brengen
reeuwer	lijkenaflegger, oppasser bij besmettelijke zieken en ontsmetter van hun lijken
reeuwige	zie reeuwer
refectorium	refter, eetzaal in klooster
refectus (sacramentis)	gesterkt (door de sacramenten), d.w.z. bediend
referendarien	overbrengers, vertellers
referent	advocaat die de vonnissen voor een rechter concipieert (ontwerpt)
refereren	verhalen, bijbrengen
reficiëren	hermaken, vermaken, herstellen, verkwikken
reflecteren	verbuigen, ombuigen, ergens na toe buigen
reflectie	verbuiging, weerslag, weerbuiging, afkering, toe neigen
reflexiën	levensteken (bv bij verdrinken)
reflutatie	weerleggen
reformateur	hervormer
reformatie	hervorming, zuivering, klaring ook hervorming tot herstel zoals het vroeger was
reformatie (de)	de kerkhervorming in de 16e eeuw
reformator	hervormer, kerkhervormer

reformereren	hervormen, zuiveren, ook verzoeken van een hogere rechter hersteld te werden, en verbeterd te hebben een vonnis, dat van een lager rechter tot nadeel gewezen is, dat men verklaring noemt
reformereren (iet)	herstellen
refractie	wanschauwing ?, verbreking, wanstaltig, afgrijselijk
refrein	rederijkersgedicht, elke strofe telt minstens acht regels, alle strofen eindigen op de zelfde regel die de hoofdgedachte uitdrukt
refrenatie	betoming? (in toom houden?)
refrescheren	verversen, vernieuwen
refreseren	weer oprullen
refuge	toevlucht, toevluchtsoord, schuil gelegenheid
refugeren	weerleggen
refugium	laatste toevlucht, toevluchtsoord, wijkplaats
refunderen	terugbetalen, herstellen, vergoeden ook vergelden, opbrengen
refusa	teruggegeven, terug betaald
refusant	weigeraar
refuseren	weigeren, van de hand wijzen
refusie	weigering
refutatie	refutatie, wederleg, weerlegging
refute(e)ren	weigeren, afstaan, van de hand wijzen
refuteeren	weerleggen
refuus	antwoord weigeren, weigeren van een verzoek
regaal	koninklijk
regard	aanzien, aanschouw
regard van (in)	in aanmerking genomen
regeneratie	wederbaring, wedergeboorte, hernieuwd zedelijk leven
regenhoyke	regenmantel
regenschuur	regenbui
regent	bestierder, voogd, rijksbestuurder, bestuurder van een gesticht / gasthuis
regentenkamer	kamer van regenten in weeshuis / gasthuis
regentes	vrouwelijke regent
regist	beknpte inhoudsopgave van een akte, brief, boek met afschriften van oorkonden

reget	door aanslibbing verkregen land
regieringe	bestuur
regiment	beheersing, bestier. item, een hoop krijgsvolk
regina	koningin
regioen	landschap, gewest
région	streek, gebied, gewest, regio
région judiciaire	rechtsgebied
register	tafel, rol, bladwijzer, blafferd (register), schrifwarande?
registreren	opschrijven
registrum	lijst, register
registrum baptizatorum	doopboek
registrum defunctorum	overlijdensregister
registrum iunctorium	trouwboek
registrum matrimonio coniunctorum	zie registrum iunctorium
registrum matrimonio iunctorum	zie registrum iunctorium
registrum mortuorum	overlijdensregister
regius	koninklijk
reglement	schikking, orders, bepalingen en voorschriften
regneren	heersen, bestieren
regnum	rijk van de natuur
regres	verhaal, verhaal op een ander, recht op schade vergoeding
regrettabel	betreurenswaardig
regrette(e)ren	berouw, berouw hebben, betreuren, bejammeren, terugwensen
regt	recht, rechts, niet krom, wettelijke voorschriften
regt been	rechter been
regt of eygendom	eigendomsrechten
regt(bank)	groep rechters
regtelyk	volgens het recht
reguarde van (ten)	met het oog op
regulen	met planken beslaan
reguleren	schikken, regelen, stieren
regulier	geregeld, geschikt, rechtuit

regulieren	te houden, zich schikken naar regelingen
rei	timmergereedschap, ook rij
rei vindicatie	rechtsuitvoering, uitwinning, zaakeigen aantal
reider	zwaardmaker die het heft aanbrengt
reiderland	gebied in Groningen
reihout	takkenbos, dun brandhout
reimeringhe	borgtocht, losgeld
rein	onbevlekt, zuiver
reinboom	grenspaal door een boom
reine cloude	zoete pruim, geel/groen genoemd naar koningin Claude van Frankrijk
reinen	grenzen
renewater	regenwater
reingenoodt	naast gelegen
reingenoot	naaste buurman, belendende eigenaar
reingenote	zie reingenoot
reise	krijgstocht
reisen	een krijgstocht ondernemen
reiser	pelgrim
reisinger	reiziger te paard, ruiter
reiteratie	herhaling
rejecteren	verwerpen, niet ontvankelijk verklaren
rejectie	verwerping
reke (een huus ende loedsen in goeden reke houden)	een huis en loodsen in goede staat houden
rekel	vlegel, onbeschofte, brutale persoon, ook mannelijke vos / wolf
reken (iet)	in rekening brengen, in de rekening vermelden
rekenboec	koopmansboek, waarin de (winkel) schulden zijn opgetekend
rekenhof	(Belgische) rekenkamer
rekeningoverste	hoogste in rang die gaat over alle zaken betreffende Crijnsrekeningen
rekhout	smalle houten latten
rekwest	verzoekschrift
rel.	afk. relectis, weduwnaar, achtergelaten

relaas	verhaal, vertelling, mondeling verslag
relata	opzichtig, sterk in het oog lopend, opvallend, opzichtig
relatant	opsteller van het verslag
relate	opzichtig, waarneembaar
relateert	verklaard
relateren	vertellen, verhalen
relatie	betrekking, betrekking tot andere personen, kennis
relatieren	berichten, vermelden
relaxatie	lossing, ontslagen, losmaking, verbreiding, verzachting
relaxeren	lossen, ontslaan
releveren	opheffen, opbeuren, verheffen, ontheffen, herstellen
relicta	weduwe, achtergelaten vrouw
relicta filia	nagelaten dochter
relictis binis filus majoren nibus	met nalaten van twee meerderjarige zonen
relictis duabus filiabus	met nalaten van twee dochters
relictis tribus prolibus	met nalaten van drie kinderen
relictus viduus	weduwnaar
relief	opheve, opheffing, verlichting, herstelling, herstelbrief
relief tegens de indibite interjectie van de appellatie	herstelling tegen de onbehoorlijke inbrenging van het beroep
relieur	boekbinder
relievement	ontheffing, verheffing
religie	godsdienst
religieus	godsdienstig, godsplichtig
relinquens	achterlatend
reliqua	het geen bij de rekening en verantwoording over was, ook overblijfsel, overschot overblijfselen
reliquien	overblijfselen
reliquit..... filios et filias	heeft zonen en dochters nagelaten
remarqueeren	op te merken
remarqueren	aanmerken, opmerken, waarnemen
rembourseren	weer uitgeven, weer betalen, verschieten, terugbetalen, de dekking zoeken van een wissel

remedie	hulpmiddel, heelmiddel, tegen middel
remediëren	verhelpen , beter maken, herstellen, helen, genezen, weer te recht brengen
remedyëren	herstellen, verbetering brengen
rememoriëren	herdenken, weerverhalen, herinneren
remensis	van Reims
reminiscentie	herdenking
reminiscere (miserationum domine)	5e zondag voor Pasen
remis, remissie	kwijtschelding
remiße	overzetting, overzending, overmaking
remiße	vergiffenis, vergeving
remissis (omnibus) bannis	met nalaten van (alle) roepen
remissis proclamationibus	met nalaten van de roepen
remitteren	overzetten, overmaken, kwijtschelden
remonstrant	opsteller van protest, verweerschrift
remonstrantie	protest, verweerschrift, verhoog
remonstreren	vertonen, tegenwerpen, tegenwerping maken
removeren	weren, afwenden, verwijderen
ren.	afk. renatus, herboren, gedoopt
renatus	herboren, gedoopt
renbode	zie rennen
rencontre	belevenis, verwijzing in een koopmansboek, toevallig samentreffen
rendant	rekeninghouder, rentmeester, rekenplichtig beheerder
renegaat	afvallige
renner	ijlbode
rennespiet	lans voor het steekspel, vaak voorzien van een dwarsplaatje tegen verwonding
renommeren	vermaart maken, vermaren
renonceren	afstand doen van, van een zaak afzien
renonchieren	zie renonceren
renonciatie	ontzegging, opzegging
renonciëren	ontzeggen, opzeggen
renoveren	vernieuwen, verbeteren
renteboec	boek met aantekening van renteverplichtingen

rentebrieff	akte, waaruit recht op rente blijkt
rentenaer	renteheffer
renteniersse	rentenierster, van haar bezit levend
renthe op enen setten	iemand tot de betaling een jaarlijkse uitkering verplichten
rentier	persoon die jaarlijks een rente, opbrengst verschuldigd is
rentmeester	beheerder, rentmeester
rentmeyster	zie rentmeester
rentsvleesch	zie rintvleesch
renuncerende	afstand doen van
renunciæeren	ontzeggen, opzeggen
renunciatie van alle exceptien	zonder uitzondering
renuntiare super	afstand doen van
renuntiëren	ervan af te zien
renversaal	akte waarbij een vroegere akte veranderd wordt. ook ontvangstbewijs
renversaal-brieven	wederbrieven, ontkrachting brieven, tegenbrieven
renversael	tegenverzekering, tegenbelofte
renverseren	verkeren, vernietigen, omverwerpen omkeren
renvoij	verwijzing naar een andere rechtbank
renvooi	verbetering in de marge van een akte, overdracht van stukken aan onderzoeker
renvoy	verzending, wederzending
renvoyeren	verzenden, terugzenden, in handen stellen van, verwijzen, door renvooi wijzigen
reparatie	vermaking, vergoeding, herstellen
reparatie van attentaten	herstellen van alle handelingen tegen iemand die zijn gedaan tegen het verbod van de rechter
repareren	vermaken, vergoeden
repartiëren	verdelen
repartitie	verdeling onder de rechthebbende, verdeling naar een zekere verhouding ook bedeling, aandeel, verdeling
repe	vlaskam, ook riem, zadeliem
repeken	smal stukje grond
repel	vlaskam
repelleren	verdrijven, terugdrijven

repeteren	herhalen
repetitie	herhaling, verhaling?
replicate	antwoordelijk, weervouwiglijk?
replicatie	ontvouwing, hervouwing, herhaling
repliceren	wederzeggen, wederantwoorden, antwoorden, tegen het gezegde inbrengen, van repliek dienen
replijcq	zie repliceren
replique	antwoord, weerwoord, verweer, tegenspraak
reporsitor	penningmeester, schatbewaarder
reportare	van zijn kant overdragen
réportation, à la	toeschreven wordt aan
repositorium	opbergkastje
reprehende(e)ren	berispen, afstraffen
reprehensibel	berispelijk, lakenswaardig
reprehentie	berisping, bestraffing
represatie	wederneming, teruggeisen met geweld, bekommering en bezetting om de gemene zaak
representatie	vertoning, plaatsvulling
representeren	representeren, vertonen, plaats vullen, verbeelden
reprife	hervatting
reprimende	bedwang, bestraffing
reprimeren	verdrukken, bedwingen
reprinse	hervatting
reprobatie	verwerping, wraking, verwijten, strenge afkeuring
reproberen	wraken, verwerpen
reproche	berisping, wraking, verwerping, nalatig, verwijt, blaam
reprochen	getuigenwraking
reprocheren	verwerpen, wraken, berispen, wederleggen
repromiße	wederbelofte
repromittere	van zijn kant beloven
repromitteren	wederloven
republijcque	gemeenbest, gemeentestaat
repudiatie	verlating

repudiatus	gescheiden, verstoten
repudiëren	verstoten, verlaten
repudium	ontbinding (b v van huwelijk, verloving)
repudium voluntarium	vrijwillige ontbinding van het huwelijk
repugnantie	tegenheid, tegen -of weerzinwekkend, afkeerwekkend
repugnieren	bevechten, tegenstrijden, tegenstaan
repuls	afslag, weigering
repulsie	verdrijving, afwering
reputabel	achtbaar
reputatie	achting, achtbaarheid
reputeren	achten, weder op denken
request	verzoek, verzoekschrift
request civijl	heus verzoek, echt verzoek tot herstellen
Request-meester	ambtenaar die advies uitbrengt over verzoekschriften
requeste	verzoekschrift waarbij iemand zijn verzoek en mening bekend maakt
requiem	herdenken van de doden
requiescat in pace	dat hij ruste in vrede (afk. R.I.P.)
requievit in Domino	hij rustte in de Heer
requioscat in pace	hij/zij ruste in vrede, (RIP)
requirant	eiser, aanlegger, verzoeker
requirerant	verzoeker
requireren	verzoeken, eisen
requisitie	verzoek, vordering
réquisition	vordering b v. door ministerie ge -eist
requisitis denunciationibus	met de vereiste roepen
requisitorien	verzoekschrift, verzoeken
res	zaken, ding, vermogen, openbare zaak
res familiaris	huishouding, huiselijke zaken
res pectus parentelae	de wettelijke verhouding tot broers en zuster ofwel bloedverwanten
rescindere	breken, te niet doen, voor nietig verklaren
rescissie	gerechtelijke vernietiging van een testament
resconteren	afrekenen, vereffenen, een argument weerleggen

rescriberen	antwoorden, antwoordschrijven, terug schrijven
rescriptie	schrift, verweerschrift, schriftelijke last tot inning of uitbetaling van een geldsom
rese	reis, krijgstoet
reseant	voldoende
reservataire erfgenamen	erfgenamen die door de wet zijn beschermd tegen onterving
reservatie	voorbehoud
reserve	deel van de erfenis waar men niet vrij over kan beschikken
reserveren	behouden, voorhouden, van te voren bespreken
resico	gevaar
resident	verblijver, plaatshouder, gezaghouder
residentie	verblijf, verhouding, zitting
resideren	verblijven, verhouden, zitten
residerende	zetelden
residet	woont
residet apud	woont bij
residet extra	woont buiten
residuum	overschot
resignare	opzeggen
resignatie	overwijzing?, vertichting (berusting)?, neerleggen van ambt, gerechtelijke ontzegeling
resigneren	afstand doen van, neerleggen, berusten of neerleggen bij zijn lot
resigneren	afstanddoen
resilieren	terug springen, uitscheiden, zich terug trekken
resiliëren	zie resilieren
resilliatie	ontbinding van een contract, terugtrekking
resistentie	weerstand, tegenstand
resisteren	weerstaan, tegenstaan
resolut	onbeteuterd (niet verlegen), rustig, vastberaden, doortastend
resolutie	voorneming, opzet, besluit, ontlossing ?, ontbinding, ontknoping, vervlieting?, versmelting ook besluit
resolutien	besluiten
resoluties	besluiten van een bestuursorgaan

resolveren	besluiten b.v van een collegiaal bestuur als de vroedschap, voornemen
resolvieren	zie resolveren
resonnantie	weerklank
resort	bestek, kaveling, strekking, onderhoring
resorteren	behoren, onderhoren
respect	ontzag, gezag, aanzien, opzicht, waardigheid
respecteren	eerbiedigen, ontzien, ongemoeid laten
respectijf	onderling, zoo in het een als in het ander
respice domini	12e zondag na Drievuldigheid
respice in me	2e zondag na Drievuldigheid
respijt	uitstel
respiratie	ademhaling
respireren	ademhalen
responderen	antwoorden, verantwoorden, aanpassen ook voor iets instaan
responsabel	verantwoordelijk
response	antwoord
responsive	schriftelijk antwoord
restabiliëren	wederrechten, wederom in state stellen
restabilisement	wederoprechting, (herstelling)
restauratie	oprechting (herstellen?), wederoprechting, vernieuwing
restaureren	oprechten (herstellen?), wederoprechten
reste	overblijfsel, overschot
resteren	overblijven, overschieten
restiarius	zeeman, belast met het stuwen van de lading
restituëren	herstellen, wedergeven
restitutie	herstelling, teruggeven
restoir	overschot, overblijfsel, vergoeding
restrict	verknocht
restrictie	vervang, inbinden en op het nauwste genomen, voorbehoud, beperking
restrictien	inbinden
resultatie	weerspringing?, opsprong, opstand, terugdringen van de macht
resulteren	weerspringen, opspringen, ontstaan,

	ontspringen
resumeren	herhalen, hervatten
resumptie	herhaling, hervatting
resurrectie	verrijzenis, wederopstanding
resurrectio	opstanding (in kerkelijke begrip), Pasen
resusciteren	verwekken
retardatie	vertraging
retardement	vertoefing, ophouden, vertraging, uitstel, verhindering
retardereren	vertoeven, ophouden, verachten
retentie	onthouding, terughouding
retentus	teruggetrokken
reticentie	verzwijging
retineren	onthouden, behouden, achterhouden, vasthouden
retireren	aarzelen, vertrekken terugtreden, afdeinzen, herhalen, hervatten
retorqueren	verdraaien, verkeren, te rug drijven
retorsie	omdraaiing, omwending, terugdrijven
retorsievaarder	kaper
retour	weerdeer, keer
retourneren	weerdeeren, terug zenden, keren
retracteren	herroepen, herdoen
retrahent	terugtrekken (van een rekest)
retraict	vertrek, wijk
retraicte	secreethuisje, toilethuisje, zich terug trekken
retranchement	verdedigingswal
retrencheren	afsnijden, besnoeien
retroacta	archiefstukken van vroegere datum
retroacta van de burgerlijke stand	doop-, huwelijks- en begraafregisters
retroacten	de eerste acte
retrograde	gedicht waarin de woorden van voren naar achteren en van achteren naar voren kunnen worden gelezen
retrozijn	rederijker
reumatijcq	koud, vochtig, nat

reuselmaent	oktober
reuwen	ruw maken van laken
revalidatus	achteraf gewettigd
reveilleeren	ontwaken
revelatie	openbaring
reveleren	openbaren
revenge	wrake, vergelding, wreken
revengeren	wreken
revenueen	inkomsten
reverendissimus	hoogerwaarde heer
reverendus dominus	eerwaarde heer
reverentelijcken	eerbiedig
reverentelijcken te erkennen	met eerbied te kennen
reverentelijk	eerbiedig, ook met gepaste eerbied
reverentie	eerbewijs, staat in de eerste zin van een verzoekschrift. (geeft met behoorlijke reverentie te kennen), eerbied, eerbieding schriftelijke tegen belofte, verzekering
reversaal	
reversael	zie reversaal
reviseren	overzien, herzien
reviserur	rechter in beroepszaken
revisie	herziening, herzinning ?
revisor	overziener, corrector, controleur van rekeningen
revocatie	herroeping
revoceren	herroepen, intrekken, terugnemen, terug trekken
revolceren	Zie revoceren
revolte	oploop, afval
revolteren	afvallen, omwenden, omkeren
revolutie	ontwinding ?, omwenteling, omloop, omrolling, omdraaiing
revolveren	omwenden, omlopen
revoveer	herroep
revyerviscooper	rivierviskoper
rex	koning
reyhier	smal schiet- of lichtdoorlaat gat in buitenmuur

RG.	afk. Remonstrantse Gemeente
rhedarius	wagenmaker
rhetoricque	de kunst om deftig te spreken
rhetorizijn	rijmer, dichter
rheumate	door reumatiek
ribaldus	landloper
ribaudekijn	spietswerper, krijgstoestel
ribaut	zie ribaldus
ribout	deugniet, dief, landloper, ook stenenwerper
richel	dunne plank ca 4x 8 cm
richtereren	rechters
richtinge	zie; rechtginge
richtmei	kleine boom in de top als hoogste punt van het gebouw is bereikt
ricsdaalder	rijksdaalder
riddare	ridder
riddermannen	leden van de ridderschap
ridemeyster	ritmeester
ridepert	rijpaard
ridicule	belachelijk, bespottelijk
ridiculeus,	zie ridicule
riedenmakere	weefkammen -maker
riedmarch	rietland
riedmeed	land of weide met veel riet begroeid
riedmeersch	zie riedmarch
riembeslach	versiersels op een riem
rietmaet	zie riedmeed
rigeur	strafheid, strengheid
riggelen	grendellat afsluiting
rigoreux	streng
rijcman	vermogend persoon
rijder	betaalmiddel, waarde 1 rijder =??
rijgenoten	naastgelegen
rijglijf	korset

rijksdaalder (Ned)	muntsort, waarde gelijk aan 47 stuivers
rijlijf	zie rijglijf
rijnsgulden	munten, goudgulden
rijshuus	opslagplaats voor rijs(brand)hout
rijhmeier	toezichthouder op het rijs-of hakhout
rijsmeyer	opzichter over het rijs- en hakhout
rijst	hoeveelheid leien ca. 56 st.
rijswercker	vlechter die zinkstukken van rijshout vlechten,
rijten	zie reet
rincboom	sluitboom, slagboom
rincketwagter	bewaker van de stadspoort (die de personen deur opent in de poort)
rindsschuster	leerlooier
ringmeester	hoofd van de visafslag
rinzel	deel van een watermolen waar het water naar beneden loopt
rintvleesch	rundvlees
riole	(open)goot, verlaat
ripelijck	rijp, aanzienlijk
rippe	vrouw
risique	risico, gevaar
ristriectus	stiefvader
rite	naar behoren
rite munitus(a)	Heilig Oliesel ontvangen
rival	medevrijer, medeminnaar
RK	afk. Rooms - Katholiek
roboratie	sterking
roboratie	meimaand
roboreren	sterken, versterken
robust	sterk
rocht	zittingsdag van de schout, om getuigen te horen, bewijzen te verzamelen
rockener	zwartbroodbakker
rocmaker	kleermaker
rode roede	ambtsteken (een rode stok) van een baljuw of rechter die rechtspreekt in halsmisdaden, ook

	gezien dat deurwaarders dit teken hadden
roede	de staf des schouten, het symbool van het gezag vroeger op de omgang rondgedragen, later in plaats daarvan van het schepenhuis uitgestoken ook landmaat (roede=14 m ²), ook oppervlakte maat, groot ca 12,569 ca, in elk deel van het land anders van oppervlak
roede (lengtemaat)	lengtemaat, in elk deel van het land anders van lengte. In Limburg was de strekkende roede verdeeld in 16 voet, 20 van deze kleine roede vormde één grote voet. 20 van deze grote voet vormde weer één bunder de aanduiding 53-10-0 betekende dus 53 bunder, 10 grote roeden en 0 kleine roeden, ofwel 53,5 bunder Rijnlandse roede 3,767 m Blooise roede 3,617 m Drentse roede 4,12 m Duivenlandse roede 3,667 m Schouwse roede 3,727 m
roededrager	mannelijk teellid
roedetale	bepaald aantal roeden land met betrekking tot de omslag
roedevoet	voet als maat
roedrager	knecht van een landmeter die de roe (meetwaarde) meeneemt
roefbart	zolderplanken
roeke	veldwachter
roepambacht	ambtelijk stads omroeper
roer	vuurwapen dat met een lont of later met een vuurslag werd afgeschoten
roeren	aanraken
roerende	betreffende, reeds genoemd
roers	geweren
roerschutters	met een "roer" uitgeruste schutters
roet	benaming voor vet, smeer en talk
roetsijdich	scharlakenrood
roffelschaaf	blokschaaf om de gezaagde planken glad te schaven
roffer	hoerenwaard, bordeelhouder
rogate	5e zondag na Pasen
rogationes	de 3 dagen voor Hemelvaart. ook de gehele Hemelvaartsweek. Eigenlijk de in deze dagen gehouden processies.

roggijn	van rogge
roieren	uitdoen, uitschrabben, uitschrijven
rokelstock	pook
roketier	steenhouwer
roklijf	keurslijf, korset, rijglijf
rollenaer	voerman
roller	wagenbestuurder, ook zakkenroller
rolpaard	onderstel van een kanon of affuit
rolsmeer	vet, smeervet
rolwagen	ronde hoge vaas van chinees porselein
roman	lang verhalend epos in de volkstaal (Romaans = in de volkstaal)
romano -katholicisme religionis	van Rooms -Katholieke godsdienst
rondeel	waltoren, 3/4 cilinder buiten de muur, ook rederijkersvers vaak achtregelig met twee rijmklanken
rondel	steenhouwers beitel
rondgast	zie rontganger
rondooghe	rozetvenster, roosvenster
rong	zware ijzeren nagel
ronne	stalknecht
ronselaar	werver van scheepsvolk en/of krijgsvolk
rontganger	nachtwacht, nachtwaker
rontgat	vensteropening
roocgat	schoorsteen, gat in dak boven stookplaats voor afvoer van rook
roocgat	schoorsteengat, gat in dak voor rookafvoer
roocgaten	schoorstenen
roocpenning	belasting op schoorstenen
rood	heraldiekteken, kleur, weergave met verticale strepen arcering
rood trijp matrassen	met rode trijp (stof soort) overtrokken
roode roede	staf die de pestlijder moest dragen als herkenningsteken
rooden loop	buikloop, difterie
roodscharlaken	kleur, scharlakenrood
roofgoet	buit van een rooftocht

roofhuus	roofridderslot
roofkot	rovershol
rooi	rechte lijn
rooien	de rooilijn bepalen
roomelisoen	dysenterie, pest
roopastoor	pastoor van de pestlijders,
roos	heraldiekteken, bloem als wilde roos weergegeven met meestal 5 bloembladen in de bloem
roosdach	zondag voor half vasten
roossteenen	stenen behorende bij een tafelspel
roost	rooster, ovenvuur, hellevuur
root	graanziekte, ook rood
ropaard	zie rolpaard
rosachtig	lichtrood
roscher	wolwever
rosebeker	mint, in goud en ook in zilver
roselmaent	zie reuselmaent
rosenkranzfest	rozenkransfeest, 1e zondag in oktober
rosenmontag	carnavalsmaandag, maandag voor Vastenavond
rosenobel	betaalmiddel, goudstuk van ca 8 gulden, ook bepaalde goudkleur.,
rosenobel	mint in goud uitgevoerd
rosenoblen	gouden mint
rosensontag	Rozenzondag, 3e zondag voor Pasen
roskam	paardenkam
rosmolen	door paard(en) voortbewogen tredmolen
röbler	paardenstalknecht
rostuuscher	paardenkoper
rotarius	wagenmaker
rote	weg
roten	rotten van vlas
rotier	vagebond, zwerver
rotmeester	hoofdman van een rot, meestal 10 man
rotting	wandelstok van rotan

roucamer	opbaarkamer overledene
roudde	volle maan
roufbart	zolderplanken
rouliet	treurlied
route	verstrooiing
rouwe	bittere smart, droefheid, ook sloot, smal watertje
rouwerck	ruwwerk, grof werk
rouwsteller	begrafenisondernemer
roye	rooilijn
royeermeester	ambtenaar voor nazien stadsrekeningen
roymeester	ambtenaar belast met uitzetten rooilijn
rubriek	aftekening
rubro sigillo	met rood zegel (geen roepen als men betaalde), zonder roepen trouwen als men wel er extra voor betaalde
rude	hart, rouw
ruffian	koppelaar
ruggepiner	sjouwerman
rugleggende stoelen	vermoedelijk leunstoelen?
ruim (in het)	plaats in de kerk waar de stoelen van de vrouwen stonden
ruine	vernietiging, neerstorten
ruïne des boedels	vernietigen van de inboedel
ruineren	vernietigen, nederslaan ?, te gronde werpen
ruineus	bouwwallig
ruit	aanspoelsel uit zee
rumich	voortvluchtig zijn
ruminatie	herkauw, herhaling
ruminge	het bevel tot ontruiming van een perceel door de schout op verzoek van de nieuwe eigenaar aan de oude, voorafgaande aan de "levering" daarvan aan de nieuwe eigenaar, ook het bevel tot afbraak van een gedeelte van een gebouw, dat op andermans grond getimmerd is, door de schout op verzoek van den eigenaar van dien grond
rumoer	gerucht
rumoermeester	bendeleider

run	eikenschors
rupture	breuk
ruraemundensis	van Roermond
Ruremunde	Roermond
rurensis	boer, landbouwer
uricola	landbouwer
ruricolus	zie ruricola
rus-leeren armstoelen	vermoedelijk. gevlochten leren armstoelen
ruse	moeite
rusticus	landbouwer, landman
rustijk	boers
rustleeren	leren bekleding
rüsttag	goede vrijdag
ruter	vrijbuiters, landloper, straatrover
ruuchte	ruigte, struikgewas
ruutmolen	schorsmolen
ruwaard	waarnemend graaf, bv bij krankzinnigheid
ruyminge	zie; ruminge
ruyn	ontmande hengst, paard
ruyteren	ruiters
rybaude	zie ribout
rydinge	prijstelling
rysenbrys ondercleeren	gebreide ondergoed.?

S

S	afk. schepen, wethouder
S	afk. sterbefälle, sterfgeval, overledenen
S	afk. susceptores, doopgetuigen, doop- heffer, peter en meter
s	afk. sabel, heraldiektaken, kleur, zwart, weergave met horizontale en verticale arcering of effen zwart.
s	afk. semis, half,
S.(S)	afk. susceptores, doopgetuigen, doopheffer, peter en meter

s.a.a	afk. sans alliance actuele, zonder actuele huwelijk(sverbintenis), verwantschap
s.g., s.m.	afk. zaliger gedachtenis
s.p.	afk. sans postérité, zonder nageslacht, nazaten
S.R.E.	afk. Sancta Romana Ecclesia, Heilige Romeinse kerk
s.s.t.t.	afk. van salvis titulis, met voorbehoud van de titels
sa	afk. sans alliance, zonder huwelijks- verbintenis, verwantschap
saai	gekeperde wollen stof, kamgarenstof
saaien	zie saai
saaihal	gebouw voor het keuren van de saai
saiwerker	wever van saaiweefsel
saiwever	zie saaiwerker
saarts	beddensprei
saaywerker	de zaaier
sabaet	sabbat
sabbathi dies	op zaterdag
sabbatum	zaterdag
sabbatum luminum (magnum sanctum)	zaterdag voor Pasen, op deze dag wordt de Paaskaars ontstoken
sabbetouwer	O.l. Vaarder
sabel	heraldiektaken, kleur, zwart, weergave met horizontale en verticale arcering of effen zwart.
sabotier	blokmaker, houten schoenmaker
sacage(e)ren	beroven, plunderen
saccage	plundering
saccellarius	schatmeester, penningmeester
sacel	afk. sacellanus, kapelaan, onderpastoor, hulp priester
sacellani	zie sacellanus
sacellanus	kapelaan
sacellum	kapel
sacer	heilig, gewijd, heilige zaken, heiligdommen
sacerdos	priester
säckelmeister	vermogensbeheerder, rentmeester
saclaken	zaklinnen

sacra	zie sacer
sacra baptismatis unda ablutus	gezuiverd door het heilige water van het doopsel
sacra communio	de Heilige Communie
sacraal	geheiligd, gewijd
Sacrae Scripturae	Heilige Schrift
sacrament	heilteken, eedbond, genademiddel
sacramentaliter	voorzien van de sacramenten
sacramenteel,	
sacramentdach	tweede donderdag na Pinksteren
sacramentis munitus	voorzien van de sacramenten
sacramento sacri olei munitus	voorzien van het sacrament van het Heilig Oliesel
sacramentshuusje	hostiekast, tabernakel
sacramentum extremae unctionis	het sacrament van het Laatste Oliesel
sacramentum matrimonii	het sacrament van het huwelijk
sacramentum poenitentiae	het sacrament van de biecht
sacrarium	gewijde ruimte, putje voor afvoer gewijd water
sacreren	sacreren, heiligen, wijden
sacrificie	toe-heiliging?, heiliging, offerande
sacrifiëren	offeren
sacrilège	heiligschennis
sacrilegie	kerkroof, diefstal uit kerk
sacrista	koster, kerkbewaarder
sacristain	zie sacrista
sacristie	heiligdom, kerkkamer
sacro ledo copulati	in de gehouden mis getrouwd
sacro oleo provisus	voorzien van het H. Oliesel
sacwijn	slechte wijn
sade	graszode
sadel	woonplaats
sadelaere	zadelmaker
sadelhof	zie sadelhofstat
sadelhofstat	de woning, boerderij, het hof van de leenheer
sadelhuus	zadelschuur

sadelijchijt	het volle genot
sadinge	het zaaien op het land
sado	licht tweewielig rijtuig
saecschaffer	zaakwaarnemer
saei	zie saai
saeiaerde	zaailand
saeier	zaaier
saeiwaerp	kettingdraad van saai
saeiwerc	saaiweefsel, gekeperde stof
saelhof	zie sadelhofstat
saelhonttouwere	zeehondenleer bewerker
saelstoelmaekers	zit -stoel makers
saementlijke leeden	de gezamenlijke leden
saepius	meerdere malen, vaak
saetacker	te bezaaien land
saetcoren	korenzaad
saeyet	zaailand
saeyette	gekeperde wollen stof
saeygewandt	weeftoestel, weefgetouw voor het weven van saaiwerc (gekeperde stof)
Saeykam	kam, onderdeel van weeftoestel
sage	koorts, ook zaag, lafaard, verstandig, slim
sagittaar	boogschutter
sagittarius	pijl en bogen maker
saietmaker	wollen garen fabrikant, sajetspinner
sainteurs	vrije boeren die zich, in de vroege middeleeuwen, onder de hoede stelden van kerk of klooster
saiseren	vatten, vast houden, in het bezit stellen
saisie	genieting, bezit
saisoen	jaargetijde, seizoen
sake	hij die een rechtszaak voert
sakeloos	niet beschuldigd
sakristan	(vermoedelijk) landmeter
salariëren	bezoldigen, lonen

salaris	wedde, loon, bezoldiging
salarium	zoutbewerker
salde(e)ren	effenen, rekening opmaken, rekening afsluiten
saldus	waardeloos, ongebruikt
salehoeder	zaalwachter
salet	salon
salette	kleine salon, ontvangkamer
salff	behoudens
salifex	zouthandelaar
salinator	zie salifex
salm	psalm, kerkelijk lied
salmiator	slijper, gereedschappolijster
saloen	wollen stof
saloppe	voorschoot voor vuil werk
salpista	trompetter, trompetblazer, trompettist
saluëren	begroeten
salus populi (ego sum)	18e zondag na Drievuldigheid, ook 4e donderdag voor Pasen
salut	zaligheid, groeten
salutair	heilzaam
salutatie	begroeting, heilwensen, groet
saluteren	groeten
salva inthimione	behoudens gerechtelijke aanzegging
salvatie	bewaring, beschut
salvatiën	weerleggen van de bezwaren tegen getuigen, getuigenis of geschriften
salvator	redder, heiland
salve	wees gegroet, welkom
salve(e)ren	bergen, in veiligheid brengen, behouden
salveconduit	vrijgeleiding, çeel?
salvis	met voorbehoud van
salvis omissis	behoudens het wat vergeten of overgeslagen is
salvo (in)	in behouden haven
salwirth	plaatbewerker, smid
samaar	lang slepend vrouwengewaad

samareus	plat lang vaartuig voor vervoer van boomstammen over water
samblant	ogenschijnlijk (schijnbaar?)
sambuë	paardendek
samencoop	een partij in zijn geheel, in een keer kopen
samenloofte	overeenkomst, onderlinge verbintenis
samenlovenisse	trouwbelofte, verloving
samenrotten	samenscholen met slechte bedoelingen
samentelijcke	gezamenlijk
samenwerker	verzochte getuige bij een huwelijksovereenkomst
sammelen	treuzelen
sammet	fluweel
samoos schipper	schipper die vaart op de Maas en Sambre
sampt	gezamenlijk ook met
samt	samen met
sancmeester	kapelmeester
Sancta Gertrude	Sint – Geertruide
sancta hebdomada	Goede week, ook stille week voor Pasen genoemd
Sancta Margaretha	Margraten
sancta(-us)	heilige
sanctificatie	heiligmaking, heiligverklaren
sanctificatori	heiligmaker
sanctimonia	Heiligheid
sanctis sacramentis	met de heilige sacramenten
sanctissimae theologiae tudiosus	theologiestudent
Sanctorum omnium	Aller Heiligen, 1 november
sanctus	heilig
sancwijn	miswijn
sandtstande	kuip gevuld met zand
sanguin	bloed
sanguinem spuens	bloed spugend
sanguinis fluxum	verbloeding
santbusse	busje gevuld met fijn zand om inkt te drogen

santcraeyer	zandkruier
santee	drinkglas
santganc	de 10e oktober (bedevaart naar Xanten)
santhorste	zandgronden met kreupelhout begroeid
sapc	afk. sans alliance avec postérité connue, zonder huwelijks - verbintenis, maar met erkend nageslacht
sape(e)ren	ondergraven
sapientiei	wijsheid
sappen	loopgraven
sapr.	afk. sans alliance mais avec postérité reconnue, zonder actuele huwelijks-verbintenis, maar met erkend nageslacht
sarchouwer	steenhouwer voor stenen zerken
sarcsteen	Rots-steen, ook steen voor lijkist
sardijn	rood kleurige edelsteen
sark	zerk, lijkist, ook soort wollen stof
sarrieshut.	huis naast de molen waarin de cargier/chercer woonde
sartor	kleermaker
sartrix	kleermaakster
saserdos	priester
sasmeester	sluiswachter
sassenier	zie sasmeester
satblauw	donker blauw
sate	zitting van een bestuursorgaan, ook granmaat, woning
satelles	gerechtsbode, leenman, vazal, gewapende bediende
satellites	knecht, slaaf
sater	bemiddelaar, scheidsrechter
satertag	zaterdag
satisfacere	tevreden stellen
satisfactie	voldoening, leiting?, gemoedehebbing (genoegdoening), voldoening
sator	zaaier
satrapa	stadhouder
satrix	kleermaakster

saturni dies	zaterdag
saudat	soldaat
saufconduit	vrijgeleide
sausisen	vuurpijl, maar ook kruidige worst
sautoor	sint andreaskruis in heraldiek
sauvegarde	bescherming, beschutting, vrijwaring, vrijgeleiding, vrijgeleide
savelerde	savel, zware kleigrond
savetier	schoenlapper ook broddelaar
saysoen	getij, jaargetij
sc	afk. sans contrat, zonder huwelijks- voorwaarden, zonder overeenkomst
sc	afk scilicet, namelijk
scabel	bank, voetbank
scabieus	schurftachtig
scabinale akten	schepenakten
scabini	zie scabinus
scabinus	schepen, schepenen
scabiosa	bloem, werd gebruikt tegen de schurft
scabreus	rouw, ruig, schrabbig?, schurft, gewaagd, schuin. onwelvoeglijk
scachtmakere	lansen of sperenmaker
scaelc	knecht, bediende
scaeldeckere	leidekker
scaelgedeckere	leiendakdekker
scaelgen	leien
scaemelhuus	armenhuis
scaemelhuusweke	arme uit het armenhuis
scaepbrake	zie schaepbrake
scaepcoman	schapenhandelaar
scaeper	schaapsherder
scaephattinc	schapenweide
scaepsciére	zie schaepschier
scalatie	strafwerktuig, ladder waarop men gebonden werd en dan uitgerekt
scallacie	zie scalatie

scandaal	aanstoot, ergernis
scandaleus	ergerlijk, aanstotelijk, ergerniswekkend
scandeliseren	ergeren, aanstoot geven
scandularius	dakplankenmaker, dakdekker
scaperiene	schapenhoedster
scapiere	van schapenvacht
scapperen	ontkomen
scarificatie	scherving, het aan de oppervlakte inkerven in de huid om lidtekens te maken
scatten (enen)	iemand geld afnemen, gewoonlijk als losprijs
scattinge.	begroting
scautheete, scout	schout, gerechtelijk bestuurder
sceau à la cire	lakzegel
scedule	handschrift, ceel ?
sceell hebben in iet	verschil over iets hebben
sceepmaecker	scheepsbouwer
sceepmakers	scheepstimmerlieden
sceetgracht	scheidingswater tussen twee stukken land
sceidinge	boedelscheiding.
scelereus	schelmachtig, schalks, ondeugend
scelleren	verzegelen, dichtlakken met een zegel
scema	gestalte, voorstel
scemaker	Schede-maker van messen, dolken en zwaarden. de schede is een omhulsel van leer zie scema
sceme	
scene	toneel
scepe	schip
scepen	zie scepenen, ook een schip
scepencameraer	de ambtenaar belast met het innen de door de schepenen uitgesproken boeten
scependom	het gebied der schepenenbank
scepenebrief	een acte, opgemaakt van een handeling, voor het gerecht verricht en bezegeld met de zegels van de schout en vier schepenen.
scepenen	de uit de gegoede bevolking gekozen leden van het college van de schepenenbank
scepenmeester	een van de schepenen die belast is met de dagelijkse leiding in de stad

scepenquitantie	een acte, door schepenen opgemaakt van de voor hen gegeven kwijtschelding van een schuld.
scepprenayere	kleermaker
scepstock	gevangenis
scepter	koningsstaf, rijksstaf
scerpe examinatie	verhoor op de pijnbank
scerprichter	zie schermeester
scerwetter	scharenslijper
sceversteyndecker	vermoedelijk pannendecker
schaakman	struikrover
schaar	oppervlaktemaat, ca 300- 400 vierkante roeden = ca 0,4 - 0,65 ha, ook gevonden 2 morgen
schaarwachter	schildwacht die rondes maakt als bewaker
schabbelele bank	zie schabel
schabel	voetenbankje
schabeltje	knielbankje
schacherer	venter
schacht	veer, synoniem voor lengtemaat roede
schadde	zode van veenachtige heide, als brandstof te gebruiken
schadden	heide zoden van korte heide
schadebeletter	politieagent
schadeloosbrief	brief waarin de schadeloosstelling is beschreven
schadeschout	schuld op interesten
schaecman	struikrover
schaecroof	doel om iemand te beroven
schaelc	schelm, schurk
schaelgedac	leiendak
schaelgenagel	leinagel
schaelhout	bast van een boom
schaepbrake	braak liggende grond waarop schapen grazen
schaepschier	grijs bruine wol van schapen
schaepschote	schaapskooi
schaepwaer	het recht om ergens een schaap te laten grazen

schaer	grondstuk met het benodigde voedsel voor een dag grazen, ook kustlijn, oever
schaerbaer	land om vee op te laten scharen
schaermeester	ambtenaar die bepaald wiens schapen en hoeveel er mogen grazen op een gemeenschappelijke meent
schaers	scheermes
schafakker	zie schavakker
schaffer	hofmeester
schaffmeester	proviandmeester
schaffover	rentmeester
schaker	struikrover
schalenschroder	messenheftenmaker
schalideck	leiendak
schalie	schrijflei, lei
schaliedekker	leidekker
schalmei	oud muziekinstrument, (houten) fluit
schamele jongen	zie schortkandelaar
schampschoerich	schamphout (niet volledig goed hout)
schampvrede	bedrieglijk vrede of zoen
schansloopster	lichtekooi die zich ophoud op de wallen en schansen
schanson	schenker van drank
schap	houten rek
schapijnre	zie scapiere
schapraai	kast voor etenswaren, provisiekast, spijskast
scharen	scheren, ook het aantal schapen, waartoe gerechtigd, op de gemeenschappelijke weide laten lopen
scharprechter	rechter die doodvonnissen oplegt, soms de beul die ze uitvoert
scharrebier	scherp dun bier
scharrelen	onzeker lopen, strompelen
scharmacher	wagenmaker
schat	oppervlaktemaat, 1 schat = 1 mud = 6,8 are
schater	schutter
schathuis	veestallen

schatplichtig	belastingplichtig
schatschout	geldschuld, geldschuld van een hoofdsom
schatter	taxateur
schatters	taxateurs, waardeerders (in boedel en erf kwesties)
schäufeler	uitventende marskramer met lastdier
schavakker	loswerkmán
schavelen	slijten door schuren
schavotteren	veroordelen tot het schavot of schandpaal, vooraf vaak gebrandmerkt op de kaken
scheenstuk	plaat van metaal die de schenen bedekt bij harnas
scheepsbeschieter	meubelmaker / aftimmerman op schepen
scheepsbeschuit	harde koek van tarwe en roggebloem
scheepsgezellen	bemanning van een zeilschip
scheepsheelmeester	scheepschirurgijn
scheepsheer	schipper
scheepsjager	bestuurder / (vaak) eigenaar van het paard dat de boot trok op het jaagpad
scheepskinderen	jonge schepelingen
scheepslegger	waker op een schip aan de kade gelegen
scheepsmaat	vennoot, van scheepseigenaar
scheepsopperhoofd	kapitein op een zeilschip
scheepsoppermeester	hoofdchirurgijn op een zeilschip
scheepsrol	lijst van bemanningsleden aan boord van schepen
scheepsschryver	schepeling belast met het schrijfwerk aan boord
scheepston	inhoudsmaat voor schepen = 1m3
scheepsverband	hypotheek met als onderpand een schip
scheermer	schermer
scheerweide	zie schaar
scheet	kleinigheid
scheiber	zouthandelaar
scheidebrief	door de scheidsrechter opgemaakte akte met uitspraak van het geding
scheidedelve	grenssloot
scheidelpennic	kleingeld

scheidepunt	kruispunt van twee wegen
scheidesteen	grenspaal
scheiding van vastigheden	niet meer op kunnen vertrouwen
scheidler	messenmaker
scheidung unserer liebe frauen	Maria Hemelvaart, 15 augustus
schelachtig	in een proces verwickeld, in een geschil
schelgat	gat in zeedijk door afslag ontstaan
scheling(e)	geschil, civiele rechtszaak
schellinc	zie schelling
schelling	munt 17e-18e eeuw , gelijk aan 6 stuivers ook betaalmiddel, 1 schelling = 12 denier (ca 11e eeuw) ook betaalmiddel, 1/20 pond = 12 schellingen, kom, in de vorm van een schelp
schelpkom	kom, in de vorm van een schelp
schelpschaal	schaal in de vorm van een schelp
schelpzand	schuurmiddel
schelta	schout, grietman
schelte	zie schelta
schelter	goochelaar, kunstenaar
schenenhoed	hoed met een brede rand
schepampt	kleermakersambacht
schepel	inhoudsmaat bij graan, 1 schepel = 2 mud = ca 29-34 ltr, ook gezien; 1/4 mud en 1/8 mud. na 1820, 1 schepel = 10 ltr. oppervlaktemaat, 1 schepel = 1 schat = 1 mud = 6,8 are, ook gezien; 1 schepel = 4 spint, 1/4 mud en 1/4 morgen, ook gerechtelijk functionaris bij een lokale rechtbank, lid van de schepenbank het stadsbestuur
schepen ende raet	het stadsbestuur
schepenbanc	locale rechtbank
schepenboec	wetboek gehanteerd door de schepenbanc
schepencamere	kamer waar de schenen vergaderden en rechtspreken
schepencnape	gerechtshof
schepeneet	amtseed van de schepenen
schepenknaap	gerechtshof
schepenplecht	gerechtelijke erkenning van een schuld, door de schepenen gepasseerd

schepenquitantie	akte waarin opgetekend de kwijtschelding van een schuld door de schepenen
schepensegel	zegel van de schepenen
schepentuuch	verklaring of getuigenis van de schepenen
schepers	schaapsherder
schepper	ambtenaar belast met toezicht op waterschap, ook papierschepper in een papiermakerij
scherfmes	hakmes
scherfvat	doodkist, ook fig. lijkist
scheriaer	scheerder van lakenstof
scherjant	sergeant
schermhoet	helm
scherpe examinatie	verhoor op de pijnbank
scherper	die de groeven in een molensteen scherpt (biller)
scherpkok	Beul die een marteling uitvoert (in olie koken van de veroordeelde)
scherpmeester	beul die lijfstraffen uitvoert
scherprechter	beul
scherrebier	zie scheyn
schertmagen	bloedverwanten in de mannelijke lijn
scherurgyn	chirurgijn
scheuk	ontuchtige vrouw
scheuke	zie scheuk, ook als scheucke geschreven
scheuken	wrijven vanwege jeuk
scheurbanden	breukbanden
scheurmand	prullenmand
scheurzichtig	die op een scheuring uit is
scheversteen	kieselsteen, steengruis, lei
scheydesheeren	door de overheid aangewezen personen die een bindende uitspraak doen in een geschil
scheyn	dun goedkoop bier
schiemman	schepeling verantwoordelijk voor het schiewerk op het voorschip (tuigage)
schierlike	op een sierlijke fraaie wijze
schietboom	afsluiting door sluitboom
schietekat	kattendoder

schietschuit	vrachtboot op binnenwateren die voortgetrokken door paarden vaart tussen vaste aanlegplaatsen
schietspoel	spoel voor een weefstoel
schijtputte	beerput
schikckenisse	beschikking, verordening
schikken	sturen, zenden
schilachtich	tweedrachtig
schilden	betaalmiddel, 1 schilden = 20 stuivers, (ca 14e eeuw). ook vaak klinkaart genoemd
schilderhuis	wachthuisje voor de schildwacht
schillede	bont gekleurd, bv zwart-witschillede koeien (fries zwartbont)
schilt schattinge	belastingstelsel, voorloper van de grondbelasting
schiltleen	leen, waarop het verrichten van krijgsdienst
schimman	schepeling belast met het touwwerk aan boord (schieman)
schindeldac	dakvlak belegd met schindels (vermoedelijk planken met bast-rand)
schindele	houten dakpannen, dakplanken
schinden	door roven en plunderingen de straten onveilig maken, ook ophitsen, opzetten tegen elkaar
schinder	vilder, beul, slager
schindinge	straatroof, kerkplundering
schipbrace	schipbreuk
schipbrec	zie schipbrace
schipbusse	scheepskanon
schipgeselle	varengast
schipghesellen	scheepsvolk
schipliede	scheepsvolk zowel voor de zee- als voor de binnenvaart
schipmeeter	ambtenaar die de tonnenmaat van een schip vaststelt
schippond	gewicht, 1 schippond = 300 pond
schippont	gewicht van 300 Amsterdamse ponden waarmee de zwaarte van scheepsvracht(en) werden uitgedrukt
schipsbrief	schuldbekentenisbrief of rentebrief gevestigd op een schip
schirmer	vechtersbaas, voorvechter
schirmmacher	wagenmaker

schlotfeger	schoorsteenveger
schnitter	oogstarbeider
schnittker	houtbewerker, fijnwerk timmerman
schnorrer	landloper
schobberdebonk	bedelen, klaplopen,
schoef	bundel, bos, schoof
schoehouten	wilgenhouten deel van een schoen
schoenbroet	witbrood
schoenhoorn	schoenlepel
schoenklomp	klomp met leren schacht
schoenlinghen	schapenvel, schapenvacht
schoerteldoek	voorschoot
schoffericheit	het met opzet met woorden en of daden beledigen, krenken, zwartmaken
schofhecke	valhek in stadspoort
schofhek	valhek in poortdoorgang
schoft	werktijd tussen de pauze, maar ook rust tussen de werktijden, ook ploert en schouder van een dier
schoften	schafttijd
schofvenster	schuivend luik in stadspoort
schoitstroy	dekstro als dakbedekking
schokker	verzorger van aan pestlijders
scholaster	school toezichthouder namen het kerkbestuur
scholastijcq	schools
scholder	beul
schole	school
scholebert	uithangbord bij de school met de vermelding van de naam van de onderwijzer (es)
scholes	leerplaats, school
scholtist	schout
schonevrouwe	grootmoeder
schonk	grof been
schoofrecht	het recht op een aantal schoven als cijns, tiendrecht
schooien	zie schooieren

schooieren	zwerfen, bedelen
schoolarchen	schoolbesturen
schooldienaars	onderwijzers
schoolman	kerkleraar
schoolmatres	kleuterschool houdster
schoonroot	vuurrood
schoontjes	geheel en al
schoorttecleet	schort
schoot	gewicht, 1 schoot = 2 pond
schootsvel	leren lap ter bescherming
schopenhauwer	houten troggenmaker
schoppel	blad aan het waterrad van een watermolen
schoppen	strafwerktuig, in een “schopstoel” opgetakeld worden, boven uit de stoel geschopt en beneden in een modderpoel terecht komen vastmaken
schoren	schurft
schorf	schurft
schorpe	strafwerktuig, een zeer pijnlijke wonden veroorzakende gesel
schorre	ruwe steen (puin) voor de fundering
schorte	ontbreken, tegenhouden
schorteclocke woensdach	woensdag in de stille week voor Pasen werden er geen klokken geluid,
schorteldoek met valvulas	voorschoot met zakken
schortelwoensdag	woensdag voor Pasen,
schortkandelaar	staande kandelaar, voorzien van een schermpje tegen uitwaaien
schot	belasting als landrente verschuldigd aan de heer, ook ruimte voor loslopend vee vast te zetten
schoteldoek	vaatdoek
schotelhuis	washok, bijkeuken
schotgaarder	inner van de (opbrengst)belasting
schotgaerder	de ambtenaar die het “schot” bepaalt en int
schotgavel	hooivork
schotgeld	opbrengst
schotkerver	belastinginner. De betaling werd op de kerfstok d.m.v. een inkerving aangebracht

schotporte	valdeur in de poort , aan de onderzijde voorzien van scherpe ijzeren punten
schotschietende huysen	belasting verschuldigde huizen
schotvarken	mestvarken
schotvri	vrijgesteld van de “schot” belasting
schouboete	boeten voor niet goed schoonmaken van de sloot
schoubrief	akte waarin beschreven hoe de schouw geregeld is / wordt
schoudach	dag waarop geschouwd werd
schoudeljaer	schrikkeljaar
schoudenaer	schuldenaar
schouhouder	gevangenbewaarder
schouhouder	gevangenbewaarder
schouster	vrouw die visioenen heeft
schout	een rechtstreekse vertegenwoordiger van de heer der heerlijkheid, rechterlijk ambtenaar, die in civiele zaken rechtsprak, hoofd van een ambacht.
schouteteboete	boete aan de schout de voldoen
schoutetenbrief	akte van een voor de schout geschiedde rechtshandeling
schoutetendiener	gerechtsdienaar
schoutetendoem	het rechtsgebied van de scout
schoutetinne	vrouw van een schout
schouthete	schout, vertegenwoordiger van de graaf als hoofd van politie en gerecht
schoutmaenre	schuldeiser
schoutmate	de maat die bepaald is voor de schoutmudde
schoutmudde	een bepaalde hoeveelheid koren als grondrente
schouwe	een inspectie zoals in de schouwbrief is vastgesteld
schouwer	de ambtenaar belast met de schouw
schouwvagher	schoorsteenveger
schrede	lengtemaat, 1 schrede = 2,5 voet, landmeterspas, -tree = 2 gemene schrede = 5 voet
schreiboom	boom als grenspaal
schreur	kleermaker

schribaan	lessenaar, secretaire
schricbrief	schriftelijke bevestiging van (uitstel van betaling) verkoop op termijn
schriefboek	kasboek, cahier
schriftuyre	rechtsstuk, pleitstuk
schriftuyren,	zie feyten,
schrijfhout	timmergereedschap
schriver	persoon die kan schrijven en tegen betaling brieven schrijft
schriyferief	schrijfgerei, schrijfbehoeften
schrobbelaar	bediener van de schrobbemolen, onderdeel van de voorspinmachine voor het weven van lakenstof ook visser die vist met schrobnet.
schrobber	lijkverzorger van pestlijders
schrodere,	kleermaker
schrooien	verplaatsen door met touwen erom heen rollen
schröter	doekensnijder
schruiven	bankschroeven
schryfmeester	onderwijzer
schryven	schrijven
schuddelkist	gevangenis
schueren	omploegen om bouwland in weiland te veranderen
schuite voerders	scheepsbevrachters
schumer	landloper, straatrover
schurre	zie schorre
schutbrief	brief met de regeling voor het schutten en opvangen van het vee
schutehavene	haven met ligplaats voor binnenvaartschepen
schuthuys	noodstal voor vee tijdelijk in onder te brengen
schutmeester	ambtenaar die het beheer heeft over de schuilhuizen en stallen
schutpael	paal waaraan loslopend vee wordt vast gezet op de gemeente wei of schutweide
schutten	het vangen, tegenhouden etc van loslopend vee en aan de schutpaal vastzetten of in de "schoot" opsluit
schuttenpijper	fluitspeler bij de schutterij
schutterij	de vereniging welke in de middeleeuwen voor de verdediging van de stad zorgde

schuttinge	het vangen en vast zetten vee dat op verboden plaatsen liep
schutzengelfest	feest van de beschermengel, vanaf 1700, 2 oktober daarvoor 29 september, nu echter 2e zondag van september
schuur	onweer, hagel en bliksem, zwaar weer
schuyfspel	sjoelbak
schuytenuoerder	binnenschipper
schuytman	werkman op een vrachtschuit
schuyttrekker	trekker van een schuit lopend op het jaagpad
schuytvoirders	personenvervoer per schuit over binnenwateren
schwager	broeder van een echtbaar
schwertdegen	jonge ridder
schyeten	voortduwen
sciatica	heup en lende pijn
scientia	wetenschap
scieur	houtzager
sciif.	tafel; dikwijls de tafel, waarom de rechters bij hun beraadslaging buiten de schepenbank zaten.
scijnsgoit	zie chijnsgoet
scilicet	namelijk
sciltboortich.	behorende tot een stand die de wapenen mag voeren, van ridderlijke geboorte
scindere	weghalen (bij bevalling)
scintillatio	glinstering, tinteling, fonkeling
scipknecht	matroos
scipknecht	matroos
scipman	schippersknecht
scipper	schipper
scipwrieter	scheepsbouwer, arbeider op een scheepswerf
scisma	tweespalt, scheuring
scismatijcq	scheurmaker
scissie	zie scisma
scissum	er uitgerukt
scissuur	splijting, scheur
sclatorius	dakdekker

sclopetus	geweer, buks
scoeboeter	schoenlapper
scoel	school
scoel	zie scolescat
scoelappers	schoenhersteller
scoelmeester	schoolmeester
scoemaker	schoenmaker
scoenewercstricghe	schoenmaakster
scolaris	scholier, leerling
scolas	afk. scolasticus, hoofd van de school
scolasticus	hoofd van de school
scolescat	boete, voorschot
scoparius	straatveger
scopus	wit, doel, oogmerk
scorator	verwekker van een onecht kind, hoerenloper, overspelpleger
scorpionarius	boogschutter
scorta	ongetrouwde moeder
scortatie	hoerering, hoererij
scortatio	overspel, echtbreuk
scortator	hoerenloper, verwekker van een onecht kind
scorteren	hoeren
scortum	lichtekooi, hoer
scotporte	houten valpoort
scoutetedoem	ambt van schout in bepaald gebied
screuder	zie scoeder
scriba	secretaris ook schrijver, klerk
scribere	schrijven
scribere non posse	verklarende niet te kunnen schrijven
scribtarius	klerk
scrienmaker	schrijnwerker, meubelmaker
scrijfamt	het ambt van den schepenklerk
scrijfgelt	het loon van de schepenklerk voor het maken van een schepenbrief (te betalen door de verzoeker)

scrijnmakere	zie scrinewerker
scrinewerker	timmerman, schrijnwerker, meubelmaker
scriniarius	schrijnwerker, panelenmaker, ook geheimschrijver en zegelbewaarder
scrinifex	zie scriniarius
scrips	afk. scripsit, heeft geschreven
scripto	geschreven
scriptor	schrijver
scriptura	schrift
scrivegelt	zie; scrijfgelt
scrobster	schoonmaakster
scroeder	kleermaker
scrupel	medicinaal gewicht, 1 scrupel = 1/528 pond = 20 grein
scruptatie	nazoeking, doorgronding
scrupul	apothekersgewicht, ca 1,3 gram
scrupule	angst, bekommring, gewicht van twintig greynen
scrupuleus	angstig, achterkousig, angstvallig
scrutarius	opkoper, uitdrager
scruteren	onderzoeken, doorsnuffelen, nazoeken, doorgronden
sct,	afk. sanctus, heilig
sculptor	beeldhouwer
scultetia	schoutambacht, schoutschap
scultetus	schout, dorpsburgemeester
scupteur	beeldhouwer
surre	rabauw, guit, fielt (schurk)
scurriliteit	fielterij, ,schurkachtigheid
scutemaker	botenmaker
scuteman	binnenschipper
scutmeister	zie schutmeester
scutten	schutten in een sluis
scutter	scutter lid van de stadswacht of schutterij
scutterie	schutterij
scutterie	jacht

scuwen (iet).	voorkomen
scuytvoerders	bemanning van schuit voor personenvervoer
se affinare	door huwelijk verwant worden
se marier	trouwen
se scribere ignaros declar vaverunt	verklaarde niet te kunnen schrijven
sec.	afk. serviteur, dienaar, dienstknecht, bediende
secger	hij die belast is met het uitspreken van een scheidsrechterlijke uitspraak
sechman	zagsman, omroeper
secluderen	afzonderen, afsluiten, uitsluiten
seclusie	afsluiting, uitsluiting
second témoin	tweede getuige
seconde	tweede
seconderen	bijstaan, ondervangen
secondine	nageboorte
secours	bijstand, hulp
secr	afk. secrétair, secretaris, -resse
secretet	geheim ook gemak, toilet
secretet siegelt	geheim zegel
secreren	nazien
secretarijs	zie secretaris
secretaris	raadsschrijver, geheimschrijver, schriftheer, gerechtsschrijver, stadsschrijver
secretarius	(dorps) secretaris
secretarius subscripsit	als secretaris ondertekend
secretelijck	heimelijk
secta luteranorum	de sekte der Lutheranen
sectaris	aanhanger
secte	aanhang, gedeeldheid
seculier	wereldlijk
seculum	honderdjarige eeuw
secunda (feria)	maandag
secunda vota	tweede belofte, tweede verloving
secundum quid	na iets

secundus	tweede
securiteit	veiligheid, onbekommerdheid, onbeschroomdheid, gerustheid
sed	maar
sedecim	zestien
sediteus	oproerig
seditie	oproer
seductor	verleider, de vader van een onecht kind
seeckere	een bepaalde
seeckere origin	het origineel
seeker	zie seeckere
seelant	aan zee gelegen land
Seelen (aller)	Allerzielen, 2 november
seelmaker	touwslager
seemarche	kuststreek
seengaren	pezen voor bogen
seent	kerkelijk gericht houden, kerkvisitatie
seentplichtich	verplichting om voor de kerkvisitatie te verschijnen
seentschepen	de schepen als wereldlijk gezag vertegenwoordiger in het "seent
seevont	het recht op de op het strand gevonden goederen
segelwas	de te smelten was voor zegels
segger	zie secger
seghel	zegel
segisser	magere Hein, de man met de zeis
segrijn	leer van ezel- of kamelenhuid gemaakt
segristanus	koster
segwoort	bewering zonder bewijs
seiden	snaar op een instrument
seidenneger	zijde -breister
seiger	ijker
seigerschmied	groot uurwerkmaker
seigneur	heer
seigneurie	heerlijkheid, in de middeleeuwen het gebied waarover men het gezag uitoefende

	onderverdeeld in een hoge of lage heerlijkheid
seigneurie	heerschappij, heerlijkheid
sejunctie	onderscheiding, afscheiding
sekel	zeis, sikkel
sekele	zie sekel
sekerheyt	zekerheid
sel barnen	zoutmaken
selen	zeilen
selfsegel	door zijn eigen zegel gezegeld en bekrachtigd
selig	overleden
sellarius	zie sellator
sellatius	zie sellator
sellator	zadelmaker
selle	gezel
selver	van hem zelf, maar ook zilver
selverijn	zilveren
semblant	schijn
semen	zaad, kroost
semiennis	een half jaar oud
seminarium	planthof, kwekerij, snij-hof (bloementuin)
seminis	van het zaad
semiplene probatie	halve proeve, bewijs ten halve
semistultus	halfdwaas
semmler	witbroodbakker
sen	afk. senior
senae	bestuurslichaam van een stad
senateur	raadsheer
senatus-consulta	raadsbesluiten
sendael	doek van linnen, neteldoek, fijn linnen.
sendebrief	aanbevelingsbrief, missive
sendefeeste	Pinksteren
senechausee	rechtsgebied van een seneschalk, rechtbank van een seneschalk
senectus	hoge ouderdom

senectute confectus	zwak van ouderdom
senescalculus	ambtenaar belast met toezicht op koningshuis, aanvoerder van het leger
senescalissa	vrouw van een seneschalk
seneschalk	zie senescalculus
senex	grijs en eerwaardig, oude man
senii	van de ouderdomskrachten
senilicus	oud mannetje
senio confectus	door ouderdom uitgeput
senior	ouderling, oudste
sensal	makelaar
sensibel	gevoelig
sentence capitale	doodvonnis
sententia	vonnis
sententiare	zie sententie
sententie	vonnis, oordeel, het gewijsde, zin -en zede spreuk, spreuk, zin-uitting
sententie-diffinitijf	eindoordeel
sententiären	vonnissen, oordeel vellen
sententius	zinrijk, kernachtig, bondig
sentiment	gevoeligheid, gevoelen, oordeel
sentinel	schildwacht
sentir le fogot	van ketterij verdacht worden
separabil	onderscheidenlijk, (afscheidelijk?)
separatie	scheiding
separatie bonorum	boedelscheiding
separatio a toro et mensa	gescheiden van tafel en bed
separatio quoad torum et mensam	gescheiden van tafel en bed
separatio quoad vinculum sepelivi	echtscheiding
separeren	scheiden
sepelevi	ik heb begraven
sepelivi	echtscheiding
seperanus	hoogste, voornaamste, exclusieve bevoegdheid tot uitoefening van publiekrechtelijk gezag
seponeren	weg leggen, ter zijden leggen

septem	zeven
septem dies	zeven dagen
septembris	in september, 9e maand ook voorkomend als; September, Septembre, 7ber, 7bre
septemdecim	zeventien
septennis	zeven jaar oud
septimana	week
septimantarum	weken
septimantarum communis	de week voor allen, vanaf 29 september
septimantarum rogationum	de week van de gebedsomingang, Hemelvaartsweek
septimo	op de zevende
septimus	zevende
septimus dicimus	zeventiende
septingentesimus	700e
septuagenarius	zeventigjarige
septuagesima	de 70e dag, de 9 zondag voor Pasen
septuagesimus	70e
septuaginta	zeventig, 70
septuennis	zevenjarige
sepulchre	graf
sepulcrum	graf
sepulvi	ik heb begraven
sepulter mortuorum	doodgraver
sepultura	begravenis, uitvaart, cremieren van een lijk ook graf
sepultus in cemetero	op het kerkhof begraven
sepultus in choro	in het koor begraven
sepultus in coemeterio	op het kerkhof begraven
sepultus in ecclesiae	in de kerk begraven
sepultus in ecclesiae navi	in het schip van de kerk begraven
sepultus in templo	in de kerk begraven
sepultus(-ta, -ti)	begraven
sequele	gevolg
sequester	scheidsmen, zegsman, makelaar, in wiens

	handen een betwiste zaak te bewaren, en als in verzekering gesteld werd
sequestratie	overgift, inbewaringstelling (overdragen?) ook gerechtelijk besluit
sequestreren	overgeven, in bewaring stellen
serator	slotenmaker
sercksetter	grafsteen -, maker en plaatser
sereniteit	helderheid
serge	zie serge de Nimes
serge de nimes	keper geweven stof van wol later ook van katoen (denim)
sergeant	bedienaar, rechtsbode
Sergeant-reformé	op non-actief gestelde sergeant
sergiant	zie seriant ook extra lange lijmklem
seriant	knecht, helper, soldaat
seriantegelt	soldij
serianterie	verplichting tot het zenden of leveren van soldaten
sericarius	zijdebewerker
serieus	ernstig
serjiant	zie seriant
serment	eed voor geheimhouding bij werkzaamheden, eed, plechtige belofte
sermijn	geweven stof uit de weverijen van Leiden
sermoen	betoog, predikatie, leerreden, vermaning
serpent	slang
serpetijn	klein soort kanon
serr	afk. serrurier, slotenmaker, ijzerhandelaar
serrarius	zagenmaker
servateur	behoeder, behouder
servatis servandis	met inachtneming van de voorschriften
serveriteit	hardigheid, strengheid
servetten (met dubbele roosjes)	servetten met ingeweven motieven
serviteur	dienaar
servituit	dienstbaarheid
servitus prædiorum rusticorum	velddienstbaarheden

servitus praediorum urbanorum	huisdienstbaarheden
servituten	erfdienstbaarheden, dienstbaarheden
servitutes rerum	erfdienstbaarheden, servituten, lasten waarmede een erf is bezwaard ten dienste van een ander erf
servituyt	dienstbaarheid
servus	knecht, dienaar, schildknaap
servysmeester	inkwartieringsambtenaar
sescentesimalis	600e
sesdeel	het zesde deel (bv van geld)
sesenti	zeshonderd
sesquiennis	van anderhalf jaar
seßio	zitting, vergadering, bijeenkomst
seste	zesde
sestehalf	vijf en een half
sester	inhoudsmaat voor olie, 1 sester = 40 mengel
set	kont, achterste
settere	belastingontvanger
setterlyden	inwoners
seu	anders gezegd
seurete des corps,	vrijgeleide, vrijbrief
seveer	streng, gestreng
sevendach	weekdient voor een overledene
sevendalf	zes en een half
seventuuch	de verklaring of getuigenis door zeven geërfden waarvan er 4 boven en 3 onder een betwist stuk grond over het eigendom of de grensscheiding daarvan
sex	zes
sexagenarius	zestigjarige
sexagesima	de 60e dag, de 8e zondag voor Pasen
sexagesimus	60e
sexaginta	zestig
sexdecim	zestien
sexe	soort, geslacht, kunne, hij, of zij

sexennis	zes jaar oud
sexta (feria)	vrijdag
sextillis	de 6e maand, later is dit augustus geworden
sextus	zesde, 6e
sexus	geslacht
seyen feill	zijden sluier
Sg	afk. signature, ondertekenaar(ster)
Sgr	afk. seigneur, heer, leenheer, landsheer
shoofs (van.....)	het Gerechtshof (van)
sibbe	de familie, verwanten of familieleden
sibbedag	bijeenkomst van familieleden en naamgenoten
sibbedeel	verwantschapsgraad
sibbeheid	verwantschap
sibbekunde	familiekunde
sibbemaech	bloedverwant
sibber	nader familie
sibbesten	de naaste familieleden
sibbetabel	parenteel, waar ook de afstammelingen in de vrouwelijke lijn zijn opgenomen en die dus alle nakomelingen van de stamvader omvat
sibbetale	graad van bloedverwantschap
sibbevooght	verwantschap -of bloedvoogd, (tweede) voogd
sibbevriert	zie sibbemaech
sibbicheit	bloedverwantschap, verwantschap, overeenkomst in aard, verschijnselen, enz
sibi	aan zich, aan hem, aan haar.
sic attestor	zo, aldus, aldus verklaar ik
sicaneren	moorden
sicanerie	baatzoekigheid, hoetelachtigheid ?, moorden
sicaneur	hoetelaar, baatzoekig, moordenaar
sickele	sikkel
sickelmaker	sikkelmaker
sicut (et)	en eveneens
sidelsloot	bermsloot
sideval	zijlinie, het komen van erfgoed aan een zijlinie

sidten	zeden
siechhuus	ziekenhuis
sieckman	melaatse
sieckten	ziekten
siedehuus	zoutziederij
sieden	koken, braden
siedoec	doek om stoffen te zeven
siekevoget	bestuurder van het gasthuis
siektens	zie sieckten
sielboec	boek met vermelding van de overledenen
siepel	ui
sigilavit	hij heeft bezegeld
sigillatum	is bezegeld
sigillatur	wordt of is bezegeld
sigillum	zegel
signaal	teken
signatura	handtekening, ondertekening, tekening
signavit	hij heeft ondertekend
signet	zegel, ook zegelring, merkring
significant	duidelijk
signifieren	betekenen, aanzeggen
signum	teken
sijl	waterloop, waterwerken
sijlboeck	een boek met de regels aangaande de "sille" (waterlopen) in een waterschap
sijlrechter	rechter in een waterschap
sijlschot	waterschapslasten
sijlvenster	sluisdeur, soms ook de sluis
sijsgoet	goed waarover accijns verschuldigd is
silentie	stilzwijgend
sille	stoep voor een huis, ook de oppervlakte van een stuk land dat in een dag kan worden geploegd
silva	bos, woud
Silva Ducis	's Hertogenbosch

silveren cop	zilveren kommetje
silveren ducaton	munt
silverfoelge	bladzilver
silvergelt	zilvergeld, zilveren munten
similarius	witbroodbakker
similis	gelijk
similiter	gelijkelijk
simpel	enkel, eenvoudig, slecht
simpliciteit	eenvoudigheid, slechtigheid, eenvoudigheid
simulatie	veinzing, bewimpeling
simuleren	veinzen, bewimpelen, voorwenden
sinceer	oprecht, eenvoudig
sinceriteit	oprechtheid, openhartigheid
sindael	zie sendael
sine	zonder
sine dode hant bezoeken	onderzoek instellen omtrent den toestand van een toegevallen erfenis voor de aanvaarding daarvan
sine preavia proclamatione	zonder voorafgaande afroeping
singelmuer	een muur aan de buitensingel van een stad
singulariteit	bijzonderheid, eigenaardigheid, zonderlingheid
singulier	bijzonder, zonderling
sinilis	afgeleefd, door ouderdom
sinister	slinks, vals
sinnich	bij zijn volle verstand, in bezit van zijn geestvermogens
sinopel	heraldiekteken, kleur, ook groen of emaldgroen genoemd, weergave met schuinsrechtse arcering
sinstag	dinsdag
sinte	de heilige
sinxen	Pinksteren
sippe	een niet scherp begrensde groep van verwante personen, in engere zin de gehele verwantschap van enkele personen
sippenamt	genealogisch bureau
sippenforschung	genealogisch onderzoek

sippenhaft	in arrest, in hechtenis zijn van de familie
sippenlade	familiearchief
sippenschafttafel	sibbetabel, tabel van familieleden
sippenstolz	familietrots
sippenüberlieferung	familietraditie
sisenauer	sijsmeester
sister	inhoudsmaat voor koren =ca 49 ltr.
sisteren	in recht stellen, iemand vertonen, ofte doen komen
sisterman	ambtenaar die met een "sister" volumes van granen etc meet
sitas	zie situs
sitientes venita (ad aquas)	zaterdag voor Pasen
Sittardiensis	van Sittard
sittekiste	stoel met er onder een gesloten kist
situ	ter plaatse
situëren	stellen, aanwijzen van plaats, gelegen zijn
situs	situatie, stand, gelegenheid, eigenschap eender plaatse
situs	gelegen, oorspronkelijke toestand
sive	ofwel, anders gezegd
sjees	klein licht tweewielig voertuig, meestal met een kap
skute	platbodem zeilschip
slaaprok	zie beidje, ook bijtje genoemd
slaapstee	logement
slabbe	zie saloppe
slach	soorten en maten
slach aandeel	meestal: een gedeelte van een weg, water of dijk, tot welk onderhoud een college of een persoon verplicht is
slachbosch	kreupelhout, struikgewas, hakhout
slachbrugge	ophaalbrug
slachcleet	kussenovertrek
slachdach	de dag waarop een koop wordt toegewezen
slachgelt	tolgeld
slachmolen	oliemolen

slachtbeeste	slachtvee
slachturf	baggerturf
slaeckijnghe	vrijlating
slaepclocke	avondklok, gaf het begin van de nacht aan
slaepers messe	mis omstreeks 10 uur 30 voor de middag
slaeplaeckens	beddenlakens
slaepplaken	bedlaken, lijkkleed
slaeplijf	bijzit
slaepstat	slaapplaats
slaepstede	zie slaepstat
slaetculcte	matras
slagmaler	molenaar op een slagmolen (oliemolen)
slagturven	veen baggeren, de veenlaag onder water werd tot op de kleilaag door slagturven gewonnen
slangenkint	slangengebroid
slaper	de balk waarop het span van het dak rust. ook een schepenbrief die niet tijdig vertoond is en dus zijn kracht grotendeels verloren heeft ook betaalmiddel, zilveren munt ca 1500
slapers	pensiongasten
slatter	die sloten uitbaggert
slavine	reismantel
slachtbijl	bijl met korte steel
slachter	arbeider die de grond spreid
sleef	pollepel, zowel van hout als metaal
sleepdegen	lange degen
sleepstake	soort eg, houten plank met korte tanden om het land glad te maken
sleescatte,	muntrecht
sleg	zie slegge
slegge	zware houten hamer, voor inslaan van palen gebruikt.
slegghel	houten hamer, maar ook hendel
sleis	lange stang met greep, om grote vuren en roosters schoon te maken
slemp	slijmerige klei
slenk	ondiepe kom

sleslepers	arbeiders die de vracht sleden trekken, soms ook met paarden er voor
sleunen	hakken
sleutelraaks	ketting waaraan de vrouwen hun sleutels droegen
sleutelriem	zie sleutelraaks
sleyen	snoeien van takken
sliclant	niet bedijkt land
slief	zie sleef
slijtgelt	betaling door een vreemdeling om in de stad zijn waren te mogen verkopen
slincker	linker, aan de
slob	vaak een doodlopende steeg, plaats waar men kan ontsnappen, ook gebruikt voor elke kleine opening
slobbe	zie salope
slobhoos	slobberbroek
sloepbestierder	bestuurder van de sloep, meestal een bootsman
sloet	sloot
sloete	slotenmaker
sloobrade	gebraad van gevulde varkensdarmen
slootvri	vrijgesteld van het onderhouden van sloten (watergangen)
slop	geheime plaats, schuilhoek, doodlopende steeg
slotelare	slotenmaker
sloteldraggers	schepenen die bevoegd waren om de stads sleutels te bewaren
slotemakre	zie slotelare
slots	boete
slovaert	rouwmantel, gedragen door de lijkbidder
slovenmaker	voorschoten maker
sloyer	lange smalle doek, als versiering op een hoed gedragen
sluier	sjerp
sluikerijen	smokkelarij
sluipschool	niet erkende school
sluizer	zie sluyswachter
sluse	elke waterkering, ook zonder een doorlaat mogelijkheid

sluUSDore	sluisdeur
sluUSDaew	verdiept en verbreed deel voor de sluis
sluutcorf	korf met deksel (s)
sluutgelt	de geldsom, door de in boeien gesloten (of afzonderlijk opgesloten) gevangenen betaald om zich levensonderhoud te verschaffen
sluys	sluis
sluysdoere	sluisdeuren
sluyswachter	sluiswachter voor het openen dichten van een sluis,
slypsteen	slijpsteen
smaerkerse	vetkaars
smaermaent	november maar soms ook al oktober
smak	plompe vrachtschuit met een boom voortbewogen
smalheer	ambachtsheer (eigenaar van een ambacht), die namens de landsheer de rechtsmacht uitoefent
smalheerlijcheit	ambachtsheerlijkheid, met een lage rechtswang
smalreheer	zie smalheer
smalschip	smal vaartuig speciaal voor een type sluis gemaakt
smalt	zie smout
smaltiede	kleine tiende, een belasting
smedegetouw	smidswerk gereedschap
smedenambagt	smederij
smeeholen	zeer gasrijke kolen speciaal voor een smidse
smeersmelters	smelters van dierlijk vet
smelthuys	huis met smeltoven
smersnider	spekverkoper
smesse	zie smisse
smetachtich	besmettelijk
smette (in)	besmet met een besmettelijke ziekte
smeuderwoeker	zie smuederwoker
smicke	gesel, zweep
smisse	smidse, smederij voor grof smeedwerk
smitmeester	voorman in een smederij
smitten	smederij, smidsoven

smokkeltappers	zonder vergunning drank tappen en verkopen
smout	vet, smeer, olie zowel uit gewassen als dieren verkregen
smoutgen	vetsmelter
smoutmolene	oliemolen
smouttappere	oliehandelaar, meestal in spijsolie
smoutwerc	met boter ingevet wol -weefsel
smuederwoker	vuile of smerige woeker, ongeoorloofde winst
smyt	smeed
snaartuigen	muziekinstrumenten met een snaar bespanning
snabbe	trekschuit
snaphaanen	ontstekers voor vuurroeren
snaphaan	struikrover, ook munt met een waarde van ca 5 stuivers
snaphaendrager	soldaat
snaphaenen	soort geweer
snedelinc	kind geboren met een keizerssnede
sneeplocke	sneeuwvlokken
snees	oppervlakte maat, groot circa 2,5138 ca, in elk deel van het land anders van oppervlak. ook 1 snees = 20 stuks eieren of vis
snidemaerte	meisje belast met de kruidentuin
snikschuit	trekschuit
snipschuit	zie snikschuit
snoeisabel	zeis
snoeizeis	zie halve maan
snotveger	barbier
snuijterbak en snuiter	kaarsendover met houder
snyers	maaiers, loswerkvolk voor de oogst
sober	nuchter, zuinig, spaarzaam, schaars
sobriëteit	nuchterheid, spaarzaamheid
sobrina	nicht van moederszijde
sobrinus	neef van moederszijde
socer	schoonvader
socer magnus	grootvader van de huwelijkspartner
soceri	van de schoonvader

socht	besmettelijke ziekte
societeit	gezelschap, maatschap, gemeenschap
socrinus	zwager, echtgenoot van zuster
socrus	schoonmoeder
socrus magnus	grootmoeder van de huwelijkspartner
socrus major	overgrootmoeder van de huwelijkspartner
sodalis	kameraad, reisgezel
sodalitas	verbroedering
sodomie	ontucht, ook zelfbevrediging,
soe	hoe
soebrakich	verbreking of schending van een “soene”
soenboec	boek waarin vermeld is de verzoeningen tussen twee partijen
soenbrief	brief waarin overeenkomst is omschreven
soencedele	zie soenbrief
soendincbrief	zie soenbrief
soene	een door en voor het gerecht voor de scheidsrechters plaatsgevonden verzoening van twee partijen, dit zijn vaak meningsverschillen, manslagzaken, verwondingen, de soene was dan een geldboete, een afkoop van de geleden schade etc.
soenseggen	uitspraak in een “soene”m door scheidslieden
soenvonnisse	de uitspraak in een “soene” door het gerecht
soeur	zuster, non
soeur consanguine	halfzuster van vaderszijde
soevereiniteit	exclusieve bevoegdheid tot uitoefening van publiekrechtelijk gezag
soglam	een bij de koe nog drinkend kalf of lam bij een schaap
soir	namiddag, avond
soirée	zie soir
solaas	troost
solageren	vertroosten
soldanus	soldaat
soldenier	zie soldanus
solemneel	jaarlijks terugkerend, feestelijk, plechtig, plechtige

solemnele	zie solemneel
solemnele	enkelvoudig
solemnicatio,	zie solemnisatie
solemnisatie	trouwplechtigheid
solemniseren	vieren, feestvieren, hoogtijd houden, plechtstatig
solemnitatio	zie solemnisatie
solemniteit	hoogtijdviering, feest, plechtig
solemniter	plechtig
solemniteyten	plechtige handelingen
solemnizatum	ingezegend
solicessatio	braakliggend
solicitor	procureur, zaakwaarnemer
solidair	gezamenlijk, hoofdelijk
solide	louter, hecht, hard, vast, lichamenlijk
soliditeit	degelijkheid als betaler, louterheid, dichtheid, vastigheid, lichamenlijkheid
solis dies	zondag
solitair	eenzaam
solitis proclamationibus	na de gebruikelijke roepen
sollers	bekwaam
sollicitatie	beneerstiging?, verzoek
sollicitator	verzorger van iemands belangen, van iemands rechtszaak bij de regering
solliciteren	beneerstigen ?, verzoeken, iemand lastig vallen, iemand verontrusten
solomniteit	verhevenheid
solstitie	zonnestand
solstitium	zonnewende, 24 juni , zonnekeerpunt
solstitium hiemale	winter zonnewende, 25 december
solum	alleen
soluta	alleenstaande vrouw, ongehuwde vrouw
solutie	oplossing, lossing, betaling
solutus	alleenstaande man, ongehuwde man
solvent	betaalbaar, instaat te betalen, geldig, rechtsgeldig
solvere	betalen voldoen

solveren	oplossen, lossen, betalen, verklaren
solvit	hij, zij, hebben betaald
solvyt	zie solvit
sombre	beschadwt, bedekt, treurig, akelig, droevig
somer	inhoudsmaat voor graan, 1 somer = 1/3 malder, =2 vat
somerbaen	weg die alleen in de zomer te gebruiken was, niet verharde aarden baan
somerlant	uiterwaard
somma lateris	onder aan een bladzijde de optelling van alle bedragen
sommarie	inhoud, kortbegrijp?, korte samenvatting, in het kort
sommatie	dagvaarding, gerechtelijke opeising
sommer	zie somer
sommeren	afeisen, afvorderen, uiteisen, vereisen, opeisen, optellen
sommieren	sommeren, eisen
somtues	zie sumptueus
sonder bespierce	onbelemmerd, zonder belemmering
sonder erlist	zonder arglist, zonder kwade opzet
sonder oir	zonder nageslacht
sonderen	gronderen? (op de vaste grond zetten), onderzoeken, peilen, uithoren
sone	zoon
sonne, bi der sonnen ute ende bi der sonnen in	van zonsopgang tot zonsondergang
sonneabend oculi	zondag voor oculi
sonnenavont	zaterdag
sonnendaich	zondag
sonnennobel	gouden munt, waarde?
sonnwende	zonnewende, 24 juni
sont comparus	zijn verschenen
soo	wanneer
soo groot ende cleyn	in afmeting als blijkt
soochstal	varkensstal
soor	uitgedroogd
sophist	muggenzifter, wijsneus, betweter, haarklover, woord-vitter

sophistiseren	muggenziften, betweterig
soror	zus
soror germana	halfzuster
soror patris	zuster van de vader
soror patruelis	kind van een broer of zus
sorores	de zusters
sororis	van de zusters
sororum	zie sororis
sorteren	uitzonderen
sosius	verbondene
sotorius	zwager
sotternie	klucht, kort toneelspel met grappige inhoud, middeleeuws toneelspel
sottise	dwaasheid, grofheid, zotheid
soude	zou
soude ghelieven	zou willen
soudenier	zie saudat
soulagement	troost, verlichting, opluchting, verzachting
soulageren	vertroosten
soumis	onderdanig, gedwee
sout	soldij, ook loon in het algemeen zowel in geld als in natura
souteneren	ondersteunen, staande houden
souterrain	opperhoofd, opperste, oppermachtig
soutvaten	zoutstrooier
souverainiteit	oppermacht, opperhoofdigheid
soverein	exclusieve bevoegdheid tot uitoefening van publiekrechtelijk gezag
spadelant	moerasland gebruikt voor de zoutwinning
spademakere	gereedschapmaker, spadenmaker
spadenier	seizoensarbeider, spitter
spaense stoelmaecker	rotanstoelen maker
spaesvat	wijwatervat
spalderen	de ruimten tussen de bogen van gewelven volmetselen
spanne	balk, gording, dakspantenhout

spanninge	kapspanten
sparge(e)ren	verspreiden
spatie	witte ruimte, lege plaats
spatieus	ruim, wijt
specht	Spaanse soldaat
speciaal	zonderling, bijzonder
speciale procuratie	zonderlinge last, met bijzondere opdracht
speciaalijk	in het bijzonder
speciaalijk	inzonderheid, bijzonderlijk
specialiteit	bijzonderheid
specialyck	specialiteit
speciarius	specerijenhandelaar
specie	gedaante, soort, bijzonder
specierente	rente in natura
species	gedaante, soort, gemeen gedaante
specieus	uitzonderlijk, zonderling schoonschijnend, bedrieglijk, misleidend
specificatie	uitzondering, benoeming, uitdrukking, gedaangeving, rekençeel, gesplitst
specifiëren	specificeren, sonderen, uitzonderen
speckhaelders	landlopers, bedelaars
spectakel	schouwspel, beschouwspel
spectateur	aanschouwer
spectatie	opmerking, bespeuring, bespieding, beschouwing
specteren	aanschouwen
specterende sijn	betrekking hebbende op, daarbij behorend
speculatijf	opmerkend, bespiegelend, met onzekere kans op winst
speculator	spion, waker, opmerker, aanschouwer
speculeren	bezinnen, bespeuren, bespieden, beseffen, beschouwen
speek	spaaik
speelhuyzen	bordelen, danshuizen
speelmeid	hoer werkzaam in een speelhuis
speelwort	uitdagende opmerking, scheldwoorden
spekkoper	varkensslager

spekkoppers	handelaren in varkensvlees
speksnyders	snijders op een walvisvaarder
speldenwerkster	kantklosser, kantkloster
spelleude	muzikanten
spelonk	aardkuil, grot
spenderen	bekostigen, verspillen, aan te kost hangen
speten	twee steken diep
speye	zie spoye
spibelaar	landloper
spica	korenaar
spicarium	graanzolder
spiegaten	kijkgaten in gevelmuren
spies	kleine speer van voetknechten
spigelmaecker	spiegelmaker, ook verguldselmaker van lijsten
spigilie-werckers	passementwerker (smalle stroken en biezen)
spijcker	zie spiker
spijnde	voorraadkast voor etenswaren
spiker	korenschuur
spikermate	ge gebruikte maat voor de tiende in een gebied van de "spiker" (korenschuur)
spil	hijswerktuig om zware lasten te tillen (aan boord of op de kade)
spillemaech	verwant aan de zijde van de vrouw, de vrouwelijke linie
spilleside	zie spillemaech
spilside	de vrouwszijde; van moederszijde
spindelmagen	bloedverwante uit de vrouwelijke lijn
spinhuus	huis ingericht om te spinnen, ook gekkenhuis
spint	inhoudsmaat bij graan, 1 spint = 1/2 schepel = ca 7,2-8,5 ltr ook ca 5,4ltr.en 36,5 ltr. ook oppervlakte maat, 1 spint = 1,7 are
spintich	planken met spinthout
spirituel	geestelijk
spiritum Deo reddidit	gaf zijn geest aan God terug
spiritum exhalavit	blies de laatste adem uit

spiritus domini replevit	Pinksteren
spissemæcker	ambachtsman die spiesen maakt voor de voetknechten
spitter	platte schop om roggebrooddeeg los te steken
splenderen	glinsteren
splendeur	klaarheid, glans
splete	deel van een leen d.i. uit een leen gespleten
splettstößer	dakplanken handelaar
spoelpypen	op de spoelpijpen werden de inslaggarens gedraaid
spoliatie	beroving, plundering uitplundering, het ter kwader trouw onttrekken van goederen
spoliationes	vernielingen, brandstichtingen, plundering
spolie	storing ?, roof
spoliëren	beroven, plunderen, storage doen (verwarring)? ontroven
spon	moedermelk, ook tap, stop
spondboor	gatenboor
sponde	bed, bedstedeplank
spongat	gat in vat voor de spon (stop)
spons	afk. sponsus, sponsalia, aanstaande bruid, verloofde
sponsa	bruid, ook verloofde
sponsa clandestina	heimelijke huwelijks belofte
sponsa publica	publieke verloving
sponsalia	huwelijk, trouwbeloften, ondertrouw bruidsschat, huwelijksgift
sponsalitium	verloving, ook huwelijk
sponsari	huwen, trouwen
sponser	doopgetuige, borg
sponser fidei	peetoom. peet, peter
sponsi	de bruid en bruidegom, het bruidspaar
sponsus	bruidegom), ook verloofde
sponton	zie bartizaan
sporkel	februari
sportularius	korven-, mandenmaker
spoubecskijn	spuwbakje

spoye	sluis, schutkolk
spoyen	spuien van water in de sluis
spraecstede	raadhuis, plaats waar werd vergaderd en beraadslagingen werden gehouden
sprecterende	behorende
sprenkvees	pekelvees, gezouten vlees
sprokille	zie sporkel
spuria	onwettige dochter, onecht kind
spurius	onwettig (kind), bastaard, onwettige zoon, onecht kind
spurkel	zie sporkel ook februari
sputo sanguinis	door een bloedspuwing
sr	afk. Sieur, (de) heer
sraatdochter	hofdame
ss	afk. subscripsit, hij heeft dit ondertekend, was getekend
ss.s	afk. susceptores, de doopgetuigen, de doopheffers
sst	afk. subscripsit, heeft hieronder getekend
st.	afk, sunt, heilig
St. Jan mitsomer	feestdag van St. Jan, 24 juni
StA	afk.Staatsarchiv, rijksarchief in Duitsland
StaA	afk. Stadtarchiv, stadsarchief
staak	stam van een familie stamboom, de gezamenlijke afstammelingen van een gemeenschappelijk voorouder,. boom, als onderdeel in een erfafscheiding
staand horologie	staande klok
staatboek	legger waarin opgetekend alle bezittingen van een kerk
Staatsarchiv	rijksarchief in Duitsland
stabularis	stalknecht
staciedach	dag van de kerkelijke omgang
stadhouder	plaatsvervanger van de vorst in het bestuur van het land, een provincie of een streek
stadsrechten	het recht van een stad om zijn eigen rechtspraak, rechtens en (jaar)markten te hebben
Stadtarchiv	stadsarchief
stadthelder	zie stadhouder

stadtsmeijster	stadsgeneesheer
staelmeesters	keurmeesters
staen tot slitinge van enen	tot het gebied van een rechter behoren
staet van goed	ambtelijke boedelbeschrijving
staetcamere	pronkkamer
staffirmaler	stukadoor
stafswert	in een stok of staf verborgen zwaard
stagnifusor	tinnegieter
staket	paal, staak
stambeer	stamhouder
stambuch	oorspronkelijk geslachtsregister. Later een boek waarin familieleden en (later) ook vrienden van de eigenaar iets schreven als aandenken
stancke	stank
stand	burgerlijke stand, bevolkingsregister, beroep
standkandeler	grote kandelaar die niet verplaatst werd
staniol	bladtin
stannarius	kannen -, tinnegieter
stante pede	zie pedestantelijk
stare ad iura patrie et vicinorum	vallend onder het land- en buurrecht
starrekycckers	sterrenwichelaars, waarzeggers
stat kiste	kast met laden, die tevens als tafel diende; men bewaarde daarin behalve verschillende charters en boeken ook het stadszegel en de standaard van maat en gewicht, in de raadsvergaderingen zaten de kameraars en de stadsklerk daar omheen
statbede	een door een stad opgebrachte belasting of "bede"
statbrief	akte, opgemaakt van een voor het gerecht verrichte handeling en ten bewijze daarvan voorzien van het grote stadszegel
statebode	bode bij de staten
statemeier	pachter van state (adellijk huis)
staterarius	wagenmaker
stateren	laten staan, in staat stellen
statieren	vaststellen, verordonneren

statim	terstond, op staan
statmeester	burgemeester
statt	stad
statue	beeld, stokbeeld
statuëren	instellen, vastzetten
stature	lijfsgroot, lijfstal?
status	staat, hoofdzaak
status animarum	staat van de zielen (lijst van parochianen)
statuyten	instellingen, landrechten, stadswetten, keuren
statvidimus	een “vidimus” (verklaring van echtheid / gezien te hebben) afgegeven door een gerecht onder het grootte stadszegel
statvriheit	een bij de stad behorend gebied
stave	knots, het wapen van de strijders te voet, goedendag
stede	stad, plaats
stedekint	een onder curatele gestelde
stedelant	het aan de stad toebehorend land
stedeplaetse	stadsplein
stedige woen	iemands hoofdverblijf
steekan	inhoudsmaat, bij natte waren. 1 steekan = 1/8 aam =16 mengel =ca 18,75 ltr
steelboerskijn	beurs waarin het gestolen geld opgeborgen werd
steelsgewise	in het geniep
steen	gewicht, 1steen = 8 pond, maar ook 6 pond gezien
steen om den hals	een zware steen aan een ketting om de hals gehangen als straf o.a. voor laster
steen-kuylen	steengroeve
steenbickelaar,	metselaar, steenbikker
steenbickelere	zie steenbickelaar,
steenboete	de levering van een zeker aantal stenen voor den stadsmuur, later vervangen door betaling van de waarde daarvan ook een zware steen, door vrouwen, die een of ander misdrijf gepleegd hadden, volgens rechterlijk vonnis om de stad gedragen
steengelt	zie: sluitgelt
steengraver	steenhouwer in de groeve

steenkloppen	stenen vergruizen en verkleinen in de groeve
steenkosten	gevangeniskosten
steenmetseren	metselaar
steenpoel	steengroeve
steenpoorte	stenen stadspoort, hierin was vaak de gevangenis voor landlopers en vagebonden
steenput	waterput
steenstuk	oorlogswerktuig, katapult voor grote stenen
steentjesbakkerij	tegelbakkerij
steenvluchtich	uit de gevangenis ontsnapt
steenwaerder	gevangenisbewaarder in de steenpoort
steenwech	steenweg
steewyf	stadsvrouw
stekaed stock	steekwapen , b.v sabel, degen ?
stelboom	wagendissel
stellmacher	wagenmaker
stemma	stamboom,
sterbefälle	sterfgeval, overledenen
sterculium	mestvaalt, beerput
stere	inhoudsmaat, 1 stere = 1 m ³ los opgestapeld brandhout, double stere = 2 m ³
sterfcoop	overgangsrecht bij overlijden
sterffhuijsen	zie sterfhuis
sterfhand	geestelijke liefdadige instelling
sterfhuis	nalatenschap
sterfput	beerput, zinkput voor de privaat
steriliteit	onvruchtbaarheid
sterquulinum	beerput, zinkput voor de privaat
sterre	zie stere
sterzer	landloper
steynmetzer	metselaar
stiefsnaar	vrouw van de stiefzoon
stieg	hoeveelheid, 1 stieg eieren = 20 st eieren
stierman	stuurman

stift	klooster, abdij
stijffmoeder	stiefmoeder
stijg	zie stieg
stille wacht	personen die de beerputten leegmaakten
stille woche	week voor Pasen
stillegang	pantoffel, muiltje, sloffen
stiller freitag	goede vrijdag
stilletje	kastje met po achter een deurtje op schap
stillevanger	personen die de beerputten leegmaakten
stilleveeger	secreeetruimer
stilo novolabl.	aanduiding voor de nieuwe kalenderstijl van 1582
stimulatie	aansporing
stimuleren	voordrijven, aanporren
stinkroer	geweer
stipael	tot de familie behorend
stipulatie	afpraak, overeenkomst, toezegging
stipuleren	toezeggen, bedingen
stipus	bedelaar
stirpis	van de afstammeling, van de familie
stirps	het geslacht, de familie, erfgenamen
stiven (enen)	bijstaan, handhaven
stockenaer	drukker
stockhouder	ambtenaar belast met de wettelijke verkoping van goederen
stockleggensbrief	akte van overdracht van een goed met stoklegging
stocksgewijs	volgens de graad van verwantschap
stoelstooyen	met biezen stoelzittingen maken
stoep	ratelwacht, nachtwacht, drinkbeker
stoepjes	soldaten (eigenlijk stads soldaten)
stoepschijter	huursoldaat, huurling
stoet	zie: stoot
stoetselaer	steekwapen
stofvarken	handveger, stoffer

stok leggen	in rechte afstand doen van (onroerend) goed en in eigendom overdragen door het neerleggen van een stok als eigendomssymbool
stokbewaarder	cipier
stokknecht	beulsknecht die de straf van stokslagen uitvoert
stokmeester	ambtenaar die gevangen verhoord en ook bij het pijnigen op de pijnbank aanwezig is
stokwaarder	gevangenisbewaarder
stoolgelden	onzekere inkomsten van een priester bij het verrichten van bepaalde handelingen (dopen, trouwen, begraven)
stoop	inhoudsmaat, bij natte waren. 1 stoop = 2 mengel =ca 2,4 ltr, bij melk =ca 0,75ltr
stoopghierter	tinnen kannengieter
stoot	geschil, twist, oploop
storger	marktschreeuwer, ook zwerver
storting	miskraam
stoter	munt 17e-18e eeuw, gelijk aan 40 penningen
stoven	voetstooft
straetbespieder	rover in het struikgewas of hinderlaag
straetemaker	stratenmaker
straetmare	overall bekend gerucht
straetmodder	vuil op straat, ook vaak van de beerput
straetroover	overvaller
straetwagen	kruiwagen
stratagema	arglistigheid, loze trek, loosheid (slimheid)
stratarius	zadelmaker
stricbrief	een brief met dun koord omsloten en gezegeld
strijckghelt	betaling voor het strijken
strijckvat	maatvat voor het afmeten van droge waren
strijcrepe	koord om het laken mee te meten
strikery	strijkerij
strikte gijzeling (in)	onder streng arrest
striykyzer	strijkijzer
stro	hoeveelheid speciaal voor vis, bekend is 1 stro haring = 500 st., 20 stro = 1 last
stroe dack	Zie week dack

stroedecker	strodakdekker
stroncken	staken, afgezaagde boom, van een geslacht
stronckgoed	familiebezit
strooper	vilder, beul
stroppen	een strop om de hals doen, ophangen aan de galg
stroyen hoed	zonnehoed van stro
structure	timmerwerk, gebouw
strykstok	strijkstok voor snaarinstrumenten
student	leerling, boekoefenaar, schoolgast, studerend persoon
studeren	vlijtig, oefenen, benaarstigen ?
studie	leeroefening, vlijt
studieus	naarstig, vlijtig, leerzuchtig
studiosus	student
studoor	oefenkamer
stuurman	stuurman
stuferos	zie stuferus
stuferus	stuiver, stuivers
stuiver	muntsoort, waarde 1/20 gulden
stuksgewijze (iets)	en detail verkopen
stulta	zie stultus
stultus	berooft van zijn/haar zinnen, gek, zot
stupen	geselen
stupenator	badkuipbezitter
stupiditeit	stompheid, domheid, botheid, domme streek
stuprata	ongehuwde zwangere vrouw
stuprum	echtbreuk, overspel, verkrachting
stuprun violentium	verkracht, schofferen
sturte	dun plaatijzer voor harnassen
styfzel	stijfsel
stylo novo	volgens de nieuwe stijl (kalender na 1582)
stylo veteri	volgens de oude stijl (kalender voor 1582)
suade(e)ren	raden, oefenen,
suae coniugis	van zijn (wettige) echtgenote

suasie	aanrader, overreding
suasor	overreder
suatie	afvoer, lozing van (overtollig) water
sub	onder
sub conditione	onder voorwaarde
sub dimissorialibus	met de verlofbrieven van
sub dimissorialibus Reveren- dus Dominus	met de verlofbrieven van eerwaarde heer
pastoris sponsi	pastoor van de bruidegom
sub hac condicione	onder deze voorwaarde
sub hac parochia	onder deze parochie
sub juramento	onder eed
sub matricularius	onder koster
sub mediam noctem	omstreeks middernacht
sub meridiem	tegen de middag
sub urbe	buiten de stad
sub vesperam	tegen de avond
subalternatie	onderbeurtigheid, (ondergeschiktheid?)
subalterne	onderhorig
subalterne regters	die onder een andere hogere rechter staan
subdiveren	onderscheiden
subicieeren	onderwerpen
subijt	zie subyt
subitanea morte	door een plotselinge dood
subitaneë	plots, plotseling
subito	plotseling
subito defuncta	plotseling overleden
subject	onderwerp, onderworpen, grondzaak, grond
subjectie	onderwerping, onderworpenheid
subjiciëren	onderwerpen
subjungeren	onderwerpen
sublev(e)eren	opheffen, opbeuren, optillen
submersus	verdronken
submersus in(mosa)	verdronken in de(Maas)

submissie	onderworpen, mee akkoord gaan
submißie	onderstelling, verblijf
submitteren	onderstellen, verblijven
suboles	nakomeling
suborn(e)eren	heimelijk opzeggen, uitmaken
suborneren	heimelijk besteken, uitmaken
subrept	steelswijs, ter sluip, in het geheim
subreptie	heimelijke onttrekking
subreptijf	onderkropen
subrideren	meesmuilen, kokermuilen?
subrogeren	in de plaats van een ander stellen, plaats vullen
subscriptie	ondertekening
subscripti	ik heb ondertekend
subscriptie	heeft ondertekend
subscriben	ondertekening
subsecutum matrimonium	is gewettigd door het daarop gevolgd huwelijk
subsequens	(hieronder) volgend
subsidie	onderstand
subsignerant	hebben ondertekend
subsigneren	ondertekenen
subsistentie	onderstandigheid, bestaanlijkheid, het op zich zelf bestaan, levensonderhoud
subsisteren	bijstaan, onderstand doen, helpen
substantie	wezenlijkheid, zelfstandigheid, werkelijkheid, ook essentie, samenvatting
substantieus	bondig, zelfstandig, op eigen kracht
substituëren	in de plaats stellen, onderstellen, erfstellen (aanwijzing van erfgenamen)
substitutie	in de plaats stelling, onderstelling, erfmaking (erfstelling over de hand, aanstelling tot erfgenaam na de dood van een erfgenaam of vruchtgebruiker)
substitutuyt	in de plaats gesteld, ondergestelde, plaatsvervanger
substractie	aftrekking
substraheren	aftrekken

subtijn	spitsvinding, scherpzinnig, fijn, snedig
subtiliseren	haarkloven, al te fijn uit pluizen
subtiliteit	subtiliteit, spitsvondigheid, scherpzinnigheid
subulcus	varkenshoeder, varkensdrijver
subveniëren	voorkomen, te hulp komen, onderstand doen
subventie	onderstand
subventio	heffing
subversie	omkering
subvirguleren	onderstrepen
subyt	snel, terstond, gezwind
succedeerde	volgde op
succederen	involgen, navolgen, gelukken, in het erfrecht opvolgen, erven
succesneur	erfgenaam, nakomeling
succesie	versterfenis (bij sterven overgaan), navolging, involging (zijn wensen vervullen)
succincte	beknopt
succomberen	verliezen van het proces, veroordeeld worden
succours	hulp
succumbant	verliezende partij
succumberen	onderliggen
succursalis	hulpkerk
sud	zuid
suerde	zwaard
sufferator	hoefsmid
sufficietiem facere	deugdelijk houden
suffisant	genoegzaam
suffisante	voldoende
suffisante cautie jurisdictie	onder deze een voldoende borg binnen deze jurisdictie
suffocatus	gestikt, gewurgd
sui juris	onafhankelijk, mag zonder toestemming ouders trouwen
suis dat	aan zijn
suite	stoet
sulcke effecte (ten)	met zodanige uitwerking

sulferpriet	zwavelstok, voorloper van de lucifer
sumittieren	onderwerpen
summa	som, totaal, bedrag
summa gradis	met, in de hoogste graad
summa lateris	bedrag van deze bladzijde
summa summaris	totaal van alle (blad) totalen
summa totalis	totaal bedrag, eindbedrag
summer	zie somer
sumptueus	kostelijk
sunlichten	zonnewende, 24 juni
sunt	zij zijn
sunte (Nicolaes)	sint (Nicolaas)
suo	haar, in bv aan haar filio (zoon)
superabondant	overvloedig
superabondantie	overvloed
superbe	hoogmoedig, trots, hovaardig
superbiteit	hoogmoedigheid, trotsheid
superficie	oppervlak, vlak, vlakke
superflu	overvloedig, overtollig
superintendent	superintendent, oppervoogd
superioriteit	superioriteit, overheid
superius	hierboven
superscriptie	opschrift
supersede(e)ren	aflaten, nalaten
supersolutien	schriftuur waarbij iemand bewijst, dat zijn partij het bewijs niet volstaan heeft dat hem bij de rechter was opgelegd
superstitie	overtolligheid, bijgeloof, afgeloof, wangeloof, waangeloving
superstitieus	overstallig?, bijgelovig
suppediteren	toereiken
suppi evil	trad op in plaats van
supplement	suppletie, vulling
suppleren	vullen, vervullen
suppleverunt	die bij hun afwezigheid vervangen werden door

suppliant	indiener van een verzoek of request (rekest)
supplianten	indieners van een verzoek of request (rekest), smekelingen, verzoekers
supplicatie	smeking, smeekschrift, ootmoedig verzoek, verzoekschrift, smeekschrift
suppliceren	smeken, te voet vallen (neer knielen ?)
supplicie	straf, lijfstraf
supponeren	veronderstellen
suppoost	Ondergestelde ?, onderhorig, bediende van een magistraat
support	steun, stut
supportare	overdragen
supporteren	verdragen, ondersteunen, onderschragen
supposeren	ondersteken, onderstellen, uitmaken, toestellen, versieren
suppositie	uitmaken, onderstelling
suppreßie	verdrukking, onderdrukking
supprimeren	verdrukken, onderdrukken, onderhouden, dempen
supra octavas	na afloop van de 8 dagen
supradictus	bovengenoemd
surceance	schorsing, opschorting
surceren (iet)	opschorten, uitstellen.
surcheren	schorten, opschorten
surcket	overkleed
surdaster	hard horend
surdus	doof
surdus et mutus	doofstom
surplus	overschot
surreptie	aftroning (door mooi praten verkrijgen), ontfutseling
surrogatie	in de plaats stelling
surrogeren	in de plaats stellen
survivantie	overleving, toezegging om naar iemands dood in zijn ambt, of officie te komen, of te blijven
sus	afk. suceptor, suceptrix, doopheffer, peter en meter
susc	afk. susceperunt, zij namen de zorg op zich, wij hebben ten doop gehouden, hij, zij verhief ten doop

susceperunt	zij namen de zorg op zich, wij hebben ten doop gehouden, hebben ten doop gehouden
suscepit	beschermer, Peter of Meter bij doop
suscepto prius baptisate ab obstetrice	na eerst het doopsel ontvangen te hebben van de vroedvrouw
susceptor	doopheffer, peter
susceptores erant	de doopgetuigen waren
susceptores fuerunt	de doopgetuigen waren
susceptorum	van de doopgetuigen
susceptrix	doopheffer, meter
suscipi	gedoopt worden
suscipientes	doopgetuigen
suscipientibus	met als doopgetuigen
suscipientibus eum de sacro fonte	die zij opnamen van de H. Doopvont
suscipio	ik ben doopgetuige
susciteren	opwekken
susdit	bovengenoemd, voornoemd,
suspect	verdacht
suspect allegeert	als verdachte aangemerkt
suspect de fuga	van voorvluchtige verdacht
suspecteren	verdenken, nadenken, achterdenken
suspenderen	opschorten, afstellen
suspensie	opschorting, tijdelijke ontzegging, schorsing
suspicie	achterdocht, argwaan, nadenken, achterdenken, vermoeden, verdenking
sustentatie	onderhoud
sustineeren	beweren, staande houden
sustineren	staande houden, drijven
sustinue	staande houding, drijving, gevoelen, bewering
sutor	schoenmaker
suum	zijn, haar, hun
suus	zijn, haar, hun
suwe	sloot, gracht, afwatering
suyckerdose	suikerdoos

suyker stroyers	suiker stroopotjes
svridaghs	vrijdags
swaartvager	wapensmid, die steek en slagwapens smeed
swaelyck	zeer zwaar
swaertveger	zie swaartvager
swager	ieder door een huwelijk vermaagschapt manspersoon
swagerse	ieder door een huwelijk vermaagschapt vrouwspersoon
swanger	zwanger
swaricheyt	probleem, last
swart	zwart
swart van swaerde	onbegroeid, maar weinig begroeid, (letterlijk met zwarte aardkleur)
swartcollede	zwarte koe met witte bles
sweer	schoonvader
sweeren	zweren, bij de rechtbank
swegerhere	schoonvader
swegersse	schoonzuster
swegervader	schoonvader
swegervrouwe	zie swegher
swegher	schoonmoeder
swehir	zwager
swelen	omkeren van gemaaid gras
swere	zie sweer
sweren	een eed afleggen
swerre	zie sweeren
swertside.	de mannelijke zijde.
sweserik	zwezerik
swetland	grensland
swetnoot	buren met de zelfde erfafscheiding
swetsloot	grenssloot
swette	aangrenzend landeigenaar
swevel-prickers	zwavelstokjes verkopers, meestal bedelaars
swieher	schoonvader

swinre	varkenshoeder
Swoll	Zwolle
sworen	zweren, eed afleggen
sx	afk. sexe, geslacht
sychte	zeis
sydehaudentheyd	bepaling in een huwelijkscontract waarbij de in het huwelijk ingebrachte goederen na de dood teruggaan naar de familie waarvan ze afkomstig waren
sylveren	zilveren
synagoge	school, vergaarplaats
syndaelsnyders	nachtwerker, secretruimers
synode	kerken landraad, kerkelijke vergadering
zomerdijk	zomerdijk, een lage dijk voor de uiterwaarden

T

't gundt	'zie t gunt
't gunt	hetgeen
't noordcoer (in)	het noordkoor van een kerk (meestal slaat dit op het begraven)
't suitcoer (in)	het zuidkoor van een kerk (meestal slaat dit op het begraven)
T	afk. trouw- en ondertrouwregister
t	afk. témoin, getuigen
t	afk. deel van een band of handschrift
t	afk. tomus, deel van een band of handschrift
t.	afk. testes, testis, getuigen
T.	afk. taufen, dopen
taak	inhoudsmaat voor graan, 1 taak = 1/4 schepe, als wijnmaat bekend, 1 taak = 1/40 aam en 2,5 kan
taalhouder	procureur
taalkenner	tolk
taan	verfstof uit eikenhout
taan	gele verfstof om netten, touwen zeilen weerbestendig te maken

tabackpers	pers om pijpen te persen
tabaert	lang overkleed voor mannen en vrouwen
tabaksconfoir	tabaktafel
tabakvisitateur	keurmeester van tabaksbladeren
tabbert	lang neerhangend kleed met wijde mouwen
tabe	wegens tering
tabelgoen	notaris
tabelje	zie tablier
tabellarius	voorbode, postbesteller, loper
tabellio	zie tabellarius
tabellioen	bondschrijver, notaris
taberna	taveerne, herberg, kroeg
tabernakel	een tent, een hut
tabernarius	winkelier, herbergier
tabernator	waard, kastelein
tabes	tering
tabijn	dicht geweven zijde-stof, ook kamelot genoemd
tablier	voorstrook in een vrouwenrok, voorschoot voor de koetsier
tabure	trommel
tache	nagel met brede kop
tachteren	te vorderen hebben.
tachterheit	achterstallige schuld
tacite	stilzwijgend, stilzwijgende, bedektelijk (niet open?)
tactu apoplexico	door een beroerteaanval
tactus	getroffen
taelbaer	betaalbaar, kan betaald worden
taeldinger	erfgenaam
taelgehout	hakhout
taelgerie	kleermakerij
taelgerie	kleermakerswerkplaats
taeljoer	bord, schotel
taeljoor	vleeschotel om vlees op te snijden
taelman	advocaat, procureur

taelspreken	het voeren van een pleidooi
taelvrouwe	vrouwelijke advocaat
taenhuus	leerlooierij
tafelaker	gewichtjes aan het tafellaken
tafelboek	notitieboek, opschrijfboek, ook voor de boekhouding
tafelbroot	het gewone brood
tafelconfoir	waarschijnlijk een bijzettafel met een inbouwde stoof voor het warmhouden van de spijzen
tafeldrager	beambte die de administratie voert
tafelet	klein tafeltje, kraampje
tafeletdrager	marskramer
tafelettier	zie tafeletdrager
tafelgoet	domein goederen
tafelhouder	geldhandelaar, bankier
tafelier	boekhouder, geldwisselaar
tafellood	daklood, afdichtingslood op dak
tafelronde	ronde tafel welke werd gebruikt om geschillen te bespreken, door de ronde vorm was er geen verschil in plaats en rang
tafelslot	nar, voor het vermaak onder een diner
tafelspel	eenvoudig op een verhoging gespeeld toneelstuk
tafelspreed	tafelkleed
tafelstede	uitstaltafel voor de winkel
taft	fijn geweven stof
taglohner	daggelder, los -werkman, dagloner
tagrijn	handelaar in (oud) ijzerwerk, oude scheepstuigage
taille	lengtemaat, 1 taille = 1/16 el
taille personelle	belasting aangetekend op de kerfstok
taille reelle	hoofdgeld
taillehout	grondbelasting
tailler	hakhout
tailliehout	omslag, omslaan, verdelen belasting leggen op het volk
tal	hakhout
	aantal, meestal gevolgd door b.v. -- turf, betekend het voorwerp word per aantal verkocht

talemetarius	bakker
talen	spreken, in rechte aanspreken
talge	omslag, aandeel in geldelijke lasten
talinc	soort kleine eend
talioor	bord, ook bordenwasser
talliander	kleermaker
talliehout	zie taillehout
talman	tolk, iemand die zijn taal / dialect spreekt
talmeester	administrateur, iemand die rekest
tamen	passen, ook gat
tamquam	als
tamquam avia	als grootmoeder
tandem	eindelijk, tenslotte
tanen	looien
taneur	leerlooier, huden invetter. iemand die met huiden werkt.
taneid	bruingeel
tanquam	(zo)als
tanthamer	punthamer
tapboor	boor om gaten te verzinken (schuine kant maken)
tapeet	sprei
tapetium artifex	tapijtwever
tapijt	pel, behangsel
tapisseur	tapijtwever
tapstregge	tapster, bediende in de herberg
tarderen	vertoeven, benijden, ophouden
targe	langwerpig schild van wilgentenen overtrokken met leer
tarra	onrein, onzuiver
tarwengrues	zie tarwegruus
tarwengruus	een grof gemalen tarwemeel
tashuus	schuurtje. kleine loods zonder spanten
tassche	buidel, soort brood
tassene(e)ren	afpersen

taswerc	aanbesteed werk, op inschrijving verkregen werk
taswercnemer	aannemer die inschrijft op aanbestede werken
taufen	dopen
tautologia	hatering ?, dubbelspreuk, met andere woorden het zelfde zeggen, herhalingen met andere woorden.
taux	belasting
tauxatie	aanslag (belasting) taxatie
tauxeren	taxeren, schatten
taverne	kroeg
taverner	waard, herbergier
tavernier	waard
tax	verschuldigde portie, taak
taxacie	begroting
taxatie	schatting, waardering
taxe de main morte	belasting op goederen in de dode hand, (belasting die de overgangsrechten vervangt)
taxeren	schatten, waarden
tdh	afk. tailleur d' habits, kleermaker
te bouck te stellen	op schrift stellen, opschrijven
te wijve	had als vrouw, had als echtgenote
teblauwen	afranselen, straffen, geselen, straffen
tector	dakdekker, stucadoor
tector stramineus	strodak legger, rietdekker
tectot laterum	(tichel) dakpannedekker
teechenen	te kennen geven
teeghenboekhouding	controle-boekhouding
teems	zeef om melk te zeven, ook vergiet kom met gaten
teen	twijg, dunne tak van een wilg al of niet ontdaan van de bast
teerling	dobbelsteen
teerpenning	fooi, drinkgeld
tegeder	gerechtsdienaar
tegelcnecht	steenbakker
tegeldac	pannedak,

tegenarguëren	iets weerleggen
tegularius	dakpannenlegger, plateelbakker, Tegelzetter
teilen	zie telen
teirking	dobbelsteen
teirking	matigheid
teisteren	pijnigen, folteren, brandmerken
tekeninge	het merken van iets
tekeniser	brandmerkijzer
tekenverwaarder	bewaarder van het stads ijkteken
telcken	steeds
telen	houten kommen
teljaar	schotel, bord, meestal van steen of hout
telligen	twijghout
telljoer	zie teljaar
telonei receptor	ontvanger der belastingen
temerair	roekeloos, stout, vermeten, lichtvaardig, onbedacht
temmerman	timmerman
témoin	getuige
témoin me seschart coram	getuige, bij mij bekend
tempeest	onweer, storm
tempel	kerk
tempelen	een klep openen in de sluisdeur
tempelvaruwe	een verfstof, niet oliehoudend
tempestive	tijdig
templum	kerk
tempore clauso tempore	in de gesloten tijd (waarin niet getrouwd mocht worden (o.a. advent en vastentijd)
tempore necessitatis	in tijd van nood
temporeel	tijdelijk
temptatie	kwelling
tempteren	kwellen
tempus	tijd
tempus clausum	in de gesloten tijd (waarin niet getrouwd mocht worden (o.a. advent en vastentijd)

ten hondert, (4...)	(bv 4) procent rente
ten principale	wat de hoofdzak van het geding betreft
tenderen	strekken
tenebras	duisternis
tenengadere	geheel en al
teneur	inhoud
tennenwerc	zie tinnewerc
tentatie	beproeving, verzoeking, bekoring
tente	paviljoen
tenteren	beproeven, verzoek, bekoren
ter	driemaal
ter contrarie	in strijd daarmee, in tegendeel, in tegenstelling tot
ter decies	dertienmaal
ter dendel	het derde deel
ter eerster kloeken	bij de eerste gelegenheid, iets afgekondigd wordt. (b.v. na het klokluiden)
ter manisse	ter aanmaning (van)
ter onscout staen	recht hebben om door aflegging van den zuiveringseed het proces te winnen
ter tydt	heden. op dit moment
terceine	gewone koorts
tergiversatie	uitstel, tegenstribbeling
tergiverseren	tegenstribbelen, uitstel zoeken
termen	bepaalde en gepaste woorden
termentelijc	folteren
termeschouwen	schoorsteenschouw met zijstukken
termgenoot	belendende eigenaar
termijn	bepaling, paalteken, merkteken, talwortel, paal, ook een weefsel van linnen ketting en wollen inslag
termijndach	de dag dat een betalingstermijn eindigt
terminatie	einde, uiteinde, bepaling
termineredach	de dag dat de boedelscheiding door schout en schepenen plaats vindt
termineren	eindigen, bepalen, uiten, vellen
terminis (in)	ter zake dienende

terra decimalis	tiendenland, een tiende deel van de oogst was voor de eigenaar
terraes	terras
terreng	tering, besmettelijke ziekte
territoria	landpalen
territorium	land
tertia (feria)	dinsdag
tertia (hora)	het kloostergebed omstreeks 3 uur in de middag
tertiam, tertius	derde
tertio	op de derde
tesse	versiersel op kleding
tessinge	onrust, oproer
test	schotel of kom van aardewerk of hout
testament	uiterste wil, verbond
testament minus solennel nuncupatyff codicil donatio causa mortis	een testament zonder de jaarlijkse nuncupatyff (afroepen van de namen) meestal toevoeging aan het testament voor schenkingen inzake na de dood
testament obtenu par captation	testament bekomen door vleierij en arglist
testamentaire dispositie	uiterste wilsbeschikking bij testament
testamentaire executeur	testamentaire executeur, erfenis uitvoerder die de boedelzaken afhandelt
testamentarijs	executeur testamentair
testamenteur	die aangesteld is tot de uitvoering van iemands uiterste wil (testament), ook vaak omschreven als executeur - testamentair
testateur	uiterste wilmaker, willer, erflater, erflaatster
testatrice	zij die een testament laat opmaken, uiterste wilmaakster
testatrise	vrouwelijke testament opsteller
testeren	erfmaken (testament maken), betuigen, getuigen, beschikken, getuigen
testes	getuigen
testes fuerunt	getuigen zijn geweest
testibus	met als getuigen
testificatie	betuiging
testimonium	getuigenis
testis	zie testes

testor hac mea manu proria	hierdoor, langs deze weg getuig ik met/door mijn eigen hand,
tetensonntag	3e zondag voor Pasen, in Pruisen vanaf 1816 de laatste zondag van het kerkelijkjaar
tette	vrouwenborst
teugelaar	paardendrijver op het jaagpad voor het trekken van de schuit
teve	vaak als scheldwoord gebruikt
textor	wever
textoris textores	wevers
theatre	schouwburg, toneel, schouwspelplaats
thema	gestel, voorstel
theninwerc	zie tinnewerc
theologant	zie theologus
theologie,	godgeleerdheid, godsdienstkunde
theologus	godgeleerde, schriftgeleerde
ther	afk. thermidor, maand van de warmte
theriakskrämmer	kwakzalver
thermidor	juli
thesaurarius	schatbewaarder
thesaurier	ontvanger, fiscus, penningmeester, comptabele
thesis	stelling, losgeschil ?, te bewijzen stelling
thinne	tin voor tinwerk
thoen	bewijs, verhoog
thoilnaer	tolgeld vergaarder bij een tolplaats
tholbrieff	schriftelijk bewijs van vrijstelling van tol betaling, tolbrief
thorensis	van Thorn
thoro	zie thorus
thorum	zie thorus
thorus	bed, huwelijksbed
thosamengevungh	huwelijksluiting
thoverlaetige rescriptie	gunstig antwoord
thresoor	schat
thresorier	ontvanger, schatmeester, penningmeester
thumbherr	kanunnik, domheer

thysicus	teringlijder
thysis	tering
tichel	aardewerk tegel voor vloer of wanden
tichgelcnecht	steenbakker
tichten	beschuldigen
tichter	kleinkind, afstammeling
tichtigen	een aanklacht indienen, een eis indienen
tiegendragen (enen)	in strijd met iets zijn, in strijd met iemands belang zijn, hem benadelen
tieghens enen zuenen	door het betalen van de 'zoen' iemand bevredigen, zich met iemand verzoenen wegens een misdrijf
tiendachtig	tiendplichtig
tiendehalf	negen en een half
tiendehere	eigenaar van de tienden
tienden	van oorsprong kerkelijke belasting, tiende deel van de opbrengst van het land (gewassen, jonge dieren vruchten, slacht en vissen)
tiendenbrief	akte van de tiendenheffing, tiendplichtig zijn
tiender	tiendplichtige
tiendrecht	zie tienden
tiendschrijver	administrateur van de tienden
tiendschuur	opslagloods voor het opbergen van de gewassen waarmee het tiendrecht was betaald, was vaak niet het eigendom van de begunstigde
tienhondert	duizend
tienste	tiende
tierentein	een ongeverfd weefsel van linnen ketting en wollen inslag
tierske	wijnvaatje
tijmmermeester	architect, ontwerper
tijn	tobbe, kuip, ton
tijns	belasting, schatting, pacht, rente
tijnsbrief	pachtcontract
tijnsgoed	een door de tijnseigenaar uitgegeven goed tegen betaling van een tijns
tijnspenninc	de geldelijke opbrengst van een tijns
tijnsrolle	zie tijnsbrief

tijnsvri	vrij van het betalen van de tijns (pacht, belasting)
tiktakbord	gezelschapsspel, nu backgammon genoemd
timber	helmtaken
timiditeit	blooheid ?, vrees, verlegenheid, beschroomdheid
timmermeester	architect, ontwerper
tincio	doop
tinctio	zie tincio
tinctoor	schilder, textielverver
tincture	verven, indoping ?
tindsen	zie tinsen
tinnewerc	voorwerpen van tin
tins	rente uit een goed gaande ter erkenning van het recht van de eigenaar, die het tegen betaling van de tins heeft uitgegeven belasting (tijns, cijns)
tinsen	rente, uit een goed betalen
tinsgenoot	een der bezitters van een onderdeel van een groot goed, in percelen tegen betaling van tins uitgegeven; zij spraken onder voorzitting van de tinsheer recht over zaken het goed betreffende goederen waarop een belasting (tijns, cijns) rust
tinsgoederen	
tinsrecht	rechtsregels bij het uitgeven van een tijns, het recht van tijnsheffing
tinwerc	zie tinnewerc
tiran	dwingeland, geweldenaar
tirannie	dwingelandij, geweld, wreedheid
tiras	cement
tiro	leerling, kwekeling
tisike	tering
tiss	afk. tisserand, weefster
titule	opschrift, bijnaam, van benaming, erenaam
tituleren	bij noemen, opschrijven
tjalk	zeilschip voor de binnenvaart
Tm	afk. tante maternelle, tante van moederskant
tnacht	vannacht
to	te

tobbeke	waskuip
tochgrave	tochtsloot, afvoersloot
tocht	vruchtgebruik
tocht van bladinge	zie tocht
tochtbrief	akte waarin een lijfrente of vruchtgebruik wordt verzekerd
tochtenaer	vruchtgebruiker
tochter	zie tochtenaer
tochtgoet	goed dat men in vruchtgebruik heeft
tochtinge	het toekennen van een lijfrente, een soort weduwepensioen, de lijfrente, het vruchtgebruik van lijfrente etc.
tochtmeester	opvoeder,
tochtrecht	rechtsregels voor het vruchtgebruik
toebedingen	in rechte toewijzen
toeclaren	zie toebedingen
toecomende	aanstaande
toecoren	een straf opleggen
toegeseyt	toegezegd
toegestoken	met list iets tot stand brengen
toegrepe	onrechtmatig in bezitneming
toegroten	in rechte een bepaalde som toekennen
toereder	reder die de schepen uitrust voor vertrek
toertssen capslyuers	gedraaide hoofddoek ?
toeser	zie tuiser
toirconde	terstond
tolc	tolk
tolerantieid	verdraagzaamheid
tolereren	verdragen
tombe	graf (tombe), grafsteen, zerk, graf, dood
tomber en déshérence	erfenis aan de staat of de landsheer vervallen
tome	boekdeel
tomeator	kunstdraaier, beeldhouwer
tomio	zie tomeator
tondel	vuurmaker bestaande uit een ontvlambare stof en een lont van gesmoord linnen

tonderin deses	degene die dit stuk toont
tonnegeld	belasting op bier
tonnestoel	kinderstoel
tonnevlees	pekervlees
tonsor	breuk en natuursteenbewerker
toonon	tenen
toonenwechter	torenwachter, gevangenenbewaarder
toparcha	heer, heer van een erfgoed
topende wijtlingen	bovendeel laken van wit linnen
torcoppel	zie turcoppel
torengelt	betaling voor verblijf in de gevangenis
torff	turf
torfmate	belasting op turf
torment	pijn
tormenteren	pijnigen, folteren, kwellen
tornoy	toernooi
tornsch	zie tournooys
toros	zie thorus
torqueren	wenden, draaien, keren, wringen
torreclerc	hulp om de kerkklokken te luiden
tort	mest, uitwerpselen
torture	torture, pijniging, pijnigingswerktuig
tortureren	pijnigen, folteren, kwellen op de pijnbank
torturerenn	zie tortureren
tot oeren mundighen jaren	tot hun meerderjarigheid
totaal	totaal, geheel, al
totter	tot aan
tournesol	rode kleurstof
tournooy	zie tornoy
tournooys	zilveren Franse munt
touwer	zeemleer bereider
tp	afk. tante paternelle, tante van vaderskant
tr	afk. trouw(en) met

tr	afk. thermidor, maand van de warmte
tractaat	handeling
tractaat van trevis	bestandhandeling
tractabel	handelbaar, rekkelijk, wel onthalende
tractement	salaris, wedde
tracteren	handelen, onthalen, te goed doen
traditie	overlevering, levering, opdracht
traduceren	overzetten, overhalen, bekladden, doorstrijken, vertalen
traduseren	belasteren
traensyeder	zie traenzieder
traenzieder	traan bereider uit walvisspek (door koken)
trafijcq	koophandel
trafijcqueren	koophandel drijven
tragelaar	die een binnenvaartschip voorttrekt op het jaagpad
tragœdie	treurspel
traineren	slepen
traiter	verrader
traktaat	verdrag of overeenkomst tussen staten of andere politieke machten
tranchee	loopgraaf
trangelen	aan de treklijn trekken van een trekschuit
trangelwech	trekpad lang een wetering, vaart, sloot
tranquilliteyt	steilligheid ?, gerustheid, gelatenheid, bedaardheid
transactie	overgeving, afhandeling, dading, overkomst, verdrag, vereffening, minnelijke schikking
transfix	stak dat door middel van een insnijding aan een brief of oorkonde is bevestigd
transfixbrief	een akte die een wijziging brengt in een andere oudere akte
transformatie	gedaante verandering, vervorming
transformeren	gedaante veranderen, vervormen
transgreßie	overtreding
transiens	reiziger
transiëren	overgaan, voorbij passeren
transigere	overkomen, overzetten, verdragen

transitie	overtred, aftred ? overgang van het ene onderwerp op het andere
translateren	overzetten, overdragen, vertalen
translatie	overzetten, overdracht, vertalen
translatus	overgebracht
transmitteren	verzenden
transmutatio	verwisseling
transmuteren	verwisselen
transport	overdracht, overgeven, opdracht
transporteren	overdragen, overleveren
transubstantiatie	over zelfstandigheid
transversales	verwanten in de zijlinie
traompenaers	bazuinblazers
trapezeta	geldwisselaar
tras	van (gemalen) tufsteen gemaakte grondstof voor waterdichte metselspecie
travalie	arbeid
travaliëren	arbeiden, kwellen, moeiten aandoen
travalje	overdekte plaats de hoefsmidse voor het beslaan paardenhoef
travelton	inhoudsmaat voor bier, 1 travelton = ca 120 ltr
travers	dwars, kruis weegs
traverseren	kruisen, dwars over, drijven
trawant	bedelaar, vagebond, ook lijfwacht van een belangrijk persoon
träxl	kunstdraaier
tribuc	tribeu
treccgelt	strijkgeld, smeergeld
trectange	nijptang
tredecim	dertien
tredecimus	dertiende
treeft	onderstel voor de kookpot, bestaand uit drie poten en een boven ring
treescamere	schatkamer, sacristie
tregimini	drieling
treil	treklijn, jaaglijn om een binnenvaart schip te trekken

trekwerker	arbeider aan een weefgetouw
trenchee	loopgraven, voorschans
trens	haarvlecht
trepidatie	schudding, waggelen, beving
tres	drie
tresorie	schatkist, schatkamer
tressorier	ontvanger, fiscus, penningmeester, comptabele
treuge	verdrag of overeenkomst tussen staten of andere politieke machten
treverensis	van Trier
trevis	bestand, stilstand van wapenen
tria	drie
tria millia	drieduizend
triangel	driehoek
tribue	oorlogstuig, slingerapparaat voor zware stenen
tribuit	schatting, een vorm van schatting speciaal voor joden als zij zich in een stad wilden vestigen
tribunus	gildemeester, overste, bevelhebber
tribus	gilde, geslacht, vereniging, stam
tribus habitis proclamationibus	na de drie huwelijksafkondigingen, - roepen
tribus proclamationibus praemissis factis	na de drie huwelijksafkondigingen, - roepen
tributie	verdriet, geweld, wederwaardigheid
tribuyt	tol, schatting, oplage
tricenarius	dertigjarige
tricesimo	op de dertigste
tricesimus	dertigste dag van rouw. een van de veel voorkomende gedenkdagen voor de overledenen
Tricht	dertigste Maastricht
tricoteuse	breister
triennis	drie jaar oud
triennium	tijdvak van drie jaar
trigamus	drie maal getrouwd geweest
trigemini	drieling

triginta	dertig
trijp	ingewanden van slachtdier (maag, lever, longen), ook een soort fluweel
trijpwerkster	vrouw die de "trijp" (ingewanden) gereedmaakt voor de verkoop, ook fluweel trijpmaker / -ster
trijns	takel op een schip
trimestris	drie maanden oud
trimulus	drie jaar oud
trinitas	drie-eenheid, Drievuldigheid, drieheid
trinitatis	feest van de Drie-eenheid (Drievuldigheid), de 1e zondag na Pinksteren
trippen	muilen met houten zolen
triste	treurig, droevig
tritor	kunstdraaier, dorser
triturator	dorser
triumphant	winnaar van het geding
triumphe	stof meestal veelkleurig
triumpheren	zegepraal, intrede
tromp	zegepralen
troois	bazuin
	gewichten, troois gewicht was onder verdeeld in één troois pond = 492,17 gr = 2 mark van 246,17 gr 8 ons van 30,76 gr. 20 engels van 1,54 gr. 4 vierling van 0,38 gr. 2 trooiske van 0,19 gr. 2 deuske van 0,09 gr. 2 aas van 0,05 gr
troostelbier	bij een begrafenis geschonken bier
tropheen	zegetekenen, zegestichter?
trosgraegher	pakknecht bij het leger
trosgraeghhster	hoer die het leger volgt, soldatenhoer
trotteren	draven
troublersen	beroeren
troup	kudde, hoop
trouwecleinoot	onderpand
trouwehant	executeur
trouwelijk	betrouwbaar

trouweloft	trouwbelofte
trouwelschat	huwelijksgeschenk door de bruidegom gegeven, ook kostbaarheid als onderpand bij de verloving gegeven bij een verloving
trouwenisse	verloving
truggelen	bedelen
trukelaer	landloper, bedelaar
trumetter	trompetter
trunken	bomen knotten
truwcleinoot	zie trouwecleinoot
truweel	troffel
truwelschat	zie trouwelschat
tryffoet	driepoot
tsaers	(in het), (elk) jaar
tsedert	sedert
tsenuiver	jenever
TT	afk. tienjarige tafels
tte	afk. tante
ttt	afk. testament
tuchten	regelen, besturen, onderrichten, onderwerpen berispen, vermanen, straffen
tuchter	zie tochtenaer
tuchtgoet	zie tochtgoet
tuchtknaap	helper van de vilder, beul
tuchtmeester	zie tochtmeester
tuchtrecht	zie tochtrecht
tuchttenaer	zie tochtenaer
tuder	touw om vee vast te zetten
tudergese	weiland waar vastgebonden (aan een tudor) vee kon grazen
tudiosus	theologiestudent
tuerluer	kleine munt waarde?
tüffelmacher	pantoffelmaker
tugen openberlije	verklaren in het openbaar
tugtelingen	gestraften, veroordeelden
tuier	ketting of touw om vee mee vast te zetten om te

	grazen in bermen
tuierhamer	hamer om de “tuierpaal” in de grond te slaan
tuierketting	ketting waaraan het vee werd uitgelaten
tuighuis	arsenaal, wapenhuis
tuin	omheining
tuinen	omheinen, vlechten
tuiser	ruilhandelaar
tumulatus	begraven
tumult	oproer
tumultueus	oproerig
tumulus	graf, grafheuvel
Tungrorum	zie Tungros
Tungros	Tongeren
tunnarius	kuiper
turbatie	beroering
turbe	onderzoek naar het gewoonterecht, waarbij het getuigenis van een aantal personen te gelijk werd gehoord, later werd het aantal getuigen beperkt tot een paar terzake bevoegde personen bende, menigte, schare
turbeelen	ordeverstoring
turberen	beroeren
turbulent	onstuimig
turcoppel	lichtbewapend ruiter
turfluyden	verkopers van turf
turkse trijp	soort fluweel
turpe	lelijk, oneerlijk
tussi	door hoest
tutela	voogdij, voogdijschap
tutela (sub)	onder voogdij
tutele	voogdij, momberschap
tutelle	voogdij (schap)
tutelry	speelgelegenheid, vaak ook een bordeel
tuter	trompetter
tuteur	voogd, momber, voogd (es)

tutor	voogd, beschermer
tutor sue uxoris (ut)	als voogd van zijn echtgenote
tutoris	van de voogd
tutrix	voogdes, beschermster
tuuch	getuige
tuuchliede	getuigen
tuun	omheining, vlechtwerk van wilgentenen, naam van een zilveren munt, waarde ?
tuunrijs	wilgentenen voor omheining vlechtwerk
tuwe	twee
tuynman	tuinman
tv.	afk. huw. akte, toezien voogd van de ..
tweeborelingen	tweelingen
tweedeel	twee derde
twees	tweemaal
twelff	twaalf
twistdingedach	rechtszitting waarin twisten worden berecht
twistgoed	goed waarover geschil is
twivelich	onbetrouwbaar
tymmer	timmerman
tynne	tin voor tinwerk
tynnemaker	tinnegieter
tynstoop	tinnen beker
tyrannije	dwingelandij
tyranniseren	geweld bedrijven, overlast doen
tyrannus	dwingeland, geweldenaar
tyropola	kaashandelaar
tzabel	zwart bont
tzins	cijns, belasting

U

U	afk. uw
u.a	afk. ut ante, zoals vroeger

u.L	afk. u lieden
ubi	1
ubiquiteit	overallheid, alom vertegenwoordigd
uer	uur
uhlaan	licht bewapende ruiter
uijtscoope	tegen betaling door de ene partij verkrijgen van een goed van de andere partij
uire	uren
uitdoender	geldschietter
uiterdijk	land buiten de oude dijk, aangeslibde grond
uitgebloed	doodgebloed
uitlekken	uitdrinken, ondanks verplichte geheimhouding bekend worden
uitloopers	verkenners
uitschikken	verbannen
uitstervende linie	die geen erfgenaam meer heeft
uitstrijking	woekerwinst
uitvriezen	doodvriezen
uitzeg	verbanning
uitzending	spion
ulcere	door een zweer
ulner	pottenbakker
ultima die	op de laatste dag (van de maand)
ultimo	de laatste
ultimo die	zie ultima die
ultimum diem vitae clausit	sloot zijn laatste levensdag af
ultimus	laatste
ultimus familiae	de laatste van een familie
unam	een
unanimiteit	eenmoedigheid ?, eenparigheid, eenstemmigheid, eensgezindheid
undecies	elfmaal
undecim	elf
undecimus	elfde
undetricesimus	negenentwintigste

undetriginta	negenentwintig
undeicesimus	negentiende
undeviginti	negentien
unehelich	bastaard kind, buitenechtelijk, onecht
unehrlig	oneerlijk, illegaal
unetvicesimus	een en twintigste
unguentarius	parfum en zalvenmaker
unicus, filia unica	enige, enige dochter, enige erfdochter
unie	enigheid, vereniging
uniëren	verenigen
uniform	eenvormig
unigena	eniggeboren
unius	van een
universalitas	algemeenheid
universeel	algemeen
universiteit	landschool, hogeschool, gemeenschap, algemeenheid
unsinnige woche	week voor Pasen
unster	balans met ongelijke armen, weegtoestel
untersaeten	onderzaten
unum et idem	een en het zelfde
unus	één
unus et viginti	een en twintig
up ende affars	in eigen gebruik
up ende afward	zie up ende affars
uperken	inhoudsmaat, halve pint
upgaf	opgeven
urbaan	deftig, burgerachtig, beleeft
urbaniteit	deftigheid, burgerlijkheid
urbe	stad
urbe N.	in de stad N.
ureclocke	uurwerk, vaak staat er ook vierclocke of vuurclocke (brandklok)
urijn	waterpot, pispot
urinaalpot	zie urijn

urinator	duiker
ursel	horzel
urst	dakvorst
usagie	zie usantie
usancien	gebruiken,
usantie	gebruik, zakelijk recht van gebruik
usu rationis carens	berooft van het gebruik van zijn verstand
usu rationis privatus	berooft van het gebruik van zijn verstand
usufruct	lijftocht, vruchtgebruik, bezitneming, inneming
usufrucuaire	vruchtgebruikers
usurarius	woekeraar
usurpatie	gebruik, inneming, bezitneming tegen recht
usurperen	in bezit nemen, gebruiken, innemen
usus	gebruik
ut aiebant	zoals ze verklaren
ut ante	zoals vroeger
ut asserunt	naar hun zeggen, zoals zij beweren
ut dicitur	zoals gezegd wordt
ut dicunt	zoals ze zeggen
ut fertur	naar men zegt
ut infra	zoals hieronder beschreven
ut patet in registro	zoals blijkt uit het register
ut supra	als boven, als hiervoor, zoals hierboven beschreven
ut, uti	als, evenals
utebaelge	gedeelte buiten de versterking van een versterkte stad
utebannen	(gerechtelijk) iemand het eigendom van onroerend goed ontzeggen
uteboedelen	het uitkeren van de boedel aan een kind, b.v. bij het trouwen van een dochter.
uteborggen	tegen een borg vrijlaten
utebuur	van buiten de stad
uteclop	door klokgelui aankondigen, bekendmaken
utecoop	het behoud van een boedel door deelgenoten af te kopen
utedijc	buitendijks

utedrach	scheidsrechterlijke schikking minnelijke schikking
utedracht	vereffening van een geschil
utegeboren	in een andere stad of land geboren, elders geboren
utegoedinge	het bij leven al uitdelen van de erfenis aan bloedverwanten
utelaemsch	van elders afkomstig
utelage	verbannen, uit de gemeenschap verbannen
utelagebrief	schriftelijke brief waarbij iemand wordt verbannen uit stad of land
utelandich	uit een ander land afkomstig
utelede	lijkdienst, begrafenis
uteleidinge	verzet tegen een 'inleiding' (in het bezit stellen) van een ander in een boedel
utelesinge	openbare afkondiging
utepacht	pacht van buiten de stad gelegen grond of onroerend goed
utepanden	door panding iets van iemand innen
utequiten	vrijkopen uit gevangenschap
uterinae sorores	halfzusters met de zelfde moeder
uterini	halfzuster, stamt van de zelfde moeder af
uterini fratres	halfbroers met de zelfde moeder
uterque	beiden
uteseggen	uitspraak doen in een rechtszaak
utesijl	uitwateringssluis
utewinninge	het verkrijgen van een vonnis tegen iemand
utgecloppen	met klokgelui uit de stad verbannen
utgehangen...	er buiten hangen van b.v. het zegel
utgesecht	uitgezonderd
uti	als, evenals
uti dicitur	zoals gezegd wordt
uti mater in partus doloribus coram obsterice declaravit	zoals de moeder in barensweeën aan mij de vroedvrouw verklaarde
uti retulit	zoals hij zegt
utijl	profijtelijk
utiliteit	profijt, nut
utinge	uitvaart; ook: de kosten der uitvaart

utrisque juris	beide rechten d.w.z. Romeinse en canonieke rechten
uttersten	laatste, achterste
uur gaans	afstand maat, 1 uur gaans = ca. 5 km Ook gezien gelijk aan 1500 rijnlandse roeden = 5621 m ¹ , volgens code Napoleon, 5000 m en bij koninklijk besluit van 1863, 5555,5 m ¹
uut	komende uit (meestal richting)
uutbliven	afwezig blijven, niet verschijnen
uutboedelen	zie uteboedelen
uutbrengen (iet).	openbaren, aanbrengen
uutdrifte	het verdrijven, verjagen
uuteladen	naar buiten lokken, uitdagen voor een gevecht
uutgegaen	geëindigd
uutgeven	uitgaven
uuthangen (iet)	iets publiceren door aanplakking aan het "schepenhuis", (raadhuis)
uuthebben (iet)	iets van zijn ouders bij het huwelijk verkregen hebben
uutscrift	afschrift
uutslach	alles wat groeit op land, weiland of akker
uutsliten (enen)	iemand tot ballingschap veroordelen
uutsteeckselsel	uitdrukkelijk vermeld
uutwisen (enen)	iemand bij vonnis verbannen.
uuytsending	hoofdelijk omslaan van een belasting
uuytzeghellynghe	bevestigen met een zegel
ux. afk uxor	echtgenote, echtgenoot
uxor	echtgenote, echtgenoot
uxor gratuita	concubine, bijvrouw
uxorari	uithuwelijken, trouwen
uxorata	getrouwde vrouw
uxoratur	gehuwd
uxoratus	getrouwde man
uxoris	van de echtgenote
uyrwerckmaecker	uurwerkhersteller, -maker
uytboedelen	zie uteboedelen

uytdeylers	betaalmeester
uytdraeyer	houddraaier
uytdrager	sekreetruimer
uytecoop	zie utecoop
uyterlijck	uiterste, uiterste wil, testament
uytgenomen	uitgezonderd
uytgescheiden	met uitzondering van
uytgeset	zie uytgescheiden
uytgeseydt waren	verbannen waren
uytgesondert	uitgezonderd
uytgevrongen	uitgebroken,
uythaeler	ondervrager, ophalers van een overledene voor de begrafenis
uytmaener	deurwaarder
uytsne	verkoop in het klein direct uit het woonhuis, werkplaats, atelier
uytverkoren momber	uitverkoren voogd, o.a. bij zaken betreffende een weduwe noodzakelijke manspersoon die haar zaken behartigde bij rechtshandelingen, vrouwen waren daartoe niet gerechtigd

V

v.	afk. vidimus,
V.O.W.	afk. zonder bekende Verblijf Of Woonplaats
vaag	in goede toestand, maar ook leeg, onbeheerd woest, niet scherp
vaal	dood
vaalbleek	grauw, geelachtig bleek
vaalt	mesthoop
vaam	lengtemaat, 1 vaam = ca 5 tot voet, bij de marine 6 Rijnlandse voeten = 1,88 m
vaantje	tapperij
vaar	vrees, gevaar
vaats	lomp, onbeschoft
vacant	ledig, opstaand, onbezet
vacante	vacature

vacantie	ledigheid, viertijd
vacantien	rechts-wijg dagen, er is geen rechtspraak in die periode
vacat	staat open is leeg, vacant
vacatie	bezigheid, ontlediging (ontlasten, bevrijden), ontledigheid ?, ambtelijke verrichting
vacca	koe
vacer(e)en	openstaan, onbezet zijn, vacant (bij een ambt)
vaceren	beledigen, verledigen, ontledigen, ook onbezet ambt, vacante functie
vacerende	zie vaceren,
vacillatie	waggeling ?, wispelturigheid
vacilleren	waggelen, wankelen, weifelen, besluiteloos
vadder	doopvader, geestelijke vader, peter of meter
vadderschap	Peter zijn bij dopen
vadderschap	Peter zijn bij dopen
vaddersche	peetmoeder, doopmoeder
vadem	lengtemaat, was ca. de lengte van uitgestrekte armen zie ook vaam
vademen	meten met de vadem
vader	meestal het hoofd van een bv gesticht etc.
vadergoet	vaderlijke erfgoederen
vaderlykzyde	van vaderszijde
vaderslachter	vadermoordenaar
vaderslechtich	vadermoord gepleegd hebbende
vadimodium	borgtocht, beloofde verschijning voor het gerecht
vadius	borg
vaender	vaandeldrager
vaensmit	hoefsmid bij de ruitery
vaentgen	vaandel
vaerman	varensgezel
vaerschip	vrachtschip
vaerwagen	vrachtwagen
vaessche	rechterschuinbalk in de heraldiek
vagabonderen	zwerven, rondslechteren, door het land zwerven
vagabundus	zwerfer

vagant(en)	rondzwerfende mensen die voordroegen ook rondtrekkende priester
vagantenliederen	dans -, liefdes - en drinkliederen van vaganten. de inhoud was vaak voorzien van kritische teksten
vage	onbebouwd, braakliggend terrein woest,
vagebond	landloper, zwerver
vagebondage	landloperij, sterke lust tot zwerven
vagebonderen	rondtrekken als vagebond /zwerver
vagen	schoonvegen
vaginarum	wapen schede maker
vagus	zie vagabundus
vaillant	kloek? moedig, dapper
vakenist	zie valckenaar
valabel	rechtsgeldig, geldig
valavond	bij het vallen van de avond
valbrugge	valbrug in stadspoort of burcht
valckenaar	valkenier
valckenhuus	volière voor valken
valdag	vervaldag
valde	zeer
valderen	sluitbomen over de toegangswegen, hek
valdoregat	de opening van het valluik
vale	benaming voor een donkergeel paard
valend	zijn waard
valeur	waarde, prijs, geldigheid
valge	braakliggend land, land gereed voor inzaaien
valhoed	kinderhoed met een rand ter beveiliging bij het vallen
valideren	geldig zijn, (rechts) geldig zijn, doen gelden, goedkeuren
valkebec	wapen, een soort hamer/strijdbijl
valletje	kort gordijntje langs de schouwbank
Vallis	Vaals
vals-aart	zie falsaris
valscen (iet)	vervalsen

valscher	vervalser
valselyck	vals, ten onrechte
valster	vallende ster
valuatie	waardering, gelding
valueren	de waarde bepalen
valvarius	huisbewaker, poortwachter,
valvaseur	die naast een baron, of vrijheer is
valvassor	achterleenman
van	door
van de hant gelegen is	van huis gelegen is (in de zin te ver weg gelegen van het huis)
van iet rechten	over een zaak rechtspreken. ook executie doen wegens een zaak door te panden
van iet sliten	vonnissen in een zaak
vandel	inhoudsmaat voor graan, 1 vandel = 1/4 lopen, ook 16 stedemaat
vaneel	gootpan
vanestoc	zwaar blok, strafwerktuig
vangebrief	schriftelijk bevel van de rechtbank tot gevangen nemen
vangen	gevangene
vangenisgelt	betaling voor leefgeld en verzorging tijdens gevangen houden
vangere	stroper, jager
vani	diverse
vaniteit	ijdelheid
vanteren	beroemen
varbinder	kuipenmaker
varen	slagboom, hek
varentman	zeeman
variabel	veranderlijk, wisselbaar
variatie	verandering
variëren	veranderen, afwisselen, afwijken
varieteit	verandering
varing	stier
varingloper	met een dekstier langs de boerderijen gaan

various	wegens pokken
varken	stoffer, veger
varkencooye	varkenshok
varkensbake	zij de varkenspek
varkensbeer	mannelijk varken
varkensbrinc	weiland waar de varkens liepen
varkensdrapier	lakens geweven van varkenswol?
varre	stierkalf, jonge stier
varsebalie	vleeskuip
varuweren	de waarde bepalen
vascularius	kuipen en tonnen maker
vaselos	dekstier
vaselvarker	varken voor te dekken, "beer"
vassaelheer	leenheer, feodale heer
vassaelhof	leenhof
vassaellerije	leengoed, rechtsgebied van een leenhof
vassal	leenman, smalheer (ambtachtsheer) ook vazal, hij die dient
vassallus	zie vassal
vassus	zie vassal
vast ende stade	vast, blijvend, definitief rechtsgeldig, onaanvechtbaar
vat	kom / schotel van een eetservies
vaticineren	waarzeggen
vatmerken	merktekens op vaten
vatzaad	oppervlaktemaat, 1 vatzaad = 1/16 mudzaat
vauatiemeester	penningmeester
vausseau	vazal
vavasserie	achterleen
vazal	vrijman, onder het gezag van een heer, hij was hem getrouwheid en gehoorzaamheid schuldig en met "raad" en "daad" (krijgdiens met paard en soldaten) terzijde staan
vazal-heer	ook leenman, slaafse volgeling
vd	afk. vendémaire, maand van de wijnoogst
Vd.	afk. huw. akte, vader van de bruid

Vecht-meester	schermmeester die les geeft in schermen
vechtboete	door de overheid opgelegde boete voor op straat vechten
vechtcore	boete voor vechten
vechtelijk	straatgevecht
vechtement	Zie vechtsel
vechtsake	berechting van een vechtpartij
vechttsel	vechtpartij
vector	voerman, koetsier
vedder	oom van vaders of moederszijde
vedel	viol, muziekinstrument met 3-5 snaren
vedelaar	violspeler
vedelboge	strijkstok viool
vedova	weduwe
vedovus	weduwenaar
veduvelt	door de duivel bezeten
vee-helper	veearts zonder opleiding
veechhede	naderende dood
veedemarct	veemarkt
veeknaap	knecht op een boerderij
veelike	op meer personen toepasselijk
veem	gezelschap
veemnote	lid van een veemgericht , “veem”een bepaalde rechtbank
veemschepen	lid van een veemgericht in zijn hoedanigheid van schepen
veemvroegich	door het veemgericht te berechten
veen (bij vee)	een stuk vee
veender	veenboer, turfhandelaar
veenman	zie veender
veensater	bewoner van neen polder of in een veengebied
veerdere lasten	overige lasten (kosten)
veerhuus	zie veerstal
veerinc	fokstier
veerstal	overzetplaats van het veer

veertigste penning,	40e penning, gewestelijke belasting over onroerend goed, ca. 2,5% van de koopsom al het vee, dierlijk
veesch	
vegederinge	vergadering, bijeenkomst
vegemes	mes van hoefsmid
vegesimo	twintigste
vegten	vechten, ruzie maken lijfelijk contact
vehement	hevig, heftig
vehementie	hevigheid
veige	de dood nabij
veil	zie feil
veiling	bij opbod verkopen, in veiling brengen
veilichsbrieff	vrijgeleide
vel	afk. alias, ook genoemd
vel	of, ofwel ook kattig vrouwspersoon
veldboer	keuterboer op pas ontgonnen grond
veldscheerder	barbier bij een leger, chirurgijn
veldweifel	onderofficier
velewivich	meerdere vrouwen hebben getrouwd
velijn	fijn perkament
vellebijl	houthakkersbijl
vellemaker	perkamentbereider
vellen	vermoorden, omleggen
velleschieter	uitzoeker en schoonmaker van de vellen
velociteit	rasheid, snelheid
velouté	fluweel
velpen	fluweelachtig satijnweefsel
velt	grondweefsel van lakenstof
veltbrant	bos-, terrein- en/of heidebrand
veltroof	stelen van het gewas op een akker
veltsicke	geit
veltsieck	melaats
veltslant	akkerland, bouwland
veltwort	klatspraak, laster

velvet	weefvorm van fluweel
velveteen	katoenfluweel
veme	gerecht van onderdelen, dat door vrijen bezet wordt en onder koningsban rechtspreekt in strafzaken
vemeesamen	uit de gemeenschap uitgestoten, verbannen
vemen	veroordeelden door het "veme"
venaal	veil, te koop, omkoopbaar
venator	jager
vend	afk. vendémaire, maand van de wijnoogst
vendel	troep militairen, compagnie, 1 vendel = 175 personen, ook vaandel
vendémaire	september
vendiceren	toe-eigenen
vendidit	hij heeft verkocht
vendit	(hij) verkoopt
venditie	verkoping
venditor	verkoper, handelaar, slijter
vendrich	vaandrig
vendue	verkoping in het openbaar
vene	veen, veengronden
venerabel	eerwaardig
veneratie	eerbiedwaardigheid, eren eerbiediging, eerbiedigheid
veneris dies	vrijdag
veniam aetatis	gunst ten aanzien van de leeftijd, meerderjarigheidsverklaring
venijnmaker	gifmenger
veninen	vergiftigen
veninersche	gifmengster
venit	hij komt, kwam
venne	waterig stuk land, veenland
venstercassine	kozijn voor raam
vensterdicht	met goed sluitende vensters
vensterie	winkel met een etalage
venstrier	winkelier

vent,	afk. ventôse, maand van de winden
ventegoed	koopwaar die los verkocht mag worden
venteuze	pompoen, waarmee men deed aderlaten
ventileren	wannen (koren zuiveren in de wan?), redenering, windelen ?
ventôse	februari
ventosen	aderlaten met een venteuse (pompoen)
ventvoerder	marktschipper, schipper op een boot die goederen naar de markt vaart
venuskwaal	venerische ziekte (geslachtsziekte)
veraast	verlokt
verantwoorder	beklaagde, gedaagde
verassisen	accijns over iets betalen
verbaal	vertelling, verhaal
verbael scripto	schriftelijk vastgelegd
verbaelmonden	verkwanselen, niet goed beheren als voogd van de goederen van onder zijn beheer staande (minderjarige) kinderen ook voor de goederen van een onder zijn hoede staande vrouw (weduwe)
verbaelmonden	als voogd het "goed" van een onmondig kind niet goed beheren, ook het "goed" van zijn vrouw niet goed beheren zie verbernen
verbaernen	zie verbernen
verbaliseren	zijn zaak met de mond verdedigen
verbannen	het recht om te verblijven in een bepaald rechtsgebied verbieden
verbant	overeenkomst, verdrag, verbintenis
verbantbrief	schriftelijke bevestiging van een "verbant"
verbarghstede	plaats waar iets verstopt is, schuilplaats
verbatim et litteratim	woord voor woord, letterlijk weergegeven
verberger	heler, verkoper van gestolen goederen
verbernen	verbranden, in het vuur werpen, iemands boedel in brand steken
verbeten	dodgebeten, verscheurd
verbeterhuys	gesticht, (her-)opvoedingsgesticht
verbeurte	verbeurdverklaring
verbeyder	gerechtigde op de troonopvolging
verbiedegelt	verschuldigd geld voor een bekendmaking, oproeping, dagvaarding

verbijsteren (iet)	wegmaken, doen verloren gaan
verbint	verbond, verbintenis, verdrag
verblieren	verwoorden
verboernisse	verbeuren
verbornen	zie verbernen
verbot	bevel om iets niet te doen
verbreken (iet)	een misdrijf plegen, dat bij een wetsbepaling verboden is of dat men zich verbonden heeft niet te plegen
verbrieven	op schrift stellen
verbrinnen	zie verbernen
verchensinghe	verpachting, overdragen in eigendom tegen een vaste pacht
verçiering	zie fictie
verckens	varkens
verckensdriver	met varkens trekken voor de verkoop
verckensherder	varkenshoeder
verckensnider	beren castreerder
verclaerzen	een uitspraak doen, een verklaring geven
verclaghén	aanklagen, beschuldigen
verclaren (iet)	een wetsbepaling door het "claren" (d. i. door het geven van een beslissing over een twijfelachtige plaats) daarvan veranderen, een interpretatieve wet maken.
verclaringe	een ordonnantie door latere bijvoegingen en veranderingen gewijzigd
vercnaghen	zich beklagen
vercoft	verkocht
vercofte huijsraet	verkochte huisraad
vercontumachiert	bij verstek veroordeelt
vercoopene	verkopen
vercoopstrige	verkoopster
vercort soude sijn	tekort zou komen
verdachvaerden (enen)	dagvaarden.
verdachvaertbrief	schriftelijk dagvaarden
verdartelen	ongeschikt gemaakt voor de krijgsmacht
verdeligen	vernietigen

verdelven	afgraven, dieper graven, door afgraven vernietigen
verdestrueert	verwoest
verdeuemer	Hij die veroordeelt
verdieren	prijs verhogen
verdilligen	zie verdeligen
verding	financiële overeenkomst
verdoemen	veroordelen in buiten rechte, terechtstellen
verdoemmenisse	veroordeling, verdoemenis
verdoeninge	zelfmoord, zich zelf van kant maken
verdomt	vervloekt, verdomd
verdopen	opnieuw dopen
verdoringe	bedrog, misleiding
verdorven	gestorven in een ellendige toestand verkerend
verdracht	kwijtschelding, vrijstelling geven
verdrenken	verdrinken, ook dronken voeren, doornat maken
verduemen	zie verdoemen
verduesteren	verduisteren, geheim houden, onherkenbaar maken door vlekken
verduutschen	zie verduytschen
verduvariën	een lijftocht op iemand vastzetten
verduymen	zie verdoemen
verduytschen	vertalen in het Nederlands “duyts”= Nederlands
vere	veerman, veerpont
vereden	een nieuwe eed van iemand vergen
veredet	beëdigd
vereeliken	uithuwelijken
vereeringe	geschenk
vereffenaar	bemiddelaar
vereffening	het tot stand komen van een “zoen” of vergelijk, door een uitspraak beëindigen
vereigenen	in eigendom toewijzen
vereklikker	politieespion
verenbed	een met veren gevulde beddenzak
vererfpachten	in erfpacht geven

verevenen	verminderen
verexcisen	onderwerpen aan het betalen van accijs
vereyniginge	overeenkomst. Vedrag
verfrouwen	verblijden
vergaarder	belastingontvanger
vergaderen	met iemand trouwen
vergaderinge	zie vergederinge
vergator	vendumeester
vergelt	uitbetaling, ook vergelding
verghaert	bijeen
vergiën	in recht verklaren
vergieren	meten met de roede
vergoedinge	uitkering uit een boedel
verguedinge	zie vergoedinge
vergult papier	(vermoedelijk) met goud opdruk
verhaelbrief	acte waarin het verhaalsrecht wordt toegekend c.q. medegedeeld aan belanghebbende
verhangen	vonnis uitgevoerd van ophangen aan een galg
verhangenisse	ophanging
verheffen	officieel verklaren zich aan de formele vereisten van trouw aan de leenheer te zullen voldoen door de erfgenaam van een leen
verheffinge	de erkenning van de leenheer gedaan bij het "verheffen" van het leen, telkens wanneer een nieuwe leenopvolger optreedt
verhemelte	plafond, zoldering
verhengenisse	toelaten, gedogen, verlof
verheyschende	vereisen
verhoeken	in het klein verkopen
verhoeren	vernemen, ook: echtbreuk plegen
verhoert	overspelig
verhopen	hopen
verhuden	zie verhueden
verhueden (iet)	verbergen, geheim houden
verhuert sall waerden	verhuurt zal worden
verhuwen	hertrouwen

veriër	veerman, veerpont
vérificateur (des pois et mesures)	ijkmeester (van de gewichten en maten)
verificatie	waarmaking
verificeren,	zie verifiëren
verificieren	met bewijzen staven, bekrachtigen
verifiëren	waarmaken, waartuigen?
verismile	waarschijnlijk, de waarheid gelijk, geloofwaardig
verjaerde sculden	schulden die ouder zijn dan een jaar
verkinschen	kinds worden, dementeren
verkoepen	verkopen
verkocht	verkocht
verkoopmeester	vendumeester
verkuisen	mooi maken, tooien
verkündigen	ontbieden, oproepen, de huwelijksgeboden afkondigen
verkündigung	oproeping
verlaat	sluis
verlaatshere	zie verlaatsmeester
verlaatsmeester,	sluiswachter
verlacht	voorgeschoten
verlaeghijnghe	ruilen
verlaet	kwijtschelding, vrijstelling geven, vergiffenis schenken, maar ook het iemand iets ontzeggen of weigeren
verlakker	schilder met lakverf
verlatersche	een vrouw die iets vergeeft
verlatinge	kwijtschelding, ontheffing van een verplichting, ook ontslag uit een ambt
verleggen (iet)	voorschieten
verlemen	beschadigen, verminken
verleninge	schenking, verlening van een gust of voorrecht
verleunen	afstand doen van zaken, verzaken
verlezen	op kwaliteit controleren van o.a wol
verlidinge	gerechtsbrief, ook iets dat voorbij gaat
verlie	een voor de schepenen afgelegde belofte voor betaling van schuld

verlieningen	zie verleninge
verliensse	verklaring voor de schepenen gedaan, aangaande een schuld
verlij	betalingsbelofte, schuldbekentenis
verlijden	het passeren van een akte
verlijen	belenen
verlijfpachten	levenslang , verhuren, verpachten aan iemand
verlijftochten	aan iemand het vruchtgebruik geven
verlijftochtigen	zie verlijftochten
verloven (iet)	zijn goed door een "lofte" verbinden, verpanden, ook: (hem in iet). zich door een "lofte" tot iets verbinden
verly	passeren van een akte
vermaegen	in het klein verkopen
vermaninge	terechtwijzen
vermeensse	verbanning, banvloek, ook medeplichtigheid aan doodslag en moord
vermeensaemheit	verbannen uit de gemeenschap
vermeet	beweert
vermenen	menen van oordeel zijn
vermengelen	verenigen, kan ook door een huwelijk
vermenichte	medeplichtig aan moord
vermeten	durven beweren, zich beroemen op, in rechte iets beweren
vermoegen	vermogen, beste kunnen
vermoetsoenen	afkopen van een meningsverschil
vermombaren (enen)	voogd over iemand zijn
vermostelijk	beschimmeld, bedorven
vermuege	wegens
vermuft	verrot, bedorven
vernemer	inquisiteur
vernufteling	ingenieur, genie, geleerde
vero	waarachtig, echter, wettig, waarlijk
verobligeren	verbinden, borgstelling
verolmt	vergaan
veronrechtige	aangedaan onrecht

veroorsatinge	vergoeding
verorveden	een vete vijandschap afzweren
verpangelen (iet)	verruilen
verpennewaerden	in het klein verkopen
verplecht	een in rechte gedane schuldbekentenis
verplegen	zich in rechte verbinden ("verplichten")
verponding	grondbelasting
verpoyen	verdrinken, in de zin van tijd verdrijven met drinken
verradachtich	verraderlijk, vals, niet te vertrouwen
verradende	vals, niet te vertrouwen
verramponeren	toetakelen
verrassenische	verkrachting, zwaar aanranden
verrechten (iet)	iemand voor iets vergoeding geven.
versamenen	verbinden, paren.. " in huwelijk versament siin," getrouwd zijn.
versamentlijk	gezamenlijk
verscalken (enen).	bedriegen
verscheminge	iemand te schande maken, beroven van iemands eer
verschenen	vervaldatum
verschieten (iet)	vooruitbetalen, voorschieten
verschot	geldelijke lasten belasting, geldelijke inkomsten
verschoten	het schot aangeven voor de belastingen
verschotponden	het aandeel van iemand in "ponden" bepalen in het "schot"
verschrivinge	oproeping
verschulden	door een vergrijp verliezen, verbeuren
verschuldigen	zich aan een vergrijp schuldig maken
versegelen	met een zegel bekrachtigen, bezegelen
versegelinge	het bekrachtigen van een overeenkomst door het aanbrengen van een zegel
versekeringe	zekerheidstelling, het zeker maken van iets
versen(in)	vers geheugen hebben, nog goed kunnen herinneren
versetgelt	een recht betalen voor een stuk grond bij verandering van eigenaar
versetten (iet an iet)	door verpanding iets bezwaren

versie	overzetting, omzetting, draaiing, wending
versien	voorzien
verso	achterzijde, op de achterkant van het blad
versoec	rekwest
versoeckende	verzoekt
versouck	zie: versoec
verspertinus	van de avond
versseren	verkeren, oefenen, omgaan
verstaan	ondervraagd
versteeck	verstek
versteecke oft defalte	zie versteeck
versterf	door erfenis in eigendom verkrijgen
versterfnesse	hetgeen iemand bij versterf aankomt, erfenis.
versterven	door sterven verminderen. ook door sterven verbeurd worden, op een ander overgaan
verstoelen	het regelen van de onderhoudsplicht aan de dijken
verstoeren (enen iet).	vergoeden
verstorven, de bruid/bruidegom	de bruid of bruidegom is overleden in de afroepings-periode
versturven	overlijden
versturven zijnde tot	overleden in
versus	naar, tegen
verte	(aan onderzijde blad) keer blad om
vertegen	afzien van
verthijen	afstand doen
vertichten	in rechte afstanddoen van iets
vertiën	zie vertichten
vertien (iet)	uitstellen.
vertiën (op enen of iet, van iet)	van iets afstand doen.
vertienden	tienden van iets betalen of heffen
vertiendinge	het betalen of heffen van de tienden
vertieren	overgaan in andere handen
vertrecken	weggaan

vertroncen	na de dood van de eigenaar naar een andere tak of familie over gegaan
vertugen	getuigenis tegen iemand afleggen, door een verklaring afleggen bewijzen
vertweefelijnghe	overhalen door belofte of geld
verus	waar, echt, authentiek
vervaertijt	verhuistijd, het einde van den termijn waarvoor een perceel verhuurd is.
verveerdigt	gereedgemaakt
vervullen	aanvullen
verw	verf
verwachter	bewaker
verwaeresche	zie verwaerstere
verwaerstere	baker
verwaetenisse	kerkelijke ban, banvloek
verwane jacht	de hoge jacht
verwaten	geëxcommuniceerd, in de ban gedaan
verwedden	verpanden, door een pand verzekeren
verwedemen	als weduwen goed vastzetten
verwedersaten	hertrouwen
verweerder	gedaagde
verwen	verven (de verf zelf)
verwerdere	gedaagde, verweerder
verweren	van ontslaan
verwerker	werkgever, geefster
verwesen	ouders verliezen door overlijden
verwettigen	in rechte aanhangig maken
verwin	toewijzing bij executie
verwinbrief	akte met beschrijving van het "verwin", verwin=toezegging
verwiser	rechter
verwkoopers	verfhandelaar
verzogt	verzocht
verzorger	proviandmeester
vesper	oorspronkelijk avond, de voorlaatste kloosterlijke gebedstijd, in oorsprong vlak voor zonsondergang, later vanaf 1300 omstreeks 3

	uur 's middags
vesperi	's avonds
vespertinam	na de vesper, 's avonds
vespertinus	tot de avond behorend
vespillo	doodgraver, lijkdrager
veste	verdedigingswerk, bolwerk
vestel	sierspeld, broche
vestgelt	geld verschuldigd stuk wal of vesting
vestgracht	vestinggracht
vestiarius, vestiflex	kleermaker
vestige	spoor, voetstap
veter	smalle gevlochten band
veteramentarius	opkoper
vétérinaire pour les vaches	dierenarts (voor de koeien)
vethuus	stal voor de opslag van stalmeest
vetmannetje	betaalmiddel, kleine Keulse munt, genoemd naar de er op afgebeelde vette monnikfiguur
vetramentarius aerarius	ketellapper
vetschoen	vetleren schoen
vette	mest, bemesten
vetten	vet mesten, ook looien
vetter	kind van oom of tante
vetterhuys	leerlooiershuis
vettewarie	handel in vetwaren
vettewarier	vethandelaar
vettik	veldsla
vetula	oude, bejaarde vrouw
vetulus	oude, bejaarde man
vetus	oud, bejaard
veuf	weduwnaar
veuve	weduwe
vexatie	kwelling, moeite
vexeren	kwellen, plagen
vexillarius, vexillifer	vaandeldrager

vezelaar	fluisteraar, gebedsgenezer
vezelen	fluisteren
vezum	luier
vf	afk. veuf, weduwnaar
Vg	afk. huw. acte, vader van de bruidegom
vi	krachtens
vi rubri sigilli	uit kracht van het rode zegel,
vi rubris sigilli	door de kracht van het rode zegel
viaticum	reisgeld = laatste Oliesel, avondmaal
vicarie	stadhouderschap, prove, geestelijk inkomen
vicarius	plaatshouder, stadhouder, ook pastoor
vice	mangelbeurt. item, gebrek, ondeugd, ook in plaats van
vice pastore	plaatsvervanger van de pastoor
vice verca	omgekeerd
vicecomes	zie vicomte
vicecomitissa	burggravin
vicecurei	pastoor
vicedecurio	onder-korporaal
vicenarius	twintigste
vicesimo	op de twintigste
vicesimus	twintigste
vicie	ondeugd, slechte gewoonten
vicies	twintigmaal
vicieus	ondeugende, gebrekkig
viciniteit	nabuurschap
vicino	zie vicinus
vicinus	buur, buurman, aangrenzend buurman
vico	in het gehucht, op straat
vicomte	burggraaf
victorie	overhand, overwinning, zege
victorieus	zege-rijk, overwinning
victualie	voedsel, leeftocht
victualiëren	voeden, spijzen

vicus	wijk, buurt, gehucht, straat
vid.	afk vide, zie (zien)
vide	zie
videlicet	namelijk, te weten
vidibatur	hij scheen, hij leek
vidimus	akte waarbij een gezaghebbend persoon onder zijn zegel verklaart, de een of andere oorkonde gezien te hebben, door welke verklaring hij derhalve de inhoud daarvan erkent
vidimus authentijcq	gelegaliseerd afschrift van een akte en oorkonde door bevoegd persoon, meestal door hem gezeugeld voor echt
vidit	heeft dit gezien
vidua	weduwe
vidualitium	weduwegeld, lijftocht
viduam relinquens	als weduwe achtergeblevene
viduatum	tot weduwe/weduwenaar gemaakt
viduitas	weduwe -/ weduwenaarstaat
vidus relicta	nagelaten weduwe
viduum relinquens	als weduwenaar achtergeblevene
viduus	weduwenaar
viego	kuiper
vier nonen	vastentijd van Aswoensdag tot voor Invokavit (6e zondag voor Pasen)
vierbance	rechtbank
vierbesienders	brandweerman
vierbrant	toorts, fakkel
vierdach	feestdag
vierdalf	zie vierdehalf
vierde paert	vierde deel
vierdehalf	drie en een half
vierdelen	martelstraf, aan handen en voeten gebonden uiteen trekken
vierdepit	soort turf
vierder	inhoudsmaat van een emmer
vierendeel jaers	kwartaal
vierendelen	inhoudsmaat voor graan = ca 11ltr.

vierijzer	munt17e-18e eeuw , gelijk aan 9 oortjes
vierkamer	donderbus
vierkante roede	oppervlaktemaat = 1/10 spint = 17 m2
vierloot	gewicht, 1 vierloot = 4 lood of 2 ons
vierman	brandweerman, hield toezicht op het doven van de lichten en vuren na de avond (vuur) klok de plaats waar de terechtzitting gehouden wordt. (de plaats tussen de vier scharen of de vier banken.)
vierscare	rechtbank
vierschaar	dag dat de rechtbank bijeenkomt
vierschaerdach	zie vierschaar
vierschare	graanmaat, 1 viertale = ¼ hoet
viertale	oude inhoudsmaat
viertel	veertien
vierthien	onzichtbaar
viesebel	zie viego
vieter	(manden)vlechter, tonnen en vaten maker
vieter	groeien, leven, sterk en krachtig zijn
vigeren	twintigste
vigesimus	sterkte, kracht
vigeur	wakker
vigilant	vierpersoons gesloten rijtuig
vigilante	wakkerheid
vigilantie	waker
vigilarius	toezien, waken
vigileeren	(zonder voorzetsel) de dag voor Kerstmis, 24 december,
vigilia	2 dagen voor Kerstmis, 23 december,
vigilia vigiliae	twintig
viginti	krachtens het rode zegel, (tegen betaling kon vrijstelling van de huwelijksafkondiging worden verkregen)
vigore rubri sigilli	sterk, krachtig, fris
vigoreus	het vijfgericht, een stedelijk rechtcollege, bestaande uit vijf mannen
vijffmannen	slecht, gering, onachtbaar, onwaard
vijl	

vijver	wormziekte
vilain	guitachtig, schandelijk, afgunstig
vilainie	guitig, afgunstigheid
vilipenderen	verachten, versmaden
vilipendie	verachting, klein-achting, geringschatting, verguizing
villa	boerderij, gehucht, pachtgoed
villae	Romeinse boerderij, - hofstede
ville	doopkind, petekind ook stad
villica	pachtster
villicus (maior)	pachter, dorpling, landgoedbeheerder
viloa	soort strijkinstrument voorloper van de contrabas
vilt	vrek, gierigaard
viminarus	mandenmaker
vinctor	kuiper
vindemie	wijntijd, wijnoogst
vinder	vrederechter ook stadskeurmeester
vinder	scheidsrechter
vinderie	ambtsgebied van een "vinder "
vinderschap	scheidsrechterlijke bemiddeling door de vinder, arbitrage
vindicatie	toe-eigening
vindiceren	vrijmaken, verlossen, bevrijden, eigenen, wreken
vingt	twintig
vininer	gifmenger
vinitor	wijnboer
vink	penis, maar ook schooier, klaploper
vinnigheid	varkensziekte?
violatie	schoffering, schending
violatio	onteren,
violent	gewelddadig, met geweld, geweldig
violentie	geweld, schoffering
violeren	schofferen, verkrachten, schenden. ontheiligen, ontwijden

vioolkens	langhals flesjes
vir(is)	man, echtgenoot
virgier	boomgaard, lusthof
virgina	maagd, jonge dochter
virgo	maagd, jonge dochter, ongehuwde vrouw, non
virgo honesta	de eerbare jonkvrouw
virgulator	bezemmaker, bezembinder
virguncula	meisje
virī	van de man, van de echtgenoot
viribus exhaustus	uitgeput van krachten
viridium dies	witte donderdag
virtuosus	deugd vol
visben	platte vismand, een tenen mand voor vis
vischhakker	visfileerder
vischhoeken	vishaken
vischpagter	vleeshandelaren die de (vis) pachtrechten hebben
vischvindere	keurmeester van vis
visconte	ondergraaf
visie	zienswijze, schouwing, inzage
visier	doorzicht
visiker	dokter, geneesheer
visioen	gezicht, gezichtspook, toongezicht, verschijning
visis litteris reverendi	gezien de brieven van de eerwaarde
visitatie	bezoek, onderzoek aan den lijve
visiteerder	bezocht
visiteren	bezoeken, bezichtigen
visiteur	inspecteur
visopkoopers	vishandelaren
visscherije	visrechten
vistelator	fluitspeler, speelman
visum repertum	(schriftelijk) verslag van een onderzoek
vitam cum morte commutavit	heeft het leven met de dood verwisseld
vitam cum morte conjuxit	verbond het leven met de dood

vitie	ondeugd, mangel
vitieus	vol fouten, ondeugend, gebrekkig
vitor	zie viotor
vit.	afk. vitricus, ouderling, ook genoemd als schoon -en stiefvader
vitriarius (iator)	glazenmaker
vitricus	ouderling, ook genoemd als schoon -en stiefvader
vitrifactor	glazenmaker, glasblazer
vitrifex	zie vitrifactor
vitripictor	glasschilder
vitssel	twijgen, rijshout
vituperabilis	versmadelijk, te waarden, aantrekkelijk
vituperatie	versmading
vitupereren	lasteren, verachten, versmaden
vivaciteit	levendigheid, langlevendheid
vivadierer	bezemmaker
vivens	levend, in zijn onderhoud voorzien met
viverit	in / tijdens (zijn) (haar) leven
vivres	mondvoorraad, levensmiddelen
vlaams pond	munt17e-18e eeuw , gelijk aan 20 schellingen
vlasaard	akker met vlas teelt
glasscaert	grove deken, dekkleed
vlastiende	tiende van vlas
vlaszaad	lijnzaad
vlecke	zie vlegge
vleek	vleugel
vleesbank	pijnbank, executieplaats
vleeschambocht	slager, vleeshouwer
vleeschelijke conversatie	geslachtsgemeenschap
vleeschhouwer	slager
vleeskleur	heraldiektaken, kleur, natuurlijke huidkleur, weergave met korte verticale onderbroken streep arcering
vleet	het geheel van de uitstaande netten
vlegel(e)	dorsvlegel

vlegewerf	dorsvloer
vlegge	zijde van een geslacht varken
vlegkast	met gaasdoek bespannen kastje
vlei	geul in ondiep water
vleisch	vlees
vleischbancken	vleesbank, vleesmarkt, vleeshandel in het groot
vleischen	slachten
vleischouwers	slagers, ook beul, peiniger
vleishues	slagerij
vles	vlees
vlet	vrachtschip op de binnenwateren
vletschuit	zie vlet
vleysch	zie vles
vleyschbanc	plaats in de vleeshal waar vlees wordt verkocht
vliek	pijl
vliemen	aderlater
vliemenlater	aderlaten, chirurgijn
vlier	moerasveen
vlint	kei,
vlocke	sneeuw
vloeder	vloer
vloederhuus	huis met dorsvloer
vloghe	duiventil
vlos	bagger of turf beugel
vlotelingen	zeesoldaten, schepeling
vlotjager	persoon, soms met paard, die een vlot trekt
vlotrecht	snelrecht
vlotschuit	plat vaartuig voor vracht
vlow	drijfnet voor de visvangst op rivieren
vlys	zie vles
Vo.	afk. huw. Akte, voogd van de
vocabulaar	vertaalboek, woordenboek
vocatie	beroep

vocatur	wordt genoemd
voceren	roepen, beroepen
vochte	voogd
vocifereren	luide roepen, krijsen, morren
voder	voering, soms ook als voerder geschreven
vodercoren	koren gebruikt voor veevoer
voecht	zie vochte
voeder	groot wijnvat, ook gewicht van hoeveelheid lood
voedervat	vat bestemd voor voedselopslag
voegen	samenvoegen, bijvoegen
voeginge	schikking in een zaak
voelderman	visiteur
voer	wagenvracht ofwel: zoveel als door één paard op een kar getrokken kan worden, hoeveelheden en gewichten verschillen per gebied
voerberuyrte	voor genoemde
voerlaken	stof voor voeringen
voerman	man die een met paard of ossen bespannen wagen bestuurt
voerraet doen	bedrog plegen bij de behandeling van een zaak.
voerraet pleghen in iet	zie voerraet doen
voerseyde	voor genoemde
voertvorderen	verder vervolgen, de behandeling van een rechtzaak
voervoght	vervoegd bij
voerwekers	wachters die de eerste avond-wacht lopen
voesterdochter	pleegdochter
voesterkint	pleegkind
voesterlinc	zie voesterkint
voestermoeder/vader	pleegmoeder resp. pleegvader
voestersone	pleegzoon
voet	oppervlakte maat, groot ca 0,09 ca, in elk deel van het land anders van oppervlak. ook lengtemaat, 1 voet = 31,3 cm in elk deel van het land anders van lengte
voetboge	voetboog, wordt gespannen door met een voet op de grond de boog te drukken

voetboogschutters	schutters die bewapend met een voetboog, later ook met "haakbussen" bewapend nog zo genoemd
voetcleet	vloerkleed
voetwerk	enkelvoudig tafeldamast
vogellerije	recht van vogelvangen
vogelroede	met lijm besmeerde roede voor het vangen van vogels
vogelvrijverklaarde	banneling
vogelvrijverklaren	verbannen
vogelvrijverklaring	buiten bescherming van de wet verklaard en bloot gesteld aan ieders vervolging, verbannen vogels
voghelen	
voirschreven	voor genoemde
voirszeid	voornoemde
voirtgaende	verder gaande
vol betaelt	geheel betaald, voldaan
volbeteren	ten volle voldoen
volbord	toestemming, bewilliging, bij vonnis uitspraak
volborden	toestemmen in iets
volbroeder	echte broer
volbürtige geschwister	kinderen die allen de zelfde vader en moeder hebben
volcheet	volg -eed, de eed der eedhelpers of eedvolgers, waardoor de waarheid van de eed van de hoofdpersoon bevestigd wordt
volente Deo	als God wil
volgeboren	door wettige geboorte
volhoevenaer	hij die alle rechten van de "hoevenaer" of pachter heeft of die een "volle hoeve" heeft
voljaerig	bejaard
voljaert	tot zijn volle jaren gekomen (meestal 25 jaar oud) mondig, had geen toestemming van ouders of voogd meer nodig
volkint	wettelijk kind uit gehuwde ouders,
volksballade	verhalend gedicht in strofen vorm met veel herhalingen en sprongsgewijze verteltrant
volksst	afk. volkstellingregisters
volle dingtalen	de bij een geding voorgeschreven uitdrukkingen, ook de procestaal of de geschreven proces stukken

vollonen	naar verdienste belonen
volmoeye	volle tante
voltisierder	kunstvechter
volumen	boekdeel, rol, boek, boekband
voluntaire condemnatie	willige rechtspraak
voluntaris	vrijwillige, gewillig, willig
voluptas	wellust
voluptueus	wellustig, dartel
vomitus	het braken
vonnis	gewijsde zaak, wijsdom
vontghiften	doopgeschenk
voocht	zaakwaarnemer aangesteld door de (kerkelijk) autoriteiten om de macht uit te voeren over meestal minderjarigen, ook over de echtgenote, zij kon geen verplichtingen aangaan.
voogd	zie voocht
vooloegen	inkepingen
voorcomen	voor den rechter verschijnen
voordane	voorts, vervolgen
voordeel	enige voorwerpen in den boedel van een overledene, die door de echtgenoot of de zoon daaruit mochten genomen worden, voordat de boedelscheiding plaats had
voorderinge	bevordering
voordochter	kinderen uit een vorig huwelijk ook kinderen voor het huwelijk verwekt
voorgeboorte	kinderen uit het eerste huwelijk
voorjaer	een vroeger jaar dat al verlopen is
voorlijf	een bedrag in contanten voor het gebruik van een weiland
voorling	afstandsmaat, waarna het paard werd gekeerd bij het ploegen, na 55 roeden. afhankelijk van de roedemaat ca. 207 m,
voormaals	voorheen
voormont	(eerste) voogd, belast met de geldzaken
voooroordeel	een vonnis dat vroeger gewezen is.
voorordonnantie	een vroegere ordonnantie
vooroverdracht	vooroverdracht. een vroeger, ouder besluit.
vooroverlijden	eerder overlijden

voorpachter.	een vroegere pachter.
voors	afk.voorseit, voornoemd
voorscreven	voor genoemde
voorseite	de genoemde..., voor genoemde
voorslitinge	een vroeger gewezen vonnis
voorsone	geboren uit een voorhuwelijk, ook ongehuwd verwekt
voorstanders	bestuurders
voortboren (iet).	verder innen
voortmeer	voorts, vervolgens
voorvorderen	voorouders, ambtsvoorgangers
voorzoon	zie voordochter
vopiscus	de overlevende tweeling
voraciteit	gulzigheid
vordel	zie: voordeel
vorderbrief	aanbevelingsbrief
vorehure	een recognitiegeld te betalen bij eigendomsoverdracht, aanvaarding van een ambt of leen
vorekint	zie vorkinder, vaak ook een onwettig kind of een kind niet door de vader is erkend
voremombaer	voogd over een minderjarige
voremombaerschap	voogdij
voreoordeel	een vroegere verordening
vorepacht	Vervallen pachtsom
voreren	opslokken, verslinden
voreval	pachtopbrengst, cijnsopbrengst
voreweser	bestuurder
vorewillecore	vroeger besluit
vorkinder	stiefkinderen uit een vroeger huwelijk van een van de partners. (geen onwettige kinderen)
vorlinc	land- of akkermaat, gelijk aan halve morgen, ook een lengtemaat
vormer	gebruiksaardewerk maker
vormundere	voogd
vernoemde	bovengenoemd, voornoemd, bovenvermeld

vorster	deurwaarder (in Brabant), ook boswachter
vorteischen	oproepen, dagvaarden
vortheesch	zie vorteischen
voruterechten	verder executeren
vota secunda	tweede echtverbintenis
voti	van de huwelijks/ verloving gelofte, van de rechtelijke beslissing
votum	gelofte
vouëeren	verloven, toewensen
voyage	reizen
vaemgoedt	goederen die een kind heeft, zonder het van zijn ouders te hebben geërfd
vredeloos	zonder rechtszekerheid buiten de wet gesteld, hem vogelvrij verklaren na het plegen van een zwaar misdrijf
vreisem	cholera
vreiseme	zie vreisem
vremde	iemand van uit een anere plaats afkomstig
vremde voogd	(derde) voogd
vribaar	huwbaar, meestal ook mondig
vriesch	fries
vrij ende nivers meede belast	vrij van lasten en plichten
vrij goed	onroerend goed in volledig eigendom
vrij huysinge ende erf	huis en erf vrij van huur
vrij te waren	niet met verdere schulden te belasten
vrije consten	vrije kunsten
vrijen ende te waren (te)	vrijwaren, bij eigendomsoverdracht ervoor instaan dat de nieuwe eigenaar ook de werkelijke eigenaar is
vrijgelijde	zie; recht van geleyde
vrijheid der stede	stadsrecht
vrijinge	zie vrijnge
vrijkwartier	rechter bovenhoek van een schild. In aanzicht van het schild dus linksboven
vrijleen	een leen toebehorend aan een vrije niet edele persoon
vrijmeester	gildelid dat zelfstandig mag werken
vrijmetselaar	natuursteenbewerker die vrij kon werken en geen lid van het gilde was

vrijnge	vrijwaring
vrimeester	zelfstandige, die met toestemming van het gilde zijn beroep uitoefent
vriwerker	losse werkman, dagloner
vroedemoeder	vroedvrouw
vroedwif, vroemen	in vruchtgebruik hebben
vroemen	zie vroedwif
vroemoeder	zie vroedemoeder
vroemoer	zie vroedwif
vroente	braak, onbebouwd terrein
vroenten	zie vroente
vroetman	verstandige man
vroevrouw	vroedvrouw
vrome	opbrengst, vruchten en inkomsten van een leen dat een leen te koop stond ter beste vromen (van drieën) betekent dan: tegen de waarde van de beste opbrengst (uit drie jaren)
vrommer	vrome
vrone	heerlijkgoed, domein
vrone	domein, heerlijk goed, ook Heer
vronen (enen).	arresteren, gevangen nemen
vronen- en tiendevrij	vrij van/onbelast met heerlijke rechten en tienden
vroongers	tot het vroom (domein) behorend land
vroomhurer	pachter van een stuk land van de "vrone"
vroonte	herenland, domeingood, onverdeelde gemeentegrond, ook de omheinde wei voor het inbeslaggenomen vee
vroomwater	viswater dat aan de heer toebehoorde
vroupersoon	vrouw
vrouwe	gebiedster, heerseres, bijzit
vrouwekracht	verkrachting van een vrouw
vrouwen choir	gedeelte van de kerk bestemd voor de vrouwen en hun kinderen
vrouwencunne	vrouwelijk geslacht, verwanten der gehuwde vrouw
vrouwensmijter	man die zijn vrouw slaat
vrouwentuig	zilver opsmuk gedragen door vrouwen op kleding

vrouwewee	barenswee, barensnood
vrouwgetimmer	vrouwenlijf
vruchtgebruick daer aff om bewegende redenen onseggen	het vruchtgebruik om moverende redenen ontzeggen
vruchtgebruik	lijftocht, in het oude erfrecht is voorzien dat de weduwnaar of de weduwe het vruchtgebruik houdt van de eenmaal gemeenzaam bezeten huwelijksgoederen
vrunden	vrienden, verwanten, familie
vrundschappe gemaect	in goed overleg
vruntlicker	vriendelijk
vry-stockhouder	gemachtigde om vrij verkopeningen van inboedels etc te houden
vrye tappers	verkopers van wijn en bier die vergunning hebben om deze te verkopen
vrystaan	naar eigen goeddunken
vso.	afk. verso achterzijde, op de achterkant van het blad
vt	afk. ventôse, maand van de winden
vuerwilcoor	zie vorewillecore
vuilvrouwe	witte vloed, vrouwen ziekte
vuister	hard
vulgair	vulgair, gemeen, slecht
vulgo	in de volkstaal
vulgo quaesitus	onwettig kind, buitenechtelijk kind, onecht
vulichede	vuil, afval, troep
vullemuller	volmolen molenaar
vullewijn	tapwijn, ongebottelde wijn
vulnera Christi	de dag na de lijkafname, de 2e vrijdag na Pinksteren
vurster	boswachter
vutsteecxsel	zie uutsteecksel
vuulboom	zwarte els
vuurclocke	klok welke het sein aangaf dat de vuren gedoofd moesten worden
vuureimer	brandblusemmer, zeildoekemmer
vuurgaffel	pook, vuurhaak
vuurhert	vuurplaats, schouw, stookplaats

vuurschoppe	asschep
vuurstat	vuurplaats, schouw, stookplaats
vuurte	brandstof
vuurvot	ijzeren stoof of bak om vuur in te doen nadat de vuurclocke luide
vuytbliven	zie: uutbliven
vve	afk. veuve, weduwe
vyandelyke	vijandige
vyer	vuur
vysch	vis
vyschkorff	vismand
vyzel	vijzelpomp

W

wa	wel
waad	bos
waak	uitkijk op de toren en versterkingswerken
waal	veilige ruimte (meestal omheind) in de haven en afgesloten met een slagboom
waalplaats	slagveld
waard	geldersoldaten in dienst van een stad, huursoldaat, ook laaggelegen land
waarderen	schatten
waarschuw	straf
waarslieden	personen belast met waterstaatkundig werken
waarteken	waarmerk
wachtere	bewaker,
wachterhorn	alarmhoorn van de nachtwaker
wachtmeester	hoofdwacht bij de poorten
wacboec	boek waarin op getekend de waakplichten en de afkoop van de waakplichten
wachuus	wachthuis
wacpennic	betaling voor het waken
wacrolle	register waarin de waakdiensten zijn vermeld
waector	wachttoeren

waecvri	vrij van de verplichting om deel te nemen aan de nachtelijke bewaking der stad
waeggelt	betaling voor het laten wegen op de stadswaag
waeghbrive	waagbriefje
waeghmester	zie waegmeester
waeghuus	stadswaag, waaggebouw
waegmeester	beëdigd stadswaagweger
waegwerkers	hulpkracht bij stadswaag
waei	twijgen, rijshout
waeiling	jong boompje
waeksteller	toezichthouders op de wakers
waelpoyt	inhoudsmaat voor wijn en bier
waemys	wambuis
waer	goederen
waer 't sake	wanneer het geval zich zou voordoen
waeraf	waarvan, waarover
waeraftelike	naar waarheid
waerave	zie waeraf
waerbier	bevestigingsdronk met bier na afsluiten overeenkomst
waerbrief	brief waarin vermeld de vrijwaring van eigendomsoverdracht
waerde	het bewaken van....., ook ziekenoppasser, bewaker
waerder	bewaarder, bewaker, wachter, steenwaarder van gevangenis
waerdersliede	wachters
waerdhouder	kastelein
waerdich sijn	waard zijn
waerduer	keurmeester, waarmeder
waerheijt	waarheid
waerheitsliedende	mannen aan wie het instellen van een enquête of gerechtelijk onderzoek is opgedragen
waeringhe	zie: waringe
waerninghe	zie: waringe
waernisse	vrijwaren, het zekereren van iemands eigendomsrechten
waerp	zie werp

waerscap	borgtocht.
waerschap	borgstelling
waersscoutheet	dijkgraaf
waert	zie weert
waerteken	bewijssteken
waertlant	buitendijks gelegen land
waeterinck	wetering, waterloop, afwateringskanaal
wageman	voerman, koetsier
wagenaer	voerman, koetsier
wagenare	zie wagenaer
wagenen	voerlieden
wagengereiden	alles wat bij een koets of wagen behoort
wagenmaker	radermaker, velgenmaker
wahrleichnam	lijkafname dag, 2e donderdag na Pinksteren
waichorn	hoorn voor het alarm blazen
wake	een verzameling van personen, uit een gilde aangewezen tot bewaking bij nacht van de aan dat gilde toevertrouwde wal(toren)
waker	gevangenbewaarder
wakersloon	beloning van de stadswacht
walcknot	dooreengewerkt knot wol of haar
walcmole	volmolen
waldschepen	lid van een "waldgerecht" dat rechtsprak in bos- en woud-zaken
waldschryver	griffier bij een "walt" rechtbank
walemeet	weiland grenzend aan een kolk of rivierarm
walhuis	apart staand gebouw tegen slootkant om te spoelen
walken	kneden
waller	pelgrim
walsche	Waalse
wambass	zie wambuis
wambeis	kledingstuk, zichtbaar gedragen onder het bovenkleed
wambesteeker	zie wambesticker
wambesticker	kleermaker van wambuizen

wambesule	wambuis, hemdrok
wambuis	wambuis, mannen kleding
wammes	zie wambuis
wamuse	zie wambuis
wan	van wilgentenen gemaakte manden
wanclacht	valse beschuldiging
wandelaere	zwerfer, maar ook: pelgrim
wandelbrief	schrijven waarin vermeld de toestemming om over een bepaald land te lopen
wandelcoop	een heerlijk recht, te betalen wanneer een eigendom bij contract op een ander overgaat
wandmalerei	muurschildering
wangeloof	ketterij
wanhavenig	smerig, vuil, onrein
wanrichtinge	plichtsverzuim van de rechter
wantreep	lengtemaat van 10 ellen, voornamelijk gebruikt bij lakenweefsel
wantsnider	lakenkoper
wanwaer	slechte waar die eigenlijk niet verkocht mocht worden
wanwerc	slecht werk, geleverd werk van slechte kwaliteit
wapenronde	wapenschild
wapentuir	krijgsman
wapenusurpatie	het toe-eigenen van een familiewapen van een familie met bijna de zelfde naam, zonder bewijs dat het werkelijk het zelfde geslacht is
wapinbijl	strijdbijl
wapper	zweep met loden kogels, ook een leren riem met loden kogel, knots met lood beslagen en opgevuld met lood
wapperen	zwaaien, rondslingeren
warande	jachtterrein, lusthof
warandeerders	keurmeesters
warandehoeder	jachttopziener
warandenare	boswachter
waranderinge	waarborging, garantie
wardin	wachtpost
warf	terp, volksvergadering

warfheer	lid van een “warf” het college dat in hoger beroep rechtspreekt over zaken in een lagere rechtbank
waringe	waarschuwing
warmoes	groenten
warterman	iemand die uit het water is opgevist
wasch-lightblaaker	olielamp brandend op bijenwas
waschhuus	washuis
waselinckmaker	waskaarsenmaker
wasenmeister	vilder, beul
waseveld	modderlaag dat gemakkelijk onder water komt
wassinge	wasvrouw
wasteeken	zegelafdruk in was
wat vougen	op welke wijze, op welke manier
wateregels	bloedzuiger
watregalletje	braaksel
watreganck	ruimte naast een huis tussen de lijn waar de afdruipeende regen neervalt en de muur
watreganghe	sloot, afwatering
watregrave	gracht, sloot,
watregladinge	waterzucht
watreglaent	moerasachtig land, drassig land
waveren	wafels
Wd.	afk. op huw. Akte, weduwe van
wechen(zer)	per week
wechgedraegen	meegenomen
wechmaken (iet).	overdragen
wechsegelen (iet)	iets in een bezegelden brief wegschenken
wecht	weg
wed	afk. weduwe
weddahe	weduwe
weddaman	zie wedman
wedde	een som door partijen onder den rechter gedeponereerd, die door de verliezende partij verbeurd werd
weddelyc	wat verpand kan worden

wedden	als pand geven
weddingknot	huwelijksband
wedeman	weduwnaar
wedeme	is een aan de kerk geschonken goed of heem, een dotatie aan klooster of kerk. Zou de oude naam van pastorie zijn
wedemebrief	brief of akte waarin aan een vrouw een bruidsschat wordt toegekend
wedenaar	weduwnaar
weder	terug, weer, maar ook: een besneden mannelijk schaap
wedercedel	de tweede van een in twee exemplaren opgeschreven contract, waarvan elk der partijen een bezit.
wedergekomen	terug gekomen
wederpaert	tegenpartij
wederpenne	zich tegen iets verzetten
wederrede	tegenspraak, iets tegen spreken
wederroep	herroeping, opzegbaar
wederroepen	iets herroepen
wederstadinghe	schadeloosstelling
wederstoc	de tweede van twee bijeen horende kerfstokken
wederstoc	de tweede van een paar overeenkomstige kerfstokken
wedersyts vertekenden	door allen ondertekend
wederumme	wederom
wederuten	opnieuw uitspreken
wederwedde	tegenpand geven door hem die een "wedde" heeft ontvangen
wederwedden	tegenpand geven
wederwere.	een handeling in strijd met een belofte of overeenkomst.
wederwerven (iet	iets terugkrijgen
wederwroegen	een beschuldiging tegen iemand uiten/inbrengen
wedewede	weduwe
wedlock	huwelijk
wedman	uit de bevolking gekozen gerechtsdienaar, ambtelijke getuige
wedman	deurwaarder, dienaar van het gerecht

wedr	afk. weduwnaar
wedt	College van Burgemeester en schepenen
weduwestoel	bezit waarop de inkomsten van een weduwe stoelen, gegronvest zijn
wee	weide, ook pijn, smart, leed
weem	pastorie
weer	akker, hoeveelheid grond
weerbare mannen	mannen die geschikt waren om krijgsdienst te doen
weerd	uiterwaard
weergang	de buitenmuur waarover men kon lopen en voorzien was van kantelen om het gebouw te verdedigen
weergelt	geld als zoengeld betaald tot boete voor een manslag aan de "magen" van een verslagene
weerlijck	wereldlijke rechtbank, tegenover -gestelde van de kerkelijke rechtbank.
weert	laagliggend land, vaak omgeven door water
weesboom	lange paal / staak om hooi bijeen te houden
weescamere	weesmeesterskamer waar alle stukken en bescheiden betreffende de weeskinderen bewaard worden en waar de weesmeesters vergaderen.
weesmeester	lid van de weeskamer, die oppervoogdij heeft over de wezen en hun belangen behartigt
weesmeesters	college van gedelegeerden of gemachtigde rechters, die in de plaats van de gewone rechter, kennis nemen van zaken betreffende de wezen
weet	gerechtelijke aanzegging, kennisgeving
weetbrief	akte waarin vermeld de gerechtelijke aanzegging
weetdach	de dag waarop een gerechtelijke bekendmaking geschied
wegelink	weggetje
wehmutter	vroedvrouw
wei	vocht dat na kaasbereiding overblijft, grasland
weibak	bak voor het opvangen van de wei
weickmeesteren	gekozen lid van een wijkbestuur
weidecamp	afgesloten weiland
weidegrave	ook door een sloot omgeven weiland
weidehuus	sloot om de gemeente weide
	jachthuis

weideverken	scharrelvarken
weijmes	groot en lang mes
weikuip	kuip of ton om de wei in op te vangen
weiland	wijlen
weiman	jager, jachtopziener
weinsticher	wijnproever
weinvisierer	beambte belast met het opmeten van de wijnvaten
weiße Woche	de week na Pasen
weißer sonntag,	6e zondag voor Pasen, na 1600 de 1e zondag na Pasen
weit	tarwe
weitemele	tarwemeel
wekehure	weekloon
wekenpennic	wekelijkse bijdrage
wekentlik	wekelijks
welbedagt	overwogen
welcken gestalte	op welke manier, hoe dat
welgeborene	edele heer
wellinghe	pap, warme brij
welverstande	wat moet worden opgevat als
wemel	spijkerboor
wenaar	weduwnaar
wende	omgeploegd land
wendelepel	ijzeren lepel voor bij het braadspit
wendepanne	pan onder het braadspit voor opvangen van de jus
wender	knecht van de strodakdekker
wendestake	draaispit, braadspit
wenne	zie winne
wentijser	braadspit
wentstok	zie wentijser
wercbrood	roggebrood
werckhuis	werkhuis, meestal gedwongen tewerkstellen bij een gevangenis, atelier, werkplaats
werden	worden

werdinge	waardering, waarde schatten
werestede	werkplaats
werevlees	rams - of hamelvlees (ontmande ram)
werghändler	vlashandelaar
werp	kettingwol, kettinggaren bij het weven
werpenisse	het wegwerpen van een halm ten teken dat men afstand doet van iets
werpscoepe	bats, brede schep
weseboec	boek waarin vermeld; de verordeningen van de weeskamer, de namen van de wezen, hun eigendommen bij binnenkomen
wesecore	keur betrekking hebbende op de wezen
wesekinderboec	zie weseboec
wesekiste	kast of kist waarin alle eigendommen, papieren etc. van de wees werden bewaard
wesemeester	persoon die de voogdij heeft en de belangen van de wezen behartigd, lid van van de weeskamer
wesemoeder	regentes van het weeshuis
wesenmeester	zie wesemeester
wesenmoeder	zie wesemoeder
wetbanck	rechtbank
wetbreker	echtbreker, overtreder van de wet
wete	zie: weet
wetschepene	schepen als lid van de rechbank
wettelijke neergaentde graedt	wettige nakomelingen
wettlijck man	curator
wetwaerdich	rechtsbevoegd
wetzer	slijper
weutje	lam
weye	weiland, wei
weysen (is geweest)	vonnis wijzen, uitspraak doen
weyts	tarwe
WG	afk. Waalse Gemeente
wich	wigvormig tarwebrood
wichelry	waarzeggerij

wieberen	vrouwen, echtgenoten
wiedergeburt	dopen
wieme	deel van de schoorsteen voorzien van haken voor het roken van vlees
wierde	terp
wijfhooft	vrouw.
wijfsgeboort	vrouwelijke nakomeling
wijkmeesters	de pointers of zettters (ook genaamd wijkmeesters) verdeelden de gemeente in wijken voor het zetten der belasting omdat
wijlle (de)	
wijnroeper	zie; hooftroeper
wijnroeper	bediende van een wijnkoper
wijnverlater	persoon die beroepshalve wijn overhevelt om de wijn te klaren en waarbij de droes achterblijft
wijnwaerder	keldermeester
wijsevrouwe	vroedvrouw
wilcoren (iet)	goedkeuren, bevestigen
wiledaeghes	wijlen, overleden
wilendaeghs	zie wiledaeghes
wileneer	wijlen
wilkoeren (iet)	zie: wilcoren
willeceuren	wat goedgevonden wordt, de besluiten, de privileges, statuten, afgelegde verklaringen
willecoeren	goedvinden, besluiten, toestaan
willecoeren) (iet)	zie: wilcoren
willecoerenboek	boek waarin opgetekend de "willeceuren"
willekeuren	kiezen, gekozen
willencoren	verkiezen uit vrije wil, goedvinden, beloven, bepalen etc.
willich pant	pand door de schuldenaar vrijwillig aan de schuldeiser gegeven
willich recht	jurisdictio voluntaria, het passeren van akten voor het gerecht op verzoek van partijen
williecorerecht	recht vast gesteld bij "willekeur"
willige acte	gerechtelijke akte opgemaakt van een overeenkomst
willige condemnatie	schijnvonniss waarbij iemand zich laat veroordelen tot het betalen van een som, later opgenomen in een rechterlijke akte om de verplichting te bewijzen en de crediteur parate

	executie te verzekeren
willige condemnatie	een vonnis op de overdracht van partijen, voor ten wederzijds herroepbaar gedaan
wilner	wijlen
wiltganc	jachtterrein
wiltloper	landloper
wiltrecht	het recht op in een bepaald gebied te mogen jagen
wimme	zie wieme
winblock	omheinde (groente)tuin
winbrief	akte door het gerecht opgemaakt, van een toewijzing ter executie
winhof	pachthoeve
winkel	werkplaats
winlant	akkerbouwgrond
winne	landarbeider, maar ook pachter
winner	zie winne
wintermonat	December, soms wordt ook bedoeld 1e wintermaand = november en 2e = december
winterzonnewende	40902
wintslach	door een storm aangerichte schade
wiser	rechter, wijzer
wisinge	vonnis
wispel	inhoudsmaat gelijk aan zes schepel
wispeltuir	ongestadig
wispeltuyrigheid	ongestadigheid
wit van loede	loodwit
witachtig	wettig, wettelijk, rechtsgeldig, met rechtskracht
witlijck	zie witachtig
wittaftich bewijs	geloofwaardig bewijs
wittaftighe dochterter	wettige dochter
wittebroodskind	moederskind, bedorven kind
wittebroodsweken	de maand na het huwelijk, huwelijksreis
wittevrouwe	weduwe
wittige	wettige
witwechere	smid voor klein gereedschap

witwerk	smeedwerk
witwerker	smid, voor klein smeedwerk, gereedschap
wivekyn	verkleinwoord van wijf, troetelnaam, wijfje, wijfie, wijfelief
WM	afk. lijsten van weerbare mannen
Wn.	afk. huw. akte, weduwnaar van
wocher	woeker
woe	hoe
woeker	ongeoorloofde winst
woekerare	hij die geld uitleent tegen hoge rente of enig voordeel
woekergelt	bij een wisselaar geleend geld, waarvoor een hoge rente moet worden betaald
woekermeester	een ambtenaar belast met het toepassen van de woekerkeuren en het terechtstellen der schuldigen (voor raad of oudermannen)
woenen	wonen
woert	laagliggend stuk land
woestelant	heide, onbebouwd ruw land
woewell	hoewel, ondanks dat
wolft	dakconstructie
wolgemelte	al vermelde
wolleblauw	van blauwe wol
wollebreker	verkoper van wol
wollecaerdigge	wolkaardster
wollecammigge	wolkamster
won	afk. wonende
wondebrief	papier met een bezweringsformule om ziekten te genezen
wonderdokteres	kwakzalfster, soort kruidenvrouwtje die met zalfjes en kruiden van natuur -preparaten zieken genas
wonnemond	mei
wonnende tot	wonende te
wonnynghe	woning
wonstag	woensdag
woonachtich	bewoner van de stad die het burgerrecht mist.
woonsdach	woensdag

woorde tot woorde	woord voor woord
worsetter	wollen stof meestal glad en effen
wortelteef	groentevrouw
wouwer	visvijver
wraechberlijc	wat bij de rechtbank aanhangig moet of kan worden gemaakt
wrocht	gemaakt
wroechbaerlijc	zie wroeberlijc
wroeginge	aanklacht, aanbrenge van een strafbaar feit
wroegnesse	beschuldiging, aanklacht
wroegnisse	zie vroenesse
wroeginge	zie wroeginge
wurzler	kruidenier, kruidenhandelaar
wuwere	visvijver
wydere immisio	??
wyfsgeboort	vrouwelijke nakomeling
wyfwarheit	woord van eer, door een vrouw verpand
wynambacht	het gilde der wijnkopers
wyncoop en waerbier	gegeven bij een gerechtelijke eigendomsoverdracht, een dronk wijn en bier uitspraak, vonnis, gewijs
wysdom	
wysmoeder (de)	vroedvrouw

X

X	afk. gehuwd
X	december = 10e maand van het Romeinse jaar, (dat begon op 1 maart)
X-C	afk. huwelijkscontract
Xber	december
Xbris	zie Xber
xpistiaen	Christiaan
xristine	Christine
X2	afk. 2x gehuwd
XX,	afk. 2x gehuwd

XXX	afk. 3x huwelijk
X3	afk. 3x huwelijk
xylocopus	timmerman

Ij en y

ijkzel	merkteken op gewichten
ijser	harnas
ijzer	gevangenis
ycken (iet)	het merken der maten na de keuring daarvan door de waagmeesters
yegen	tegen
yisere	een ijzeren band mogelijk wordt een halsberg bedoeld
yn	in (wonend in)
yn stadt	in plaats van, plaatsvervanger van
yunyus	juni

Z

zaaieling	nakomeling
zaakweldige	aansprakelijk persoon, crediteur
zachten	afbetalen
zainer	zie zener
zakken	inhoudsmaat voor graan = ca 243 ltr.
zal	afk. zaliger
zaliger gedachtenis	wijlen, overleden persoon, (afk. s.g)
zamt	fluweel
zante	graan resten op het land, achtergebleven aren welke men mocht oprapen
zark	wollenstof benaming
zatblauw	donkerblauw
zate	zie zathe
zaterdag	zaterdag
zathe met opstallen	landgoed met gebouwen er op, herenboerderij met opstallen

zauer	doekenmaker
zayland	akkerland, te bewerken grond
zeedland	zaailand
zeemtouwersknecht	vermoedelijk knecht van de zeemleerbereider
zegelaar	merkmeester
zegge	moerasplant, rietgras
zeggewaart	laaggelegen land voornamelijk met zegge begroeid
zehn nonen	vastendagen vanaf Aswoensdag tot voor Reminiszere, (uitgezonderd de vastenvrije zondagen)
zeichenmeister	ijkmeester
zeidler	imker
zeighelkiste	kist waarin de zegels werden bewaard
zeilsteen	magneet
zelateur	ijveraar
zele	ijver
zelger	zaliger
zeliger gedechtenisse	wijlen, overleden persoon
zener	korvenmaker
zengener	tangensmid
zerener	ijzersmid
zetschipper	een schipper die vaart voor rekening van de eigenaar van het schip
zeugung	ongehuwd “ vleeschelijke conversatie” hebbende gehad, voorhuwelijks geslachtsverkeer.
zeze	belasting, vaste heffing op onroerend goed
zielental	het aantal inwoners
zijde houdende	aan de familie blijven waarvan het afkomstig is
zijde houdenheit	zie zijde houdende
zijde,	zijlijn, b.v. van (moeders) zijde
zijdewinder	haspel op poot om zijdedraad op te rollen
zijl	afwateringssluis
zijlinie,	zijdelings
zijschot	belasting op waterlozing
zijen	slootje, waterloop

zilver	heraldiektteken, kleur, zilver, weergave in ongekleurde wapens door het wit te laten of niet gearceerd.
zilveren dukaat	muntsoort, waarde gelijk aan 50 stuivers
zilveren rijder	muntsoort, waarde gelijk aan 63 stuivers
zinstag	dinsdag
zitzweber	katoenwever
zoen	zoon
zoetekoek	ontbijtkoek
zonarius	gordel - zadelmaker
zondagskind	gelukskind, kind dat op zondag geboren is en volgens het bijgeloof geesten kon zien
zul(d)aks	timmermanswerktuig. bijl aan twee zijden scherp om gaten in balken te maken
zullingen	funderingen van een muur
zusterkinderen	neef en nicht die willen trouwen, hiervoor was (meestal) dispensatie nodig
zwanzigste	twintigste
zwark	wolken
zwart	heraldiektteken, kleur, ook sabel genoemd weergave met horizontale en verticale arcering of effen zwart.
zweefstarre	planeet
zweetrok	jak, overhemd
zwei(haak)	timmergereedschap, ook zwaaihaak
zweites neujahr	13 januari
zwemen	gelijken
zweng	trekgedeelte van een wagen, ook evenaar genoemd
zwengelhout	zie; zweng
zwenk	zie; zweng
zwet	grenssloot
zwetten	grenzen aan
zweve	binnendijk
zwijsmelvraag	epilepsie
zwillinge	tweeling
zwirner	draadmaker
zwischen den jaren	de tijd tussen Kerstmis en Nieuwjaar(bedoelt wordt tot 6 januari)

zwölf nächte

de tijd tussen Kerstmis en Nieuwjaar (bedoelt
wordt tot 6 januari)

zwölfter abend

5 januari

zwölfter tag

6 januari

Maanden

Latijn

lanus, januarius, -ii
 februarius, -ii, februa
 martinus, -ii, martius
 aprilis
 maia, maius, -ii,
 juno, junius,-ii
 julius, -ii
 augustus, -ii
 september, -bris, bre
 october, -bris, ber,
 november, -bris, bre,
 december, -bris, bre,
 VIIber
 VIIIber
 IXber
 Xber, Xbris,
 7ber, 7bris, 7bre
 8ber, 8bris, 8bre
 9ber, 9bris, 9bre

Nederlands

januari
 februari
 maart
 april
 mei
 juni
 juli
 augustus
 september
 oktober
 november
 december
 september
 oktober
 november
 december
 september
 oktober
 november

Duits

hartung
 hornung
 lenzing
 ostermond
 wonnemonnd
 brachmont, brachmanoth
 heuert
 ernting
 scheidung
 gildhard
 nebelung

 christ-(jul) mond

Volksbenamingen voor de maanden

januari	louwmaand, lauwe, lomand, lômaent, loeymaent, loymaent, wolfsmaand, ijsmaand, hardmaand, hardemaand, kluchmaent wintarmanot, loumaent
februari	sprokkelmaand, sprokele, sprocle, schrikkelmaand, sporkille, sprokille, sulle, selle, kortemaand slijkmaand, moddermaand, schrickelmaent, hornug
maart	lentemaand, marty, maert(e), dorremaent, buienmaand, guldenmaand, lenzinmanot, meerte
april	grasmaand, paasmaand, eiermaand, ostarmanot, aprilie
mei	bloeiamaand, may, mey(e), bloeiamaand, vrouwenmaand, ariamaand, wonnemaand, wunimanot, meymaent
juni	zomermaand, wedemænt, wedemaent, wiedemaent, yunyus, rozenmaant, braekmaand, russelmaent, brachmanot, wedemaent
juli	hooimaand, hoymænt, maaimaand, medemaand, dondermaand, hovimanot
augustus	oogstmaand, oestmænt, ougst, korenmaand, arenmaand, ostmaent, bouwmaent, oochstmaent eghstmaand, ripenmaene, arnmaent, aranmanot
september	herfstmaand, pietmænt, pietermaent, fruitmaand, gerstmaand, evenmaent, bittumanot
oktober	wijnmaand, eikelmaand, zaaimaand, aerselmaent rozenkranmaand, windumenemanoth, erselmaant, herselmaent, saetmaent, St. Baefsmaent, widumemanot
november	slachtmaand, slæchtmænt, nevelmaand, bloedmaand, smeermaent, windmaant, windelmaantm , herbistmanot, hoermaent
december	wintermaand, wintermænt, donkeremaand, kerstmaand, duijstermaent, hremaent, St. Andriesmaent, heilocmanot

Omrekenen van de Republikeinse kalender naar Gregoriaanse kalender.

Franse periode 22 september 1792 tot 11 september 1805

Het jaar was verdeeld in 12 maanden van 30 dagen (3 weken van 10 dagen), gevolgd door 5 schrikkeldagen.

Republikeins jaar	I	II	III*	IV	V	VI	VII*	VIII	IX	X	XI*	XII	XIII	XIV
Gregoriaans jaar	1792	1793	1794	1795	1796	1797	1798	1799	1800	1801	1802	1803	1804	1805
1 vendémiaire sept	22	22	22	23	22	22	22	23	23	23	23	24	23	23
1 brumaire okt	22	22	22	23	22	22	22	23	23	23	23	24	23	23
1 frimaire nov.	21	21	21	22	21	21	21	22	22	22	22	23	22	22
1 nivôse dec.	21	21	21	22	21	21	21	22	22	22	22	23	22	22

Gregoriaans jaar	1793	1794	1795	1796	1797	1798	1799	1800	1801	1802	1803	1804	805
1 pluviôse jan.	20	20	20	21	20	20	20	21	21	21	21	22	21
1 ventôse febr	19	19	19	20	19	19	19	20	20	20	20	21	20
1 germinal maart	21	21	21	21	21	21	21	22	22	22	22	22	22
1 floral april	20	20	20	20	20	20	20	21	21	21	21	21	21
1 prairial mei	20	20	20	20	20	20	20	21	21	21	21	21	21
1 messidor juni	19	19	19	19	19	19	20	20	20	20	20	20	20
1 thermidor juli	19	19	19	19	19	19	19	20	20	20	20	20	20
1 fructidor aug.	18	18	18	18	18	18	18	19	19	19	19	19	19

* schrikkeljaar

Voorbeeld van herleiding van republikeins 2 vendémiaire V, naar gregoriaansjaar. Op de 1e regel lezen we dat 1 vendémiaire in het jaar V samenvalt met 22 september.

In de kolom van jaar V lezen we op de 2e regel dat we moeten kiezen voor het gregoriaanse jaar 1796. 1 vendémiaire valt dus samen met 22 september 1796.

Dus 2 vendémiaire = 23 september. Dus 15 vendémiaire = 6 oktober.

Voor de maanden Pluviôse t/m fructidor de jaartallen van de tussen balk gebruiken.

Romeinse cijfers / Arabische cijfers 1 t/m 100

I	1	XI	11	XXI	21	XXXI	31	XLI	41
II	2	XII	12	XXII	22	XXXII	32	XLII	42
III	3	XIII	13	XXIII	23	XXXIII	33	XLIII	43
IV	4	XIV	14	XXIV	24	XXXIV	34	XLIV	44
V	5	XV	15	XXV	25	XXXV	35	XLV	45
VI	6	XVI	16	XXVI	26	XXXVI	36	XLVI	46
VII	7	XVII	17	XXVII	27	XXXVII	37	XLVII	47
VIII	8	XVIII	18	XXVIII	28	XXXVIII	38	XLVIII	48
IX	9	XIX	19	XXIX	29	XXXIX	39	XLIX	49
X	10	XX	20	XXX	30	XL	40	L	50

LI	51	LXI	61	LXXI	71	LXXXI	81	XCI	91
LII	52	LXII	62	LXXII	72	LXXXII	82	XCII	92
LIII	53	LXIII	63	LXXIII	73	LXXXIII	83	XCIII	93
LIV	54	LXIV	64	LXXIV	74	LXXXIV	84	XCIV	94
LV	55	LXV	65	LXXV	75	LXXXV	85	XCV	95
LVI	56	LXVI	66	LXXVI	76	LXXXVI	86	XCVI	96
LVII	57	LXVII	67	LXXVII	77	LXXXVII	87	XCVII	97
LVIII	58	LXVIII	68	LXXVIII	78	LXXXVIII	88	XCVIII	98
LIX	59	LXIX	69	LXXIX	79	LXXXIX	89	XCIX	99
LX	60	LXX	70	LXXX	80	XC	90	C	100

Romeinse cijfers / Arabische cijfers 100 t/m 3000

C	100	CC	200	MCCC	1300	MMCD	2400
CI	101	CCC	300	MCD	1400	MMD	2500
CII	102	CD	400	MD	1500	MMDC	2600
CIII	103	D	500	MDC	1600	MDCC	2700
CIV	104	DC	600	MDCC	1700	MDCCC	2800
CV	105	DCC	700	MDCCC	1800	MMCM	2900
CVI	106	DCCC	800	MCM	1900	MMM	3000
CVII	107	CM	900	MM	2000		
CVIII	108	M	1000	MMC	2100		
CIX	109	MC	1100	MMCC	2200		
CX	110	MCC	1200	MMCCC	2300		

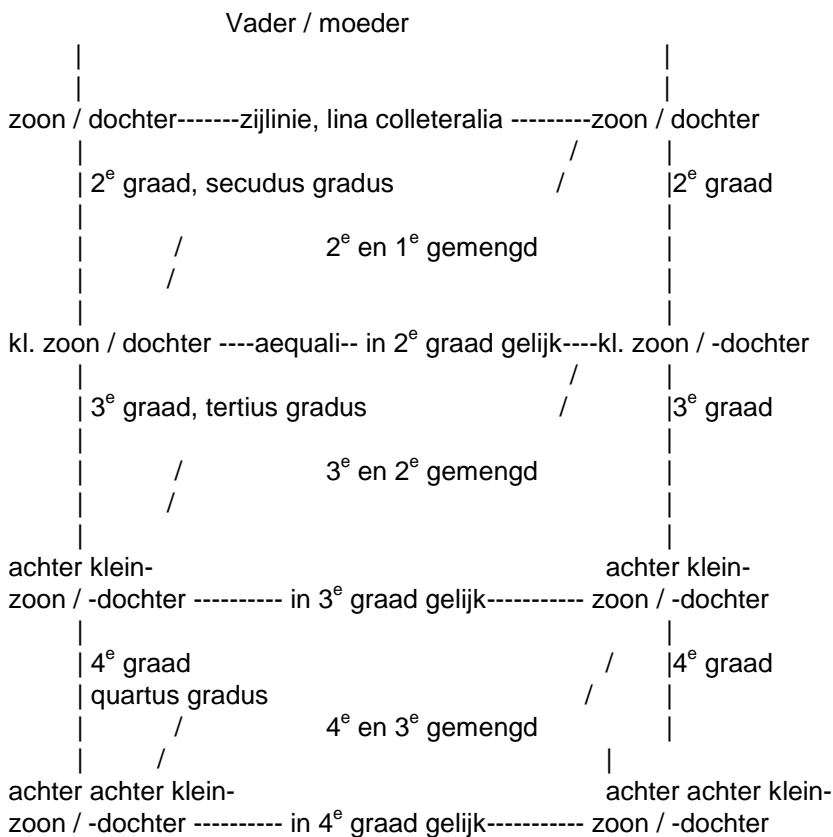
Enkele jaartallen

MDLXXXIX	1589			
MDXCIX	1599	XV ^C XCIX	$15 \times 100 + (100 - 10) + (10 - 1)$	
MDCLVIII	1658			
MCM	1900	IIII ^{XX}	80	4×20
MM	2000	IIII ^{XX} X	90	$4 \times 20 + 10$
MMII	2002	IIII ^{XX} XIX	99	$4 \times 20 + 10 + (10 - 1)$

Bijzondere schrijfwijze

getal	hier staat dan	
XV ^C LXXXIX	$15 \times 100 + 50 + 3 \times 10 + (10 - 1)$	= 1589
XV ^C XCIX	$15 \times 100 + (100 - 10) + (10 - 1)$	= 1599
IIII ^{XX}	4×20	= 80
IIII ^{XX} X	$4 \times 20 + 10$	= 90
IIII ^{XX} XIX	$4 \times 20 + 10 + (10 - 1)$	= 99
2X = 92	}	
III2 = 32	}	vooral bij geldbedragen
XXVII2 = 272	}	

Schema van Bloedverwantschap.

Bloedverwantschap

Deze verwantschap wordt berekend naar het aantal geboorten elke geboorte wordt dan een graad genoemd en de opvolging van de graden maakt de linie. Men onderscheidt hierin de rechte en de zijlinie De rechte linie wordt gevormd door familieleden die van elkaar afstammen, de zijlinie door hen die niet van elkaar afstammen, maar wel een gemeenschappelijke stamvader hebben, zijmagen genoemd. De naaste zijmagen zij dus broers en zusters, volle of halve.

Bereken de graad van verwantschap

Binnen het canoniek recht is de telling sinds de Codex van 1983 simpel. Waar de Codex van 1917 nog dubbele tellingen kenden is het sinds 1983 gewoon: 1 per geboorte er bovenop. Daarnaast bestaat er een onderscheid tussen 'rechte lijn' en 'zijlijn'.

Enkele voorbeelden:

Indien u de graad wil weten tussen u en uw overgrootvader begint u te tellen bij uzelf.

Naar uw ouders is 1 graad.

Naar de opa/oma van uw vader/moeder is weer 1 graad.

Kortom: U en overgrootvader zijn 3e graads verwant. Aangezien u in de telling alleen maar naar boven bent gegaan is dit dus 3e graads in de rechte lijn.

Indien men in de telling naar boven gaat en vervolgens weer naar beneden moet is er sprake van 'zijlijn'.

U en uw broer/zus b.v. naar de gemeenschappelijke ouders is 1 graad naar boven.

Naar uw broer is 1 graad naar beneden.

Kortom: u en uw broer broer/zus zijn 2e graads in de zijlijn.

U en een kind van uw oom.

Naar uw ouders is 1 graad naar boven (rechte lijn).

Naar uw grootouders is weer 1 graad naar boven (nog steeds rechte lijn dus).

Naar uw oom is echter 1 graad naar beneden (staat immers op dezelfde hoogte als uw vader/moeder).

Dit betekent dat het dus een verwantschap in de zijlijn is!

Vervolgens nog naar het kind (uw neef of nicht) 1 graad naar beneden.

U en uw nicht/neef zijn 4e graads verwant in de zijlijn

U en uw oom/tante zijn 3e graads in de zijlijn verwant.

U en een kind van uw broer/zus (ook nicht en neef in het Nederlands trouwens).

Dat is dus 3e graads in de zijlijn.

Immers het is één verder dan u en uw broer/zus.

1) Alles recht naar boven (ouders, grootouders, overgrootouders etc. noemt men rechte lijn).

2) Indien men terug moet naar naaste familie, zoals oom, tante, neef en nicht wordt het zijlijn.

Woordenlijst 5e editie is bijgewerkt tot 1 februari 2012 en omvat 23.572 trefwoorden

Deze Trefwoordenlijst Genealogie is bedoeld als een hulpmiddel bij het lezen en transcriberen van oude acten en andere geschriften.

De lijst is samengesteld als privélijst en wordt gratis ter beschikking gesteld op het internet. Als iemand van mening is dat hij rechten kan doen gelden op vermelde woorden en/of uitleg, dan verzoek ik hem contact met de samensteller op te nemen.

De samensteller heeft er geen bezwaar tegen dat de lijst wordt overgenomen voor niet commerciële doeleinden.

Oss, 1 februari 2012

de samensteller

Dumont André